

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ

ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ Ε.Π.
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά
και Επενδυτικά Ταμεία

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης 2021 - 2027

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

2^η Υποβολή

Ανάδοχος Μελέτης:

ΜΑΝΤΟΥΖΑ ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ – ΑΧΗ, Μηχανικός Περιβάλλοντος

ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ - ΑΧΗ Ι. ΜΑΝΤΟΥΖΑ
ΔΙΠΛΩΜ. ΜΗΧ/ΚΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ Δ.Π.Θ.
ΜΕΛΟΣ Τ.Ε.Ε. - ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΗΤΡΩΟΥ 105573
ΠΛΑΣΤΗΡΑ 67 - ΚΑΡΔΙΤΣΑ 43100
ΤΗΛ.: 24410 26118 - ΦΑΧ: 24410 26118
ΑΦΜ: 134240640 - ΔΟΥ: ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ

ΚΟΜΟΤΗΝΗ, ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2021

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A. ΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ	13
A.1. ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	13
A.2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΔΟΜΗΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....	13
A.3. ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ..	16
A.4. ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ...	17
A.5. ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕ ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	18
A.6. ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ	19
A.7. ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕ ΣΧΕΔΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ	20
A.7. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	20
A.8. ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ.....	21
A.9. ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ – ΕΠΙΔΡΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	24
A.10. ΣΩΦΕΥΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΝΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΣΤΟΧΟ	25
A.11. ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ.....	28
B. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	30
B.1. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ.....	30
B.2. ΝΕΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2021-2027	30
B.3. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ.....	31
Γ. ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....	34
Γ.1. ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	34
Γ.2. ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	36
Γ.2.1 Οι Έξι προτεραιότητες της Επιτροπής για το 2019-2024.....	36
Γ.2.2 Η αναθεωρημένη Εδαφική Ατζέντα 2030	41
Γ.2.3. Ευρωπαϊκός Πυλώνας Κοινωνικών Δικαιωμάτων (2021)	42
Γ.2.4. Ένωση ισότητας: στρατηγική για τα δικαιώματα ατόμων με αναπηρία (2021)	43
Γ.2.5. Στρατηγική ΕΕ Δικαιωμάτων και εγγυήσεων για το Παιδί (2021).....	44
Γ.3. ΕΘΝΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	46
Γ.3.1. Νέα Προγραμματική Περίοδος (ΕΣΠΑ) 2021-2027	47
Γ.3.2. Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021 - 2025	51
Γ.3.3. Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας «Ελλάδα 2.0»	52
Γ.3.4. Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών (ΕΣΣΜ, 2019)	55
Γ.3.5. Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ)	55
Γ.3.6. Εθνικό Σχέδιο αύξησης του αριθμού των κτιρίων με σχεδόν μηδενική κατανάλωση ενέργειας (2018)	56
Γ.3.7. Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης (ΕΣΚΕ, 2014) και κείμενο διαβούλευσης νέας στρατηγικής (2021)	57
Γ.3.8. Εθνική Ψηφιακή Στρατηγική.....	58
Γ.3.9. Εθνική Στρατηγική Δημόσιας Υγείας 2021 - 2025	61
Γ.3.10. Εθνικό Σχέδιο Δράσης ατόμων με αναπηρία (2020).....	63
Γ.3.11. Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα δικαιώματα του Παιδιού (2021)	64
Γ.3.12. Εθνική Στρατηγική κοινωνικής ένταξης των Ρομά και Σχέδιο Δράσης.....	64
Γ.4. ΔΙΕΘΝΕΙΣ - ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ	65
Γ.4.1. Στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη	65
Γ.4.2. Εθνική στρατηγική για τη βιώσιμη και δίκαιη ανάπτυξη 2030.....	67
Γ.4.3. Το πλαίσιο της κυκλικής οικονομίας.....	67
Γ.4.4. 8ο ΠΔΠ και Εθνική Πολιτική για το περιβάλλον	69
Γ.4.5. Πολιτική για τη βιοποικιλότητα.....	72

Γ.4.6. Πολιτική για τους υδατικούς πόρους	77
Γ.4.7. Πολιτική για τα δάση	78
Γ.4.8. Πολιτική για την κλιματική αλλαγή	79
Γ.4.9. Πολιτική για το τοπίο	82
Γ.4.10. Πολιτική για τα στερεά απόβλητα.....	83
Γ.4.11. Πολιτική για την ατμοσφαιρική ρύπανση.....	85
Γ.4.12. Πολιτική για το θορυβικό περιβάλλον	87
Γ.4.13. Πολιτική για την προστασία των εδαφών - αντιμετώπιση της ερημοποίησης....	88
Γ.4.14. Πολιτική για την πολιτιστική κληρονομιά	88
Γ.5. ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ...	89
Γ.5.1. ΓΠΧΣΑΑ 2008.....	89
Γ.5.2. ΕΠΧΣΑΑ Βιομηχανίας 2009.....	89
Γ.5.3. ΕΠΧΣΑΑ ΑΠΕ 2008.....	90
Γ.5.4. ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού 2009 και 2013.....	90
Γ.5.5. ΕΠΧΣΑΑ Υδατοκαλλιεργειών 2011	90
Γ.5.6. ΠΠΧΣΑΑ Αν. Μακεδονίας - Θράκης (2018).....	91
Γ.6. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑ ΔΡΑΣΗΣ.....	93
Γ.6.1. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αν. Μακεδονίας - Θράκης (ΕΠ-ΠΑΜΘ) 2014 - 2020 .	93
Γ.6.2. Περιφερειακή Στρατηγική Καινοτομίας RIS3 (2014 – 2020)	94
Γ.6.3. Σχέδιο Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης ΠΑΜΘ (2015)	95
Γ.6.4. ΟΧΕ Πολιτιστικής Διαδρομής Εγνατίας Οδού (2016).....	97
Γ.6.5. Στρατηγικές Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης.....	98
Γ.6.6. Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη ΠΑΜΘ (2015).....	99
Γ.6.7. Σχέδιο δράσης για την ένταξη των Ρομά και πληθυσμών σε υποβαθμισμένους οικισμούς (2013)	100
Γ.6.8. Ολοκληρωμένο Σχέδιο Οδικής Ασφάλειας ΠΑΜΘ (ΟΣΟΑ, 2016).....	101
Γ.7. ΣΧΕΔΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΜΒΕΛΕΙΑΣ.....	101
Γ.7.1. Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών (ΣΔΛΑΠ).....	101
Γ.7.2. Σχέδια Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας (ΣΔΚΠ)	102
Γ.7.3. Σχέδια διαχείρισης αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ).....	103
Γ.7.4. Θεσμοθετημένα Σχέδια Διαχείρισης οικολογικών αποθεμάτων	105
Γ.7.5. Περιφερειακό Σχέδιο Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή (ΠΕΣΠΚΑ)	106
Γ.7.6. Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Αστικών Λυμάτων (2020)	107
Γ.8. ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΣΤΟ ΠΕΠ ΑΜΘ.....	108
Γ.8.1. Η περιβαλλοντική διάσταση στο νέο ΠΕΠ.....	108
Γ.8.2. Αναφορικά με την εθνική αναπτυξιακή πολιτική.....	108
Γ.8.3. Αναφορικά με προτεραιότητες περιβαλλοντικής προστασίας και διατήρησης στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης.....	109
Γ.8.4. Αναφορικά με τις κατευθύνσεις οργάνωσης και χωροθετικών επιλογών του πλαισίου χωρικού σχεδιασμού	111
Γ.8.5. Αναφορικά με περιφερειακές στρατηγικές και σχέδια δράσης.....	111
Γ.8.6. Αναφορικά με σχέδια διαχείρισης περιφερειακής εμβέλειας	112
Δ. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....	113
Δ.1. ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΟΜΗΣΗΣ	113
Δ.2. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΣΤΟΧΕΥΣΕΙΣ	114
Δ.3. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....	115
Δ.4. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	118
Δ.5. ΣΤΟΧΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	118
Δ.5.1. Στόχος Πολιτικής 1 (ΣΠ1): Μία πιο ανταγωνιστική και εξυπνότερη Ευρώπη.....	118
Δ.5.2. Στόχος Πολιτικής 2 (ΣΠ2): Μία πιο πράσινη και ανθεκτική Ευρώπη.....	120
Δ.5.3. Στόχος Πολιτικής 3 (ΣΠ3): Μία πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη.....	124
Δ.5.4. Στόχος Πολιτικής 4 (ΣΠ4): Μία πιο κοινωνική και χωρίς αποκλεισμούς Ευρώπη (ΕΤΠΑ)	125

Δ.5.5. Στόχος Πολιτικής 4 (ΣΠ4): Μια πιο κοινωνική και χωρίς αποκλεισμούς Ευρώπη (ΕΚΤ+).....	128
Δ.5.6. Στόχος Πολιτικής 5 (ΣΠ5): Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της.....	134
Δ.6. ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ.....	136
Δ.6.1. Προτεραιότητα 1 - Προώθηση Επιχειρηματικότητας και Καινοτομίας.....	136
Δ.6.2. Προτεραιότητα 2 - Προώθηση Επιχειρηματικότητας και Καινοτομίας.....	138
Δ.6.3. Προτεραιότητα 3 - Βελτίωση της συνδεσιμότητας της ΠΑΜΘ.....	141
Δ.6.4. Προτεραιότητα 4Α - Ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής (ΕΤΠΑ).....	143
Δ.6.5. Προτεραιότητα 4Β - Κοινωνική Ενσωμάτωση και αντιμετώπιση της φτώχειας (ΕΚΤ+).....	146
Δ.6.6. Προτεραιότητα 5 - Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη στην Περιφέρεια ΑΜΘ....	151
Δ.10. ΠΛΑΙΣΙΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ.....	154
Ε. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	156
Ε.1. ΜΗΔΕΝΙΚΗ ΛΥΣΗ.....	156
Ε.2. ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΟΜΕΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟ	157
Ε.3. ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΠΕΠ ΣΤΗ ΝΕΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ	158
Ε.4. ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΟΜΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	160
ΣΤ. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ..	162
ΣΤ.1. ΦΥΣΙΚΟ - ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	162
ΣΤ.1.1. Γεωγραφική και μορφολογική αναγνώριση	162
ΣΤ.1.2. Γεωλογικά χαρακτηριστικά	163
ΣΤ.1.3. Υδρολιθολογικά και υδρογεωλογικά δεδομένα.....	164
ΣΤ.1.4. Εδαφολογικά χαρακτηριστικά	166
ΣΤ.1.5. Σεισμικότητα	167
ΣΤ.2. ΚΛΙΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΚΑΙ Ο ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ.....	168
ΣΤ.2.1. Στοιχεία κλιματολογίας	168
ΣΤ.2.2. Βασικά μετεωρολογικά δεδομένα.....	169
ΣΤ.2.3. Βιοκλιματικά χαρακτηριστικά	169
ΣΤ.2.4. Κλιματική αλλαγή και τρωτότητα Περιφέρειας	171
ΣΤ.3. ΟΡΥΚΤΟΣ ΠΛΟΥΤΟΣ.....	172
ΣΤ.3.1. Αναγνώριση σπουδαιότητας Περιφέρειας.....	172
ΣΤ.3.2. Προοπτικές αξιοποίησης.....	173
ΣΤ.4. ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ	174
ΣΤ.4.1. Δυναμικό ΑΠΕ	175
ΣΤ.4.2. Γεωθερμία.....	175
ΣΤ.5. ΥΔΑΤΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ	176
ΣΤ.5.1. Επισκόπηση ΥΔ Θράκης.....	176
ΣΤ.5.2. Επισκόπηση ΥΔ Αν. Μακεδονίας	178
ΣΤ.5.3. Ζήτηση νερού και διαθεσιμότητα	179
ΣΤ.5.4. Προστατευόμενα υδατικά συστήματα	180
ΣΤ.5.5. Ευηρόσβλητες και ευαίσθητες περιοχές	180
ΣΤ.5.6. Στόχοι διατήρησης	181
ΣΤ.6. ΔΑΣΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ.....	182
ΣΤ.6.1. Αναγνώριση δασικής βλάστησης.....	182
ΣΤ.6.2. Διαχείριση δασών και πιέσεις	184
ΣΤ.7. ΦΥΣΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ	185
ΣΤ.7.1. Αγροδασικές πυρκαγιές.....	185
ΣΤ.7.2. Πλημμύρες.....	185
ΣΤ.8. ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ - ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΙΕΣΕΙΣ ΔΙΑΤΑΡΑΞΗΣ....	188

ΣΤ.8.1. Κάλυψη γης	188
ΣΤ.8.2 Γενική αναγνώριση οικοσυστημάτων.....	188
ΣΤ.8.3 Διακριτές ζώνες οικολογικής ιδιαιτερότητας	191
ΣΤ.8.4. Κωδικοποίηση θεσμικού πλαισίου προστασίας.....	196
ΣΤ.8.5. Τα Εθνικά Πάρκα της Περιφέρειας	200
ΣΤ.9. ΤΑΣΗ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗΣ ΑΠΟΔΕΚΤΩΝ	201
ΣΤ.9.1. Σύστημα έδαφος - νερά	201
ΣΤ.9.2. Ποιότητα αέρα	201
ΣΤ.9.3. Θόρυβος.....	202
ΣΤ.10. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	204
ΣΤ.10.1. Διοικητική διαίρεση και δίκτυο οικισμών	204
ΣΤ.10.2. Κοινωνικά χαρακτηριστικά	207
ΣΤ.10.3. Οικονομικά χαρακτηριστικά	210
ΣΤ.11. ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	215
ΣΤ.11.1 Πρωτογενής τομέας.....	216
ΣΤ.11.2. Δευτερογενής τομέας.....	218
ΣΤ.11.3. Τριτογενής τομέας.....	219
ΣΤ.12. ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΔΥΝΑΜΙΩΝ ΚΑΙ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ	220
ΣΤ.12.1. Εδαφικές ανισότητες.....	220
ΣΤ.12.2. Ανεπάρκειες της αγοράς.....	220
ΣΤ.12.3. Σύστημα μεταφορών και συνδέσεις.....	220
ΣΤ.13. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	221
ΣΤ.13.1. Επισκόπηση αποθέματος.....	221
ΣΤ.13.2. Η θεώρηση του τουριστικού προϊόντος μέσα από το πολιτιστικό και φυσικό απόθεμα	223
ΣΤ.14. ΤΕΧΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ.....	224
ΣΤ.14.1. Δίκτυα μεταφορών και συνδεσιμότητα.....	224
ΣΤ.14.2. Δίκτυα ενέργειας.....	228
ΣΤ.14.3. Δίκτυα ύδρευσης - άρδευσης	229
ΣΤ.14.4. Περιβαλλοντικές υποδομές	229
ΣΤ.15. ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ.....	230
ΣΤ.15.1. Υγεία – κοινωνικές υποδομές	230
ΣΤ.15.2. Εκπαίδευση	231
ΣΤ.16. ΣΥΝΟΨΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΦΥΣΙΚΟΥ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΟΥΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	232
Ζ. ΕΚΤΙΜΗΣΗ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	235
Ζ.1. ΑΚΟΛΟΥΘΟΥΜΕΝΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	235
Ζ.2. ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ	236
Ζ.3. ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....	237
Ζ.3.1. Προτεραιότητα 1. Προώθηση της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας.....	238
Ζ.3.2. Προτεραιότητα 2. Βιώσιμη διαχείριση πόρων και υποδομών	238
Ζ.3.3. Προτεραιότητα 3. Βελτίωση της συνδεσιμότητας της Περιφέρειας	240
Ζ.3.4. Προτεραιότητα 4. Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής (ΕΤΠΑ)	241
Ζ.3.5. Προτεραιότητα 5. Κοινωνική ενσωμάτωση και αντιμετώπιση της φτώχειας (ΕΚΤ+) 242	
Ζ.3.6. Προτεραιότητα 6. Ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη στην ΠΑΜΘ.....	245
Ζ.4. ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΑΝΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΣΤΟΧΟ ..	248
Ζ.4.1. Περιβαλλοντικός στόχος: Διατήρηση βιοποικιλότητας.....	250
Ζ.4.2. Περιβαλλοντικός στόχος: Προστασία - αξιοποίηση των υδατικών αποθεμάτων	252
Ζ.4.3. Περιβαλλοντικός στόχος: Προστασία και ανάδειξη του τοπίου	254
Ζ.4.4. Περιβαλλοντικός στόχος: Προστασία των εδαφών	256

Z.4.5. Περιβαλλοντικός στόχος: Αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης.....	258
Z.4.6. Περιβαλλοντικός στόχος: Αντιμετώπιση των οχλήσεων θορύβου	260
Z.4.7. Περιβαλλοντικός στόχος: Προστασία - ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς	262
Z.4.8. Περιβαλλοντικός στόχος: Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.....	264
Z.4.9. Περιβαλλοντικός στόχος: Κοινωνική και εδαφική συνοχή	266
Z.5. ΣΩΡΕΥΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΝΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΣΤΟΧΟ	269
Η. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ.....	273
Η.1. ΓΕΝΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΚΑΙ ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗΣ	273
Η.2. ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΡΟΝΟΙΕΣ ΑΝΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΣΤΟΧΟ	275
Η.3. ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΠ ΑΜΘ	277
Θ. ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΑΝΕΚΥΨΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΤΗΣ ΣΜΠΕ	292
Ι. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	294
Ι.1. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΑΝΑΦΟΡΕΣ	294
Ι.2. ΧΑΡΤΕΣ	297

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

α/α	Τίτλος	σελ.
Δ.1	Συστηματοποίηση Προτεραιότητας 1 (εντός του ΣΠ1)	136
Δ.2	Συστηματοποίηση Προτεραιότητας 2 (εντός του ΣΠ2)	138
Δ.3	Συστηματοποίηση Προτεραιότητας 3 (εντός του ΣΠ3)	141
Δ.4	Συστηματοποίηση Προτεραιότητας 4Α (εντός του ΣΠ4)	143
Δ.5	Συστηματοποίηση Προτεραιότητας 4Β (εντός του ΣΠ4)	146
Δ.6	Συστηματοποίηση Προτεραιότητας 5 (εντός του ΣΠ5)	151
Δ.7	Πλαίσιο χρηματοδότησης	154
ΣΤ.1	Περιοχές Natura στην Περιφέρεια ΑΜΘ	198
ΣΤ.2	Διοικητική διαίρεση Περιφέρειας ΑΜΘ	205
ΣΤ.3	Πληθυσμιακή εξέλιξη 2015 – 2020	207
ΣΤ.4	Ποσοστό συμμετοχής των ΠΕ στο συνολικό πληθυσμό της ΠΑΜΘ	207
ΣΤ.5	Δείκτης γήρανσης (πληθυσμός 65+/πληθυσμό 0-14 ετών)	207
ΣΤ.6	Επίπεδο Εκπαίδευσης ανά Περιφέρεια, 2019	208
ΣΤ.7	Άτομα ηλικίας 18-24 ετών που εγκαταλείπουν νωρίς την εκπαίδευση	208
ΣΤ.8	Εξέλιξη απασχόλησης ανά Περιφέρεια 2014 - 2019	208
ΣΤ.9	Διαχρονική εξέλιξη ανεργίας (σε % επί του εργατικού δυναμικού)	210
ΣΤ.10	Κατά κεφαλή ΑΕΠ ανά Περιφερειακή Ενότητα (σε €, σε τρέχουσες τιμές)	210
ΣΤ.11	Ποσοστό ανεργίας ανά Περιφέρεια, Δ' Τρίμηνο 2020	211
ΣΤ.12	Εξέλιξη Ανεργίας, νεανικής ανεργίας και μακροχρόνιας ανεργίας	212
ΣΤ.13	Περιφέρειες της Ευρώπης με το υψηλότερο ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας (άτομα 15-74 ετών) το 2019	212
ΣΤ.14	Ποσοστό ανεργίας ατόμων ηλικίας 15-24 ετών ανά Περιφέρεια	213
ΣΤ.15	Ποσοστό ανεργίας γυναικών ηλικίας 15-74 ετών	213
ΣΤ.16	Πληθυσμός Ρομά ανά Περιφερειακή Ενότητα Περιφέρειας ΑΜΘ	214
ΣΤ.17	Δαπάνες Ε&Α των Επιχειρήσεων 2011-2019	215
ΣΤ.18	Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά κλάδο (σε εκατ. ευρώ σε τρέχουσες τιμές) 2018	216
ΣΤ.19	Παραγωγικότητα ανά παραγωγικό τομέα Περιφέρειας ΑΜΘ	217
ΣΤ.20	Διάρθρωση απασχόλησης εργατικού δυναμικού ανά κλάδο και Περιφέρεια - 2019	218
ΣΤ.21	Σχεδιασμός του ΔΕΔ-Μ στην ΑΜΘ (οδικά και τερματικοί σταθμοί)	228
Z.1	Εξειδίκευση περιβαλλοντικών στόχων	236
Z.2	Συσχέτιση περιβαλλοντικών στόχων και αναπτυξιακών προτεραιοτήτων	247
Z.3	Αξιολόγηση επιπτώσεων του στόχου της διατήρησης βιοποικιλότητας	250
Z.4	Αξιολόγηση επιπτώσεων του στόχου της προστασίας και αξιοποίησης των υδατικών αποθεμάτων	253
Z.5	Αξιολόγηση επιπτώσεων του στόχου της προστασίας και ανάδειξης του τοπίου	254

Z.6	Αξιολόγηση επιπτώσεων του στόχου της προστασίας των εδαφών	256
Z.7	Αξιολόγηση επιπτώσεων του στόχου της αντιμετώπισης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης	258
Z.8	Αξιολόγηση επιπτώσεων του στόχου της αντιμετώπισης των οχλήσεων θορύβου	260
Z.9	Αξιολόγηση επιπτώσεων του στόχου της προστασίας και ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς	262
Z.10	Αξιολόγηση επιπτώσεων του στόχου της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή	264
Z.11	Αξιολόγηση επιπτώσεων του στόχου της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής	266
H.1.	Δείκτες εκρών Προγράμματος	279
H.2.	Δείκτες αποτελέσματος Προγράμματος	282
H.3.	Ειδικοί δείκτες επίπτωσης	287

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

α/α	Τίτλος	σελ.
ΣΤ.1	Γεωγραφία - μορφολογία Περιφέρειας ΑΜΘ	163
ΣΤ.2	Γεωτεκτονικές Ζώνες Ελλάδας	165
ΣΤ.3	Σεισμική επικινδυνότητα Ελλάδας	168
ΣΤ.4	Βιοκλιματικός χάρτης Ελλάδας	170
ΣΤ.5	Η Περιφέρεια ΑΜΘ στο ΥΔ EL12	177
ΣΤ.6	Η Περιφέρεια ΑΜΘ στο ΥΔ EL11	178
ΣΤ.7	Τύποι βλάστησης στην Περιφέρεια ΑΜΘ	184
ΣΤ.8	Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας στο ΥΔ EL11	187
ΣΤ.9	Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας στο ΥΔ EL12	188
ΣΤ.10	Κάλυψη γης κατά Corine	189
ΣΤ.11	Περιοχές προστασίας οικοτόπων και ειδών (Natura και ΚΑΖ)	197
ΣΤ.12	Χάρτης οδικού κυκλοφοριακού θορύβου Καβάλας (Lden)	202
ΣΤ.13	Διοικητική διαίρεση και βασικό δίκτυο οικισμών	206
ΣΤ.14	Οικισμοί Ρομά	213
ΣΤ.15	Σημαντικές υποδομές μεταφορών της ΠΑΜΘ	226
ΣΤ.16	Προτεινόμενα μέτρα μεταφορών στην ΠΑΜΘ	227

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

CLC	Corine Land Cover
EEA	European Environmental Agency
ICT	Innovation Communication Technologies
OECD	Organization for the Economic Cooperation and Development
RIS	Regional Innovation Strategy
SEA	Strategic Environmental Assessment
TAP	Trans Adriatic Pipeline
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΕΠΟ	Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων
ΑμΕΑ	Άτομα με Ειδικές Ανάγκες
ΑΠΑ	Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία παραγωγής
ΑΠΕ	Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
ΒΑΑ	Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη
ΒΨΜ	Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού
ΓΚΠΔ	Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων
ΓΠΣ	Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια
ΓΠΧΣΑΑ	Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
ΔΕΔ-Μ	Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών
ΔΕΥΑ	Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης Αποχέτευσης
ΕΔΕΤ	Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία
ΕΔΠΑΡ	Εθνικό Δίκτυο Παρακολούθησης Αέριας Ρύπανσης
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΛ	Εγκατάσταση Επεξεργασίας Λυμάτων
ΕΖΔ	Ειδική Ζώνη Διατήρησης
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΕΠ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΕΠΑ	Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης
ΕΠΑΝΑΔΕΔΒΜ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση & Δια βίου Μάθηση
ΕΠΑΝΕΚ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα Επιχειρηματικότητα Καινοτομία
ΕΠΜ	Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη
ΕΠΣ	Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία
ΕΠΧΣΑΑ	Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
ΕΣ	Ειδικός Στόχος
ΕΣΔ	Εθνική Στρατηγική για τα Δάση
ΕΣΔΑ	Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων
ΕΣΕΚ	Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα
ΕΣΚΕ	Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης
ΕΣΠΑ	Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς
ΕΣΠΚΑ	Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή
ΕΣΣΜ	Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών

ΕΤΑΚ	Έρευνα Τεχνολογική Ανάπτυξη και Καινοτομία
ΕΤΠΑ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΕΧΣ	Ειδικά Χωρικά Σχέδια
ΕΨΣ	Εθνική Ψηφιακή Στρατηγική
ΖΕΠ	Ζώνη Ειδικής Προστασίας
ΙΕΚ	Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΙΝΣΕΤΕ	Ινστιτούτο Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων
ΚΣΜΚΕ	Κτήρια Με Σχεδόν Μηδενική Κατανάλωση Ενέργειας
ΜΑΔ	Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης
ΜΕΑ	Μονάδα Επεξεργασίας Απορριμμάτων
ΜμΕ	Μικρο-Μεσαίες Επιχειρήσεις
ΝΠΔΔ	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
ΟΑΕΔ	Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΟΣΔΑ	Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης Απορριμμάτων
ΟΣΟΑ	Ολοκληρωμένος Σχέδιο Οδικής Ασφάλειας
ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΟΧΕ	Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις
ΠΑΜΘ	Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης
ΠΔΠ	Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον
ΠΕ	Περιφερειακή Ενότητα
ΠΕΣΔΑ	Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων
ΠεΣΚΕ	Περιφερειακή Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης
ΠεΣΠΚΑ	Περιφερειακά Σχέδια Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή
ΠΟΥ	Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας
ΠΠ	Προγραμματική Περίοδος
ΠΠΔ	Πρότυπες Περιβαλλοντικές Δεσμεύσεις
ΠΠΧΣΑΑ	Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
ΣΒΑ	Στρατηγική Βιώσιμης Ανάπτυξης
ΣΔΕ	Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας
ΣΔΙΤ	Σύμπραξη Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα
ΣΔΚΠ	Σχέδια Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας
ΣΔΛΑΠ	Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών
ΣΕΣ	Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης
ΣΜΠΕ	Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
ΣΠ	Στόχος Πολιτικής
ΣΠΕ	Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση
ΣΧΟΟΑΠ	Σχέδια Χωρικής Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης
ΤΑΠΤοΚ	Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων
ΤΜΔΑ	Τοπική Μονάδα Διαχείρισης Απορριμμάτων
ΤΠΕ	Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνίας
ΤΠΣ	Τοπικά Πολεοδομικά Σχέδια
ΥΔ	Υδατικό Διαμέρισμα
ΥΗΣ	Υδρο Ηλεκτρικός Σταθμός

ΥΠΕ	Υγειονομική Περιφέρεια
ΥΥΣ	Υπόγεια Υδατικά Σώματα
ΧΥΤΑ	Χώρος Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων
ΧΥΤΥ	Χώρος Υγειονομικής Ταφής Υπολειμμάτων

A. ΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

A.1. ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Κύριος σκοπός του ΕΠ ΠΑΜΘ 2021-2027 είναι να προσφέρει με αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα τα μέσα (χρηματοδότηση, χρηματοδοτικά εργαλεία, τεχνική βοήθεια) για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων που αναγνωρίζεται ότι καλύπτουν αναπτυξιακές ανάγκες ή προοπτικές στην Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας - Θράκης. Το ΕΠ ΠΑΜΘ 2021-2027 αποτελεί τμήμα της Εφαρμογής του Αναπτυξιακού Σχεδιασμού της Ελλάδας για την Περιφέρεια όπως αυτός καθορίζεται στο πλαίσιο εφαρμογής του ΕΣΠΑ 2021-2027.

Ο σχεδιασμός της νέας Προγραμματικής Περιόδου (ΠΠ) βρίσκει τη χώρα και την Περιφέρεια ΑΜΘ, αντιμέτωπη με ανάγκες και προβλήματα που δημιουργήθηκαν κατά την οικονομική κρίση του 2009, ενισχύθηκαν κατά την υγειονομική κρίση του Covid-19 και έχουν πολλαπλές και σημαντικές επιπτώσεις στην οικονομία, την απασχόληση, την κοινωνική συνοχή και την υγεία. Η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης (ΠΑΜΘ) σχεδιάζει το Επιχειρησιακό της Πρόγραμμα με στόχο τη στήριξη και επανεκκίνηση της οικονομίας, την προστασία και αξιοποίηση του πλούσιου φυσικού περιβάλλοντος και των πολιτιστικών πόρων, την αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

Με τον τρόπο αυτό επιχειρεί να βελτιώσει τους οικονομικούς, κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς δείκτες μειώνοντας την απόσταση από τις επιδόσεις των υπολοίπων Περιφερειών, αλλά και το μέσο όρο της ΕΕ. Υπό το άνω πρίσμα, ο σχεδιασμός του Προγράμματος θέτει ως στρατηγικούς στόχους τη στήριξη και επανεκκίνηση της οικονομίας, την προστασία και αξιοποίηση του πλούσιου φυσικού περιβάλλοντος και των πολιτιστικών πόρων, την αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

A.2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΔΟΜΗΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Το όραμα του σχεδιασμού της νέας Προγραμματικής Περιόδου της ΠΑΜΘ στοχεύει στο να καταστεί η Περιφέρεια: Πύλη Ανάπτυξης, Πόλος Αξίας και Πρότυπο Κοινωνικής Παρέμβασης. Ειδικότερα:

- Πύλη Ανάπτυξης. Μέσω της αξιοποίησης της γεωγραφικής θέσης και των συγκριτικών πλεονεκτημάτων σε φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους. Προτεραιότητα είναι η ολοκλήρωση κρίσιμων υποδομών που συνδέουν την ΠΑΜΘ με τα εθνικά και διεθνή δίκτυα μεταφορών, ενέργειας και τηλεπικοινωνιών και ενισχύουν τη γεωστρατηγική της θέση. Παράλληλα, δημιουργούν ευνοϊκό και ανταγωνιστικό περιβάλλον ικανό να προσελκύσει ανθρώπινο δυναμικό, επενδύσεις και επισκέπτες συμβάλλοντας στην ανάπτυξη.
- Πόλος Αξίας. Μέσω της ενίσχυσης και διεύρυνσης της παραγωγικής βάσης επενδύοντας στην Ε&Κ, κατά προτεραιότητα σε τομείς που υποδεικνύει η RIS3. Έμφαση δίνεται στη διαμόρφωση ενός βιώσιμου παραγωγικού υποδείγματος το οποίο συγκροτούν, ο τουρισμός, ο πολιτισμός, το περιβάλλον και η αγροδιατροφή. Επίσης, η επένδυση σε καθαρές μορφές ενέργειας και η μετάβαση στην κυκλική οικονομία και την πράσινη επιχειρηματικότητα αποτελούν προτεραιότητες της ΠΑΜΘ.

- Πρότυπο Κοινωνικής Παρέμβασης. Μέσω πρωτοβουλιών ενίσχυσης της απασχόλησης σε τομείς, περιοχές και πληθυσμό, που παρουσιάζουν ιδιαίτερη υστέρηση ή χαρακτηριστικά. Έμφαση δίνεται στην αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού σε τομείς έρευνας, καινοτομίας και ψηφιακών δεξιοτήτων, στη διεύρυνση υφιστάμενων κοινωνικών δομών και υπηρεσιών, αλλά και στη δημιουργία καινοτόμων λύσεων, για τις περιοχές και τους πληθυσμούς που παρουσιάζουν υστέρηση και ανισότητες. Επίσης στην καταπολέμηση διακρίσεων, την προώθηση ίσων ευκαιριών, την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και την ενδυνάμωση του εκπαιδευτικού και υγειονομικού συστήματος.

Σύμφωνα με το άνω πλαίσιο και για την κάλυψη των αναπτυξιακών αναγκών και την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της ΠΑΜΘ, σχεδιάστηκε το ΕΠ ΠΑΜΘ 2021-2027 στη βάση των ακόλουθων **Προτεραιοτήτων** (πέραν της Τεχνικής Βοήθειας), δηλαδή:

1. Προώθηση Επιχειρηματικότητας και Καινοτομίας.
2. Βιώσιμη διαχείριση πόρων και υποδομών.
3. Βελτίωση της συνδεσιμότητας της ΠΑΜΘ.
4. Ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής (ΕΤΠΑ).
5. Κοινωνική Ενσωμάτωση και αντιμετώπιση της φτώχειας (ΕΚΤ+).
6. Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη στην Περιφέρεια ΑΜΘ.

Οι κύριες στρατηγικές κατευθύνσεις της ΠΑΜΘ ανά Στόχο Πολιτικής (ΣΠ) διαμορφώνονται ως κάτωθι:

ΣΠ 1. Μία πιο ανταγωνιστική και εξυπνότερη Ευρώπη

- Επαναπροσδιορισμός του παραγωγικού προτύπου, έμφαση σε καινοτόμα προϊόντα και υπηρεσίες σε τομείς προτεραιότητας της στρατηγικής RIS3.
- Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος με στήριξη και ενδυνάμωση των ΜΜΕ.
- Στήριξη - ενίσχυση των ερευνητικών υποδομών.
- Ενδυνάμωση της έρευνας και σύνδεσή της με την παραγωγή, ιδιαίτερα σε τομείς που η Περιφέρεια εμφανίζει πλεονέκτημα και προώθηση συμπράξεων ερευνητικών δομών με επιχειρήσεις.
- Ανάπτυξη υποδομών δικτύων 5G πρωτίστως σε περιοχές επιχειρηματικής δραστηριότητας και διεύρυνση της ευρυζωνικής κάλυψης στις ορεινές αγροτικές περιοχές για την άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και την άρση της απομόνωσης των απομακρυσμένων περιοχών.
- Διεύρυνση - ενδυνάμωση δημόσιων ψηφιακών υπηρεσιών σε κατοίκους, επιχειρήσεις και επισκέπτες.

ΣΠ 2. Μία πιο πράσινη και ανθεκτική Ευρώπη με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα

- Αξιοποίηση του υφιστάμενου δυναμικού ΑΠΕ και κυρίως της γεωθερμίας, μείωση της εξάρτησης από συμβατικές πηγές ενέργειας.
- Εξοικονόμηση ενέργειας στο κτιριακό δυναμικό και στο δημόσιο χώρο.
- Προώθηση της ορθολογικής και βιώσιμης διαχείρισης των υδάτινων πόρων και εξασφάλιση επαρκούς ποσότητας και ποιότητας πόσιμου νερού.

- Βελτίωση της αποδοτικής χρήσης των πόρων και προώθηση της ολοκληρωμένης διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων.
- Διατήρηση, προστασία και ανάδειξη του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.
- Πρόληψη κινδύνων, ενίσχυση της ανθεκτικότητας των υποδομών και προστασία των κατοίκων και των οικοσυστημάτων από την κλιματική αλλαγή.

ΣΠ 3. Μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη

- Ένταξη στα ευρύτερα διεθνή δίκτυα μεταφορών με τη συνέχιση της κατασκευής του διευρωπαϊκού οδικού δικτύου.
- Βελτίωση του ενδοπεριφερειακού οδικού δικτύου και ενίσχυση της προσπελασιμότητας των απομακρυσμένων περιοχών.
- Ενίσχυση της ασφαλούς και γρήγορης μετακίνησης κατοίκων, επισκεπτών και μεταφοράς προϊόντων.
- Ενίσχυση των ακτοπλοϊκών μεταφορών και βελτίωση των λιμενικών υποδομών.

ΣΠ 4 (ΕΤΠΑ). Μια πιο κοινωνική και χωρίς αποκλεισμούς Ευρώπη

- Εξασφάλιση ποιοτικών μονάδων για όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης.
- Ενίσχυση των υποδομών κοινωνικής πρόνοιας και των δομών στήριξης ευπαθών και ευάλωτων κοινωνικών ομάδων.
- Ενίσχυση του συστήματος δημόσιας υγείας με τη δημιουργία σύγχρονων υποδομών για όλους.
- Ενίσχυση του τουρισμού, δημιουργία νέας τουριστικής ταυτότητας, υιοθέτηση της διαδικασίας - μηχανισμού DMO, ενδυνάμωση της θέσης στο διεθνή τουριστικό χάρτη.
- Ανάδειξη του πολιτιστικού πλούτου και των σύγχρονων μορφών πολιτισμού, σύνδεση με την τοπική παραγωγή, για τον εμπλουτισμό και την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος.

ΣΠ 4 (ΕΚΤ+). Μια πιο κοινωνική και χωρίς αποκλεισμούς Ευρώπη

- Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση, ιδίως των μακροχρόνια ανέργων, των νέων, των γυναικών και άλλων μειονεκτούντων ομάδων πληθυσμού (Ρομά, μετανάστες, άτομα με Αναπηρίες, άτομα με χαμηλό κοινωνικοοικονομικό και μορφωτικό επίπεδο), ενίσχυση της αυτοαπασχόλησης και της κοινωνικής οικονομίας.
- Προώθηση της δια βίου μάθησης, της αναβάθμισης δεξιοτήτων και της εξειδίκευσης του ανθρώπινου δυναμικού με έμφαση σε επιχειρηματικές, ψηφιακές δεξιότητες και σε τομείς της RIS3.
- Προώθηση ίσης πρόσβασης στην εκπαίδευση και κατάρτιση ιδίως για μειονεκτούσες ομάδες, για το σύνολο των βαθμίδων και αποτροπή της πρόωρης εγκατάλειψης με έμφαση στην παιδική φροντίδα.
- Στήριξη μειονεκτικών ομάδων πληθυσμού μέσα από ένα σύνθετο δίκτυο δομών και υπηρεσιών για την καταπολέμηση της φτώχειας, των διακρίσεων, του κοινωνικού αποκλεισμού και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

ΣΠ 5. Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της

- Ανάδειξη της τοπικότητας ως βασικής συνιστώσας της Περιφερειακής στρατηγικής για την προώθηση της ολοκληρωμένης ανάπτυξης και τον περιορισμό των ανισοτήτων.

- Συνέχιση και διεύρυνση της εφαρμογής πολιτικών ΒΑΑ στα 5 αστικά κέντρα της Περιφέρειας.
- Ολοκλήρωση της πολυεπίπεδης παρέμβασης που αφορά την ΟΧΕ της Εγνατίας.
- Αντιμετώπιση των προβλημάτων των απομακρυσμένων και μειονεκτικών περιοχών μέσω της αξιοποίησης του μηχανισμού των ΟΧΕ.

A.3. ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

- Αναγνωρίζεται συνάφεια με το νέο ΕΣΠΑ 2021 – 2027 μέσω των στόχων πολιτικής που επιχειρούν την ενσωμάτωση της έρευνας, τεχνολογίας και καινοτομίας στους παραγωγικούς μοχλούς, την προώθηση πράσινων επενδύσεων και πρακτικών, τη βελτίωση της χωρικής και ψηφιακής προσβασιμότητας και κινητικότητας, την προστασία και ενίσχυση του κοινωνικού κεφαλαίου, την προστασία – ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων αλλά και την αξιοποίησή τους για τη βελτίωση του αναπτυξιακού αποτελέσματος αστικών περιοχών και υπαίθρου.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με το εθνικό πρόγραμμα ανάπτυξης 2021 – 2025 μέσω των προτεραιοτήτων αυτού που σχετίζονται με την έξυπνη ανάπτυξη (έρευνα – τεχνολογία – καινοτομία – επιχειρηματικότητα – ψηφιακός μετασχηματισμός), την πράσινη ανάπτυξη και την κυκλική οικονομία, την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, την ενίσχυση της κοινωνικής πολιτικής (υγεία, παιδεία, πολιτισμός, συνοχή), τις υποδομές πρόσβασης και την εξωστρέφεια.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με το εθνικό σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας Ελλάδα 2.0 μέσω προτεραιοτήτων αυτού που σχετίζονται με την πράσινη και ψηφιακή μετάβαση, την υποστήριξη της απασχόλησης, την ενίσχυση των δεξιοτήτων του πληθυσμού και την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με το εθνικό στρατηγικό σχέδιο μεταφορών μέσω κυρίως των πυλώνων αυτού που αφορούν στην προώθηση της περιφερειακής συνδεσιμότητας, της κινητικότητας και ανάπτυξης και την ενίσχυση της ασφάλειας, της βιωσιμότητας, της αποδοτικότητας και της ανταγωνιστικότητας των μεταφορών.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με το εθνικό σχέδιο για την ενέργεια και το κλίμα (οδικός χάρτης 2030) μέσω της εφαρμογής πολιτικών που προκύπτουν από τα ΠΕΣΔΑ και ΠΕΣΠΚΑ (διαχείριση αποβλήτων και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή), την προώθηση των ΑΠΕ και τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με το εθνικό σχέδιο αύξησης του αριθμού των κτιρίων με σχεδόν μηδενική κατανάλωση ενέργειας μέσω της προώθησης δράσεων βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με την εθνική στρατηγική κοινωνικής ένταξης μέσω των επιδιώξεων αυτής για την άμβλυνση κάθε μορφής ανισοτήτων, τη στήριξη ευάλωτων ομάδων, την κοινωνική ενσωμάτωση και την ενεργό συμμετοχή του κράτους στα παραπάνω.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με την εθνική ψηφιακή στρατηγική μέσω των επιδιώξεων αυτής για τη βελτίωση της ψηφιακής συνδεσιμότητας του πληθυσμού, των επιχειρήσεων και των δημόσιων υπηρεσιών αλλά και την ενδυνάμωση των ψηφιακών δεξιοτήτων των πολιτών.

- Αναγνωρίζεται συνάφεια με την εθνική στρατηγική δημόσιας υγείας μέσω της προώθησης δράσεων βελτίωσης της πρόσβασης του πληθυσμού σε υψηλής ποιότητας υπηρεσίας υγείας και κυρίως των ευπαθών και ευάλωτων ομάδων αλλά και της προοπτικής πρόληψης.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με το εθνικό σχέδιο δράσης ατόμων με αναπηρία μέσα από δράσεις βελτίωσης της εδαφικής και ψηφιακής προσβασιμότητας, της πρόνοιας και των ευκαιριών απασχόλησης ατόμων με προβλήματα κινητικότητας και ΑμΕΑ.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με το σχέδιο δράσης για τα δικαιώματα του παιδιού μέσω της προώθησης δράσεων πρόνοιας και προστασίας και ειδικά των παιδιών ευάλωτων ομάδων όπως Ρομά και πρόσφυγες/μετανάστες.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με το επιχειρησιακό σχέδιο ένταξης των Ρομά μέσω δράσεων ενίσχυσης των συνθηκών διαβίωσης και βελτίωσης της πρόσβασής τους σε υπηρεσίες εκπαίδευσης, υγείας και πρόνοιας.

Α.4. ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ

- Αναγνωρίζεται συνάφεια με την εθνική στρατηγική για τη βιώσιμη και δίκαιη ανάπτυξη 2030 μέσω επιδιώξεων που αφορούν στην κοινωνική συνοχή, τον παραγωγικό εκσυγχρονισμό και τις υποδομές στο πλαίσιο της κυκλικής οικονομίας: βιώσιμη διαχείριση πόρων, κυκλική επιχειρηματικότητα και κατανάλωση με παρεμβάσεις που σχετίζονται με την παραγωγή και αξιοποίηση της γνώσης, τη συσχέτιση οικονομίας και κοινωνίας και την ενίσχυση της δικτύωσης.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με το 8^ο πρόγραμμα δράσης της ΕΕ για το περιβάλλον, μέσω επιδιώξεων που αφορούν στην ανταπόκριση και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, την ενίσχυση της ανθεκτικότητας του περιφερειακού χώρου, την προστασία των αποδεκτών από τη ρύπανση και τη μείωση των πιέσεων που προκαλούν οι υποδομές, οι παραγωγικές εγκαταστάσεις και το κτιριακό απόθεμα ως καταναλωτές πόρων και ενέργειας.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με την πολιτική για τη βιοποικιλότητα και την εθνική στρατηγική 2014 - 2029 μέσω επιδιώξεων που αφορούν στη χωρική ανάπτυξη της περιφέρειας με την προστασία και αξιοποίηση των φυσικών της αποθεμάτων και των προστατευόμενων περιοχών και την παραγωγή σχετικής γνώσης. Αυτές οι κατευθύνσεις συνδέονται και με τις προτεραιότητες του σχεδίου δράσης των περιοχών Natura 2021 - 2027 καθώς ανταποκρίνονται στην απαίτηση της ενίσχυσης της επιχειρησιακής ικανότητας και των σχετικών δεξιοτήτων του πληθυσμού και των δημόσιων υπηρεσιών αλλά και την παραγωγή γνώσης αναφορικά με τη κατάσταση διατήρησης των περιοχών του δικτύου. Σημειώνεται ότι χωρική δέσμευση αποτελούν τα θεσμοθετημένα σχέδια διαχείρισης κάποιων προστατευόμενων περιοχών της Περιφέρειας (Εθνικά Πάρκα) τα οποία επίσης μπορούν να συσχετιστούν με τη στοχοθεσία του νέου προγράμματος, μέσα από την υποστήριξη δράσεων προστασίας και ανάδειξης της βιοποικιλότητας.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με την πολιτική για τους υδατικούς πόρους μέσω επιδιώξεων που σχετίζονται με την ασφάλεια πρόσβασης σε νερό και την ενδεδειγμένη επεξεργασία και διάθεση λυμάτων σε εναρμόνιση με τις βασικές επιδιώξεις της πολιτικής που αφορούν στην προστασία των υδάτων (επιφανειακών και υπόγειων). Αυτές οι κατευθύνσεις συνδέονται και με τις προτεραιότητες του σχεδίου δράσης για την

εξημείωση καθώς παρεμβαίνουν στην προστασία των εδαφών μέσω ελέγχου της ρύπανσης των υδάτων. Συνδεόμενα σχέδια περιφερειακής εμβέλειας είναι το σχέδιο διαχείρισης λεκανών απορροής και το σχέδιο διαχείρισης κινδύνων πλημμύρας. Πέρα από τη χωρική και κανονιστική τους διάσταση, αμφότερα επιχειρούν παρέμβαση στο επίπεδο της διακυβέρνησης των πόρων και υπό αυτή την έννοια μπορούν να συσχετιστούν με τις προτεραιότητες του νέου προγράμματος που αφορούν ειδικότερα, στον εκσυγχρονισμό και τη ψηφιοποίηση των δημόσιων υπηρεσιών.

- Αναγνωρίζεται συνάφεια με την πολιτική και την εθνική στρατηγική για την κλιματική αλλαγή, μέσα από την προώθηση των ΑΠΕ (γεωθερμία) αλλά και την προώθηση κατάλληλων παρεμβάσεων αντιμετώπισης των κινδύνων. Συνδεόμενο σχέδιο περιφερειακής εμβέλειας είναι το υπό εκπόνηση περιφερειακό σχέδιο προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή με το οποίο προωθείται η ενσωμάτωση μέτρων και δράσεων ανταπόκρισης και σε άλλες πολιτικές με εφαρμογή στον περιφερειακό χώρο (χωρικές, αναπτυξιακές, τομεακές).
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με την πολιτική για το τοπίο, μέσω επιδιώξεων που αφορούν στην ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη αστικών περιοχών και της υπαίθρου όπως είναι η ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς και των τουριστικών πόρων. Αυτές οι κατευθύνσεις συνδέονται και με το νομικό πλαίσιο προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς καθώς παρεμβαίνουν στην κεντρική του επιδίωξη που είναι η προστασία, ανάδειξη και βελτίωση της προσβασιμότητας του πολιτιστικού αποθέματος.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με την πολιτική για την ατμοσφαιρική ρύπανση και το θόρυβο, στις αστικές περιοχές ειδικότερα, μέσω επιδιώξεων ενίσχυσης της βιώσιμης αστικής κινητικότητας και τον κατά συνέπεια έλεγχο των οχημάτων στον πληθυσμό των πόλεων.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με την πολιτική για τα στερεά απόβλητα, όπως αυτή εκφράζεται μέσω του εθνικού προγράμματος πρόληψης δημιουργίας αποβλήτων και του εθνικού σχεδίου διαχείρισης αποβλήτων μέσα από δράσεις ενίσχυσης των υποδομών διαχείρισης σε εφαρμογή του ΠΕΣΔΑ ΑΜΘ.

A.5. ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕ ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

- Αναγνωρίζεται συσχέτιση με τις στρατηγικές επιλογές του ΓΠΧΣΑΑ που αφορούν στην ενίσχυσης των κοινωνικών υποδομών και υπηρεσιών, στην αναβάθμιση της ποιότητας σχεδιασμού του αστικού χώρου και στη βελτίωση της προσβασιμότητας του περιφερειακού χώρου. Αυτές οι κατευθύνσεις μπορούν να συνδεθούν με τις επιλογές του νέου προγράμματος που εμπλέκουν την βιώσιμη αστική κινητικότητα και τη βελτίωση των οδικών προσβάσεων.
- Αναγνωρίζεται συσχέτιση με τις ειδικές κατευθύνσεις για την ΑΜΘ του ΕΠΧΣΑΑ Βιομηχανίας καθώς προωθεί την αναδιάρθρωση του παραγωγικού δυναμικού της Περιφέρειας στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης κάτι που μπορεί να συνδυαστεί και με τις κεντρικές επιδιώξεις του νέου προγράμματος που σχετίζονται με την ανάδειξη της επιχειρηματικότητας.
- Αναγνωρίζεται συσχέτιση με το ΕΠΧΣΑΑ ΑΠΕ καθώς προωθούνται εναλλακτικές παραγωγής ενέργειας οι οποίες στην περίπτωση του νέου προγράμματος μπορούν να υλοποιηθούν με την αξιοποίηση του γεωθερμικού δυναμικού.

- Αναγνωρίζεται συσχέτιση με τις στρατηγικές επιδιώξεις του ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού που στην περίπτωση της ΑΜΘ εκφράζονται με την ανάδυση εναλλακτικών μορφών τουρισμού μέσω της ανάδειξης του φυσικού και πολιτισμικού αποθέματος. Έτσι, επιδιώξεις του νέου προγράμματος όπως η ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς και των τουριστικών πόρων εφαρμόζουν με άμεσο τρόπο τις πρόνοιες του ειδικού πλαισίου για τον τουρισμό.
- Αναγνωρίζεται συσχέτιση με ΕΠΧΣΑΑ Υδατοκαλλιεργειών μέσω προβλέψεων ενίσχυσης και εκσυγχρονισμού και διαφοροποίησης του παραγωγικού δυναμικού και ανάδειξης δυναμικών κλάδων της τοπικής οικονομίας (του πρωτογενούς τομέα συμπεριλαμβανομένου).
- Αναγνωρίζεται συσχέτιση με το ΠΠΧΣΑΑ ΑΜΘ καθώς στις επιλογές ανάπτυξης της Περιφέρειας περιλαμβάνονται κατευθύνσεις ενίσχυσης της καινοτομίας, αξιοποίησης φυσικών και πολιτιστικών πόρων, βελτίωση της προσβασιμότητας και προστασία των αποδεκτών από την υποβάθμιση. Το νέο πρόγραμμα στηρίζεται σε τέτοιες εξειδικεύσεις για τον παραγωγικό εκσυγχρονισμό, τη βελτίωση της διασυνδεσιμότητας και τη χωρική ολοκλήρωση της Περιφέρειας.

Α.6. ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ

- Αναγνωρίζεται συνάφεια με την περιφερειακή στρατηγική καινοτομίας RIS3 περιόδου 2014 – 2020 καθώς κάποιοι από τους στόχους της στρατηγικής διατηρούν την επικαιρότητά τους και στο νέο πρόγραμμα όπως τα ζητήματα ανάπτυξης του ανθρώπινου κεφαλαίου, η παραγωγική αναδιάρθρωση και αναστροφή της αποβιομηχάνισης και η αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων φυσικών και πολιτιστικών πόρων.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με το σχέδιο ολοκληρωμένης τουριστικής ανάπτυξης της Περιφέρειας, καθώς βασικοί στόχοι αυτού που αφορούν σε δομές διαχείρισης, στην εξωτερίκευση και στην ανάδειξη του προϊόντος διατηρούν την επικαιρότητά τους και στο νέο πρόγραμμα μέσα από τις επιδιώξεις της ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης και στήριξης της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με τις στρατηγικές ΟΧΕ και ΣΒΑΑ της προηγούμενης περιόδου καθώς συνεχίζεται η στήριξη στη νέα περίοδο και επεκτείνεται το πεδίο εφαρμογής με την ένταξη νέων περιοχών.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με τη στρατηγική για την κοινωνική ένταξη καθώς το σύνολο σχεδόν των στόχων της στρατηγικής διατηρεί την επικαιρότητά τους και στο νέο πρόγραμμα: καταπολέμηση φτώχειας, στήριξη ευπαθών ομάδων, Ρομά και αλλοδαπών, πρόσβαση στην αγορά εργασίας, στην υγεία και στην εκπαίδευση.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με το ολοκληρωμένο σχέδιο οδικής ασφάλειας καθώς και στη νέα περίοδο εντοπίζονται δράσεις σε υποδομές μεταφορών που, μεταξύ άλλων, επιδιώκουν την με ασφάλεια κινητικότητα του πληθυσμού σε ποιοτικές υποδομές μεταφορών.

A.7. ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕ ΣΧΕΔΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

- Αναγνωρίζεται συνάφεια με τα σχέδια διαχείρισης λεκανών απορροής των οικείων ΥΔ καθώς προωθούνται δράσεις που στοχεύουν στη διαχείριση των υδατικών πόρων, την αποθεματοποίηση, την προστασία των αποδεκτών από τη ρύπανση και την ασφαλή πρόσβαση του πληθυσμού σε νερό.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με τα σχέδια διαχείρισης κινδύνων πλημμύρας των οικείων ΥΔ καθώς προωθούνται δράσεις αντιμετώπισης πλημμυρικών κινδύνων, προστασίας των ακτών από τη διάβρωση και παρακολούθησης.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με το σχέδιο διαχείρισης των αποβλήτων καθώς προωθούνται δράσεις ολοκλήρωσης – συμπλήρωσης των σχετικών υποδομών και ενίσχυσης του εξοπλισμού.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με το σχέδιο διαχείρισης των αστικών λυμάτων καθώς προωθούνται δράσεις ολοκλήρωσης – συμπλήρωσης των σχετικών υποδομών στους οικισμούς προτεραιότητας.

A.7. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ

Διερευνώνται οι εναλλακτικές δυνατότητες της μηδενικής λύσης, της υποκατάστασης της παρέμβασης στον περιφερειακό χώρο από τον τομεακό προγραμματισμό και της προβολής του παλαιού ΠΕΠ στη νέα προγραμματική περίοδο. Επίσης στο επίπεδο επιλογών δόμησης του νέου Προγράμματος αναφέρονται δυνατότητες σύμφωνα με τις στοχεύσεις και των άλλων Προγραμμάτων με πιθανή συνέργεια αλλά και το πλαίσιο της διαβούλευσης με φορείς της Περιφέρειας που καθόρισε τις ειδικές επιλογές.

Αναφορικά με τη μηδενική λύση, δηλαδή τη μη ύπαρξη περιφερειακού επιχειρησιακού προγράμματος και λαμβάνοντας υπόψη την πιθανότητα απεμπόλησης των ευκαιριών που διαμορφώνονται, εκτιμάται ότι αυτή δεν αποτελεί αποδεκτή επιλογή. Πόσο μάλλον που σε διαφορετική περίπτωση, θα σταματούσε η εισροή χρηματοδοτικών πόρων υλοποίησης παρεμβάσεων κρίσιμης τοπικής σημασίας, θα έπαυε ένας βασικός αναπτυξιακός παράγοντας για το περιφερειακό επίπεδο και θα διαμορφώνοντας αρνητικές συνθήκες ως προς την προοπτική υλοποίησης παρεμβάσεων περιβαλλοντικού χαρακτήρα και διαχείρισης φυσικών, οικολογικών και πολιτιστικών πόρων στο περιφερειακό επίπεδο.

Αναφορικά με τη δυνατότητα της υποκατάστασης της παρέμβασης στον περιφερειακό χώρο από τον τομεακό προγραμματισμό και λαμβάνοντας υπόψη την πιθανότητα αδυναμίας ανάδειξης των ειδικών αναγκών και τοπικών ζητημάτων ανάπτυξης στο περιφερειακό επίπεδο, εκτιμάται ότι αυτή η επιλογή δεν συνιστά αποδοτική και βιώσιμη προοπτική. Πόσο μάλλον που σε διαφορετική περίπτωση, δεν θα υπήρχε χωρική εξειδίκευση σε τοπικά συστήματα της Περιφέρειας με ανάγκες στήριξης, δεν θα υπήρχε εξειδίκευση στόχων σε τοπικές αναπτυξιακές προτεραιότητες, δεν θα διαμορφώνονταν ικανοποιητικοί μηχανισμοί ανταπόκρισης σε απαιτήσεις αντιμετώπισης περιβαλλοντικών προβλημάτων ενώ το περιφερειακό σύστημα θα εμφάνιζε μεγάλη εξάρτηση από τη λήψη αποφάσεων κεντρικού επιπέδου.

Αναφορικά με τη συνέχιση του παλαιού ΠΕΠ στη νέα προγραμματική περίοδο, μέσω κυρίως προτεραιοτήτων εξειδίκευσης, εκτιμάται ότι αυτή η προοπτική δεν μπορεί να προβάλει το νέο τοπίο που έχει διαμορφωθεί ως προς τις ευρύτερες αναπτυξιακές επιλογές της χώρας και για το λόγω αυτό δεν συνιστά επίκαιρη επιλογή για σειρά λόγους που σχετίζονται με την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, τον ψηφιακό μετασχηματισμού, των μεταβολών στα δημογραφικά χαρακτηριστικά και αναγκών βελτίωσης της εδαφικής προσβασιμότητας.

Αναφορικά τέλος με τη δόμηση του Προγράμματος και των δυνατοτήτων που λαμβάνονται υπόψη, αναφέρεται καταρχήν ότι η διαβούλευση με τις εθνικές και ευρωπαϊκές αρχές διαμορφώνει σε σημαντικό βαθμό τη στρατηγική του προγράμματος, τις αναπτυξιακές προτεραιότητες που υιοθετούνται και την υλοποίησή τους σύμφωνα με το πλαίσιο μέτρων εφαρμογής και δράσεων που επιλέγονται. Η όλη διαδικασία συνιστά ένα πλαίσιο επιλογών δόμησης και εξέτασης εναλλακτικών προς την τελική οριστικοποίηση του Προγράμματος. Ένα δεύτερο επίπεδο διαμόρφωσης των επιλογών του Προγράμματος αφορά στη διαβούλευση με φορείς της Περιφέρειας. Μέσω της διαβούλευσης προσδιορίζονται οι προκλήσεις και οι ανάγκες που πρέπει να αντιμετωπιστούν και διαμορφώνονται σειρά προτάσεων - δράσεων στο πλαίσιο των Στόχων Πολιτικής που έχουν προεπιλεγεί.

A.8. ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

1. Φυσικογεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια ΑΜΘ έχει έκταση 14.158 τ.χλμ. από τα οποία τα 564 τ.χλμ. ανήκουν στα νησιά Θάσο και Σαμοθράκη. Η Περιφέρεια χαρακτηρίζεται από ένα σημαντικό μέτωπο ορεινών και ημιορεινών περιοχών στα βόρεια και δυτικά, που διαμορφώνεται από τον ορεινό όγκο της νότιας Ροδόπης, τα όρη της Λεκάνης και το Παγγαίο, και περιλαμβάνει τις εσωτερικές πεδιάδες και λεκάνες της Τενάγης Φιλίππων και της Λεκάνης της Δράμας. Στα νότια της περιφέρειας διαμορφώνεται ένα εκτεταμένο παραλιακό μέτωπο κατά μήκος του Θρακικού πελάγους, που χαρακτηρίζεται από μια ποικιλομορφία παραθαλάσσιων πεδινών περιοχών.

Η Περιφέρεια διατρέχεται από δύο σημαντικούς διακρατικούς ποταμούς, το Νέστο και τον Έβρο, οι οποίοι πηγάζουν στη Βουλγαρία και εκβάλλουν στο Θρακικό Πέλαγος. Σημαντικοί επίσης θεωρούνται και οι ποταμοί Αγγίτης (ο μεγαλύτερος από τους παραπόταμους του Στρυμόνα, που πηγάζει από το όρος Φαλακρό και τμήμα του βρίσκεται στην ΠΕ Δράμας), Άρδας και Ερυθροπόταμος (παραπόταμοι του ποταμού Έβρου). Στην παράκτια περιοχή μεταξύ των Δέλτα των ποταμών Νέστου και Έβρου σχηματίζονται λιμνοθάλασσες σημαντικές από πλευράς οικολογικού ενδιαφέροντος.

Οι διαφοροποιήσεις στο κλίμα από τις πεδινές παράκτιες εκτάσεις έως τα οροπέδια και τους οικισμούς στις πλαγιές των βουνών στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη είναι αξιοσημείωτες. Η ηπιότητα των χειμώνων στην παράκτια ζώνη από την Καβάλα ως την Αλεξανδρούπολη δημιουργεί ζωηρή αντίθεση με τις παρατεταμένες περιόδους χιονοπτώσεων και τις χαμηλές θερμοκρασίες από το Νευροκόπι και τον Εχίνο έως το Ορμένιο και τους άλλους βόρειους οικισμούς της ΠΕ Έβρου. Σύμφωνα με την ανάλυση του ΠΕΣΠΚΑ ΑΜΘ (περίληψη διαβούλευσης 2018, δεν έχει εγκριθεί ακόμη), σε βραχυπρόθεσμο και μεσοπρόθεσμο χρονικό

ορίζοντα έως το 2050, η εξέλιξη του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής συνιστά μέτριο κίνδυνο για τα ανθρωπογενή και φυσικά αποθέματα.

Η Περιφέρεια διακρίνεται για τον πλούτο των ορυκτών της πόρων. Εδώ εντοπίζονται τα μεγαλύτερα αποθέματα μαρμάρου της χώρας ενώ η εξόρυξή τους αποτελεί έναν ιδιαίτερα δυναμικό κλάδο της οικονομίας. Επίσης ιδιαίτερης αξίας αποτελούν ποικίλα αποθέματα μετάλλων και βιομηχανικών ορυκτών αλλά και το δυναμικό υδρογονανθράκων και γεωθερμίας. Στην Περιφέρεια εντοπίζεται η μόνη άντληση πετρελαίου της χώρας ενώ δυναμική είναι και η ανάπτυξη των ΑΠΕ την τελευταία δεκαετία. Στο ισχύον ΕΠΧΣΑΑ ΑΠΕ, οι ΠΕ Ροδόπης και Έβρου εντάσσονται στις περιοχές αιολικής προτεραιότητας ΠΑΠ. Ως αποτέλεσμα, αυτές οι περιοχές δέχτηκαν σημαντικό επενδυτικό ενδιαφέρον για την εγκατάσταση αιολικών μονάδων παραγωγής. Υπάρχει πλέον αξιοσημείωτη δραστηριοποίηση μονάδων ΑΠΕ (περιπτώσεις με άδεια εγκατάστασης και λειτουργίας) με έμφαση στα αιολικά και δευτερευόντως στα ηλιακά συστήματα.

Αναφορικά με τους υδατικούς πόρους και τη διαχείρισή τους, η Περιφέρεια διαμοιράζεται μεταξύ των Υδατικών Διαμερισμάτων Ανατολικής Μακεδονίας και αυτού της Θράκης με σύνολο 6 Λεκάνες Απορροής Ποταμού. Και τα δυο ΥΔ εμφανίζονται γενικά πλεονασματικά καλύπτοντας την ζήτηση τόσο από επιφανειακά όσο και από υπόγεια νερά. Ελλείμματα εμφανίζονται μόνο κατά τις περιόδους έντονης ξηρασίας. Τα ελλείμματα δεν ξεπερνούν το 10-15% της ζήτησης κατά μέγιστον. Η κύρια ζήτηση νερού αφορά στη γεωργία. Στα προστατευόμενα υδατικά συστήματα συγκαταλέγονται αυτά για ανθρώπινη κατανάλωση. Εντοπίζονται συνολικά 7 τέτοια υπόγεια υδατικά συστήματα και 2 επιφανειακά. Στις ευπρόσβλητες περιοχές νιτρορρύπανσης περιλαμβάνονται όλες σχεδόν οι πεδινές εκτάσεις εντατικής γεωργίας ενώ στις ευαίσθητες ζώνες περιλαμβάνεται το σύνολο σχεδόν των σημαντικών υδατορευμάτων. Η πλημμυρική επικινδυνότητα εντάσσεται πλέον στους παράγοντες φυσικών κινδύνων της Περιφέρειας. Στα Σχέδια Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμυρών, προσδιορίζονται οι πεδινές ζώνες ως περιοχές με δυνητικά αυξημένη επικινδυνότητα.

Αναφορικά με τα δασικά αποθέματα, η κατάσταση των δασών κρίνεται ικανοποιητική με δεδομένη τη συνέπεια εφαρμογής των διαχειριστικών μελετών αλλά και του ελέγχου που πραγματοποιείται έστω και αν αυτός θα μπορούσε να είναι συστηματικότερος. Ωστόσο πιέσεις διατάραξης των δασικών οικοσυστημάτων εντοπίζονται σποραδικά και αφορούν σε αγροδασικές πυρκαγιές, στην υπερβόσκηση σε σημεία και σε παράνομες υλοτομίες.

Στην Περιφέρεια εντοπίζεται ένα σύνθετο μωσαϊκό βιοτόπων το οποίο με τη σειρά του αντιστοιχεί σε μια επίσης πολυποικίλη δομή οικοσυστημάτων, με κύριο χαρακτηριστικό τους τη μεγάλη ποικιλία ειδών. Το καθεστώς προστασίας των οικοσυστημάτων της Περιφέρειας είναι σύνθετο και πολυεπίπεδο. Συμβαδίζει με εθνικές προτεραιότητες και διεθνείς δεσμεύσεις: Εθνικά Πάρκα, περιοχές Natura και Ramsar, Καταφύγια Άγριας Ζωής, Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους είναι κάποια μόνο από τα φυσικά αποθέματα σημαντικής αξίας που καταγράφονται.

Σημαντικό θεωρείται και το πολιτιστικό απόθεμα της Περιφέρειας. Εντοπίζονται πλήθος κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων – μνημεία της προϊστορικής και κλασικής εποχής, της

βυζαντινής και μεταβυζαντινής εποχής αλλά και νεότερα. Επίσης, εντοπίζονται πλήθος σπηλαίων ενώ καταγράφονται αρκετοί παραδοσιακοί οικισμοί. Ο κλάδος του τουρισμού ενισχύεται καθοριστικά από την ποιότητα των φυσικών οικοσυστημάτων της Περιφέρειας. Τόσο ο ορεινός χώρος όσο και οι παράκτιες ζώνες αποτελούν αξιόλογα οικοσυστήματα με σημαντική δυναμική επισκεψιμότητας.

2. Ανθρωπογεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η θέση της Περιφέρειας την καθιστά πύλη εισόδου προς τη χώρα από τη Βουλγαρία και την Τουρκία, με αυξημένες εμπορευματικές ροές από τους άξονες αυτούς. Στην ενίσχυση του ρόλου της αυτού συμβάλλει και η Εγνατία Οδός μαζί με τους λιμένες και αερολιμένες συνιστώντας βασικές προϋποθέσεις περαιτέρω αύξηση της προσπελασιμότητας και βελτίωσης της σύνδεσης της με τα εθνικά και διεθνή εμπορικά κέντρα. Μάλιστα, το τρέχον Εθνικό Σχέδιο Μεταφορών, αναγνωρίζοντας το ειδικό βάρος της βελτίωσης της συνδεσιμότητας της Περιφέρειας για το σύνολο της χώρας, προωθεί σχετικές παρεμβάσεις σε δίκτυα και κόμβους. Άλλες τεχνικές και κοινωνικές υποδομές περιλαμβάνουν ενδεικτικά ολοκληρωμένες αλλά και νέες σχεδιαζόμενες επενδύσεις στη διασφάλιση ύδατος, σε εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων, σε υποδομές και δίκτυα διαχείρισης των αποβλήτων αλλά και σε υποδομές εκπαίδευσης, υγείας και πρόνοιας.

Από αναπτυξιακή άποψη, η Περιφέρεια αποτελεί πληθυσμιακά την 6η Περιφέρεια της Χώρας συγκεντρώνοντας το 5,6% του πληθυσμού. Είναι αραιοκατοικημένη, με πληθυσμιακή συγκέντρωση στα κυριότερα αστικά της κέντρα. Ο πληθυσμός μειώνεται διαρκώς από το 2015-2020. Η γήρανση αποτελεί σημαντικό ζήτημα για την Περιφέρεια δεδομένου ότι ο δείκτης γήρανσης από το 2015 αυξάνεται διαρκώς και το 2020 η τιμή του ήταν 164,3% με εθνικό μέσο όρο 147,5%. Η αύξηση του δείκτη σηματοδοτεί τη συρρίκνωση του πληθυσμού και την επακόλουθη δυσμενή επίπτωση σε τομείς όπως η οικονομία, η παραγωγικότητα και η ανταγωνιστικότητα.

Σε ότι αφορά στην απασχόληση και παρά την κρίση, παρουσίασε αύξηση από το 2015 ως και το 2019. Όμως, η τάση αυτή ανακόπηκε με την εμφάνιση του Covid-19. Σημαντικό πρόβλημα εξακολουθεί να αποτελεί η μακροχρόνια ανεργία (74,5% το 2019) καθώς η ΠΑΜΘ συγκαταλέγεται στις Περιφέρειες της ΕΕ-27 με τα υψηλότερα ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας. Αναφορικά με το μορφωτικό επίπεδο η Περιφέρεια κατατάσσεται μεταξύ των Περιφερειών της χώρας με τα υψηλότερα ποσοστά αναλφάβητου πληθυσμού (5%). Παράλληλα, το ποσοστό πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (16,91%) είναι το τρίτο χαμηλότερο στη χώρα με μεγάλη απόκλιση από τον εθνικό μέσο όρο (23,61%). Το φαινόμενο της σχολικής διαρροής παρότι τα τελευταία χρόνια έχει μειωθεί σημαντικά, εξακολουθεί να παραμένει σε υψηλά επίπεδα.

Σε οικονομικούς όρους το ΑΕΠ της Περιφέρειας ανέρχεται, για το 2019, σε 8.456,35 εκ. € (ΜΑΔ) και αποτελεί την 8η επίδοση μεταξύ των 13 Περιφερειών της χώρας. Λαμβάνοντας υπόψη το κατά κεφαλήν ΑΕΠ (14.100 ΜΑΔ) η Περιφέρεια καταλαμβάνει τη 12η θέση αποτελώντας μια από τις φτωχότερες περιφέρειες της ΕΕ. Σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Περιφερειακό Δείκτη Ανταγωνιστικότητας (2019), κατατάσσεται στην 265η θέση μεταξύ 268 Περιφερειών της ΕΕ. Βρίσκεται στο χαμηλότερο επίπεδο ανάπτυξης, υστερώντας του ευρωπαϊκού μέσου όρου σε

κάθε παράμετρο που συνεκτιμά ο δείκτης. Στην Περιφέρεια υπάρχουν σημαντικοί πόροι που εξακολουθούν να αποτελούν βασικούς παραγωγικούς συντελεστές και ταυτόχρονα ευκαιρίες επιχειρηματικών και παραγωγικών δραστηριοτήτων, ενδεικτικά αναφέρονται τα μη μεταλλικά ορυκτά, τα γεωθερμικά πεδία, εκτάσεις υψηλής παραγωγικότητας, δασικοί και υδάτινοι πόροι. Η οικονομία χαρακτηρίζεται από παραγωγικό πρότυπο με προσανατολισμό κυρίως στον αγροτικό τομέα και τη μεταποίηση ισχυρών εισροών από τον πρωτογενή τομέα, καθώς και σημαντική συσσώρευση επενδυμένου κεφαλαίου κυρίως με μορφή υποδομών.

3. Προκλήσεις

Οι παραπάνω διαπιστώσεις αποτελούν κρίσιμους παράγοντες διαμόρφωσης της οικονομικής δραστηριότητας και της κοινωνικής πραγματικότητας και καθορίζουν τις δυνατότητες της Περιφέρειας να αξιοποιήσει τα πλεονεκτήματά της, να αναστρέψει τις αδυναμίες της και να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις που προκύπτουν. Υπό τις πρόσθετες νέες συνθήκες έντασης του διεθνούς και δια-περιφερειακού ανταγωνισμού, αλλαγών στην εθνική και ευρωπαϊκή ενεργειακή αγορά, τις διαρθρωτικές αδυναμίες του παραγωγικού συστήματος που επιμένουν, σε συνδυασμό με την ανάγκη προσαρμογής σε νέες προκλήσεις (κλιματική αλλαγή), δημιουργούν ένα ασφυκτικό πλαίσιο που πρέπει να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά η Περιφέρεια ώστε να αποκτήσει ένα ασφαλές περιβάλλον ισόρροπης και σταθερής ανάπτυξης με βιώσιμες θέσεις απασχόλησης, ποιοτικό περιβάλλον και κοινωνική συνοχή.

A.9. ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ – ΕΠΙΔΡΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Η εκτίμηση των επιπτώσεων αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο η εφαρμογή του Προγράμματος θα επηρεάσει καθένα από τους περιβαλλοντικούς στόχους οι οποίοι καθορίζονται από τη διαπίστωση των τάσεων και των προοπτικών της Περιφέρειας σε συσχέτιση με τις επιλογές των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων του νέου ΠΕΠ. Στη βάση αυτής της συσχέτισης (περιβαλλοντικών στόχων και δυνητικών επιπτώσεων - επιδράσεων) πραγματοποιείται η αξιολόγηση με χρήση κλίμακας ποιοτικών παραμέτρων και παρατίθεται η σχετική τεκμηρίωση. Κεντρικό αξιολογικό περίγραμμα της εκτίμησης - αξιολόγησης των δυνητικών επιπτώσεων - επιδράσεων είναι η στρατηγική επιλογή της βιώσιμης ανάπτυξης, δηλαδή η ισότιμη θεώρηση προτεραιοτήτων όπως η οικονομική ανάπτυξη, η κοινωνική συνοχή και η προστασία των πόρων του περιβάλλοντος.

Η μεθοδολογία που ακολουθείται για την εκτίμηση και αξιολόγηση των επιπτώσεων βασίζεται στην αξιολόγηση δημοσιοποιημένων ΣΜΠΕ των διαφόρων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης καθώς και στις προτάσεις του "Εγχειρίδιο των ΣΠΕ για Στρατηγικές Συνοχής 2007-2013", έκδοσης 2006 (Handbook on SEA of Cohesion Policy 2007-2013, Greening Regional Development Programmes Network). Η τελική μέθοδος που επιλέγεται αποτελεί προσαρμογή των ανωτέρω στη βάση των ειδικότερων στοχεύσεων του Προγράμματος, της ανάλυσης των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του χώρου της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας και Θράκης και της εξειδίκευση των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων.

Μέσα από την εξέταση του στρατηγικού οράματος της Περιφέρειας, των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων που υιοθετούνται σε συνάφεια με στόχους αναπτυξιακής πολιτικής και του

τόπου εξειδίκευσης αυτών σε μέτρα εφαρμογής - δράσεις, σε συνδυασμό με τις διακριβώσεις της εθνικής περιβαλλοντικής πολιτικής, δομήθηκαν οι περιβαλλοντικοί στόχοι. Αυτοί, καθώς εξειδικεύουν τη γενική στρατηγική κατεύθυνση περί βιώσιμης ανάπτυξης, επιχειρούν την εισαγωγή των στοιχείων του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος στις προγραμματικές κατευθύνσεις της Περιφέρειας με τρόπο που αφενός υποστηρίζεται η αναπτυξιακή προοπτική και αφετέρου διατηρείται η ποιότητα των περιβαλλοντικών παραμέτρων ως συστατικά τρεχουσών και μελλοντικών επιδιώξεων και ευκαιριών.

Οι γενικοί περιβαλλοντικοί στόχοι εντοπίζονται: α) στη διατήρησης της βιοποικιλότητας, β) στην προστασία και αξιοποίηση των υδατικών αποθεμάτων, γ) στην προστασία και ανάδειξη του τοπίου, δ) στην προστασία των εδαφών, ε) στην αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, στ) στην αντιμετώπιση οχλήσεων θορύβου, ζ) στην προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, η) στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και θ) στην κοινωνική και εδαφική συνοχή. Παράλληλα, οι ανωτέρω περιβαλλοντικοί στόχοι εξειδικεύονται περαιτέρω ώστε να προβάλλεται με ακρίβεια η εστιασμένη σχέση των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων του Προγράμματος με τα ζητήματα περιβαλλοντικής προστασίας και διατήρησης και να διαμορφώνεται έτσι ένα ικανοποιητικό μεθοδολογικό πλαίσιο αποτίμησης των επιπτώσεων - επιδράσεων. Οι ειδικοί περιβαλλοντικοί στόχοι εστιάζουν στα βασικά ζητήματα που σχετίζονται με το Πρόγραμμα αποφεύγοντας την επέκταση σε ευρεία και γενικά προβλήματα. Επιλέγονται 9 γενικοί και 32 ειδικοί περιβαλλοντικοί στόχοι.

A.10. ΣΩΡΕΥΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΝΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΣΤΟΧΟ

1. Διατήρηση βιοποικιλότητας

Το σωρευτικό αποτέλεσμα των επιλογών του Προγράμματος ως προς τη διατήρηση της βιοποικιλότητας αναμένεται ουδέτερο – κυρίως πρωτογενώς εκφραζόμενο. Μέσα από μέτρα εφαρμογής και δράσεις, επιχειρείται η ανάδειξη των φυσικών αποθεμάτων και των προστατευόμενων οικολογικά ζωνών καθώς και η εξωτερίκευση και η γνωριμία του ευρύτερου κοινού με το φυσικό πλούτο της Περιφέρειας. Η ανάδειξη των οικολογικών πόρων και η ένταξή τους στο τουριστικό προϊόν, οδηγεί προοπτικά σε καλύτερη κατανόηση των αποθεμάτων γεγονός που ενισχύει την προσπάθεια προστασίας και διατήρησής τους. Ωστόσο, η βελτίωση της προσβασιμότητας περιοχών με ειδικά οικολογικά χαρακτηριστικά αλλά και η εδαφική επέκταση των υποδομών, δημιουργεί προκλήσεις διατήρησης και προστασίας των αποθεμάτων. Συνθετικά, τέτοιες προκλήσεις μπορεί εν μέρει να αναιρέσουν τις θετικές επιδράσεις διατήρησης του αποθέματος βάσει των προσπαθειών ανάδειξής του.

2. Προστασία και αξιοποίηση των υδατικών αποθεμάτων

Το σωρευτικό αποτέλεσμα των επιλογών του Προγράμματος ως προς την προστασία και αξιοποίηση των υδατικών αποθεμάτων αναμένεται θετικό – πρωτογενώς εκφραζόμενο, καθώς μέσα από μέτρα εφαρμογής και δράσεις επιχειρείται η διασφάλιση της πρόσβασης του πληθυσμού σε νερό, η υποστήριξη επενδύσεων διαχείρισης αστικών λυμάτων καθώς και η υποστήριξη υλοποίησης του προγράμματος μέτρων του ΣΔΛΑΠ. Αυτές οι επιδιώξεις, δημιουργούν εμφανείς προϋποθέσεις προστασίας των υδάτων της Περιφέρειας, ενισχύουν την ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων και την προστασία των αποδεκτών από τη ρύπανση αλλά και την εν γένει προσέγγιση των στόχων του ΣΔΛΑΠ αναφορικά με την

αποκατάσταση μιας καλής ποσοτικής, χημικής και οικολογικής κατάστασης των υδάτινων σωμάτων.

3. Προστασία και ανάδειξη του τοπίου

Το σωρευτικό αποτέλεσμα των επιλογών του Προγράμματος ως προς την προστασία και ανάδειξη του τοπίου αναμένεται θετικό – δευτερογενώς εκφραζόμενο, καθώς μέσα από μέτρα εφαρμογής και δράσεις επιχειρείται η ολοκληρωμένη παρέμβαση σε αστικές ζώνες και στην ύπαιθρο και η ανάδειξη φυσικών και ανθρωπογενών αποθεμάτων. Η υλοποίηση πρωτοβουλιών και δράσεων: α) εντός αστικού χώρου όπως η διάσωση και ανάδειξη στοιχείων του δομημένου χώρου και β) στην ύπαιθρο μέσω αξιοποίησης των φυσικών και ανθρωπογενών αποθεμάτων υπό το πρίσμα της αναδιάταξης του παραγωγικού προτύπου με την ενίσχυση μορφών τουρισμού, δημιουργεί συνθήκες προστασίας και ανάδειξης των κρίσιμων στοιχείων του τοπίου της Περιφέρειας.

4. Προστασία των εδαφών

Το σωρευτικό αποτέλεσμα των επιλογών του Προγράμματος ως προς την προστασία και ανάδειξη των εδαφών αναμένεται θετικό καθώς μέσα από μέτρα εφαρμογής και δράσεις επιχειρείται η υποστήριξη επενδύσεων διαχείρισης αστικών λυμάτων και απορριμμάτων και η πρόληψη και αντιμετώπιση κινδύνων πλημμυρών και άλλων φυσικών καταστροφών. Η υλοποίηση προβλέψεων επεξεργασίας και ενδεδειγμένης διάθεσης των αστικών λυμάτων και απορριμμάτων και δράσεων ενίσχυσης της πρόληψης λόγω επίταξης του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής, διαμορφώνει παράγοντες για την προστασία των εδαφών της Περιφέρειας. Τέτοιες επιλογές ενισχύουν την προστασία των αποδεκτών (έδαφος) από τη ρύπανση, την προστασία του φυσικού πόρου έδαφος από κινδύνους ερημοποίησης και την εν γένει προστασία των φυσικών και ανθρωπογενών αποθεμάτων από κινδύνους και καταστροφές.

5. Αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης

Το σωρευτικό αποτέλεσμα των επιλογών του Προγράμματος ως προς την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης αναμένεται θετικό – πρωτογενώς εκφραζόμενο, καθώς μέσα από μέτρα εφαρμογής και δράσεις επιχειρείται η προώθηση της ενεργειακής απόδοσης και αναβάθμισης των κτηρίων, η αξιοποίηση της γεωθερμίας και η ενίσχυση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας. Ο εκσυγχρονισμός του κτηριακού αποθέματος, η προώθηση των ΑΠΕ στην κτηριοδομή και η γεωθερμία, μπορούν να συμβάλουν στην εξοικονόμηση ενέργειας, στη συγκράτηση και αντικατάσταση ορυκτών καυσίμων. Η εξοικονόμηση ενέργειας, κυρίως αυτής που προέρχεται από την καύση ορυκτών καυσίμων, μειώνει την έκλυση στην ατμόσφαιρα αερίων ρύπων. Επιπρόσθετα, η υλοποίηση δράσεων παρακολούθησης της κατάστασης ρύπανσης του αέρα ενισχύει ενέργειες προσαρμογής. Διαμορφώνονται συνεπώς προϋποθέσεις βιώσιμης λειτουργίας των σημαντικών αστικών συγκεντρώσεων γεγονός που προβάλλεται και στη βελτίωση της ποιότητας του αέρα των πόλεων.

6. Αντιμετώπιση οχλήσεων θορύβου

Το σωρευτικό αποτέλεσμα των επιλογών του Προγράμματος ως προς την αντιμετώπιση οχλήσεων θορύβου αναμένεται θετικό – πρωτογενώς εκφραζόμενο, καθώς μέσα από μέτρα εφαρμογής και δράσεις επιχειρείται η ενίσχυση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας. Η υλοποίηση πρωτοβουλιών και δράσεων ενίσχυσης της βιώσιμης αστικής κινητικότητας συμβάλει στην απομείωση των συνθηκών επιβάρυνσης του αστικού περιβάλλοντος με θόρυβο.

Τέτοιες ενέργειες ενισχύουν τη βιώσιμη λειτουργία των σημαντικών αστικών συγκεντρώσεων γεγονός που προβάλλεται στη βελτίωση των συνθηκών κινητικότητας του πληθυσμού εντός αστικών κέντρων και άρα ελάττωσης των εκλυόμενων επιπέδων θορύβου από τη λειτουργία των οχημάτων. Επιπρόσθετα, η υλοποίηση δράσεων παρακολούθησης της κατάστασης θορυβικής επιβάρυνσης ενισχύει ενέργειες προσαρμογής.

7. Προστασία και ανάδειξη πολιτιστικής κληρονομιάς

Το σωρευτικό αποτέλεσμα των επιλογών του Προγράμματος ως προς την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς αναμένεται θετικό – πρωτογενώς και δευτερογενώς εκφραζόμενο, καθώς μέσα από μέτρα εφαρμογής και δράσεις επιχειρείται η ανάδειξη και αποκατάσταση μνημείων και η βελτίωση της προσβασιμότητας των πολιτιστικών πόρων. Η βελτίωση της προσβασιμότητας (φυσικής και ψηφιακής) των πολιτιστικών πόρων ενεργοποιεί δράσεις και λειτουργίες προστασίας και ανάδειξής τους. Επίσης, η βιώσιμη ένταξη των πολιτιστικών πόρων σε ενέργειες και πρωτοβουλίες τουριστικής ανάπτυξης, συμβάλει στην ανάδειξη και προστασία τους καθώς δημιουργεί τις κατάλληλες προϋποθέσεις για περαιτέρω υιοθέτηση μέτρων που στοχεύουν ακριβώς στην προστασία του αποθέματος και της ενδεδειγμένης ένταξής του σε παραγωγικές επιδιώξεις.

8. Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή

Το σωρευτικό αποτέλεσμα των επιλογών του Προγράμματος ως προς την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή αναμένεται θετικό – πρωτογενώς και δευτερογενώς εκφραζόμενο, καθώς μέσα από μέτρα εφαρμογής και δράσεις επιχειρείται η προώθηση μέτρων ενεργειακής απόδοσης και αναβάθμισης και η εκμετάλλευση της γεωθερμίας, η πρόληψη και αντιμετώπιση κινδύνων πλημμυρών και άλλων φυσικών καταστροφών και η ευαισθητοποίηση του πληθυσμού. Ο εκσυγχρονισμός του κτηριακού αποθέματος, η γεωθερμία και η ενίσχυση δράσεων πρόληψης, μπορούν να συμβάλουν στην εξοικονόμηση ενέργειας και στη δημιουργία προϋποθέσεων ανταπόκρισης στο φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής. Η εξοικονόμηση ενέργειας, κυρίως αυτής που προέρχεται από την καύση ορυκτών καυσίμων, μειώνει την έκλυση στην ατμόσφαιρα αερίων του θερμοκηπίου. Ταυτόχρονα η αντικατάσταση των ενεργειακών αναγκών των κτιρίων από ΑΠΕ ομοίως βοηθά στην συγκράτηση χρήσης ορυκτών καυσίμων. Κρίσιμη θεωρείται η ευαισθητοποίηση του πληθυσμού καθώς η ενεργή συμμετοχή των πολιτών συμβάλει στην επιτυχή υλοποίηση των επιλογών. Τέτοιοι μηχανισμοί ανταπόκρισης, θεωρείται ότι μπορούν να συμβάλουν προοπτικά στη σταθεροποίηση του φαινομένου και άρα στην προστασία φυσικών και ανθρωπογενών αποθεμάτων από καταστροφές.

9. Κοινωνική και εδαφική συνοχή

Το σωρευτικό αποτέλεσμα των επιλογών του Προγράμματος ως προς την ενδυνάμωση της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής αναμένεται θετικό – πρωτογενώς και δευτερογενώς εκφραζόμενο, καθώς μέσα από μέτρα εφαρμογής και δράσεις επιχειρείται η ενίσχυση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, η προώθηση της έρευνας και καινοτομίας των επιχειρήσεων, η αναβάθμιση της κοινωνικής υποδομής υγείας, πρόνοιας, έρευνας και εκπαίδευσης, η προώθηση της απασχόλησης και βελτίωσης των δεξιοτήτων του πληθυσμού, η στήριξη ευπαθών ομάδων του πληθυσμού και των Ρομά, η καταπολέμηση της φτώχειας, η παραγωγή γνώσης για το τουριστικό προϊόν και η αναβάθμιση οδικών προσβάσεων και διασύνδεσης με τα ΔΕΔ-Μ.

Η επέκταση των υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης τόσο για τις λειτουργίες του δημοσίου όσο και για την εξυπηρέτηση των πολιτών και η προώθηση της έρευνας και καινοτομίας των επιχειρήσεων, συνδέονται με την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητά τους και την επέκταση του παραγωγικού τους αποτελέσματος. Τέτοιες επιλογές ενισχύουν την οικονομία της Περιφέρειας, ενδυναμώνουν την κοινωνική συνοχή μέσω διατήρησης και επέκτασης του εισοδήματος ενώ παρεμβαίνουν και στην αποδοτικότητα των προσφερόμενων δημόσιων υπηρεσιών προς τους πολίτες. Επίσης, η επέκταση, αναβάθμιση και βελτίωση των οδικών υποδομών επιμέρους τμημάτων της Περιφέρειας αλλά και η βελτίωση της πρόσβασης σε ευρύτερα οδικά δίκτυα εθνικής εμβέλειας, αυξάνουν την προσβασιμότητα και τη διασύνδεση του περιφερειακού χώρου. Έτσι ενισχύεται η συνδεσιμότητα περιοχών και πληθυσμού της Περιφέρειας με σημαντικά αστικά κέντρα και βελτιώνεται η πρόσβαση σε υπηρεσίες υψηλότερου επιπέδου. Αμφίδρομα, ενισχύονται οι συνθήκες προσβασιμότητας του περιφερειακού χώρου γεγονός που μπορεί να συσχετιστεί με την αύξηση της επισκεψιμότητας για τουριστικούς ή άλλους λόγους.

Επιπρόσθετα, η αναβάθμιση κοινωνικών υποδομών υγείας, πρόνοιας και εκπαίδευσης, των συνθηκών πρόσβασης σε αυτά, η προώθηση της απασχόλησης, η στήριξη ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, η αντιμετώπιση της φτώχειας και η προώθηση του τουριστικού προϊόντος βάσει της προβολής των φυσικών και ανθρωπογενών αποθεμάτων, συμβάλλουν ουσιαστικά στην προστασία του πληθυσμού και την αναβάθμιση του κοινωνικού κεφαλαίου. Επίσης ενισχύουν το κοινωνικό κεφάλαιο μέσα από τη στήριξη των υπηρεσιών εκπαίδευσης και κατάρτισης αλλά και της γνώσης επί κρίσιμων παραγωγικών δυνατοτήτων. Παράλληλα βελτιώνουν τις συνθήκες συνοχής του πληθυσμού μέσα από τη στήριξη του εισοδήματος και των ευπαθών ομάδων αλλά και των ομάδων που διαβιούν σε συνθήκες μειονεξίας. Τέλος, η στήριξη οικονομικών κλάδων του περιφερειακού χώρου όπως ο τουρισμός, μπορεί να ενισχύσει την απασχόληση και το εισόδημα σε εδαφικές ζώνες με μικρό παραγωγικό βάθος. Η παραγωγική διαφοροποίηση και ενδυνάμωση χωρικών τμημάτων της Περιφέρειας με αξιόλογα φυσικά και ανθρωπογενή αποθέματα, οδηγεί σε ενίσχυση των τοπικών συστημάτων γεγονός που συνδέεται και με τη συνοχή του πληθυσμού.

A.11. ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ

Σύμφωνα με τους στόχους περιβαλλοντικής προστασίας και διατήρησης που τεκμηριώθηκαν ως συναφείς με τις επιλογές του Προγράμματος, η γενική εκτίμηση αφορά σε μια θετική επίπτωση – επίδραση του Προγράμματος η οποία εκφράζεται τόσο πρωτογενώς όσο και δευτερογενώς. Προκειμένου όμως ο βαθμός της συνέργειας αυτής να μεγιστοποιηθεί και να αποφευχθούν τυχόν αρνητικές επιπτώσεις, εκτιμάται ως αναγκαίος, ο συνυπολογισμός μέτρων θεσμικού – διαχειριστικού προσανατολισμού με ειδικό αντικείμενο την περιβαλλοντική θεώρηση των προωθούμενων δράσεων. Σε αυτό το πλαίσιο, η τήρηση της περιβαλλοντικής αδειοδότησης, εκεί όπου υπάρχει πεδίο εφαρμογής, καθίσταται απαραίτητη. Επίσης κρίνεται σκόπιμη η προώθηση ειδικών μέτρων περιβαλλοντικής προστασίας εκεί όπου υπάρχει σχετικό αντικείμενο σύμφωνα με τη φύση των δράσεων υλοποίησης του Προγράμματος.

Τα μέτρα αυτά αφορούν κυρίως την Αρχή διαχείρισης και παρακολούθησης του Προγράμματος και ενσωματώνονται είτε ως ενέργειες ελέγχου κατά την εξέταση των φακέλων των προς

ένταξη πράξεων / έργων, είτε ως μέτρα (υποχρεωτικού ή μη χαρακτήρα) που θα ενσωματωθούν κατά τις ενέργειες υλοποίηση του προγράμματος και κατά κύριο λόγο κατά την εξειδίκευση των κριτηρίων επιλογής και αξιολόγησης των πράξεων. Σε αυτή το πλαίσιο αξιολογείται ως ιδιαίτερα κρίσιμη η διαδικασία της περιβαλλοντικής αδειοδότησης των δράσεων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής. Επιπρόσθετα τίθεται σειρά γενικών όρων που πρέπει να συνυπολογιστούν ανά γενική κατηγορία παρεμβάσεων ενώ τέλος παρατίθενται ειδικότερες προτάσεις κανονιστικού περιεχομένου ανά περιβαλλοντικό στόχο που προσδιορίστηκε ως κρίσιμος για τις εστιάζσεις του Προγράμματος.

Αναφορικά τέλος με το σύστημα παρακολούθησης, προτείνεται πλαίσιο δεικτών – κατάλληλα επιλεγμένων και προσαρμοσμένων στις αναπτυξιακές επιδιώξεις του Προγράμματος αλλά και στους περιβαλλοντικούς στόχους σε συνάφεια. Το αντικείμενο της παρακολούθησης αφορά: α) την επαλήθευση – εκτίμηση των επιπτώσεων – επιδράσεων κατά την σταδιακή υλοποίηση του Προγράμματος, β) τη διακρίβωση της αποτελεσματικότητας των μέτρων ανταπόκρισης που υιοθετήθηκαν και γ) την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων που τέθηκαν στη στρατηγική περιβαλλοντική τεκμηρίωση του Προγράμματος. Το προτεινόμενο σύστημα δεικτών αποτελείται από δυο τμήματα. Το πρώτο αφορά στην αξιολόγηση της πορείας υλοποίησης του Προγράμματος αυτού καθαυτού και περιλαμβάνει τους προκρινόμενους δείκτες εκροών και αποτελέσματος. Το δεύτερο αφορά στην επιλογή ενός μικρού σχετικά πλαισίου δεικτών που αποτιμά τις περιβαλλοντικές και κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις, σύμφωνα με τους περιβαλλοντικούς στόχους που προσδιορίστηκαν ως κρίσιμοι κατά την εφαρμογή του Προγράμματος. Επιλέχτηκαν 14 Περιβαλλοντικοί και 6 Κοινωνικοοικονομικοί δείκτες.

B. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

B.1. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

Στο πλαίσιο του έργου οριστικοποίησης του Επιχειρησιακού Προγράμματος Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης περιόδου 2021 – 2027, η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Επιχειρησιακού Προγράμματος (ΕΥΔΕΠ) ανέθεσε στη Μαντούζα Ανδρομάχη – Άχη, Μηχανικό Περιβάλλοντος, την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών με τίτλο: «Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων προγράμματος Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης 2021-2027 με κωδικό ΟΠΣ 5009779». Το παρόν κείμενο αφορά στην 1^η Υποβολή της ΣΜΠΕ.

Ανάδοχος έργου:

- Μαντούζα Ανδρομάχη – Άχη, Μηχανικός Περιβάλλοντος, Πλαστήρα 67, Καρδίτσα, τηλ. 6977608922

Επιστημονικός συνεργάτης:

- Μουτσιακής Ευθύμιος, Περιβαλλοντολόγος, Δρ. Αρχ. Μηχ/κών ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη, Α. Τούσα 38, ΤΚ 54250

B.2. ΝΕΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2021-2027

Η διαδικασία σχεδιασμού της νέας 6ης Προγραμματικής Περιόδου (ΠΠ) της Πολιτικής Συνοχής και των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ) υπήρξε μια αρκετά δύσκολη και χρονοβόρα διαδικασία που ξεκίνησε το 2018 και ολοκληρώθηκε (στην πρώτη τουλάχιστον φάση της) τον Ιούνιο του 2021 με την ψήφιση του Γενικού και των Κανονισμών των ΕΔΕΤ.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο το νέο πλαίσιο καθορίστηκε από μια σειρά παράγοντες που επηρέασαν τόσο τη στοχοθεσία, όσο και τις διαπραγματεύσεις μεταξύ Κρατών Μελών και Επιτροπής. Οι παράγοντες αυτοί, πέρα από την διαπραγμάτευση του προϋπολογισμού και του ποσοστού επί του ΑΕΠ της συνεισφοράς των πλουσιότερων κατά κύριο λόγο κρατών για τον καθορισμό του Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου 2021-2027, περιλάμβαναν το BREXIT, την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία (ΕΠΣ), το μεταναστευτικό και φυσικά την COVID-19 και τις επιπτώσεις της στην Ευρωπαϊκή Οικονομία. Ιδιαίτερα η πανδημία δημιούργησε νέες επείγουσες ανάγκες σε διάφορους αναπτυξιακούς τομείς και συνδυάστηκε με την δημιουργία του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, ενός συμπληρωματικού δηλαδή μηχανισμού της Πολιτικής Συνοχής που προβλέπεται να χρηματοδοτήσει μέσω επιχορηγήσεων και δανείων ύψους 672,5 δις € τα κράτη μέλη ως το 2026.

Σε Εθνικό Επίπεδο η ΠΠ 2021-2027 διαμορφώνεται στρατηγικά από το Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης (ΕΣΠΑ 2021-2027) το οποίο κατατέθηκε και εγκρίθηκε ταυτόχρονα με τους Κανονισμούς κατά το α' εξάμηνο του 2021. Ο συνολικός προϋπολογισμός του ΕΣΠΑ ανέρχεται στα 20.149.821.883 € και κατανέμεται σε 8 Εθνικά ή αλλιώς «τομεακά» Επιχειρησιακά Προγράμματα, 13 Περιφερειακά Προγράμματα και τα Προγράμματα του Στόχου της Εδαφικής Συνεργασίας (Interreg). Αναλυτικά τα προγράμματα της 6ης ΠΠ είναι:

- Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα Επιχειρηματικότητα Καινοτομία»
- Πρόγραμμα «Ψηφιακός Μετασχηματισμός»
- Πρόγραμμα «Περιβάλλον Ενέργεια Κλιματική Αλλαγή»
- Πρόγραμμα «Πολιτική Προστασία»
- Πρόγραμμα «Υποδομές Μεταφορών»
- Πρόγραμμα «Αλιεία και Θάλασσα»
- Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση»
- Προγράμματα «Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας»
- Πρόγραμμα «Τεχνική Βοήθεια».
- 13 Περιφερειακά Προγράμματα

Το ΕΠ Αν. Μακεδονίας - Θράκης 2021-2027 καλείται να δραστηριοποιηθεί συμπληρωματικά στο συγκεκριμένο πλαίσιο που δημιουργούν το ΕΣΠΑ και τα Επιχειρησιακά του Προγράμματα, το RRF (Πρόγραμμα Ελλάδα 2.0) καθώς και άλλα Εθνικά και Ευρωπαϊκά προγράμματα όπως για παράδειγμα το Πρόγραμμα για την Αυτοδιοίκηση Αντώνης Τρίτσης, το Πράσινο Ταμείο, το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2021-2027, το HORIZON κ.α.

Ιδιαίτερα στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2021-2027, το ΕΠ Αν. Μακεδονίας - Θράκης επιμερίζεται μέρος των πόρων που προορίζονται για την ενίσχυση της Περιφέρειας μαζί με τα υπόλοιπα εφαρμοζόμενα στην περιοχή, άλλα και το Ελλάδα 2.0. Ο επιμερισμός αυτός καθορίζεται σε πρώτο βαθμό θεματικά και σε δεύτερο σύμφωνα με την χωρική αρμοδιότητα των φορέων υλοποίησης του σχεδιασμού, ενώ σύμφωνα με τον Κανονισμό καθορίζονται σαφή κριτήρια διαχωρισμού πράξεων μεταξύ των αλληλοεπιδρούντων προγραμμάτων. Συνεπώς το ΕΠ Αν. Μακεδονίας - Θράκης 2021-2027 χρηματοδοτεί επιλεγμένο μέρος της αναπτυξιακής στρατηγικής της Περιφέρειας και κατά συνέπεια παρόλο που διαθέτει «προγραμματική στρατηγική» δεν αποτελεί αυθύπαρκτα ένα Ολοκληρωμένο Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης. Η διευκρίνηση αυτή είναι σημαντική και θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη τόσο κατά την εξέταση εναλλακτικών λύσεων, όσο και κατά την αξιολόγηση των επιλογών του προγράμματος η οποία σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να έχει ολοκληρωμένη θεώρηση.

B.3. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

Μέρος της οριστικοποίησης του ΕΠ αποτελεί η Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) η οποία συντάσσεται βάσει του παραρτήματος ΙΙΙ της ΚΥΑ 107017/2006 "Εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων", ΦΕΚ 1225/Β και της Εγκυκλίου ΕΥΠΕ με αρ. πρωτ. οικ. 131334/15.10.10. Βασικός στόχος της ΣΜΠΕ είναι η αξιολόγηση με περιβαλλοντικούς όρους του "αναπτυξιακού οράματος" της Περιφέρειας όπως αυτό επιχειρείται να εκφραστεί μέσα από ρυθμίσεις και επιλογές προγραμματικού προσανατολισμού. Ειδικότερος στόχος μέσα από αυτή την αξιολόγηση είναι η τεκμηρίωση των προϋποθέσεων ώστε να προσεγγίζεται στο μέγιστο βαθμό η επιδίωξη της αειφόρου ανάπτυξης, δηλαδή η ισότιμη ανάπτυξης της κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής συνιστώσας.

Αντικείμενο της ΣΜΠΕ είναι: α) η αποτύπωση της σκοπιμότητας, των στρατηγικών προβλέψεων και των εναλλακτικών λύσεων του Προγράμματος, β) η ενεργοποίηση μια συγκεκριμένης μεθοδολογία αξιολόγησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων στη βάση ποιοτικών και

ποσοτικών προσεγγίσεων, γ) η σύνθεση ενός συστήματος παρακολούθησης και αξιολόγησης των επιπτώσεων - επιδράσεων, βασισμένο στη λογική των δεικτών αποτίμησης, δ) η ενεργοποίηση της διαδικασίας της δημόσιας διαβούλευσης για τη λήψη των αναγκαίων αναδράσεων επί της σύνθεσης του Προγράμματος και ε) η σύνθεση τελικά του μελλοντικού πλαισίου παρεμβάσεων, αυτών που απορρέουν από τις στρατηγικές επιλογές του Προγράμματος. Κεντρικοί άξονες της ΣΜΠΕ είναι η μεθοδολογία αποτίμησης των επιπτώσεων - επιδράσεων και το προτεινόμενο σύστημα παρακολούθησης.

Όπως προαναφέρθηκε, η ΣΜΠΕ συντάσσεται βάσει του παραρτήματος ΙΙΙ της ΚΥΑ 107017/2006. Ειδικότερα, διαρθρώνεται μέσα από τα ακόλουθα κεφάλαια:

- Στο κεφάλαιο Α παρουσιάζεται η περίληψη της μελέτης με συνθετικό τρόπο ως προς τις διαπιστώσεις και τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τη διεκπεραίωση των ειδικότερων κεφαλαίων.
- Στο κεφάλαιο Β γίνεται η παράθεση των στοιχείων ταυτότητας της μελέτης.
- Στο κεφάλαιο Γ παρατίθεται η σκοπιμότητα και οι στόχοι του ΕΠ και επίσης οι κεντρικές κατευθύνσεις της αναπτυξιακής και περιβαλλοντικής πολιτικής σε συνάφεια με τα δεδομένα και τις ιδιαιτερότητες του χώρου αναφοράς (Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας - Θράκης). Επίσης τεκμηριώνεται η σχέση αυτής της πολιτικής με τους στόχους και τις κατευθύνσεις του Προγράμματος.
- Στο κεφάλαιο Δ παρουσιάζεται με λεπτομερή τρόπο η δομή του Προγράμματος, απόρροια των αναπτυξιακών επιδιώξεων σε συνάφεια με προτεραιότητες χωρικής και περιβαλλοντικής φύσης. Το Πρόγραμμα ακολουθεί μια πυραμιδική κατάτμηση, από το γενικό προς το ειδικό. Περιλαμβάνει ευρωπαϊκές και εθνικές κατευθύνσεις, προτεραιότητες και στρατηγικές περιφερειακού επιπέδου, άξονες – δράσεις – μέτρα και τρόπους υλοποίησης στο τοπικό επίπεδο.
- Στο κεφάλαιο Ε παρουσιάζονται οι εναλλακτικές λύσεις. Τίθενται τρεις εναλλακτικές προς αξιολόγηση. Αυτή του μη Προγράμματος (μηδενική λύση), αυτή της υποκατάστασης του Προγράμματος από τα Τομεακά και αυτή της συνέχισης του προηγούμενου ΠΕΠ στη νέα ΠΠ.
- Στο κεφάλαιο ΣΤ γίνεται μια λεπτομερή περιγραφή των δεδομένων και της κατάστασης του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της Περιφέρειας, όπως αυτά διαμορφωθεί διαχρονικά. Επιχειρείται η αξιολόγηση των δεδομένων ώστε να προκύψουν κατανοήσεις σχετικά με την εξέλιξη των περιβαλλοντικών συνιστωσών και να εκτιμηθούν οι επιδράσεις τελικά των προβλέψεων του νέου ΕΠ. Κεντρική επιδίωξη είναι η κατανόηση της περιβαλλοντικής κατάστασης υπό το πρίσμα της αειφορικής εισαγωγής των πόρων του περιβάλλοντος στη διαδικασία του προγραμματικού σχεδιασμού.
- Στο κεφάλαιο Ζ επιχειρείται η περιβαλλοντική αξιολόγηση της δομής και των προβλέψεων του ΕΠ βάσει μεθοδολογίας που εμπλέκει χωροχρονικές συνιστώσες καθώς και τα κύρια ζητήματα περιβαλλοντικής προστασίας και διαχείρισης όπως προκύπτουν από την τρέχουσα περιβαλλοντική πολιτική. Επιπρόσθετα παρατίθενται προτάσεις αντιμετώπισης των όποιων περιβαλλοντικών επιπτώσεων ενώ παρατίθεται πλαίσιο δεικτών αποτίμησης αυτών.
- Στο κεφάλαιο Η παρατίθενται στοιχεία κανονιστικής πράξης που αφορούν τους προτεινόμενους όρους αντιμετώπισης των σημαντικών περιβαλλοντικών ζητημάτων

που πιθανώς προκύπτουν από την εφαρμογή του ΕΠ, όπως και στοιχεία τεκμηρίωσης του προτεινόμενου συστήματος παρακολούθησης (πλαίσιο δεικτών).

- Στο κεφάλαιο Θ παρουσιάζονται οι δυσκολίες που προέκυψαν κατά τη διεκπεραίωση της μελέτης.
- Τέλος, στο κεφάλαιο Ι παρατίθεται η βιβλιογραφία και οι χάρτες.

Γ. ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Γ.1. ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Κύριος σκοπός του ΕΠ ΠΑΜΘ 2021-2027 είναι να προσφέρει με αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα τα μέσα (χρηματοδότηση, χρηματοδοτικά εργαλεία, τεχνική βοήθεια) για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων που αναγνωρίζεται ότι καλύπτουν αναπτυξιακές ανάγκες ή προοπτικές στην Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας - Θράκης. Το ΕΠ ΠΑΜΘ 2021-2027 αποτελεί τμήμα της Εφαρμογής του Αναπτυξιακού Σχεδιασμού της Ελλάδας για την Περιφέρεια όπως αυτός καθορίζεται στο πλαίσιο εφαρμογής του ΕΣΠΑ 2021-2027.

Είναι ένα αυτόνομο Προγραμματικό Έγγραφο, το οποίο ωστόσο δρα συμπληρωματικά και σε διαχωρισμό, στο πλαίσιο της Αναπτυξιακής Στρατηγικής της χώρας και της Περιφέρειας, με τα λοιπά «Τομεακά» ΕΠ. Όπως επίσης και με το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας Ελλάδα 2.0. Υπό το πλαίσιο αυτό το ΕΠ ΠΑΜΘ 2021-2027 παρ' όλο που διαθέτει μια σαφή προγραμματική Στρατηγική, δεν αποτελεί το Στρατηγικό Σχέδιο ανάπτυξης της περιφέρειας καθώς μεγάλο εύρος της αναπτυξιακής θεματολογίας περιλαμβάνεται σε (και χρηματοδοτείται από) άλλα μέσα. Το Πρόγραμμα διαρθρώνεται σε μια κρίσιμη και ιδιαίτερη συγκυρία και καλείται να αποτελέσει μηχανισμό υποστήριξης των αναπτυξιακών δραστηριοτήτων στην ΠΑΜΘ. Μια συγκυρία που περιλαμβάνει σειρά προκλήσεων αλλά και ορατών αναπτυξιακών ευκαιριών.

Στο επίπεδο των προκλήσεων, αναφέρονται επιγραμματικά:

- Το χαμηλό επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης της Περιφέρειας σε σχέση με τον εθνικό και ευρωπαϊκό μέσο όσο, βάσει ΑΕΠ. Μια θέση που επιδεινώθηκε μετά τη δεκαετή οικονομική κρίση της χώρας.
- Τη χαμηλή παραγωγικότητα των τομέων της οικονομίας τόσο σε σύγκριση με τους εθνικούς όσο και με τους ευρωπαϊκούς δείκτες.
- Την τάση πληθυσμιακής συρρίκνωσης και επιδείνωσης των δεικτών πληθυσμιακής εξάρτησης σε συνδυασμό με τη φυγή καταρτισμένου ανθρώπινου δυναμικού και την υψηλή ανεργία.
- Οι ανεπάρκειες σε επενδύσεις υποδομών όπως σε ΑΠΕ, στο σιδηροδρομικό δίκτυο, στο οδικό δίκτυο με ανάγκες συμπλήρωσης και αναβάθμισης, στη διατροφικότητα των μεταφορικών δικτύων, προστασίας περιβάλλοντος και σε κοινωνικές υποδομές υγείας – πρόνοιας και εκπαίδευσης.
- Οι ανεπάρκειες στη διοικητική ικανότητα της Περιφέρειας, δηλαδή του τρόπου λειτουργίας των δημόσιων υπηρεσιών.
- Τις επιπτώσεις στην οικονομία και την κοινωνία της COVID-19, η οποία εξάλειψε, έστω και προσωρινά, τα όποια αναπτυξιακά θετικά αποτελέσματα από το 2018 και μετά ενώ ταυτόχρονα δημιούργησε αυξημένες ανάγκες κοινωνικής στήριξης.
- Τις ασφυκτικές πιέσεις διαχείρισης προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών περιόδου 2015 – 2020 καθώς η Περιφέρεια αποτελεί πύλη εισόδου αυτών των ροών από τα ανατολικά σύνορα.

Στο επίπεδο των ευκαιριών, αναφέρονται επιγραμματικά:

- Η ύπαρξη σημαντικών πόρων (παραγωγικών συντελεστών) και ευκαιριών παραγωγικής – επιχειρηματικής δραστηριοποίησης: υψηλή παραγωγικότητα εδαφών, ορυκτός πλούτος, φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι κ.α.
- Η ύπαρξη πανεπιστημιακών και ερευνητικών ιδρυμάτων και σχετικού δυναμικού.
- Η προοπτική ανάπτυξης του τουρισμού ειδικά λόγω γειτνίασης της περιοχής με αγορές των Βαλκανίων και της Αν. Ευρώπης.
- Ο τομέας της ενέργειας, με το φυσικό αέριο, τη γεωθερμία και τις ΑΠΕ μπορεί να αποτελέσει ισχυρό συγκριτικό πλεονέκτημα για την Περιφέρεια: αγωγός TAP, διασυνδετήριοι αγωγοί Ελλάδας-Βουλγαρίας (IGB) και Ελλάδας-Ιταλίας (IGI), πλωτή μονάδα αερίου στην Αλεξανδρούπολη.
- Η ύπαρξη σημαντικών μεταφορικών υποδομών (Εγνατία και κάθετοι, λιμάνια και αεροδρόμια) που συνδέουν την Περιφέρεια τόσο με τον ελληνικό όσο και με το ευρύτερο γεωγραφικό σύστημα κατανομής ροών και ρόλων. Τα λιμάνια Αλεξανδρούπολης και Καβάλας καλούνται πλέον να αναλάβουν ένα διευρυμένο ρόλο ως πύλες διεθνούς εμβέλειας.

Υπό το άνω πρίσμα, ο σχεδιασμός του Προγράμματος θέτει ως στρατηγικούς στόχους τη στήριξη και επανεκκίνηση της οικονομίας, την προστασία και αξιοποίηση του πλούσιου φυσικού περιβάλλοντος και των πολιτιστικών πόρων, την αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Με τον τρόπο αυτό επιχειρεί να βελτιώσει τους οικονομικούς, κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς δείκτες μειώνοντας την απόσταση από τις επιδόσεις των υπολοίπων ελληνικών Περιφερειών, αλλά και το μέσο όρο της ΕΕ.

Έτσι το όραμα του σχεδιασμού της νέας Προγραμματικής Περιόδου στοχεύει στο να καταστεί η Περιφέρεια: Πύλη Ανάπτυξης, Πόλος Αξίας και Πρότυπο Κοινωνικής Παρέμβασης. Ειδικότερα:

- Πύλη Ανάπτυξης. Μέσω της αξιοποίησης της γεωγραφικής θέσης και των συγκριτικών πλεονεκτημάτων σε φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους. Προτεραιότητα είναι η ολοκλήρωση κρίσιμων υποδομών που συνδέουν την ΠΑΜΘ με τα εθνικά και διεθνή δίκτυα μεταφορών, ενέργειας και τηλεπικοινωνιών και ενισχύουν τη γεωστρατηγική της θέση. Παράλληλα, δημιουργούν ευνοϊκό και ανταγωνιστικό περιβάλλον ικανό να προσελκύσει ανθρώπινο δυναμικό, επενδύσεις και επισκέπτες συμβάλλοντας στην ανάπτυξη.
- Πόλος Αξίας. Μέσω της ενίσχυσης και διεύρυνσης της παραγωγικής βάσης επενδύοντας στην Ε&Κ, κατά προτεραιότητα σε τομείς που υποδεικνύει η RIS3. Έμφαση δίνεται στη διαμόρφωση ενός βιώσιμου παραγωγικού υποδείγματος το οποίο συγκροτούν, ο τουρισμός, ο πολιτισμός, το περιβάλλον και η αγροδιατροφή. Επίσης, η επένδυση σε καθαρές μορφές ενέργειας και η μετάβαση στην κυκλική οικονομία και την πράσινη επιχειρηματικότητα αποτελούν προτεραιότητες της ΠΑΜΘ.
- Πρότυπο Κοινωνικής Παρέμβασης. Μέσω πρωτοβουλιών ενίσχυσης της απασχόλησης σε τομείς, περιοχές και πληθυσμό, που παρουσιάζουν ιδιαίτερη υστέρηση ή χαρακτηριστικά. Έμφαση δίνεται στην αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού σε τομείς έρευνας, καινοτομίας και ψηφιακών δεξιοτήτων, στη διεύρυνση υφιστάμενων κοινωνικών δομών και υπηρεσιών, αλλά και στη δημιουργία καινοτόμων λύσεων, για τις περιοχές και τους πληθυσμούς που παρουσιάζουν υστέρηση και ανισότητες. Επίσης

στην καταπολέμηση διακρίσεων, την προώθηση ίσων ευκαιριών, την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και την ενδυνάμωση του εκπαιδευτικού και υγειονομικού συστήματος.

Το Πρόγραμμα κάνει χρήση και των 5 Στόχων Πολιτικής που ορίζονται από τον Κανονισμό Κοινών Διατάξεων της περιόδου 2021-2027 που είναι:

- Μία πιο *ανταγωνιστική και έξυπνότερη Ευρώπη*, μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού και της περιφερειακής συνδεσιμότητας ΤΠΕ.
- Μία πιο *πράσινη και ανθεκτική Ευρώπη*, με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα προς μια οικονομία μηδενικών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα μέσω της προώθησης της δίκαιης μετάβασης σε καθαρές μορφές ενέργειας, των πράσινων και γαλάζιων επενδύσεων, της κυκλικής οικονομίας, του μετριασμού της κλιματικής αλλαγής και της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, και της βιώσιμης κινητικότητας.
- Μία πιο *διασυνδεδεμένη Ευρώπη*, μέσω της ενίσχυσης της κινητικότητας.
- Μία πιο *κοινωνική και χωρίς αποκλεισμούς Ευρώπη*, μέσω της υλοποίησης του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Δικαιωμάτων.
- Μία *Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της*, μέσω της προώθησης της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης όλων των εδαφικών τύπων και των τοπικών πρωτοβουλιών.

Οι παραπάνω Στόχοι Πολιτικής διαρθρώνονται σε Προτεραιότητες (ανά Ταμείο + Τεχνική βοήθεια). Κάθε Προτεραιότητα περιλαμβάνει έναν ή περισσότερους Ειδικούς Στόχους (ΕΣ) που παρουσιάζονται με περισσότερη ανάλυση στο κεφάλαιο Δ.

Γ.2. ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Γ.2.1 Οι Έξι προτεραιότητες της Επιτροπής για το 2019-2024

Σε Ευρωπαϊκό Επίπεδο η αναπτυξιακή ατζέντα που έρχεται να αντικαταστήσει την πλατφόρμα «Ευρώπη 2020» διαθέτει έξι σαφείς προτεραιότητες που διαμορφώνουν με ευέλικτο τρόπο το πλαίσιο για την ανάπτυξη στην δεκαετία που έχει ξεκινήσει. Σημαντικό στοιχείο της προσέγγισης αυτής η ανάδειξη του περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης ως κεντρικού σημείου για το μέλλον της Ένωσης. Οι προτεραιότητες αυτές είναι:

1. Μια Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία

Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία (ΕΠΣ) – European Green Deal είναι μια μακροπρόθεσμη στρατηγική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, με σκοπό να καταστήσει μια Συμφωνία για την Ευρωπαϊκή Ένωση και τους πολίτες της για μια Ευρώπη κλιματικά ουδέτερη που θα διαθέτει ένα προστατευμένο φυσικό «σπίτι». Τον Δεκέμβριο του 2019, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανταποκρίθηκε σε αυτές τις προκλήσεις με την έγκριση της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας.

Με βάση ένα μοντέλο αναγεννητικής ανάπτυξης που δίνει πίσω στον πλανήτη περισσότερα από όσα χρειάζεται, περιγράφει τις περιβαλλοντικές προτεραιότητες για τα επόμενα χρόνια και τη φιλοδοξία της Ένωσης να μετατρέψει την οικονομία της για ένα βιώσιμο μέλλον, χωρίς να αφήσει κανέναν πίσω, να μετατρέψει αυτούς τους στόχους σε πραγματικότητα, σχεδιάζει ένα

σύνολο βαθιά μετασχηματιστικών πολιτικών και προέτρεψε την Ένωση να ενισχύσει την ηγετική της θέση στην παγκόσμια σκηνή σε θέματα κλίματος και περιβάλλοντος.

Η Συμφωνία αναγνωρίζει ότι η κλιματική αλλαγή και η υποβάθμιση του περιβάλλοντος αποτελούν απειλή για την ύπαρξη της Ευρώπης και του κόσμου. Για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων, η Ευρώπη χρειάζεται μια νέα αναπτυξιακή στρατηγική που θα μετατρέψει την Ένωση σε μια σύγχρονη, αποδοτική ως προς τη χρήση των πόρων και ανταγωνιστική οικονομία:

- με μηδενικές καθαρές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου έως το 2050.
- όπου η οικονομική ανάπτυξη θα είναι αποσυνδεδεμένη από τη χρήση των πόρων.
- και όπου κανένας άνθρωπος και καμιά περιφέρεια δεν θα μένει στο περιθώριο.

Η ΕΠΣ περιλαμβάνει ένα σημαντικό αριθμό δράσεων που κατανέμονται σε τομείς πολιτικής: α) καθαρή ενέργεια, β) βιώσιμη βιομηχανία, γ) οικοδόμηση και ανακαίνιση, δ) βιώσιμη κινητικότητα, ε) βιοποικιλότητα, στ) πρωτοβουλία «από το αγρόκτημα στο πιρούνι» και ζ) εξάλειψη της ρύπανσης. Για την επίτευξη αυτού του στόχου θα απαιτηθεί η ανάληψη δράσης σε όλους τους τομείς της οικονομίας και θα προωθηθούν μέτρα ενίσχυσης για:

- επενδύσεις σε φιλοπεριβαλλοντικές τεχνολογίες.
- στήριξη της καινοτομίας στον βιομηχανικό τομέα.
- ανάπτυξη καθαρότερων, οικονομικότερων και πιο υγιεινών μορφών ιδιωτικής και δημόσιας μεταφοράς.
- απαλλαγή του ενεργειακού τομέα από τις ανθρακούχες εκπομπές.
- διασφάλιση της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων.
- συνεργασία με διεθνείς εταίρους για τη βελτίωση των παγκόσμιων περιβαλλοντικών προτύπων.

Βιώσιμη γαλάζια οικονομία (Μπλε Οικονομία)

Η βιώσιμη χρήση των ωκεανών και των θαλασσών διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο θεματολόγιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας. Στα συμπεράσματα του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Συμβούλιο της Ευρώπης Ένωσης, έγγραφο 9153/21) τέθηκαν οι 4 πυλώνες της για μια βιώσιμη γαλάζια οικονομία: α) υγεία των ωκεανών, β) γνώση, γ) ευημερία και δ) κοινωνική δικαιοσύνη. Υπογραμμίζεται έτσι η ανάγκη για αποτελεσματική διακυβέρνηση των ωκεανών. Τα κράτη μέλη υποστηρίζουν τη χρηστή διακυβέρνηση που βασίζεται στη γνώση, την ευαισθητοποίηση και την κατανόηση όσον αφορά τους ωκεανούς και τις θάλασσες, καθώς και σε δίκαιες και ισότιμες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, σύμφωνα με το στρατηγικό θεματολόγιο της ΕΕ.

Στο πλαίσιο αυτό, το Next Generation EU και το νέο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο, συμπεριλαμβανομένου του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, λαμβάνουν ήδη υπόψη την ανάγκη περαιτέρω ανάπτυξης των τομέων της γαλάζιας οικονομίας. Με τα συμπεράσματα αυτά, το Συμβούλιο αποσκοπεί να διασφαλίσει ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση προωθεί μια σύγχρονη, αποδοτική ως προς τη χρήση των πόρων, ανθεκτική, ανταγωνιστική και βιώσιμη οικονομία, στην οποία με ορίζοντα το 2050 η βιοποικιλότητα θα διατηρείται, θα αποκαθίσταται και θα χρησιμοποιείται με βιώσιμο τρόπο. Κεντρικές αναφορές για την προώθηση της γαλάζιας οικονομίας καταγράφονται ως εξής:

- *Υγιείς ωκεανοί και θάλασσες για τη στήριξη της ζωής* και καλεί τα κράτη μέλη να χρησιμοποιήσουν τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό ώστε να ελαχιστοποιήσουν τις συγκρούσεις μεταξύ διαφόρων θαλάσσιων δραστηριοτήτων αλλά και να διασφαλίσουν την κατάρτιση ενός θεματολογίου βιώσιμης γαλάζιας οικονομίας.
- *Γνώση και ευαισθητοποίηση για καλύτερη διαχείριση των ωκεανών και των θαλασσών* και καλεί τα κράτη μέλη να ενισχύσουν περαιτέρω τον συντονισμό των θεματολογίων τους για τη θαλάσσια και ναυτιλιακή έρευνα και καινοτομία και των χρηματοδοτικών τους μέσων.
- *Βιώσιμη γαλάζια οικονομία για τη στήριξη της ανάκαμψης και της ευημερίας της Ευρώπης* και ενθαρρύνει την ευρωπαϊκή συνεργασία σε έργα που αφορούν την υπεράκτια παραγωγή αιολικής ενέργειας και άλλες θαλάσσιες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας αλλά και τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις να εισαγάγουν νέα καινοτόμα προϊόντα και υπηρεσίες στη γαλάζια οικονομία.
- *Μια βιώσιμη γαλάζια οικονομία που είναι κοινωνικά δίκαιη, ισότιμη και συμπεριληπτική* και παροτρύνει τα κράτη μέλη να διευκολύνουν τη διαδικασία αναβάθμισης των δεξιοτήτων και επανειδίκευσης του εργατικού δυναμικού τους, να διασφαλίσουν την προώθηση των ναυτικών επαγγελματιών και να προωθήσουν τις πολυμερείς δράσεις και διαρθρωμένη συνεργασία με στόχο την αντιμετώπιση παγκόσμιων προβλημάτων, συμπεριλαμβανομένων των βιοτικών πόρων των νησιών και των κοινοτήτων που εξαρτώνται από τους ωκεανούς.

2. Μια Ευρώπη έτοιμη για την ψηφιακή εποχή

Στόχος της ψηφιακής στρατηγικής της ΕΕ είναι να κάνει τον μετασχηματισμό επωφελητή για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις, και παράλληλα να συμβάλει στην επίτευξη του στόχου της για μια κλιματικά ουδέτερη Ευρώπη έως το 2050. Η ευρωπαϊκή προσέγγιση θα βασίζεται σε τρεις κύριους πυλώνες που θα διασφαλίζουν ότι η Ευρώπη θα αξιοποιήσει την ευκαιρία και θα δώσει στους πολίτες, τις επιχειρήσεις και τις κυβερνήσεις τον έλεγχο του ψηφιακού μετασχηματισμού.

Τεχνολογία στην υπηρεσία των ανθρώπων. Η ψηφιακή στρατηγική της ΕΕ θα οδηγήσει στα εξής:

- Επενδύσεις σε ψηφιακές ικανότητες για όλους και όλες στην Ευρώπη.
- Προστασία των ανθρώπων από τις κυβερνοαπειλές.
- Εξασφάλιση ότι η τεχνητή νοημοσύνη αναπτύσσεται με τρόπους που σέβονται τα δικαιώματα των πολιτών και κερδίζουν την εμπιστοσύνη τους.
- Επιτάχυνση της ανάπτυξης υπερταχέων ευρυζωνικών συνδέσεων για κατοικίες, σχολεία και νοσοκομεία σε όλη την ΕΕ.
- Επέκταση της ευρωπαϊκής ικανότητας υπερυπολογιστικής για την ανάπτυξη καινοτόμων λύσεων στους τομείς της ιατρικής, των μεταφορών και του περιβάλλοντος.

Δίκαιη και ανταγωνιστική ψηφιακή οικονομία. Η ψηφιακή στρατηγική της ΕΕ θα οδηγήσει στα εξής:

- Πρόσβαση μιας δραστήριας κοινότητας καινοτόμων και ταχέως αναπτυσσόμενων νεοφυών επιχειρήσεων και μικρών επιχειρήσεων σε χρηματοδότηση, η οποία θα τους επιτρέψει να επεκταθούν.

- Ενίσχυση της ευθύνης των διαδικτυακών πλατφορμών με τη θέσπιση νομοθετικής πράξης για τις ψηφιακές υπηρεσίες και τη διευκρίνιση των κανόνων για τις διαδικτυακές υπηρεσίες.
- Διασφάλιση της καταλληλότητας των κανόνων της ΕΕ για την ψηφιακή οικονομία.
- Εξασφάλιση θεμιτού ανταγωνισμού για όλες τις επιχειρήσεις στην Ευρώπη
- Αύξηση της πρόσβασης σε υψηλής ποιότητας δεδομένα, με παράλληλη διασφάλιση της προστασίας των προσωπικών και των ευαίσθητων δεδομένων.

Ανοικτή, δημοκρατική και βιώσιμη κοινωνία. Η ψηφιακή στρατηγική της ΕΕ θα οδηγήσει στα εξής:

- Αξιοποίηση της τεχνολογίας ώστε η Ευρώπη να καταστεί κλιματικά ουδέτερη έως το 2050.
- Μείωση των ανθρακούχων εκπομπών του ψηφιακού τομέα.
- Εξασφάλιση στους πολίτες μεγαλύτερου ελέγχου όσον αφορά την προστασία των δεδομένων τους.
- Δημιουργία ενός ευρωπαϊκού χώρου δεδομένων υγείας που θα προωθεί τη στοχευμένη έρευνα, διάγνωση και θεραπεία.
- Καταπολέμηση της παραπληροφόρησης στο διαδίκτυο και ενίσχυση της ποικιλίας και της αξιοπιστίας του περιεχομένου των μέσων ενημέρωσης.

Η περίοδος 2021-2030 χαρακτηρίζεται από την Επιτροπή ως «Ψηφιακή Δεκαετία» της Ευρώπης. Στόχος είναι η Ευρώπη να ενισχύσει άμεσα την ψηφιακή κυριαρχία της και να θέσει πρότυπα, αντί να ακολουθεί τα πρότυπα άλλων, εστιάζοντας με ευκρίνεια στα δεδομένα, την τεχνολογία και τις υποδομές. Το όραμα για την ψηφιακή δεκαετία της ΕΕ διαμορφώνεται γύρω από τέσσερα κομβικά σημεία:

- *Δεξιότητες.* Ειδικό στις ΤΠΕ: 20 εκατομμύρια + σύγκλιση των φύλων, στοιχειώδεις ψηφιακές δεξιότητες για τουλάχιστον 80% του πληθυσμού
- *Ασφαλείς και βιώσιμες ψηφιακές υποδομές.* Συνδεσιμότητα: Gigabit για όλους, 5G παντού, Ημιαγωγοί αιχμής: διπλασιασμός του μεριδίου της ΕΕ στην παγκόσμια παραγωγή, Δεδομένα - Υπολογιστικό νέφος και παρυφές: 10 000 κλιματικά ουδέτεροι ακραίοι κόμβοι υψηλής ασφάλειας, Υπολογιστική: πρώτος υπολογιστής με κβαντική επιτάχυνση.
- *Ψηφιακός μετασχηματισμός των επιχειρήσεων.* Υιοθέτηση τεχνολογιών: 75% των εταιρειών της ΕΕ να χρησιμοποιούν υπολογιστικό νέφος/τεχνητή νοημοσύνη/μαζικά δεδομένα. Φορείς καινοτομίας: να αυξηθούν οι επεκτεινόμενες επιχειρήσεις και η χρηματοδότηση με σκοπό τον διπλασιασμό των «μονόκερων» στην ΕΕ. Χρήστες με καθυστέρηση: πάνω από 90% των ΜΜΕ να επιτύχουν τουλάχιστον ένα στοιχειώδες επίπεδο ψηφιακής έντασης.
- *Ψηφιοποίηση των δημόσιων υπηρεσιών.* Κύριες δημόσιες υπηρεσίες: 100% μέσω διαδικτύου. Ηλεκτρονική υγεία 100% διαθεσιμότητα ιατρικών φακέλων. Ψηφιακή ταυτότητα: 80 % πολίτες να χρησιμοποιούν ψηφιακή ταυτότητα.

3. Μια οικονομία στην υπηρεσία των ανθρώπων

Η ΕΕ πρέπει να διαμορφώσει ένα πιο ελκυστικό επενδυτικό περιβάλλον και ανάπτυξη που να δημιουργεί ποιοτικές θέσεις εργασίας, ιδίως για τους νέους και τις μικρές επιχειρήσεις. Με τον

τρόπο αυτό στόχος είναι η εξασφάλιση κοινωνικής δικαιοσύνης και ευημερίας. Τομείς πολιτικής αποτελούν:

- *Βαθύτερη και δικαιότερη οικονομική και νομισματική ένωση.* Συνδυάζοντας τη σταθερότητα με τη δικαιοσύνη και τη δημοκρατική λογοδοσία.
- *Εσωτερική αγορά.* Μια βαθύτερη και δικαιότερη εσωτερική αγορά.
- *Απασχόληση, ανάπτυξη και επενδύσεις.* Τόνωση των επενδύσεων και δημιουργία θέσεων εργασίας.
- *Το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο.* Αξιολόγηση της συμμόρφωσης με τους οικονομικούς κανόνες της ΕΕ, συντονισμός των οικονομικών πολιτικών όλων των χωρών της ΕΕ σε ετήσιο κύκλο.
- *Στήριξη της απασχόλησης των νέων — Γέφυρα προς την απασχόληση για την επόμενη γενιά.* Οι νέοι αντιμετωπίζουν δυσκολίες στα πρώτα τους βήματα στην αγορά εργασίας, αλλά αξίζουν κάθε πιθανή ευκαιρία προκειμένου να αξιοποιήσουν πλήρως το δυναμικό τους για τη διαμόρφωση του μέλλοντος της ΕΕ και να ευδοκιμήσουν στο πλαίσιο της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης.

4. Μια ισχυρότερη Ευρώπη στον κόσμο

Η ΕΕ ενισχύει τη φωνή της στον κόσμο, με την προάσπιση της πολυμερούς προσέγγισης και μιας παγκόσμιας τάξης που βασίζεται σε κανόνες. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στηρίζει την πολυμέρεια και μια βασιζόμενη σε κανόνες παγκόσμια τάξη, εξασφαλίζοντας πιο ενεργό ρόλο και ισχυρότερη φωνή για την ΕΕ στην παγκόσμια σκηνή. Ένα ισχυρό θεματολόγιο για ανοικτό και δίκαιο εμπόριο, το οποίο θα καθιστά την Ευρώπη ελκυστική για τις επιχειρήσεις, είναι το κλειδί για να ενισχυθεί ο ρόλος της ΕΕ ως παγκόσμιου ηγέτη και, παράλληλα, να διασφαλίζονται τα υψηλότερα δυνατά πρότυπα για την προστασία του κλίματος, του περιβάλλοντος και της εργασίας.

Ο ηγετικός ρόλος της Ευρώπης σημαίνει επίσης στενή συνεργασία με τους γείτονες και τους εταίρους, μέσω της εισαγωγής μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής για την Αφρική και της επιβεβαίωσης της ευρωπαϊκής προοπτικής των χωρών των δυτικών Βαλκανίων. Η Επιτροπή επιδιώκει μια συντονισμένη προσέγγιση σε όλες τις εξωτερικές δράσεις - από την αναπτυξιακή βοήθεια έως την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας - που θα εξασφαλίζει στην Ευρώπη ισχυρότερη και πιο ενωμένη φωνή στην παγκόσμια σκηνή.

5. Προώθηση του ευρωπαϊκού τρόπου ζωής

Αποσκοπεί σε μια Ευρώπη που προστατεύει πρέπει επίσης να υπερασπίζεται τη δικαιοσύνη και τις βασικές αξίες της ΕΕ. Οι απειλές κατά του κράτους δικαίου θέτουν υπό αμφισβήτηση τη νομική, πολιτική και οικονομική βάση της Ένωσης. Το κράτος δικαίου βρίσκεται στο επίκεντρο του οράματος για μια Ένωση ισότητας, ανεκτικότητας και κοινωνικής δικαιοσύνης. Η Επιτροπή θα δρομολογήσει έναν συνολικό ευρωπαϊκό μηχανισμό για το κράτος δικαίου, στο πλαίσιο του οποίου θα υποβάλλει κάθε χρόνο αντικειμενική έκθεση σχετικά με την τρέχουσα κατάσταση όσον αφορά το κράτος δικαίου σε ολόκληρη την Ένωση. Τα ισχυρά σύνορα, ο εκσυγχρονισμός του ευρωπαϊκού συστήματος χορήγησης ασύλου και η συνεργασία με τις χώρες εταίρους είναι σημαντικά στοιχεία για ένα νέο ξεκίνημα στον τομέα της μετανάστευσης.

6. Νέα ώθηση για την ευρωπαϊκή δημοκρατία

Στοχεύει στην σε μια υγιή και ακμάζουσα δημοκρατία, οι πολίτες μπορούν να εκφράζονται ελεύθερα, να επιλέγουν τους πολιτικούς ηγέτες τους και να έχουν λόγο για το μέλλον τους. Η δημοκρατία στην ΕΕ αντιμετωπίζει προκλήσεις που κυμαίνονται από την άνοδο του εξτρεμισμού και παρεμβάσεις στις εκλογές έως τη διάδοση πληροφοριών με σκοπό τη χειραγώγηση και τις απειλές κατά δημοσιογράφων. Περιλαμβάνει το σχέδιο δράσης για την ευρωπαϊκή δημοκρατία έχει ως στόχο την ενδυνάμωση των πολιτών και την οικοδόμηση ανθεκτικότερων δημοκρατιών σε ολόκληρη την ΕΕ, μέσω των εξής:

- Προώθηση ελεύθερων και δίκαιων εκλογών.
- Ενίσχυση της ελευθερίας των μέσων ενημέρωσης.
- Αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης.

Γ.2.2 Η αναθεωρημένη Εδαφική Ατζέντα 2030

Η Εδαφική Ατζέντα καθορίζει το πλαίσιο της Εδαφικής Συνοχής της Ένωσης, υπογραμμίζει τη σημασία και παρέχει προσανατολισμό για τον στρατηγικό χωροταξικό σχεδιασμό και αποζητάει την ενίσχυση της εδαφικής διάστασης των τομεακών πολιτικών σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης. Η Ατζέντα που αναθεωρήθηκε τον Δεκέμβριο του 2020 επιδιώκει να προωθήσει ένα μέλλον χωρίς αποκλεισμούς και βιώσιμο για όλους τους τόπους και να συμβάλει στην επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Ευρώπη. Η Ατζέντα καθορίζει δύο χωρικές προτεραιότητες για την Ένωση.

1. Μια Δίκαιη Ευρώπη που προσφέρει μελλοντικές προοπτικές για όλους τους τόπους και τους ανθρώπους

Προωθεί την περισσότερο ισορροπημένη εδαφική ανάπτυξη αξιοποιώντας την πολυμορφία των περιοχών της Ευρώπης, καλώντας τις τοπικές κοινότητες, τους δήμους, τις περιφέρειες και τα κράτη να συνεργαστούν για την αντιμετώπιση των παγκόσμιων κοινωνικών προκλήσεων και την βελτίωση της εργασίας, κατοικίας και επιχειρηματικότητας σε όλα τα μέρη, την ενδυνάμωση της κοινωνικοοικονομικής ευημερίας, της ικανότητας για καινοτομία και την βελτίωση συνολικά της ανταγωνιστικότητας της Ευρώπης (ΙΣΟΡΟΠΗ ΕΥΡΩΠΗ). Ακόμα, μέσα από τον διάλογο και την συνεργασία προωθεί την καλύτερη ισόρροπη εδαφική ανάπτυξη με τη χρήση της πολυμορφίας της Ευρώπης (ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ) και την ευκολότερη ζωή και εργασία πέρα από τα εθνικά σύνορα (ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΑ ΣΥΝΟΡΑ).

2. Μια Πράσινη Ευρώπη που προστατεύει τα κοινά μέσα διαβίωσης και διαμορφώνει την κοινωνική μετάβαση

Περιλαμβάνει την βελτίωση των οικολογικών χαρακτηριστικών των μέσων ανθρώπινης διαβίωσης, την προσαρμογή κλιματικά ουδέτερων και ανθεκτικών οικισμών, πόλεων και περιφερειών, μέσα από την ανάπτυξη βασισμένων στην φύση λύσεων, τα δίκτυα πράσινων και μπλε υποδομών που θα συνδέουν τα οικοσυστήματα και τις περιοχές προστασίας, την ενίσχυση των μηχανισμών διαχείρισης των περιβαλλοντικών κρίσεων και την αύξηση της ευαισθητοποίησης των τοπικών κοινοτήτων (ΥΓΕΙΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ).

Επίσης προωθεί την δημιουργία δυνατών και βιώσιμων τοπικών οικονομιών σε έναν παγκοσμιοποιημένο κόσμο μέσα την μετάβαση σε μοντέλα κυκλικής οικονομίας και την ανάπτυξη βασισμένων στις τοπικές συνθήκες συστημάτων βιομηχανικής συμβίωσης, την

ενίσχυση των δυνατοτήτων καινοτομίας σε όλες τις περιφέρειες, περιλαμβανομένης της ανάπτυξης τοπικών στρατηγικών για την ενεργειακή μετάβαση και οικιστική ανακαίνιση, τις μεταφορές και την ανάπτυξη της βιο-οικονομίας (ΚΥΚΛΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ).

Τρίτος πυλώνας της προτεραιότητας είναι η βιώσιμη ψηφιακή και φυσική συνδεσιμότητα των τόπων μέσω της περαιτέρω βελτίωσης των δεσμών του χωρικού σχεδιασμού και της ανάπτυξης των Διευρωπαϊκών Δικτύων, την διασύνδεση με τους κύριους κόμβους μεταφορών, καθώς και με την διερεύνηση νέων κοινωνικών και περιβαλλοντικών προοδευτικών μοντέλων τοπικής και περιφερειακής κινητικότητας (ΒΙΩΣΙΜΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ).

3. Η μακρο-περιφερειακή Στρατηγική Αδριατικής - Ιονίου

Η Στρατηγική της ΕΕ για τη Μακροπερίφεια Αδριατικής - Ιονίου (EUSAIR) αποτελεί μια προσέγγιση της ΕΕ για την ενίσχυση της συνεργασίας και των επενδύσεων στην μακρο-περίφεια της Αδριατικής και του Ιονίου, η οποία περιλαμβάνει 4 κράτη μέλη (Ελλάδα, Ιταλία, Κροατία, Σλοβενία) και 4 τρίτες χώρες (Αλβανία, Βοσνία - Ερζεγοβίνη, Μαυροβούνιο και Σερβία). Τα προβλήματα που καλείται να αντιμετωπίσει είναι:

- Έλλειψη clusters και ανάγκη για μεγαλύτερη διασύνδεση επιχειρήσεων, έρευνας και δημόσιου τομέα.
- Άνιση κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη.
- Ανεπάρκειες σε δίκτυα μεταφορών και ενέργειας και διασύνδεσής τους.
- Περιβαλλοντικές απειλές, και ειδικότερα η διατήρηση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας.
- Ανεκμετάλλετο δυναμικό στην ελκυστικότητα του τουριστικού τομέα.

Ο Συνολικός Στόχος της Στρατηγικής είναι η *«Πρώθηση της βιώσιμης οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας στην Μακροπερίφεια μέσω της ανάπτυξης και δημιουργίας θέσεων εργασίας, με τη βελτίωση της ελκυστικότητας, ανταγωνιστικότητας και προσβασιμότητάς της, με παράλληλη διατήρηση του περ-βάλλοντος και εξασφάλιση υγιών και ισορροπημένων θαλάσσιων και παράκτιων οικοσυστημάτων»*, ο οποίος θα προωθηθεί μέσω δράσεων επικεντρωμένων σε 4 πυλώνες:

- Προώθηση της καινοτόμου θαλάσσιας και ναυτιλιακής ανάπτυξης.
- Σύνδεση της περιοχής (μεταφορές και ενέργεια).
- Διατήρηση, προστασία και βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος.
- Αύξηση της ελκυστικότητας (π.χ. τουρισμός).

Γ.2.3. Ευρωπαϊκός Πυλώνας Κοινωνικών Δικαιωμάτων (2021)

Στις 4 Μαρτίου 2021 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε το Σχέδιο Δράσης του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων, εκθέτοντας με τον τρόπο αυτό τη δέσμευσή της για μια ισχυρή κοινωνική Ευρώπη που εστιάζει στις θέσεις εργασίας και τις δεξιότητες για το μέλλον και ανοίγει το δρόμο για μια δίκαιη, χωρίς αποκλεισμούς και σταθερή κοινωνικο-οικονομική ανάκαμψη.

Το Σχέδιο Δράσης περιγράφει συγκεκριμένες δράσεις για την περαιτέρω εφαρμογή των αρχών του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων, που θα υλοποιηθούν ως κοινή προσπάθεια των κρατών-μελών και της ΕΕ, με ενεργό συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων και της

κοινωνίας των πολιτών. Προτείνει επίσης τους κύριους στόχους της ΕΕ προς επίτευξη έως το 2030, στους τομείς της απασχόλησης, των δεξιοτήτων και της κοινωνικής προστασίας.

Η Επιτροπή έχει ήδη αρχίσει να εφαρμόζει τις αρχές του πυλώνα, προτείνοντας πρωτοβουλίες όπως η Υποστήριξη της απασχόλησης των νέων και οι Επαρκείς κατώτατοι μισθοί το 2020 και τώρα παρουσιάζει μια Σύσταση για την Αποτελεσματική ενεργή υποστήριξη της απασχόλησης μετά την πανδημία COVID-19 (EASE), για την υποστήριξη της ανάκαμψης με θέσεις εργασίας. Το Σχέδιο Δράσης θέτει τρεις κύριους στόχους που πρέπει να επιτευχθούν από την ΕΕ έως το 2030:

- Τουλάχιστον το 78% των ατόμων ηλικίας 20 έως 64 ετών πρέπει να εργάζονται.
- Τουλάχιστον το 60% όλων των ενηλίκων πρέπει να συμμετέχουν σε εκπαίδευση κάθε χρόνο.
- Ο αριθμός των ατόμων που διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού πρέπει να μειωθεί κατά τουλάχιστον 15 εκατομμύρια.

Οι στόχοι του 2030 είναι συνεπείς με τους στόχους αειφόρου ανάπτυξης του ΟΗΕ. Θέτουν την κοινή φιλοδοξία για μια ισχυρή κοινωνική Ευρώπη και θα επιτρέψουν στην Επιτροπή να παρακολουθεί την πρόοδο των κρατών-μελών στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Η Επιτροπή καλεί το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο να εγκρίνει αυτούς τους τρεις στόχους και καλεί τα κράτη-μέλη να καθορίσουν τους δικούς τους εθνικούς στόχους για να συμβάλουν στην προσπάθεια αυτή.

Αποτελεσματική ενεργός υποστήριξη στην απασχόληση (EASE)

Ως συγκεκριμένη δράση στο πλαίσιο της αρχής 4 του Πυλώνα, η Επιτροπή παρουσίασε μια σύσταση για την αποτελεσματική ενεργό υποστήριξη στην απασχόληση μετά την κρίση COVID-19 (EASE). Με αυτήν τη σύσταση, η Επιτροπή παρέχει συγκεκριμένη καθοδήγηση στα κράτη - μέλη σχετικά με μέτρα πολιτικής, υποστηριζόμενα από δυνατότητες χρηματοδότησης της ΕΕ, για τη σταδιακή μετάβαση μεταξύ των μέτρων έκτακτης ανάγκης που λαμβάνονται για τη διατήρηση θέσεων εργασίας στην τρέχουσα κρίση και των νέων μέτρων που απαιτούνται για την ανάκαμψη. Η σύσταση προωθεί τη δημιουργία θέσεων εργασίας και τη μετάβαση μεταξύ θέσεων εργασίας από φθίνοντες σε αναπτυσσόμενους τομείς, ιδίως στην ψηφιακή και πράσινη οικονομία. Τα νέα μέτρα πρέπει να περιέχουν τρία στοιχεία: α) Κίνητρα πρόσληψης και επιχειρηματική υποστήριξη, β) Ευκαιρίες αναβάθμισης και επαναπροσδιορισμού δεξιοτήτων και γ) Ενισχυμένη υποστήριξη από υπηρεσίες απασχόλησης.

Γ.2.4. Ένωση ισότητας: στρατηγική για τα δικαιώματα ατόμων με αναπηρία (2021)

Τον Μάρτιο του 2021, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε τη στρατηγική για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία για το 2021-2030. Η στρατηγική αυτή βασίζεται στα αποτελέσματα της προηγούμενης ευρωπαϊκής στρατηγικής για την αναπηρία (2010-2020), η οποία άνοιξε τον δρόμο για μια Ευρώπη χωρίς φραγμούς και για την ενδυνάμωση των ατόμων με αναπηρία ώστε να μπορούν να απολαμβάνουν τα δικαιώματά τους και να συμμετέχουν πλήρως στην κοινωνία και την οικονομία. Παρά την πρόοδο που σημειώθηκε την τελευταία δεκαετία, τα άτομα με αναπηρία εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σημαντικά εμπόδια και διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.

Στόχος της στρατηγικής είναι να διασφαλιστεί ακόμη περισσότερο ότι όλα τα άτομα με αναπηρία στην Ευρώπη, ανεξαρτήτως φύλου, φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, ηλικίας ή σεξουαλικού προσανατολισμού, απολαμβάνουν τα ανθρώπινα δικαιώματά τους, έχουν ίσες ευκαιρίες, ίση πρόσβαση για συμμετοχή στην κοινωνία και την οικονομία, είναι σε θέση να αποφασίζουν πού, πώς και με ποιον ζουν μετακινούνται ελεύθερα στην ΕΕ, ανεξάρτητα από τις ανάγκες υποστήριξής τους, και δεν υπόκεινται πλέον σε διακρίσεις. Αυτή η νέα και ενισχυμένη στρατηγική λαμβάνει υπόψη όλες τις μορφές αναπηρίας, μεταξύ άλλων, τις μακροχρόνιες σωματικές, ψυχικές, νοητικές ή αισθητηριακές αναπηρίες (σύμφωνα με το άρθρο 1 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία), οι οποίες συχνά είναι αόρατες.

Για να αντιμετωπιστεί ο κίνδυνος της μειονεκτικής θέσης στην οποία βρίσκονται πολλές φορές οι γυναίκες, τα παιδιά, οι ηλικιωμένοι, οι πρόσφυγες με αναπηρίες και τα άτομα με κοινωνικοοικονομικές δυσκολίες, η στρατηγική προωθεί μια διατομεακή προοπτική σύμφωνα με το Θεματολόγιο των Ηνωμένων Εθνών για τη βιώσιμη ανάπτυξη με ορίζοντα το 2030 και με τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης (ΣΒΑ). Ως εκ τούτου, η νέα στρατηγική περιλαμβάνει ένα φιλόδοξο σύνολο δράσεων και εμβληματικών πρωτοβουλιών σε διάφορους τομείς και θέτει πολλές προτεραιότητες, όπως:

- Η προσβασιμότητα, δηλαδή, η δυνατότητα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής, αλλά και συμμετοχής στη δημοκρατική διαδικασία.
- Η αξιοπρεπής ποιότητα ζωής και ανεξάρτητη διαβίωση, με επίκεντρο κυρίως τη διαδικασία αποϊδρυματοποίησης, την κοινωνική προστασία και την απαγόρευση των διακρίσεων στην εργασία.
- Η ισότιμη συμμετοχή, με στόχο την αποτελεσματική προστασία των ατόμων με αναπηρία από κάθε μορφή διακρίσεων και βίας, τη διασφάλιση ίσων ευκαιριών και πρόσβασης στη δικαιοσύνη, στην εκπαίδευση, στον πολιτισμό, στον αθλητισμό και στον τουρισμό, αλλά και την ισότιμη πρόσβαση σε όλες τις υπηρεσίες υγείας.
- Η ανάληψη παραδειγματικού ρόλου από την ΕΕ.
- Η πρόθεση της ΕΕ να υλοποιήσει την εν λόγω στρατηγική.
- Η προώθηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία παγκοσμίως.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη να συμβάλουν σε αυτή τη νέα και ενισχυμένη στρατηγική ως πλαίσιο για τις δράσεις της ΕΕ και για την εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.

Γ.2.5. Στρατηγική ΕΕ Δικαιωμάτων και εγγυήσεων για το Παιδί (2021)

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε στις 24 Μαρτίου την πρώτη ολοκληρωμένη Στρατηγική της ΕΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού, καθώς και πρόταση για Σύσταση του Συμβουλίου όσον αφορά στη θέσπιση Ευρωπαϊκής Εγγύησης για το Παιδί, με σκοπό την προώθηση ίσων ευκαιριών για παιδιά που απειλούνται από φτώχεια ή κοινωνικό αποκλεισμό. Οι δύο αυτές σημαντικές πρωτοβουλίες συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων.

Η στρατηγική της ΕΕ για τα δικαιώματα του παιδιού

Κάθε παιδί στην Ευρώπη και σε ολόκληρο τον κόσμο πρέπει να απολαμβάνει τα ίδια δικαιώματα και να ζει απαλλαγμένο από κάθε είδους διάκριση και εκφοβισμό. Στη στρατηγική της ΕΕ για τα δικαιώματα του παιδιού, η Επιτροπή αντιμετωπίζει πάγιες και αναδυόμενες προκλήσεις και προτείνει συγκεκριμένες δράσεις για την προστασία, την προώθηση και την εκπλήρωση των δικαιωμάτων των παιδιών σε έναν συνεχώς μεταβαλλόμενο κόσμο.

Η στρατηγική αποτελείται από 6 θεματικούς τομείς:

- Ενδυνάμωση των παιδιών ως ενεργοί πολίτες και μέλη δημοκρατικών κοινωνιών: Η Επιτροπή προτείνει μια σειρά δράσεων, από την παραγωγή νομικών κειμένων φιλικών προς τα παιδιά έως τη διεξαγωγή διαβουλεύσεων με τη συμμετοχή παιδιών στο πλαίσιο της Διάσκεψης για το Μέλλον της Ευρώπης και της εφαρμογής του Συμφώνου για το Κλίμα και την Πράσινη Συμφωνία. Τα κράτη μέλη πρέπει να επιτρέψουν τη συμμετοχή των παιδιών στον πολιτικό και δημοκρατικό βίο.
- Το δικαίωμα των παιδιών να αξιοποιούν πλήρως τις δυνατότητές τους ανεξάρτητα από το κοινωνικό τους υπόβαθρο: Η Επιτροπή επιδιώκει να θεσπίσει μια Ευρωπαϊκή Εγγύηση για το Παιδί, για την καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Για παράδειγμα, η Επιτροπή θα ασχοληθεί με την ψυχική υγεία των παιδιών και θα υποστηρίξει την παροχή υγιεινών τροφίμων στα σχολεία της ΕΕ. Θα επιδιώξει υψηλότερα επίπεδα προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας σε ολόκληρη την ΕΕ και ποιοτική εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς.
- Το δικαίωμα των παιδιών να είναι απαλλαγμένα από τη βία: Η Επιτροπή θα προτείνει νομοθεσία για την καταπολέμηση της έμφυλης και της ενδοοικογενειακής βίας και θα υποβάλει συστάσεις για την πρόληψη επιβλαβών πρακτικών κατά των γυναικών και των κοριτσιών. Τα κράτη μέλη καλούνται να οικοδομήσουν ολοκληρωμένα συστήματα προστασίας των παιδιών και να βελτιώσουν τη λειτουργία τους, καθώς και να ενισχύσουν την αντιμετώπιση της βίας στα σχολεία καθώς και να υιοθετήσουν εθνική νομοθεσία για τον τερματισμό της σωματικής τιμωρίας σε όλα τα περιβάλλοντα.
- Το δικαίωμα των παιδιών στη φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη, ως θύματα, μάρτυρες, ύποπτοι, κατηγορούμενοι για διάπραξη εγκλήματος ή διάδικοι σε οποιαδήποτε νομική διαδικασία. Η Επιτροπή, για παράδειγμα, θα συμβάλει στην εξειδικευμένη κατάρτιση των δικαστικών και θα συνεργαστεί με το Συμβούλιο της Ευρώπης για την εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών του 2010 για τη φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη.
- Το δικαίωμα των παιδιών να πλοηγούνται με ασφάλεια στο ψηφιακό περιβάλλον και να αξιοποιούν τις ευκαιρίες του: Η Επιτροπή θα επικαιροποιήσει την ευρωπαϊκή στρατηγική για ένα καλύτερο διαδίκτυο για τα παιδιά, ενώ ο προτεινόμενος νόμος για τις ψηφιακές υπηρεσίες αποσκοπεί στην παροχή μιας ασφαλούς διαδικτυακής εμπειρίας. Η Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν αποτελεσματικά τους κανόνες για την προστασία των παιδιών που περιλαμβάνονται στην αναθεωρημένη οδηγία για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων και να υποστηρίξουν την ανάπτυξη των βασικών ψηφιακών δεξιοτήτων των παιδιών. Η Επιτροπή καλεί επίσης τις εταιρείες ΤΠΕ να αντιμετωπίσουν την βλαβερή συμπεριφορά στο διαδίκτυο και να αφαιρέσουν παράνομο περιεχόμενο.
- Τα δικαιώματα των παιδιών σε ολόκληρο τον κόσμο: Τα δικαιώματα των παιδιών είναι καθολικά και η ΕΕ ενισχύει τη δέσμευσή της για προστασία, προώθηση και εκπλήρωση αυτών των δικαιωμάτων σε παγκόσμιο επίπεδο. Αυτό θα επιτευχθεί, για παράδειγμα, με

τη διάθεση του 10% της χρηματοδότησης της ανθρωπιστικής βοήθειας για την εκπαίδευση σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης και παρατεταμένες κρίσεις. Η Επιτροπή θα προετοιμάσει ένα Σχέδιο Δράσης για τους Νέους έως το 2022 για την προώθηση της συμμετοχής των νέων και των παιδιών παγκοσμίως, και για την ενίσχυση των δυνατοτήτων παιδικής προστασίας των αντιπροσωπειών της ανά τον κόσμο. Η Επιτροπή διατηρεί επίσης πολιτική μηδενικής ανοχής για την παιδική εργασία.

Πρόταση σύστασης του Συμβουλίου για τη θέσπιση της Ευρωπαϊκής Εγγύησης για το Παιδί

Το 2019, σχεδόν 18 εκατομμύρια παιδιά στην ΕΕ (22,2% του παιδικού πληθυσμού) ζούσαν σε νοικοκυριά με κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού. Οι συνθήκες αυτές οδηγούν σε έναν διαγενεακό φαύλο κύκλο μειονεξίας με βαθιές και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στα παιδιά. Κατά την ανακοίνωση των πολιτικών κατευθυντήριων γραμμών για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2019-2024, ανακοινώθηκε η δημιουργία μιας Ευρωπαϊκής Εγγύησης για το Παιδί, που στοχεύει να σπάσει αυτόν τον κύκλο, διασφαλίζοντας ότι «κάθε παιδί στην Ευρώπη που κινδυνεύει από φτώχεια ή κοινωνικό αποκλεισμό έχει πρόσβαση στα πιο βασικά δικαιώματα όπως η υγειονομική περίθαλψη και η εκπαίδευση».

Για την επίτευξη αυτού του στόχου, και βάσει μιας εκτεταμένης διαδικασίας διαβούλευσης, η πρόταση συνιστά στα κράτη μέλη να αναπτύξουν μέτρα στήριξης σε παιδιά, κάτω των 18 ετών, που διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού. Στο πλαίσιο αυτό η αναθεωρημένη πρόταση του Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου+ (ΕΚΤ +) 2021 - 2027, περιλαμβάνει μια νέα απαίτηση για την θεματική συγκέντρωση τουλάχιστον 5% των πόρων του ΕΚΤ+ για την αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας. Με τον τρόπο αυτό το ΕΚΤ+ δύναται να υποστηρίξει δράσεις που συμβάλλουν στην εφαρμογή της ευρωπαϊκής πολιτικής "Εγγύηση για το Παιδί" στους παρακάτω πέντε τομείς: α) δωρεάν υγειονομική περίθαλψη, β) δωρεάν εκπαίδευση, γ) δωρεάν προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, δ) αξιοπρεπή στέγαση, και ε) επαρκή διατροφή. Οι κύριες ομάδες στόχου παιδιών που ανήκουν στις πιο ευάλωτες ομάδες πληθυσμού είναι: α) Παιδιά που ζουν σε επισφαλή οικογενειακή κατάσταση, β) Παιδιά που διαμένουν σε ιδρύματα, γ) Παιδιά πρόσφατων μεταναστών και προσφύγων και δ) Παιδιά με αναπηρίες και παιδιά με ειδικές ανάγκες.

Επιπρόσθετα, παιδιά αυξημένου κινδύνου είναι: α) Παιδιά φτωχών νοικοκυριών ή χαμηλής κοινωνικοοικονομικής κατάστασης, β) Παιδιά που ζουν σε μονογονεϊκά νοικοκυριά, γ) Παιδιά υπό εναλλακτική φροντίδα (παιδιά σε ιδρύματα και δομές κλειστού τύπου, υπό αναδοχή ή την κηδεμονία άλλων εκτός των φυσικών γονέων, κτλ), δ) Παιδιά Ρομά, πρόσφυγες, μετανάστες, ε) Παιδιά με ειδικές ανάγκες ή αναπηρίες, στ) Άστεγα παιδιά, παιδιά του δρόμου, ζ) Παιδιά φυλακισμένων γονέων, η) Εγκυμονούσες έφηβες, θ) Παιδιά από οικογένειες με ιστορικό κατάχρησης ουσιών, ι) Παιδιά από οικογένειες με γονείς που χρήζουν υποστήριξη (γονείς με σοβαρές ασθένειες, ψυχικά ασθενείς, κατάκοιτοι, ΑμεΑ, κτλ).

Γ.3. ΕΘΝΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η Εθνική Πολιτική Ανάπτυξης δεν έχει μια ενιαία ιεραρχική δομή, αλλά στοιχειοθετείται από μία σειρά Στρατηγικά ή Προγραμματικά έγγραφα που έχουν γίνει αποδεκτά από την Ελληνική

Κυβέρνηση, έχουν δεσμευτικότητα εφαρμογής τόσο στο κεντρικό όσο και στο περιφερειακό επίπεδο και γενικά περιλαμβάνουν παρεμβάσεις τομεακού αλλά και χωρικού χαρακτήρα.

Γ.3.1. Νέα Προγραμματική Περίοδος (ΕΣΠΑ) 2021-2027

Το 2018 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε την πρότασή της για το νέο Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο 2021-2027 (ΠΔΠ), δηλαδή το νέο ΕΣΠΑ για την περίοδο 2021-2027 και προχώρησε αντίστοιχα στην παρουσίαση της πρότασης για την Πολιτική Συνοχής και τους Κανονισμούς των Ταμείων της νέας Προγραμματικής Περιόδου 2021-2027, εγκαινιάζοντας επισήμως την περίοδο διαπραγμάτευσης. Ο σχεδιασμός της νέας προγραμματικής περιόδου 2021-2027 βρίσκεται σε εξέλιξη. Το νέο Εταιρικό Σύμφωνο για την επόμενη Προγραμματική Περίοδο (ΕΣΠΑ 2021-2027) είναι σε στάδιο διαμόρφωσης ενώ στην παρούσα φάση (2021) πραγματοποιείται η κατάρτιση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Οι Στόχοι Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης της Περιόδου 2021-2027 με τους οποίους διαμορφώνεται το νέο ΕΣΠΑ αφορούν στα ακόλουθα.

Στόχος Πολιτικής 1. *Μια εξυπνότερη Ευρώπη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού.*

Ο στόχος αφορά στη διασύνδεση της έρευνας με τον παραγωγικό ιστό της χώρας, στην προσαρμογή της επιχειρηματικής δραστηριότητας στο νέο ανταγωνιστικό περιβάλλον, στην ενδυνάμωση της καινοτομικής ικανότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, στη διευκόλυνση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση και στη διεύρυνση του εύρους των χρηματοδοτικών εργαλείων με τη δημιουργία ενός θεσμικού περιβάλλοντος φιλικού προς τις επιχειρήσεις, καθώς και στον ψηφιακό μετασχηματισμό της ελληνικής δημόσιας διοίκησης, του κράτους και της οικονομίας. Επίσης περιλαμβάνει την κάλυψη αναγκών σε δεξιότητες στο πλαίσιο των κατευθύνσεων της έξυπνης εξειδίκευσης, της βιομηχανικής μετάβασης και της υποστήριξης του ψηφιακού μετασχηματισμού. Ταμείο Χρηματοδότησης: Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ).

Στόχος Πολιτικής 2. *Μια πιο πράσινη Ευρώπη με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα μέσω της προώθησης της δίκαιης μετάβασης σε καθαρές μορφές ενέργειας, των πράσινων και γαλάζιων επενδύσεων, της κυκλικής οικονομίας, της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης των κινδύνων.*

Ο στόχος αποσκοπεί στη δημιουργία μιας πιο πράσινης Ελλάδας και Ευρώπης με χαμηλές εκπομπές άνθρακα μέσω της προώθησης μέτρων ενεργειακής απόδοσης, της προαγωγής των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, της ανάπτυξης έξυπνων ενεργειακών συστημάτων, δικτύων και εξοπλισμού αποθήκευσης, της ορθολογικής και βιώσιμης διαχείρισης των υδάτινων πόρων, της κυκλικής οικονομίας, της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης των κινδύνων, καθώς και της ενίσχυσης της βιοποικιλότητας, των πράσινων υποδομών στο αστικό περιβάλλον και της μείωσης της ρύπανσης. Ταμεία Χρηματοδότησης: Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), Ταμείο Συνοχής

Στόχος Πολιτικής 3. *Μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη μέσω της ενίσχυσης της κινητικότητας και των περιφερειακών διασυνδέσεων.*

Ο στόχος αφορά στην ανάπτυξη ενός βιώσιμου, ασφαλούς, συνεκτικού και διαλειτουργικού συστήματος μεταφορών (οδικών, σιδηροδρομικών, θαλάσσιων), στην προώθηση της βιώσιμης

πολυτροπικής αστικής κινητικότητας, καθώς και στην ενίσχυση της ψηφιακής συνδεσιμότητας (ευρυζωνικά δίκτυα, ανάπτυξη σύγχρονων δικτυακών υποδομών, οπτικών ινών και δικτύων 5G). Ταμεία Χρηματοδότησης: Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), Ταμείο Συνοχής.

Στόχος Πολιτικής 4. Μια πιο κοινωνική Ευρώπη μέσω της υλοποίησης του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων.

Ο στόχος αφορά τους τομείς της απασχόλησης, της εκπαίδευσης και διά βίου μάθησης, της υγείας και της κοινωνικής προστασίας. Περιλαμβάνει την προώθηση της εκπαίδευσης, κατάρτισης και διά βίου μάθησης, καθώς και στην ανάπτυξη ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης για την αύξηση της απασχόλησης και την καταπολέμηση της ανεργίας. Επίσης περιλαμβάνει την προώθηση ίσων ευκαιριών σε όλους (ιδίως γυναικών, νέων και μακροχρόνιων ανέργων), στην ενίσχυση υποδομών και δράσεων κοινωνικής προστασίας και ένταξης ευάλωτων κοινωνικών ομάδων και ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς και στην ενίσχυση των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης. Ταμεία Χρηματοδότησης: Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ).

Στόχος Πολιτικής 5. Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της μέσω της προώθησης της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών, καθώς και μέσω της στήριξης τοπικών πρωτοβουλιών.

Ο στόχος αφορά στην ενίσχυση ολοκληρωμένων παρεμβάσεων σε αστικές περιοχές που προάγουν τη βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού ιστού, τον πολιτισμό και την ασφάλεια, στην εφαρμογή ολοκληρωμένων στρατηγικών στις ορεινές, αγροτικές και παράκτιες περιοχές που στοχεύουν στη βιώσιμη ανάπτυξη, στην προσβασιμότητα και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, στην εφαρμογή ολοκληρωμένων στρατηγικών στις νησιωτικές περιοχές και συμπλέγματα νησιών που στοχεύουν στη βιώσιμη ανάπτυξη, στην προσβασιμότητα, στην ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και στην αξιοποίηση των προοπτικών τους, σε ολοκληρωμένες στρατηγικές σε περιοχές που εμφανίζουν χωρική και θεματική συνέχεια, με δυνατότητα αξιοποίησης πλουτοπαραγωγικών πόρων και ιδιαίτερων τοπικών χαρακτηριστικών -πολιτιστικών, τοπικής παραγωγής, τουριστικής δραστηριότητας. Ταμεία Χρηματοδότησης: Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ).

Ένα επιπλέον και σημαντικό στοιχείο για τη διαμόρφωση της στρατηγικής του ΕΣΠΑ 2021-2017, αποτελεί η μελέτη για την «Περιφερειακή Πολιτική της Ελλάδας μετά το 2020». Η μελέτη εκπονήθηκε από τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης σε συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία Δημοσίων Επενδύσεων και ΕΣΠΑ και υπό την αιγίδα της Επιτροπής Περιφερειακής Αναπτυξιακής Πολιτικής του ΟΟΣΑ. Η μελέτη στοχεύει να αποτελέσει ένα ουσιαστικό εργαλείο σχεδιασμού της Πολιτικής της Συνοχής και της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης κατά την Προγραμματική Περίοδο 2021-2027 για τη χώρα μας.

Ειδικότερα η μελέτη επικεντρώνεται στην αποτίμηση της εφαρμογής της Πολιτικής της Συνοχής στη χώρα έως σήμερα και τη διαμόρφωση συστάσεων στην ανάδειξη καλών πρακτικών για το σχεδιασμό της ΠΠ 2021-2027, στον καθορισμό των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων για το στρατηγικό σχεδιασμό μετά το 2020 στη βάση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας

και των Περιφερειών, στην ενίσχυση της ικανότητας των φορέων σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο στο σχεδιασμό, την παρακολούθηση και την υλοποίηση ολοκληρωμένων αναπτυξιακών στρατηγικών στο πλαίσιο της Πολιτικής της Συνοχής της ΕΕ.

Επιλογές και κύρια αναμενόμενα αποτελέσματα του ΕΣΠΑ στον τομέα του περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης

Οι κύριες επιλογές πολιτικής στον τομέα της ενέργειας βάσει του ΕΣΕΚ αφορούν τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης σε όλους τους τομείς, την προώθηση της αυτονομίας με χρήση των ΑΠΕ για αυτοπαραγωγή και συστημάτων αποθήκευσης, τη χρήση ΑΠΕ για θέρμανση/ψύξη, την ενίσχυση διασυννοριακών έργων διασύνδεσης, την αναβάθμιση δικτύων μεταφοράς και διανομής, την ανάπτυξη κέντρων ενεργειακού ελέγχου και «έξυπνων» ενεργειακών συστημάτων και αποθήκευση ενέργειας (πχ αντλησιοταμίευση, μπαταρίες), την προώθηση πρακτικών αλιείας χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.

Οι παρεμβάσεις θα επικεντρωθούν στην ολοκλήρωση - επικαιροποίηση του θεσμικού πλαισίου (κυρίως ΑΠΕ), προσέλκυση ιδιωτικών κεφαλαίων και ενίσχυση Επιχειρήσεων Ενεργειακών Υπηρεσιών (ESCOs) π.χ. μέσω Χρηματοδοτικών Εργαλείων, στήριξη καταναλωτών για την ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων με αυξημένη ιδιωτική συμμετοχή, επιβολή υποχρέωσης ενεργειακής απόδοσης, μεγαλύτερη δυνατή αξιοποίηση ΑΠΕ (περιλαμβανομένων υπεράκτιων), ανάπτυξη, αναβάθμιση και ψηφιοποίηση υποδομών δικτύων μεταφοράς και διανομής ενέργειας και συστημάτων παρακολούθησης (έξυπνοι μετρητές), επιλογή κατάλληλων οικονομικών κινήτρων για συμμετοχή τελικών καταναλωτών.

Τα σημαντικότερα αναμενόμενα αποτελέσματα είναι ο περιορισμός της ενεργειακής φτώχειας των νοικοκυριών, η ανάπτυξη ενεργειακών υπηρεσιών, η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, η ενδυνάμωση του ρόλου των τοπικών κοινωνιών στη χρήση ΑΠΕ, η μείωση ατμοσφαιρικής ρύπανσης και χρήσης πετρελαίου για ηλεκτροπαραγωγή, η βελτίωση επάρκειας ισχύος κι ασφάλειας ηλεκτρικού συστήματος, η βελτίωση διαλειτουργικότητας δικτύου και ενίσχυση της ασφάλειας εφοδιασμού.

Η πρόληψη κινδύνων και η ενίσχυση της ανθεκτικότητας σε καταστροφές αποτελούν επίσης, βασική επιλογή πολιτικής. Οι κύριες επιδιώξεις είναι η αναβάθμιση της ικανότητας εκτίμησης κινδύνων και η βελτίωση της άμεσης απόκρισης σε καταστροφές. Οι παρεμβάσεις θα επικεντρωθούν στην αναβάθμιση του υλικοτεχνικού εξοπλισμού των επιχειρησιακών δομών του Εθνικού Μηχανισμού Διαχείρισης Κρίσεων και Αντιμετώπισης Καταστροφών, την ενίσχυση των θεσμικών ικανοτήτων, απόκτηση σύγχρονου ICT εξοπλισμού και ευφυών συστημάτων πρόγνωσης φυσικών καταστροφών, αναβάθμιση δεξιοτήτων προσωπικού και κινητοποίηση εθελοντικών οργανώσεων μέσω της δημιουργίας της Εθνικής Ακαδημίας Πολιτικής Προστασίας, και δράσεις πρόληψης και αντιμετώπισης φυσικών κινδύνων και ανθεκτικότητας σε καταστροφές. Παράλληλα, θα ενισχυθούν δράσεις εκπαίδευσης - ενημέρωσης - ευαισθητοποίησης του πληθυσμού (με έμφαση σε ΑμεΑ/χρόνια πάσχοντες) για θέματα αντιμετώπισης κινδύνων.

Η υιοθέτηση της κυκλικής οικονομίας από επιχειρήσεις και η ενίσχυση της βιομηχανικής συμβίωσης μεταξύ ΜμΕ με προώθηση της κυκλικότητας στις μεθόδους παραγωγής θα οδηγήσει

σε αποδοτικότερη διαχείριση πόρων, μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς τους. Προτεραιότητα αποτελούν η προώθηση της βιοοικονομίας, των υπηρεσιών χρήσης αντί της προμήθειας προϊόντων και των κυκλικών επιχειρηματικών μοντέλων καινοτομίας. Για την ολοκληρωμένη διαχείριση αποβλήτων θα προωθηθούν δράσεις που θα συνάδουν με την πυραμίδα ιεράρχησής τους, στοχεύοντας πρωτίστως στην πρόληψη της δημιουργίας, στην αύξηση της ανακύκλωσης και επανάχρησης και εν γένει σχετίζονται με την κυκλική κατανάλωση, με αναβάθμιση των σχετικών υποδομών, καθώς και τη χρήση έξυπνων τεχνολογιών.

Παράλληλα, θα ληφθούν μέτρα για τη διαχείριση επικίνδυνων αποβλήτων, ενώ θα υλοποιηθούν δράσεις ενημέρωσης - πληροφόρησης για την ανακύκλωση, την κυκλική οικονομία και τον περιορισμό της χρήσης πλαστικών. Στο πλαίσιο εξέτασης πιθανής αναδιοργάνωσης του τομέα διαχείρισης στερεών αποβλήτων προβλέπεται η δημιουργία ενός ενιαίου ρυθμιστικού φορέα σε εθνικό επίπεδο, για την παρακολούθηση της εφαρμογής των δράσεων διαχείρισης στερεών αποβλήτων στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής και εθνικής νομοθεσίας, συντονίζοντας όλους τους εμπλεκόμενους φορείς.

Η ορθολογική και βιώσιμη διαχείριση των υδάτινων πόρων (συμπ. θαλάσσιων) αποτελούν βασική επιλογή προκειμένου να διασφαλιστεί η καθολική πρόσβαση σε επαρκές και καλής ποιότητας νερό, συμπεριλαμβανομένων των απομακρυσμένων περιοχών και μικρών νησιών. Απαιτούνται αναβάθμιση και ανάπτυξη υποδομών (δίκτυα, αφαλατώσεις, μικρής κλίμακας φράγματα), ενίσχυση δράσεων εξοικονόμησης νερού μέσω νέων τεχνολογιών, ενώ η κάλυψη ελλείψεων νερού θα αντιμετωπιστεί με την επανάχρηση νερού κυρίως για άρδευση. Προτεραιότητα αποτελεί η ολοκλήρωση του εθνικού επιχειρησιακού σχεδίου στον τομέα του πόσιμου νερού και της 2ης αναθεώρησης των Σχεδίων Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών, για τη διαχείριση και προστασία συνολικά των υδάτινων πόρων, ενώ στο πλαίσιο εξέτασης πιθανής αναδιοργάνωσης του τομέα των υδάτινων πόρων προβλέπεται η δημιουργία ενός ενιαίου ρυθμιστικού φορέα σε εθνικό επίπεδο, για την παρακολούθηση της ορθολογικής διαχείρισης και την προώθηση της αποτελεσματικής χρήσης τους, στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής και εθνικής νομοθεσίας.

Η κάλυψη αναγκών σε υποδομές διαχείρισης λυμάτων πραγματοποιείται βάσει του εγκεκριμένου Εθνικού Σχεδίου Λυμάτων, κατά προτεραιότητα σε οικισμούς α, β, γ προτεραιότητας, και εν συνεχεία και σε μικρότερους οικισμούς με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (σε τουριστικές και περιβαλλοντικά ευαίσθητες περιοχές με έμφαση σε μικρά νησιά), συνδυάζοντας και δράσεις διαχείριση ιλύος.

Η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και η αντιμετώπιση των επιπτώσεων της έχουν στόχο την ενίσχυση της ανθεκτικότητας των υποδομών και την αποτελεσματικότερη προστασία πληθυσμού και οικοσυστημάτων. Οι παρεμβάσεις θα επικεντρωθούν στον εκσυγχρονισμό και ενίσχυση των μηχανισμών και συστημάτων παρακολούθησης, στην εκπόνηση και εφαρμογή σχεδίων και μελετών διαχείρισης κινδύνου, στη βελτίωση της ενημέρωσης και της ικανότητας παρακολούθησης σχετικών παραμέτρων. Έμφαση θα δοθεί επίσης σε δράσεις βελτίωσης αστικού περιβάλλοντος μέσω πράσινων υποδομών και προώθησης της αειφόρου αστικής

κινητικότητας, στην αποκατάσταση επιβαρυνμένων περιβαλλοντικά αστικών χώρων και βελτίωσης της προσβασιμότητας.

Εξίσου σημαντική είναι η προστασία της βιοποικιλότητας και των δασών με στόχο την αποτελεσματικότερη διακυβέρνηση και διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών και του δικτύου NATURA 2000, την αντιμετώπιση ξενικών ειδών, τη βελτίωση οικοσυστημικών υπηρεσιών, την παρακολούθηση και καταγραφή απειλών και αναγκών διαχείρισης, τη βελτιωμένη πρόσβαση σε ΑμεΑ σε περιοχές φυσικού ενδιαφέροντος. Επιπλέον, θα πραγματοποιηθούν οριζόντιες και διευρυμένες δράσεις στο πλαίσιο υλοποίησης τόσο της Εθνικής Στρατηγικής για τη Βιοποικιλότητα, όσο και του Σχεδίου Εθνικής Στρατηγικής για τα Δάση, ενώ ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην αφύπνιση και ευαισθητοποίηση του πληθυσμού σχετικά με την προστασία και διατήρηση των διαφόρων οικοσυστημάτων.

Ο Στόχος Πολιτικής 5 του ΕΣΠΑ 2021-2027 εστιάζει στην τοπική ανάπτυξη, τις χωρικές επενδύσεις και την Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη. Ο προσδιορισμός των επιλέξιμων περιοχών θα λαμβάνει υπόψη τις αναπτυξιακές κατευθύνσεις του χωρικού σχεδιασμού σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο και θα προκύπτει μετά από έγκαιρη και εκτενή διαβούλευση μεταξύ των κατά τόπο συντελεστών.

Ειδικότερα προβλέπονται:

- Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις σε αστικές περιοχές που προάγουν τη βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού ιστού, τον πολιτισμό και την ασφάλεια. Η προτεραιότητα εφαρμογής ολοκληρωμένων στρατηγικών ΟΧΕ-BAA θα δοθεί σε αστικές περιοχές όπου μεταξύ άλλων εντοπίζονται: προγραμματισμός επενδύσεων και υποδομών υπερτοπικού χαρακτήρα, συγκέντρωση ερευνητικών ιδρυμάτων και επιχειρηματικού δυναμικού για την ανάπτυξη καινοτόμων πρωτοβουλιών, σημαντικό πολιτιστικό απόθεμα, χωρική συγκέντρωση ευάλωτων ομάδων πληθυσμού, υποβαθμισμένο δομημένο περιβάλλον και χαμηλού επιπέδου υπηρεσίες, αναξιοποίητοι, ελεύθεροι ή/και εγκαταλελειμμένοι χώροι και κτίρια (δημόσια ή, υπό προϋποθέσεις, και ιδιωτικά), πιέσεις από την κλιματική αλλαγή και σημαντικοί περιβαλλοντικοί κίνδυνοι. Οι στρατηγικές ΟΧΕ-BAA θα εναρμονίζονται με τα ΣΒΑΚ ενισχύοντας και τις βιώσιμες, καθαρές μεταφορές ειδικότερα στα μεγαλύτερα αστικά κέντρα.
- Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις στις αγροτικές περιοχές με έμφαση σε ορεινές, νησιωτικές και παράκτιες περιοχές που στοχεύουν σε βιώσιμη ανάπτυξη, προσβασιμότητα και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς. Επιδίδεται κατά προτεραιότητα, η βιώσιμη ανάπτυξη και η διασφάλιση ποιοτικών συνθηκών διαβίωσης με έμφαση στις επενδύσεις υποδομών προσβασιμότητας και συνδεσιμότητας, και στην εφαρμογή ολιστικών παρεμβάσεων που προωθούν την κυκλική οικονομία, την ενεργειακή και ψηφιακή μετάβαση, την τοπική επιχειρηματικότητα την αποτελεσματικότητα των κοινωνικών υποδομών ή/ και την ανάδειξή τους ως τουριστικών προορισμών.

Γ.3.2. Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021 - 2025

Με το ΕΠΑ εισάγονται η μεσοπρόθεσμη στοχοθεσία και η υπαγωγή των παρεμβάσεων του ΠΔΕ σε στρατηγικούς στόχους και ιεραρχούμενες αναπτυξιακές προτεραιότητες. Οι προγραμματικές περίοδοι του ΕΠΑ έχουν πενταετή διάρκεια. Η έναρξη της πρώτης προγραμματικής περιόδου

έχει οριστεί για την 1η Ιανουαρίου 2021. Το ΕΠΑ καθορίζει τις προτεραιότητες ανά τομέα πολιτικής στο πλαίσιο των εθνικών αναπτυξιακών στόχων, τους ειδικούς στόχους και δράσεις, το συνολικό και ανά Πρόγραμμα προϋπολογισμό, καθώς και τα αποτελέσματα που επιδιώκονται με την εφαρμογή του.

Σε αυτή την κατεύθυνση, οι αναπτυξιακοί στόχοι του ΕΠΑ αναπτύσσονται σε πέντε πυλώνες: α) Έξυπνη Ανάπτυξη, β) Πράσινη Ανάπτυξη, γ) Κοινωνική Ανάπτυξη, δ) Ανάπτυξη Υποδομών και ε) Εξωστρέφεια. Οι πρώτοι δυο από αυτούς τους πυλώνες έχουν ευρύτερη στόχευση που αφορά πρακτικά το σύνολο των οικονομικών δραστηριοτήτων, ενώ οι υπόλοιποι τρεις στοχεύουν στην ενίσχυση συγκεκριμένων δραστηριοτήτων. Η επίτευξη μιας ισχυρής και διατηρήσιμης ανάπτυξης στο σύνολο της οικονομίας της χώρας απαιτεί την ισορροπημένη μεγέθυνση και στους πέντε πυλώνες. Επιπλέον, αναγκαίες είναι η εξειδίκευση, η προτεραιοποίηση και η ιεράρχηση των επενδυτικών έργων εντός κάθε πυλώνα με βάση τη δυνατότητά τους να συνεισφέρουν στην επίτευξη των αναπτυξιακών στόχων.

Βασική προϋπόθεση για την επιτυχία των ανωτέρω είναι η ύπαρξη αναβαθμισμένης διοικητικής υποστήριξης σε όλα τα επίπεδα προγραμματισμού υλοποίησης, παρακολούθησης και ελέγχου. Ο στόχος αυτός έχει σαν αντικείμενο την αναβάθμιση της δημόσιας διοίκησης με τις απαραίτητες παρεμβάσεις για να αποκτήσει την διοικητική επάρκεια να ανταποκριθεί στον ρόλο που αναλαμβάνει και καλύπτει όλους τους παραπάνω αναπτυξιακούς στόχους:

- Ο στόχος της έξυπνης ανάπτυξης εξειδικεύεται στους εξής τρεις ειδικούς στόχους: α) Έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη, β) Καινοτομία και επιχειρηματικότητα και γ) Ψηφιακός μετασχηματισμός.
- Ο στόχος της πράσινης ανάπτυξης εξειδικεύεται σε τρεις επιμέρους ειδικούς στόχους: α) Μετάβαση σε κυκλική οικονομία, β) Προστασία του περιβάλλοντος και γ) Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.
- Ο στόχος της κοινωνικής ανάπτυξης εξειδικεύεται σε τέσσερις επιμέρους ειδικούς στόχους που αντιστοιχούν σε τομείς κοινωνικής πολιτικής: α) Υγεία και αθλητισμός, β) Απασχόληση, γ) Παιδεία και δ) Κοινωνική συνοχή.
- Ο στόχος ανάπτυξης υποδομών εξειδικεύεται σε τρεις ειδικούς στόχους: α) Ανάπτυξη, βελτίωση και εκσυγχρονισμός των δικτύων, β) Μεταφορές και γ) Εφοδιαστική αλυσίδα.
- Ο στόχος για την εξωστρέφεια περιλαμβάνει παρεμβάσεις σε τομείς που έχουν υψηλές αναπτυξιακές δυνατότητες που πηγάζουν από τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας, όπως ο πολιτισμός, ο τουρισμός, ο αγροδιατροφικός τομέας και ορισμένοι κλάδοι της βιομηχανίας.

Γ.3.3. Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας «Ελλάδα 2.0»

Παρουσιάστηκε το Μάρτιο του 2021 και φιλοδοξεί να εκκινήσει μια θεμελιώδη αλλαγή οικονομικού υποδείγματος προς ένα πιο εξωστρεφές, ανταγωνιστικό και πράσινο παραγωγικό μοντέλο, με πιο αποτελεσματικό και ψηφιοποιημένο κράτος, προσβάσιμο σε όλους. Στόχος είναι να γίνουν θεμελιώδεις οικονομικές και κοινωνικές μεταρρυθμίσεις, που θα επηρεάσουν όχι μόνο την οικονομική δραστηριότητα, αλλά και τις τεχνολογίες, τις νοοτροπίες και τους θεσμούς. Μία μετάβαση που συνδυάζει την οικονομική αποτελεσματικότητα με την καινοτομία και τον ψηφιακό εκσυγχρονισμό με την προστασία του περιβάλλοντος, την κοινωνική συνοχή και τη δικαιοσύνη.

Το «Ελλάδα 2.0» αποτελείται από τέσσερις πυλώνες: (1) Πράσινο, (2) Ψηφιακό, (3) Απασχόληση, δεξιότητες και κοινωνική συνοχή (υγεία, παιδεία, κοινωνική προστασία), (4) Ιδιωτικές επενδύσεις και οικονομικός και θεσμικός μετασχηματισμός. Με οικονομικούς όρους, ο πρωταρχικός στόχος του Σχεδίου είναι να καλύψει το μεγάλο κενό σε επενδύσεις, εθνικό προϊόν και απασχόληση, κενό ενδημικό των επιδόσεων της ελληνικής οικονομίας κατά την τελευταία δεκαετία που επιδεινώθηκε λόγω της πανδημίας της COVID-19.

Ως προς την πράσινη μετάβαση, οι επενδύσεις και οι μεταρρυθμίσεις του Σχεδίου περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων: Υπογειοποίηση του δικτύου ηλεκτρικού ρεύματος σε αστικές και δασικές περιοχές για την προστασία του από ακραία καιρικά φαινόμενα και την αποτροπή πυρκαγιών. Εκτεταμένο πρόγραμμα ενεργειακής αναβάθμισης κατοικιών, κτιριακών υποδομών επιχειρήσεων και δημοσίων κτιρίων και υποδομών. Μεταρρύθμιση για την αντιμετώπιση της Ενεργειακής Φτώχειας. Προώθηση στρατηγικών αστικών αναπλάσεων υψηλής αναπτυξιακής και περιβαλλοντικής αξίας. Μεγάλες επενδύσεις σε αρδευτικά και αντιπλημμυρικά έργα μέσω ΣΔΙΤ, συνοδευόμενες από αλλαγές στην χρήση των δικτύων άρδευσης και εγκατάσταση τηλεμετρητών για τον εντοπισμό διαρροών και την έξυπνη διαχείριση του νερού. Πρωτοβουλίες για προστασία της βιοποικιλότητας, οι οποίες περιλαμβάνουν μονοπάτια και διαδρομές πεζοπορίας σε ολόκληρη την Ελλάδα και την ίδρυση Εθνικού Συστήματος Μόνιμης Παρακολούθησης ειδών και βιοτόπων και επιτήρησης των προστατευόμενων περιοχών. Μεγάλες επενδύσεις σε υποδομές και εξοπλισμό της Πολιτικής Προστασίας μέσω ΣΔΙΤ, κ.α.

Για τη ψηφιακή μετάβαση, οι επενδύσεις και οι μεταρρυθμίσεις του Σχεδίου περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων: προεγκατάσταση υποδομής οπτικών ινών στα κτίρια για τη διευκόλυνση της μετάβασης στην χρήση δικτύων οπτικών ινών από επιχειρήσεις και νοικοκυριά. Ανάπτυξη διαδρόμων δικτύου 5G στους ελληνικούς αυτοκινητόδρομους. Ψηφιακό μετασχηματισμό επιχειρήσεων, με απόκτηση εξοπλισμού, υπηρεσιών cloud και διαδικτυακών υπηρεσιών, όπως οι νέες τεχνολογίες ηλεκτρονικών πληρωμών, η εργασία από απόσταση, το ψηφιακό γραφείο κ.λπ. Ψηφιοποίηση καίριων αρχείων σε διάφορους τομείς (δικαιοσύνη, πολεοδομίες, κτηματολόγιο, μετανάστευση, ΕΦΚΑ κα) και ενσωμάτωσή τους σε αντίστοιχα πληροφοριακά συστήματα. Διασφάλιση της διασύνδεσης και διαλειτουργικότητας συστημάτων και επιμέρους μητρώων και μεμονωμένων εφαρμογών μεταξύ φορέων του Δημοσίου. Πληροφοριακό σύστημα για τη διαχείριση συναλλαγών της Δημόσιας Διοίκησης με τους πολίτες και τις επιχειρήσεις (CRM). Μεταρρύθμιση για τη διαχείριση δεδομένων στο δημόσιο και τη διασφάλιση συμμόρφωσης με τον ΓΚΠΔ (GDPR). Άλλες επενδύσεις σε ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες και ψηφιακό μετασχηματισμό επιλεγμένων πόλεων - "έξυπνες" πόλεις (smart cities) κ.α.

Ως προς τον πυλώνα απασχόλησης, δεξιοτήτων και κοινωνικής συνοχής, οι επενδύσεις και οι μεταρρυθμίσεις του Σχεδίου περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων: μεταρρύθμιση της αγοράς εργασίας, που ενισχύει τη δημιουργία θέσεων εργασίας και τη διατήρησή τους σε περιόδους κρίσης. Προώθηση σύγχρονων Ενεργητικών και μη Ενεργητικών Πολιτικών για την Αγορά Εργασίας (Active and Passive Labour Market Policies), αποσκοπώντας στην ενεργοποίηση της αγοράς εργασίας, τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και δικτύου προστασίας κατά της ανεργίας. Νέα στρατηγική για την κατάρτιση και επανακατάρτιση που προβλέπει συστηματική και διαρκή αξιολόγηση των παρόχων, συνδέει την αμοιβή τους και την αμοιβή των

καταρτιζομένων με πιστοποιημένη από τρίτους απόκτηση δεξιοτήτων. Αντίστοιχα μεγάλα προγράμματα κατάρτισης με στόχο την αύξηση της απασχόλησης με ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων. Μεταρρύθμιση στα συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και μαθητείας. Μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις που ενισχύουν την καινοτομία των ελληνικών πανεπιστημίων, τις επιδόσεις τους στην έρευνα και την προώθηση ερευνητικών προγραμμάτων συγχρηματοδοτούμενων από τον ιδιωτικό τομέα και την ποιότητα της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, περιλαμβανομένης και της σύνδεσής της με την αγορά εργασίας. Ψηφιακό μετασχηματισμό της εκπαίδευσης με ψηφιοποίηση του εκπαιδευτικού υλικού και περιεχομένου, ψηφιακές υποδομές σε όλες τις τάξεις για διαδραστικό ψηφιακό μάθημα και αντίστοιχα αναβαθμισμένο εξοπλισμό στα εργαστήρια και Voucher για απόκτηση τεχνολογικών εργαλείων για τους μαθητές που ανήκουν σε ευάλωτα νοικοκυριά.

Μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις προς ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και της ανθεκτικότητας του συστήματος υγείας, προκειμένου να παρέχει υπηρεσίες υγείας υψηλής ποιότητας, όπως: Η ανακαίνιση των υποδομών, ο εκσυγχρονισμός του εξοπλισμού και η ψηφιοποίηση των νοσοκομείων και των κέντρων υγείας. Η αναβάθμιση της πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας. Μεταρρύθμιση των υπηρεσιών ψυχικής υγείας με έμφαση στους ασθενείς με άνοια και νόσο Alzheimer, στους ασθενείς με αυτισμό, στους ασθενείς στην ηλικιακή ομάδα παιδιών, εφήβων και νεαρών ενηλίκων κ.α. Τέλος, μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις που ενδυναμώνουν την κοινωνική δικαιοσύνη και το δίκτυο κοινωνικής προστασίας, μέσω προγραμμάτων ενίσχυσης της οικονομικής και κοινωνικής ένταξης ευάλωτων ομάδων, ενίσχυσης της παιδικής προστασίας, προώθησης των ίσων ευκαιριών και στήριξης της διαφορετικότητας, ένταξης προσφύγων στην αγορά εργασίας, με ταυτόχρονη θωράκιση του συστήματος των κοινωνικών παροχών από αθέμιτες πρακτικές.

Σε ό,τι αφορά τις ιδιωτικές επενδύσεις και το θεσμικό μετασχηματισμό, το Σχέδιο περιλαμβάνει μεταξύ άλλων: Μεταρρύθμιση για τον εκσυγχρονισμό του Δημοσίου που προβλέπει, μεταξύ άλλων, ολοκληρωμένο πρόγραμμα ανάπτυξης δεξιοτήτων των εργαζομένων και θέσπιση συστήματος ανταμοιβών και κινήτρων απόδοσης. Σημαντικά έργα υποδομής όπως το βόρειο τμήμα του Ε65, ο εκσυγχρονισμός μέσω ΣΔΙΤ του δικτύου σιδηροδρόμων, οι «έξυπνες» υποδομές κ.α. Πολιτικές για ενίσχυση του πολιτισμού όπως η μεταρρύθμιση της απασχόλησης στον πολιτιστικό τομέα, η αξιοποίηση του πολιτισμού ως μοχλού ανάπτυξης, υποδομές για την συνδρομή του πολιτισμού στην «ασημένια οικονομία», ανάπτυξη πολιτιστικών και φυσικών διαδρομών, πρόγραμμα προστασίας εμβληματικών μνημείων από την κλιματική αλλαγή κ.α. Επενδύσεις για την ανάπτυξη και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος με παρεμβάσεις για τον ορεινό τουρισμό, τον τουρισμό υγείας και την αξιοποίηση ιαματικών πηγών, την γαστρονομία καθώς και ειδικά προγράμματα κατάρτισης για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού των τουριστικών επιχειρήσεων. Επενδύσεις στην ανάπτυξη επιχειρηματικών πάρκων και στην ενίσχυση της έξυπνης μεταποίησης. Προώθηση προγραμμάτων οικονομικής ενίσχυσης του αγροδιατροφικού τομέα για την πραγματοποίηση επενδύσεων με προσανατολισμό στην πράσινη γεωργία και την γεωργία ακριβείας, που αφορούν την καινοτομία και την οικολογική επεξεργασία γεωργικών προϊόντων, τον πράσινο αγροτουρισμό, την αναδιάρθρωση καλλιεργειών, την γενετική βελτίωση ζώων κ.α., καθώς και στην ενίσχυση των υδατοκαλλιεργειών.

Γ.3.4. Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών (ΕΣΣΜ, 2019)

Το ΕΣΣΜ που εγκρίθηκε το 2019 φιλοδοξεί να αποτελέσει τη βάση για τις επενδύσεις σε υποδομές μεταφορών, καθώς και για την εφαρμογή πολιτικής, κατά την περίοδο έως το 2037 με ενδιάμεσο ορίζοντα το 2027. Κεντρική επιδίωξη είναι η σύνδεση του τομεακού σχεδιασμού των μεταφορών με την εθνική αναπτυξιακή στρατηγική όπως η ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης και αποδοτικότητας, η ενίσχυση της περιφερειακής και διεθνούς συνδεσιμότητας μεταφορών, η διασφάλιση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας, η ενίσχυση της προσβασιμότητας και κοινωνικής ένταξης πολιτών και η διασφάλιση συνθηκών ασφάλειας και προστασίας στις μεταφορές.

Δομείται σύμφωνα με τους κάτωθι πυλώνες.

- Πυλώνας 1. Ενίσχυση ασφάλειας, βιωσιμότητας, αποδοτικότητας και ανταγωνιστικότητας των μεταφορών.
- Πυλώνας 2. Βελτίωση αποδοτικότητας και πολυτροπικότητας του άξονα ΠΑΘΕ.
- Πυλώνας 3. Ενίσχυση διεθνούς χερσαίας συνδεσιμότητας.
- Πυλώνας 4. Υποστήριξη τομέα τουρισμού.
- Πυλώνας 5. Ενίσχυση συνδεσιμότητας ελληνικών νησιών
- Πυλώνας 6. Βελτίωση αποδοτικότητας του τομέα εφοδιαστικής αλυσίδας.
- Πυλώνας 7. Ανάπτυξη αποτελεσματικού συστήματος αστικών - προαστιακών δημόσιων συγκοινωνιών σε συνάρτηση με το εθνικό σύστημα μεταφορών.
- Πυλώνας 8. Προώθηση περιφερειακής κινητικότητας και ανάπτυξης.
- Πυλώνας 9. Διερεύνηση μελλοντικών ευκαιριών.

Το προτεινόμενο σενάριο (επιπλέον του Σεναρίου Βάσης, δηλαδή παρεμβάσεις που έχουν ήδη προγραμματιστεί) αποτελείται από 25 ήπια μέτρα (10 στις οδικές μεταφορές, 5 στις θαλάσσιες μεταφορές, 5 στην εφοδιαστική αλυσίδα, 4 στις σιδηροδρομικές μεταφορές, 1 στις εναέριες μεταφορές) και από 41 μέτρα υποδομής (20 στις οδικές μεταφορές, 8 στις θαλάσσιες μεταφορές, 1 στην εφοδιαστική αλυσίδα, 9 στις σιδηροδρομικές μεταφορές, 3 στις εναέριες μεταφορές). Με ορίζοντα το 2037, τα αναμενόμενα αποτελέσματα συνοψίζονται στη μείωση της οδικής κυκλοφορίας σε όρους χρονοαπόστασης, στην αύξηση της επιβατικής κίνησης των μέσων μαζικής μεταφοράς και στη σημαντική αύξηση της επιβατικής και εμπορευματικής κίνησης του σιδηροδρόμου.

Γ.3.5. Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ)

Τα ΕΣΕΚ αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο για τον καθορισμό της αναπτυξιακής πολιτικής των Κρατών Μελών της Ένωσης και κατά συνέπεια δεν περιορίζονται στο πλαίσιο της πολιτικής προστασίας περιβάλλοντος, άλλα έχουν κεντρικό αναπτυξιακό χαρακτήρα. Το ΕΣΕΚ παρουσιάζει έναν Οδικό χάρτη ως το 2030 (και με απώτερο στόχο το 2050) στοχεύοντας να αποτελέσει το βασικό εργαλείο διαμόρφωσης της εθνικής πολιτικής για την Ενέργεια και το Κλίμα.

Παρουσιάζει και εξειδικεύει Προτεραιότητες και Μέτρα Πολιτικής σε ένα ευρύ φάσμα αναπτυξιακών και οικονομικών δραστηριοτήτων, καθιστώντας το, κείμενο αναφοράς για την επόμενη δεκαετία. Ειδικότερα το ΕΣΕΚ θέτει για το έτος 2030:

- Στόχο μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, σε πάνω από 42% σε σχέση με τις εκπομπές του έτους 1990 και σε πάνω από 55% σε σχέση με τις εκπομπές του

έτους 2005. Παράλληλα υιοθετούνται προβλέψεις επικαιροποίησης των πολιτικών προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή όπως η ΕΣΠΚΑ αλλά και η διαχείριση των αποβλήτων μέσω των ΕΣΔΑ και ΠΕΣΔΑ, καθώς αυτή αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του εθνικού σχεδιασμού για την ενέργεια και το κλίμα, στο πλαίσιο της Κυκλικής Οικονομίας.

- Για τις ΑΠΕ τίθεται στόχος για μερίδιο συμμετοχής κατ' ελάχιστον στο 35%. Προβλέπεται το μερίδιο συμμετοχής των ΑΠΕ στην κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας να υπερβεί το 60% και στο πλαίσιο αυτό ήδη προωθούνται δράσεις επιτάχυνσης του πλαισίου ανάπτυξης των ΑΠΕ και της ηλεκτροκίνησης.
- Για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης τίθεται ως ποσοτικός στόχος η τελική κατανάλωση ενέργειας το έτος 2030 να είναι χαμηλότερη από αυτή που είχε καταγραφεί κατά το έτος 2017, εκπληρώνοντας απόλυτα τον σχετικό Ευρωπαϊκό δείκτη. Το ΕΣΕΚ περιγράφει ένα σύνολο μέτρων για τη βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης με πιο εμφαντικά αυτά στον κτιριακό τομέα και στον τομέα των μεταφορών.

Εμβληματικός στόχος στο πλαίσιο της νέας αναθεωρημένης στρατηγικής για το ΕΣΕΚ, αποτελεί η δραστική και οριστική μείωση του μεριδίου λιγνίτη στην ηλεκτροπαραγωγή, την απολιγνιτοποίηση δηλαδή, με εμπροσθοβαρές χρονικό πρόσημο κατά την επόμενη δεκαετία και την πλήρη απένταξή του από το εγχώριο σύστημα ηλεκτροπαραγωγής μέχρι το έτος 2028. Το πρόγραμμα της απολιγνιτοποίησης της εγχώριας ηλεκτροπαραγωγής προβλέπει και την παράλληλη υιοθέτηση ολοκληρωμένων προγραμμάτων για τη στήριξη των ελληνικών λιγνιτικών περιοχών για αυτή τη μετάβαση στη μεταλιγνιτική περίοδο.

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων στο κείμενο του ΕΣΕΚ υιοθετούνται επιμέρους Προτεραιότητες Πολιτικής καθώς και τα αντίστοιχα Μέτρα Πολιτικής, σε εφτά διαφορετικές θεματικές ενότητες: α) Κλιματική Αλλαγή, Εκπομπές και απορροφήσεις Αερίων του Θερμοκηπίου, β) Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, γ) Βελτίωση ενεργειακής απόδοσης, δ) Ασφάλεια ενεργειακού εφοδιασμού, ε) Αγορά ενέργειας, στ) Αγροτικός τομέας, Ναυτιλία, Τουρισμός και ζ) Έρευνα, καινοτομία και ανταγωνιστικότητα.

Γ.3.6. Εθνικό Σχέδιο αύξησης του αριθμού των κτιρίων με σχεδόν μηδενική κατανάλωση ενέργειας (2018)

Το Σχέδιο στοχεύει στον καθορισμό των κτιρίων με σχεδόν μηδενική κατανάλωση ενέργειας και την περιγραφή των πολιτικών και δράσεων που πρέπει να υιοθετηθούν προκειμένου να αυξηθεί ο αριθμός των κτιρίων με σχεδόν μηδενική κατανάλωση ενέργειας, σύμφωνα με τις απαιτήσεις που τίθενται με το άρθρο 9 του ν.4122/2013 για την Ενεργειακή Απόδοση των Κτιρίων. Από 1.1.2021, όλα τα νέα κτίρια πρέπει να είναι κτίρια σχεδόν μηδενικής κατανάλωσης ενέργειας, ενώ για τα νέα κτίρια που στεγάζουν υπηρεσίες του δημόσιου και ευρύτερου δημόσιου τομέα, η υποχρέωση αυτή τίθεται σε ισχύ από 1.1.2019. Το Εθνικό Σχέδιο στοχεύει να αποτελέσει ένα βασικό εργαλείο για τη χάραξη της πολιτικής της ενεργειακής αναβάθμισης του κτιριακού αποθέματος.

Το Σχέδιο προβαίνει στον προσδιορισμό των χαρακτηριστικών των κτιρίων με σχεδόν μηδενική κατανάλωση ενέργειας (ΚΣΜΚΕ) και προσδιορίζει τις πολιτικές, τα μέτρα και τις δράσεις για την αύξηση των ΚΣΜΚΕ. Στα κανονιστικά μέτρα περιλαμβάνονται:

- Υποχρεωτική κάλυψη αναγκών σε ζεστό νερό χρήσης (ΖΝΧ).
- Αύξηση συντελεστή δόμησης για κτίρια υψηλής ενεργειακής απόδοσης.
- Συμψηφισμός δαπανών για την ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων.
- Ενεργειακός Υπεύθυνος στα κτίρια του δημοσίου.
- Αύξηση συντελεστών απόσβεσης σε κτίρια.
- Υποχρέωση ενεργειακής διαχείρισης δημοσίων κτιρίων από φορείς του δημοσίου.

Γ.3.7. Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης (ΕΣΚΕ, 2014) και κείμενο διαβούλευσης νέας στρατηγικής (2021)

Η Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης που υιοθετήθηκε το 2014 με ορίζοντα το 2020, επιχείρησε τη θέσπιση ενός κοινού πλαισίου αρχών, προτεραιοτήτων και στόχων για το συντονισμό, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση όλων των παρεμβάσεων καταπολέμησης της φτώχειας, του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Επιπρόσθετα, ιεράρχησε μεταρρυθμιστικές προτεραιότητες του συστήματος κοινωνικής προστασίας βάσει των στόχων της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής 2020 για μία «Έξυπνη, Βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς Ανάπτυξη». Έθεσε τα πεδία συνεργασίας και δικτύωσης δημόσιου και ιδιωτικού τομέα για την πλήρη αξιοποίηση όλων των διαθέσιμων υλικών και ανθρώπινων πόρων καθώς και τις πηγές χρηματοδότησης με την αξιοποίηση των εργαλείων Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης 2014 -2020.

Η Εθνική Στρατηγική εξυπηρετεί την προώθηση του υποδείγματος της *Ενεργητικής Ένταξης* των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, που συνδυάζει την επαρκή ενίσχυση του εισοδήματος, την προώθηση στην απασχόληση χωρίς αποκλεισμούς και την πρόσβαση σε ποιοτικές υπηρεσίες φροντίδας, λαμβάνοντας υπόψη τόσο τον αντίκτυπο των μέτρων στην κοινωνική και οικονομική ενσωμάτωση των ευάλωτων ατόμων, όσο και τις πιθανές μεταξύ τους συνέργειες. Υπό το πρίσμα αυτό, η Εθνική Στρατηγική διαρθρώνεται σε τρεις Πυλώνες, που οριοθετούν τις βασικές προτεραιότητες δράσης των πολιτικών κοινωνικής ένταξης την περίοδο 2015-2020: α) Πυλώνας 1 «Καταπολέμηση της φτώχειας», β) Πυλώνας 2 «Πρόσβαση σε υπηρεσίες» και γ) Πυλώνας 3 «Αγορά εργασίας χωρίς αποκλεισμούς». Από επιχειρησιακή άποψη, οι τρεις Πυλώνες της Στρατηγικής εξειδικεύονται με τα βασικά εργαλεία εξυπηρέτησης των Στόχων της, όπως προσδιορίζονται ως πακέτα παρεμβάσεων («Επιχειρησιακοί Άξονες»): α) Καταπολέμηση της ακραίας φτώχειας, β) Πρόληψη και καταπολέμηση του αποκλεισμού των παιδιών, γ) Προώθηση της ένταξης των ευπαθών ομάδων και δ) Καλή διακυβέρνηση των πολιτικών ένταξης. Οι Επιχειρησιακοί Άξονες εξυπηρετούνται με συγκεκριμένες Προτεραιότητες Πολιτικής, οι οποίες προωθούνται με θεματικά Μέτρα.

Η νέα Στρατηγική (κείμενο διαβούλευσης 2021)

Η νέα Εθνική Στρατηγική για τη Κοινωνική Ένταξη και τη Μείωση της Φτώχειας αφορά στην περίοδο 2021 – 2027. Το όραμα αυτής στηρίζεται σε τρεις άξονες: α) άμβλυνση κάθε μορφής ανισότητες, δίνοντας προτεραιότητα στις πιο ευάλωτες ομάδες – η πολυμορφία/ποικιλομορφία και η κοινωνική ενσωμάτωση αποτελούν πλεονεκτήματα για την κοινωνία στο σύνολο της, β) το κράτος πρέπει να στηρίζει ενεργά τους πολίτες και τις πιο ευπαθείς ομάδες, όχι μόνο με παθητικές παρεμβάσεις, όπως γίνονταν μέχρι πρόσφατα, αλλά και με εφόδια ώστε οι πολίτες να ωφεληθούν και να αποκτήσουν (ξανά) ενεργό ρόλο στην κοινωνία και την οικονομία και γ) να υπάρχει ανοικτός διάλογος κράτους και πολιτών, ώστε ο σχεδιασμός να αντανakλά τις

πραγματικές ανάγκες της κοινωνίας - απαραίτητος είναι και ο διάλογος των διαφορετικών επιπέδων διακυβέρνησης και φορέων που ασκούν κοινωνική πολιτική.

Η δόμηση της νέας Στρατηγικής αφορά την υιοθέτηση σειράς Επιχειρησιακών Αξόνων, Προτεραιότητες ανά άξονα και Μέτρα υλοποίησης των προτεραιοτήτων. Πιο συγκεκριμένα:

- Επιχειρησιακός Άξονας 1. Πρόσβαση σε επαρκείς πόρους και βασικά αγαθά. Αφορά στο γενικό πληθυσμό με έμφαση στα άτομα σε συνθήκες ακραίας φτώχειας και στους αστέγους. Διακρίνεται στις εξής Προτεραιότητες Πολιτικής: α) Πρόσβαση σε επαρκής πόρους και β) Πρόσβαση σε βασικά αγαθά.
- Επιχειρησιακός Άξονας 2. Πρόσβαση σε υπηρεσίες. Αφορά σε άτομα σε συνθήκες ακραίας φτώχειας, ΑμεΑ, παιδιά, ηλικιωμένοι, άστεγοι, γυναίκες θύματα βίας και κακοποίησης, άλλες ευάλωτες ειδικές ομάδες (π.χ. Ρομά). Διακρίνεται στις εξής Προτεραιότητες Πολιτικής: α) Υπηρεσίες υποστήριξης και πρόληψης, β) Πρόσβαση σε υπηρεσίες ανοικτής φροντίδας, γ) Μετάβαση από δομές κλειστής φροντίδας σε δομές υποστηριζόμενης διαβίωσης στην κοινότητα ή στο οικογενειακό περιβάλλον, δ) Προώθηση της αποϊδρυματοποίησης και της αποκατάστασης, ε) Υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης, αγωγής και εκπαίδευσης, στ) Υπηρεσίες υγείας, ζ) Πρόσβαση σε κατάλληλη στέγη, η) Πρόσβαση σε λοιπές υπηρεσίες.
- Επιχειρησιακός Άξονας 3. Ένταξη στην αγορά εργασίας, βελτίωση της απασχολησιμότητας και πρόσβαση στην απασχόληση. Αφορά σε ανέργους και εργαζόμενους σε επισφάλεια. Διακρίνεται στις εξής Προτεραιότητες Πολιτικής: α) Συμβουλευτική, β) Επαγγελματική κατάρτιση / εκπαίδευση, γ) Προγράμματα απασχόλησης, δ) Προγράμματα κοινωνικής οικονομίας, ε) Άλλες υπηρεσίες πρόσβασης στην αγορά εργασίας.
- Επιχειρησιακός Άξονας 4. Διακυβέρνηση της ΕΣΚΕ. Διακρίνεται στις εξής Προτεραιότητες Πολιτικής: α) Θεσμική και επιχειρησιακή ενίσχυση του Εθνικού Μηχανισμού Συντονισμού, Παρακολούθησης και Αξιολόγησης των Πολιτικών Κοινωνικής Ένταξης και Κοινωνικής Συνοχής και β) Ηλεκτρονική και ψηφιακή αναβάθμιση των προνοιακών θεσμών, δομών και εργαλείων για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

Η νέα Εθνική Στρατηγική θα αποτελέσει έναν από τους σημαντικότερους πυλώνες δόμησης των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, για την Προγραμματική Περίοδο 2021-2027. Η νέα Στρατηγική, θέτει τις βασικές αρχές, στρατηγικούς στόχους και πολιτικές προτεραιότητες επί των οποίων θα ακολουθήσει και αναπτυχθεί ο κάθετος σχεδιασμός (top – bottom) μέτρων και δράσεων των Περιφερειών στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής. Ο νέος σχεδιασμός των Περιφερειών θα στηριχθεί, αφενός στον οδικό χάρτη που χαράσσει η νέα Στρατηγική, αφετέρου θα λάβει υπόψη του τις ιδιαίτερες, ισχύουσες κοινωνικό-οικονομικές συνθήκες και τα χαρακτηριστικά που παρουσιάζει η καθεμία από αυτές (bottom – top).

Γ.3.8. Εθνική Ψηφιακή Στρατηγική

1. Εθνική Ψηφιακή Στρατηγική 2016 - 2021

Η Εθνική Ψηφιακή Στρατηγική (ΕΨΣ) που υιοθετήθηκε το 2016, αποτελεί τον οδικό χάρτη και το πλαίσιο για την ψηφιακή ανάπτυξη της χώρας. Θέτει το όραμα και εξειδικεύει τους τομείς

παρέμβασης στους οποίους θα πρέπει να εστιάσει η προσπάθεια, έτσι ώστε η Ελλάδα, με ορίζοντα το 2021 να ενταχθεί με αξιώσεις στον ευρωπαϊκό ψηφιακό χάρτη. Ειδικότερα, η ΕΨΣ εστιάζει σε επτά τομείς παρέμβασης με συγκεκριμένες προτεραιότητες για τον κάθε τομέα. Οι προτεραιότητες αντιστοιχούν σε αναγνωρισμένα κενά της ελληνικής δημόσιας διοίκησης, της οικονομίας και της κοινωνίας και διαμορφώνουν ένα συνεκτικό πλαίσιο παρεμβάσεων ΤΠΕ, εστιάζοντας στην παραγωγή αποτελεσμάτων και στη βέλτιστη δυνατή αξιοποίηση των διαθέσιμων δημόσιων πόρων.

Σύμφωνα με το όραμα της ΕΨΣ: *Οι Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) αποτελέσουν το μοχλό για την επανεκκίνηση και ανάπτυξη της οικονομίας και για την ενίσχυση της απασχόλησης, ιδιαίτερα σε τομείς υψηλής εξειδίκευσης, τον καταλύτη για αποτελεσματικότερη και αποδοτικότερη Δημόσια Διοίκηση καθώς επίσης και το εργαλείο και μέσο για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.* Για την εξυπηρέτηση των στόχων της ΕΨΣ, αναγνωρίζονται συγκεκριμένες κατευθύνσεις στις οποίες θα πρέπει να εστιάσει η προσπάθεια, και συγκεκριμένα:

- Η υψηλή διαθεσιμότητα και διείσδυση ευρυζωνικών υπηρεσιών Νέας Γενιάς, ως προϋπόθεση για την δημιουργία προοπτικών για οικονομική ανάπτυξη, απασχόληση, εξωστρέφεια και καινοτομία στη σύγχρονη ψηφιακή εποχή.
- Η αξιοποίηση των ΤΠΕ για την υποστήριξη ουσιαστικών δράσεων μεταρρύθμισης, τόσο προς την κατεύθυνση παροχής ολοκληρωμένων υπηρεσιών προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις, με εστίαση στις υπηρεσίες μεγάλης ζήτησης, όσο και προς την κατεύθυνση ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας της Δημόσιας Διοίκησης. Ουσιαστικό συστατικό αυτής της προσπάθειας αποτελεί η ριζική αλλαγή και ο εκσυγχρονισμός του τρόπου σχεδιασμού και προμήθειας έργων ΤΠΕ από το Δημόσιο.
- Η υποστήριξη του ψηφιακού μετασχηματισμού των επιχειρήσεων στους τομείς – πυλώνες της ελληνικής οικονομίας. Κομβικό σημείο προς την κατεύθυνση αυτή, είναι ο συντονισμός των δράσεων έτσι ώστε να στοχεύουν παράλληλα στην ενίσχυση και της προσφοράς (από την πλευρά του κλάδου των εταιρειών ΤΠΕ) αλλά και της ζήτησης (από την πλευρά των εταιρειών των άλλων τομέων - πυλώνων).
- Η ανάπτυξη του τομέα των ΤΠΕ ως διεθνώς ανταγωνιστικού τομέα της οικονομίας, με τη συγκράτηση και ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού υψηλής εξειδίκευσης που διαθέτει η χώρα, με την έμπρακτη υποστήριξη νεοφυούς και καινοτόμου επιχειρηματικότητας ΤΠΕ και με την ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων του πληθυσμού σε όλο το φάσμα της εκπαίδευσης και ιδιαίτερα στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια.

Οι Τομείς παρέμβασης αφορούν:

- Την ανάπτυξη εθνικών υποδομών συνδεσιμότητας νέας γενιάς με 2 Προτεραιότητες μέτρων.
- Την επιτάχυνση της ψηφιοποίησης της οικονομίας με 5 Προτεραιότητες μέτρων.
- Την ώθηση του κλάδου ΤΠΕ για την ανάπτυξη της ψηφιακής οικονομίας και της απασχόλησης με 5 Προτεραιότητες μέτρων.
- Την ενδυνάμωση του ανθρώπινου δυναμικού με ψηφιακές δεξιότητες με 3 Προτεραιότητες μέτρων.

- Τη ριζική αναθεώρηση του τρόπου παροχής Ψηφιακών Υπηρεσιών του Δημοσίου με 8 Προτεραιότητες μέτρων.
- Την άρση των αποκλεισμών και διάχυση των ωφελειών της ψηφιακής οικονομίας με 3 Προτεραιότητες μέτρων.
- Την ενίσχυση της ασφάλειας και εμπιστοσύνης με 3 Προτεραιότητες μέτρων.

2. Η νέα Εθνική Ψηφιακή Στρατηγική 2020 – 2025 (Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού)

Κατά την επιδίωξη διαμόρφωσης ενός νέου αναπτυξιακού προτύπου στο πλαίσιο της 4^{ης} Βιομηχανικής Επανάστασης, η νέα ΕΨΣ θέτει τους ακόλουθους στόχους: α) Ασφαλής, γρήγορη και αξιόπιστη πρόσβαση στο διαδίκτυο για όλους, β) Καλύτερες ψηφιακές υπηρεσίες του κράτους προς τους πολίτες σε όλους τους τομείς ζωής, γ) Ανάπτυξη των ψηφιακών δεξιοτήτων των πολιτών, δ) Διευκόλυνση μετατροπής της κάθε ελληνικής επιχείρησης σε ψηφιακή, ε) Στήριξη και ενίσχυση της ψηφιακής καινοτομίας, στ) Παραγωγική αξιοποίηση των δεδομένων του Δημοσίου, ζ) Ένταξη των σύγχρονων τεχνολογιών σε όλους τους τομείς της οικονομίας.

Οι στόχοι, οι κατευθυντήριες αρχές, οι στρατηγικοί άξονες παρέμβασης, ο αρχιτεκτονικός σχεδιασμός των συστημάτων, το μοντέλο διακυβέρνησης, ο μηχανισμός σχεδιασμού και υλοποίησης, καθώς και το σύνολο των οριζόντιων και κάθετων παρεμβάσεων που θα υλοποιηθούν τον ψηφιακό μετασχηματισμό της ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας, αποτυπώνονται στη Βίβλο Ψηφιακού Μετασχηματισμού (ΒΨΜ). Οι βασικές παρεμβάσεις του Ψηφιακού Μετασχηματισμού ενσωματώνουν σειρά δράσεων και έργων που οργανώνονται σε έξι διακριτούς στρατηγικούς άξονες. Η συγκεκριμένη διάκριση κρίθηκε σκόπιμη με βάση τη φύση και το αντικείμενο των παρεμβάσεων, έτσι ώστε να αποτυπωθεί ευκρινώς ο τρόπος με τον οποίο θα υλοποιηθεί το σχέδιο δράσης για τον Ψηφιακό Μετασχηματισμό. Επίσης, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην αξιοποίηση των αναδυόμενων τεχνολογιών για την ανάπτυξη προηγμένων λύσεων που θα υποστηρίξουν την υλοποίηση των στόχων του.

Οι στρατηγικοί άξονες είναι:

- *Συνδεσιμότητα.* Βελτίωση της πρόσβασης και της συνδεσιμότητας, με ποιοτικούς και ποσοτικούς όρους, ενίσχυση της κινητής και σταθερής ευρυζωνικότητας και η επίτευξη υπερυψηλών ταχυτήτων πρόσβασης, ανάπτυξη δικτύων οπτικών επικοινωνιών και 5G και ενθάρρυνση των επενδύσεων στα δίκτυα επόμενης γενιάς.
- *Ψηφιακές Ικανότητες και Δεξιότητες.* Μετάβαση σε ένα περιβάλλον όπου οι πολίτες θα νιώθουν ασφαλείς και θα είναι ενεργοί, το κράτος και οι υπηρεσίες του αποτελεσματικές ως προς την εξυπηρέτηση του πολίτη, η παιδεία σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης θα συμβαδίζει με τους πρωταγωνιστές στα διεθνή ψηφιακά και παιδαγωγικά επιτεύγματα, η οικονομία και η ανάπτυξη της χώρας προσαρμοσμένη στο ψηφιακό μέλλον και στο διεθνή ανταγωνισμό.
- *Ψηφιακός Μετασχηματισμός Επιχειρήσεων.* Ενίσχυση του βαθμού και του ρυθμού ψηφιακού μετασχηματισμού των επιχειρήσεων, εισαγωγή του συστήματος μέτρησης «Digitometer» για τη παρακολούθηση της μετάβασης.
- *Ψηφιακές Δημόσιες Υπηρεσίες.* Ψηφιακός και επιχειρησιακός μετασχηματισμός των ΚΕΠ σε ΚΕΠ-plus και ψηφιακή εξυπηρέτηση πολιτών και επιχειρήσεων μέσω της Ενιαίας Ψηφιακής Πύλης gov.gr.

- *Ψηφιακή Καινοτομία.* Δημιουργία ενός οργανωμένου, αξιόπιστου, βιώσιμου και συντονισμένου δικτύου κόμβων υποστήριξης ψηφιακού μετασχηματισμού των ελληνικών επιχειρήσεων με την ενδυνάμωση και αξιοποίηση κόμβων ψηφιακής καινοτομίας σε εθνικό επίπεδο.
- *Αξιοποίηση Προηγμένων Τεχνολογιών.* Υπολογιστικά συστήματα υψηλών επιδόσεων, τεχνητή νοημοσύνη, εφαρμογές κβαντο-ανθεκτικής κρυπτογραφίας.

Οι ανωτέρω στρατηγικοί άξονες παρεμβάσεων επιχειρούν τη διαμόρφωση ωφελειών του ψηφιακού μετασχηματισμού στο σύνολο των τομέων της κοινωνίας και οικονομίας μέσα από την υποστήριξη σειράς επιμέρους δράσεων. Αυτές εξειδικεύονται στους τομείς της παιδείας, της υγείας – αξιοπρεπούς διαβίωσης, της εργασίας και των κοινωνικών υποθέσεων, της δικαιοσύνης, του αθλητισμού και πολιτισμού, του περιβάλλοντος και της ενέργειας, της διοίκησης – αυτοδιοίκησης, της καινοτομίας, των οικονομικών, των μεταφορών, του τουρισμού, της ναυτιλίας, της νησιωτικής πολιτικής, του μεταναστευτικού και της εξωτερικής πολιτικής.

Γ.3.9. Εθνική Στρατηγική Δημόσιας Υγείας 2021 - 2025

Εθνική Στρατηγική Δημόσιας Υγείας στηρίζεται στο βασικό όραμα πολιτικής που αφορά στην εξάλειψη των παραγόντων κινδύνου για την υγεία, (κοινωνικο-οικονομικών, συμπεριφορικών και περιβαλλοντικών), όπως προκύπτει από κεντρικές επιδιώξεις που αφορούν στην Πρόληψη της Νόσου και στην Προστασίας και Προαγωγής της Υγείας του πληθυσμού. Κατ'επέκταση, ο θεμελιώδης στόχος πολιτικής της Δημόσιας Υγείας διατυπώνεται ως: *Η συνεχής βελτίωση του επιπέδου υγείας και η αναβάθμιση της ποιότητας ζωής του πληθυσμού, μέσω της προώθησης της διατομεακής συνεργασίας για την διασφάλιση της Δημόσιας Υγείας.*

Οι βασικές αρχές διαμόρφωσης της Εθνικής Στρατηγικής Δημόσιας Υγείας είναι οι κάτωθι:

- Αποτύπωση των συμπεριφορικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών παραγόντων κινδύνου για την υγεία.
- Διαχρονική παρακολούθηση και επεξεργασία των δεδομένων και των δεικτών υγείας του πληθυσμού
- Παρέμβαση και αποτελεσματική διαχείριση των κινδύνων για την υγεία των πολιτών, καθώς και των κινδύνων που προκύπτουν από την κλιματική αλλαγή και τη μετακίνηση μεγάλων τμημάτων πληθυσμού
- Πρόληψη, η προστασία και η βελτίωση της υγείας του πληθυσμού και ιδιαίτερα των ευπαθών ομάδων.
- Έλεγχος και η διαχείριση των νοσημάτων υψηλού φορτίου νοσηρότητας με την εκπόνηση και εφαρμογή Εθνικών Σχεδίων Δράσης σε ασθένειες υψηλού επιπολασμού, όπως ο καρκίνος, καθώς και ο έλεγχος, η πρόληψη και διαχείριση των σπάνιων νοσημάτων.
- Σχεδιασμός, ο προγραμματισμός και η εφαρμογή των πολιτικών προαγωγής της υγείας, της ευημερίας και της αύξησης του προσδόκιμου ζωής και επιβίωσης, καθώς και της βελτίωσης της ποιότητας ζωής με στόχο την πρόοδο και ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου της Χώρας.

- Αναγνώριση και επένδυση στον ρόλο των «άτυπων φροντιστών», οι οποίοι αναλαμβάνουν σημαντικό μέρος της φροντίδας χρονίως πασχόντων κατ'οίκον, σε συνεργασία με τους επαγγελματίες υγείας.

Η Στρατηγική διαρθρώνεται βάσει 6 Αξόνων Προτεραιότητας οι οποίοι αναλύονται περαιτέρω σύμφωνα με τους σκοπούς που επιτελούν, τους στόχους πολιτικής που εντάσσονται, τα πεδία παρέμβασης και τους δείκτες αξιολόγησης αποτελέσματος. Πιο συγκεκριμένα:

- Άξονας Προτεραιότητας 1. Πρωτογενής πρόληψη και αφορά στο σχεδιασμός και η εφαρμογή κατάλληλα διαμορφωμένων Προγραμμάτων Πρόληψης στον γενικό πληθυσμό.
- Άξονας Προτεραιότητας 2. Δευτερογενής πρόληψη και αφορά στην εφαρμογή ολοκληρωμένων προγραμμάτων για την έγκαιρη διάγνωση νόσων.
- Άξονας Προτεραιότητας 3. Τριτογενής πρόληψη και αφορά στην πρόληψη των επιπλοκών και την αποκατάσταση όσων έχουν ήδη νοσήσει.
- Άξονας Προτεραιότητας 4. Προστασία του πληθυσμού σε έκτακτες υγειονομικές καταστάσεις και αφορά στην ανάπτυξη μηχανισμών και η ανάληψη μέτρων προστασίας του πληθυσμού της Χώρας κατά την διάρκεια έκτακτων υγειονομικών συνθηκών.
- Άξονας Προτεραιότητας 5. Εγγυημένη χρηματοδότηση της δημόσιας υγείας και αφορά στην εξασφάλιση σταθερής χρηματοδοτικής ροής για την σταθερή παροχή ποιοτικών υπηρεσιών δημόσιας υγείας στο σύνολο του πληθυσμού.
- Άξονας Προτεραιότητας 6. Αναβάθμιση του συστήματος παροχής υπηρεσιών δημόσιας υγείας και αφορά στη μεταρρύθμιση του συστήματος δημόσιας υγείας και η αναβάθμιση των υπηρεσιών δημόσιας υγείας προς τους πολίτες.

Η Στρατηγική εξειδικεύεται σε πενταετή Σχέδια Δράσης (τρέχον 2021 – 2025). Ανά Άξονα Προτεραιότητας καθορίζονται συγκεκριμένα Προγράμματα προς εφαρμογή τα οποία συνδέονται με μετρήσιμους στόχους και εντάσσονται σε χρηματοδοτικά πλαίσια. Σε αυτό το πλαίσιο, εμβληματικό είναι το Εθνικό Πρόγραμμα Πρόληψης «Σπύρος Δοξιάδης» 2021-2025. Το Εθνικό Πρόγραμμα Πρόληψης «Σπύρος Δοξιάδης» αποτελεί σε όρους χρηματοδότησης το μεγαλύτερο τμήμα του Πενταετούς Σχεδίου Δράσης Δημόσιας Υγείας 2021-2025.

Περιλαμβάνει Παρεμβάσεις και Δράσεις, που περιγράφονται στα επιμέρους Εθνικά Σχέδια Δράσης, τα οποία έχουν αναπτυχθεί από την Γενική Γραμματεία Δημόσιας Υγείας και τις θεματικές Εθνικές Επιτροπές. Η προτεραιοποίηση και τελική επιλογή του πλέγματος παρεμβάσεων, που εντάχθηκαν τελικά στο ΕΠΠ «ΣΔ», έγινε με γνώμονα τον βαθμό διείσδυσης του επιδιωκόμενου αποτελέσματος στο πεδίο και ειδικά σε ευάλωτες ομάδες πληθυσμού όπως οι μαθητές, παιδιά προσχολικής ηλικίας, γυναίκες, πληθυσμός, που βρίσκεται κάτω από το όριο της φτώχειας. Οι στρατηγικοί στόχοι του Προγράμματος «Σπύρος Δοξιάδης» είναι οι κάτωθι:

- Σε επίπεδο Πρωτογενούς Πρόληψης: Παρεμβάσεις και ενέργειες, που στοχεύουν στη μείωση της συχνότητας εμφάνισης νοσημάτων, αναπηριών ή βλαβών και πραγματοποιούνται πριν από την εμφάνιση αυτών.
- Σε επίπεδο Δευτερογενούς Πρόληψης: Παρεμβάσεις πρώιμης ανίχνευσης υπάρχουσας αλλά όχι κλινικά ορατής νόσου
- Σε επίπεδο Τριτογενούς Πρόληψης: Παρεμβάσεις, που στοχεύουν στην πρόληψη της ανικανότητας, την αποκατάσταση των βλαβών, καθώς και την πρόληψη των

υποτροπών από μία κλινικά ορατή νόσο και την υποστήριξη των ατόμων να αντιμετωπίσουν μακροχρόνια και σύνθετα προβλήματα, καθώς και βλάβες της υγείας τους με στόχο τη βελτίωση της λειτουργικής τους ικανότητας, της ποιότητας ζωής και του προσδόκιμου επιβίωσης.

- Λειτουργικός εκσυγχρονισμός συστήματος Δημόσιας Υγείας: Παρεμβάσεις, που στοχεύουν στην οργανωτική και διοικητική μεταρρύθμιση του συστήματος Δημόσιας Υγείας.

Γ.3.10. Εθνικό Σχέδιο Δράσης ατόμων με αναπηρία (2020)

Στο ΕΣΔ προβλέπονται έξι πυλώνες και 30 στόχοι για την εξασφάλιση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης και συμμετοχής στην κοινωνική ζωή. Συνθέτει, σε μια ενιαία ομπρέλα διάφορες πολιτικές και δράσεις. Οι Πυλώνες δόμησης του Σχεδίου είναι:

- Πυλώνας I. Το Κράτος στην υπηρεσία του Ατόμου με Αναπηρία.
- Πυλώνας II. Προστασία των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Αναπηρία.
- Πυλώνας III. Προσβασιμότητα.
- Πυλώνας IV. Συμμετοχή σε κάθε έκφανση της ζωής.
- Πυλώνας V. Ευαισθητοποίηση της κοινωνίας και της Δημόσιας Διοίκησης.
- Πυλώνας VI. Συνέργεια και Ανάπτυξη.

Οι οριζόντιες εμβληματικές δράσεις του Εθνικού Σχεδίου Δράσης περιλαμβάνουν:

- Κωδικοποίηση και αναμόρφωση νομοθεσίας και ενσωμάτωση δράσεων για τα άτομα με αναπηρία σε νέα νομοθετήματα.
- Διαλειτουργικότητα πληροφοριακών συστημάτων και συλλογή δεδομένων.
- Προσβάσιμες ψηφιακές υπηρεσίες και εργαλεία.
- Απλούστευση διαδικασιών παροχής υπηρεσιών σε άτομα με αναπηρία.
- Οριζόντια μέτρα για τη βελτίωση της προσβασιμότητας του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος.
- Προσβασιμότητα στις μεταφορές.
- Αφύπνιση και ενημέρωση, κατάρτιση και επιμόρφωση.
- Αναβάθμιση των υποστηρικτικών υπηρεσιών προς άτομα με αναπηρία.
- Συμπεριληπτική/ενταξιακή εκπαίδευση και υποστηρικτικές υπηρεσίες προς παιδιά με αναπηρία.
- Ενσωμάτωση των ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας, επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.
- Ανεξάρτητη διαβίωση και συμμετοχή στην πολιτική και πολιτιστική ζωή.

Στις επιδιώξεις και αναμενόμενα αποτελέσματα περιλαμβάνονται:

- Ανάπτυξη νέων εξειδικευμένων υποστηρικτικών υπηρεσιών προς τα άτομα με αναπηρία και αριθμός εξυπηρετούμενων ανά κατηγορία νέας υπηρεσίας.
- Παρεχόμενες υπηρεσίες προς τα άτομα με αναπηρία που απλουστεύθηκαν ή/και ψηφιοποιήθηκαν.
- Προσβάσιμοι στα άτομα με αναπηρία ιστότοποι του δημοσίου τομέα.
- Αριθμός και ποσοστό προσβάσιμων κτηρίων που στεγάζουν δημόσιες λειτουργίες και υπηρεσίες.

- Κωδικοποίηση και αναμόρφωση νομοθεσίας για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.
- Λειτουργία της Εθνικής Αρχής Προσβασιμότητας.
- Καταχωρίσεις σε ενιαίο μητρώο ατόμων με αναπηρία, διαλειτουργικότητα με πληροφοριακά συστήματα, αριθμός και ποσοστό χρηστών της Ηλεκτρονικής Κάρτας Αναπηρίας, υπηρεσίες που εντάσσονται στην Ηλεκτρονική Κάρτα Αναπηρίας.
- Προώθηση των ατόμων με αναπηρία στην απασχόληση.
- Προώθηση της συμπεριληπτικής/ενταξιακής εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες.
- Προώθηση της συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

Γ.3.11. Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα δικαιώματα του Παιδιού (2021)

Το εθνικό σχέδιο δράσης το οποίο αφορά την περίοδο 2021-2023, επιχειρεί την εφαρμογή ολοκληρωμένης στρατηγικής για την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού και περιλαμβάνει τις δράσεις των 12 φορέων που συγκροτούν τον «Εθνικό Μηχανισμό Εκπόνησης, Παρακολούθησης και Αξιολόγησης Σχεδίων Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού», το οποίο συστάθηκε με το νόμο 4491/2017. Οι Άξονες Προτεραιότητας του εθνικού σχεδίου δράσης είναι:

- Καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας και των επιπτώσεών της στα παιδιά.
- Δικαιοσύνη φιλική προς τα παιδιά.
- Προστασία των παιδιών στο πλαίσιο των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών
- Διασφάλιση του δικαιώματος των παιδιών στην υγεία.
- Δικαιώματα των παιδιών στην εκπαίδευση.
- Προστασία της οικογένειας και των παιδιών στην κοινότητα – αποϊδρυματοποίηση και
- Οριζόντια δράση για τα δικαιώματα των παιδιών με αναπηρίες.

Το εθνικό σχέδιο δράσης για τα δικαιώματα του παιδιού επιχειρεί να αντιμετωπίσει σειρά ζητημάτων όπως η παιδική φτώχεια, ο κοινωνικός αποκλεισμός, η απουσία φιλικής προς το παιδί δικαιοσύνης, η απουσία μέριμνας για τα παιδιά με ειδικές ανάγκες, αλλά ταυτόχρονα και να συμβάλλει στην ενημέρωση και εκπαίδευση των επαγγελματιών από διάφορους κλάδους (νηπιαγωγοί, δάσκαλοι, ιατροί κ.ά.) που έρχονται σε επαφή με παιδιά θύματα κακοποίησης ή παραμέλησης.

Γ.3.12. Εθνική Στρατηγική κοινωνικής ένταξης των Ρομά και Σχέδιο Δράσης

Η Εθνική Στρατηγική 2012 - 2020 θέτει ως στόχο:

- Τη συστηματική και μη - ευκαιριακή καταγραφή και απεικόνιση της υφιστάμενης κατάστασης.
- Την επανεξέταση της ορθολογικότητας του σχεδιασμού των προτεραιοτήτων, με βάση τα αποτελέσματα της εν λόγω καταγραφής.
- Την επανα-οριοθέτηση των προτεραιοτήτων σε βραχυπρόθεσμο, μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο επίπεδο, με γνώμονα τις υφιστάμενες ανάγκες της ομάδας στόχου και τους διαθέσιμους πόρους (ανθρώπινους και χρηματο-οικονομικούς).
- Τη συγκρότηση διοικητικού μηχανισμού ολοκληρωμένης διαχείρισης της εθνικής στρατηγικής.

Περαιτέρω, στοχεύει στην ανάπτυξη ενός μακροπρόθεσμου «Πολυτομεακού Σχεδίου Δράσης» και στην εξειδίκευσή του με βάση τις αρχές του κοινωνικού επιχειρησιακού σχεδιασμού ανά τομέα (τομεακά επιχειρησιακά σχέδια) σε περιφερειακό επίπεδο (top down process) με ολοκληρωμένες παρεμβάσεις. Οι παρεμβάσεις αυτές θα υλοποιούνται στους δήμους και τους οικισμούς της χώρας πάντοτε με την απαραίτητη συνέργια όλων των εμπλεκόμενων φορέων.

Επιχειρησιακό Σχέδιο Δράση για την ένταξη των Ρομά (2017 – 2021)

Οι προτεραιότητες της πολιτικής για την ένταξη των Ρομά αφορούν στα ακόλουθα:

- Υποστήριξη για τη στέγαση και συναφών υποδομών διαβίωσης (δίκτυα κλπ) με τρεις δράσεις υλοποίησης.
- Εκπαίδευση (ενσωμάτωση στην εκπαιδευτική διαδικασία) με τρεις δράσεις υλοποίησης.
- Απασχόληση (ενσωμάτωση στην αγορά εργασίας) με πέντε δράσεις υλοποίησης.
- Δημόσια υγεία (βελτίωση του επιπέδου και των συνθηκών διαβίωσης) με δυο δράσεις υλοποίησης.
- Κοινωνική μέριμνα, ενδυνάμωση – κοινωνική ένταξη, πολιτισμός – αθλητισμός με επτά δράσεις υλοποίησης.

Γ.4. ΔΙΕΘΝΕΙΣ - ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Παρουσιάζεται το πλαίσιο των εθνικών στόχων περιβαλλοντικής προστασίας και διατήρησης όπως αυτοί διαμορφώνονται από το πλέγμα των πολιτικών στα κύρια περιβαλλοντικά ζητήματα που εντοπίζονται στο επίπεδο της χώρας και κατ'επέκταση στο επίπεδο της Αν. Μακεδονίας - Θράκης. Το εν λόγω πλαίσιο συσχετίζεται με τις δεσμεύσεις της Ελλάδας έναντι διεθνών και ευρωπαϊκών κατευθύνσεων και επιλογών. Τα θέματα που προσεγγίζονται αφορούν στις πολιτικές για τη βιοποικιλότητα, τους υδατικούς πόρους, τα δάση, τη διαχείριση αποβλήτων, την κλιματική αλλαγή, την πολιτιστική κληρονομιά και το τοπίο, υπό το πρίσμα της επιδίωξης της βιώσιμης ανάπτυξης.

Γ.4.1. Στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη

Ο τρόπος που η ελληνική πολιτεία ενσωμάτωσε τη διεθνή προβληματική για τη βιώσιμη ανάπτυξη καθορίστηκε σε μεγάλο βαθμό από τις δεσμεύσεις και υποχρεώσεις της χώρας στο πλαίσιο της συμμετοχής της στους δυο σημαντικότερους θεσμούς διεθνούς διακυβέρνησης, στα Ηνωμένα Έθνη και στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η (πρώτη) Εθνική Στρατηγική για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη το 2002 αποτέλεσε ένα πλαίσιο επιλογών για την υλοποίηση συγκεκριμένων περιβαλλοντικών στόχων ως προϋπόθεση επίτευξης της βιώσιμης ανάπτυξης. Το στοιχείο της περιβαλλοντικής συνιστώσας ήταν κεντρικό και διέτρεξε το σύνολο των επιμέρους στόχων, επιδιώξεων και προτεινόμενων δράσεων. Στο επίπεδο αρχών, η Στρατηγική αξιοποίησε πλήρως τις βασικές αρχές της περιβαλλοντικής πολιτικής, όπως έχουν τεθεί στο Ευρωπαϊκό επίπεδο: η Αρχή της πρόληψης, η Αρχή "ο ρυπαίνων πληρώνει" και η Αρχή της ισότητας και συνευθύνης. Η προσέγγιση αρχών και στόχων πραγματοποιήθηκε με σειρά γενικών αξόνων - δράσεων προς ανάληψη αλλά και με

την οριζόντια μεταφορά τους σε τομείς πολιτικής όπως η οικιστική πολιτική, η ενέργεια, οι μεταφορές, η γεωργία – αλιεία, η βιομηχανία και ο τουρισμός.

Το 2015, στο πλαίσιο της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, υιοθετήθηκε από τους αρχηγούς κρατών η "Ατζέντα 2030" που περιέχει τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (Sustainable Development Goals – SDGs) και τους 169 Υποστόχους (targets) τους. Η επίτευξή τους έως το 2030, θα απαιτήσει μία ριζικά διαφορετική προσέγγιση της βιώσιμης ανάπτυξης από τη χώρα, πιο ολοκληρωμένη και στρατηγική, καθώς το ζήτημα ανάγεται σε πρώτη προτεραιότητα διεθνώς για την επόμενη 15ετία, με στόχο την ουσιαστική ενσωμάτωση και των τριών διαστάσεων της βιώσιμης ανάπτυξης (κοινωνικής, περιβαλλοντικής και οικονομικής) ταυτόχρονα σε όλες τις πολιτικές.

Η Ατζέντα για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη συνιστά πλέον εθνική δέσμευση. Η Ατζέντα 2030 προωθεί την ενσωμάτωση και των τριών διαστάσεων της βιώσιμης ανάπτυξης (κοινωνική, περιβαλλοντική και οικονομική) σε όλες τις τομεακές πολιτικές, ενώ παράλληλα προάγει τη διασύνδεση και τη συνοχή των σχετικών με τους ΣΒΑ πολιτικών και νομοθετικών πλαισίων. Η Ελλάδα αναγνωρίζει τη σημαντική συμβολή των ΣΒΑ στην προαγωγή, μεταξύ άλλων, της κοινωνικής ευημερίας, την εξάλειψη της φτώχειας και τη δίκαιη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες και της ανάγκες της χώρας.

Οι 17 στόχοι ΣΒΑ (2016 - 2030) παρουσιάζονται εξής:

- Μηδενική φτώχεια (σταδιακή εξάλειψη της φτώχειας)
- Μηδενική πείνα (επισιτιστική, διατροφική ασφάλεια και τη βιώσιμη γεωργία).
- Καλή υγεία και ευημερία (καλή υγεία του πληθυσμού σε όλες τις ηλικίες).
- Ποιοτική εκπαίδευση (ελεύθερη, ισότιμη, ποιοτική εκπαίδευση και προαγωγή της δια βίου μάθησης).
- Ισότητα των φύλων (ίσες ευκαιρίες σε άνδρες και γυναίκες).
- Καθαρό νερό και αποχέτευση (αποδεκτές συνθήκες υγιεινής, πόσιμο νερό, επεξεργασία λυμάτων).
- Φτηνή και καθαρή ενέργεια (πρόσβαση σε οικονομική, αξιόπιστη και βιώσιμη ενέργεια).
- Αξιοπρεπής εργασία και οικονομική ανάπτυξη (διαρκής οικονομική ανάπτυξη, πρόσβαση στην εργασία).
- Βιομηχανία, καινοτομία και υποδομές (βιώσιμη βιομηχανοποίηση, προαγωγή της καινοτομίας, επαρκείς υποδομές).
- Λιγότερες ανισότητες (άμβλυνση ανισοτήτων μεταξύ χωρών και περιφερειών).
- Βιώσιμες πόλεις και κοινότητες (βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος και των συνθηκών διαβίωσης στις πόλεις).
- Υπεύθυνη κατανάλωση και παραγωγή (βιώσιμες συνθήκες παραγωγής και κατανάλωσης).
- Δράση για το κλίμα (αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής).
- Ζωή στο νερό (βιώσιμη διαχείριση υδατικών πόρων και θαλασσών).
- Ζωή στη στεριά (προστασία χερσαίων οικοσυστημάτων και βιοποικιλότητας).
- Ειρήνη, δικαιοσύνη και ισχυροί θεσμοί (εκμηδένιση διεθνών συγκρούσεων, κράτος δικαίου και λειτουργικοί θεσμοί).

- Συνεργασία για τους Στόχους (παρακολούθηση των στόχων ΣΒΑ και διεθνείς συνεργασίες προαγωγής τους).

Είναι προφανές ότι οι ειδικοί στόχοι της νέας ΣΒΑ ενθαρρύνουν την αξιοποίηση των φυσικών πόρων με τρόπο που να επιτυγχάνεται η οικονομική ανάπτυξη, η παραγωγική εξειδίκευση, η διάχυση των ωφελειών στο κοινωνικό σύνολο και η προστασία του περιβάλλοντος. Ταυτόχρονα επιχειρείται εξορθολογισμός των συνθηκών εξέλιξης του κλάδου της ενέργειας που στηρίζεται στη χρήση ορυκτών καυσίμων. Σε συνέχεια των δεσμεύσεων της χώρας ως προς τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης Agenda 2030, εξέδωσε η ελληνική κυβέρνηση την Εθνική Στρατηγική για τη Βιώσιμη και Δίκαιη Ανάπτυξης (2019) η οποία επιχειρεί να θέσει το συνολικό αναπτυξιακό πρότυπο επί των αρχών της αειφορίας. Τα βασικά στοιχεία δόμησης παρουσιάζονται ακολούθως.

Γ.4.2. Εθνική στρατηγική για τη βιώσιμη και δίκαιη ανάπτυξη 2030

Η εθνική Στρατηγική για τη βιώσιμη και δίκαιη ανάπτυξη ενσωματώνει τους Στόχους βιώσιμης ανάπτυξης του ΟΗΕ και ευθυγραμμίζεται με τις ευρωπαϊκές αναπτυξιακές προτεραιότητες. Πρόκειται για μια δυναμική διαδικασία διαρκούς εξειδίκευσης, αξιολόγησης, επικαιροποίησης και εμπλουτισμού. Στο πλαίσιο αυτό, η Στρατηγική ενσωματώνει όλες τις νεότερες εξελίξεις και εξειδικεύεται σε 100 περίπου κεντρικές μεταρρυθμίσεις, πολιτικές και έργα.

Επίσης, τίθενται 40 εμβληματικοί στόχοι για την ανάπτυξη με τριπλή επιδίωξη: α) την αντιμετώπιση χρόνιων διαρθρωτικών ελλείψεων, αδυναμιών και στρεβλώσεων του παραγωγικού μοντέλου, β) την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής μέσω της παραγωγικής ανασυγκρότησης και γ) την αντιμετώπιση προκλήσεων όπως η 4^η βιομηχανική επανάσταση, οι δημογραφικές πιέσεις, οι κοινωνικές ανισότητες και η κλιματική αλλαγή. Η εθνική Στρατηγική διαρθρώνεται και εξελίσσεται βάσει:

- 40 εμβληματικών στόχων σε κεντρικούς τομείς της οικονομικής, παραγωγικής, κοινωνικής, χωροταξικής και περιβαλλοντικής πολιτικής της χώρας.
- 10 κεντρικών αναπτυξιακών μέτρων (δέσμες) οριζόντιου χαρακτήρα οικονομικού - παραγωγικού προσανατολισμού.
- 5 βασικές αναπτυξιακές θεματικές που εστιάζουν στη δημοσιονομική βιωσιμότητα, στην παραγωγική βιωσιμότητα, στις υποδομές, στη δίκαιη διάχυση των αναπτυξιακών αποτελεσμάτων και στα εργαλεία χρηματοδότησης.

Ειδικό ενδιαφέρον έχει η θεματική που αφορά στη δίκαιη διάχυση των αναπτυξιακών αποτελεσμάτων καθώς αυτή ενσωματώνει τη σχετικά καινούργια προβληματική περί "Κυκλικής Οικονομίας".

Γ.4.3. Το πλαίσιο της κυκλικής οικονομίας

Η κυκλική οικονομία αποτελεί καταλύτη για την παραγωγική ανασυγκρότηση της χώρας, με σαφή περιφερειακή διάσταση. Το "κυκλικό" παραγωγικό μοντέλο θεωρείται εύκολα προσαρμόσιμο στην ελληνική οικονομία λόγω της πληθώρας ευκαιριών και δυνατοτήτων αξιοποίησης πόρων, αλλά και των αλλαγών που συντρέχουν ευρύτερα στην οικονομία. Ταυτόχρονα, οι επενδύσεις στη διαχείριση αποβλήτων και στην κυκλική οικονομία μπορούν να ενισχύσουν την ανταπόκριση της χώρας έναντι των ευρωπαϊκών δεσμεύσεων.

Το "Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κυκλική Οικονομία", περιλαμβάνει βραχυπρόθεσμες παρεμβάσεις και μακροπρόθεσμες προτεραιότητες σε συνάφεια με το Ευρωπαϊκό Σχέδιο Δράσης του 2015 για την Κυκλική Οικονομία και την Ατζέντα για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη του 2030. Οι προτεραιότητες του Σχεδίου περιλαμβάνουν: α) την άρση των γραφειοκρατικών περιορισμών ως προς τη διάχυση των αρχών της κυκλικής οικονομίας, β) τη δέσμευση πόρων από διάφορες πηγές για την απρόσκοπτη χρηματοδότηση των σχετικών δράσεων, γ) την αύξηση κινήτρων για τις επιχειρήσεις, την ενίσχυση της γνώσης, της ενημέρωσης και της καθιέρωσης ευέλικτων δομών διακυβέρνησης.

Η Εθνική Στρατηγική για την Κυκλική Οικονομία (2018), η οποία εγκρίθηκε από το Κεντρικό Συμβούλιο Οικονομικής Πολιτικής στις 17/4/2018, στοχεύει ακριβώς στην επιτάχυνση των δράσεων κυκλικής οικονομίας και στην απελευθέρωση αναπτυξιακού δυναμικού, περιλαμβάνοντας μια σειρά δράσεων για την ανάπτυξη χρηματοδοτικών εργαλείων, το σχεδιασμό και τη θέσπιση ρυθμιστικού πλαισίου και κανονισμών σε συνδυασμό με την άρση γραφειοκρατικών εμποδίων, τη σύνδεση της μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας και της κοινωνικής οικονομίας με την τεχνολογική καινοτομία, την παροχή τεχνογνωσίας και τη βελτίωση της διακυβέρνησης και της δικτύωσης και την επιτάχυνση εφαρμογών.

Πυλώνες της Εθνικής Στρατηγικής Κυκλικής Οικονομίας και ταυτόχρονα στοιχεία αναπτυξιακού μετασχηματισμού και αλλαγής αναπτυξιακού προτύπου αποτελούν οι:

- *Βιώσιμη Διαχείριση Πόρων*, με βασικές επιδιώξεις την αύξηση της αποδοτικότητάς τους, την επανεξέταση των αλυσίδων αξίας, την ορθολογική διαχείριση αποβλήτων, την επανάχρηση κτιρίων και την επαναχρησιμοποίηση του νερού ή τη συλλογή βρόχινων και πηγαίων νερών.
- *Ενίσχυση της Κυκλικής Επιχειρηματικότητας*, με ενθάρρυνση της ιδέας του οικοσχεδιασμού, της παραγωγής προϊόντων με μεγάλη διάρκεια ζωής, της επισκευής, ανακαίνισης, επαναχρησιμοποίησης, αναπαλαίωσης, προώθηση της βιομηχανικής συμβίωσης (clusters, πάρκα καινοτομίας, εκκολαπτήρια επιχειρήσεων, πλατφόρμες ανταλλαγής γνώσης-πληροφορίας), της προώθησης μοντέλων καινοτόμας επιχειρηματικότητας (πχ οικονομίας του διαμοιρασμού), υποστήριξη της βιολογικής οικονομίας, της προώθησης πράσινων και κυκλικών δημόσιων προμηθειών, της υποστήριξης χρήσης δευτερογενών υλικών.
- *Κυκλική Κατανάλωση*, με πλήρη ενημέρωση των πολιτών, αξιοποίηση Οικολογικού Σήματος και άλλων κινήτρων, με εκπαίδευση και βασικές επιδιώξεις την αειφόρο κατανάλωση τροφίμων (αποτροπή απόρριψης, αστική καλλιέργεια), την αποτροπή υπερβολικής χρήσης πόρων (τρόφιμα-ποτά, ένδυση, συσκευασία, ΗΗΕ), την πρόληψη παραγωγής αποβλήτων μέσω προετοιμασίας για επαναχρησιμοποίηση, επισκευής και επιδιόρθωσης, τον έλεγχο του λιανικού ηλεκτρονικού εμπορίου και τελικά την προώθηση υπηρεσιών χρήσης αντί της προμήθειας προϊόντων.

Το Επιχειρησιακό Σχέδιο Δράσεων περιλαμβάνει παρεμβάσεις στα πεδία:

- Κανονιστικών και Νομοθετικών ρυθμίσεων για την ενίσχυση της κυκλικής οικονομίας και την άρση γραφειοκρατικών αγκυλώσεων (23 Δράσεις Υλοποίησης).
- Χρηματοδότησης και οικονομικών κινήτρων (2 Δράσεις Υλοποίησης).

- Βελτίωσης της γνώσης, των διαδικασιών διαχείρισης και ανταλλαγής της και σύνδεσής της με την παραγωγή, την οικονομία και την κοινωνία (6 Δράσεις Υλοποίησης).
- Ενίσχυσης της διακυβέρνησης της κυκλικής οικονομίας και της δικτύωσης (3 Δράσεις Υλοποίησης).

Γ.4.4. 8° ΠΔΠ και Εθνική Πολιτική για το περιβάλλον

1. Το 8° Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον

Η ΕΕ έχει αναγνωρίσει ότι οι τρέχουσες προκλήσεις για το περιβάλλον, το κλίμα και τη βιωσιμότητα είναι πρωτοφανούς κλίμακας και επείγοντος, απαιτώντας άμεση και συντονισμένη δράση και συστημικές λύσεις. Οι περιβαλλοντικές πολιτικές της Ένωσης απέφεραν σημαντικά οφέλη τις τελευταίες δεκαετίες χωρίς να επηρεάζουν τη μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα της ΕΕ, και τα τελευταία χρόνια το κεκτημένο διαμορφώνεται όλο και περισσότερο από ένα φιλόδοξο μακροπρόθεσμο όραμα, στόχους και στρατηγικές πολιτικές πλαίσιο, μειώνοντας αποτελεσματικά τις περιβαλλοντικές πιέσεις.

Ωστόσο, η απώλεια βιοποικιλότητας και η υποβάθμιση των οικοσυστημικών υπηρεσιών, η κλιματική αλλαγή και οι επιπτώσεις της, καθώς και η μη βιώσιμη χρήση των πόρων, η ρύπανση και οι σχετικοί κίνδυνοι για την ανθρώπινη υγεία και ευημερία, τη φύση, τα οικοσυστήματα και την οικονομία απαιτούν αποφασιστική περαιτέρω δράση στην ΕΕ και παγκοσμίως. Στο πλαίσιο της Πράσινης Συμφωνίας και με την ανακοίνωση «Ένας καθαρός πλανήτης για όλους», η ΕΕ υπέβαλε τον Μάρτιο του 2020 τη μακροπρόθεσμη στρατηγική της στο πλαίσιο της συμφωνίας του Παρισιού στη σύμβαση-πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή (UNFCCC), δεσμευόμενη να καταστεί μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία έως το 2050. Η Επιτροπή πρότεινε να κατοχυρωθεί αυτός ο στόχος στην ευρωπαϊκή νομοθεσία για το κλίμα και ενέκρινε επίσης ορισμένες νέες στρατηγικές πρωτοβουλίες, όπως:

- Ένα νέο σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία για μια καθαρή και ανταγωνιστική Ευρώπη.
- Μια στρατηγική για τη βιοποικιλότητα για το 2030.
- Μια στρατηγική «από το αγρόκτημα στο πιρούνι».

Η ΕΕ υιοθέτησε επίσης μια ολοκληρωμένη απάντηση στην κρίση της COVID-19, η οποία προκαλεί βαρύ φόρο στη ζωή και τα μέσα διαβίωσης και έχει οδηγήσει σε πρωτοφανείς προκλήσεις στη χάραξη πολιτικής, οι οποίες επιδεινώνονται από σοβαρή οικονομική ύφεση. Το σχέδιο ανάκαμψης next generation EU που εγκρίθηκε τον Ιουλίου του 2020, υπογραμμίζει το καθεστώς της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας ως νέας αναπτυξιακής στρατηγικής της Ευρώπης και τον ρόλο της στην επίτευξη βιώσιμης και ταχείας ανάκαμψης, καθώς και τη διασφάλιση μακροπρόθεσμης προβλεψιμότητας στην πορεία προς την κλιματική ουδετερότητα, και εν τέλει μια δίκαιη μετάβαση, η οποία δεν αφήνει κανέναν πίσω.

Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή προωθεί το 8° Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον, με το μακροπρόθεσμο όραμά του και τους τις προτεραιότητες του να συντάσσονται με την Πράσινη Συμφωνία σε μια δέσμευση για την πράσινη ανάκαμψη της ΕΕ. Η πρόταση για ένα 8ο ΠΔΠ δομείται συνεπώς στη βάση της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, έχει τους ακόλουθους έξι στόχους προτεραιότητας:

- Επίτευξη του στόχου μείωσης των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου για το 2030 και της κλιματικής ουδετερότητας μέχρι το 2050.
- Ενίσχυση της προσαρμοστικής ικανότητας, ενίσχυση της ανθεκτικότητας και μείωση της τρωτότητας στην κλιματική αλλαγή.
- Προώθηση προς ένα μοντέλο αναγεννητικής ανάπτυξης, αποσύνδεση της οικονομικής ανάπτυξης από τη χρήση των πόρων και υποβάθμιση του περιβάλλοντος και επιτάχυνση της μετάβασης σε μια κυκλική οικονομία.
- Επιδίωξη φιλοδοξίας μηδενικής ρύπανσης, μεταξύ των οποίων ο αέρας, τα ύδατα και το έδαφος και η προστασία της υγείας και της ευημερίας των Ευρωπαίων.
- Προστασία, διατήρηση και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και ενίσχυση του φυσικού κεφαλαίου (ιδίως του αέρα, των υδάτων, του εδάφους και των δασών, των γλυκών υδάτων, των υγροτόπων και των θαλάσσιων οικοσυστημάτων).
- Μείωση των περιβαλλοντικών και κλιματικών πιέσεων που σχετίζονται με την παραγωγή και την κατανάλωση (ιδίως στους τομείς της ενέργειας, της βιομηχανικής ανάπτυξης, των κτιρίων και των υποδομών, της κινητικότητας και του συστήματος τροφίμων).

Προκειμένου να μετρηθεί και να κοινοποιηθεί κατά πόσον είμαστε σε καλό δρόμο για την επίτευξη αυτών των στόχων, η πρόταση του 8ου ΠΔΠ προτείνει τη δημιουργία ενός νέου πλαισίου παρακολούθησης. Αυτό θα βοηθήσει την ΕΕ και τις χώρες μέλη της να καθορίσουν σε ποιο βαθμό ζούμε καλά, εντός των πλανητικών ορίων.

2. Η εθνική περιβαλλοντική πολιτική

Η εθνική περιβαλλοντική πολιτική δεν αποτυπώνεται σε ένα συγκεκριμένο - μεμονωμένο κείμενο με επιδιώξεις - αντικείμενα - πλαίσιο δράσεων κλπ αλλά διαμορφώνεται ως η οριζόντια παρέμβαση στο σύνολο των χωρικών και τομεακών πολιτικών, θέτοντας ένα κεντρικό περίγραμμα στόχων για την προστασία και διαχείριση του περιβάλλοντος με βασική επιδίωξη και στρατηγική αναφορά, την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Ουσιαστικό στοιχείο διαμόρφωσης της εθνικής περιβαλλοντικής πολιτικής αποτελεί το Ευρωπαϊκό πλαίσιο δεσμεύσεων ενώ η υλοποίησή της συμπαρασύρει παρεμβάσεις σε ζητήματα νομολογίας, προγραμματισμού και θεσμικών προσαρμογών.

Βασικές επιδιώξεις και τομείς - στόχοι

Η κεντρική επιδίωξη της εθνικής πολιτικής για το περιβάλλον εστιάζει στην προστασία της βιοποικιλότητας, στη μείωση των επιπτώσεων της ρύπανσης στη δημόσια υγεία και τα οικοσυστήματα, στην ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων, λαμβάνοντας υπόψη τις προβλέψεις για τις επιπτώσεις της παγκόσμιας κλιματικής αλλαγής και την υιοθέτηση ενός νέου αναπτυξιακού μοντέλου. Στους τομείς της περιβαλλοντικής πολιτικής συμπεριλαμβάνονται:

- Η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.
- Η διαχείριση των αποβλήτων και η ανακύκλωση.
- Η προστασία του υδάτινου περιβάλλοντος και η ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων.
- Η προστασία από την αέρια ρύπανση.
- Η προστασία από τις δυσμενείς επιπτώσεις της ηχορύπανσης και των ακτινοβολιών.
- Η περιβαλλοντική αδειοδότηση των βιομηχανικών εγκαταστάσεων και η προστασία από τη βιομηχανική ρύπανση.

- Η διαχείριση κινδύνων.
- Τα συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης.
- Η διαχείριση χωρικών περιβαλλοντικών δεδομένων.
- Η διευκόλυνση της δημόσιας πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία.
- Η παρακολούθηση της κατάστασης του περιβάλλοντος.

Συνιστώσες υλοποίησης της πολιτικής

Η υλοποίηση της περιβαλλοντικής πολιτικής στη χώρα πραγματοποιείται μέσα από τρεις βασικούς άξονες στόχευσης. Αυτοί αφορούν στο θεσμικό πλαίσιο, στη χρηματοδότηση περιβαλλοντικών έργων/υποδομών και στην οργάνωση της διοίκησης.

Σε ό,τι αφορά στο θεσμικό πλαίσιο, η συμμετοχή της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση συνέβαλε στον εμπλουτισμό και τη βελτίωσή του, παρά τις όποιες καθυστερήσεις στην ενσωμάτωση των ρυθμίσεων. Οι εθνικές ρυθμίσεις που πηγάζουν από την κοινοτική περιβαλλοντική νομοθεσία (σε ένα ποσοστό περίπου 80%) καλύπτουν ένα ευρύτατο φάσμα θεμάτων που εκτείνεται από την προστασία των οικοτόπων, την προστασία των υδάτων και τη διαχείριση των αποβλήτων έως την ατμοσφαιρική ρύπανση και την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Επίσης, εντοπίζεται σημαντική νομολογία σε ρυθμίσεις οριζοντίου χαρακτήρα που αφορούν στις Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ), στην περιβαλλοντική ευθύνη, στην ελεύθερη πρόσβαση στην πληροφόρηση σε θέματα περιβάλλοντος και στη συμμετοχή του κοινού στη λήψη των αποφάσεων.

Ο δεύτερος βασικός άξονας της ελληνικής περιβαλλοντικής πολιτικής συνδέεται με τη χρηματοδότηση. Οι πόροι που προήλθαν από τα κοινοτικά ταμεία και προγράμματα βοήθησαν την Ελλάδα να αναβαθμίσει την υποδομή για το περιβάλλον και να ενισχύσει την εμπειρία της σε θέματα διαχείρισης. Πραγματοποιήθηκαν σημαντικά έργα υποδομής, όπως ΕΕΛ, ΧΥΤ και άλλα έργα που συνδέονται με τη διαχείριση στερεών, υγρών ή επικίνδυνων αποβλήτων ή με άλλους περιβαλλοντικούς τομείς, όπως η προστασία και διαχείριση οικοτόπων, η διαχείριση περιβαλλοντικών κινδύνων, έργα ύδρευσης, έργα πράσινων μεταφορών κ.ά. Στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο 2014 - 2020 συνεχίζουν οι υποδομές διαχείρισης του περιβάλλοντος να αποτελούν προτεραιότητα χρηματοδότησης.

Ο τρίτος άξονας της περιβαλλοντικής πολιτικής αφορά στην οργάνωση της διοίκησης. Επιδίωξη προς αυτή την κατεύθυνση είναι ο εξορθολογισμός των αρμοδιοτήτων που αφορούν στη διαχείριση των περιβαλλοντικών ζητημάτων και ο συγκερασμός των επιδιώξεων που αφορούν στη διαχείριση των ζητημάτων ενέργειας και κλιματικής πολιτικής. Παράλληλα διατηρείται και ενισχύεται η πυραμидική δομή αρμοδιοτήτων σχεδιασμού - αδειοδότησης - ελέγχου - εφαρμογής της πολιτικής από το κεντρικό επίπεδο της διοίκησης προς το τοπικό επίπεδο της αυτοδιοίκησης.

Πρόσφατη εξέλιξη αποτελεί ο Ν.4685/2020 «Εκσυγχρονισμός περιβαλλοντικής νομοθεσίας, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία των Οδηγιών 2018/844 και 2019/692 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και λοιπές διατάξεις», με τον οποίο ρυθμίζονται ζητήματα: α) απλοποίησης διαδικασιών περιβαλλοντικής αδειοδότησης, β) διαδικασιών αδειοδότησης ΑΠΕ, γ) διακυβέρνησης προστατευόμενων περιοχών, δ) χρήσεων γης εντός και θεμάτων

διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών, ε) ρυθμίσεων δασικών χαρτών, στ) οικιστικών πυκνώσεων, ζ) εναρμόνισης της νομοθεσίας με Οδηγίες αναφορικά με την ενεργειακή απόδοση κτιρίων, η) εναρμόνισης της νομοθεσίας με Οδηγίες αναφορικά με την εσωτερική αγορά φυσικού αερίου, θ) ρυθμίσεων του Κτηματολογίου, ι) διαχείρισης αποβλήτων και ια) σειράς λοιπών διατάξεων.

Γ.4.5. Πολιτική για τη βιοποικιλότητα

Η Ευρωπαϊκή Ένωση διαθέτει νομικό και θεσμικό πλαίσιο προστασίας της βιοποικιλότητας, από τα πλέον πρωτοπόρα παγκοσμίως, με ακρογωνιαίο λίθο τις οδηγίες για τα άγρια πτηνά (2009/147/ΕΚ) και για τους οικοτόπους (92/43/ΕΟΚ) που αποτελούν τη βάση του ευρωπαϊκού δικτύου προστατευόμενων περιοχών Natura 2000. Οι δύο οδηγίες συμβάλλουν στην επίτευξη των σκοπών διεθνών συμβάσεων όπως η Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα και η Σύμβαση της Βέρνης, τις οποίες η Ευρωπαϊκή Κοινότητα συνολικά ή/και το κάθε κράτος μέλος χωριστά έχουν κυρώσει. Επιπλέον αυτών των δύο οδηγιών, υπάρχουν πολλές οδηγίες που συμπληρώνουν το νομικό και θεσμικό πλαίσιο προστασίας της βιοποικιλότητας στην ΕΕ όπως οι οδηγίες πλαίσιο 2000/60/ΕΚ για τα ύδατα και 2008/56/ΕΚ για τη θαλάσσια στρατηγική.

Το Μάιο του 2012 παρουσιάστηκε η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα με τίτλο: "Η ασφάλεια ζωής μας, το φυσικό μας κεφάλαιο: στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2020". Η Στρατηγική υιοθετήθηκε σε Συμπεράσματα Συμβουλίου Υπουργών Περιβάλλοντος της 23/6/2011, ενώ στα αντίστοιχα Συμπεράσματα της 19/12/2011 υιοθετήθηκαν οι πρώτες κατευθύνσεις προς την υλοποίησή της. Στην Ευρωπαϊκή Στρατηγική προβλέπονται 6 στόχοι που εξειδικεύονται σε 6 δράσεις οι οποίες λαμβάνουν υπ'όψην τους και τους αντίστοιχους διεθνείς στόχους.

Στο Ν. 3937/2011 "Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις", στο άρθρο 17 παρ.3 α, προβλέπεται ότι η εθνική στρατηγική για τη βιοποικιλότητα στην οποία συμπεριλαμβάνεται και αναλυτικό Σχέδιο Δράσης που επικαιροποιείται ανά πενταετία, ορίζεται ως το βασικό εργαλείο διαχείρισης της βιοποικιλότητας. Σκοπός του Ν. 3937/2011 είναι η αειφόρος διαχείριση και αποτελεσματική προστασία της βιοποικιλότητας, ως πολύτιμου και αναντικατάστατου εθνικού κεφαλαίου. Πιο συγκεκριμένα, ο εν λόγω νόμος, ο οποίος τροποποίησε εν μέρει και συμπλήρωσε το Νόμο - πλαίσιο 1650/1986 "για την προστασία του περιβάλλοντος", θέτει σαφείς στόχους για την προστασία της βιοποικιλότητας ειδών και οικοσυστημάτων, και προτάσσει την εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας με το ευρωπαϊκό και διεθνές δίκαιο στα εν λόγω ζητήματα.

Ο Νόμος αφορά επίσης στο εθνικό σύστημα προστατευόμενων περιοχών (περιοχές απόλυτης προστασίας, περιοχές προστασίας της φύσης, φυσικά πάρκα, περιοχές προστασίας οικοτόπων και ειδών, προστατευόμενα τοπία και στοιχεία τοπίου ή προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί) ενώ προβλέπει ειδικές ρυθμίσεις για την προστασία του φυσικού χώρου, στα ορειβατικά καταφύγια και χιονοδρομικά κέντρα καθώς και σε σημαντικά είδη χλωρίδας και πανίδας. Σημαντικό αναλυτικό εργαλείο προς τη κατεύθυνση διατήρησης και προστασίας της βιοποικιλότητας αποτελεί το "Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας" που δείχνει τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την ολοκληρωμένη προστασία των ειδών και των οικοσυστημάτων τους.

Πρόσφατη εξέλιξη αποτελεί ο N. 4685/2020 "Εκσυγχρονισμός περιβαλλοντικής νομοθεσίας, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία των Οδηγιών 2018/844 και 2019/692 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και λοιπές διατάξεις", όπου μεταξύ άλλων ρυθμίζονται ζητήματα διακυβέρνησης προστατευόμενων περιοχών, χρήσεων γης εντός και θεμάτων διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών. Κεντρικές προβλέψεις αναφορικά με την προστασία της βιοποικιλότητας εντοπίζονται:

- Στον επανακαθορισμό του συστήματος των προστατευόμενων περιοχών σε περιοχές: προστασίας της βιοποικιλότητας, εθνικά πάρκα, καταφύγια άγριας ζωής, προστατευόμενα τοπία και προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί.
- Στην επέκταση των κατηγοριών χρήσεων γης εντός προστατευόμενων περιοχών και τροποποίηση του ΠΔ 59/2018
- Στον καθορισμό του Σχεδίου Διαχείρισης ως τη βασική διαχειριστική πρόβλεψη των Προστατευόμενων Περιοχών, το οποίο περιλαμβάνει Σχέδιο Δράσης που ακολουθεί τη σύνταξη και έγκριση της ΕΠΜ.

Η Ελλάδα είναι χώρα με ιδιαίτερη βιολογική κληρονομιά. Η σημασία της βιοποικιλότητας πρέπει να ενσωματώνεται σε κάθε έργο και δραστηριότητα που πραγματοποιείται στη χώρα και να αποτελεί μέρος της καθημερινής κουλτούρας και πρακτικής. Η Ελλάδα, κινούμενη προς αυτή την κατεύθυνση διαμορφώνει το θεσμικό πλαίσιο και τη νέα στρατηγική για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας με στόχο την αποτελεσματικότερη προστασία της πανίδας, της χλωρίδας και των οικοτόπων της. Το κείμενο της Στρατηγικής για τη Βιοποικιλότητα ολοκληρώθηκε από το ΥΠΕΚΑ το 2014 προσδίδοντας στη στρατηγική έναν ορίζοντα υλοποίησης 15 ετών. Οι βασικές του προβλέψεις αφορούν στα ακόλουθα.

1. Εθνική Στρατηγική για τη βιοποικιλότητα 2014 - 2029

Σκοπός της Στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα 2014 - 2029 είναι η ανάσχεση της απώλειας βιοποικιλότητας και της υποβάθμισης των λειτουργιών των οικοσυστημάτων της Ελλάδας, μέχρι το 2029, η αποκατάστασή τους, όπου χρειάζεται και δύναται, η ανάδειξη της βιοποικιλότητας ως εθνικό κεφάλαιο, όπως και η εντατικοποίηση της συμβολής της Ελλάδας στην αποτροπή απώλειας βιοποικιλότητας παγκοσμίως. Η Στρατηγική απαρτίζεται από 13 Γενικούς Στόχους, οι οποίοι εξειδικεύονται περαιτέρω σε Ειδικούς Στόχους και εξειδικεύεται με το πρώτο Πρόγραμμα Δράσης πενταετούς διάρκειας:

- Γενικός Στόχος 1: Αύξηση της διαθέσιμης γνώσης για την εκτίμηση της κατάστασης της βιοποικιλότητας, με επιμέρους επιδιώξεις: α) Διασφάλιση της πρόσβασης στην επιστημονική γνώση (για τα είδη χλωρίδας και πανίδας) και η συμπλήρωση κενών στα επιστημονικά δεδομένα, και β) Διασφάλιση της πρόσβασης σε γνώση και πληροφορίες σχετικά με δράσεις για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και την παρακολούθηση της εφαρμογής της εθνικής στρατηγικής.
- Γενικός Στόχος 2: Διατήρηση του εθνικού φυσικού κεφαλαίου και αποκατάσταση των οικοσυστημάτων, με επιμέρους επιδιώξεις: α) Διατήρηση ειδών και τύπων οικοτόπων στα Ελληνικά χερσαία και θαλάσσια οικοσυστήματα με στόχο την αειφορία, και β) Αποκατάσταση σημαντικών ειδών και οικοτόπων της χώρας.
- Γενικός Στόχος 3: Οργάνωση και λειτουργία εθνικού συστήματος προστατευόμενων περιοχών και ενίσχυση των ωφελειών από τη διαχείρισή τους, με επιμέρους επιδιώξεις:

- α) Αποτελεσματική οργάνωση της διοίκησης και της διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών και εφαρμογή προληπτικών μέτρων σε προστατευόμενες περιοχές, β) Εφαρμογή υποδειγματικών και καινοτόμων πρακτικών στους παραγωγικούς τομείς και τον τουρισμό με βάση τα Σχέδια Διαχείρισης και γ) Οριοθέτηση, πιθανή ένταξη των οικολογικών διαδρόμων σε ειδικό καθεστώς και αποτελεσματική διαχείρισή τους.
- Γενικός Στόχος 4: Διατήρηση των γενετικών πόρων της Ελλάδας - ρυθμίσεις πρόσβασης στους γενετικούς πόρους - δίκαιος και ισότιμος καταμερισμός των ωφελειών που θα προκύψουν από τη χρήση τους, με επιμέρους επιδιώξεις: α) Διασφάλιση της πρόσβασης στις επιστημονικές καταγραφές των γενετικών πόρων και η συμπλήρωση κενών στα επιστημονικά δεδομένα, β) Διατήρηση των γενετικών πόρων της χώρας επί τόπου (*in situ*) και εκτός τόπου (*ex situ*), γ) Θεσμοθέτηση της πρόσβασης στους γενετικούς πόρους και του δίκαιου και ισότιμου καταμερισμού των ωφελειών που προκύπτουν από τη χρήση των γενετικών πόρων, και δ) Μελέτη, πρόληψη και μείωση των επιπτώσεων στη βιοποικιλότητα από Γενετικά Τροποποιημένους Οργανισμούς.
 - Γενικός Στόχος 5: Ενίσχυση της συνέργιας των κύριων τομεακών πολιτικών με τη διατήρηση της βιοποικιλότητας - θέσπιση κινήτρων, με επιμέρους επιδιώξεις: α) Αποτελεσματικότερη ενσωμάτωση των στόχων διατήρησης της βιοποικιλότητας σε όλα τα επίπεδα χωρικού σχεδιασμού, β) Ελαχιστοποίηση επιπτώσεων μεγάλων έργων υποδομής, γ) Διασφάλιση συμβατότητας των δραστηριοτήτων οικιστικής και βιομηχανικής ανάπτυξης (περιλαμβάνεται η συμβατική παραγωγή ενέργειας), δ) Διασφάλιση συμβατότητας των δραστηριοτήτων τουρισμού, ε) Διασφάλιση συμβατότητας των δραστηριοτήτων γεωργίας, κτηνοτροφίας, δασοπονίας, αλιείας και υδατοκαλλιεργειών, στ) Διασφάλιση συμβατότητας των έργων και δραστηριοτήτων παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, ζ) Διασφάλιση συμβατότητας των δραστηριοτήτων εξόρυξης, και η) Διασφάλιση συμβατότητας άλλων χρήσεων φυσικών πόρων (κυνήγι, συλλογή ειδών, ερασιτεχνική αλιεία κλπ).
 - Γενικός Στόχος 6: Διατήρηση της ποικιλότητας του τοπίου, με επιμέρους επιδιώξεις: α) Ολοκλήρωση της ενσωμάτωσης της διατήρησης της ποικιλότητας του τοπίου σε όλες τις τομεακές πολιτικές, β) Διατήρηση της ποικιλότητας του τοπίου και στοιχείων της υπαίθρου και εκτός των προστατευόμενων περιοχών, και γ) Διατήρηση των Γεωτόπων και της βιοποικιλότητάς τους.
 - Γενικός Στόχος 7: Πρόληψη και μείωση των επιπτώσεων στη βιοποικιλότητα λόγω της κλιματικής αλλαγής, με επιμέρους επιδιώξεις: α) Διερεύνηση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στη βιοποικιλότητα και τις οικοσυστημικές λειτουργίες, β) Ενίσχυση των δυνατοτήτων επιμέρους στοιχείων της βιοποικιλότητας ώστε να αποκριθούν αποτελεσματικά (*climate change adaptation*) στην κλιματική αλλαγή, γ) Μείωση των επιπτώσεων στη βιοποικιλότητα από δράσεις αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, και δ) Ενίσχυση του ρόλου των δασών στην άμβλυνση των επιδράσεων της κλιματικής αλλαγής.
 - Γενικός Στόχος 8: Προστασία της βιοποικιλότητας από τα χωροκατακτητικά ξενικά είδη, με επιμέρους επιδιώξεις: α) Πρόληψη, έγκαιρη ανίχνευση, έλεγχος εισαγωγής και εξάπλωσης των εισβλητικών ειδών, και β) Αντιμετώπιση των επιπτώσεων στη βιοποικιλότητα από τα εισβλητικά ή χωροκατακτητικά είδη.
 - Γενικός Στόχος 9: Ενίσχυση της διεθνούς και διακρατικής συνεργασίας για την προστασία της βιοποικιλότητας, με επιμέρους επιδιώξεις: α) Ουσιαστική ενίσχυση της

αποτελεσματικότητας της διεθνούς, περιφερειακής και διακρατικής συνεργασίας υπέρ της βιοποικιλότητας και των υπηρεσιών των οικοσυστημάτων, και β) Ενίσχυση της διασυνοριακής συνεργασίας για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας.

- Γενικός Στόχος 10: Αναβάθμιση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης σε σχέση με την προστασία της βιοποικιλότητας, με επιμέρους επιδιώξεις: α) Βελτίωση της δημόσιας διοίκησης σε θέματα οργανωτικά, επιστημονικά και σε θέματα διαδικασίας λήψης αποφάσεων για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή πολιτικών, μέτρων και νομοθεσίας για τη βιοποικιλότητα, και β) Διασφάλιση επαρκούς χρηματοδότησης για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας.
- Γενικός Στόχος 11: Ενσωμάτωση της διατήρησης της βιοποικιλότητας στο αξιακό σύστημα της κοινωνίας, με επιμέρους επιδιώξεις: α) Ενσωμάτωση θεμάτων βιοποικιλότητας στην τυπική και μη τυπική εκπαίδευση και ανάδειξη της αξίας της βιοποικιλότητας, και β) Προώθηση της περιβαλλοντικής ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης της κοινωνίας στη διατήρηση της βιοποικιλότητας.
- Γενικός Στόχος 12: Συμμετοχή της κοινωνίας στη διατήρηση της βιοποικιλότητας, με επιμέρους επιδιώξεις: α) Θεσμοθέτηση της συνεργασίας των κοινωνικών και επιστημονικών ομάδων, καθώς και του κοινού και της δημόσιας διοίκησης στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και ελέγχου της υλοποίησης τους, και β) Προαγωγή της υπευθυνότητας των επιχειρήσεων ως προς την προστασία της βιοποικιλότητας.
- Γενικός Στόχος 13: Αποτίμηση των οικοσυστημικών υπηρεσιών στην Ελλάδα και προβολή της αξίας της ελληνικής βιοποικιλότητας, με επιμέρους επιδιώξεις: α) Αποτίμηση των λειτουργιών/υπηρεσιών των οικοσυστημάτων από κοινωνική και οικονομική σκοπιά, β) Προβολή της αξίας της βιοποικιλότητας και των υπηρεσιών που προσφέρουν η βιοποικιλότητα και τα οικοσυστήματα, και γ) Προώθηση και διατήρηση των "φυσικών πράσινων υποδομών".

Η επιτυχής υλοποίηση της Εθνικής Στρατηγικής προϋποθέτει τη συνεχή παρακολούθηση και αξιολόγηση της πορείας υλοποίησής της. Προβλέπεται οργάνωση συστήματος παρακολούθησης της Στρατηγικής με ομάδες δεικτών. Οι δείκτες που επιλέγονται είναι κατάλληλοι για την αποτύπωση υλοποίησης των γενικών και ειδικών στόχων. Η υλοποίηση της Στρατηγικής τέλος προβλέπεται να πραγματοποιηθεί με σειρά Δράσεων οι οποίες ανταποκρίνονται στους γενικούς και ειδικότερους στόχους που τίθενται.

2. Πλαίσιο Δράσεων Προτεραιότητας 2021-2027

Το Πλαίσιο Δράσεων Προτεραιότητας (Priority Action Framework) αποτελεί εργαλείο στρατηγικού πολυετούς σχεδιασμού το οποίο έχουν ως στόχο την ολοκληρωμένη παρουσίαση των μέτρων που απαιτούνται για τη διαχείριση και προστασία του πανευρωπαϊκού δικτύου Natura 2000 και της συνδεδεμένης με αυτό πράσινης υποδομής, τον προσδιορισμό των χρηματοδοτικών αναγκών για τα εν λόγω μέτρα και τη σύνδεσή του με τα αντίστοιχα χρηματοδοτικά προγράμματα της ΕΕ. Εκπονείται σε επίπεδο Κράτους Μέλους, επικεντρώνεται στον προσδιορισμό των χρηματοδοτικών αναγκών και προτεραιοτήτων που συνδέονται άμεσα με τα ειδικά μέτρα διατήρησης που καθορίζονται για τους τόπους Natura 2000, με σκοπό την επίτευξη των στόχων διατήρησης σε επίπεδο τόπων για τα είδη και τους τύπους οικοτόπων για τους οποίους έχουν οριστεί οι τόποι (όπως απαιτείται βάσει του άρθρου 6 παράγραφος 1 της οδηγίας για τους οικοτόπους). Δεδομένου ότι στο δίκτυο Natura 2000 περιλαμβάνονται επίσης

οι ζώνες ειδικής προστασίας (ΖΕΠ) που έχουν χαρακτηριστεί σύμφωνα με την Οδηγία 2009/147/ΕΚ της ΕΕ για τα πτηνά, εν προκειμένω λαμβάνονται, εξίσου υπόψη οι χρηματοδοτικές ανάγκες και τα μέτρα προτεραιότητας που συνδέονται με είδη πτηνών σε ΖΕΠ.

Τα μέτρα που περιέχονται στο Πλαίσιο Δράσης καλούνται να καλύψουν πρωταρχικά τις εθνικές προτεραιότητες για την προστασία και τη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών, ειδών και οικοτόπων. Το σύνολο των χρηματοδοτικών απαιτήσεων του ΡΑΦ 2021-2027 για όλη την περίοδο εφαρμογής (2021-2029) εκτιμάται σε περίπου 1.040 εκ. €. Οι βασικές εθνικές προτεραιότητες αφορούν στα ακόλουθα:

- Βελτίωση της γνώσης σε εθνικό και τοπικό επίπεδο για την κατάσταση διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων, καθώς τα υπάρχοντα κενά γνώσης είναι σημαντικά.
- Βελτίωση της κατάστασης διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων (με μη ικανοποιητική/κακή κατάσταση διατήρησης ή προτεραιότητας ανεξάρτητα από την κατάσταση διατήρησής τους) κοινοτικού ενδιαφέροντος, συμπεριλαμβανομένων και των πτηνών (προτεραιοποίηση με βάση την τάση του πληθυσμού, το ποσοστό του πληθυσμού της Ένωσης στη χώρα, τις κατηγορίες κινδύνου από το Birds in Europe 3.018 και τη γνώμη ειδικών), για τα οποία κρίνεται απαραίτητη η βελτίωση της σημερινής κατάστασής τους, μέσω εφαρμογής των Σχεδίων Δράσης ειδών και οικοτόπων και των Σχεδίων Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών.
- Αντιμετώπιση των προβλημάτων που δημιουργούνται από τις αλληλεπιδράσεις και τις συγκρούσεις μεταξύ της άγριας ζωής και των ανθρώπινων δραστηριοτήτων, τόσο σε σχέση με τις αρνητικές επιπτώσεις στα είδη (υψηλή ανθρωπογενής θνησιμότητα ζώων), όσο και με τις επιπτώσεις στο φυσικό κεφάλαιο και τους φυσικούς πόρους, τα εργαλεία και τον εξοπλισμό που χρησιμοποιούνται από τους τοπικούς πληθυσμούς. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην καταγραφή και αντιμετώπιση κινδύνων σε θαλάσσιες περιοχές του δικτύου Natura 2000.
- Μετριασμός των συνεπειών και πρόληψη των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής σε προστατευόμενα είδη, οικοτόπους και περιοχές.
- Δημιουργία πράσινων υποδομών για τη μείωση του κατακερματισμού των οικοσυστημάτων εντός και εκτός του δικτύου Natura 2000 και ανάπτυξη πρακτικών και μέτρων φιλικών και υποστηρικτικών προς τα είδη και τους τύπους οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος, μέσω και της εφαρμογής αγροπεριβαλλοντικών μέτρων.
- Διατήρηση των γενετικών πόρων.
- Αντιμετώπιση των επιπτώσεων των χωροκατακτητικών ξενικών ειδών (Invasive Alien Species -IAS) με έμφαση στο θαλάσσιο περιβάλλον και σε είδη/τύπους οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος.
- Μετριασμός των επιπτώσεων των μεγάλων υποδομών (π.χ. αιολικών πάρκων, έρευνα για εξόρυξη υδρογονανθράκων κ.λπ.) σε περιοχές Natura 2000 και σε είδη/τύπους οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος.
- Βελτίωση της εφαρμογής της κοινοτικής και εθνικής περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Επιπρόσθετα, τακτοποίηση ανοικτών υποθέσεων/καταγγελιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς το ΥΠΕΝ, οι οποίες αφορούν στην πλημμελή εφαρμογή της κοινοτικής περιβαλλοντικής πολιτικής σε σχέση με τη λειτουργία του δικτύου Natura 2000 και την εφαρμογή των Οδηγιών 92/43/ΕΟΚ και 2009/147/ΕΕ, και μεγαλύτερη ενσωμάτωση της διάστασης της προστασίας της βιοποικιλότητας στις επιμέρους τομεακές πολιτικές.

- Ενίσχυση της επιχειρησιακής ικανότητας και ανάπτυξη δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού των δημόσιων φορέων που έχουν αρμοδιότητα σε περιοχές του δικτύου Natura 2000.
- Εφαρμογή στοχευμένης ενημέρωσης με σκοπό την κατανόηση των ωφελειών που προκύπτουν από την προστασία και τη διατήρηση των περιοχών του δικτύου Natura 2000, καθώς και ενίσχυση της επιχειρηματικότητας μέσω της βιώσιμης χρήσης του φυσικού κεφαλαίου της χώρας εντός του δικτύου.

Γ.4.6. Πολιτική για τους υδατικούς πόρους

Κεντρικό στοιχείο της εθνικής πολιτικής για τους υδατικούς πόρους είναι η σταδιακή μετακίνηση από την έννοια της διαχείρισης των υδάτων στην έννοια της διακυβέρνησής τους. Αυτό τεκμηριώνεται από τις διαδικασίες ενσωμάτωσης της Οδηγίας Πλαισίου για τα Νερά στο εθνικό δίκαιο, γεγονός που συνδέεται πλέον με προσαρμογές θεσμικής, διοικητικής και χωρικής φύσης αλλά και με τη διάσταση της πολιτικής νομιμοποίησης των επιλογών μέσω διαδικασιών διαβούλευσης. Ο τρόπος που δομείται σήμερα η πολιτική επί των υδάτων στηρίζεται στις προβλέψεις του Ν. 3199/2003 και των κανονιστικών διατάξεων που ακολούθησαν σε εφαρμογή του καθώς και στο Ν. 3852/2010 περί της νέας αρχιτεκτονικής της διοίκησης και αυτοδιοίκησης.

- Αναφορικά με τη χωρική διάσταση της πολιτικής. Με την απόφ. 706/2010 της Εθνικής Επιτροπής Υδάτων (ΦΕΚ 1383/Β/2.9.10) καθορίστηκε θεσμικά ο συστημικός και χωρικός διαχωρισμός της επικράτειας βάσει της έννοιας της λεκάνης απορροής. Συστημικά, θεσμοθετήθηκαν σαρανταπέντε (45) Λεκάνες Απορροής Ποταμών, οι οποίες υπάγονται σε δεκατέσσερις (14) Περιοχές Λεκανών Απορροής Ποταμών (που αντιστοιχούν στον όρο Υδατικά Διαμερίσματα του άρθρου 3 του ΠΔ 51/2007). Χωρικά, πραγματοποιήθηκε η συσχέτιση των λεκανών απορροής με τα όρια των Αποκεντρωμένων Διοικητικών Περιφερειών ώστε να προκύψουν και οι αντίστοιχες αρμοδιότητες για τη διαχείρισή τους. Οι Δ/νσεις Υδάτων των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων, ως σκέλος της Κρατικής Διοίκησης έχουν διαχειριστική ευθύνη επί του χωρικού συστήματος των λεκανών απορροής το οποίο όμως γεωγραφικά δεν ταυτίζεται κατ' ανάγκη με την πολιτική - διοικητική κατάτμηση του χώρου.
- Αναφορικά με τη θεσμική - διοικητική πλευρά της πολιτικής. Στηρίχθηκε στην έκδοση σειράς κανονιστικών κειμένων που ακολούθησαν την εφαρμογή του Ν. 3199/2003. Μετά το 2010 θεσμοθετήθηκαν τροποποιητικές διατάξεις μερικής ανασύνθεσης και αναπροσαρμογής των αρμοδιοτήτων της διοικητικής δομής, με βάση κυρίως το νέο τοπίο που διαμορφώθηκε με το Ν. 3852/2010 περί της νέας αρχιτεκτονικής της αυτοδιοίκησης και της αποκεντρωμένης διοίκησης. Το βασικό αποτέλεσμα αυτών των πράξεων ήταν η μετονομασία της Κεντρικής Υπηρεσίας Υδάτων σε Ειδική Γραμματεία Υδάτων, ο προσδιορισμός των αρμοδιοτήτων της και η μεταφορά κάποιων αρμοδιοτήτων από την Κρατική Διοίκηση (που περιλαμβάνει τις Δ/νσεις Υδάτων των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων) στις Περιφέρειες (αιρετές).
- Αναφορικά με ζητήματα πολιτικής νομιμοποίησης. Αυτά αφορούν στο πλέγμα των προβλέψεων και ενεργειών που σχετίζονται με την παραγωγή επιχειρησιακών μέσων (στρατηγικά κείμενα, αναλυτικές εργασίες, μελέτες κλπ) που απορρέουν από το θεσμικό πλαίσιο και έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα ως προς την τεκμηρίωση των δεδομένων και την εφαρμογή των αποτελεσμάτων. Στο εθνικό επίπεδο, διαδικασίες πολιτικής

νομιμοποίησης κατοχυρώνονται πλέον θεσμικά (ΚΥΑ 322/2013). Ο διοικητικός φορέας που έχει την αρμοδιότητα για την υλοποίηση των προβλέψεων είναι η Ειδική Γραμματεία Υδάτων του ΥΠΕΝ.

Γ.4.7. Πολιτική για τα δάση

Το 2018 η χώρα υιοθέτησε το Σχέδιο Στρατηγικής Ανάπτυξης της Δασοπονίας (Εθνική Στρατηγική για τα Δάση, ΕΣΔ), με το οποίο καθορίζονται οι αρχές και οι κατευθύνσεις της δασικής πολιτικής για την περίοδο 2018-2038. Προσδιορίζονται συγκεκριμένοι στόχοι της πολιτικής αυτής, καθώς και οι αναγκαίοι πόροι και τα μέσα εφαρμογής της. Στο πλαίσιο της ΕΣΔ υιοθετείται στη χώρα πρότυπο της μεσογειακής δασοπονίας με το εξής όραμα: "Εξασφάλιση της αειφορίας και αύξηση της συνεισφοράς των δασικών οικοσυστημάτων στην οικονομία της χώρας μέσω της πολυλειτουργικότητας, της προσαρμοστικότητας και της ενίσχυσης του κοινωνικοοικονομικού τους ρόλου, υπό το πρίσμα της κλιματικής αλλαγής".

Η Στρατηγική δομείται βάσει 3 οριζόντιων αξόνων. Ο κάθε οριζόντιος άξονας εξειδικεύεται περαιτέρω με σειρά προβλέψεων υλοποίησης:

- ΟΑ 1. Διακυβέρνηση δασικού τομέα (Γενικοί στόχοι, Κατευθύνσεις δράσεων, Δείκτες παρακολούθησης).
- ΟΑ 2. Απογραφή - παρακολούθηση (Γενικοί στόχοι, Κατευθύνσεις δράσεων, Δείκτες παρακολούθησης).
- ΟΑ 3. Έρευνα - καινοτομία (Γενικοί στόχοι, Κατευθύνσεις δράσεων, Δείκτες παρακολούθησης).

Η Στρατηγική δομείται βάσει 5 κάθετων αξόνων. Ο κάθε κάθετος άξονας εξειδικεύεται περαιτέρω με σειρά προβλέψεων υλοποίησης:

- ΚΑ1. Οικονομία του δάσους (Γενικοί στόχοι, Κατευθύνσεις δράσεων, Δείκτες παρακολούθησης).
- ΚΑ2. Κλιματική αλλαγή (Γενικοί στόχοι, Κατευθύνσεις δράσεων, Δείκτες παρακολούθησης).
- ΚΑ3. Προστασία δασικών οικοσυστημάτων και βελτιστοποίηση υπηρεσιών οικοσυστήματος (Γενικοί στόχοι, Γενικές κατευθύνσεις δράσεων, Ειδικές κατευθύνσεις δράσεων για την προστασία από τις δασικές πυρκαγιές, Δείκτες παρακολούθησης).
- ΚΑ4. Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Πολιτικές (Γενικοί στόχοι, Κατευθύνσεις δράσεων, Δείκτες παρακολούθησης).

Η Στρατηγική συμπληρώνεται με προβλέψεις σε σχέση με τα μέσα υλοποίησης και τους χρηματοδοτικούς πόρους, με τα μέσα παρακολούθησης αλλά και τις προδιαγραφές των περιεχομένων μελετών Σχεδίων Δράσης.

Η Δασική Πολιτική σχετίζεται άμεσα με τα έργα και τις ενέργειες που απαιτούνται για την επίτευξη των στόχων που καθορίζονται στην ΕΣΔ. Ταυτόχρονα όμως συμπληρώνεται με σειρά δράσεων στο τοπικό κυρίως επίπεδο, οι οποίες συνιστούν μια διαχρονική παρέμβαση. Στην Ελλάδα μετά το 1987 καταρτίζονται αναπτυξιακά προγράμματα εξαετούς διάρκειας σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο, για την εκτέλεση δασοτεχνικών έργων. Επίσης, οι περιφερειακές δασικές υπηρεσίες της χώρας συντάσσουν ετήσια προγράμματα έργων και εργασιών δημόσιας

και μη δημόσιας δασοπονίας τα οποία εγκρίνονται σε περιφερειακό επίπεδο. Όσον αφορά στη διαχείριση, εκμετάλλευση και παραγωγή των δασών, αυτές καθορίζονται από τα διαχειριστικά σχέδια που συντάσσονται ανά δεκαετία από τα κατά τόπους Δασαρχεία.

Ουσιαστικό εργαλείο άσκησης δασικής πολιτικής είναι το νομικό πλαίσιο για την προστασία και διαχείριση των δασών και των άλλων δασικών εκτάσεων. Η ισχύουσα δασική νομοθεσία καθορίζει τα μέτρα προστασίας, συντήρησης, βελτίωσης και επέκτασης των δασών και διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος και λαμβάνει μέριμνα για τη μελέτη και κατασκευή δασοτεχνικών έργων, στα οποία εντάσσονται και τα έργα βελτίωσης και διαχείρισης των ορεινών βοσκότοπων.

Το βασικό νομοθετικό πλαίσιο που ισχύει στην Ελλάδα για την προστασία και διαχείριση των δασών και άλλων δασικών εκτάσεων, είναι το Σύνταγμα του 1975, το ΝΔ. 86/1969, ο Ν. 998/1979, ο Ν. 1650/1986, ο Ν. 3208/2003 και ο Ν. 3818/2010. Το Σύνταγμα με τα άρθρα του 24 και 117 κατοχυρώνει συνταγματικά για πρώτη φορά στην ιστορία της χώρας την προστασία των δασών και των άλλων δασικών εκτάσεων. Το ΝΔ 86/1969 κωδικοποίησε σχεδόν όλα τα νομοθετήματα που εκδόθηκαν από το 1928 και αποτελεί το Δασικό Κώδικα της χώρας. Ο κώδικας αυτός, εξακολουθεί μέχρι σήμερα να αποτελεί το βασικό κορμό της δασικής νομοθεσίας, αν και πολλές διατάξεις του τροποποιήθηκαν ή αντικαταστάθηκαν από διατάξεις άλλων νομοθετημάτων όπως του ΝΔ 886/1971, ΝΔ 996/1971, Ν. 248/1976, του Ν. 998/1979 και του Ν. 3208/2003. Τέλος, ο Ν. 4280/2014 (ΦΕΚ 159/Α/8.8.14) *Περιβαλλοντική αναβάθμιση και ιδιωτική πολεοδόμηση – Βιώσιμη Ανάπτυξη Οικισμών – Ρυθμίσεις Δασικής Νομοθεσίας*, Κεφάλαιο Γ ρυθμίζει δασικής νομοθεσίας τροποποιεί μερικώς το Ν. 998/1979 αναφορικά με επιτρεπόμενες παρεμβάσεις και απαγορεύσεις σε δάση και δασικές εκτάσεις.

Σημειώνεται ότι κεντρικό μέσο άσκησης της πολιτικής επί των δασών αποτελούν οι μελέτες διαχείρισης οι οποίες συνιστούν το βασικό όργανο καταγραφής και απογραφής της κατάστασης του δάσους και του κοινωνικοοικονομικού και φυσικού περιβάλλοντός του, ανάλυσης των δασοπονικών φαινομένων και σχεδιασμού των μελλοντικών επεμβάσεων, για τη δημιουργία κατά χρόνο και χώρο τάξης σε αυτό. Τέλος αναφέρεται ότι ο ορισμός του δάσους και δασικής έκτασης περιγράφεται στην Ερμηνευτική δήλωση του άρθρου 24 του Συντάγματος και στο υπ' αριθ. 32/2016 Προεδρικό Διάταγμα (ΦΕΚ 46Α/31.3.2016). Στο εν λόγω ΠΔ προσδιορίζονται τα επιστημονικά κριτήρια καθορισμού δασών και δασικών εκτάσεων αλλά και άλλων τύπων κάλυψης εδάφους όπως τα χορτολίβαδα και οι βραχώδεις εκτάσεις.

Γ.4.8. Πολιτική για την κλιματική αλλαγή

Καθ'οδόν προς την επίτευξη μιας παγκόσμιας συμφωνίας για την συνέχιση του Πρωτοκόλλου του Κιότο, η ΕΕ επιχειρεί να καθορίσει το επίπεδο κλιματικών στόχων για το 2030, ώστε να συμμετάσχει ενεργά στις διεθνείς διαπραγματεύσεις προς μια νέα παγκόσμια συμφωνία για το κλίμα που θα πρέπει να τεθεί σε ισχύ το 2020 και να καλύπτει τουλάχιστον την δεκαετία μέχρι το 2030.

Στο πλαίσιο αυτό η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε τον Ιανουάριο του 2014 το "2030: πλαίσιο πολιτικής για το κλίμα και την ενέργεια" με στόχο να καταστήσει την οικονομία της Ευρωπαϊκής

Ένωσης και το ενεργειακό της σύστημα πιο ανταγωνιστικά, ασφαλή και βιώσιμα. Κεντρικές συνιστώσες του πλαισίου καταγράφονται ως εξής:

- Κεντρικό στοιχείο αποτελεί ο στόχος για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 40% κάτω από τα επίπεδα του 1990 έως το 2030. Ο στόχος αυτός θα διασφαλίσει ότι η ΕΕ μπορεί να επιτύχει το στόχο μείωσης των εκπομπών κατά τουλάχιστον 80% έως το 2050. Για την επίτευξη του συνολικού στόχου του 40%, οι τομείς που καλύπτονται από το σύστημα εμπορίας εκπομπών ρύπων (EU ETS) θα πρέπει να μειώσουν τις εκπομπές τους κατά 43% σε σύγκριση με το 2005. Οι εκπομπές από τομείς εκτός του συστήματος θα πρέπει να μειωθούν κατά 30% κάτω από το επίπεδο του 2005.
- Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ΑΠΕ) θα διαδραματίσουν καίριο ρόλο στη μετάβαση προς ένα ανταγωνιστικό, ασφαλή και αειφόρο ενεργειακό σύστημα. Στόχος τίθεται η αύξηση του μεριδίου των ΑΠΕ σε ποσοστό τουλάχιστον 27% μέχρι το 2030. Απαιτείται συνέχιση των επενδύσεων σε αυτό τον τομέα γεγονός που θα συμβάλει στην ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας, θα βελτιώσει το εμπορικό ισοζύγιο ενέργειας της Ένωσης και θα αυξήσει την ενεργειακή της ασφάλεια. Ωστόσο ο στόχος θα πρέπει να ενσωματωθεί στα εθνικά δίκαια των κρατών μελών με τρόπο που να προβάλλει τις ιδιαιτερότητες του κάθε μέλους.
- Επιδιώκεται η συνεχής βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης. Η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης συμβάλλει ουσιαστικά σε όλες τις πολιτικές της ΕΕ για το κλίμα και την ενέργεια. Η πρόοδος στην επίτευξη του στόχου της βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης κατά 20% έως το 2020 καθορίζεται από τα μέτρα πολιτικής που έχουν υιοθετηθεί τόσο σε επίπεδο ΕΕ όσο και σε εθνικό επίπεδο.
- Επιδιώκεται η μεταρρύθμιση του ευρωπαϊκού συστήματος εμπορίας εκπομπών ρύπων με στόχο την προώθηση των επενδύσεων δραστηριοτήτων χαμηλών εκπομπών άνθρακα και την ελαχιστοποίηση του κόστους για την κοινωνία. Σε αυτό το πλαίσιο σχεδιάζεται η δημιουργία ενός αποθεματικού σταθερότητα της αγοράς κατά την έναρξη της επόμενης περιόδου εμπορίας του συστήματος το 2021.
- Στο επίπεδο της διακυβέρνησης, το πλαίσιο 2030 προτείνει ένα νέο περίγραμμα το οποίο θα βασίζεται στα Εθνικά Σχέδια για ανταγωνιστική, ασφαλή και αειφόρο ενέργεια. Επίσης υιοθετείται πλαίσιο δεικτών για την αξιολόγηση της προόδου και την αποτίμηση υλοποίησης της πολιτικής.

Το 2018, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έθεσε το στρατηγικό όραμα μιας κλιματικά ουδέτερης ευρωπαϊκής οικονομίας στην προοπτική των μηδενικών εκπομπών άνθρακα (COM(2018) 773 final). Η μετάβαση σε μια οικονομία μηδενικών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου θέτει στο επίκεντρο την ενέργεια, η οποία σήμερα ευθύνεται για περισσότερο από το 75% των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην ΕΕ. Στις επιλογές πολιτικής που προωθούνται, το ενεργειακό σύστημα θα πρέπει να κινείται προς την κατεύθυνση των μηδενικών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου μέσα από την κλιμάκωση των τεχνολογικών καινοτομιών, στο πλαίσιο μάλιστα των προσεγγίσεων περί κυκλικής οικονομίας.

Μία από τις στρατηγικές επιλογές αυτής της πορείας αφορά στην *"Αντιμετώπιση των υπολειπόμενων εκπομπών CO₂ με δέσμευση και αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα"*. Η δέσμευση και αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα, παρότι ως τεχνική κατεύθυνση έχει

ατονήσει, συνιστά ακόμη και σήμερα μια ευνοϊκή προοπτική για την απαλλαγή από τις ανθρακούχες εκπομπές στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας. Για να υλοποιηθεί σε κλίμακα η μέθοδος της δέσμευσης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα απαιτούνται σημαντικές επενδύσεις σε έρευνα και τεχνολογία αλλά και στην ανάπτυξη δικτύων και σχετικών τεχνικών υποδομών.

Σε εξειδίκευση των προτεραιοτήτων της Συμφωνίας στα ζητήματα κλιματικής αλλαγής, εκδόθηκε το Μάρτιο του 2020, Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «Για τη θέσπιση πλαισίου με στόχο την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999 (ευρωπαϊκός νόμος για το κλίμα)» (COM(2020) 80 final).

Ο Κανονισμός θεσπίζει πλαίσιο για τη σταδιακή και μη αναστρέψιμη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και τη βελτίωση των απορροφήσεων από φυσικές και άλλες καταβόθρες στην Ένωση. Ορίζει δεσμευτικό στόχο για κλιματική ουδετερότητα στην Ένωση έως το 2050, με σκοπό την επίτευξη του μακροπρόθεσμου στόχου θερμοκρασίας που ορίζεται στο άρθρο 2 της συμφωνίας του Παρισιού, και θεσπίζει ένα πλαίσιο για την επίτευξη προόδου στον παγκόσμιο στόχο προσαρμογής που ορίζεται στο άρθρο 7 της συμφωνίας του Παρισιού. Αφορά στις ανθρωπογενείς εκπομπές και τις απορροφήσεις, από φυσικές και άλλες καταβόθρες, των αερίων του θερμοκηπίου που παρατίθενται στο μέρος 2 του παραρτήματος V του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999.

Ειδικότερα ο κανονισμός διαπραγματεύεται:

- Τους στόχους κλιματικής ουδετερότητας που αφορούν σε ποσοτικούς στόχους μείωσης των αερίων του θερμοκηπίου με ορίζοντα το 2030 και το 2050.
- Την πορεία για την επίτευξη της κλιματικής ουδετερότητας με ορόσημο το 2050 και τη συνεκτίμηση παραγόντων όπως η ανταγωνιστικότητα και η αποδοτικότητα της οικονομίας, η διαθέσιμη τεχνολογία, η ενεργειακή ασφάλεια και εφοδιασμός, η περιβαλλοντική αποτελεσματικότητα, οι επενδυτικές ανάγκες, η κοινωνική ισότητα κ.α.
- Την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή που σχετίζεται με την ανταπόκριση των κρατών μελών στην υιοθέτηση των κατάλληλων στρατηγικών αντιμετώπισης των σχετικών κινδύνων.
- Την αξιολόγηση της προόδου και των μέτρων της Ένωσης μέσω της παρακολούθησης και της κατάρτισης εκθέσεων αναφοράς.
- Την αξιολόγηση των εθνικών μέτρων ώστε να επέρχεται σύμπλευση με τους στόχους και τις επιδιώξεις του Κανονισμού και την υιοθέτηση κοινών διατάξεων αξιολόγησης.
- Την πρόβλεψη συμμετοχής του κοινού στη διαμόρφωση μέτρων και πρακτικών εκπλήρωσης των στόχων και με την ενίσχυση του πολυεπίπεδου διαλόγου εντός των κρατών μελών.

Εθνική Στρατηγική για την κλιματική αλλαγή (2016)

Σε εθνικό επίπεδο, έχει εκπονηθεί και εγκριθεί η Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΕΣΠΚΑ) τον Απρίλιο του 2016. Η ΕΣΠΚΑ θέτει τους γενικούς στόχους, τις κατευθυντήριες αρχές και τα μέσα υλοποίησης μιας σύγχρονης αποτελεσματικής και αναπτυξιακής στρατηγικής προσαρμογής, σκοπεύοντας να κινητοποιήσει διαδικασίες

σχεδιασμού και υλοποίησης των απαραίτητων μέτρων σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Η Στρατηγική σκοπεύει στην τεκμηρίωση της αναγκαιότητας διαμόρφωσης κατάλληλου θεσμικού και οικονομικού πλαισίου για την υποστήριξη των δημόσιων και ιδιωτικών δράσεων προσαρμογής στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Η διεθνής εμπειρία και η διαθέσιμη πληροφόρηση από τα κράτη - μέλη της ΕΕ παρέχουν ικανά δεδομένα για τον προβληματισμό πάνω στους βασικούς πυλώνες της ΕΣΠΚΑ: την ανάλυση κλιματικής επικινδυνότητας και τρωτότητας της ελληνικής επικράτειας, την κριτική ανασκόπηση των εναλλακτικών μέτρων προσαρμογής σε 15 τομείς ενδιαφέροντος, την παρουσίαση των κυριότερων εργαλείων αξιολόγησης προσαρμοστικών επενδύσεων και πολιτικών, τα εργαλεία ενσωμάτωσης της προσαρμοστικής πολιτικής σε ευρύτερες πολιτικές, τη διεθνή διάσταση της προσαρμογής, την ενδυνάμωση της προσαρμοστικής ικανότητας, τη διαβούλευση κοινωνικών εταίρων για την προσαρμογή και τέλος την παρακολούθηση και αναθεώρηση των προσαρμοστικών πολιτικών.

Η λειτουργικότητα της ΕΣΠΚΑ συνεπάγεται εξειδίκευση, η οποία με τη σειρά της απαιτεί λεπτομερή πληροφόρηση σε χωρική κλίμακα και στοχευμένη διαβούλευση με συγκεκριμένους κοινωνικούς εταίρους. Ιδιαίτερα σημαντική κρίνεται η συνεχής παρακολούθηση της εφαρμογής της στρατηγικής με τη δημιουργία παρατηρητηρίου παρακολούθησης και ειδικού μηχανισμού επιστημονικής υποστήριξης εθνικών - περιφερειακών - τοπικών προσπαθειών και δράσεων.

Η έγκριση της πρώτης ΕΣΠΚΑ πραγματοποιείται με τον Ν. 4414 (ΦΕΚ 149/Α/9.8.2016). Η ΕΣΠΚΑ δεν αναλύει σε βάθος τις αναγκαίες τομεακές πολιτικές, ούτε αποφαινεται για τη σκοπιμότητα επιμέρους μέτρων και δράσεων προσαρμογής σε τοπικό/περιφερειακό επίπεδο και δεν επιχειρεί την ιεράρχηση των ενδεικτικά προτεινόμενων μέτρων και δράσεων. Η ΕΣΠΚΑ ορίζει ότι τα θέματα αυτά αποτελούν την ουσία των Περιφερειακών Σχεδίων Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή (ΠεΣΠΚΑ), τα οποία εξειδικεύουν τις κατευθύνσεις της, καθορίζοντας τις άμεσες προτεραιότητες προσαρμογής σε τοπικό επίπεδο.

Γ.4.9. Πολιτική για το τοπίο

Ο Ν. 3827/2010 αποτελεί στην ουσία την κύρωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης του Τοπίου, η οποία εγκρίθηκε στη Φλωρεντία το 2000, με στόχο την προώθηση της προστασίας των τοπίων, τη διαχείριση και το σχεδιασμό τους και την οργάνωση της ευρωπαϊκής συνεργασίας σε ζητήματα τοπίων. Στο προοίμιο της Σύμβασης αναγνωρίζεται η σημασία του τοπίου και αναφέρονται τα ακόλουθα:

- Το τοπίο διαδραματίζει σημαντικό ρόλο δημοσίου συμφέροντος από άποψη πολιτισμική, οικολογική, περιβαλλοντική και κοινωνική και συνιστά πόρο ευνοϊκό για την οικονομική δραστηριότητα του οποίου η προστασία, η διαχείριση και ο σχεδιασμός μπορεί να συμβάλει στη δημιουργία θέσεων εργασίας.
- Το τοπίο συμβάλλει στη διαμόρφωση της τοπικής κουλτούρας και αποτελεί ένα βασικό συστατικό στοιχείο της Ευρωπαϊκής φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, συνεισφέροντας στην ανθρώπινη ευημερία και παγίωση της Ευρωπαϊκής ταυτότητας.
- Το τοπίο αποτελεί σημαντικό μέρος της ποιότητας ζωής των ανθρώπων οπουδήποτε, σε αστικές περιοχές και στην ύπαιθρο, σε υποβαθμισμένες περιοχές, όπως και σε περιοχές

υψηλής ποιότητας, σε περιοχές αναγνωρισμένες ως εξαιρετικού φυσικού κάλλους, όπως και σε περιοχές χωρίς ιδιαιτερότητες.

- Το τοπίο αποτελεί σημείο κλειδί για την ατομική και κοινωνική ευημερία, ενώ η προστασία, η διαχείριση και ο σχεδιασμός του συνεπάγονται δικαιώματα και ευθύνες για τον καθένα.
- Οι εξελίξεις στη γεωργία, δασοκομία, στις τεχνικές βιομηχανικής και εξορυκτικής παραγωγής, καθώς και στον περιφερειακό σχεδιασμό, στο σχεδιασμό πόλεων, στις συγκοινωνίες, στις υποδομές, στον τουρισμό και στην αναψυχή και, σε ένα γενικότερο επίπεδο, οι μεταβολές στην παγκόσμια οικονομία, σε πολλές περιπτώσεις επιταχύνουν το μετασχηματισμό των τοπίων.
- Η ποιότητα και η ποικιλία των Ευρωπαϊκών τοπίων συνιστά κοινό πόρο και επομένως, είναι σημαντική η συνεργασία των κρατών-μελών προς την κατεύθυνση της προστασίας, της διαχείρισης και του σχεδιασμού τους.

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο εφαρμόζεται σε ολόκληρη την επικράτεια των συμβαλλόμενων Μερών και καλύπτει φυσικές, αγροτικές, αστικές και περιαστικές περιοχές. Συμπεριλαμβάνει γη, εσωτερικά ύδατα και θαλάσσιες περιοχές και αφορά τοπία που θα μπορούσαν να θεωρηθούν εξαιρετικά, όπως και τοπία χωρίς ιδιαιτερότητα καθώς και υποβαθμισμένα τοπία (άρθρο 2). Σύμφωνα με τις κατευθυντήριες οδηγίες της ΕΕ για την εφαρμογή της παραπάνω Ευρωπαϊκής Σύμβασης, το τοπίο ως έννοια περικλείει τόσο φυσικά-οικολογικά όσο και πολιτιστικά οικονομικά στοιχεία, ενώ σημαντική παράμετρο αποτελεί και η αισθητική του χώρου. Ο χωροταξικός σχεδιασμός που λαμβάνει υπόψη του το τοπίο εξασφαλίζει τη βέλτιστη διαχείριση των αλλαγών σε αυτό, έτσι ώστε οι ανθρώπινες δραστηριότητες να εναρμονίζονται με τις περιβαλλοντικές διεργασίες.

Γ.4.10. Πολιτική για τα στερεά απόβλητα

Κεντρικός σκοπός της εθνικής πολιτικής είναι η ολοκληρωμένη και ορθολογική διαχείριση των αποβλήτων που έγκειται στη συμπληρωματικότητα των επιλογών διαχείρισης, με γνώμονα την αειφορική χρήση των πόρων, προκειμένου να μειώνονται οι παραγόμενες ποσότητες αποβλήτων και όπου δημιουργούνται απόβλητα, να υφίστανται διαχείριση με τέτοιο τρόπο, ώστε να μειώνονται οι επιπτώσεις στο περιβάλλον και την ανθρώπινη υγεία και παράλληλα να συνεισφέρουν θετικά στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

Ιδιαίτερη σημασία για την επίτευξη αυτού του σκοπού έχει η προώθηση της ιεράρχησης των αποβλήτων, με ποσοτικούς στόχους που θα αποτυπώνουν ότι προτεραιότητα δίνεται στην πρόληψη παραγωγής ως βέλτιστη επιλογή, ακολουθούμενη από την προετοιμασία για επαναχρησιμοποίηση, την ανακύκλωση, τις άλλες μορφές ανάκτησης (π.χ. κομποστοποίηση βιοαποβλήτων) και την ασφαλή διάθεση ως τελευταία επιλογή διαχείρισης. Η πολιτική διαρθρώνεται σε τρεις βασικούς Άξονες που παρουσιάζονται παρακάτω.

1. Εθνικό Πρόγραμμα Πρόληψης Δημιουργίας Αποβλήτων 2021-2030

Το Εθνικό Πρόγραμμα Πρόληψης Δημιουργίας Αποβλήτων (σε διαβούλευση τον Μάρτιο του 2021) καθορίζει τη στρατηγική, τις πολιτικές και τους στόχους για την πρόληψη δημιουργίας αποβλήτων σε εθνικό επίπεδο, και η σύνταξή του αποτελεί υποχρέωση της χώρας μας που προκύπτει από την οδηγία 2008/98/ΕΚ όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία (ΕΕ) 2018/851. Το

Σχέδιο περιλαμβάνει μία σειρά από ποιοτικούς και ποσοτικούς στόχους, μεταξύ των οποίων είναι:

- Η προώθηση της κυκλικής κατανάλωσης, η ενημέρωση, η ευαισθητοποίηση και η παροχή εργαλείων στους πολίτες.
- Αξιοποίηση του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης που προτείνεται στο πλαίσιο του σχεδίου επενδύσεων στην Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και του προγράμματος Invest EU που θα είναι σε θέση να στηρίξει έργα που εστιάζουν στην κυκλική οικονομία.
- Υιοθέτηση στόχων μείωσης των αποβλήτων για συγκεκριμένες ροές, και η Προαγωγή της αντίληψης ότι τα απόβλητα αποτελούν πόρους προς αξιοποίηση στο ευρύτερο πλαίσιο της Κυκλικής Οικονομίας κ.α.
- Απόβλητα τροφίμων: η συμβολή στον στόχο του ΟΗΕ για μείωση κατά 50% των κατά κεφαλήν αποβλήτων τροφίμων σε επίπεδο λιανικής πώλησης και καταναλωτή, καθώς και η μείωση των απωλειών τροφίμων κατά μήκος της αλυσίδας παραγωγής και εφοδιασμού, συμπεριλαμβανομένης της απώλειας μετά τη συγκομιδή, έως το 2030.
- Πλαστικά Μιας Χρήσης: Μείωση της κατανάλωσης πλαστικών προϊόντων μιας χρήσης κατά 30% μέχρι το 2024 και κατά 60% μέχρι το 2026, σε σχέση με το έτος 2022, όπως προβλέπεται στον Ν. 4736/2020.
- Χαρτί: μείωση της κατανάλωσης χαρτιού, μέσω της υιοθέτησης από το κοινό μιας περισσότερο περιβαλλοντικής συμπεριφοράς αναφορικά με τη χρήση και την κατανάλωσή του, υιοθετώντας έμπρακτα καλές πρακτικές μείωσης και επαναχρησιμοποίησής του.
- Υλικά/Απόβλητα συσκευασίας: πρόληψη της παραγωγής αποβλήτων συσκευασίας και η εξάλειψη ή ελαχιστοποίηση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος των συσκευασιών.

2. Εθνική Στρατηγική για την Κυκλική Οικονομία

Η Στρατηγική εκπονήθηκε το 2018 και αναμένεται να εξειδικευτεί από το Σχέδιο Δράσης ως το τέλος του 2021. Λεπτομέρειες της Στρατηγικής έχουν παρουσιαστεί σε προηγούμενο κεφάλαιο.

3. Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων 2020-2030

Το νέο ΕΣΔΑ, το οποίο συντέθηκε κατ' εφαρμογή του Ν.4685/2020 και το οποίο αναθεωρεί το ΕΣΔΑ του 2015, περιλαμβάνει ιδιαίτερα φιλόδοξους στόχους θέτοντας εμπροσθοβαρή στόχο την μείωση της υγειονομικής ταφής των Αστικών Στερεών Αποβλήτων (ΑΣΑ) σε ποσοστό μικρότερο του 10% το 2030. Η επίτευξη του στόχου προωθείται με σειρά μέτρων πρόληψης, εισαγωγή νέων και ενίσχυση υφιστάμενων διακριτών ρευμάτων αποβλήτων, προώθηση της επαναχρησιμοποίησης, αύξηση των ποσοστών ανακύκλωσης, προώθηση της αγοράς δευτερογενών υλικών άλλα και μέτρα ευαισθητοποίησης των πολιτών.

Περιλαμβάνει επίσης την επιτάχυνση των δικτύων συλλογής βιοαποβλήτων και ανακυκλώσιμων υλικών, τη δημιουργία σύγχρονων εγκαταστάσεων διαχείρισης αποβλήτων και βιοαποβλήτων (ΜΕΑ και ΜΕΒΑ), την αναβάθμιση των ΚΔΑΥ και την ενεργειακή αξιοποίηση δευτερογενών καυσίμων και υπολειμμάτων επεξεργασίας. Συγκεκριμένα οι ποσοτικοί στόχοι που θέτει το νέο ΕΣΔΑ ανά κατηγορία αποβλήτων και χρονικό ορόσημο είναι:

- Ελαχιστοποίηση υγειονομικής ταφής 10% ως το 2030
- Χωριστή συλλογή Βιο-αποβλήτων ως το 2022
- Συνολική Ελάχιστη Ανακύκλωση 70% μέχρι το 2030

- Αύξηση της προετοιμασίας για επαναχρησιμοποίηση και της ανακύκλωσης των ΑΣΑ 55% κ.β. ως το 2025 60% μέχρι το 2030
- Ανακύκλωση Αποβλήτων Συσκευασιών 65% κ.β. το 2025 και 70% το 2030 και στόχους ανά υλικό:
 - Πλαστικό 50% ως το 2025 και 55% μέχρι το 2030
 - Ξύλο 25% ως το 2025 και 30% μέχρι το 2030
 - Σιδηρούχα μέταλλα 70% ως το 2025 και 80% μέχρι το 2030
 - Αλουμίνιο 50% ως το 2025 και 60% μέχρι το 2030
 - Γυαλί 70% ως το 2025 και 75% μέχρι το 2030
 - Χαρτί και χαρτόνι 75% ως το 2025 και 85% μέχρι το 2030
- ΑΕΚΚ 70% μέχρι το 2030

Το ΕΣΔΑ εξελίσσεται βάσει σειράς γενικών και ειδικών στόχων ανά ρεύμα αποβλήτων. Επίσης προβλέπονται ειδικά σχέδια διαχείρισης ανά κατηγορία αποβλήτων με συγκεκριμένους στόχους και μέσα - πρακτικές υλοποίησης. Στις δράσεις υλοποίησης του ΕΣΔΑ περιλαμβάνονται προβλέψεις όπως: νομοθετικά μέτρα, οργανωτικά - διοικητικά μέτρα, υποδομές και έργα, οικονομικά μέτρα, προδιαγραφές - πρότυπα - οδηγοί - μελέτες. Τέλος προτείνονται κάποια γενικά μέτρα κατά τη διαδικασία χωροθέτησης εγκαταστάσεων διαχείρισης των αποβλήτων. Οι προβλέψεις του ΕΣΔΑ αποτελούν εισροές για τη θεσμοθέτηση των ΠΕΣΔΑ (Περιφερειακών Σχεδίων).

Γ.4.11. Πολιτική για την ατμοσφαιρική ρύπανση

Πέραν της αντιμετώπισης των εκπομπών αερίων του φαινομένου του θερμοκηπίου, που ευθύνονται για την αλλαγή του κλίματος, η περιβαλλοντική νομοθεσία έχει επίσης ως βασικό στόχο τη βελτίωση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα, του οποίου η ρύπανση ευθύνεται, μεταξύ άλλων, για βλάβες στην υγεία του ανθρώπου και δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον, όπως η οξίνιση και ο ευτροφισμός. Η ευρωπαϊκή πολιτική καλύπτει τα διάφορα είδη ρύπων και τις πηγές τους.

Παράλληλα, το 2005 η Επιτροπή πρότεινε θεματική στρατηγική με σκοπό τη μείωση, έως το 2020, των θανάτων που συνδέονται με την ατμοσφαιρική ρύπανση, κατά 40% έναντι των επιπέδων του 2000. Στην Ελλάδα ισχύουν νομοθετημένα όρια και στόχοι για τους ρύπους διοξειδίου του θείου, αιωρούμενα σωματίδια (ΑΣ10), διοξειδίου του αζώτου, όζον, μονοξειδίου του άνθρακα, βενζόλιο, μόλυβδο, αρσενικό, κάδμιο, υδράργυρο και βενζο(α)πυρένιο, σύμφωνα με τα όρια ποιότητας ατμόσφαιρας που έχουν καθιερωθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τα όρια αυτά αναφέρονται τόσο στην προστασία της ανθρώπινης υγείας όσο και των οικοσυστημάτων.

Με την Οδηγία 2008/50/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα και καθαρότερο αέρα για την Ευρώπη, αναθεωρείται η ευρωπαϊκή νομοθεσία για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα με σκοπό να μειωθεί η ρύπανση σε επίπεδα τα οποία να ελαχιστοποιήσουν τις αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία του ανθρώπου και στο περιβάλλον και να βελτιωθεί η ενημέρωση του κοινού σχετικά με τους πιθανούς κινδύνους. Τα μέτρα που θεσπίζονται με την οδηγία έχουν ως στόχο: τον προσδιορισμό και καθορισμό των στόχων για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα, την

εκτίμηση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα, τη συγκέντρωση και διάθεση σχετικών πληροφοριών, τη διατήρηση και βελτίωση και την προαγωγή συνεργασιών.

Η οδηγία θεσπίζει ένα σύστημα εκτίμησης της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα όσον αφορά το διοξείδιο του θείου, το διοξείδιο του αζώτου και τα οξείδια του αζώτου, τα σωματίδια ΑΣ₁₀ και ΑΣ_{2,5}, το μόλυβδο, το βενζόλιο και το μονοξείδιο του άνθρακα, καθώς και το όζον. Τα κράτη μέλη καθορίζουν ζώνες (αστική, προαστιακή, αγροτική, μη εκτεθειμένη αγροτική) εντός της επικρατείας τους, και πραγματοποιούν εκτιμήσεις της ποιότητας του αέρα και της διαχείρισης της ποιότητας του αέρα. Η οδηγία καταργεί και αντικαθιστά την οδηγία 96/62/ΕΚ, την οδηγία 1999/30/ΕΚ, την οδηγία 2000/69/ΕΚ, την οδηγία 2002/3/ΕΚ σχετικά με το όζον στον ατμοσφαιρικό αέρα και την απόφαση 97/101/ΕΚ. Για την βιομηχανικές εκπομπές ειδικότερα καθορίζονται οι υποχρεώσεις που πρέπει να τηρούνται για τις δραστηριότητες με ισχυρό δυναμικό ρύπανσης. Στόχος είναι η αποφυγή ή η ελαχιστοποίηση των ρυπογόνων εκπομπών στην ατμόσφαιρα, τα ύδατα και το έδαφος, καθώς επίσης και των αποβλήτων που προέρχονται από βιομηχανικές και γεωργικές εγκαταστάσεις.

Βασική πράξη της πολιτικής είναι η Οδηγία 2010/75/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, περί βιομηχανικών εκπομπών (ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης). Αυτή συγκεντρώνει την Οδηγία 2008/1/ΕΚ (καλούμενη και "οδηγία ΟΠΕΡ") και έξι ακόμη οδηγίες σε μία ενιαία οδηγία σχετικά με τις βιομηχανικές εκπομπές. Εστιάζει στις βιομηχανικές δραστηριότητες με ισχυρό δυναμικό ρύπανσης (ενεργειακές βιομηχανίες, παραγωγή και επεξεργασία μετάλλων, βιομηχανία ορυκτών προϊόντων, χημική βιομηχανία, διαχείριση αποβλήτων, κτηνοτροφία κλπ) και καθορίζει περιβαλλοντικές απαιτήσεις όπως λήψη προληπτικών μέτρων, εφαρμογή των βέλτιστων δυνατών τεχνικών (ΒΔΤ), αποφυγή πρόκλησης σημαντικής ρύπανσης, μεγιστοποίηση της ενεργειακής απόδοσης κλπ. Ειδικές διατάξεις ορίζονται για τις μονάδες καύσης (π.χ. ΑΗΣ).

Σε μεγάλο βαθμό, η εθνική νομοθεσία που διέπει το ατμοσφαιρικό περιβάλλον εκπορεύεται από την εναρμόνιση με τις σχετικές ευρωπαϊκές οδηγίες, κανονισμούς και αποφάσεις. Επίσης, η Ελλάδα είναι μέλος της σύμβασης CLRTPAP, την οποία έχει επικυρώσει από το 1983, και υποβάλει ετησίως απογραφικά δεδομένα για τις εκπομπές των ρύπων που καλύπτονται από αυτήν και τα συνδεδεμένα πρωτόκολλα. Επίσης, έχει επικυρώσει το 1998 τα πρωτόκολλα της Σόφιας και του Όσλο. Αναφορικά με το πρώτο (εκπομπές NO_x), από το 2010 έχει επιτύχει την προβλεπόμενη σταθεροποίηση των εκπομπών στα επίπεδα του 1987. Σχετικά με το δεύτερο (εκπομπές ενώσεων του θείου), επίσης έχει επιτύχει την τήρηση των προβλεπόμενων ορίων για τα έτη αναφοράς 2000, 2005, 2010.

Εθνικό Πρόγραμμα Ελέγχου Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης 2020 – 2029

Το Σχέδιο Εθνικού Προγράμματος Ελέγχου Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης κατ' εφαρμογή της Οδηγίας 2016/2284 ΕΚ θέτει ως στόχο τη μείωση των εκπομπών SO₂, NO_x, VOC (εκτός του μεθανίου), NH₃ και PM_{2.5}, σε σχέση με τα επίπεδα ρύπανσης το 2005 ως εξής:

- Για την περίοδο 2020 – 2029: το SO₂ 74%, τα NO_x 31%, τα VOC 54%, το NH₃ 7% και τα PM_{2.5} 35%.
- Για την περίοδο 2030+: το SO₂ 88%, τα NO_x 55%, τα VOC 62%, το NH₃ 10% και τα PM_{2.5} 50%.

Το Σχέδιο καθορίζει εθνικές προτεραιότητες πολιτικής που σχετίζονται με τους ενωσιακούς ή εθνικούς στόχους για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα (συμπεριλαμβανομένων των οριακών τιμών και των τιμών στόχων και των υποχρεώσεων έκθεσης σε συγκεντρώσεις). Η επίτευξη των στόχων του προγράμματος συσχετίζεται με τα μέσα εφαρμογής του ΕΣΕΚ (ΑΠΕ, απολιγνιτοποίηση, ναυπηγία, Μέσα Μαζικής Μεταφοράς κ.α.) , περιλαμβάνουν ωστόσο και ορισμένα στοχευμένα (προς τους ρύπους μέτρα) που αφορούν την εφαρμογή της Ευρωπαϊκής νομοθεσίας περι βιομηχανικών εκπομπών 2015/2193/ΕΕ (MCP), 2010/75/ΕΕ (LCP ELV), 2017/1442/ΕΕ (LCP BAT), των Οδηγιών 94/63/ΕΚ και 2009/126/ΕΚ για τον έλεγχο των πτητικών οργανικών ενώσεων και τον περιορισμό των διαλυτών (Οδηγία 1999/13/ΕΚ και 2004/42/ΕΚ) καθώς και μέτρα για την κτηνοτροφία και την γεωργία (στρατηγικές διατροφής ζωϊκού κεφαλαίου, συστήματα αποθήκευσης κοπριάς με χαμηλά επίπεδα εκπομπών, απαγόρευση χρήσης λιπασμάτων ανθρακικού αμμωνίου κ.α.).

Γ.4.12. Πολιτική για το θορυβικό περιβάλλον

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, στο πλαίσιο της καταπολέμησης των ηχητικών οχλήσεων, διαμόρφωσε μια κοινή προσέγγιση για την αποφυγή, την πρόληψη και τον κατά προτεραιότητα περιορισμό των επιβλαβών επιπτώσεων της έκθεσης στον περιβαλλοντικό θόρυβο μέσω της οδηγίας 2002/49/ΕΚ (ΕΚ, 2002). Η οδηγία αυτή ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο με την ΚΥΑ 13586/724/2006 (ΦΕΚ 384/Β/28.03.2006) για τον "καθορισμό μέτρων, όρων και μεθόδων για την αξιολόγηση και τη διαχείριση του θορύβου στο περιβάλλον, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2002/49/ΕΚ σχετικά με την αξιολόγηση και τη διαχείριση του περιβαλλοντικού θορύβου".

Σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην οδηγία 2002/49/ΕΚ και στην ΚΥΑ 13586/724/2006, εκδόθηκε και η ΚΥΑ οικ. 211773/2012 (ΦΕΚ 1367/Β/27.04.2012) για τον "καθορισμό δεικτών αξιολόγησης και ανώτατων επιτρεπόμενων ορίων δεικτών περιβαλλοντικού θορύβου που προέρχεται από τη λειτουργία συγκοινωνιακών έργων, τεχνικές προδιαγραφές ειδικών ακουστικών μελετών υπολογισμού και εφαρμογής αντιθορυβικών πετασμάτων, προδιαγραφές προγραμμάτων παρακολούθησης περιβαλλοντικού θορύβου και άλλες διατάξεις", που αποσκοπεί μεταξύ άλλων στον καθορισμό ορίων οδικού κυκλοφοριακού, σιδηροδρομικού και αεροπορικού θορύβου.

Στο 7ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον και σε όλα γενικά τα πρόσφατα κείμενα της ΕΕ και του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος (ΕΕΑ), ως υψηλά επίπεδα θορύβου θεωρούνται τα L_{den} 55 dB και L_{night} 50 dB. Όμως, δε διαφαίνεται τάση μείωσης της έκθεσης πληθυσμού των μεγάλων αστικών κέντρων σε υψηλά επίπεδα θορύβου, και δεν αναμένεται ότι θα επιτευχθεί ο στόχος της σημαντικής μείωσης της ηχορύπανσης κάτω από τα προαναφερόμενα όρια μέχρι το 2020.

Οι κατευθυντήριες γραμμές από τον ΠΟΥ είναι ακόμα αυστηρότερες, επιδιώκοντας το υψηλότερο δυνατό επίπεδο προστασίας για την ανθρώπινη υγεία. Για παράδειγμα, με βάση μελέτες, κατά τη διάρκεια της νύχτας, τα υψηλά επίπεδα εξωτερικού θορύβου μπορούν να προκαλέσουν διαταραχές του ύπνου, όπως κινήσεις σώματος και αφυπνίσεις, ξεκινώντας από τα επίπεδα L_{night} κάτω από 40 dB και με επιπτώσεις στο καρδιαγγειακό σύστημα που

εμφανίζονται πάνω από 55 dB. Όλες αυτές οι επιπτώσεις μπορούν να συμβάλουν στην πρόωρη θνησιμότητα. Ο ΠΟΥ έχει δώσει την κατευθυντήρια οδηγία για οριακή τιμή L_{night} 40 dB με στόχο την προστασία του κοινού, συμπεριλαμβανομένων των ευάλωτων ομάδων όπως τα παιδιά, οι ασθενείς με χρόνιες παθήσεις και οι ηλικιωμένοι. Η οριακή τιμή L_{night} 55 dB συνιστάται ως ενδιάμεσος στόχος για τις χώρες όπου η κατευθυντήρια γραμμή θορύβου νύχτας δεν μπορεί να επιτευχθεί βραχυπρόθεσμα και όπου οι φορείς χάραξης πολιτικής υιοθετούν μια σταδιακή προσέγγιση.

Γ.4.13. Πολιτική για την προστασία των εδαφών - αντιμετώπιση της ερημοποίησης

Το 2001 η Ελλάδα προχώρησε με ΚΥΑ στην υιοθέτηση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά της Ερημοποίησης. Οι στόχοι της Εθνικής Στρατηγικής για την αντιμετώπιση της ερημοποίησης, όπως συμπυκνώνονται στον Εθνικό Σχέδιο Δράσης αφορούν στην αποτελεσματική αντιμετώπιση των τάσεων για ερημοποίηση στο 35% της επικράτειας που απειλείται άμεσα από τις συνέπειες της ερημοποίησης, και στην πρόληψη της διαδικασίας ερημοποίησης στο 60% της χώρας. Βασικοί άξονες δράσης της Εθνικής Στρατηγικής για την ερημοποίηση είναι: η προστασία των δασών από πυρκαγιές και καταστροφικές εκχερσώσεις, η προστασία των υδατικών πόρων από την υπερκατανάλωση και τη ρύπανση με έμφαση στο γεωργικό τομέα, η προστασία των αγροτικών γαιών και βοσκοτόπων από την εντατική εκμετάλλευση, η ενίσχυση της έρευνας, ανταλλαγής πληροφοριών και εκπαίδευσης, και οργάνωση μηχανισμών παρακολούθησης με την επιλογή κατάλληλων δεικτών.

Κατά την εφαρμογή του Σχεδίου προβλέπεται η ένταξη των εξειδικευμένων μέτρων και δράσεων σε ολοκληρωμένα προγράμματα αειφόρου ανάπτυξης για κάθε απειλούμενη περιοχή με τη δημιουργία τοπικών φορέων εφαρμογής του Σχεδίου, τη σύνταξη τοπικών μελετών και την εφαρμογή των προβλεπόμενων από αυτές μέτρων. Σε συνάρτηση με το ζήτημα αντιμετώπισης της ερημοποίησης βρίσκεται και η Ευρωπαϊκή στρατηγική για την Προστασία των Εδαφών. Αυτή απορρέει από την Ανακοίνωση της Επιτροπής "Προς μια Θεματική στρατηγική για την προστασία του εδάφους" (COM-179,2006) όπου μεταξύ άλλων τονίζεται η στενή σχέση της προστασίας των εδαφών με τη διαχείριση των αποβλήτων και την χωροταξική πολιτική.

Ιδιαίτερος και υψηλής αξίας εδαφικός πόρος είναι η γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας. Σύμφωνα με το Ν. 2637/1998 όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, σε γαίες χαρακτηριζόμενες ως υψηλής παραγωγικότητας, δεν επιτρέπεται καμία χρήση πλην της αγροτικής (όπως αυτή προσδιορίζεται στο Ν. 3874/2010) και των ΑΠΕ ενώ η δημιουργία υποδομών και εγκαταστάσεων θα πρέπει να αφορά στην εξυπηρέτηση των ανωτέρω. Εξαιρέσεις εντοπίζονται σε έργα και δραστηριότητες εθνικής άμυνας, μεταφοράς ενέργειας και φυσικού αερίου καθώς και στρατηγικών επενδύσεων (Ν. 3894/2010) κυρίως αυτών που αφορούν στη μεταποίηση αγροτικών προϊόντων και βιομηχανίας τροφίμων.

Γ.4.14. Πολιτική για την πολιτιστική κληρονομιά

Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς εντάσσεται διαχρονικά σε πληθώρα νομοθετικών διατάξεων. Κατ' αρχήν, επιχειρήθηκε διαρκής προσπάθεια για την προστασία των πολιτιστικών αγαθών σε παγκόσμιο και πανευρωπαϊκό επίπεδο μέσω της υπογραφής Διεθνών Συμβάσεων κλπ. Στην ελληνική έννομη τάξη, η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς κατοχυρώνεται

με πανηγυρικό τρόπο μέσω των διατάξεων του Συντάγματος και ιδιαίτερα του αρ. 24 αλλά και μέσω διάφορων νόμων και άλλων διατάξεων. Η προστασία και η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς αποτελεί εξαιρετικά σημαντική και πάγια στρατηγική κατεύθυνση. Η προσπάθεια ικανοποιητικής σύζευξης αυτών των προτεραιοτήτων αποτυπώνεται στον αρχαιολογικό νόμο N.3028/2002.

Η έννοια της προστασίας συνδέεται μεταξύ άλλων με τη διατήρηση και την αποτροπή της καταστροφής, της αλλοίωσης και γενικά της κάθε έμμεσης και άμεσης βλάβης της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η προστασία μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και ιστορικών τόπων θα πρέπει να περιλαμβάνεται στους στόχους του χωροταξικού σχεδιασμού οποιουδήποτε επιπέδου. Γύρω από τα μνημεία καθορίζονται ζώνες προστασίας Α' και Β' με κλιμακούμενο (αυστηρότερο και λιγότερο αυστηρό) βαθμό προστασίας ως προς τις επιτρεπόμενες χρήσεις άλλων δραστηριοτήτων. Ο καθορισμός των ζωνών προστασίας πραγματοποιείται ύστερα από σχετική ανάλυση και αξιολόγηση του αντικειμένου υπό προστασία (αρχαιολογικός χώρος, μνημείο, ιστορικός τόπος).

Γ.5. ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ

Εξετάζονται αναφορές με αναπτυξιακή διάσταση για την Περιφέρεια ΑΜΘ μέσα από τα τέσσερα Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (για τη Βιομηχανία, τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, τον Τουρισμό και τις Υδατοκαλλιέργειες). Εξετάζονται επίσης τα δυο Περιφερειακά Πλαίσια. Αυτό που βρίσκεται σε ισχύ και του αναθεωρημένου το οποίο βρίσκεται σε πορεία θεσμοθέτησης.

Γ.5.1. ΓΠΧΣΑΑ 2008

Το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΦΕΚ 128Α/3.7.2008) σκοπεύει στον προσδιορισμό στρατηγικών κατευθύνσεων για την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη και την αειφόρο οργάνωση του εθνικού χώρου. Οι γενικές κατευθύνσεις του Πλαισίου που αφορούν εμμέσως την Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας Θράκης είναι οι κατευθύνσεις για τη χωρική διάρθρωση, την εξειδίκευση και συμπληρωματικότητα των παραγωγικών τομέων και τη χωρική οργάνωση και ανάπτυξη του ορεινού, αγροτικού και παράκτιου χώρου. Σε ορισμένες ειδικότερες κατευθύνσεις που αφορούν τους τομείς της ενέργειας, της βιομηχανίας-εξόρυξης, των μεταφορών, καθώς και τη διάρθρωση του οικιστικού δικτύου και τη χωρική οργάνωση των κύριων εθνικών πόλων και αξόνων ανάπτυξης, υπάρχουν ρητές αναφορές στην Αν. Μακεδονία – Θράκη ή σε επιμέρους περιοχές της.

Γ.5.2. ΕΠΧΣΑΑ Βιομηχανίας 2009

Το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία (ΦΕΚ 151ΑΑΠ/13.4.2009) σκοπεύει στον μετασχηματισμό της χωρικής διάρθρωσης του εθνικής σημασίας τομέα της βιομηχανίας προς την κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης. Ισχυρό στοιχείο της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας για την Περιφέρεια, αποτελεί η ζώνη κατά μήκος της Εγνατίας Οδού που περιλαμβάνει ήδη υπάρχοντες βιομηχανικούς πόλους: ζώνες Καβάλας – Ξάνθης – Δράμας (περιοχή εντατικοποίησης) και Αλεξανδρούπολης – Κομοτηνής (περιοχή επέκτασης με πυρήνες εντατικοποίησης) αλλά δημιουργεί και νέες ευκαιρίες. Νέα

ισχυρά σημεία (περιοχές επέκτασης) μπορούν να υπάρξουν στο βόρειο μέτωπο, με την ένταξη ελευθέρων ζωνών σε μεγάλους συνοριακούς οργανωμένους υποδοχείς.

Γ.5.3. ΕΠΧΣΑΑ ΑΠΕ 2008

Το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΦΕΚ 2464Β/3.12.2008) σκοπεύει στη δημιουργία βιώσιμων εγκαταστάσεων ΑΠΕ και στην αρμονική ένταξή τους στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον. Όσον αφορά τις αιολικές εγκαταστάσεις, σημαντικό τμήμα της ΠΑΜΘ περιλαμβάνεται στις χαρακτηρισμένες ως «Περιοχές Αιολικής Προτεραιότητας» (ΠΑΠ) αφενός επειδή διαθέτει συγκριτικά πλεονεκτήματα για την εγκατάσταση αιολικών σταθμών, και αφετέρου λόγω επίτευξης των ευρύτερων χωροταξικών στόχων. Συγκεκριμένα η περιοχή ΠΑΠ εντοπίζεται στις ΠΕ Έβρου και Ροδόπης. Επίσης, η Περιφέρεια κρίνεται κατάλληλη για μικρά υδροηλεκτρικά έργα, καθώς τα οικεία Υδατικά Διαμερίσματα διαθέτουν μεγάλη πυκνότητα εκμεταλλεύσιμου δυναμικού. Επιπρόσθετα, κρίνεται ευνοϊκή η εκμετάλλευση της γεωθερμίας λόγω του δυναμικού που εντοπίζεται.

Γ.5.4. ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού 2009 και 2013

Έχουν εγκριθεί δυο Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό, ένα το 2009 (ΦΕΚ 113Β/11.6.2009) και ένα το 2013 (ΦΕΚ 3155Β/12.12.2013) τα οποία έχουν εκπέσει στο ΣΤΕ με αποτέλεσμα η χωροθέτηση τουριστικών δραστηριοτήτων να ρυθμίζεται σήμερα από τα ισχύοντα ΠΠΧΣΑΑ. Αμφότερα σκοπεύουν στην παροχή κατευθύνσεων, κανόνων και κριτηρίων για τη χωρική διάρθρωση, οργάνωση και ανάπτυξη του τουρισμού στον ελληνικό χώρο με ιδιαίτερη έμφαση στην προστασία, ανάδειξη και αποκατάσταση του περιβάλλοντος, της πολιτιστικής κληρονομιάς και του τοπίου και ειδικότερα την προστασία των υδατικών πόρων και του εδάφους και τη διατήρηση της βιοποικιλότητας.

Προσδιορίζουν στην Αν. Μακεδονία - Θράκη περιοχές με περιθώρια ανάπτυξης ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού και παρέχουν συγκεκριμένες κατευθύνσεις για όρους δόμησης και άλλα ζητήματα ανά τύπο περιοχής (ορεινές περιοχές, παράκτιες περιοχές, περιοχές του Εθνικού Συστήματος Προστατευόμενων Περιοχών, προστατευόμενοι και εγκαταλελειμμένοι οικισμοί κλπ.). Επιπλέον, δίνουν κατευθύνσεις για διάφορες ειδικές-εναλλακτικές μορφές τουρισμού που μπορούν να αναπτυχθούν κατά περίπτωση σε διαφορές περιοχές της Περιφέρειας (π.χ. πολιτισμικός τουρισμός, χιονοδρομικός τουρισμός - δραστηριότητες αναψυχής στον ορεινό χώρο, τουρισμός υπαίθρου κλπ).

Γ.5.5. ΕΠΧΣΑΑ Υδατοκαλλιεργειών 2011

Το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Υδατοκαλλιεργείες (ΦΕΚ 2505Β/4.11.2011) σκοπεύει στην παροχή κατευθύνσεων, κανόνων και κριτηρίων για τη χωρική διάρθρωση, οργάνωση και ανάπτυξη του κλάδου στον ελληνικό χώρο, με στόχο τη διασφάλιση της προστασίας του περιβάλλοντος και της ανταγωνιστικότητας του κλάδου. Οι μονάδες θαλάσσιας υδατοκαλλιεργείας αναπτύσσονται σε επιλεγμένες ευρύτερες θαλάσσιες περιοχές, οι οποίες κρίνονται κατάλληλες για τη χωροθέτηση υδατοκαλλιεργητικών μονάδων (ΠΑΥ) και μέσα στις οποίες προσδιορίζονται ζώνες, είτε οργανωμένες με φορέα διαχείρισης (ΠΟΑΥ), είτε με μορφή άτυπων συγκεντρώσεων (ΠΑΣΜ). Οι ΠΑΥ που προτείνονται στο Ειδικό Πλαίσιο έχουν επιλεγεί μετά από αξιολόγηση χωροταξικών, περιβαλλοντικών και αναπτυξιακών

παραμέτρων. Στην Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας και Θράκης εντοπίζονται τέτοιες ΠΑΥ στο Στρυμωνικό Κόλπο και στη Κεραμωτή, με κύρια δραστηριότητα την οστρακοκαλλιέργεια. Επίσης προσδιορίζονται περιοχές κατάλληλες για εγκατάσταση μονάδων εντός ζωνών ιδιαίτερης οικολογικής σημασίας και ευαισθησίας αλλά και περιοχές σημειακών χωροθετήσεων.

Γ.5.6. ΠΠΧΣΑΑ Αν. Μακεδονίας - Θράκης (2018)

Με την ΥΑ ΥΠΕΝ/ΔΧΩΡΣ/68605/1092/12-10-2018 (ΦΕΚ 248/ΑΑΠ/2018), εγκρίθηκε το επικαιροποιημένο Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας - Θράκης. Σε αυτό:

- Καταγράφεται και αξιολογείται η θέση της Περιφέρειας στο διεθνή και ευρωπαϊκό χώρο, ο ρόλος της σε εθνικό επίπεδο και σε σύγκριση με άλλες περιφέρειες καθώς επίσης και οι λειτουργίες διαπεριφερειακού χαρακτήρα που έχει ή μπορεί να αναπτύξει.
- Καταγράφονται και αξιολογούνται οι παράγοντες εκείνοι που επηρεάζουν τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη και διάρθρωση του χώρου στο επίπεδο της Περιφέρειας και προσδιορίζεται το πρότυπο χωρικής ανάπτυξης – παράθεση αρχών οργάνωσης.
- Προσδιορίζονται οι βασικοί άξονες και πόλοι ανάπτυξης, οι πύλες του δικτύου μεταφορών και τα κέντρα διαμετακόμισης εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας.
- Διαμορφώνονται ευρύτερες χωρικές ενότητες με χαρακτηριστικά ομοιογένειας, φυσιογνωμίας και παραγωγικής διάρθρωσης.
- Προσδιορίζονται οι σημειακές παραγωγικές δραστηριότητες εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας.
- Αναλύεται η σημαντικότητα των φυσικών και πολιτιστικών πόρων εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας καθώς και των δικτύων ανάδειξής τους.
- Τίθενται οι κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης σχετικά με το δίκτυο οικισμών, τους περιφερειακούς πόλους και τα αστικά κέντρα, τα αναπτυξιακά και λειτουργικά δίπολα, τους δευτερεύοντες περιφερειακούς πόλους.
- Τίθενται οι κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης και ανάπτυξης του παράκτιου, ορεινού και νησιωτικού χώρου.
- Αναλύεται ο χωρικός προσδιορισμός των βιώσιμων αναπτυξιακών ενοτήτων.
- Παρατίθεται η χωρική διάρθρωση των βασικών δικτύων μεταφορικής υποδομής, τεχνικής υποδομής και παραγωγικών δραστηριοτήτων.
- Καθορίζονται οι βασικές προτεραιότητες προστασίας φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος καθώς και οι κατευθύνσεις στρατηγικής για το τοπίο.
- Καθορίζονται οι περιοχές για την εφαρμογή ΠΕΧΠ και ΣΟΑΠ.
- Γίνεται παράθεση του Προγράμματος Δράσης.

Οι γενικοί στόχοι του Σχεδίου εντοπίζονται στα ακόλουθα:

- Ενίσχυση της θέσης και του ρόλου της Περιφέρειας στον διεθνή, κοινοτικό και εθνικό χώρο στα πλαίσια πολιτικών εδαφικής συνοχής για την ολοκληρωμένη, ισόρροπη και διαρκή ανάπτυξη, με ελεγχόμενη ανταγωνιστικότητα των χωρικών συστημάτων και του διαπεριφερειακού χώρου.
- Ανάσχεση της ύφεσης, ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και διασφάλιση διατηρήσιμης οικονομικής ευημερίας στην Περιφέρεια.

- Ενίσχυση της εδαφικής συνοχής σε ενδοπεριφερειακό επίπεδο, μέσω της συγκρότησης βιώσιμων αναπτυξιακών ενότητων και της ισόρροπης και αλληλοσυμπληρούμενης κατανομής των παραγωγικών δραστηριοτήτων στον χώρο.
- Συνετή και αποτελεσματική διαχείριση των πόρων, συμπεριλαμβανομένου του εδαφικού πόρου, προωθώντας την ενίσχυση των μεταξύ τους συνεργειών, την ανακύκλωση και την επανάχρηση τόσο στην παραγωγική διαδικασία όσο και στην οικιστική ανάπτυξη.
- Αντιμετώπιση των προκλήσεων της κλιματικής αλλαγής και τον περιορισμό των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των τομέων ενέργειας και μεταφορών δίδοντας προτεραιότητα στην ανάπτυξη των ΑΠΕ και στον επανασχεδιασμό του συστήματος μεταφορών στο πλαίσιο του περιφερειακού σχεδιασμού.
- Προστασία, συνδυασμένη ανάδειξη και αξιοποίηση του πλούσιου φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, που αναγνωρίζεται ως σημαντικός αναπτυξιακός πόρος και συγκριτικό πλεονέκτημα της Περιφέρειας.
- Αναγνώριση του τοπίου ως σημαντικού παράγοντα ευημερίας και ποιότητας ζωής και προωθεί την προστασία και ανάδειξή του ως ισότιμη συνιστώσα των πολιτικών χωρικού σχεδιασμού και αναπτυξιακού προγραμματισμού.
- Αειφορική διαχείριση του χώρου και παροχή κατευθύνσεων για την οργάνωση του χώρου, την ανάπτυξη των παραγωγικών δραστηριοτήτων και την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και του τοπίου προς τον υποκείμενο σχεδιασμό, θέτοντας ιεραρχημένες προτεραιότητες και αξιοποιώντας τα διαθέσιμα εργαλεία του χωρικού και περιβαλλοντικού σχεδιασμού.

Βασικός αναπτυξιακός στόχος της Περιφέρειας ορίζεται η σταδιακή ανασυγκρότηση και ο εκσυγχρονισμός του παραγωγικού προτύπου και η διατήρηση και, κατά το δυνατόν, εμβάθυνση της κοινωνικής συνοχής, σε περιβάλλον αυξανόμενου ανταγωνισμού, ύφεσης και κρίσης, με την αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων, την κινητοποίηση των υφιστάμενων αλλά και νέων κοινωνικών συλλογικοτήτων και την αξιοποίηση της γεωγραφικής της θέσης. Βασικοί άξονες του αναπτυξιακού προτύπου είναι:

- Ενίσχυση του ενδογενούς αναπτυξιακού δυναμικού της Περιφέρειας στη βάση της φυσικής παραγωγικότητας της, σε συνδυασμό με τις δυνατότητες καθετοποίησης της παραγωγής και με τη στοχευμένη προσέλκυση αναπτυξιακών δραστηριοτήτων και επενδύσεων.
- Αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της Περιφέρειας και των υφιστάμενων μεταφορικών υποδομών, σε αλληλεπίδραση με τις υφιστάμενες και διαφαινόμενες τάσεις ως προς τις διεθνείς οικονομικές ροές, και σε συνδυασμό με πολιτικές εθνικής εμβέλειας.
- Ενίσχυση των αστικών κέντρων με στόχο τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή.
- Αξιοποίηση όλων των χρηματοδοτικών δυνατοτήτων με μεγιστοποίηση της απορροφητικότητας, ώστε να επιτευχθεί η βελτίωση της ρευστότητας και η μείωση της ανεργίας, παράλληλα με την έναρξη δημιουργίας των βάσεων για την παραγωγική προσαρμογή και ανασυγκρότηση.

Γ.6. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑ ΔΡΑΣΗΣ

Γ.6.1. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αν. Μακεδονίας - Θράκης (ΕΠ-ΠΑΜΘ) 2014 - 2020

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας Θράκης (ΕΠ-ΠΑΜΘ) 2014-2020 αποτελεί υποσύνολο του Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης (ΣΕΣ) της χώρας για την περίοδο 2014-2020 (νέο ΕΣΠΑ), το οποίο περιλαμβάνει τα 13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα των Περιφερειών της χώρας και τα 7 τομεακά προγράμματα. Το ΕΠ-ΠΑΜΘ 2014 - 2020 σχεδιάστηκε μέσα σε ένα αυστηρά καθορισμένο προγραμματικό πλαίσιο που εκτός από τους 11 καθορισμένους Θεματικούς Στόχους και τις συγκεκριμένες Επενδυτικές Προτεραιότητες σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης περιλαμβάνει και ένα πλήθος νέων προϋποθέσεων και απαιτήσεων (εστίαση στα αποτελέσματα, σαφή λογική παρέμβασης (logic intervention), θεματική συγκέντρωση πόρων, εισαγωγή του πλαισίου επίδοσης και της κατανομής του αποθεματικού επίδοσης, υποχρέωση της τήρησης μίας σειράς αιρεσιμοτήτων (conditionalities) με πολλαπλούς όρους και προϋποθέσεις, υιοθέτηση της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) και άλλες απαιτήσεις).

Σύμφωνα με την 3η Αναθεώρηση του Προγράμματος (2020), πρόθεση της ΠΑΜΘ είναι η αναστροφή του αρνητικού κλίματος που δημιουργήθηκε από την πρόσφατη οικονομική κρίση, και η εδραίωση ενός νέου προτύπου ανάπτυξης το οποίο στοχεύει σε «ενδογενή-αυτοτροφοδοτούμενη» και όχι «επιδοτούμενη» ανάπτυξη και βασίζεται στην ανασυγκρότηση του παραγωγικού προτύπου μέσω: α) της αξιοποίησης των διαθέσιμων και ανεκμετάλλευστων περιφερειακών πόρων και υποδομών καθώς και των διαθέσιμων κεφαλαίων και β) της αξιοποίησης του ευρύτερου εξωτερικού γεωγραφικού περιβάλλοντος.

Σε αυτό το πλαίσιο, η αναπτυξιακή στρατηγική βασίζεται: α) στον τομέα της οικονομίας, β) στον κοινωνικό τομέα και γ) στον τομέα του περιβάλλοντος και των υποδομών. Η αναπτυξιακή στρατηγική θέτει ως βασικούς στόχους: α) τη διεύρυνση της οικονομικής δραστηριότητας, β) την αύξηση της απασχόλησης, γ) την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και δ) τη βελτίωση της ελκυστικότητας της ΠΑΜΘ ως τόπο κατοικίας και παραγωγής. Περιλαμβάνει πλέγμα παρεμβάσεων που σχεδιάστηκαν και ιεραρχήθηκαν ώστε να ανταποκρίνονται τόσο στις άμεσες όσο και στις μακροπρόθεσμες αναπτυξιακές επιδιώξεις.

Μέρος της στρατηγικής αποτελεί η ολοκληρωμένη προσέγγιση της εδαφικής ανάπτυξης η οποία υλοποιείται βάσει των ακόλουθων μηχανισμών: α) Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (ΟΧΕ), β) Σχέδια Βιώσιμης Χωρικής Ανάπτυξης (ΣΒΑΑ), γ) Σχέδια για μικρούς ορεινούς θύλακες και δ) Σχέδια για τον παράκτιο χώρο.

Το Πρόγραμμα υλοποιείται βάσει 6 αξόνων προτεραιότητας:

- ΑΠ1. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της τοπικής οικονομίας.
- ΑΠ2. Βελτίωση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας ως τόπου εγκατάστασης επιχειρήσεων και ατόμων.
- ΑΠ3. Υποδομές ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού και ενίσχυσης της Κοινωνικής συνοχής.
- ΑΠ4. Ανθρώπινοι Πόροι και Κοινωνική Συνοχή – ΕΚΤ.

- ΑΠ5&6. Τεχνική Βοήθεια ΕΤΠΑ.

Γ.6.2. Περιφερειακή Στρατηγική Καινοτομίας RIS3 (2014 – 2020)

Το Σχέδιο έξιπνης εξειδίκευσης της Περιφέρειας υιοθετήθηκε το 2015 και αφορά στην ενδυνάμωση της έρευνας, της τεχνολογίας και της καινοτομίας υπό τις προτεραιότητες του Ευρώπη 2020: έξιπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη. Το ζητούμενο για την Περιφέρεια είναι να σχηματίσει ένα μείγμα στρατηγικών προτεραιοτήτων οι οποίες με τη σειρά τους θα μετασχηματιστούν σε πολιτικές και αντίστοιχα σχέδια δράσης. Καθώς το μεγαλύτερο βάρος στο σχεδιασμό και εφαρμογή στρατηγικών καινοτομίας πέφτει στην κεντρική κυβέρνηση, οι περιφερειακές πολιτικές θα πρέπει να συμβαδίζουν με το γενικό πλαίσιο της κεντρικής στρατηγικής στόχευσης.

Η κοινή συμφωνία για την στρατηγική κατεύθυνση και η χάραξη των απαραίτητων πολιτικών που μπορούν να συνεισφέρουν στην επίτευξη των στρατηγικών στόχων ΕΤΑΚ, οδήγησε στην κατάστρωση των προτεραιοτήτων και του οδικού χάρτη, δηλαδή του προγράμματος δράσης για την περίοδο 2014 - 2020. Σύμφωνα με την ανάλυση της κατάστασης και την αξιολόγηση των πορισμάτων SWOT (τυπολογία ΠΑΜΘ), η ενδεδειγμένη περιφερειακή στρατηγική κατεύθυνση για την Περιφέρεια ΑΜΘ τέθηκε στο *συνδυασμό ανάκτησης του χαμένου εδάφους και υποστήριξης του κοινωνικοοικονομικού μετασχηματισμού*.

Η εξειδίκευση σε κατάλληλες στρατηγικές και πολιτικές προς την κατεύθυνση υλοποίησης του άνω στόχου προσδιόρισε τα ακόλουθα:

Η ΠΑΜΘ ως Περιφέρεια ένταξης τους πρωτογενούς τομέα

Αναβάθμιση και διατήρηση του ανθρώπινου κεφαλαίου - δημιουργία κρίσιμης μάζας ενίσχυση των δεσμών με παγκόσμιες αλυσίδες γνώσης και αξίας.

- Προγράμματα υποστήριξης της καινοτομίας: διαμεσολαβητές καινοτομίας, υποστήριξη επιχειρηματικής ανάπτυξης με αντένες εθνικών φορέων, σύνδεση με δομές υποστήριξης εξαγωγικού εμπορίου.
- Προώθηση σχημάτων δια βίου μάθησης για επιχειρήσεις και εργαζόμενους.
- Σύνδεση των συντελεστών του περιφερειακού συστήματος καινοτομίας με παγκόσμιες αλυσίδες αξίας και γνώσης.
- Εξασφάλιση εθνικών επενδύσεων για υποδομές με στόχο την ενίσχυση της συνδεσιμότητας με γειτονικές περιφέρειες.

Η ΠΑΜΘ ως Περιφέρεια με διαρθρωτική αδράνεια ή/και αποβιομηχάνιση

Διέγερση – ενίσχυση της απορρόφησης γνώσης και του επιχειρηματικού δυναμισμού.

- Δράσεις για ενίσχυση τοπικών αλυσίδων εφοδιασμού με στόχο την ελαχιστοποίηση του κατακερματισμού τους.
- Δημόσιες συμβάσεις προσανατολισμένες στην καινοτομία.
- Δράσεις προώθησης της επιχειρηματικότητας βασισμένης στην καινοτομία.
- Ανάπτυξη λανθάνουσας ζήτησης για την καινοτομία (κουπόνια καινοτομίας, τοποθέτηση φοιτητών στις ΜΜΕ).
- Ανάπτυξη και προώθηση της χρήσης κοινών υποδομών πειραματισμού.

- Προσανατολισμός των σχολών τεχνολογικής κατεύθυνσης προς νέα προσόντα – δεξιότητες.
- Εκπαίδευση για εργαζόμενους χαμηλής ειδίκευσης – άνεργους.
- Υποστήριξη των συνεταιριστικών σχηματισμών τα οποία παρουσιάζουν δυνατότητες καινοτομίας.
- Υποστήριξη της ένταξης της Περιφέρειας σε διεθνή δίκτυα παραγωγής.

Έτσι, το αναπτυξιακό όραμα της Περιφέρειας συνοψίζεται *στη σταδιακή ανασυγκρότηση και στον εκσυγχρονισμό του παραγωγικού προτύπου της ΠΑΜΘ, στην εμβάθυνση της κοινωνικής συνοχής, με την αξιοποίηση του ενδογενούς δυναμικού της ΠΑΜ-Θ, συμπεριλαμβανομένης της γεωστρατηγικής της θέσης και στην κινητοποίηση υφισταμένων αλλά και νέων κοινωνικών συλλογικοτήτων.*

Με κεντρικές επιδιώξεις για το 2020:

- Να καταστεί η Περιφέρεια ο δεύτερος βιομηχανικός πόλος έντασης γνώσης στην Ελλάδα, διπλασιάζοντας τις επενδύσεις των επιχειρήσεων σε έρευνα και ανάπτυξη.
- Αξιοποιώντας ενδογενή και εισαγόμενη γνώση, να βελτιώσει κατά 20% την ακαθάριστη προστιθέμενη αξία του αγροδιατροφικού της συμπλέγματος.
- Την ίδια στιγμή να επενδύσει στο φυσικό και πολιτιστικό της απόθεμα ώστε να μετασχηματιστεί σε «τουριστικό προορισμό αριστείας» βελτιώνοντας κατά 20% τους βασικούς δείκτες επιδόσεων του τουρισμού.
- Να αξιοποιήσει στο έπακρο νέες συλλογικότητες, απελευθερώνοντας δημιουργικές δυνάμεις και ενδυναμώνοντας τη βάση του δημιουργικού δυναμικού της.

Σε αυτό το πλαίσιο, οριζόντιες Προτεραιότητες τίθενται ως εξής:

- Αναβάθμιση της θεσμικής ικανότητας του Περιφερειακού Συστήματος Καινοτομίας και των συστατικών του μερών.
- Αναβάθμιση και διατήρηση του ανθρώπινου κεφαλαίου
- Στοχευμένη προσφορά γνώσης, ενίσχυση της απορρόφησης γνώσης και διέγερση του επιχειρηματικού δυναμισμού.
- Ενίσχυση της έντασης και της ποιότητας των ενδο-περιφερειακών και διαπεριφερειακών δικτύσεων.

Σύμφωνα με τις προτεραιότητες που τίθενται και το μίγμα πολιτικής που προτείνεται για την υλοποίησή τους, η Στρατηγική υιοθετεί Σχέδιο Δράση το οποίο περιλαμβάνει τους Άξονες Παρέμβασης, τους Στόχους, τους Τύπους Δράσεων, του Ωφελούμενους και τους Δείκτες Παρακολούθησης. Αναφορικά τέλος με το Σύστημα Διακυβέρνησης, για την ΠΑΜΘ προτείνεται ένα σύστημα δομής διακυβέρνησης που περιλαμβάνει: α) το Πρώτο Επίπεδο Διακυβέρνησης: Συντονισμός μέσω Περιφερειακής Συντονιστικής Επιτροπής (ΠΣΕ), β) το Δεύτερο Επίπεδο: Εκτελεστικό - Διαχειριστικό και γ) το Τρίτο Επίπεδο: Τεκμηρίωση και Σχεδιασμός Δράσεων.

Γ.6.3. Σχέδιο Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης ΠΑΜΘ (2015)

Το Σχέδιο στοχεύει στην εξέταση των προϋποθέσεων και των προοπτικών διαφοροποίησης, αναβάθμισης και εντέλει βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης της Περιφέρειας ως προορισμού. Η Στρατηγική συνοψίζεται στο ακόλουθο όραμα «ο τουρισμός βασικός πυλώνας οικονομικής και

κοινωνικής ανάπτυξης, αφετηρία μετεξέλιξης σε προορισμό αριστείας» και εδράζεται στους ακόλουθους 6 ειδικούς στόχους (κύριοι τομείς παρέμβασης):

- Οργάνωση και διαχείριση του προορισμού.
- Ενίσχυση της αναγνωσιμότητάς του
- Ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος
- Ενίσχυση της τουριστικής ζήτησης
- Άμβλυνση της εποχικότητας
- Συνεισφορά στην περιφερειακή ανάπτυξη

Αναφορικά με την ποσοτικοποίηση των παραπάνω στόχων και την αντιστοίχισή τους με συγκεκριμένους δείκτες αποτελέσματος που απεικονίζουν τις μείζονες πλευρές του συνολικού σχεδιασμού, τα ζητούμενα αναλυτικά είναι:

- Σύσταση και λειτουργία Οργανισμού Διαχείρισης Προορισμού έως το τέλος του 2016.
- Αύξηση της αναγνωρισιμότητας της περιφέρειας ως τουριστικός προορισμός κατά 20% έως το 2020 και 25% έως το 2023.
- Αύξηση του αριθμού των κλινών μονάδων 4 και 5 αστέρων κατά 20% έως το 2020 και 25% έως το 2023.
- Αύξηση των διανυκτερεύσεων ημεδαπών και αλλοδαπών σε ξενοδοχειακά καταλύματα κατά 20% έως το 2020 και 25% έως το 2023.
- Βελτίωση των δεικτών εποχικότητας CR4, CR6, GINI κατά 20% έως το 2020 και 25% έως το 2023.
- Αύξηση της άμεσης συμβολής του τουρισμού στο ΑΕΠ της περιφέρειας κατά 20% το 2020 και 25% έως το 2023.

Ο σκελετός του επιχειρησιακού Σχεδίου συνίσταται σε 10 Άξονες Προτεραιότητας στους οποίους πρέπει να εστιαστεί η αναπτυξιακή δημόσια και ιδιωτική παρέμβαση. Κάθε άξονας περιλαμβάνει σειρά Δράσεων. Οι Άξονες είναι: α) Οργάνωση και διαχείριση του προορισμού, β) Εμβληματικά έργα, γ) Υποδομές, δ) Πολιτισμός, ε) Περιβάλλον, στ) Επιχειρηματικότητα, ζ) Τουριστική προβολή, η) Ολοκληρωμένες χωρικές επενδύσεις, θ) Ανθρώπινο δυναμικό, ι) Μελέτες και θεσμικές πρωτοβουλίες.

Κύριοι πυλώνες για το πρώτο στάδιο εφαρμογής είναι αφενός η οργάνωση και διαχείριση του προορισμού, με ισχυρή επιστημονική και επιχειρησιακή βάση, για την οποία συστήνεται η ίδρυση σχετικού οργανισμού DMO και αφετέρου τα πρώτα έργα (έργα «σημαίες»). Σε επόμενο στάδιο προτείνεται νέα δέσμη, μεσομακροπρόθεσμων, εμβληματικών έργων και δράσεων, εξίσου σημαντικών για τη στήριξη του τουριστικού προϊόντος.

Το πεδίο των υποδομών έχει κεντροβαρική σημασία και αρθρώνεται πολυτομεακά, όπως και αυτά του πολιτισμού και του περιβάλλοντος, ενώ το πεδίο των ιδιωτικών επενδύσεων καλύπτεται από τον άξονα της επιχειρηματικότητας, ο οποίος περιλαμβάνει και ειδικά τουριστικά προϊόντα. Ειδική βαρύτητα έχουν οι άξονες της τουριστικής προβολής, επίσης με πολυπαρεμβατικό χαρακτήρα, καθώς και των ολοκληρωμένων χωρικών επενδύσεων που συνιστούν εργαλεία συγκέντρωσης της δημόσιας παρέμβασης. Ο άξονας του ανθρώπινου δυναμικού υπερτονίζει τη σημασία της επαγγελματικής κουλτούρας, της γνώσης και των δεξιοτήτων των παρόχων, με άμεσο και έμμεσο τρόπο, τουριστικών υπηρεσιών. Τέλος, το πεδίο

των μελετών καλύπτει ζητήματα ειδικού σχεδιασμού, έρευνας και ωρίμανσης έργων, ενώ οι θεσμικές δράσεις και πρωτοβουλίες έχουν άυλο επίσης χαρακτήρα και αναφέρονται στο φάσμα της παρεμβατικής αποστολής των πολιτικών αρχών και δημόσιων λειτουργιών που επικουρεί τη δραστηριότητα του ιδιωτικού τομέα.

Τέλος, η ανάδειξη της Περιφέρειας σε προορισμό Αριστείας προϋποθέτει καταρχήν την εδραίωσή της στο πεδίο του θεματικού τουρισμού και να αξιοποιήσει προς την κατεύθυνση αυτή όλους τους διαθέσιμους και μοναδικούς, περιβαλλοντικούς και πολιτιστικούς της πόρους. Οι πόροι αυτοί αποτελούν το συγκριτικό της πλεονέκτημα ως τουριστικός προορισμός, αλλά και τη βάση για μια ολοκληρωμένη και βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη. Βασικό ζητούμενο για την υλοποίηση του στόχου αυτού αποτελεί ο καθορισμός «Προϋποθέσεων Αριστείας» με αειφόρο χαρακτήρα: α) για τη διαχείριση του προορισμού, β) για τον αναπτυξιακό αντίκτυπο του τουρισμού (π.χ. οικονομία, απασχόληση), γ) για την αξιοποίηση του πολιτιστικού και περιβαλλοντικού κεφαλαίου και δ) για τον προσδιορισμό της ποιότητας του προορισμού.

Γ.6.4. ΟΧΕ Πολιτιστικής Διαδρομής Εγνατίας Οδού (2016)

Αφορά στην εξειδίκευση του εργαλείου των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων (ΟΧΕ) στη διαφαινόμενη πολιτιστική διαδρομή της Εγνατίας Οδού κατά τρόπον ώστε να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας. Η εξειδίκευση της ΟΧΕ Εγνατίας Οδού δομείται βάσει: α) της οριοθέτησης – προσδιορισμού της περιοχής παρέμβασης, β) την παράθεση της ολοκληρωμένης Στρατηγικής αντιμετώπισης των προκλήσεων, γ) τη δόμηση ενός συνεκτικού πλαισίου Δράσεων υλοποίησης της Στρατηγικής και δ) την αποσαφήνιση ειδικών ρυθμίσεων διακυβέρνησης.

Άξονας της ΟΧΕ στη χωρική της διάσταση είναι η διαδρομή της Εγνατίας Οδού (κατά βάση στο αρχαίο «ίχνος» της) και το ζητούμενο είναι, στο πλαίσιο της, να αξιοποιηθεί το πλεόνασμα πολιτιστικών πόρων της Περιφέρειας και συνοδευτικά φυσικών και άλλων τουριστικών, ώστε ο κλάδος του εναλλακτικού πολιτιστικού τουρισμού να αποτελέσει όχι απλώς συμπληρωματικό του κυρίαρχου τουριστικού προϊόντος αλλά μοχλό ανάπτυξης της περιοχής. Σε αυτή την ΟΧΕ, εντάσσονται προς δυναμική αξιοποίηση (μετά από αξιολόγηση βάσει κριτηρίων) όλοι οι πολιτιστικοί πόροι που μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο τουριστικής αξιοποίησης υπό όρους προστασίας, ανάδειξης, τεχνικής αποτελεσματικότητας, οικονομικής αποδοτικότητας, ενσωμάτωσης, χρήσης, προώθησης της καινοτομίας, εξασφάλισης χωρικής και κοινωνικής συνοχής. Στο πλαίσιο μιας Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης, η «διαδρομή» αναπτύσσεται και μετεξελισσεται σε ολοκληρωμένο πρόγραμμα που περιλαμβάνει επιπλέον, τουλάχιστον: υποστηρικτικές υποδομές, υποδομές προσπελασιμότητας, επεμβάσεις σε μνημεία και αρχαιολογικούς χώρους, ενίσχυση «ζώντων» στοιχείων πολιτισμού, ενίσχυση επιχειρήσεων, δημιουργία δομής διαχείρισης – λειτουργίας, εκπαίδευση προσωπικού.

Στρατηγικός Στόχος, είναι να δημιουργηθεί ένα ολοκληρωμένο πλέγμα τουριστικών προορισμών με παρεμβάσεις σε σημαντικούς πόρους πολιτιστικής κληρονομιάς, σε αστικά κέντρα και σε πόλους τουριστικής ανάπτυξης και να διαμορφωθεί ένα τουριστικό δίκτυο (πλέγμα), συνοδευόμενο από τις αναγκαίες παρεμβάσεις προσβασιμότητας, βελτίωσης χωρικού σχεδιασμού και κυρίως, ολοκλήρωσης της αλυσίδας αξίας του τομέα τουρισμός – πολιτισμός και στην ανάδειξη της σε διακριτό, διεθνούς εμβέλειας τουριστικό προορισμό αριστείας. Σ' αυτό

το πλαίσιο, οι επενδυτικές προτεραιότητες (τύποι δράσεων) εντάσσονται στις ακόλουθες κατηγορίες:

- Ειδικές υποδομές στα σημεία ενδιαφέροντος για αξιοποίηση αργούντων πολιτιστικών-τουριστικών πόρων.
- Δράσεις «αποκάλυψης» / αναβάθμισης των πολιτιστικών πόρων.
- Υποδομές βελτίωσης της προσβασιμότητας στη διαδρομή και μεταξύ των σημείων ενδιαφέροντος.
- Ειδικές υποδομές «ορισμού» της διαδρομής.
- Υποδομές και λειτουργίες πληροφόρησης και καθοδήγησης.
- Δράσεις προσέλκυσης ζήτησης, προβολής, branding, δικτύωσης.
- Δράσεις τοπικά και κλαδικά στοχευμένης ενίσχυσης επιχειρήσεων.
- Δράσεις υποστήριξης τοπικών συμφωνιών ανάπτυξης και απασχόλησης.
- Δράσεις εκπαίδευσης / επανεκπαίδευσης / προσανατολισμού των ανθρώπινων πόρων.
- Υποδομές και λειτουργίες συνολικής διαχείρισης της ΟΧΕ.

Γ.6.5. Στρατηγικές Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης

Με την Απόφαση με αρ.πρωτ. 427/2-2-2017 του Περιφερειάρχη ΑΜΘ εγκρίθηκαν οι Στρατηγικές Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης των:

- Δήμου Αλεξανδρούπολης, με τίτλο «Ελκυστική πόλη».
- Δήμου Καβάλας, με τίτλο «Καβάλα 2023: Δημιουργική πόλη – τουριστικός προορισμός αριστείας».
- Δήμου Δράμας, με τίτλο «Στρατηγική βιώσιμης αστικής ανάπτυξης Δ. Δράμας».

Ο στρατηγικός στόχος της ΣΒΑΑ Αλεξανδρούπολης είναι η επίτευξη της «Ελκυστικής πόλης» ώστε να αυξηθούν οι ροές Ελλήνων και αλλοδαπών επισκεπτών στο Δήμο. Η επίτευξη της στρατηγικής θα υλοποιηθεί μέσα από 5 άξονες παρεμβάσεων που έχουν ως στόχο να καταστήσουν την πόλη φιλική στους κατοίκους και τους επισκέπτες, φιλόξενη στους τουρίστες, ανταγωνιστική ως προορισμό, με τη χρήση καινοτόμων εργαλείων, παρέχοντας ίσες ευκαιρίες σε όλες τις ομάδες πληθυσμού. Οι στόχοι περιλαμβάνουν: α) την ολοκληρωμένη παρέμβαση για τη λειτουργία του κεντρικού πυρήνα της πόλης ως κινητήριας δύναμης στην ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής του Δήμου, β) την αντιστροφή της κοινωνικής και περιβαλλοντικής υποβάθμισης εγκαταλελειμμένων αστικών ζωνών στις πολεοδομικές υπο-ενότητες λιμένα και παραλίας, γ) την άμεση αντιμετώπιση των κοινωνικών συνεπειών της κρίσης μέσω της υποστήριξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και κοινωφελών δράσεων απασχόλησης, βελτίωσης ικανοτήτων και πολιτισμού και δ) την προώθηση εφαρμογών καινοτομίας και ΤΠΕ στο αστικό περιβάλλον. Η Στρατηγική υλοποιείται με σειρά Δράσεων στο επίπεδο των υποδομών, αναπλάσεων, ανάδειξης, αξιοποίησης και δικτύωσης.

Η Στρατηγική ΒΑΑ του Δήμου Καβάλας προκύπτει ως παράγωγο του γενικότερου αναπτυξιακού σχεδιασμού του Δήμου, όπως αυτός αποτυπώνεται στο Επιχειρησιακό του Πρόγραμμα 2015-2019 (ΕΠ). Εκεί προέκυψαν 17 δυνητικές κατευθύνσεις ανάπτυξης για την περιοχή που με βάση το μοντέλο ανάπτυξης της στρατηγικής (έξυπνης) εξειδίκευσης, κατέληξαν στους εξής 4 στρατηγικούς τομείς ανάπτυξης: α) στον τομέα του Τουρισμού - Πολιτισμού, β) στον Αγροδιατροφικό τομέα και τη μεταποίησή του, γ) στον τομέα της Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας σε συνδυασμό με την Επιχειρηματικότητα (ΕΤΑΚ), και δ) στον

τομέα της Βιώσιμης πόλης (Δήμου) που περιλαμβάνει την Κοινωνική Μέριμνα και την προστασία του Περιβάλλοντος. Κεντρική στόχευση του ΕΠ αποτελεί η βελτίωση της ελκυστικότητας του Δήμου.

Η περιοχή στην οποία εφαρμόζεται η ΣΒΑΑ του Δήμου Δράμας είναι ο κεντρικός πυρήνας ανάπτυξης της πόλης και της ευρύτερης περιοχής αυτού. Απαρτίζεται από ένα σύστημα συνεργατικών και συμπληρωματικών δράσεων που επιδιώκουν την επίτευξη μακροχρόνιας βελτίωσης των οικονομικών, περιβαλλοντικών, κλιματικών, κοινωνικών και δημογραφικών συνθηκών της αστικής περιοχής. Περιγράφει σαφώς τους τρόπους συμμετοχής των πολιτών της περιοχής, της κοινωνίας των πολιτών και άλλων επιπέδων διακυβέρνησης στην υλοποίηση της στρατηγικής. Οι παρεμβάσεις υλοποίησης αναμένεται να δημιουργήσουν νέες δυνατότητες ανάπτυξης σε ένα τόσο κομβικό σημείο της πόλης. Στο πρόγραμμα εντάσσονται και δράσεις για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, την ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων και την ενθάρρυνση των γυναικών να ανοίξουν νέες επιχειρήσεις μέσα στην περιοχή αυτή. Τέλος, εντάσσονται προγράμματα κατάρτισης για διάφορα επαγγέλματα της μαζικής εστίασης, της δημιουργικής βιομηχανίας και του τουρισμού.

Γ.6.6. Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη ΠΑΜΘ (2015)

Η υιοθέτηση Περιφερειακής Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη και την Καταπολέμηση της Φτώχειας (2015) εντάχθηκε στην προσπάθεια αποτελεσματικής αντιμετώπισης και βελτίωσης των ποιότητας ζωής των κατοίκων που αντιμετωπίζουν προβλήματα διαβίωσης και κοινωνικής ένταξης. Συνεπώς, το Όραμα της Στρατηγικής εστιάζει στη διαφύλαξη και η ενίσχυση του κοινωνικού ιστού της Περιφέρειας με την εφαρμογή βιώσιμων και αναπτυξιακών πολιτικών και μέτρων ενεργητικού χαρακτήρα, μέσα από μία ισχυρή εταιρική σχέση φορέων και πολιτών για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού των κατοίκων που αντιμετωπίζουν αυξημένα προβλήματα διαβίωσης και κοινωνικής ένταξης.

Η αναπτυξιακή στρατηγική της ΠΑΜΘ στον κοινωνικό τομέα έθεσε ως κεντρικούς στόχους: α) τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας, β) την αύξηση της απασχόλησης και καταπολέμηση της φτώχειας μέσα από την υλοποίηση ολοκληρωμένων τοπικών σχεδίων και πρωτοβουλιών και γ) τη βελτίωση των υποδομών και των υπηρεσιών εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης.

Σύμφωνα με αυτές τις κατευθύνσεις, η Στρατηγική της ΠΑΜΘ στον τομέα της Κοινωνικής Ένταξης και της Καταπολέμησης της Φτώχειας, διακηρύσσει την πρόθεσή της για την καταπολέμηση κάθε μορφής υστερήσεων και διακρίσεων, προαγωγή της ισότητας και διασφάλιση της προσβασιμότητας των ΑΜΕΑ. Επιπλέον προσανατολίζεται στην ανάληψη ενεργειών για την: α) ισότιμη πρόσβαση στην αγορά εργασίας, β) προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμησης της φτώχειας και γ) καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας κλπ.

Το ειδικό αντικείμενο της Στρατηγικής αφορά:

- Στη θέσπιση ενός κοινού πλαισίου αρχών, προτεραιοτήτων και στόχων για τον συντονισμό, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση όλων των παρεμβάσεων

καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.

- Στην οριοθέτηση των πεδίων συνεργασίας και δικτύωσης (δημόσιου και ιδιωτικού τομέα) για την πλήρη αξιοποίηση όλων των διαθέσιμων δομών, πόρων και δυνατοτήτων.
- Στην οριοθέτηση των πεδίων αξιοποίησης του ΣΕΣ 2014 -2020.

Από επιχειρησιακή άποψη, το άνω πλαίσιο στόχων και προτεραιοτήτων, εξειδικεύεται σε τέσσερις Άξονες Προτεραιότητας:

- Άξονας Προτεραιότητας 1. Καταπολέμηση της φτώχειας και της ακραίας φτώχειας και υλοποιείται βάσει 9 Δράσεων σε 2 βασικά Μέτρα.
- Άξονας Προτεραιότητας 2. Πρόληψη και καταπολέμηση του αποκλεισμού των παιδιών και υλοποιείται βάσει 14 Δράσεων σε 3 βασικά Μέτρα.
- Άξονας Προτεραιότητας 3. Προώθηση της ένταξης και υλοποιείται βάσει 6 Δράσεων σε 3 βασικά Μέτρα.
- Άξονας Προτεραιότητας 4. Καλή διακυβέρνηση των πολιτικών ένταξης και υλοποιείται με 3 βασικά Μέτρα.

Γ.6.7. Σχέδιο δράσης για την ένταξη των Ρομά και πληθυσμών σε υποβαθμισμένους οικισμούς (2013)

Η δημιουργία Περιφερειακού Επιχειρησιακού Σχεδίου για τους Ρομά και άλλους μειονεκτούντες έχει θέσει ως στόχους τη διατύπωση προτάσεων πολιτικής και τη διαμόρφωση στρατηγικής, σύμφωνα με τις προτεραιότητες που έχουν τεθεί από το Πλαίσιο Εθνικής Στρατηγικής για τους Ρομά. Η αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού της ομάδας αυτής του πληθυσμού, επιβάλλει την υιοθέτηση συγκεκριμένων βασικών αρχών, οι οποίες συνοψίζονται παρακάτω:

- Συμμετοχικότητα και Ενδυνάμωση της Κοινωνίας των Πολιτών – Συναινεση και εμπλοκή της ομάδας στόχου στο σχεδιασμό, έτσι ώστε να ικανοποιεί τις πραγματικές ανάγκες των Ρομά.
- Ολιστική Προσέγγιση – Κοινό Όφελος - Κοινό Βίωμα μέσα από δράσεις συνύπαρξης.
- Σεβασμός στις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες και αποδοχή του δικαιώματος αυτοπροσδιορισμού.
- Χρονικός προγραμματισμός των δράσεων και ιεράρχηση με βάση την αμεσότητα της ανάγκης εφαρμογής.

Σε συμφωνία με το Πλαίσιο Εθνικής Στρατηγικής για τους Ρομά ως στρατηγικός στόχος του Περιφερειακού Σχεδίου Δράσης τίθεται *η άρση των όρων του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά και όσων διαβιούν σε ιδιαίτερα υποβαθμισμένους οικισμούς, οι οποίοι υφίστανται τον ίδιο αποκλεισμό και η δημιουργία των προϋποθέσεων της κοινωνικής τους ένταξης*. Ο παραπάνω στρατηγικός στόχος εξυπηρετείται από πέντε επιμέρους γενικούς στόχους οι οποίοι περιλαμβάνουν αντίστοιχο πλέγμα δράσεων:

- Εξασφάλιση και εγγύηση του «κατοικείν» μέσω παρεμβάσεων για την κάλυψη των αναγκών για αποδεκτές συνθήκες διαβίωσης.
- Πρόσβαση στη γνώση, με στόχο την αντιμετώπιση της μαθητικής διαρροής την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και την καταπολέμηση του αναλφαριθμητισμού.

- Αντιμετώπιση του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας και καταπολέμηση της φτώχειας, μέσω της αύξησης της Απασχόλησης δράσεων Επαγγελματικής Κατάρτισης για τον αναπροσανατολισμό και την πρόσβαση στην αγορά εργασίας, της αξιοποίησης των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού των Ρομά για την τόνωση του επιχειρείν.
- Άρση των ανισοτήτων στις παρεχόμενες υπηρεσίες νοσοκομειακής και κοινωνικής φροντίδας, εξασφάλιση πρόσβασης στις πρωτοβάθμιες Υπηρεσίες Υγείας και υποστήριξη της διαδικασίας της πλήρους ένταξης των Ρομά.
- Αντιμετώπιση των φαινομένων παθογένειας μέσα στις κοινότητες των Ρομά μέσω της ανάπτυξης ευρύτερου Κοινωνικού διαλόγου. Φαινόμενα όπως η ενδοοικογενειακή βία, η παιδική εργασία, ζητήματα γυναικείας χειραφέτησης, η παραβατικότητα, η απουσία συλλογικότητας, έλλειψη συμμετοχής στη λήψη συλλογικών αποφάσεων, αποτελούν εμπόδια στην προσπάθεια για κοινωνικοποίηση και ένταξη, τα οποία πρέπει να αντιμετωπιστούν.

Γ.6.8. Ολοκληρωμένο Σχέδιο Οδικής Ασφάλειας ΠΑΜΘ (ΟΣΟΑ, 2016)

Αντικείμενο του Σχεδίου είναι η αξιολόγηση της κατάστασης στην Περιφέρεια ως προς την οδική ασφάλεια και η παράθεση πλαισίου προτεραιοτήτων, δράσεων και παρεμβάσεων με σκοπό την ενίσχυσή της. Η τελική διάρθρωση της στρατηγικής στηρίζεται σε ανάλογο έργο εθνικού επιπέδου κατά το οποίο τέθηκαν οι προτεραιότητες βάσει 7 Προγραμμάτων. Η κωδικοποίηση των προτεινόμενων Δράσεων ακολουθεί τη χωροταξική – διοικητική διαίρεση της Περιφέρειας.

Στην ΠΕ Έβρου καταγράφονται 10 δράσεις, στην ΠΕ Ροδόπης 13 δράσεις, στην ΠΕ Ξάνθης 5 δράσεις, στην ΠΕ Καβάλας - Θάσου 7 δράσεις και στην ΠΕ Δράμας 10 δράσεις. Οι δράσεις περιλαμβάνουν τεχνικές παρεμβάσεις επισκευής, συντήρησης και αντικατάστασης της οδικής υποδομής σε διάφορα σημεία καθώς και κατασκευή νέας. Η πρόταση υλοποίησης αυτών (προτεραιότητα χρηματοδότησης) ακολούθησε μεθοδολογία ιεράρχησης βάσει ανάλυσης κριτηρίων. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι ως 1^η προτεραιότητα τέθηκε η βελτίωση της οδικής ασφάλειας στην ΕΟ57 από διασταύρωση ΒΙΠΕ Δράμας έως διασταύρωση Βώλακα ενώ ως 45^η (τελευταία) προτεραιότητα τέθηκε η βελτίωση οδικής ασφάλειας οδικού δικτύου ΠΕ Ξάνθης.

Γ.7. ΣΧΕΔΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΜΒΕΛΕΙΑΣ

Γ.7.1. Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών (ΣΔΛΑΠ)

Τόσο στα αρχικά εγκριθέντα Σχέδια Διαχείρισης ΛΑΠ όσο και στην πρόσφατη (2017) 1^η Αναθεώρησή τους περιλαμβάνεται πλαίσιο δράσεων Προγράμματος Μέτρων με στόχο τη βιώσιμη διαχείριση και προστασία των υδατικών αποθεμάτων (επιφανειακών και υπόγειων). Καθώς τα Σχέδια Διαχείρισης διαπραγματεύονται την προστασία και αειφορική διαχείριση των υδάτων συνεκτιμώντας τις χωρολειτουργικές προδιαγραφές των λεκανών απορροής, επιχειρούν την οριζόντια παρέμβαση στις συνθήκες που διαμορφώνουν την πίεση χρήσης των υδάτων και κατ' επέκταση στις παραγωγικές εκφράσεις στον χώρο.

Το μεγαλύτερο μέρος της Περιφέρειας εμπίπτει εντός του ΥΔ12 Θράκης ενώ μικρότερο τμήμα εμπίπτει στο ΥΔ11 Αν. Μακεδονίας. Τα Σχέδια Διαχείρισης των Υδάτων μαζί με τα αντίστοιχα Προγράμματα Μέτρων αποτελούν τα βασικότερα στοιχεία υλοποίησης του Ν. 3199/2003 σε

εφαρμογή της Οδηγίας Πλαισίου για τα Νερά με στόχο την επίτευξη της καλής κατάστασης των υδατικών συστημάτων. Τα Σχέδια προχωρούν στην κάλυψη των σχετικών ζητημάτων, εξειδικεύοντας την ανάλυση και τις προτάσεις βάσει διαχωρισμού των Υδατικών Διαμερισμάτων σε Λεκάνες Απορροής Ποταμού (ΛΑΠ). Διαρθρώνεται γενικά ως εξής:

- Παρουσιάζονται τα φυσικά και ανθρωπογενή χαρακτηριστικά των επιμέρους λεκανών απορροής ποταμού του ΥΔ.
- Παρατίθενται στοιχεία των αρμόδιων αρχών που σχετίζονται με τη διαχείριση των υδατικών πόρων ανά ΛΑΠ.
- Καθορίζονται τα υδατικά συστήματα σε επιφανειακά και υπόγεια και παρουσιάζεται η κατάταξή τους βάσει των φυσικών τους χαρακτηριστικών και των ανθρωπογενών πιέσεων. Καθορίζεται επίσης το μητρώο των προστατευόμενων περιοχών.
- Αναλύονται οι ανθρωπογενείς πιέσεις στα επιφανειακά και υπόγεια υδατικά συστήματα.
- Πραγματοποιείται η ταξινόμηση των υδατικών συστημάτων βάσει της κατάστασής τους.
- Αξιολογούνται ζητήματα χρήσης και πιέσεων χρήσης και αναγκών και επίσης αξιολογείται η τιμολογιακή πολιτική.
- Καθορίζονται οι περιβαλλοντικοί στόχοι προστασίας.
- Παρουσιάζεται το Πρόγραμμα Μέτρων βάσει της κατάστασης, των πιέσεων και τους περιβαλλοντικούς στόχους.
- Αποσαφηνίζεται το πλαίσιο εφαρμογής σε θεσμικό - διοικητικό επίπεδο και αξιολογούνται ζητήματα διασυννοριακής συνεργασίας.

Σύμφωνα με την 1^η Αναθεώρηση του ΣΔ των ΥΔ (ΕΛ11 και ΕΛ12), το Πρόγραμμα Μέτρων διαρθρώνεται βάσει πλαισίου Βασικών και Συμπληρωματικών Μέτρων οι οποίες εξειδικεύονται σε επιμέρους Δράσεις:

- Τα βασικά μέτρα αφορούν σε οριζόντια εφαρμογή σε όλα τα ΥΔ και είναι υποχρεωτικά. Περιλαμβάνουν δυο ομάδες μέτρων. Η πρώτη ομάδα περιλαμβάνει μέτρα εφαρμογής της κοινοτικής νομοθεσίας προστασίας των υδάτων. Η δεύτερη ομάδα αφορά σε μέτρα που προκύπτουν από την υποχρέωση εφαρμογής της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ και ειδικότερα σε μέτρα που εμπίπτουν στις διατάξεις του Άρθρου 11.
- Τα συμπληρωματικά μέτρα, απορρέουν από το μέρος Β του παραρτήματος VI της Οδηγίας περιλαμβάνουν ενδεικτικά: μέτρα νομοθετικής - διοικητικής - οικονομικής φύσης, μέτρα διαχείρισης αποθεμάτων του χώρου, υποδομές και εφαρμογή τεχνολογίας, έρευνα και ευαισθητοποίηση.

Γ.7.2. Σχέδια Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας (ΣΔΚΠ)

Σε κάθε Υδατικό Διαμέρισμα και για τις Ζώνες Δυνητικού Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας καταρτίστηκαν Σχέδια Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας που περιλαμβάνουν: α) Τους βασικούς στόχους για τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας (μείωση των δυνητικών αρνητικών συνεπειών σε ανθρώπινη υγεία, περιβάλλον, πολιτιστική κληρονομιά, οικονομική δραστηριότητα και θεσμικές/διοικητικές πρωτοβουλίες διαχείρισης/μείωσης κινδύνων), β) Τα αναγκαία μέτρα και προτεραιότητες για την επίτευξη των ανωτέρω στόχων και γ) Χάρτες Επικινδυνότητας Πλημμύρας και Χάρτες Κινδύνων Πλημμύρας. Η χωρική - ζωνική αποτύπωση της πλημμυρικής επικινδυνότητας αφενός, και των κινδύνων πλημμύρας επί των ζωνών αυτών αφετέρου, συνιστά εποπτικό μέσο κατά τη χωροθέτηση έργων και δραστηριοτήτων με προφανή

σκοπό την προστασία φυσικών και ανθρωπογενών αποθεμάτων και την βιώσιμη προοπτική και εξέλιξή τους.

Το Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας (ΣΔΚΠ) των Λεκανών Απορροής Ποταμών των ΛΑΠ Αν. Μακεδονίας, Θράκης και Έβρου προτείνει πρόγραμμα μέτρων, το οποίο περιλαμβάνει Δράσεις για τη Διαχείριση των Κινδύνων Πλημμύρας, με σκοπό την επίτευξη των παραπάνω στόχων. Τα προτεινόμενα μέτρα διακρίνονται σε 4 βασικούς άξονες δράσης, δηλαδή της Πρόληψης, της Προστασίας, της Ετοιμότητας και της Αποκατάστασης. Καθορίζει επίσης την προτεραιότητα υλοποίησης των παραπάνω μέτρων στη βάση 3 διακριτών χρονικών οριζώντων εφαρμογής: βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα μέτρα.

Γ.7.3. Σχέδια διαχείρισης αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ)

Η κατάρτιση του Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ), σύμφωνα με τα άρθρα 22 και 35 του Νόμου 4042/2012 (Α' 24) προς εφαρμογή του άρθρου 28 της Οδηγίας 2008/98/ΕΚ, αποσκοπεί στο να δοθούν οι κατάλληλες στρατηγικές κατευθύνσεις ώστε μέσω ενός συνεκτικού πλέγματος σχεδίων, προγραμμάτων, δράσεων και έργων να εφαρμόζεται η εθνική πολιτική διαχείρισης αποβλήτων και να επιτυγχάνονται οι θεσμοθετημένοι στόχοι. Το ΕΣΔΑ καθορίζει την πολιτική, τις στρατηγικές και τους στόχους διαχείρισης των αποβλήτων σε εθνικό επίπεδο και προσδιορίζει τις γενικές κατευθύνσεις για τη διαχείριση των αποβλήτων, υποδεικνύοντας τα ενδεδειγμένα μέτρα και τις δράσεις, ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι και οι αρχές που θέτει ο Νόμος 4042/2012.

Σε εξειδίκευση του ΕΣΔΑ θεσμοθετούνται τα Περιφερειακά Σχέδια Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων. Σε αυτά αποτυπώνεται η υφιστάμενη κατάσταση στη διαχείριση των αποβλήτων σε επίπεδο Περιφέρειας και καθορίζεται το πλαίσιο των πρωτοβουλιών και παρεμβάσεων για το σχεδιασμό, την υλοποίηση και τη λειτουργία/εφαρμογή έργων/δράσεων που αποσκοπούν στην ορθολογική διαχείριση των αποβλήτων. Οι στόχοι που τίθενται, καθώς και τα χρονοδιαγράμματα υλοποίησής τους αποβλέπουν στη διαμόρφωση του πλαισίου για την ολοκληρωμένη διαχείριση. Προς αυτή την κατεύθυνση επιδιώκονται υψηλότεροι στόχοι για την ανακύκλωση με διαλογή στην πηγή, τη διαλογή των βιοαποβλήτων, την αξιοποίηση των αδρανών υλικών, την ορθολογική διαχείριση των επικινδύνων αποβλήτων, ενώ συνολικά περιλαμβάνει σχέδια διαχείρισης για όλα τα ρεύματα αποβλήτων.

Η υφιστάμενη κατάσταση διαχείρισης υλοποιείται σήμερα βάσει του εγκεκριμένου Περιφερειακού Σχεδιασμού Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ, 2016). Το σχέδιο εξειδικεύει για την Αν. Μακεδονία - Θράκη, τις γενικές κατευθύνσεις που περιλαμβάνονται στον Εθνικό Σχεδιασμό Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΕΣΔΑ). Ο τρέχον ΠΕΣΔΑ υιοθετεί βάση των κοινοτικών οδηγιών νέους υψηλότερους στόχους για την ανακύκλωση με διαλογή στην πηγή, τη διαλογή των βιοαποβλήτων, την αξιοποίηση των αδρανών υλικών, την ορθολογική διαχείριση των επικινδύνων αποβλήτων, ενώ συνολικά περιλαμβάνει σχέδια διαχείρισης για 17 διακριτά ρεύματα αποβλήτων.

Οι γενικοί στόχοι του ΠΕΣΔΑ της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης είναι:

- Βιώσιμη διαχείριση αποβλήτων στο σύνολο της Περιφέρειας.

- Πρόληψη - μείωση της παραγωγής αστικών αποβλήτων, με προτεραιότητα την πρόληψη και συνεχή μείωση της παραγωγής αποβλήτων συσκευασιών, (βιοαποβλήτων) τροφίμων, χαρτιού και ΑΗΗΕ, με ιδιαίτερη έμφαση στην ενημέρωση και καθοδήγηση κοινών – στόχων και με εφαρμογή εξειδικευμένων δράσεων.
- Επέκταση και εκσυγχρονισμός του δικτύου συλλογής και μεταφοράς των αστικών αποβλήτων.
- Ενίσχυση δράσεων που προωθούν την επαναχρησιμοποίηση μη επιθυμητών προϊόντων που δεν χρειάζεται να απορριφθούν ως απόβλητα.
- Ενίσχυση της ανακύκλωσης με την ενθάρρυνση των συστημάτων εναλλακτικής διαχείρισης συσκευασιών και άλλων προϊόντων.
- Αξιοποίηση των διαφόρων υλικών που περιέχονται στα αστικά απόβλητα (ανακύκλωση) και ανάκτηση ενέργειας από αυτά, ώστε να εξοικονομηθούν πόροι και ενέργεια και να μειωθεί το ποσοστό τελικής διάθεσης.
- Ασφαλής τελική διάθεση: περιβαλλοντικά αποδεκτή τελική διάθεση σε χώρους υγειονομικής ταφής (ΧΥΤ) του τμήματος εκείνου των αστικών αποβλήτων τα οποία δεν υπόκεινται σε περαιτέρω επεξεργασία.
- Αποκατάσταση περιβαλλοντικών βλαβών: παύση της λειτουργίας, σταδιακή αποκατάσταση και περιβαλλοντική αναβάθμιση των χώρων που έχουν ρυπανθεί από την ανεξέλεγκτη διάθεση αστικών αποβλήτων.
- Εφαρμογή της αρχής της εγγύτητας.
- Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση κοινού ώστε να υπάρχει ενεργή συμμετοχή και ευθύνη των πολιτών στη διαχείριση των στερεών αποβλήτων.
- Πλήρης εναρμόνιση με την ΚΥΑ 29407/3508/2002 η οποία απαιτεί σημαντική αναβάθμιση και μετασχηματισμό των φορέων διαχείρισης, αλλαγές στη διαδικασία σχεδιασμού και αδειοδότησης των έργων, άμεση εισαγωγή τεχνολογιών επεξεργασίας αποβλήτων, αλλαγές στην κοστολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών και θέτει αυστηρότερους κανόνες λειτουργίας των ΧΥΤΑ με απώτερο σκοπό να κατασκευάζονται όσο το δυνατόν λιγότεροι ΧΥΤΑ, να λειτουργούν με πιο υψηλά πρότυπα και σταδιακά να μετατρέπονται σε ΧΥΤΥ.

Η ΠΑΜΘ αποτελεί μια ενιαία διαχειριστική ενότητα. Οι συνολικές υποδομές που προβλέπονται για τη διαχείριση των αποβλήτων στην Περιφέρεια ΑΜΘ περιγράφονται στη συνέχεια:

Μονάδες Επεξεργασίας Απορριμμάτων (ΜΕΑ)

Προβλέπεται η εγκατάσταση τριών κεντρικών ΜΕΑ στην Αλεξανδρούπολη, την Καβάλα και στο βόρειο Έβρο. Στη ΜΕΑ Δράμας θα οδηγούνται τα προδιαλεγμένα οργανικά από τους Δήμους Δράμας και Δοξάτου. Στη ΜΕΑ Ξάνθης θα γίνουν οι απαραίτητες προσπάθειες να διαχειρίζεται το σύνολο των ΑΣΑ της περιφερειακής ενότητας επιτυγχάνοντας τους στόχους που θέτει ο Εθνικός Σχεδιασμός, ωστόσο σε περίπτωση που δεν επιτευχθούν τα σύμμεικτα ΑΣΑ θα οδηγούνται για επεξεργασία στη ΜΕΑ Καβάλας. Όσον αφορά τις ΜΕΑ των δύο νησιών στο βασικό σενάριο συνεχίζει η λειτουργία των μικρών ΜΕΑ και για την επεξεργασία των σύμμεικτων ωστόσο αν παρατηρηθεί μεγάλη απόκλιση από τους στόχους του ΕΣΔΑ ή σε περίπτωση που αστοχήσει ο σχεδιασμός το σύνολο των σύμμεικτων ΑΣΑ θα οδηγείται προς τις κεντρικές ΜΕΑ.

Χώροι Υγειονομικής Ταφής (ΧΥΤ)

Για την ασφαλή διάθεση των υπολειμμάτων, θα λειτουργήσουν οι χώροι υγειονομικής ταφής υπολειμμάτων: α) ΧΥΤ Δυτικού Τομέα (Καβάλας), β) ΧΥΤ Ανατολικού Τομέα (Αλεξανδρούπολης), γ) ΧΥΤ Ξάνθης, δ) ΧΥΤ Κομοτηνής, ε) ΧΥΤ Θάσου και ΧΥΤ Σαμοθράκης και στ) ΧΥΤ βορείου Έβρου.

ΣΜΑ - ΚΔΑΥ

Το προηγούμενο ΠΕΣΔΑ του 2009 προέβλεπε την υλοποίηση δεκαπέντε (15) ΣΜΑ και έξι (6) ΚΔΑΥ. Στο νέο σχεδιασμό προβλέπεται η ενίσχυση του δικτύου Σταθμών Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων με την κατασκευή ΣΜΑ στους Δήμους Προσοτσάνης, Δοξάτου, Παρανεστίου, Αλεξανδρούπολης και Παγγαίου.

Πράσινα Σημεία ή/και ΚΑΕΔΙΣΠ

Προβλέπεται η δημιουργία τουλάχιστον ενός πράσινου σημείου ανά Δήμο. Το δίκτυο των πράσινων σημείων ή/και ΚΑΕΔΙΣΠ θα τονώσει τη διαλογή στην πηγή, την επαναχρησιμοποίηση και την ανακύκλωση και ταυτόχρονα θα ενισχύσει την περιβαλλοντική συνείδηση των πολιτών καθώς θα στηρίζεται στη δική τους συμμετοχή. Τα πράσινα σημεία αποτελούν μια δομή η οποία βρίσκεται στην κορυφή της πυραμίδας της ορθολογικής διαχείρισης απορριμμάτων διότι ενισχύει την ανάκτηση και την επαναχρησιμοποίηση, αλλά και τη μείωση χρήσης νέων πρώτων υλών. Όσον αφορά τα Κέντρα Ανακύκλωσης Εκπαίδευσης Διαλογής στην Πηγή, προτείνεται η δημιουργία ενός ΚΑΕΔΙΣΠ στο Δήμο Παρανεστίου, ενός στο Δήμο Παγγαίου και ενός στο Δήμο Σουφλίου. Τα ΚΑΕΔΙΣΠ προτείνονται στην Περιφέρεια ΑΜΘ κυρίως σε θέσεις όπου υπάρχουν ήδη υποδομές (Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης).

Γ.7.4. Θεσμοθετημένα Σχέδια Διαχείρισης οικολογικών αποθεμάτων

Εθνικό Πάρκο Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (ΕΠΑΜΘ)

Το Εθνικό Πάρκο Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (ΕΠΑΜΘ) περιλαμβάνει χερσαία και υδάτινη περιοχή συνολικής έκτασης 726.775,03στρ. (με την περιφερειακή ζώνη), που εκτείνεται στην παράκτια ζώνη των ΠΕ Καβάλας, Ξάνθης και Ροδόπης σε σύνολο 6 Δήμων. Η ΚΥΑ του 2008 ουσιαστικά αντικαθιστά την προγενέστερη ΚΥΑ57/96 (ΦΕΚ 854/Β/16.9.1996). Εντός της έκτασης του Εθνικού Πάρκου καθορίστηκαν ζώνες προστασίας Α (Α1, Α2, Α3, Α4, Α5), Β (Β1, Β2, Β3, Β4, Β5) και Γ (Γ1, Γ2). Εκτός της έκτασης του Εθνικού Πάρκου καθορίζεται Περιφερειακή Ζώνη - Ζώνη Δ1 (χερσαία περιοχή).

Εθνικό Πάρκο Οροσειράς Ροδόπης (ΕΠΟΡ)

Το 2009 χαρακτηρίστηκε ως Εθνικό Πάρκο η ευρύτερη περιοχή της οροσειράς της Ροδόπης που εκτείνεται σε 4 Δήμους και δύο ΠΕ (Δράμας και Ξάνθης). Εντός του Εθνικού Πάρκου καθορίστηκαν περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης, προστασίας της φύσης, περιοχές ειδικής διαχείρισης και αειφορικής χρήσης και ανάπτυξης. Ειδικότερα καθορίστηκαν: α) Περιοχές Απόλυτης Προστασίας της Φύσης (ζώνες Α1, Α2, Α3), Περιοχές Προστασίας της Φύσης (ζώνες Β1, Β2, Β3, Β4, Β5, Β6 και Β7), Περιοχές Ειδικής Διαχείρισης και Αειφορικής Χρήσης και Ανάπτυξης (ζώνες Γ1, Γ2, Γ3, Γ4, Γ5 ειδικής διαχείρισης) και Γ6 (αειφορικής χρήσης και ανάπτυξης). Επιπλέον το Εθνικό Πάρκο διακρίνεται σε δύο χωρικές ενότητες. Η χωρική

ενότητα I (κύρια έκταση του Εθνικού Πάρκου, Εθνικός Δρυμός), και χωρική ενότητα II (περιφερειακή έκταση του Εθνικού Πάρκου).

Εθνικό Υγροτοπικό Πάρκο Δέλτα Έβρου

Χαρακτηρίζεται ως Εθνικό Πάρκο με την ονομασία «Εθνικό Υγροτοπικό Πάρκο Δέλτα Έβρου» η χερσαία και η θαλάσσια περιοχή των υγροτόπων του Δέλτα στις εκβολές του ποταμού Έβρου και της ευρύτερης περιοχής του. Εντός του Εθνικού Πάρκου, καθορίζονται στη χερσαία και θαλάσσια περιοχή ζώνες Α, Β, Γ, οι οποίες χαρακτηρίζονται ως περιοχή προστασίας της φύσης. Επίσης, εντός του Εθνικού Πάρκου καθορίζονται ζώνες Δ,Ε,Ζ,Η,Θ.

Εθνικό Πάρκο Δάσους Δαδιάς-Λευκίμης-Σουφλίου

Το Εθνικό Πάρκο Δάσους Δαδιάς-Λευκίμης-Σουφλίου περιλαμβάνει περιοχή συνολικής έκτασης 428.000στρ., η οποία αποτελεί το δασικό σύμπλεγμα Δαδιάς-Λευκίμης-Σουφλίου της ΠΕ Έβρου. Εντός των ορίων του Εθνικού Πάρκου ορίζονται περιοχές Α και Β (προστασίας της φύσης).

Γ.7.5. Περιφερειακό Σχέδιο Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή (ΠΕΣΠΚΑ)

Σύμφωνα με την ανάλυση του ΠΕΣΠΚΑ ΑΜΘ (περίληψη διαβούλευσης 2018, δεν έχει εγκριθεί ακόμη), η τρωτότητα τομέων και περιοχών της Περιφέρειας λόγω εξέλιξης του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής, συνοψίζεται στα ακόλουθα σημεία. Με βάση τα αποτελέσματα της ανάλυσης σε βραχυπρόθεσμο και μεσοπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα έως το 2050, μέτριο κίνδυνο από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής εκτιμάται ότι θα αντιμετωπίσουν:

- Οι δραστηριότητες του πρωτογενούς τομέα (γεωργία, δασικά συστήματα)
- Οι υδάτινοι πόροι (άρδευση – ύδρευση).
- Ο τομέας του χειμερινού τουρισμού.
- Η δημόσια υγεία και ιδιαίτερα οι ευαίσθητες ομάδες του πληθυσμού.
- Τα δασικά οικοσυστήματα
- Η βιοποικιλότητα, τα εσωτερικά ύδατα και οι προστατευόμενες περιοχές (υγρότοποι, βιότοποι).

Σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα (περίοδος 2071 – 2100) ο κλιματικός κίνδυνος αυξάνεται σημαντικά για τους περισσότερους τομείς και ειδικά στην περίπτωση του δυσμενούς σεναρίου, λαμβάνει ακραίες τιμές για τους τομείς των δασικών συστημάτων, της γεωργίας και κτηνοτροφίας, των υδατικών πόρων, της δημόσιας υγείας και των οικολογικά προστατευόμενων περιοχών. Μέτριο και υψηλό κίνδυνο μακροπρόθεσμο εκτιμάται ότι θα αντιμετωπίσουν οι τομείς της αλιείας και των ιχθυοκαλλιέργειών, οι οδικές – σιδηροδρομικές μεταφορές και δευτερευόντως οι λιμενικές υποδομές, το δομημένο περιβάλλον, οι παράκτιες ζώνες, ο τουρισμός, τα τοπία ιδιαίτερου κάλλους και το υδατικό περιβάλλον.

Η κωδικοποίηση του Σχεδίου αναφορικά με προτεινόμενες προβλέψεις αντιμετώπισης, περιλαμβάνει τη συσχέτιση των άνω προσδιοριζόμενων τομέων κινδύνου με μια σειρά 28 Δράσεων και Μέτρα – Παρεμβάσεις εξειδίκευσης ανά Δράση. Οι προτεινόμενες Δράσεις αφορούν στα ακόλουθα:

- Δημιουργία μηχανισμού ανοιχτής διακυβέρνησης του ΠεΣΠΚΑ.
- Περιφερειακό Cluster για την Κλιματική Αλλαγή.

- Συντονιστής στην Ευρωπαϊκή πρωτοβουλία Σύμφωνο των Δημάρχων.
- Δράσεις Εκπαίδευσης – Ενημέρωσης.
- Ενίσχυση Διοικητικής και Επιχειρησιακής ικανότητας της Πολιτικής Προστασίας
- Ανάπτυξη ολοκληρωμένου συστήματος για την πρόληψη και διαχείριση του κινδύνων υπό την επίδραση της κλιματικής αλλαγής.
- Υποστήριξη λειτουργίας Φορέων Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών και Προστασία.
- Γενικά Σχέδια Ύδρευσης και Σχέδια Ασφάλειας Νερού.
- Σύνταξη – Επικαιροποίηση Σχεδίου Αντιμετώπισης Φαινομένων Λειψυδρίας και Ξηρασίας.
- Σχεδιασμός, Μελέτη και Κατασκευή Τεχνικών Έργων Προστασίας Ακτών Περιφέρειας.
- Σύνταξη – Επικαιροποίηση Στρατηγικών Σχεδίων (Master Plan) Έργων Αντιπλημμυρικής Προστασίας.
- Μέτρα πρόληψης και διαχείρισης κινδύνων από πλημμύρες.
- Κατάρτιση Ακτολογίου.
- Καθορισμός Ζωνών Προστασίας μεταξύ Αιγιαλού και Οικιστικών Ζωνών Ανάπτυξης Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης.
- Διάβρωση – Ερημοποίηση Εδαφών.
- Χωρική Μελέτη επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στις καλλιέργειες.
- Χωρική μελέτη επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στις υποδομές.
- Αγροτικά προϊόντα Περιφέρειας και Ανθρακικό Αποτύπωμα.
- Χωρική μελέτη επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην κτηνοτροφία.
- Χωρική μελέτη επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στα δάση.
- Κυκλική οικονομία στα βιοαπόβλητα για την παραγωγή ενέργειας.
- Μελέτη εκτίμησης επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στους αλιευτικούς λιμένες και καταφύγια.
- Εγκατάσταση τεχνολογίας ΑΠΕ στον αλιευτικό στόλο και στην ιχθυοκαλλιέργεια.
- Αναθεώρηση Στρατηγικού και Επιχειρησιακού Σχεδίου Τουριστικής Ανάπτυξης.
- Βιώσιμη Ανάπτυξη.
- Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και της απασχόλησης.
- Ειδική Μελέτη εκτίμησης κινδύνου της δημόσιας υγείας λόγω εξάπλωσης νόσων και ασθενειών.
- Ειδική μελέτη διασφάλισης υγείας, της εφοδιαστικής αλυσίδας τροφίμων.

Γ.7.6. Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Αστικών Λυμάτων (2020)

Πρόκειται για τεχνικό κείμενο που αξιολογεί την κατάσταση στην Περιφέρεια αναφορικά με το βαθμό εκπλήρωσης των απαιτούμενων της Οδηγίας 91/271/ΕΟΚ περί επεξεργασίας των αστικών λυμάτων. Προβαίνει στην παρουσίαση της υφιστάμενης κατάστασης σύμφωνα με τη διάγνωση του βαθμού συμμόρφωσης των οικισμών που εμπίπτουν στις προτεραιότητες Α, Β και Γ της άνω Οδηγίας.

Στους οικισμούς σε καθεστώς μη συμμόρφωσης. Προβαίνει σε αξιολόγηση της κατάστασης βάσει: α) της ένταξης οικισμών σε πρόγραμμα εξασφαλισμένης χρηματοδότησης εθνικού σκέλους του ΕΣΠΑ, β) της ένταξης οικισμών σε πρόγραμμα εξασφαλισμένης χρηματοδότησης

περιφερειακού σκέλους του ΕΣΠΑ, γ) οικισμών με πλήρη ωρίμανση μελετών αλλά χωρίς χρηματοδότηση και δ) οικισμών χωρίς ωρίμανση μελετών.

Σε αυτό το πλαίσιο, το πρόγραμμα μέτρων του Σχεδίου περιλαμβάνει Μέτρα και Δράσεις για την ολοκλήρωση των απαιτήσεων της Οδηγίας. Δηλαδή:

- Μέτρα υλοποίησης απαιτούμενων έργων υποδομής.
- Μέτρα αναβάθμισης - ενίσχυσης υποδομών.
- Μέτρα ελέγχου - βελτίωσης λειτουργίας υφιστάμενων έργων υποδομής.
- Υποστηρικτικές Δράσεις για την εφαρμογή της Οδηγίας 91/271/ΕΟΚ.

Γ.8. ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΣΤΟ ΠΕΠ ΑΜΘ

Γ.8.1. Η περιβαλλοντική διάσταση στο νέο ΠΕΠ

Όπως θα αναλυθεί εκτενέστερα στο επόμενο κεφάλαιο, το όραμα του σχεδιασμού της νέας Προγραμματικής Περιόδου στοχεύει στο να καταστεί η Περιφέρεια: Πύλη Ανάπτυξης, Πόλος Αξίας και Πρότυπο Κοινωνικής Παρέμβασης. Η περιβαλλοντική διάσταση είναι κυρίαρχη στο σύνολο των Προγραμμάτων της Πολιτικής Συνοχής και των ΕΔΕΤ όπως αυτά καθορίζονται από το Στρατηγικό Πλαίσιο της Ένωσης (Πράσινη Συμφωνία, Εδαφική Ατζέντα) και τους Κανονισμούς (Κοινές Διατάξεις, ΕΤΠΑ και ΤΣ, ΕΚΤ). Η υποστήριξη των περιφερειών για την εκπλήρωση του *Acquis Communautaire* στον τομέα της περιβαλλοντικής πολιτικής και νομοθεσίας αποτελεί κύριο στόχο των Ταμείων. Τα μέσα εφαρμογής του ΕΠ περιλαμβάνουν δράσεις που μπορεί να υποστηρίξουν την ανάπτυξη της περιβαλλοντικής καινοτομίας, της ενεργειακής αναβάθμισης και της κυκλικής οικονομίας σε επιχειρήσεις και κοινωφελείς οργανισμούς, την προώθηση των πράσινων και μπλε περιοχών στις πόλεις, τη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη, τη Βιώσιμη Αστική Κινητικότητα, το «πρασίνισμα» των μεταφορών, την εκπαίδευση και κατάρτιση, την άρση του αποκλεισμού στην πρόσβαση των περιβαλλοντικών αγαθών από τους πολίτες κ.α. Ειδικότερες αποσαφηνίσεις του τρόπου που οι προβλέψεις του προγράμματος συνδέονται με πολιτικές εθνικού και περιφερειακού επιπέδου, παρουσιάζονται ακολούθως.

Γ.8.2. Αναφορικά με την εθνική αναπτυξιακή πολιτική

- Αναγνωρίζεται συνάφεια με το νέο ΕΣΠΑ 2021 – 2027 μέσω των στόχων πολιτικής που επιχειρούν την ενσωμάτωση της έρευνας, τεχνολογίας και καινοτομίας στους παραγωγικούς μοχλούς, την προώθηση πράσινων επενδύσεων και πρακτικών, τη βελτίωση της χωρικής και ψηφιακής προσβασιμότητας και κινητικότητας, την προστασία και ενίσχυση του κοινωνικού κεφαλαίου, την προστασία – ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων αλλά και την αξιοποίησή τους για τη βελτίωση του αναπτυξιακού αποτελέσματος αστικών περιοχών και υπαίθρου.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με το εθνικό πρόγραμμα ανάπτυξης 2021 – 2025 μέσω των προτεραιοτήτων αυτού που σχετίζονται με την έξυπνη ανάπτυξη (έρευνα – τεχνολογία – καινοτομία – επιχειρηματικότητα – ψηφιακός μετασχηματισμός), την πράσινη και γαλάζια ανάπτυξη και την κυκλική οικονομία, την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, την ενίσχυση της κοινωνικής πολιτικής (υγεία, παιδεία, πολιτισμός, συνοχή), τις υποδομές πρόσβασης και την εξωστρέφεια.

- Αναγνωρίζεται συνάφεια με το εθνικό σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας Ελλάδα 2.0 μέσω προτεραιοτήτων αυτού που σχετίζονται με την πράσινη και ψηφιακή μετάβαση, την υποστήριξη της απασχόλησης, την ενίσχυση των δεξιοτήτων του πληθυσμού και την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με το εθνικό στρατηγικό σχέδιο μεταφορών μέσω κυρίως των πυλώνων αυτού που αφορούν στην προώθηση της περιφερειακής συνδεσιμότητας, της κινητικότητας και ανάπτυξης και την ενίσχυση της ασφάλειας, της βιωσιμότητας, της αποδοτικότητας και της ανταγωνιστικότητας των μεταφορών.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με το εθνικό σχέδιο για την ενέργεια και το κλίμα (οδικός χάρτης 2030) μέσω της εφαρμογής πολιτικών που προκύπτουν από τα ΠΕΣΔΑ και ΠΕΣΚΠΑ (διαχείριση αποβλήτων και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή), την προώθηση των ΑΠΕ και τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με το εθνικό σχέδιο αύξησης του αριθμού των κτιρίων με σχεδόν μηδενική κατανάλωση ενέργειας μέσω της προώθησης δράσεων βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με την εθνική στρατηγική κοινωνικής ένταξης μέσω των επιδιώξεων αυτής για την άμβλυνση κάθε μορφής ανισοτήτων, τη στήριξη ευάλωτων ομάδων, την κοινωνική ενσωμάτωση και την ενεργό συμμετοχή του κράτους στα παραπάνω.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με την εθνική ψηφιακή στρατηγική μέσω των επιδιώξεων αυτής για τη βελτίωση της ψηφιακής συνδεσιμότητας του πληθυσμού, των επιχειρήσεων και των δημόσιων υπηρεσιών αλλά και την ενδυνάμωση των ψηφιακών δεξιοτήτων των πολιτών.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με την εθνική στρατηγική δημόσιας υγείας μέσω της προώθησης δράσεων βελτίωσης της πρόσβασης του πληθυσμού σε υψηλής ποιότητας υπηρεσίας υγείας και κυρίως των ευπαθών και ευάλωτων ομάδων αλλά και της προοπτικής πρόληψης.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με το εθνικό σχέδιο δράσης ατόμων με αναπηρία μέσα από δράσεις βελτίωσης της εδαφικής και ψηφιακής προσβασιμότητας, της πρόνοιας και των ευκαιριών απασχόλησης ατόμων με προβλήματα κινητικότητας και ΑμΕΑ.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με το σχέδιο δράσης για τα δικαιώματα του παιδιού μέσω της προώθησης δράσεων πρόνοιας και προστασίας και ειδικά των παιδιών ευάλωτων ομάδων όπως Ρομά και πρόσφυγες/μετανάστες.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με το επιχειρησιακό σχέδιο ένταξης των Ρομά μέσω δράσεων ενίσχυσης των συνθηκών διαβίωσης και βελτίωσης της πρόσβασής τους σε υπηρεσίες εκπαίδευσης, υγείας και πρόνοιας.

Γ.8.3. Αναφορικά με προτεραιότητες περιβαλλοντικής προστασίας και διατήρησης στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης

- Αναγνωρίζεται συνάφεια με την εθνική στρατηγική για τη βιώσιμη και δίκαιη ανάπτυξη 2030 μέσω επιδιώξεων που αφορούν στην κοινωνική συνοχή, τον παραγωγικό εκσυγχρονισμό και τις υποδομές στο πλαίσιο της κυκλικής οικονομίας: βιώσιμη διαχείριση πόρων, κυκλική επιχειρηματικότητα και κατανάλωση με παρεμβάσεις που σχετίζονται με την παραγωγή και αξιοποίηση της γνώσης, τη συσχέτιση οικονομίας και κοινωνίας και την ενίσχυση της δικτύωσης.

- Αναγνωρίζεται συνάφεια με το 8^ο πρόγραμμα δράσης της ΕΕ για το περιβάλλον, μέσω επιδιώξεων που αφορούν στην ανταπόκριση και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, την ενίσχυση της ανθεκτικότητας του περιφερειακού χώρου, την προστασία των αποδεκτών από τη ρύπανση και τη μείωση των πιέσεων που προκαλούν οι υποδομές, οι παραγωγικές εγκαταστάσεις και το κτιριακό απόθεμα ως καταναλωτές πόρων και ενέργειας.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με την πολιτική για τη βιοποικιλότητα και την εθνική στρατηγική 2014 - 2029 μέσω επιδιώξεων που αφορούν στη χωρική ανάπτυξη της περιφέρειας με την προστασία και αξιοποίηση των φυσικών της αποθεμάτων και των προστατευόμενων περιοχών και την παραγωγή σχετικής γνώσης. Αυτές οι κατευθύνσεις συνδέονται και με τις προτεραιότητες του σχεδίου δράσης των περιοχών Natura 2021 - 2027 καθώς ανταποκρίνονται στην απαίτηση της ενίσχυσης της επιχειρησιακής ικανότητας και των σχετικών δεξιοτήτων του πληθυσμού και των δημόσιων υπηρεσιών αλλά και την παραγωγή γνώσης αναφορικά με τη κατάσταση διατήρησης των περιοχών του δικτύου. Σημειώνεται ότι χωρική δέσμευση αποτελούν τα θεσμοθετημένα σχέδια διαχείρισης κάποιων προστατευόμενων περιοχών της Περιφέρειας (Εθνικά Πάρκα) τα οποία επίσης μπορούν να συσχετιστούν με τη στοχοθεσία του νέου προγράμματος, μέσα από την υποστήριξη δράσεων προστασίας και ανάδειξης της βιοποικιλότητας.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με την πολιτική για τους υδατικούς πόρους μέσω επιδιώξεων που σχετίζονται με την ασφάλεια πρόσβασης σε νερό και την ενδεδειγμένη επεξεργασία και διάθεση λυμάτων σε εναρμόνιση με τις βασικές επιδιώξεις της πολιτικής που αφορούν στην προστασία των υδάτων (επιφανειακών και υπόγειων). Αυτές οι κατευθύνσεις συνδέονται και με τις προτεραιότητες του σχεδίου δράσης για την ερημοποίηση καθώς παρεμβαίνουν στην προστασία των εδαφών μέσω ελέγχου της ρύπανσης των υδάτων. Συνδεόμενα σχέδια περιφερειακής εμβέλειας είναι το σχέδιο διαχείρισης λεκανών απορροής και το σχέδιο διαχείρισης κινδύνων πλημμύρας. Πέρα από τη χωρική και κανονιστική τους διάσταση, αμφότερα επιχειρούν παρέμβαση στο επίπεδο της διακυβέρνησης των πόρων και υπό αυτή την έννοια μπορούν να συσχετιστούν με τις προτεραιότητες του νέου προγράμματος που αφορούν ειδικότερα, στον εκσυγχρονισμό και τη ψηφιοποίηση των δημόσιων υπηρεσιών.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με την πολιτική και την εθνική στρατηγική για την κλιματική αλλαγή, μέσα από την ενσωμάτωση των ΑΠΕ στην κτηριοδομή αλλά και την προώθηση κατάλληλων παρεμβάσεων αντιμετώπισης των κινδύνων. Συνδεόμενο σχέδιο περιφερειακής εμβέλειας είναι το υπό εκπόνηση περιφερειακό σχέδιο προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή με το οποίο προωθείται η ενσωμάτωση μέτρων και δράσεων ανταπόκρισης και σε άλλες πολιτικές με εφαρμογή στον περιφερειακό χώρο (χωρικές, αναπτυξιακές, τομεακές).
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με την Πολιτική για το τοπίο, μέσω επιδιώξεων που αφορούν στην ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη αστικών περιοχών και της υπαίθρου όπως είναι η ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς και των τουριστικών πόρων. Αυτές οι κατευθύνσεις συνδέονται και με το νομικό πλαίσιο προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς καθώς παρεμβαίνει στην κεντρική του επιδίωξη που είναι η προστασία, ανάδειξη και βελτίωση της προσβασιμότητας του πολιτιστικού αποθέματος.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με την πολιτική για την ατμοσφαιρική ρύπανση και το θόρυβο, στις αστικές περιοχές ειδικότερα, μέσω επιδιώξεων ενίσχυσης της βιώσιμης αστικής

κινητικότητας και τον κατά συνέπεια έλεγχο των οχλήσεων στον πληθυσμό των πόλεων.

- Αναγνωρίζεται συνάφεια με την πολιτική για τα στερεά απόβλητα, όπως αυτή εκφράζεται μέσω του εθνικού προγράμματος πρόληψης δημιουργίας αποβλήτων και του εθνικού σχεδίου διαχείρισης αποβλήτων μέσα από δράσεις ενίσχυσης των υποδομών διαχείρισης σε εφαρμογή του ΠΕΣΔΑ ΑΜΘ.

Γ.8.4. Αναφορικά με τις κατευθύνσεις οργάνωσης και χωροθετικών επιλογών του πλαισίου χωρικού σχεδιασμού

- Αναγνωρίζεται συσχέτιση με τις στρατηγικές επιλογές του ΓΠΧΣΑΑ που αφορούν στην ενίσχυσης των κοινωνικών υποδομών και υπηρεσιών, στην αναβάθμιση της ποιότητας σχεδιασμού του αστικού χώρου και στη βελτίωση της προσβασιμότητας του περιφερειακού χώρου. Αυτές οι κατευθύνσεις μπορούν να συνδεθούν με τις επιλογές του νέου προγράμματος που εμπλέκουν την βιώσιμη αστική κινητικότητα και τη βελτίωση των οδικών προσβάσεων.
- Αναγνωρίζεται συσχέτιση με τις ειδικές κατευθύνσεις για την ΑΜΘ του ΕΠΧΣΑΑ Βιομηχανίας καθώς προωθεί την αναδιάρθρωση του παραγωγικού δυναμικού της Περιφέρειας στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης κάτι που μπορεί να συνδυαστεί και με τις κεντρικές επιδιώξεις του νέου προγράμματος που σχετίζονται με την ανάδειξη της επιχειρηματικότητας.
- Αναγνωρίζεται συσχέτιση με το ΕΠΧΣΑΑ ΑΠΕ καθώς προωθούνται εναλλακτικές παραγωγής ενέργειας οι οποίες στην περίπτωση του νέου προγράμματος μπορούν να υλοποιηθούν με τα συστήματα ΑΠΕ στην κτηριοδομή και την αξιοποίηση του γεωθερμικού δυναμικού.
- Αναγνωρίζεται συσχέτιση με τις στρατηγικές επιδιώξεις του ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού που στην περίπτωση της ΑΜΘ εκφράζονται με την ανάδυση εναλλακτικών μορφών τουρισμού μέσω της ανάδειξης του φυσικού και πολιτισμικού αποθέματος. Έτσι, επιδιώξεις του νέου προγράμματος όπως η ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς και των τουριστικών πόρων εφαρμόζουν με άμεσο τρόπο τις πρόνοιες του ειδικού πλαισίου για τον τουρισμό.
- Αναγνωρίζεται συσχέτιση με ΕΠΧΣΑΑ Υδατοκαλλιεργειών μέσω προβλέψεων ενίσχυσης και εκσυγχρονισμού και διαφοροποίησης του παραγωγικού δυναμικού και ανάδειξης δυναμικών κλάδων της τοπικής οικονομίας (του πρωτογενούς τομέα συμπεριλαμβανομένου).
- Αναγνωρίζεται συσχέτιση με το ΠΠΧΣΑΑ ΑΜΘ καθώς στις επιλογές ανάπτυξης της Περιφέρειας περιλαμβάνονται κατευθύνσεις ενίσχυσης της καινοτομίας, αξιοποίησης φυσικών και πολιτιστικών πόρων, βελτίωση της προσβασιμότητας και προστασία των αποδεκτών από την υποβάθμιση. Το νέο πρόγραμμα στηρίζεται σε τέτοιες εξειδικεύσεις για τον παραγωγικό εκσυγχρονισμό, τη βελτίωση της διασυνδεσιμότητας και τη χωρική ολοκλήρωση της Περιφέρειας.

Γ.8.5. Αναφορικά με περιφερειακές στρατηγικές και σχέδια δράσης

- Αναγνωρίζεται συνάφεια με την περιφερειακή στρατηγική καινοτομίας RIS3 περιόδου 2014 – 2020 καθώς κάποιοι από τους στόχους της στρατηγικής διατηρούν την επικαιρότητά τους και στο νέο πρόγραμμα όπως τα ζητήματα ανάπτυξης του

ανθρώπινου κεφαλαίου, η παραγωγική αναδιάρθρωση και αναστροφή της αποβιομηχάνισης και η αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων φυσικών και πολιτιστικών πόρων.

- Αναγνωρίζεται συνάφεια με το σχέδιο ολοκληρωμένης τουριστικής ανάπτυξης της Περιφέρειας, καθώς βασικοί στόχοι αυτού που αφορούν σε δομές διαχείρισης, στην εξωτερίκευση και στην ανάδειξη του προϊόντος διατηρούν την επικαιρότητά τους και στο νέο πρόγραμμα μέσα από τις επιδιώξεις της ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης και στήριξης της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με τις στρατηγικές ΟΧΕ και ΣΒΑΑ της προηγούμενης περιόδου καθώς συνεχίζεται η στήριξη στη νέα περίοδο και επεκτείνεται το πεδίο εφαρμογής με την ένταξη νέων περιοχών.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με τη στρατηγική για την κοινωνική ένταξη καθώς το σύνολο σχεδόν των στόχων της στρατηγικής διατηρεί την επικαιρότητά τους και στο νέο πρόγραμμα: καταπολέμηση φτώχειας, στήριξη ευπαθών ομάδων, Ρομά και αλλοδαπών, πρόσβαση στην αγορά εργασίας, στην υγεία και στην εκπαίδευση.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με το ολοκληρωμένο σχέδιο οδικής ασφάλειας καθώς και στη νέα περίοδο εντοπίζονται δράσεις σε υποδομές μεταφορών που, μεταξύ άλλων, επιδιώκουν την με ασφάλεια κινητικότητα του πληθυσμού σε ποιοτικές υποδομές μεταφορών.

Γ.8.6. Αναφορικά με σχέδια διαχείρισης περιφερειακής εμβέλειας

- Αναγνωρίζεται συνάφεια με τα σχέδια διαχείρισης λεκανών απορροής των οικείων ΥΔ καθώς προωθούνται δράσεις που στοχεύουν στη διαχείριση των υδατικών πόρων, την αποθεματοποίηση, την προστασία των αποδεκτών από τη ρύπανση και την ασφαλή πρόσβαση του πληθυσμού σε νερό.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με τα σχέδια διαχείρισης κινδύνων πλημμύρας των οικείων ΥΔ καθώς προωθούνται δράσεις αντιμετώπισης πλημμυρικών κινδύνων, προστασίας των ακτών από τη διάβρωση και παρακολούθησης.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με το σχέδιο διαχείρισης των αποβλήτων καθώς προωθούνται δράσεις ολοκλήρωσης – συμπλήρωσης των σχετικών υποδομών και ενίσχυσης του εξοπλισμού.
- Αναγνωρίζεται συνάφεια με το σχέδιο διαχείρισης των αστικών λυμάτων καθώς προωθούνται δράσεις ολοκλήρωσης – συμπλήρωσης των σχετικών υποδομών στους οικισμούς προτεραιότητας.

Δ. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Δ.1. ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΟΜΗΣΗΣ

Το ΕΠ ΑΜΘ 2021-2027 έχει ως περιοχή εφαρμογής το σύνολο της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας – Θράκης που περιλαμβάνει τις ΠΕ Δράμας, Καβάλας, Θάσου, Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου και η περίοδος εφαρμογής του είναι από την 01.01.2021 ως την 31.12.2029. Το ΕΠ υλοποιείται στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2021-2027 και σε συμπληρωματικότητα με τα άλλα μέσα εφαρμογής των ΕΔΕΤ και του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και τα οποία είναι τα:

- ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα Επιχειρηματικότητα Καινοτομία».
- ΕΠ «Ψηφιακός Μετασχηματισμός».
- ΕΠ «Περιβάλλον Ενέργεια Κλιματική Αλλαγή».
- ΕΠ «Πολιτική Προστασία».
- ΕΠ «Υποδομές Μεταφορών».
- ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση».
- ΕΠ «Αλιεία και Θάλασσα».
- ΕΠ «Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία».
- ΕΠ «Τεχνική Βοήθεια».

Παράλληλα, η μακροπεριφερειακή στρατηγική «Αδριατικής-Ιονίου» δημιουργεί ένα ενοποιημένο πλαίσιο πολιτικής για την εξεύρεση κοινών λύσεων. Οι πυλώνες στους οποίους εστιάζει είναι η Γαλάζια Ανάπτυξη, Σύνδεση της Περιφέρειας (δίκτυα μεταφορών και ενέργειας), Ποιότητα Περιβάλλοντος και Βιώσιμος Τουρισμός. Η ΠΑΜΘ ακολουθεί τις προτεραιότητες της μακροπεριφερειακής στρατηγικής με ενεργειακά έργα όπως τα ΤΑΡ (διακρατικός αγωγός φυσικού αερίου), IGB (ελληνοβουλγαρικός διασυνδετήριος αγωγός) και ΠΟΣΕΙΔΩΝ Ελλάδας-Ιταλίας (IGI). Όσον αφορά στις Θαλάσσιες Λεκάνες, η ΠΑΜΘ συμμετέχει στα Προγράμματα CBC-MED & Black Sea ενισχύοντας δράσεις Γαλάζιας Ανάπτυξης. Ταυτόχρονα, υπάρχουν δράσεις μεταφορών (π.χ. Via Egnatia) και βιώσιμου τουρισμού.

Ο σχεδιασμός της ΑΜΘ για το 2021-2027 λαμβάνει υπόψη όλες τις κατευθύνσεις και τα κείμενα της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ, τις αρχές του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων, τις συστάσεις του Συμβουλίου της ΕΕ και τις ειδικές ανά χώρα συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και όλες τις συμπληρωματικές πολιτικές και εργαλεία εθνικής και περιφερειακής ανάπτυξης όπως το «Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων», το «Σχέδιο Ανάπτυξης της Ελληνικής Οικονομίας», την έκθεση του ΟΟΣΑ για την περιφερειακή πολιτική για την Ελλάδα μετά το 2020. Ακόμη λαμβάνει υπόψη τις εθνικές στρατηγικές για τη Βιώσιμη και Δίκαιη Ανάπτυξη 2030, την Κλιματική Αλλαγή, την Κυκλική Οικονομία, την Ψηφιακή Στρατηγική, την Έξυπνη Εξειδίκευση, την Κοινωνική Ένταξη και Μείωση της Φτώχειας, την Κοινωνική Ένταξη Προσφύγων-Μεταναστών, την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά, την Αποϊδρυματοποίηση κ.α., αλλά και περιφερειακές στρατηγικές όπως τη RIS3 της ΠΑΜΘ, την ΠεΣΚΕ, το ΣΔ για την Ένταξη των Ρομά και πληθυσμών που διαμένουν σε ιδιαίτερα υποβαθμισμένους οικισμούς της ΠΑΜΘ, το ΠΕΣΔΑ και το ΠεΣΠΚΑ.

Το Πρόγραμμα περιλαμβάνει παρεμβάσεις στο σύνολο των πέντε (5) Στόχων Πολιτικής των ΕΔΕΤ της περιόδου 2021-2027 και συνολικά συμβάλει χρηματοδοτικά σε 24 Ειδικούς Στόχους

του Κανονισμού των ΕΤΠΑ και ΕΚΤ. Σε πολλούς από αυτούς συμβάλλει από κοινού με τα παραπάνω αναφερόμενα μέσα. Η επιλογή των ειδικών στόχων που εντάχθηκαν στο πρόγραμμα, όπως και ο επιμερισμός διαφόρων ειδών δράσεων μεταξύ του ΕΠ ΠΑΜΘ και των Εθνικών προγραμμάτων έγινε βάση συγκεκριμένων κριτηρίων διαχωρισμού κατηγοριών πράξεων που καθορίστηκαν σε εθνικό επίπεδο και σε διαβούλευση με την Επιτροπή λαμβάνοντας υπόψη τον τομέα αρμοδιοτήτων και ευθύνης πολιτικής εθνικής, περιφερειακής ή τοπικής διοίκησης, τις τεχνικές και διοικητικές ικανότητες των φορέων, καθώς και το ιστορικό ωρίμανσης και υλοποίησης προηγούμενων σταδίων των δράσεων.

Δ.2. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΣΤΟΧΕΥΣΕΙΣ

Επενδυτικές ανάγκες και συμπληρωματικότητα και συνέργεια με άλλες μορφές στήριξης

Το ΕΠ ΠΑΜΘ εμφανίζει υψηλή συμπληρωματικότητα με το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης της ΠΑΜΘ 2021-2025, τα Προγράμματα Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα, Καινοτομία (ΠΑνΕΚ), Περιβάλλον – Ενέργεια - Κλιματική Αλλαγή, Υποδομών - Μεταφορών, Πολιτικής Προστασίας, Ψηφιακού Μετασχηματισμού, Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης, καθώς και με άλλα χρηματοδοτικά μέσα όπως το «Ελλάδα 2.0», το ΕΠΑ 2021 - 2025, το ΤΑΜΕ, τα Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας, κ.α.

Προκλήσεις που προσδιορίζονται στις σχετικές συστάσεις ανά χώρα, στις σχετικές εθνικές ή περιφερειακές στρατηγικές του εν λόγω κράτους μέλους, περιλαμβανομένου του ενοποιημένου εθνικού σχεδίου για την ενέργεια και το κλίμα, σε σχέση με τις αρχές του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων

Η πρόκληση για τα επόμενα χρόνια είναι διττή και αφορά στον πράσινο και ψηφιακό μετασχηματισμό. Ο προσανατολισμός της ΠΑΜΘ είναι προς αυτή την κατεύθυνση, μέσω των προτεινόμενων δράσεων. Ειδικά, ως προς το Green Deal το Πρόγραμμα της ΠΑΜΘ υιοθετεί τις κατευθύνσεις και συνεισφέρει στην επίτευξη των στόχων για πράσινη ανάπτυξη με το σχεδιασμό δράσεων που αφορούν στην κυκλική οικονομία και την ανακύκλωση, τη βιώσιμη κινητικότητα - ηλεκτροκίνηση, την προαγωγή ΑΠΕ, την εξοικονόμηση ενέργειας. Σε σχέση με το ΕΣ για την Ενέργεια και το Κλίμα, η ΠΑΜΘ συμβάλλει στην ενίσχυση των ενεργειακών συνδέσεων (IGB, TAP, POSEIDON) και στην ανάπτυξη στρατηγικών έργων αποθήκευσης (FSRU).

Με γνώμονα το Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και ως προς τον Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων δίδεται έμφαση σε 3 τομείς ήτοι, Απασχόληση, Δεξιότητες και Κοινωνική Προστασία (σύμφωνα με τους 17 ΣΒΑ του ΟΗΕ), τους οποίους η ΠΑΜΘ υιοθετεί και ακολουθεί. Συγκεκριμένα, το Πρόγραμμα εστιάζει σε μια δίκαιη, χωρίς αποκλεισμούς Περιφέρεια, στην αντιμετώπιση της φτώχειας και κάθε αποκλεισμού, στη φροντίδα και υποστήριξη των παιδιών και ΕΚΟ, σε επενδύσεις για την προσβασιμότητα, την αποτελεσματικότητα και την ανθεκτικότητα της υγειονομικής περίθαλψης, την αποϊδρυματοποίηση, τη διατήρηση της απασχόλησης και την αντιμετώπιση των κοινωνικών επιπτώσεων της υγειονομικής κρίσης και εν γένει στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Ακόμη, αναφέρεται η προσπάθεια ενίσχυσης του ΑΕΠ (χαμηλότερο στην Ελλάδα) και η εξασφάλιση πρόσβασης ειδικών πληθυσμιακών ομάδων όπως των Ρομά, των υπηκόων τρίτων χωρών, των μεταναστών σε απασχόληση, εκπαίδευση και στέγαση.

Προκλήσεις προς τη Διοικητική Ικανότητα και τη διακυβέρνηση και μέτρων απλοποίησης

Αναφορικά με τη διοικητική ικανότητα της ΠΑΜΘ στόχο αποτελεί η αποτελεσματική και αποδοτική δημόσια διοίκηση, η απλούστευση των διαδικασιών, η διαλειτουργικότητα και η βέλτιστη αξιοποίηση του στελεχιακού δυναμικού της, προκειμένου να καταστεί πιο αποδοτικό και φιλικό προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις. Για την επίτευξη αυτών των στόχων τίθενται σε εφαρμογή μεταρρυθμιστικές πρωτοβουλίες (ακολουθώντας τα ευρωπαϊκά πρότυπα) που θα οδηγήσουν στην «αλλαγή» με σύγχρονους όρους, της διοικητικής λειτουργίας με έμφαση στη μοντελοποίηση ψηφιακών ή φυσικών διοικητικών διαδικασιών. Παράλληλα, υιοθετεί και ενισχύει τη συμπληρωματικότητα των παρεμβάσεων και προωθεί τη συνεργασία με φορείς, οργανισμούς και Περιφέρειες διασφαλίζοντας πολλαπλασιαστικά οφέλη.

Ολοκληρωμένη προσέγγιση για την αντιμετώπιση δημογραφικών προκλήσεων

Σε δημογραφικό επίπεδο, επιχειρείται μια προσέγγιση ολοκληρωμένου χαρακτήρα για την αντιμετώπιση της γήρανσης, της πληθυσμιακής συρρίκνωσης, της ενσωμάτωσης μειονεκτούσων ομάδων, όπως Ρομά, μετανάστες και υπήκοοι τρίτων χωρών. Παράλληλα επιχειρείται αναβάθμιση υποδομών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και βελτίωση του εκπαιδευτικού υποβάθρου. Επίσης επιδιώκονται αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης για όλους, ευκαιρίες απασχόλησης, ισορροπία επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, επαρκή και συνεχή παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, διαρκή φροντίδα για εξαρτώμενα άτομα και ΕΚΟ.

Διδάγματα που έχουν αντληθεί από την προηγούμενη πείρα

Τα διδάγματα της προηγούμενης ΠΠ αφορούν σε προβλήματα λόγω θεσμικών ρυθμίσεων και θεμάτων διαχείρισης. Στην 1η κατηγορία προβλημάτων ανήκει η εξειδίκευση και εφαρμογή του νέου νόμου Δημοσίων Συμβάσεων (Ν.4412/2016), η έκδοση θεσμικού πλαισίου εξειδίκευσης και ενεργοποίησης νέων δράσεων, η καθυστέρηση εκπλήρωσης εκ των προτέρων αιρεσιμοτήτων για σημαντικό αριθμό δράσεων. Στη 2η κατηγορία εντάσσονται τα προβλήματα καθυστέρησης και αναβλητικότητας στην υλοποίηση δράσεων και πρωτοβουλιών, η πολυπλοκότητα ενεργοποίησης οριζόντιων στρατηγικών (RIS, ΣΒΑΑ, ΟΧΕ), η περιορισμένη επιχειρησιακή ικανότητα Δικαιούχων και η δυσκολία ωρίμανσης έργων.

Δ.3. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Ο σχεδιασμός της νέας Προγραμματικής Περιόδου (ΠΠ) βρίσκει τη χώρα και την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (ΠΑΜΘ), αντιμετώπιση με ανάγκες και προβλήματα που δημιουργήθηκαν κατά την οικονομική κρίση του 2009, ενισχύθηκαν κατά την υγειονομική κρίση του Covid-19 και έχουν πολλαπλές και σημαντικές επιπτώσεις στην οικονομία, την απασχόληση, την κοινωνική συνοχή και την υγεία. Η ΠΑΜΘ σχεδιάζει το Πρόγραμμά της με στρατηγικούς στόχους τη στήριξη και επανεκκίνηση της οικονομίας, την προστασία και αξιοποίηση του πλούσιου φυσικού περιβάλλοντος και των πολιτιστικών πόρων, την αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Με τον τρόπο αυτό επιχειρεί να βελτιώσει τους οικονομικούς, κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς δείκτες μειώνοντας την απόσταση από τις επιδόσεις των υπολοίπων ελληνικών Περιφερειών, αλλά και το μέσο όρο της ΕΕ.

Οι κύριες στρατηγικές κατευθύνσεις της Π-ΑΜΘ ανά Στόχο Πολιτικής (ΣΠ) διαμορφώνονται ως κάτωθι:

ΣΠ 1. Μία πιο ανταγωνιστική και εξυπνότερη Ευρώπη

- Επαναπροσδιορισμός του παραγωγικού προτύπου, έμφαση σε καινοτόμα προϊόντα και υπηρεσίες σε τομείς προτεραιότητας της στρατηγικής RIS3.
- Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος με στήριξη και ενδυνάμωση των ΜΜΕ.
- Στήριξη - ενίσχυση των ερευνητικών υποδομών.
- Ενδυνάμωση της έρευνας και σύνδεσή της με την παραγωγή, ιδιαίτερα σε τομείς που η Περιφέρεια εμφανίζει πλεονέκτημα και προώθηση συμπράξεων ερευνητικών δομών με επιχειρήσεις.
- Ανάπτυξη υποδομών δικτύων 5G πρωτίστως σε περιοχές επιχειρηματικής δραστηριότητας και διεύρυνση της ευρυζωνικής κάλυψης στις ορεινές αγροτικές περιοχές για την άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και την άρση της απομόνωσης των απομακρυσμένων περιοχών.
- Διεύρυνση - ενδυνάμωση δημόσιων ψηφιακών υπηρεσιών σε κατοίκους, επιχειρήσεις και επισκέπτες.

ΣΠ 2. Μια πιο πράσινη και ανθεκτική Ευρώπη με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα

- Αξιοποίηση του υφιστάμενου δυναμικού ΑΠΕ και κυρίως της γεωθερμίας, μείωση της εξάρτησης από συμβατικές πηγές ενέργειας.
- Εξοικονόμηση ενέργειας στο κτιριακό δυναμικό και στο δημόσιο χώρο.
- Προώθηση της ορθολογικής και βιώσιμης διαχείρισης των υδάτινων πόρων και εξασφάλιση επαρκούς ποσότητας και ποιότητας πόσιμου νερού.
- Βελτίωση της αποδοτικής χρήσης των πόρων και προώθηση της ολοκληρωμένης διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων.
- Διατήρηση, προστασία και ανάδειξη του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.
- Πρόληψη κινδύνων, ενίσχυση της ανθεκτικότητας των υποδομών και προστασία των κατοίκων και των οικοσυστημάτων από την κλιματική αλλαγή.

ΣΠ 3. Μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη

- Ένταξη στα ευρύτερα διεθνή δίκτυα μεταφορών με τη συνέχιση της κατασκευής του διευρωπαϊκού οδικού δικτύου.
- Βελτίωση του ενδοπεριφερειακού οδικού δικτύου και ενίσχυση της προσπελασιμότητας των απομακρυσμένων περιοχών.
- Ενίσχυση της ασφαλούς και γρήγορης μετακίνησης κατοίκων, επισκεπτών και μεταφοράς προϊόντων.
- Ενίσχυση των ακτοπλοϊκών μεταφορών και βελτίωση των λιμενικών υποδομών.

ΣΠ 4 (ΕΤΠΑ). Μια πιο κοινωνική και χωρίς αποκλεισμούς Ευρώπη

- Εξασφάλιση ποιοτικών μονάδων για όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης.
- Ενίσχυση των υποδομών κοινωνικής πρόνοιας και των δομών στήριξης ευπαθών και ευάλωτων κοινωνικών ομάδων.

- Ενίσχυση του συστήματος δημόσιας υγείας με τη δημιουργία σύγχρονων υποδομών για όλους.
- Ενίσχυση του τουρισμού, δημιουργία νέας τουριστικής ταυτότητας, υιοθέτηση της διαδικασίας - μηχανισμού DMO, ενδυνάμωση της θέσης στο διεθνή τουριστικό χάρτη.
- Ανάδειξη του πολιτιστικού πλούτου και των σύγχρονων μορφών πολιτισμού, σύνδεση με την τοπική παραγωγή, για τον εμπλουτισμό και την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος.

ΣΠ 4 (ΕΚΤ+). Μια πιο κοινωνική και χωρίς αποκλεισμούς Ευρώπη

- Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση, ιδίως των μακροχρόνια ανέργων, των νέων, των γυναικών και άλλων μειονεκτούντων ομάδων πληθυσμού (Ρομά, μετανάστες, άτομα με Αναπηρίες, άτομα με χαμηλό κοινωνικοοικονομικό και μορφωτικό επίπεδο), ενίσχυση της αυτοαπασχόλησης και της κοινωνικής οικονομίας.
- Προώθηση της δια βίου μάθησης, της αναβάθμισης δεξιοτήτων και της εξειδίκευσης του ανθρώπινου δυναμικού με έμφαση σε επιχειρηματικές, ψηφιακές δεξιότητες και σε τομείς της RIS3.
- Προώθηση ίσης πρόσβασης στην εκπαίδευση και κατάρτιση ιδίως για μειονεκτούσες ομάδες, για το σύνολο των βαθμίδων και αποτροπή της πρόωρης εγκατάλειψης με έμφαση στην παιδική φροντίδα.
- Στήριξη μειονεκτικών ομάδων πληθυσμού μέσα από ένα σύνθετο δίκτυο δομών και υπηρεσιών για την καταπολέμηση της φτώχειας, των διακρίσεων, του κοινωνικού αποκλεισμού και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

ΣΠ 5. Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της

- Ανάδειξη της τοπικότητας ως βασικής συνιστώσας της Περιφερειακής στρατηγικής για την προώθηση της ολοκληρωμένης ανάπτυξης και τον περιορισμό των ανισοτήτων.
- Συνέχιση και διεύρυνση της εφαρμογής πολιτικών ΒΑΑ στα 5 αστικά κέντρα της Περιφέρειας.
- Ολοκλήρωση της πολυεπίπεδης παρέμβασης που αφορά την ΟΧΕ της Εγνατίας.
- Αντιμετώπιση των προβλημάτων των απομακρυσμένων και μειονεκτικών περιοχών μέσω της αξιοποίησης του μηχανισμού των ΟΧΕ.

Σύμφωνα με το άνω πλαίσιο και για την κάλυψη των αναπτυξιακών αναγκών και την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της ΠΑΜΘ, σχεδιάστηκε το ΕΠ ΠΑΜΘ 2021-2027 στη βάση των ακόλουθων **Προτεραιοτήτων** (πέραν της Τεχνικής Βοήθειας), δηλαδή:

1. Προώθηση Επιχειρηματικότητας και Καινοτομίας.
2. Βιώσιμη διαχείριση πόρων και υποδομών.
3. Βελτίωση της συνδεσιμότητας της ΠΑΜΘ.
4. Ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής (ΕΤΠΑ)
5. Κοινωνική Ενσωμάτωση και αντιμετώπιση της φτώχειας (ΕΚΤ+).
6. Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη στην Περιφέρεια ΑΜΘ.

Δ.4. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Βάσει των στρατηγικών στόχων της ΠΑΜΘ και των ΣΠ διαμορφώθηκε το όραμα για τη νέα ΠΠ, να καταστεί η ΠΑΜΘ: *Πύλη Ανάπτυξης, Πόλος Αξίας, Πρότυπο Κοινωνικής Παρέμβασης*.

Ειδικότερα:

- Πύλη Ανάπτυξης. μέσω της αξιοποίησης της γεωγραφικής θέσης & των συγκριτικών πλεονεκτημάτων σε φυσικούς & πολιτιστικούς πόρους. Προτεραιότητα είναι η ολοκλήρωση κρίσιμων υποδομών που συνδέουν την Π-ΑΜΘ με τα εθνικά & διεθνή δίκτυα μεταφορών, ενέργειας & τηλεπικοινωνιών & ενισχύουν τη γεωστρατηγική της θέση. Παράλληλα, δημιουργούν ευνοϊκό & ανταγωνιστικό περιβάλλον ικανό να προσελκύσει ανθρώπινο δυναμικό, επενδύσεις & επισκέπτες συμβάλλοντας στην ανάπτυξη.
- Πόλος Αξίας. μέσω της ενίσχυσης & διεύρυνσης της παραγωγικής βάσης επενδύοντας στην Ε&Κ, κατά προτεραιότητα σε τομείς που υποδεικνύει η RIS3. Έμφαση δίνεται στη διαμόρφωση ενός βιώσιμου παραγωγικού υποδείγματος το οποίο συγκροτούν, ο τουρισμός, ο πολιτισμός, το περιβάλλον & η αγροδιατροφή. Επίσης, η επένδυση σε καθαρές μορφές ενέργειας & η μετάβαση στην κυκλική οικονομία, την πράσινη & γαλάζια επιχειρηματικότητα αποτελούν προτεραιότητες της Π-ΑΜΘ.
- Πρότυπο Κοινωνικής Παρέμβασης. μέσω πρωτοβουλιών ενίσχυσης της απασχόλησης σε τομείς, περιοχές & πληθυσμό, που παρουσιάζουν ιδιαίτερη υστέρηση ή χαρακτηριστικά. Έμφαση δίνεται στην αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού σε τομείς Έρευνας, Καινοτομίας & ψηφιακών δεξιοτήτων, στη διεύρυνση υφιστάμενων κοινωνικών δομών & υπηρεσιών, αλλά & στη δημιουργία καινοτόμων λύσεων, για τις περιοχές & τους πληθυσμούς που παρουσιάζουν υστέρηση & ανισότητες, & τέλος, στην καταπολέμηση διακρίσεων, την προώθηση ίσων ευκαιριών, την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής & την ενδυνάμωση του εκπαιδευτικού & υγειονομικού συστήματος.

Δ.5. ΣΤΟΧΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Δ.5.1. Στόχος Πολιτικής 1 (ΣΠ1): Μία πιο ανταγωνιστική και έξυπνότερη Ευρώπη

Μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού

Περιλαμβάνει τους Ειδικούς Στόχους (ΕΣ):

- 1i.** Ανάπτυξη και ενίσχυση των δυνατοτήτων της έρευνας και της καινοτομίας και αξιοποίηση των προηγμένων τεχνολογιών.
- 1ii.** Εκμετάλλευση των οφελών της ψηφιοποίησης για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις, τους ερευνητικούς οργανισμούς και τις δημόσιες αρχές.
- 1iii.** Ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και δημιουργία θέσεων εργασίας στις ΜΜΕ, συμπεριλαμβανομένων των παραγωγικών επενδύσεων.

Αναφορικά με τον ΕΣ 1i

Η ΠΑΜΘ είναι μία από τις λιγότερο δυναμικές περιφέρειες της Ελλάδας σε δραστηριότητες έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης & καινοτομίας. Βάσει του Regional Innovation Scoreboard

2021, υστερεί ως προς τον εθνικό και ευρωπαϊκό μέσο όρο και κατατάσσεται στις Περιφέρειες αναδυόμενης καινοτομίας. Σε σύνολο 241 Περιφερειών της ΕΕ έχει την 198η θέση, ενώ σε σύνολο 13 Ελληνικών Περιφερειών, την 11η θέση. Σημειώνει χαμηλές επιδόσεις σε δαπάνες Ε&Α σε όλους τους τομείς (7η/13 Περιφέρειες: 2018, Eurostat) παρά τη βελτίωση από το 2011. Οι δαπάνες Ε&Α στις επιχειρήσεις το 2019 ανήλθαν στο 0,17% του ΑΕΠ, σημείωσαν πτώση σε σχέση με το 2018 και 2017 και αποκλίνουν σημαντικά από τον εθνικό μ.ό. :0,59% (ΕΚΤ).

Παράλληλα, η ΠΑΜΘ βρίσκεται χαμηλά στον εθνικό χάρτη συγκέντρωσης καινοτόμων επιχειρήσεων (8η/13 Περιφέρειες, 2014-2016) ενώ παρά το ότι λειτουργούν πανεπιστημιακά και ερευνητικά ιδρύματα δεν υπάρχει οργανωμένη διασύνδεση με την επιχειρηματική κοινότητα. Ως προς την απασχόληση ερευνητών είναι 9η στην Ελλάδα (2017, Eurostat), 7η σε δημοσιεύσεις και αναφορές την περίοδο 2014-2018 (ΕΚΤ), και 8η σε αιτήσεις διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας (2015, ΟΟΣΑ). Ακόμη υπάρχει έλλειμα φορέων στήριξης καινοτομίας και μεταφοράς τεχνολογίας προς τις επιχειρήσεις.

Από τα προηγούμενα προκύπτει ότι ο τομέας Ε&Κ εξακολουθεί να υστερεί και χρήζει στήριξης για να συνεισφέρει στην ανταγωνιστικότητα, παραγωγικότητα και εξωστρέφεια της οικονομίας της ΠΑΜΘ. Η ανάγκη ενίσχυσης της Ε&Α υποδεικνύεται μέσω της RIS3 της ΠΑΜΘ και της εθνικής δέσμευσης για αύξηση της δαπάνης στο 1,81% του ΑΕΠ ως το 2030. Ο ΕΣ θα ενισχύσει το περιφερειακό οικοσύστημα Ε&Κ & θα βελτιώσει τις επιδόσεις της ΠΑΜΘ στην Ε&Α με τη σύμπραξη ερευνητικών φορέων και επιχειρήσεων, την προώθηση καινοτόμου επιχειρηματικότητας και την ενδυνάμωση ερευνητικών φορέων. Στόχος είναι η κεφαλαιοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας σε τομείς της RIS3. Ο ΕΣ συνάδει με το Ελλάδα 2.0 για την ενίσχυση της εφαρμοσμένης έρευνας και το ΣΕΣ για τη σύνδεση παραγωγής - τεχνολογίας - καινοτομίας.

Αναφορικά με τον ΕΣ 1ii

Σημαντική υστέρηση υπάρχει στο ψηφιακό μετασχηματισμό των τοπικών φορέων για υπηρεσίες προς πολίτες και επιχειρήσεις. Αυτό ερμηνεύεται από την εν γένει αργή εξέλιξη σε εθνικό επίπεδο, με τις ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες να κατέχουν την 27η θέση στην ΕΕ (DESI 2020). Οι ψηφιακές ανάγκες που προέκυψαν από την πανδημία του Covid-19 παράλληλα με τη ραγδαία εξέλιξη των τεχνολογικών αλλαγών και σε συνδυασμό με τη χαμηλή ψηφιακή ωριμότητα, δημιουργούν την ανάγκη και στην ΠΑΜΘ να ενεργήσει προς τη μετάβαση σε μια ψηφιακή κοινωνία και οικονομία. Η ανάπτυξη, διεύρυνση της χρήσης ΤΠΕ για ηλεκτρονική διακυβέρνηση, με την ενίσχυση της δυνατότητας πρόσβασης όλων των πολιτών και ιδιαίτερα των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, αλλά και των επιχειρήσεων σε προϊόντα και υπηρεσίες ΤΠΕ, αποτελούν σημαντικές προκλήσεις για την Περιφέρεια.

Μέσω του ΕΣ θα υλοποιηθούν ψηφιακές εφαρμογές προς πολίτες και επιχειρήσεις, καθώς και στον τομέα του τουρισμού και του πολιτισμού για την ανάδειξη στοιχείων ελκυστικότητας της ΠΑΜΘ. Οι δράσεις του ΕΣ είναι στην κατεύθυνση της εθνικής στρατηγικής για τον ψηφιακό μετασχηματισμό και της Βίβλου Ψηφιακού Μετασχηματισμού (εκσυγχρονισμό του δημόσιου τομέα, βελτίωση της ψηφιακής απόδοσης της χώρας, κ.α.) η οποία υπακούει στις επιταγές της Ευρωπαϊκής Ψηφιακής Στρατηγικής.

Αναφορικά με τον ΕΣ 1iii

Το παραγωγικό πρότυπο της ΠΑΜΘ διακρίνεται από χαμηλή παραγωγικότητα, χαμηλές επιδόσεις καινοτομίας και επενδύσεις Ε&Α, χαμηλές δεξιότητες ανθρώπινου δυναμικού, χαμηλό βαθμό απασχόλησης ερευνητικού προσωπικού σε ΜΜΕ και μειωμένη εξωστρέφεια. Βάσει του Ευρωπαϊκού Περιφερειακού Δείκτη Ανταγωνιστικότητας (2019), κατατάσσεται στην 265η θέση μεταξύ 268 Περιφερειών της ΕΕ, ενώ σε εθνικό επίπεδο έχει τη 12η θέση. Το 2019 το μερίδιο εξαγωγών της σε σύνολο χώρας ήταν 2,6% (ΣΕΒΕ) έχοντας την 6η θέση. Οι εξαγωγές μειώθηκαν σε σχέση με το 2018. Οι επιχειρήσεις της Π-ΑΜΘ έχουν την 3η χαμηλότερη επίδοση μεταξύ των 13 Περιφερειών της χώρας σε επιχειρηματικές και συνεργατικές σχέσεις που συνάπτουν και η επενδυτική κινητοποίηση είναι περιορισμένη.

Με στοιχεία 2018 το 48,3% των επιχειρήσεων είχαν μηδενικές δαπάνες για επενδύσεις και μόλις το 11,2% των επιχειρηματικών δαπανών αφορούσαν αύξηση δυναμικότητας και παραγωγή νέων προϊόντων (ΣΕΒ 2020). Αδυναμία αποτελεί επίσης ο χαμηλός βαθμός χρήσης και αξιοποίησης ΤΠΕ. Σημαντικό πρόβλημα παραμένει η εκτεταμένη αποβιομηχάνιση και η μεταφορά παραγωγικών δραστηριοτήτων σε γειτονικές Βαλκανικές χώρες. Αν και οι τοπικές επιχειρήσεις υποστηρίχθηκαν από τις προηγούμενες περιόδους, εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν τα χρόνια σοβαρά ζητήματα που σχετίζονται με την εξωστρέφεια και την ανταγωνιστικότητα.

Ο ΕΣ θα συμβάλλει στην επιχειρηματική ανάκαμψη της ΠΑΜΘ με τη στήριξη υφιστάμενων και νέων επιχειρήσεων κατά προτεραιότητα σε τομείς της RIS3 (συμπεριλαμβανομένης της γαλάζιας οικονομίας), με την ενδυνάμωση δομών στήριξης της επιχειρηματικότητας, τη βελτίωση της παραγωγικότητας και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων αλλά και της τόνωσης της εξωστρέφειά τους. Ο ΕΣ συνάδει με το νέο ΣΕΣ και το ΕΠΑ 2021 - 2025 για τη στροφή σε ένα νέο επιχειρηματικό και παραγωγικό πρότυπο.

Δ.5.2. Στόχος Πολιτικής 2 (ΣΠ2): Μια πιο πράσινη και ανθεκτική Ευρώπη

Με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα προς μια οικονομία μηδενικών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, μέσω της προώθησης της δίκαιης μετάβασης σε καθαρές μορφές ενέργειας, των πράσινων και γαλάζιων επενδύσεων, της κυκλικής οικονομίας, του μετριασμού της κλιματικής αλλαγής και της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης των κινδύνων και της βιώσιμης αστικής κινητικότητας.

Περιλαμβάνει τους Ειδικούς Στόχους (ΕΣ):

- 2i.** Προώθηση ενεργειακής απόδοσης και μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.
- 2ii.** Προώθηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας σύμφωνα με την Οδηγία (ΕΕ) 2018/2001, συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων αειφορίας που καθορίζονται σε αυτήν.
- 2iv.** Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης του κινδύνου καταστροφών και της ανθεκτικότητας, λαμβάνοντας υπόψη προσεγγίσεις που βασίζονται στο οικοσύστημα.
- 2v.** Προαγωγή της πρόσβασης στο νερό και της βιώσιμης διαχείρισης του νερού.
- 2vi.** Προαγωγή της μετάβασης σε μια κυκλική οικονομία και αποδοτική ως προς τους πόρους οικονομία.

Αναφορικά με τον ΕΣ 2i

Προτεραιότητα της ΠΑΜΘ στον τομέα της ενέργειας, σε σχέση και με την Ευρωπαϊκή και Εθνική πολιτική, αποτελεί η βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας του κτιριακού αποθέματος, η μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης και η μείωση των εκπομπών CO₂. Η παλαιότητα του κτιριακού αποθέματος της Περιφέρειας σε συνδυασμό με τις δυσμενείς κλιματολογικές συνθήκες λόγω της θέσης και του ορεινού χαρακτήρα της, διαμορφώνουν αυξημένες ανάγκες για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων. Βάσει της απογραφής κατοικιών 2011 της ΕΛΣΤΑΤ, το 64% των κτιρίων στην Π-ΑΜΘ είναι κατασκευασμένα προ του 1980 και επομένως δεν έχουν καθόλου ή έχουν χαμηλά επίπεδα θερμικής προστασίας. Συνεπώς πρόκειται για κατασκευές με υψηλές ενεργειακές απώλειες-ανάγκες. Τα προηγούμενα σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες όπως το υψηλό κόστος θέρμανσης (πετρέλαιο και ηλεκτρικό ρεύμα) και οι περιορισμένες επιλογές των νοικοκυριών (έλλειψη δικτύου φυσικού αερίου) έχουν ως αποτέλεσμα η ΠΑΜΘ να κατέχει το υψηλότερο ποσοστό δαπανών για θέρμανση σε εθνικό επίπεδο.

Ο ΕΣ επιδιώκει να συμβάλει στη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης σε δημόσια κτίρια και σε δημόσιους χώρους, καθώς στην ΠΑΜΘ η κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας του Δημοσίου Τομέα (7,3% επί της συνολικής κατανάλωσης, ΕΛΣΤΑΤ 2012) υπερβαίνει τον εθνικό μ.ό. (5,8%). Επίσης στις προτεραιότητες που τίθενται βάσει της αρχής «energy efficient first» που υιοθετεί το Green Deal είναι η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων του δημοσίου τομέα. Ο ΕΣ εναρμονίζεται με τις στρατηγικές προτεραιότητες και τους ειδικούς κλιματικούς στόχους του ΕΣΕΚ. Συμβάλλει στην πράσινη μετάβαση και στην επίτευξη των εθνικών και ενωσιακών στόχων για το κλίμα που συνδέονται με τη μείωση των εκπομπών CO₂ και τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων. Ακόμη συνάδει με το νέο ΣΕΣ και το «Ελλάδα 2.0» και την προτεραιότητα «Πράσινη Μετάβαση» όπου έχουν ενσωματωθεί οι προτεραιότητες της Έκθεσης Πισσαρίδη για ενίσχυση της μετάβασης προς την κλιματική ουδετερότητα ως το 2050.

Αναφορικά με τον ΕΣ 2ii

Η ΠΑΜΘ κατέχει υψηλή θέση στον ενεργειακό τομέα της χώρας και δη στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Διαθέτει όλες τις μορφές πρωτογενούς παραγωγής ενέργειας (στερεά, υγρά και αέρια καύσιμα), καθώς και όλες τις μορφές ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Σύμφωνα με στοιχεία της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Αιολικής Ενέργειας (2020), η -ΑΜΘ κατέχει την 3η θέση πανελλαδικά (μετά τη Στερεά Ελλάδα και την Πελοπόννησο) σε εγκαταστάσεις και παραγωγή που αντιστοιχεί σε ποσοστό 12%. Σταδιακά η ΠΑΜΘ εξελίσσεται σε νέο ενεργειακό κέντρο της χώρας, εκμεταλλευόμενη την ποικιλία των ενεργειακών της πόρων. Η αξιοποίηση του υφιστάμενου δυναμικού ΑΠΕ και κυρίως της γεωθερμίας παραμένει βασική στρατηγική στόχευση για την Περιφέρεια εξαιτίας των δυνατοτήτων και των συγκριτικών πλεονεκτημάτων τους. Σημειώνεται ότι υπάρχουν σημαντικά αναξιοποίητα γεωθερμικά πεδία τα οποία μπορούν να συνεισφέρουν στην παραγωγή ενέργειας με εφαρμογή στον αγροτικό τομέα και χρήση για αστική τηλεθέρμανση όπου είναι εφικτό.

Ο Ειδικός Στόχος αναμένεται να συμβάλει στην αξιοποίηση του υφιστάμενου δυναμικού ΑΠΕ και κυρίως της γεωθερμίας και στη μείωση της εξάρτησης από συμβατικές πηγές ενέργειας. Ο ΕΣ εναρμονίζεται με την «Πράσινη Συμφωνία» και τη μετάβαση σε καθαρές και ανανεώσιμες

πηγές ενέργειας, καθώς και με το νέο ΣΕΣ για την προώθηση των ΑΠΕ. Είναι σε συμφωνία με το ΕΣΕΚ αναφορικά με την προώθηση των ΑΠΕ και την ενίσχυση του ενεργειακού μίγματος. Στην έκθεση Πισσαρίδη, αναφέρονται οι αναπτυξιακές ευκαιρίες που προκύπτουν από τις πολιτικές μετριασμού της κλιματικής αλλαγής με τη χρήση ΑΠΕ και εν γένει τα πλεονεκτήματα από τη μείωση των εκπομπών ρύπων του θερμοκηπίου.

Αναφορικά με τον ΕΣ 2iv

Η ΠΑΜΘ είναι 9η Ελληνική Περιφέρεια σε αριθμό κηρύξεων έκτακτης ανάγκης και οι περισσότερες οφείλονται σε βροχοπτώσεις και πλημμύρες (Στατιστική Επισκόπηση Κηρύξεων 2014-2019, ΓΓΠΠ). Το 2019 σχεδόν όλες οι ΠΕ πέραν της Δράμας αντιμετώπισαν πλημμυρικά φαινόμενα. Επίσης το 2020 αρκετές περιοχές της Περιφέρειας προκηρύχθηκαν σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης λόγω έντονων καιρικών φαινομένων (χάρτης 2020, ΓΓΠΠ, Δ/νση Σχεδιασμού και Αντιμετώπισης Έκτακτων Αναγκών) για τα οποία ευθύνεται η συντελούμενη κλιματική αλλαγή. Η αντιμετώπιση των κινδύνων κλιματικής αλλαγής θα επιτευχθεί μέσω του ΠΕΣΠΚΑ που προβλέπει ως το 2050 να επηρεαστούν οι δραστηριότητες του α' γενή τομέα (γεωργία & δασικά συστήματα), οι υδάτινοι πόροι και η δημόσια υγεία. Ωστόσο, οι άμεσοι κίνδυνοι στην ΠΑΜΘ από την κλιματική αλλαγή αφορούν σε πλημμυρικά φαινόμενα, δασικές πυρκαγιές, διάβρωση ακτών και εδαφών, αλλά και υφαλμύριση υδάτων.

Ειδικότερα ο μεγάλος όγκος υδάτων σε συνδυασμό με τα ιδιαίτερα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά του ορεινού ανάγλυφου, την επίδραση των κλιματικών συνθηκών και την αδυναμία ως σήμερα συντονισμένης πρόληψης/αντιμετώπισης από την Ελληνική και Βουλγαρική πλευρά, συνεπάγονται την εμφάνιση εκτεταμένων πλημμυρικών φαινομένων ιδίως στη λεκάνη του Έβρου, αλλά και σε άλλες περιοχές της ΠΑΜΘ. Παραμένουν συνεπώς προς επίλυση, σημαντικά προβλήματα αντιπλημμυρικής προστασίας και ειδικότερα στις Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας όπως προκύπτουν από την 1η αναθεώρηση προκαταρκτικής αξιολόγησης κινδύνων πλημμύρας (2020, 2η έκδοση).

Ανάγκη υπάρχει ακόμη για προστασία της παράκτιας ζώνης από τη διάβρωση. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι απαιτούνται παρεμβάσεις στις παραλιακές ζώνες Αλεξανδρούπολης, Βιστωνίδας - Ισμαρίδας, Ν. Περάμου ως την παραλία Οφρυνίου, στις ακτές Θάσου, Σαμοθράκης και του Δήμου Καβάλας. Λόγω της μεγάλης επιφάνειας σε δάση, υπάρχουν αυξημένες ανάγκες περιορισμού & προστασίας από δασικές πυρκαγιές στον ορεινό όγκο Ροδόπης αλλά και στις παράκτιες και νησιωτικές περιοχές. Ο ΕΣ συνάδει με το ΕΣΕΚ για την προστασία από την κλιματική αλλαγή.

Αναφορικά με τον ΕΣ 2v

Στον τομέα των υδάτων προωθείται η σταδιακή μείωση της ύδρευσης από γεωτρήσεις και επομένως η εξασφάλιση πόσιμου ύδατος από επιφανειακές πηγές παροχής. Απαιτείται η επέκταση και αντικατάσταση τμημάτων του δικτύου ύδρευσης, καθώς και ο ποιοτικός έλεγχος για την εξασφάλιση υψηλής ποιότητας πόσιμου νερού. Σημαντικό ζήτημα αποτελεί η μείωση των απωλειών ύδατος κατά τη μεταφορά του. Επίσης εντοπίζεται κίνδυνος υφαλμύρισης που επηρεάζει την ποιότητα και επάρκεια των υδατικών πόρων και επιβάλλει τη λήψη αναγκαίων μέτρων. Για τη διαχείριση των υδάτων θα ακολουθηθούν οι κατευθύνσεις που προβλέπονται

στα επικαιροποιημένα Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής των Υδατικών Διαμερισμάτων Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.

Ως προς τη διαχείριση των υγρών αποβλήτων, προτεραιότητα αποτελεί η ολοκλήρωση των υποδομών οικισμών Γ' Προτεραιότητας σύμφωνα με το Εθνικό Επιχειρησιακό Σχέδιο Διαχείρισης Αστικών Λυμάτων Οικισμών Προτεραιότητας, ΠΑΜΘ (Σεπτέμβριος 2020). Ακολουθώντας τίθεται ως προτεραιότητα η κάλυψη τουριστικών περιοχών ή περιοχών με ευαίσθητο περιβαλλοντικά αποδέκτη. Επίσης, λαμβάνοντας υπόψη την παλαιότητα πολλών εγκαταστάσεων Α και Β προτεραιότητας, συνδυαστικά με την αύξηση του πληθυσμού σε ορισμένα αστικά κέντρα, προκύπτουν ανάγκες αναβάθμισης, αλλά και επέκτασής τους.

Ο ΕΣ ακολουθεί τις προτεραιότητες του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας αναφορικά με την αειφόρο χρήση των πόρων σε επίπεδο παροχής και εξοικονόμησης πόσιμου νερού. Βρίσκεται σε συνάφεια με το ΕΠΑ, σχετικά με τις τεχνολογίες που εμποδίζουν τη σπατάλη των υδάτων και παράλληλα εναρμονίζεται με το νέο ΣΕΣ ως προς την ολιστική διαχείριση των υδάτων και των υγρών αποβλήτων.

Αναφορικά με τον ΕΣ 2νι

Στη διαχείριση αποβλήτων υφίσταται η ανάγκη προσαρμογής στη στρατηγική της ΕΕ για να επιτευχθούν οι στόχοι επαναχρησιμοποίησης και ανακύκλωσης, καθώς στην Ελλάδα εξακολουθεί να εφαρμόζεται κυρίως η υγειονομική ταφή. Το ποσοστό διάθεσης αποβλήτων σε ΧΥΤΑ είναι κοντά στο 80% (78,4% των παραγόμενων ΑΣΑ για το 2018) απέχει πάρα πολύ από τον ελάχιστο στόχο του 26% που είχε τεθεί στο υφιστάμενο ΕΣΔΑ για το 2020 και ακόμα περισσότερο από τον αντίστοιχο μ.ό. της ΕΕ που είναι 22,6% (ΕΣΔΑ 2020-2030). Τα ποσοστά ανακύκλωσης με προδιαλογή και ανάκτηση του συνόλου των ΑΣΑ βρίσκονται στο 16,5% και 21,6% αντίστοιχα (στοιχεία 2018), απέχοντας σημαντικά από τους αντίστοιχους στόχους του προηγούμενου ΕΣΔΑ για το 2020, ήτοι 50% & 74% αντίστοιχα (ΕΣΔΑ 2020-2030). Ο στόχος χωριστής συλλογής βιοαποβλήτων (ΒΑ) του ν. 4042/2012 που για το 2020 ήτοι 10% των παραγόμενων ΒΑ δεν έχει επιτευχθεί (5,7% για το 2018). Από τα προηγούμενα προκύπτει η αναγκαιότητα ενεργοποίησης και συνεισφοράς όλων των Περιφερειών για την αναστροφή της υπάρχουσας εικόνας, τη βελτίωση των επιδόσεων της χώρας καθώς και τη μετάβαση από το ισχύον καθεστώς διαχείρισης σε ένα κυκλικό μοντέλο.

Σε ότι αφορά στην ΠΑΜΘ παρά τη σημαντική πρόοδο στην εφαρμογή του ΠΕΣΔΑ, παραμένουν σημαντικές ανάγκες που αφορούν κυρίως στην προμήθεια εξοπλισμού προεπεξεργασίας στερεών αποβλήτων και κομποστοποίησης, στην προμήθεια απορριμματοφόρων, κάδων ανακύκλωσης, εξοπλισμού συλλογής ανακυκλώσιμων υλικών, εξοπλισμού λειτουργίας ΚΔΑΥ καθώς και κατασκευής Σταθμών Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων. Μέσα από παρεμβάσεις που εντάσσονται στον ΕΣ και αφορούν στη δημιουργία και δικτύωση Πράσινων Σημείων και σε δράσεις πρόληψης, ελαχιστοποίησης, διαλογής και ανακύκλωσης οικιακών αποβλήτων θα επιτευχθεί μείωση του όγκου των απορριμμάτων και ενίσχυση της ανακύκλωσης στην Περιφέρεια. Ο ΕΣ εναρμονίζεται με την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία (Green Deal) και το νέο Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων σχετικά με την κυκλική οικονομία, την ανακύκλωση και την επαναχρησιμοποίηση υλικών, ενώ λειτουργεί συμπληρωματικά με το Πρόγραμμα ΠΕΚΑ.

Δ.5.3. Στόχος Πολιτικής 3 (ΣΠ3): Μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη

Μέσω της ενίσχυσης της κινητικότητας.

Περιλαμβάνει τους Ειδικούς Στόχους (ΕΣ):

3i. Ανάπτυξη ενός ανθεκτικού στην κλιματική αλλαγή, έξυπνου, ασφαλούς, βιώσιμου και διατροφικού ΔΕΔ-Μ.

3ii. Ανάπτυξη και ενίσχυση της βιώσιμης, ανθεκτικής στην κλιματική αλλαγή, έξυπνης και διατροφικής εθνικής, περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας, με καλύτερη πρόσβαση στα ΔΕΔ-Μ και διασυννοριακή κινητικότητα.

Αναφορικά με τον ΕΣ 3i

Στρατηγική επιλογή της ΠΑΜΘ είναι η ανάδειξη της ως κόμβου πολύτροπων μεταφορών και η περαιτέρω ανάπτυξη των υποδομών που θα συμβάλλουν στη διασύνδεσή της με το δίκτυο των διεθνών μεταφορικών αξόνων (ΔΕΔ-Μ). Οι ανάγκες στον τομέα των μεταφορών αφορούν στην ανάπτυξη των κάθετων αξόνων της Περιφέρειας και των συνδυασμένων μεταφορών, δίνοντας έμφαση στην ενίσχυση και αξιοποίηση των λιμενικών υποδομών της Καβάλας και της Αλεξανδρούπολης. Σημαντική είναι η ανάγκη για κατασκευή του τμήματος του οδικού άξονα Ε61 μεταξύ Καβάλας και Δράμας, καθώς και του άξονα Ξάνθης - Ελληνοβουλγαρικά σύνορα. Αναγκαία θεωρείται επίσης η ενίσχυση των σιδηροδρομικών μεταφορών προκειμένου να λειτουργήσουν συμπληρωματικά με τις οδικές μεταφορές αλλά και η αναβάθμιση των μεθοριακών σταθμών έτσι ώστε να βελτιωθούν οι συνθήκες ασφαλούς διέλευσης ανθρώπων και εμπορευμάτων στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ.

Μέσα από τις παρεμβάσεις του συγκεκριμένου Ειδικού Στόχου θα ενισχυθεί η περιφερειακή και διεθνής συνδεσιμότητα της Περιφέρειας, θα αυξηθεί η ελκυστικότητά της ως τουριστικός προορισμός και η περεταίρω ανάπτυξή της. Ο σχεδιασμός της Περιφέρειας είναι σε συνέργεια και συμπληρωματικότητα με το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών και την περιφερειακή του διάσταση καθώς και με το Τομεακό Πρόγραμμα Υποδομών - Μεταφορών. Ακόμη είναι σε συμφωνία με το ΣΕΣ και το ΕΠΑ αναφορικά με έργα και υποδομές ενίσχυσης πολυτροπικής κινητικότητας, καθώς και έργα οδικής ασφάλειας και αστικής κινητικότητας. Παράλληλα συμβαδίζει με τον άξονα 4.6. του Ελλάδα 2.0 για τον εκσυγχρονισμό και τη βελτίωση της ανθεκτικότητας κύριων κλάδων της οικονομίας, μέσω πολυτροπικών, ανθεκτικών στο κλίμα, έξυπνων και βιώσιμων συστημάτων υποδομών και της αναβάθμισής τους. Τέλος, ακολουθεί τις επενδυτικές προτεραιότητες της έκθεσης Πισσαρίδη αναφορικά με την ανάπτυξη των υποδομών μεταφορών.

Αναφορικά με τον ΕΣ 3ii

Προτεραιότητα για την ΠΑΜΘ αποτελεί η ενίσχυση της προσπελασιμότητας σε ενδοπεριφερειακό επίπεδο, η αύξηση της οδικής ασφάλειας, η αναβάθμιση του οδικού δικτύου για τη διευκόλυνση της κυκλοφορίας, η ανάπτυξη της διατροφικότητας των μεταφορών, καθώς και η βελτίωση των θαλάσσιων μετακινήσεων από και προς τα νησιά της Περιφέρειας. Το εσωτερικό οδικό δίκτυο της ΠΑΜΘ είναι αρκετά εκτεταμένο και χρήζει βελτιώσεων σε θέματα λειτουργικότητας - κυκλοφοριακών συνθηκών, ασφάλειας και προσβασιμότητας, ιδιαίτερα σε ορεινές - νησιωτικές περιοχές. Ζητούμενο αποτελεί ωστόσο και το ζήτημα της οδικής ασφάλειας εντός του αστικού ιστού. Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ 2019, αναφορικά με τα οδικά

τροχαία ατυχήματα η ΠΑΜΘ κατατάσσεται στην 7η θέση στο σύνολο της χώρας. Μεγαλύτερο ποσοστό τροχαίων οδικών ατυχημάτων καταγράφονται στο εθνικό και επαρχιακό οδικό δίκτυο, με τον αυτοκινητόδρομο της Εγνατίας Οδού να συμμετέχει με μικρό μόνο ποσοστό.

Για την ΠΑΜΘ έχει εκπονηθεί Ολοκληρωμένο Σχέδιο Οδικής Ασφάλειας και πέντε επιμέρους μελέτες βελτίωσης οδικής ασφάλειας που αφορούν στο οδικό δίκτυο των Περιφερειακών Ενοτήτων Έβρου, Ροδόπης, Ξάνθης, Καβάλας και Δράμας που λαμβάνονται υπόψη στο πλαίσιο των προτεινόμενων δράσεων του Προγράμματος. Μέσω του ΕΣ προβλέπονται πέραν των δράσεων λειτουργικής αναβάθμισης και οδικής ασφάλειας, δράσεις ενίσχυσης της προσπελασιμότητας και λιμενικές υποδομές μικρής κλίμακας.

Ο ΕΣ θα συνεισφέρει στη βελτίωση του ενδοπεριφερειακού δικτύου και στην ενίσχυση της συνδεσιμότητας με την Εγνατία Οδό και τους κάθετους άξονες, στην εξοικονόμηση χρόνου μετακίνησης λόγω της αναβάθμισης των οδικών υποδομών, στην ενίσχυση της οδικής ασφάλειας και στη μείωση των τροχαίων ατυχημάτων. Ο ΕΣ συνάδει με το ΣΕΣ και το ΕΠΑ για έργα και υποδομές μεταφορών και οδικής ασφάλειας. Παράλληλα, συμβαδίζει με τον άξονα 4.6 του Ελλάδας 2.0 για τον εκσυγχρονισμό και τη βελτίωση της ανθεκτικότητας κύριων κλάδων της οικονομίας, μέσω πολυτροπικών, ανθεκτικών στο κλίμα, έξυπνων και βιώσιμων συστημάτων υποδομών. Τέλος, λειτουργεί συμπληρωματικά με το Πρόγραμμα Υποδομών - Μεταφορών και το νέο ΕΣΣΜ.

Δ.5.4. Στόχος Πολιτικής 4 (ΣΠ4): Μια πιο κοινωνική και χωρίς αποκλεισμούς Ευρώπη (ΕΤΠΑ)

Μέσω της υλοποίησης του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων.

Περιλαμβάνει τους Ειδικούς Στόχους (ΕΣ):

4ii. Βελτίωση της ισότιμης πρόσβασης σε χωρίς αποκλεισμούς και ποιοτικές υπηρεσίες εκπαίδευσης, κατάρτισης και διά βίου μάθησης μέσω της ανάπτυξης προσβάσιμων υποδομών, μεταξύ άλλων με την ενίσχυση της ανθεκτικότητας της εξ αποστάσεως και της διαδικτυακής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

4iii. Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, των νοικοκυριών με χαμηλό εισόδημα και των μειονεκτουσών ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με ειδικές ανάγκες, μέσω ολοκληρωμένων δράσεων, που περιλαμβάνουν υπηρεσίες στέγασης και κοινωνικές υπηρεσίες.

4v. Εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη και την ενίσχυση της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγείας, συμπεριλαμβανομένης της πρωτοβάθμιας περίθαλψης, και της προώθησης της μετάβασης από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα που βασίζεται στην οικογένεια και στην τοπική κοινότητα.

4vi. Ενίσχυση του ρόλου του πολιτισμού και του βιώσιμου τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική καινοτομία.

Αναφορικά με τον ΕΣ 4ii

Βάσει της ΕΛΣΤΑΤ για τα σχολικά έτη 2017/2018 και 2018/2019 το πλήθος νηπιαγωγείων στην ΠΑΜΘ μειώθηκε κατά 1,6% ενώ τα εγγεγραμμένα νήπια αυξήθηκαν κατά 4,9% λόγω της επέκτασης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης στο νηπιαγωγείο. Στα δημοτικά οι μονάδες και οι

μαθητές μειώθηκαν (0,3% και 1,3% αντίστοιχα), στα γυμνάσια έμειναν σταθερές ενώ οι μαθητές αυξήθηκαν κατά 0,5%. Στα λύκεια οι μονάδες αυξήθηκαν κατά μία, ενώ οι μαθητές κατά 11,3%. Στην ΠΑΜΘ λειτουργούν 30 μονάδες Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης για τα σχολικά έτη 2017/2018 και 2018/2019 και οι μαθητές αυξήθηκαν κατά 5,4%. Η ΠΑΜΘ είναι 6η στη συγκέντρωση μαθητικού δυναμικού ειδικών σχολείων στη χώρα. Ο δείκτης σχολικής διαρροής αν και βελτιώνεται, παραμένει υψηλότερος από τον εθνικό μ.ο. (7,7% έναντι 4,1%, 2019 Eurostat). Η ΠΑΜΘ έχει την 11η θέση σε ποσοστό πτυχιούχων γ' βάθμιας εκπαίδευσης στη χώρα και την 5η θέση ως προς την αναλογία ατόμων 15-24 ετών που βρίσκονται εκτός εκπαίδευσης και απασχόλησης (Eurostat, 2019).

Στον τομέα των υποδομών εκπαίδευσης υπάρχουν ανάγκες αναβάθμισης και εκσυγχρονισμού των υποδομών και του εξοπλισμού εξαιτίας της γήρανσης του κτιριακού αποθέματος και των ελλείψεων σε εξοπλισμό ΤΠΕ και των αναγκών που αναδείχθηκαν από την τηλεεκπαίδευση λόγω του Covid-19, αλλά και της κατεύθυνσης που δίδεται για το νέο σχολείο. Ωστόσο, υπάρχουν και ανάγκες νέων υποδομών λόγω αύξησης μαθητών και λόγω νέων θεσμικών ρυθμίσεων όπως η δίχρονη υποχρεωτική προσχολική εκπαίδευση. Οι υπάρχουσες ελλείψεις θα ικανοποιηθούν για να βελτιωθεί η ποιότητα της εκπαίδευσης και να καταστεί το σχολικό περιβάλλον ένας σύγχρονος χώρος μάθησης και ανάπτυξης νέων κατευθύνσεων και δεξιοτήτων. Ο ΕΣ θα συμβάλλει στην εξασφάλιση επαρκών, ποιοτικών, χωρίς αποκλεισμούς και σύγχρονων μονάδων εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης και δια βίου μάθησης. Λειτουργεί συμπληρωματικά με το ΕΠΑΝΑΔΕΔΒΜ και συνάδει με τις προτεραιότητες του Ελλάδα 2.0 για ψηφιακό μετασχηματισμό της εκπαίδευσης και του ΕΠΑ για ανάπτυξη και εκσυγχρονισμό των υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης.

Αναφορικά με τον ΕΣ 4iii

Στην ΠΑΜΘ η μεγάλη μετανάστευση των νέων, ειδικά την περίοδο της οικονομικής κρίσης, είχε σαν αποτέλεσμα την αποδυνάμωση των μηχανισμών προστασίας της παραδοσιακής οικογένειας και την εμφάνιση πρωτόγνωρου ελλείματος στην υποστήριξη των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού, όπως οι ηλικιωμένοι και τα ΑμεΑ. Το πρόβλημα εμφανίζεται εντονότερα σε ορεινούς και απομακρυσμένους οικισμούς και αναδείχθηκε κατά την πρόσφατη κρίση του Covid-19. Η ανάγκη για δημιουργία δομών φροντίδας είναι επιτακτική και σημειώνεται από όλους τους εμπλεκόμενους στην κοινωνική πρόνοια.

Ο δείκτης γήρανσης αυξάνεται διαρκώς από το 2015 και το 2020 ανέρχεται σε 164,30% υπερβαίνοντας σημαντικά τον εθνικό μ.ο.:147,50% (Eurostat). Επίσης συγκεντρώνεται μεγάλος πληθυσμός ατόμων που ανήκουν σε ειδικές ομάδες, όπως των Ρομά (16.435 καταγραφή της Γραμματείας Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας, 4/2019) που διαβιούν σε οικισμούς, οι οποίοι έχουν ανάγκη από παρεμβάσεις, ώστε να βελτιωθούν οι υλικές προϋποθέσεις της κοινωνικής τους ένταξης, παράλληλα με αυτές στους τομείς της εκπαίδευσης, της απασχόλησης και της παιδικής φροντίδας. Οι υποδομές συγκεκριμένων ευπαθών ομάδων (ΑμεΑ, Ρομά, κ.α.) απαιτείται να συνδεθούν με την ενίσχυση της αποϊδρυματοποίησης για την αντιμετώπιση των προκαταλήψεων και των διακρίσεων προκειμένου να αυξήσουν το επίπεδο ποιότητας ζωής και να βελτιώσουν την πρόσβασή τους σε αναγκαίες κοινωνικές και υποστηρικτικές υπηρεσίες για τους ίδιους και το οικογενειακό τους περιβάλλον.

Ο ΕΣ θα επιδιώξει να βελτιώσει τις παρεχόμενες υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας μέσω της αναβάθμισης και συμπλήρωσης των σχετικών υποδομών, χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικών ομάδων και αντιμετώπιση των σύγχρονων κοινωνικών προβλημάτων που ενδυνάμωσε η πανδημία Covid-19. Ο ΕΣ εναρμονίζεται με τον Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων και το ΣΕΣ 2021-2027 για μια πιο κοινωνική Ελλάδα μέσω της επένδυσης στο ανθρώπινο δυναμικό & της διασφάλισης ισότιμης πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες και αγαθά.

Αναφορικά με τον ΕΣ 4ν

Τα προβλήματα και οι αδυναμίες κάλυψης του πληθυσμού σε υποδομές και υπηρεσίες υγείας, εντάθηκαν την τελευταία 10ετία λόγω της οικονομικής ύφεσης και των περικοπών στον τομέα της υγείας (8% του ΑΕΠ:2017 και 7,84%:2019). Η ΠΑΜΘ έχει την 6η θέση στη χώρα σε αριθμό κρεβατιών/10.000 κατοίκους (2015) παρά το ότι στην περίοδο της κρίσης σημείωσε την υψηλότερη αύξηση έναντι των άλλων ελληνικών περιφερειών (ΟΟΣΑ 2020). Το 2016 κατέχει το 6,74% των νοσοκομειακών κλινών της χώρας. Το 2019 λειτουργούν 15 ΚΥ με 58 κλίνες, 525 άτομα προσωπικό, ήτοι 27% ιατρικό, 49% νοσηλευτικό και 24% λοιπό προσωπικό. Τα ιατρικά μηχανήματα αυξήθηκαν κατά 8,9% (2017-2019, ΕΛΣΤΑΤ). Η χαμηλή αναλογία νοσοκομειακών κλινών και νοσηλευτικού προσωπικού σε συνδυασμό με τις υγειονομικές ανάγκες της πανδημίας, το υψηλό ποσοστό γηρασμένου πληθυσμού και το δικαίωμα πρόσβασης των προσφύγων από το 2016 στο ίδιο επίπεδο υπηρεσιών με τους Έλληνες πολίτες καθιστούν ζωτικής σημασίας την περεταίρω ενίσχυση των υπηρεσιών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας υγείας. Η Ελλάδα αν και η 3η πιο γερασμένη χώρα στον αναπτυγμένο κόσμο (2017) δε διαθέτει ανάλογου ύψους υποδομές μακροχρόνιας φροντίδας (2% έναντι 9% στον ΟΟΣΑ) που στηρίζεται εθιμικά στην οικογένεια.

Προβλήματα πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας καταγράφονται για τον πληθυσμό που ζει σε ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές της ΠΑΜΘ αναδεικνύοντας την ανάγκη βελτίωσης της χωροθέτησής τους και ενδεχόμενη ανάπτυξη κινητών μονάδων. Στην Ελλάδα το 2014 το 3% των ατόμων που ζούσαν σε πόλεις δεν είχαν πρόσβαση σε περίθαλψη, ενώ το ποσοστό ήταν 13% για τα άτομα σε αγροτικές περιοχές (OECD). Στο πλαίσιο των παραπάνω σχεδιάζονται δράσεις που θα συνεισφέρουν στην περαιτέρω ενίσχυση του περιφερειακού συστήματος υγείας κατά προτεραιότητα, σε περιοχές όπου εντοπίζεται υστέρηση και υποβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών στους κατοίκους. Ο ΕΣ εναρμονίζεται με το ΕΣΔ Δημόσιας Υγείας 2021-2025 και τον Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων.

Αναφορικά με τον ΕΣ 4νι

Η ΠΑΜΘ διαθέτει υψηλό απόθεμα σε ότι αφορά την πολιτιστική και ιστορική της κληρονομιά: 34 παραδοσιακούς οικισμούς (ΥΠΕΚΑ), 56 αρχαιολογικούς χώρους και 43 αναγνωρισμένα μουσεία (Υπ. Πολ. και Αθλ.). Με εξαίρεση κάποια υπερτοπικά προβεβλημένα μνημεία, ο βαθμός αναγνωρισιμότητας και επισκεψιμότητας των υπολοίπων είναι χαμηλός και μάλιστα, ένα μεγάλο μέρος δεν είναι επισκέψιμα. Κύρια αίτια είναι η ανεπαρκής προβολή, ο χαμηλός βαθμός ανάδειξης, συντήρησης και προσβασιμότητας. Η ΠΑΜΘ επιδιώκει τη σύνδεση τουρισμού - πολιτισμού στην κατεύθυνση του εμπλουτισμού και της ενίσχυσης του τουριστικού προϊόντος και της καθιέρωσης μιας ισχυρής ταυτότητας τουριστικού προορισμού. Στόχος είναι η στροφή

στον ποιοτικό και θεματικά διαφοροποιημένο τουρισμό αξιοποιώντας, ιδίως σε περιοχές με αναπτυξιακή υστέρηση, τα φυσικά και πολιτιστικά στοιχεία και χαρακτηριστικά τους.

Ο τομέας του τουρισμού παρά τη σημαντική του παρουσία και το άνοιγμα σε νέες αγορές, δέχεται ισχυρό πλήγμα λόγω του Covid-19 που βιώνει ολόκληρος ο πλανήτης από το 2020. Η Π-ΑΜΘ στο διάστημα 2019-2020 είχε τη μεγαλύτερη μείωση επισκεπτών στη χώρα (-84,3%) μετά το Βόρειο Αιγαίο και τη μεγαλύτερη μείωση διανυκτερεύσεων (-76,9%) και ταξιδιωτικών εισπράξεων (-79,2%) μετά τις Περιφέρειες Β. Αιγαίου και Κ. Μακεδονίας. Στην ΠΑΜΘ καταγράφεται η χαμηλότερη δαπάνη/επίσκεψη και η μικρότερη διάρκεια παραμονής (152€ και 3,9 ημέρες, 2020 ΙΝΣΕΤΕ).

Συνεπώς προκύπτει η ανάγκη δράσεων βελτίωσης των τουριστικών δεικτών καθώς ο τουρισμός μπορεί να αποτελέσει δυναμικό πυλώνα ανάπτυξης της ΠΑΜΘ. Στο πλαίσιο αυτό μέσω του ΕΠ ΠΑΜΘ επιδιώκεται η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος με την ανάδειξη και αξιοποίηση σημαντικών στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς και του φυσικού κάλλους, με στόχο την ενίσχυση της προβολής και την αύξηση της ελκυστικότητας και επισκεψιμότητας. Ο ΕΣ συμβάλει στη διασύνδεση του πολιτιστικού και φυσικού κεφαλαίου με την τοπική οικονομία σε σύνδεση με την περιφερειακή στρατηγική τουριστικής ανάπτυξης και το Τομεακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης Τουρισμού 2021 - 2025.

Δ.5.5. Στόχος Πολιτικής 4 (ΣΠ4): Μια πιο κοινωνική και χωρίς αποκλεισμούς Ευρώπη (ΕΚΤ+)

Μέσω της υλοποίησης του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων.

Περιλαμβάνει τους Ειδικούς Στόχους (ΕΣ):

4α. Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και μέτρα ενεργοποίησης για όλα τα άτομα που αναζητούν εργασία, συγκεκριμένα, τους νέους, ιδίως μέσω της υλοποίησης της Εγγύησης για τη Νεολαία, τους μακροχρόνια άνεργους και τις μειονεκτούσες ομάδες στην αγορά εργασίας, και για τα οικονομικά μη ενεργά άτομα, καθώς και μέσω της προώθησης της αυτοαπασχόλησης και της κοινωνικής οικονομίας.

4δ. Προώθηση της προσαρμογής εργαζομένων, επιχειρήσεων και επιχειρηματιών στην αλλαγή, της ενεργού και υγιούς γήρανσης, καθώς και ενός υγιεινού και καλά προσαρμοσμένου περιβάλλοντος εργασίας που αντιμετωπίζει τους κινδύνους για την υγεία.

4στ. Προώθηση της ίσης πρόσβασης σε ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση και κατάρτιση και της ολοκλήρωσής τους, ιδίως για τις μειονεκτούσες ομάδες, από την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα έως τη γενική και επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς και περεταίρω έως την τριτοβάθμια εκπαίδευση και την εκπαίδευση και επιμόρφωση των ενηλίκων, συμπεριλαμβανομένης της διευκόλυνσης της μαθησιακής κινητικότητας για όλους και της προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρίες.

4η. Προώθηση της ενεργού ένταξης, με σκοπό την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, της απαγόρευσης των διακρίσεων, και της ενεργού συμμετοχής και βελτίωσης της απασχολησιμότητας, ειδικότερα για τις μειονεκτούσες ομάδες.

4θ. Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών, περιλαμβανομένων των μεταναστών.

4i. Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως των Ρομά.

4ia. Ενίσχυση της ισότιμης και έγκαιρης πρόσβασης σε ποιοτικές, βιώσιμες και οικονομικά προσιτές υπηρεσίες, περιλαμβανομένων υπηρεσιών που προάγουν την πρόσβαση σε στέγαση και υπηρεσιών φροντίδας με επίκεντρο τον άνθρωπο, συμπεριλαμβανομένης της υγειονομικής περίθαλψης, εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης στην κοινωνική προστασία, με ειδική έμφαση στα παιδιά και στις μειονεκτούσες ομάδες, βελτίωση της προσβασιμότητας, μεταξύ άλλων για άτομα με αναπηρίες, της αποτελεσματικότητας και της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης και των υπηρεσιών μακροχρόνιας περίθαλψης.

4ιβ. Προώθηση της κοινωνικής ένταξης των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, συμπεριλαμβανομένων των απόρων και των παιδιών.

Αναφορικά με τον ΕΣ 4α

Ο δείκτης απασχόλησης στην ΠΑΜΘ, ως συνάρτηση της γενικής αποανάπτυξης της περιοχής τις τελευταίες δεκαετίες, ακολούθησε πτωτική πορεία. Η οικονομική κρίση εντείνει το πρόβλημα της ανεργίας και της μετανάστευσης του εργατικού δυναμικού της. Εντούτοις, στο διάστημα 2015-2018 παρατηρείται μείωση του ποσοστού της ανεργίας, που παραμένει χαμηλότερο από το μ.ό της χώρας. Η κατάσταση μεταβάλλεται το 2019 εξ αιτίας της πανδημίας. Η ανεργία αυξήθηκε, χάθηκαν πολλές θέσεις εργασίας και το δ' τρίμηνο του 2020 βρίσκει την ΠΑΜΘ να έχει το 4ο υψηλότερο ποσοστό ανεργίας (17,7%) στη χώρα, υπερβαίνοντας τον εθνικό μ.ό. που είναι 16,2% (ΕΛΣΤΑΤ). Επίσης στις ηλικίες 15-24 ετών το ποσοστό αυτό είναι για το 2019 σχεδόν 40% και υπερβαίνει τον εθνικό μ.ό. που είναι 35,2% (Eurostat/European Pillar of Social Rights). Ιδιαίτερα σημαντικό ζήτημα για την ΠΑΜΘ είναι η μακροχρόνια ανεργία που στη διετία 2018-2019 αυξήθηκε κατά 6,5 ποσοστιαίες μονάδες από 68% σε 74,5%. Μάλιστα, η ΠΑΜΘ το 2019 κατατάσσεται στις Περιφέρειες της ΕΕ με τα υψηλότερα ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας (Eurostat).

Το Πρόγραμμα αξιοποιώντας τον ΕΣ 4α σχεδιάζει να παρέμβει μέσω των ΟΧΕ σε περιοχές με χαρακτηριστικά απομόνωσης και υποβάθμισης οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής, σε μια προσπάθεια ενίσχυσης της απασχόλησης και αυτοαπασχόλησης, σε συνέργεια με τις δράσεις του ΕΤΠΑ που σχεδιάζονται στο ΣΠ5. Επίσης ο ΕΣ 4α θα συνεισφέρει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και στην ενίσχυση της αυτοαπασχόλησης των νέων, των μακροχρόνια ανέργων, των γυναικών και των ευάλωτων ομάδων, κατά προτεραιότητα στους κλάδους που προτείνονται από την Στρατηγική RIS3 της ΠΑΜΘ. Ο ΕΣ είναι σε συμφωνία με το νέο ΣΕΣ, το ΕΠΑ 2021-2025, το Σχέδιο Ελλάδα 2.0, καθώς η ενίσχυση της απασχόλησης και η μείωση της ανεργίας αποτελούν βασικό στόχο όλων των παραπάνω στρατηγικών.

Αναφορικά με τον ΕΣ 4δ

Χαρακτηριστικό των επιχειρήσεων της ΠΑΜΘ είναι το μικρό μέγεθος, το χαμηλής ειδίκευσης στελεχιακό και εργατικό δυναμικό, η έλλειψη καινοτομικής κουλτούρας, ο χαμηλός βαθμός διεύθυνσης ΤΠΕ σε παραγωγικές και άλλες δραστηριότητες, καθώς και οι περιορισμένες επιδόσεις σε νέες γνώσεις και δεξιότητες επιχειρηματιών και εργαζομένων. Παράλληλα, ο διαρκής ανταγωνισμός, οι πολυεπίπεδες αλλαγές σε πρότυπα και μεθόδους και οι συνεχείς εξελίξεις σε ότι αφορά τις ανάγκες της αγοράς, επηρεάζουν τις επιχειρήσεις και τους

εργαζομένων. Τα προαναφερθέντα τεκμηριώνουν την ανάγκη προσαρμογής στις ραγδαίες αλλαγές αφενός των εργαζομένων και αφετέρου, των επιχειρήσεων για να καταστούν βιώσιμες και ανταγωνιστικές.

Επίσης, λαμβάνοντας υπόψη και τις νέες συνθήκες που διαμορφώθηκαν στο εργασιακό περιβάλλον λόγω του Covid-19, των αναγκών πρόληψης έναντι υγειονομικών κινδύνων και διασφάλισης ενός υγιούς και ασφαλούς περιβάλλοντος εργασίας διαμορφώνεται ως προτεραιότητα η προώθηση παρεμβάσεων για την προσαρμογή των εργαζομένων, επιχειρήσεων και επιχειρηματιών στην αλλαγή, περιλαμβανομένου της ενεργού και υγιούς γήρανσης. Οι σχεδιαζόμενες παρεμβάσεις λαμβάνουν υπόψη τις Συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου για τη χώρα, λειτουργούν συμπληρωματικά, στον τρίτο Πυλώνα του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας για την απασχόληση, τις δεξιότητες και την κοινωνική συνοχή, στον Αναπτυξιακό Στόχο «Κοινωνική Ανάπτυξη» του ΕΠΑ 2021 - 2025, όσο και στις πολιτικές του τομεακού προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση».

Αναφορικά με τον ΕΣ 4στ

Η προώθηση και διαφύλαξη του δικαιώματος ατόμων από μειονεκτούσες πληθυσμιακές ομάδες σε ποιοτική και ισότιμη εκπαίδευση αποτελεί βασική προτεραιότητα, καθώς έχει καθοριστικό αντίκτυπο στη μετέπειτα δυνατότητά τους να ενταχθούν στην κοινωνία, την αγορά εργασίας και να αποκτήσουν ένα αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης. Από την άποψη αυτή, το δικαίωμα στην εκπαίδευση χωρίς διακρίσεις, από το επίπεδο μάλιστα της προσχολικής εκπαίδευσης, είναι ίσως το πιο αποτελεσματικό μέσο για την επίτευξη ίσων ευκαιριών για τα παιδιά σε ανάγκη ή παιδιά που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες πληθυσμού. Στην ίδια κατεύθυνση επίσης είναι αναγκαίο το εκπαιδευτικό σύστημα να μπορεί να ανταποκρίνεται σε διαφορετικές μαθησιακές ανάγκες, είτε με την υποστήριξη μαθητών με αναπηρία ή και με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, είτε παιδιών πληθυσμιακών ομάδων με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Παράλληλα, επιδιώκεται η συμβολή στη μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου με την ανάπτυξη δράσεων και την στήριξη δομών, τόσο για την κάλυψη των αναγκών των παιδιών, όσο και για την υποστήριξη των οικογενειών τους.

Στο πλαίσιο του ΕΣ προωθείται η πρόσβαση σε υπηρεσίες παιδικής μέριμνας (δράση εναρμόνισης από το 2022 κι έπειτα) που επιδιώκει καλύτερη ισορροπία οικογενειακής και εργασιακής ζωής ιδίως για τις γυναίκες, των οποίων η ανεργία στην ΠΑΜΘ αγγίζει το 20,4% (Eurostat, European Pillar of Social Rights, 2019). Επίσης προβλέπεται η υποστήριξη μαθητών με αναπηρία και μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο γενικό σχολείο με στόχο την καθολική πρόσβαση των παιδιών σε υπηρεσίες εκπαίδευσης και την κοινωνική τους ένταξη. Οι δράσεις του ΕΣ εναρμονίζονται με τον Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων και το νέο ΣΕΣ που προάγουν την ίση πρόσβαση στην εκπαίδευση. Ακόμη, συνάδει με το ΕΣΔ για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, το ΕΣΔ για τα δικαιώματα του παιδιού, όπως επίσης με την Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία και την Εγγύηση για το Παιδί.

Αναφορικά με τον ΕΣ 4η

Η Ελλάδα είναι τελευταία στην ΕΕ στο Δείκτη Ισότητας Φύλων για το 2020 και οι χαμηλότερες επιδόσεις αφορούν στους τομείς του χρόνου για φροντίδα και της εργασίας. Στην ΠΑΜΘ

υπάρχει άνιση συμμετοχή των δύο φύλων στην απασχόληση και αποτυπώνεται στο υψηλό ποσοστό των άνεργων γυναικών που το 2019 είναι 20,4% έναντι 13% των ανδρών (Eurostat, European Pillar of Social Rights). Μάλιστα η διαφορά στο χάσμα απασχόλησης των φύλων αυξήθηκε από 19,9% το 2018 σε 21,2% το 2019 (Eurostat). Η κυριότερη αιτία θεωρείται η, ανεπάρκεια υπηρεσιών ποιοτικής φροντίδας για παιδιά καθώς συχνά και άλλων εξαρτώμενων ατόμων του οικογενειακού περιβάλλοντος. Η ΠΑΜΘ το 2018 κατατάσσεται ψηλά στο χάρτη των ελληνικών περιφερειών που η φύλαξη παιδιών έχει επηρεάσει την απασχόληση των ατόμων 18-64 ετών (Eurostat).

Εντονότερα αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της παιδικής φροντίδας οικογένειες, οι οποίες έχουν χαρακτηριστικά μονογονεϊκότητας ως αποτέλεσμα της μετανάστευσης μεγάλου αριθμού ανδρών για εποχιακές ή και μόνιμες εργασίες, εκτός της περιφέρειας και της χώρας. Από τα παραπάνω διαπιστώνεται η ανάγκη απεμπλοκής των ατόμων-ιδίως των γυναικών-από τη φροντίδα παιδιών και εξαρτώμενων μελών της οικογένειας και στήριξής τους προκειμένου να έχουν τη δυνατότητα να διατηρήσουν την απασχόλησή τους ή να αναζητήσουν εργασία και να ενταχθούν/επανενταχθούν στην αγορά εργασίας με ισότιμους όρους.

Ο ΕΣ ακολουθεί τις κατευθύνσεις του ΣΕΣ για την εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής. Συνάδει με τις Κατευθυντήριες γραμμές για την Απασχόληση (2020), τη Σύσταση του Συμβουλίου (15.02.2016) για την ένταξη των μακροχρόνια ανέργων στην αγορά εργασίας, τη Σύσταση του Συμβουλίου (22.05.2019) σχετικά με συστήματα προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας υψηλής ποιότητας, καθώς και με την Εγγύηση για το Παιδί ιδίως για δωρεάν προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα των πιο ευάλωτων παιδιών που ζουν σε επισφαλή οικογενειακή κατάσταση ή παιδιών με αναπηρίες και ειδικές ανάγκες.

Αναφορικά με τον ΕΣ 40

Η ΠΑΜΘ λόγω του διασυνοριακού χαρακτήρα της αποτελεί πύλη εισόδου μεταναστών και προσφύγων. Το 2021 καταγράφονται 2.927 εκκρεμή αιτήματα αδειών διαμονής επί 18.614 στο σύνολο της χώρας, ενώ οι αιτούντες άσυλο ανέρχονται σε 1.513 (0,25% επί του πληθυσμού της Περιφέρειας) εκ των οποίων οι 1.239 διαμένουν στα Κέντρα Φιλοξενίας Προσφύγων Μεταναστών (ΚΦΠΜ) Καβάλας και Δράμας και οι 274 στο Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ) στον Έβρο (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, 5/2021). Μέχρι στιγμής στην Π-ΑΜΘ ωφελούνται από υπηρεσίες ένταξης 120 άτομα.

Επιδίωξη της ΠΑΜΘ είναι η αποφυγή δημιουργίας θυλάκων μη ενταγμένων ατόμων και ατόμων που διαβιούν σε συνθήκες φτώχειας, απομόνωσης και κοινωνικού αποκλεισμού. Προς την κατεύθυνση αυτή και στο πλαίσιο της Εθνικής Στρατηγικής για την κοινωνική ένταξη προσφύγων και μεταναστών και των Ευρωπαϊκών Συστάσεων περί σεβασμού κοινωνικών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων υπηκόων τρίτων χωρών, η Περιφέρεια θα αναπτύξει μια δέσμη δράσεων εξασφαλίζοντας την ομαλή μετάβαση των ατόμων αυτών από το στάδιο της υποδοχής, στο στάδιο της ένταξής τους στην κοινωνία και την οικονομία της Π-ΑΜΘ με σκοπό την αυτόνομη και αξιοπρεπή διαβίωση.

Συγκεκριμένα μέσω του ΕΣ προτείνονται δράσεις υποστήριξης στέγασης, πρόσβασης στην αγορά εργασίας με καταπολέμηση του ψηφιακού αναλφαριθμητισμού, εκμάθησης της ελληνικής

γλώσσας και ευαισθητοποίησης της τοπικής κοινωνίας. Ο ΕΣ είναι σε συνάφεια με το νέο ΣΕΣ αναφορικά με την κοινωνική ένταξη πολιτών περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, μεταναστών και δικαιούχων διεθνούς προστασίας, μέσω της αντιμετώπισης των εις βάρος τους διακρίσεων, της επισφαλούς στέγασης και της ένταξής τους στην εκπαίδευση. Επίσης είναι σε συμφωνία με τον Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων για τη μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων και την ομαλή ένταξη. Παράλληλα συνάδει με το ΕΠΑ που προάγει τη στήριξη δράσεων ενσωμάτωσης ευπαθών ομάδων πληθυσμού, ιδίως μεταναστών, αλλά και με την έκθεση Πισσαρίδη ως προς την κατάρτιση μεταναστών και την καλύτερη ενσωμάτωσή τους στην αγορά εργασίας.

Αναφορικά με τον ΕΣ 4ι

Στην ΠΑΜΘ η πιο διακριτή και μεγάλη σε μέγεθος ειδική ομάδα πληθυσμού είναι των Ρομά με 16.435 άτομα (Ειδική Γραμματεία Κοινωνικής Ένταξης Ρομά, 2019). Η ΠΑΜΘ είναι η 2η Περιφέρεια στην Ελλάδα σε συγκέντρωση πληθυσμού Ρομά με 32 οικισμούς που συγκεντρώνονται κυρίως στις παρυφές οικισμών αστικών και ημιαστικών κέντρων αλλά και σε διακριτές «γειτονιές» αγροτικών οικισμών. Το 2,1% των Ρομά μένουν σε άκρως υποβαθμισμένες περιοχές, το 72,5% σε μικτούς καταυλισμούς με μερική υποδομή και το 25,4% σε γειτονιές με ανάγκες συμπλήρωσης υποδομών.

Βάσει του ΕΣΔ για την Ένταξη των Ρομά και πληθυσμών που διαμένουν σε ιδιαίτερα υποβαθμισμένους οικισμούς της ΠΑΜΘ (2012) μεταξύ των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι Ρομά είναι οι χαμηλής ποιότητας υποδομές και εξυπηρετήσεις, η διαβίωση πολυάριθμων οικογενειών σε δυσανάλογους χώρους, τα υψηλά ποσοστά κάτω από τα όρια της φτώχειας και η υψηλή ανεργία. Επίσης το πολύ χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και ο αναλφαβητισμός αποτελούν εμπόδιο κοινωνικοποίησης των Ρομά, ένταξής τους στην αγορά εργασίας και επαγγελματικής εξέλιξης και κινητικότητας. Τα παραπάνω σε συνδυασμό με τις σημαντικές αλλαγές που συντελούνται τελευταία στην αγορά εργασίας, σε βαθμό που οι παραδοσιακές ασχολίες αυτής της πληθυσμιακής ομάδας να φθίνουν επικίνδυνα (εποχιακές αγροτικές εργασίες, γυρολογικό εμπόριο) οδηγούν σε παραπέρα περιθωριοποίηση και κοινωνικό αποκλεισμό.

Για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των Ρομά, μεταξύ άλλων προωθούνται δράσεις βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσής τους, παράλληλης στήριξης των παιδιών για την παρακολούθηση της τυπικής εκπαίδευσης και ενεργητικές πολιτικές για την προώθηση στην απασχόληση. Ο ΕΣ συνάδει με το νέο ΣΕΣ για την κοινωνική ένταξη πολιτών περιθωριοποιημένων κοινοτήτων όπως οι Ρομά και την Εθνική Στρατηγική για την κοινωνική ένταξη των Ρομά. Επίσης είναι σε συμφωνία με τον Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων και το Σχέδιο Δράσης για τη μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων και την ομαλή ένταξη των Ρομά.

Αναφορικά με τον ΕΣ 4ια

Η κατάσταση στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας είναι βελτιωμένη σε σχέση με την πρώτη περίοδο της οικονομικής κρίσης κι αυτό οφείλεται κυρίως στις επενδύσεις μέσω του ΕΚΤ για δομές παροχής εξατομικευμένων υπηρεσιών. Όμως, οι ανάγκες εξακολουθούν να υφίστανται και ενισχύονται λόγω των επιπτώσεων της πανδημίας. Οι δυσμενείς κοινωνικοί δείκτες όπως η

γήρανση, τα αυξημένα ποσοστά πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας και υλικής υστέρησης, το υψηλό ποσοστό ΑμεΑ, οι ψυχικές παθήσεις και η ενδοοικογενειακή βία, παραμένουν.

Βάσει του ΟΟΣΑ, το 10% του πληθυσμού της ΠΑΜΘ δεν είχε πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας το 2018. Επίσης ο βαθμός ικανοποίησης του επιπέδου ζωής είναι χαμηλός και η ΠΑΜΘ έχει την 11η θέση στις 13 Περιφέρειες. Βάσει του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας της Ε.Σ.Α.μεΑ το 9,6% του πληθυσμού της ΠΑΜΘ αφορά σε ΑμεΑ (2019), ενώ με εκτίμηση της Εταιρίας Ψυχικής Υγείας και Κοινωνικής Αποκατάστασης Ασθενών τα άτομα με ψυχικές παθήσεις υπολογίζονται σε 179.850. Υπάρχουν Ψυχιατρικές Κλινικές στα Νοσοκομεία, ΚΨΥ στα αστικά κέντρα και Κινητή Μονάδα στην ΠΕ Έβρου. Όμως, οι υπηρεσίες δεν καλύπτουν το σύνολο του πληθυσμού και δη εφήβους και παιδιά, ενώ υπάρχει δυσκολία πρόσβασης για μέρος του πληθυσμού που μένει εκτός πόλεων.

Η ενδοοικογενειακή βία αυξάνεται και τα θύματα είναι κυρίως γυναίκες. Με στοιχεία της ΕΑ 01/2016-12/2019 στην ΑΜΘ τα περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας αυξήθηκαν κατά 35,7%. Προτεραιότητα της ΠΑΜΘ είναι η διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής. Μέσω του ΠΕΠ προβλέπεται ένα πλέγμα δράσεων για ευάλωτες ομάδες πληθυσμού (γυναίκες θύματα βίας, ηλικιωμένοι, ΑμεΑ, άτομα με ψυχικές νόσους, κ.α). Ο ΕΣ θα συμβάλει στη βελτίωση της πρόσβασης σε αγαθά και υπηρεσίες με τη συνέχιση και διεύρυνση της λειτουργίας δομών και υπηρεσιών στήριξης της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμησης της φτώχειας και των διακρίσεων, αποϊδρυματοποίησης και μακροχρόνιας φροντίδας. Είναι σε συμφωνία με τις εθνικές στρατηγικές ισότητας φύλων, δημόσιας υγείας, αποϊδρυματοποίησης, κοινωνικής ένταξης και καταπολέμησης της φτώχειας και με τον Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων.

Αναφορικά με τον ΕΣ 4ιβ

Η ΠΑΜΘ το 2020 είναι η 2η Περιφέρεια στη χώρα σε ποσοστό ατόμων που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις (25,8%) και ατόμων 0-59 ετών που ζουν σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας (17,9% ΕΛΣΤΑΤ και Eurostat), με μεγάλη απόκλιση από τους αντίστοιχους εθνικούς μ.ό (17,7% και 12,8% αντίστοιχα). Μεταξύ των ηλικιακών ομάδων που απειλούνται από τη φτώχεια είναι τα παιδιά κάτω των 18 ετών. Στην Ελλάδα το 2020 η παιδική φτώχεια μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις φθάνει το 21,4% σημειώνοντας αύξηση 0,3 μονάδων έναντι του 2019 (ΕΛΣΤΑΤ). Ο δείκτης υλικής υστέρησης στα παιδιά είναι υψηλότερος συγκριτικά με τις υπόλοιπες ομάδες ηλικιών. Το 2020 ανέρχεται σε 19,7% σημειώνοντας σημαντική αύξηση συγκριτικά με το 2019 που ήταν 17,6% (ΕΛΣΤΑΤ).

Η πολυετής οικονομική κρίση σε συνδυασμό και με την τρέχουσα υγειονομική, θέτει ως προτεραιότητα της ΠΑΜΘ την προστασία της υγείας και ευημερίας των παιδιών, καθώς και την προαγωγή των δικαιωμάτων τους. Στόχος είναι η καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας στο πλαίσιο της πολιτικής «Εγγύηση για το Παιδί» και του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα δικαιώματα του παιδιού. Στην κατεύθυνση αυτή λαμβάνεται μέριμνα ώστε κάθε παιδί που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού να έχει πρόσβαση σε δωρεάν υπηρεσίες υγείας, εκπαίδευσης, παιδικής φροντίδας, στέγασης και επαρκούς σίτισης στο πλαίσιο ενός ολοκληρωμένου σχεδίου για την καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας.

Ο ΕΣ συνάδει με το ΣΕΣ για τον περιορισμό της εισοδηματικής ανισότητας, του κινδύνου φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Έχει συνάφεια με το Σχέδιο «Ελλάδα 2.0» ως προς την αύξηση της πρόσβασης σε αποτελεσματικές και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικές πολιτικές. Ακόμη, υπακούει στη στρατηγική «Ευρώπη 2020» για την ανακούφιση της φτώχειας και συνάδει με τον Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων για μείωση της φτώχειας και των ανισοτήτων. Παράλληλα, ακολουθεί τη στρατηγική της ΕΕ για τα δικαιώματα των παιδιών που προάγει την ισότητα των ευκαιριών και την κοινωνική ένταξη.

Δ.5.6. Στόχος Πολιτικής 5 (ΣΠ5): Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της

Μέσω της προώθησης της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών, καθώς και μέσω της στήριξης τοπικών πρωτοβουλιών.

Περιλαμβάνει τους Ειδικούς Στόχους (ΕΣ):

5i. Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας στις αστικές περιοχές.

5ii. Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας, σε περιοχές πλην των αστικών περιοχών.

Αναφορικά με τον ΕΣ 5i

Στην ΠΠ 2021-2027, εξακολουθεί να υπάρχει ανάγκη εφαρμογής στοχευμένων δράσεων μέσα από ολοκληρωμένες παρεμβάσεις στα αστικά κέντρα της ΑΜΘ που θα αναδείξουν τον αναπτυξιακό τους ρόλο. Η αναλογία αστικοποίησης στην ΠΑΜΘ είναι 65,7% (2011) και έχει ενισχυθεί κατά 0,8% από το 2008 (ΟΟΣΑ, 2020). Οι προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι αστικές περιοχές της ΠΑΜΘ αφορούν κρίσιμα ζητήματα, απόρροια της οικονομικής ύφεσης και της πανδημίας του Covid-19.

Ως τέτοια αναφέρονται η αυξημένη ανεργία, η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός, η αξιοποίηση και αναβάθμιση δημόσιων χώρων προς όφελος των κατοίκων, συνδυαστικά με την βελτίωση των συνθηκών αστικής κινητικότητας και της περιβαλλοντικής αναβάθμισης. Η επίλυσή τους επιχειρείται μέσα από δράσεις που αφορούν στη στήριξη της τοπικής οικονομίας και απασχόλησης, στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, στη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος και της βιώσιμης κινητικότητας και στη διευκόλυνση της μετάβασης προς μια οικονομία και κοινωνία αποδοτικής χρήσης των πόρων.

Σύμφωνα και με το αναθεωρημένο ΠΧΠ ΑΜΘ και το πληθυσμιακό όριο των 50.000 κατοίκων θα εφαρμοστούν 5 ΣΒΑΑ στις έδρες των Περιφερειακών Ενοτήτων της ΑΜΘ. Ειδικότερα, Αλεξανδρούπολη, Καβάλα και Δράμα συνεχίζουν και επικαιροποιούν τις ΣΒΑΑ 2014-2020, ενώ Ξάνθη και Κομοτηνή θα σχεδιάσουν νέες ΣΒΑΑ. Οι ΣΒΑΑ θα δομηθούν με την επιλογή κατάλληλων και συνεκτικών παρεμβάσεων με εφαρμογή σε καθορισμένες περιοχές παρέμβασης. Μεταξύ άλλων θα ενδυναμώσουν τη βιώσιμη αστική κινητικότητα βασική προϋπόθεση της οποίας συνιστούν τα ΣΒΑΚ.

Ο ΕΣ επιδιώκει την αστική ανάπτυξη 5 πόλεων της Περιφέρειας, πρωτεύουσών Περιφερειακών Ενοτήτων, μέσω κατάλληλα σχεδιασμένων στρατηγικών αντιμετωπίζοντας σύγχρονες κοινωνικές, οικονομικές και τεχνολογικές προκλήσεις. Ο ΕΣ 5i εναρμονίζεται με τις κατευθύνσεις του ΣΕΣ 2021-2027 αναφορικά με την εφαρμογή ολοκληρωμένων εδαφικών στρατηγικών σε αστικές περιοχές που προάγουν τη βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού ιστού, τον πολιτισμό και την ασφάλεια.

Αναφορικά με τον ΕΣ 5ii

Οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις μπορούν να αποτελέσουν ευκαιρία και τον κατάλληλο μηχανισμό για την ενδυνάμωση της χωρικής συνοχής στην ΠΑΜΘ λαμβάνοντας υπόψη τον διαφορετικό βαθμό ανάπτυξης και επίπεδο διαβίωσης των κατοίκων των απομακρυσμένων και υποβαθμισμένων περιοχών σε σχέση με τα αστικά κέντρα. Οι περιοχές αυτές συγκροτούνται από μεγάλους και μικρούς παραμεθόριους και αραιοκατοικημένους οικισμούς με αυξημένα προβλήματα και δυσκολίες σε πολλά επίπεδα που ενισχύονται περαιτέρω λόγω της πανδημίας του Covid-19.

Με την εφαρμογή μιας ΟΧΕ είναι βέβαιο ότι θα αποκλιμακωθούν ως ένα βαθμό οι ανισότητες που παρατηρούνται με τα αστικά κέντρα και θα αμβλυνθούν χρόνια ζητήματα (πληθυσμιακή συρρίκνωση, φυγή νέων, προσβασιμότητα, απόκλιση επιπέδου υποδομών και υπηρεσιών από αυτό των αστικών κέντρων, περιορισμένες ευκαιρίες απασχόλησης, αναξιοποίητοι τοπικοί πόροι). Παράλληλα μέσω μιας θεματικής ΟΧΕ (Τουρισμού-Πολιτισμού) θα αξιοποιηθούν οι πολιτιστικοί πόροι της ΠΑΜΘ και θα λειτουργήσουν συνδυαστικά με φυσικούς και άλλους τουριστικούς πόρους, ώστε ο τουρισμός, με σημείο αναφοράς τον πολιτισμό, να συνεισφέρει στην ανάπτυξη της Περιφέρειας.

Στο πλαίσιο αυτό συνεχίζεται και επικαιροποιείται η ΟΧΕ Πολιτιστικής Διαδρομής Εγνατίας Οδού 2014-2020 κάτι που προτείνεται και στο ΠΧΠ στην προσπάθεια διαμόρφωσης μιας νέας ταυτότητας για την ΠΑΜΘ και την ανάδειξή της σε έναν διακριτό, διεθνούς εμβέλειας τουριστικό προορισμό. Παράλληλα, θα επιδιωχθεί ο σχεδιασμός μιας 2ης ΟΧΕ που θα εστιάζει στις απομακρυσμένες και μειονεκτικές περιοχές της ΠΑΜΘ με στόχο την αξιοποίησή της ως μοχλό βιώσιμης ανάπτυξης για την αποκλιμάκωση της αναπτυξιακής υστέρησης και τη μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων. Η 2η ΟΧΕ θα είναι προϊόν πρότασης ειδικής εμπειρογνωμοσύνης. Ο ΕΣ είναι στην κατεύθυνση του ΣΕΣ με μίγμα δράσεων σε διάφορους τομείς (Υποδομές, Περιβαλλοντική Ανθεκτικότητα, Απασχόληση, Κοινωνικές Ανισορροπίες, κ.α.) και υιοθετεί τις Συστάσεις για εναρμόνιση με τις αρχές της Εδαφικής Ατζέντας και της Χάρτας της Λειψίας.

Δ.6. ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

Ακολουθεί αναλυτική παρουσίαση των Προτεραιοτήτων, σύνδεση με τους Στόχους Πολιτικής (ΣΠ) και τους Ειδικούς Στόχους (ΕΣ) ανά ΣΠ, παράθεση των ενδεικτικών δράσεων ανά Προτεραιότητα και ΣΠ, παράθεση δεικτών εκροών – αποτελεσμάτων, αναφορά στα αναμενόμενα αποτελέσματα, στις ομάδες – στόχους και στην εδαφική εφαρμογή.

Δ.6.1. Προτεραιότητα 1 - Προώθηση Επιχειρηματικότητας και Καινοτομίας

Η Προτεραιότητα 1 υλοποιείται εντός του ΣΠ1 και καλύπτει του ειδικούς στόχους ΕΣ1i, ΕΣ1ii και ΕΣ1iii. Συνιστά κύριο άξονα παρέμβασης για την υλοποίηση της αναπτυξιακής στρατηγικής του Προγράμματος, καθώς περιλαμβάνει δράσεις στήριξης της οικονομίας και βελτίωσης της ανταγωνιστικότητάς της.

Πίνακας Δ.1. Συστηματοποίηση Προτεραιότητας 1 (εντός του ΣΠ1)

Ειδικός στόχος	Δράσεις υλοποίησης
1i. Ανάπτυξη και ενίσχυση των ικανοτήτων έρευνας και καινοτομίας και αξιοποίηση των προηγμένων τεχνολογιών	<ul style="list-style-type: none"> Στήριξη επιχειρήσεων για την ενίσχυση των επιδόσεών τους στην έρευνα, ανάπτυξη και καινοτομία καθώς και για τη συνεργασία τους με ερευνητικούς / ακαδημαϊκούς φορείς. Εκσυγχρονισμός / αναβάθμιση ερευνητικών υποδομών δημόσιων ερευνητικών κέντρων και πανεπιστημιακών εργαστηρίων έρευνας & ανάπτυξης.
1ii. Εκμετάλλευση των οφελών της ψηφιοποίησης για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις, τους ερευνητικούς οργανισμούς και τις δημόσιες αρχές	<ul style="list-style-type: none"> Δράσεις Ψηφιοποίησης (Δημόσιων, Πολιτιστικών, Κοινωνικών, κ.ά., Φορέων): <ul style="list-style-type: none"> Ανάπτυξη και αναβάθμιση δημόσιων ψηφιακών υποδομών και υπηρεσιών τοπικού ή περιφερειακού χαρακτήρα, προς πολίτες και επιχειρήσεις, σε τομείς όπως ο πολιτισμός και ο τουρισμός κλπ. Παροχή ηλεκτρονικών υπηρεσιών διαθέσιμων προς τους πολίτες, τις επιχειρήσεις και τη δημόσια διοίκηση. Ψηφιακές εφαρμογές όπως έξυπνων πόλεων στο πλαίσιο των ολοκληρωμένων χωρικών επενδύσεων.
1iii. Ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και δημιουργία θέσεων εργασίας στις ΜΜΕ, μέσω παραγωγικών επενδύσεων	<ul style="list-style-type: none"> Ενίσχυση υφιστάμενων και ίδρυση επιχειρήσεων κατά προτεραιότητα σε τομείς της στρατηγικής RIS3. Ενίσχυση της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων και στήριξη των εξαγωγών κατά προτεραιότητα σε τομείς της στρατηγικής RIS3. Ανάπτυξη / αναβάθμιση μηχανισμών και δομών στήριξης επιχειρήσεων.

Επιδιώξεις και αναμενόμενα αποτελέσματα

- Ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών σε τομείς προτεραιότητας της στρατηγικής RIS3.

- Αύξηση επενδύσεων Ε&Α από τις επιχειρήσεις σε τομείς της στρατηγικής RIS3 κατά προτεραιότητα.
- Ενδυνάμωση των ερευνητικών δομών και υποδομών της Περιφέρειας.
- Σύνδεση της έρευνας με την παραγωγή ιδιαίτερα σε τομείς που η ΠΑΜΘ εμφανίζει πλεονέκτημα.
- Ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών που εξυπηρετούν πολίτες και επιχειρήσεις διευκολύνοντας την επικοινωνία τους με τη Δημόσια Διοίκηση σε περιφερειακό επίπεδο, ειδικά όσων διαβιούν σε ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές.
- Ενίσχυση φορέων και οργανισμών για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών σε τομείς προτεραιότητας της στρατηγικής RIS3, όπως ο πολιτισμός και τουρισμός.
- Υποστήριξη της επιχειρηματικότητας, κατά προτεραιότητα σε τομείς που αναδεικνύονται από τη στρατηγική RIS3, συμπεριλαμβανομένης της βιώσιμης γαλάζιας οικονομίας.
- Διαμόρφωση ισχυρών, βιώσιμων και ανταγωνιστικών επιχειρήσεων.
- Βελτίωση της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων στην εγχώρια και διεθνή αγορά.
- Ενδυνάμωση των δομών υποστήριξης της επιχειρηματικότητας

Ομάδες στόχοι

- Υφιστάμενες και νέες επιχειρήσεις της ΠΑΜΘ (μικρομεσαίες και μεγάλες).
- Δημόσια ακαδημαϊκά ιδρύματα και ερευνητικά κέντρα τα οποία ασκούν εφαρμοσμένη και στοχευμένη έρευνα στους τομείς προτεραιότητας της RIS3.
- Οργανισμοί και επιχειρήσεις της τοπικής αυτοδιοίκησης Α' και Β' βαθμού, ΝΠΔΔ, πολιτιστικοί και εκπαιδευτικοί οργανισμοί, φορείς δημόσιας υγείας.
- Κάτοικοι, επιχειρήσεις και επισκέπτες της ΠΑΜΘ.
- Υφιστάμενες και νέες επιχειρήσεις.
- Δημόσιοι φορείς στήριξης της επιχειρηματικότητας συμπεριλαμβανομένων επιμελητηρίων, επαγγελματικών ενώσεων κλπ.
- ΟΤΑ Α' βαθμού και τα Νομικά τους Πρόσωπα.

Εδαφική εφαρμογή

- Το σύνολο της Περιφέρειας.
- Περιοχές εφαρμογής Στρατηγικών Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης ή/και Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων.
- Επιδίωξη συνεργασίας με το Horizon Europe και τα προγράμματα Εδαφικής Συνεργασίας και αξιοποίηση της Μακροπεριφερειακή Στρατηγική Αδριατικής – Ιονίου.

Δ.6.2. Προτεραιότητα 2 - Προώθηση Επιχειρηματικότητας και Καινοτομίας

Η Προτεραιότητα 2 αφορά στη βιώσιμη διαχείριση των πόρων και των υποδομών της Περιφέρειας ΑΜΘ. Υλοποιείται στο πλαίσιο του Στόχου Πολιτικής 2 και καλύπτει πέντε ειδικούς στόχους (ΕΣ2i, ΕΣ2ii, ΕΣ2iv, ΕΣ2v και ΕΣ2vi). Περιλαμβάνει δράσεις οι οποίες χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ.

Πίνακας Δ.2. Συστηματοποίηση Προτεραιότητας 2 (εντός του ΣΠ2)

Ειδικός στόχος	Δράσεις υλοποίησης
2i. Προώθηση της ενεργειακής απόδοσης και μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου	<ul style="list-style-type: none"> Δράσεις εξοικονόμησης ενέργειας σε δημόσια / δημοτικά κτίρια περιφερειακής και τοπικής αρμοδιότητας σε τομείς όπως υγεία, εκπαίδευση, αθλητισμός, πολιτισμός, δημόσια διοίκηση και αυτοδιοίκηση κ.α.
2ii. Προώθηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας σύμφωνα με την Οδηγία (ΕΕ) 2018/2001, συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων βιωσιμότητας που καθορίζονται σε αυτήν	<ul style="list-style-type: none"> Ανάπτυξη βασικών υποδομών και εφαρμογών για την αξιοποίηση της γεωθερμίας σε αστικές, αγροτικές και βιομηχανικές περιοχές.
2iv. Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης του κινδύνου καταστροφών, της ανθεκτικότητας, λαμβάνοντας υπόψη προσεγγίσεις που βασίζονται στο οικοσύστημα	<ul style="list-style-type: none"> Κατασκευή έργων αντιπλημμυρικής προστασίας συμπεριλαμβανομένων των πράσινων υποδομών. Ενίσχυση υποδομών πολιτικής προστασίας για πρόληψη και διαχείριση κινδύνων που συνδέονται με το κλίμα. Παρεμβάσεις προστασίας ακτών και εδαφών από διάβρωση.

Ειδικός στόχος	Δράσεις υλοποίησης
2ν. Προαγωγή της πρόσβασης στο νερό και της βιώσιμης διαχείρισης του νερού	<ul style="list-style-type: none"> Κατασκευή ή/και αναβάθμιση υποδομών ύδρευσης. Αναβάθμιση των δικτύων ύδρευσης με εφαρμογή συστημάτων τηλεελέγχου – τηλεχειρισμού και περιορισμός των διαρροών. Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών - Δράσεις Θαλάσσιας Στρατηγικής και Ολοκλήρωση Θαλάσσιων Χωροταξικών Πλαισίων. Συμπεριλαμβάνονται σχέδια και παρεμβάσεις για την διασφάλιση της πρόσβαση σε ποιοτικούς πόρους πόσιμου νερού (Master Plan, Σχέδια Ασφάλειας Νερού, κ.α.) καθώς και των ακτών κολύμβησης. Ανάπτυξη δικτύου παρακολούθησης επιφανειακών και υπογείων υδάτων. Κατασκευή ή/και βελτίωση υποδομών συλλογής και επεξεργασίας αστικών λυμάτων κατά προτεραιότητα για την κάλυψη οικισμών Γ΄ Προτεραιότητας και τουριστικών περιοχών ή περιοχών με ευαίσθητο περιβαλλοντικά αποδέκτη.
2νι. Προαγωγή της μετάβασης σε μια κυκλική οικονομία και αποδοτική ως προς τους πόρους οικονομία	<ul style="list-style-type: none"> Εξοπλισμός διαλογής στην πηγή, συλλογής και μεταφοράς βιοαποβλήτων και μονάδες κομποστοποίησης τοπικής κλίμακας (π.χ. γωνίες ανακύκλωσης κ.ο.κ.). Δημιουργία και δικτύωση Πράσινων Σημείων. Εξοπλισμός συλλογής ανακυκλώσιμων υλικών.

Επιδιώξεις και αναμενόμενα αποτελέσματα

- Βελτίωση ενεργειακής απόδοσης σε δημόσια κτίρια και σε δημόσιους χώρους.
- Αξιοποίηση του υφιστάμενου δυναμικού ΑΠΕ και κυρίως της γεωθερμίας για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας κλάδων της οικονομίας.
- Πρόληψη, αντιμετώπιση και διαχείριση πλημμυρικών φαινομένων.
- Ενίσχυση της πολιτικής προστασίας.
- Αντιμετώπιση της διάβρωσης των ακτών.
- Ολοκλήρωση δικτύων και αναβάθμιση υποδομών διαχείρισης πόσιμου ύδατος.
- Περιορισμός απώλειας υδάτων – διαχείριση υδατικών πόρων.
- Προστασία αποδεκτών από τη ρύπανση κατά τη διάθεση αστικών λυμάτων.
- Μείωση του όγκου των απορριμμάτων και ενίσχυση της ανακύκλωσης στο πλαίσιο της κυκλικής οικονομίας.

Ομάδες στόχοι

- ΟΤΑ Α΄ και Β΄ Βαθμού, συμπεριλαμβανομένων των Νομικών τους Προσώπων και των οργανισμών τους (ΔΕΥΑ, Μουσεία, Δ/νσεις Πολιτικής Προστασίας κ.α.)
- ΝΠΔΔ και ΝΠΙΔ που διαθέτουν κτιριακές υποδομές στην Περιφέρεια (υγεία, πολιτισμός, αθλητισμός).
- Επιχειρήσεις της Περιφέρειας.
- Αποκεντρωμένη Διοίκηση (Δ/ση Υδάτων Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Δ/ση Δασών Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης).
- Φορείς αρμόδιοι για την πολιτική προστασία.

- Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας.
- ΦοΔΣΑ

Εδαφική εφαρμογή

- Το σύνολο της Περιφέρειας.
- Πιθανές συνέργειες με προγράμματα διασυνοριακής συνεργασίας.
- INTERREG Ελλάδα - Βουλγαρίας.
- Μακροπεριφερειακή Στρατηγική Αδριατικής - Ιονίου στον τομέα του Περιβάλλοντος.

Δ.6.3. Προτεραιότητα 3 - Βελτίωση της συνδεσιμότητας της ΠΑΜΘ

Η Προτεραιότητα 3 αφορά στη βελτίωση της συνδεσιμότητας της Περιφέρειας ΑΜΘ. Υλοποιείται στο πλαίσιο του Στόχου Πολιτικής 3 και καλύπτει τους ειδικούς στόχους ΕΣ3i και ΕΣ3ii. Περιλαμβάνει δράσεις οι οποίες χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ.

Πίνακας Δ.3. Συστηματοποίηση Προτεραιότητας 3 (εντός του ΣΠ3)

Ειδικός στόχος	Δράσεις υλοποίησης
3i. Ανάπτυξη ενός ανθεκτικού στην κλιματική αλλαγή, έξυπνου, ασφαλούς, βιώσιμου και διατροφικού ΔΕΔ-Μ	<ul style="list-style-type: none"> Κατασκευή / αναβάθμιση αναλυτικού οδικού ΔΕΔ-Μ. Ανάπτυξη / αναβάθμιση Συνοριακών Σταθμών.
3ii. Ανάπτυξη και ενίσχυση της βιώσιμης, ανθεκτικής στην κλιματική αλλαγή, έξυπνης και διατροφικής εθνικής, περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας, με καλύτερη πρόσβαση στην ΔΕΔ-Μ και στην διασυνοριακή κινητικότητα	<ul style="list-style-type: none"> Παρεμβάσεις βελτίωσης της οδικής ασφάλειας και της προσβασιμότητας των πολιτών. Αναβάθμιση υποδομών λιμένων.

Επιδιώξεις και αναμενόμενα αποτελέσματα

- Ενίσχυση της περιφερειακής και διεθνούς συνδεσιμότητας.
- Βελτίωση του ενδοπεριφερειακού δικτύου και ενίσχυση της συνδεσιμότητας με την Εγνατία Οδό και τους κάθετους άξονες.
- Ενίσχυση της οδικής ασφάλειας.
- Διαμόρφωση συστήματος συνδυασμένων πολυτροπικών μεταφορών.

Ομάδες στόχοι

- ΟΤΑ Α' και Β' Βαθμού και τα Νομικά τους Πρόσωπα.
- Εγνατία Οδός ΑΕ.
- Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (Δ/ση Τεχνικών Έργων).
- Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών και εποπτευόμενοι φορείς.
- Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής.

Εδαφική εφαρμογή

- Το σύνολο της Περιφέρειας.

- Πιθανές συνέργειες με προγράμματα διασυνοριακής συνεργασίας.
- INTERREG Ελλάδα - Βουλγαρίας.
- Μακροπεριφερειακή Στρατηγική Αδριατικής - Ιονίου στον τομέα των δικτύων μεταφορών.

Δ.6.4. Προτεραιότητα 4Α - Ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής (ΕΤΠΑ)

Η Προτεραιότητα 4Α αφορά στην ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής στην Περιφέρεια ΑΜΘ. Υλοποιείται στο πλαίσιο του Στόχου Πολιτικής 4 και καλύπτει τους ειδικούς στόχους ΕΣ4ii, ΕΣ4iii, ΕΣ4ν και ΕΣ4νι. Περιλαμβάνει δράσεις οι οποίες χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ.

Πίνακας Δ.4. Συστηματοποίηση Προτεραιότητας 4Α (εντός του ΣΠ4)

Ειδικός στόχος	Δράσεις υλοποίησης
4ii. Βελτίωση της ισότιμης πρόσβασης σε χωρίς αποκλεισμούς και ποιοτικές υπηρεσίες εκπαίδευσης, κατάρτισης και διά βίου μάθησης μέσω της ανάπτυξης προσβάσιμων υποδομών, μεταξύ άλλων με την ενίσχυση της ανθεκτικότητας της εξ αποστάσεως και της διαδικτυακής εκπαίδευσης και κατάρτισης	<ul style="list-style-type: none"> Δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός μονάδων προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας: <ul style="list-style-type: none"> Δημιουργία νέων ή/και αναβάθμιση υφιστάμενων δομών προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας (παιδικοί/ βρεφονηπιακοί σταθμοί). Εξοπλισμός νέων ή/ και υφιστάμενων δομών προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας συμπεριλαμβανομένης και της στήριξης αναγκών εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός μονάδων πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός δομών επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και εκπαίδευσης ενηλίκων.
4iii. Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, νοικοκυριών με χαμηλό εισόδημα και μειονεκτουσών ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με ειδικές ανάγκες, μέσω ολοκληρωμένων δράσεων που περιλαμβάνουν υπηρεσίες στέγασης και κοινωνικές υπηρεσίες	<ul style="list-style-type: none"> Δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός υποδομών κοινωνικής μέριμνας και ένταξης. Δημιουργία και βελτίωση βασικών υποδομών και δικτύων σε υποβαθμισμένους οικισμούς, όπως των Ρομά.

Ειδικός στόχος	Δράσεις υλοποίησης
4ν. Εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη και ενίσχυση της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγείας, συμπεριλαμβανομένης της πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης, και προώθηση της μετάβασης από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα που βασίζεται στην οικογένεια και στην τοπική κοινότητα	<ul style="list-style-type: none"> Δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός υποδομών του τομέα Υγείας. Προμήθεια κινητού εξοπλισμού υγείας. Προμήθεια υγειονομικού εξοπλισμού και υλικού για την αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης.
4νι. Ενίσχυση του ρόλου του πολιτισμού και του βιώσιμου τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική καινοτομία	<ul style="list-style-type: none"> Προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση πολιτιστικών υποδομών. Ανάπτυξη ολοκληρωμένων προσβάσιμων τουριστικών προορισμών. Προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση αξιόλογων χώρων φυσικής κληρονομιάς και ενίσχυση υποδομών προσβασιμότητας σε αυτούς. Προστασία και ανάπτυξη υποδομών και υπηρεσιών (εναλλακτικού) τουρισμού. Δράσεις προβολής και ανάδειξης πολιτιστικής κληρονομιάς. Δράσεις προβολής τουριστικών πόρων και θεματικών μορφών τουρισμού.

Επιδιώξεις και αναμενόμενα αποτελέσματα

- Αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός των υποδομών και του εξοπλισμού όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης.
- Ενσωμάτωση των ψηφιακών τεχνολογιών στην εκπαίδευση.
- Στήριξης ευάλωτων, περιθωριοποιημένων και μειονεκτουσών πληθυσμιακών ομάδων.
- Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.
- Αντιμετώπιση της ελλειμματικής πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας για τον πληθυσμό που διαβιεί σε ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές.
- Καθολική και ισότιμη πρόσβαση του πληθυσμού σε ποιοτικές υπηρεσίες υγείας.
- Ενίσχυση του τουρισμού, μέσα από την ποιοτική και θεματική διαφοροποίηση και διαρκή εξωστρέφειά του.
- Σύνδεση τουρισμού και πολιτισμού.
- Ανάδειξη σημαντικών στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς και φυσικού κάλλους της Περιφέρειας.
- Αύξηση επισκεψιμότητας.

Ομάδες στόχοι

- ΟΤΑ Α΄ και Β΄ βαθμού.
- Ακαδημαϊκά Ιδρύματα με έδρα την ΠΑΜΘ.
- Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων και εποπτευόμενοι οργανισμοί.
- Κτιριακές Υποδομές ΑΕ.
- 4η Υγειονομική Περιφέρεια.
- Νοσοκομεία και εποπτευόμενοι φορείς Υπουργείου Υγείας.
- Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.
- ΟΤΑ και νομικά τους πρόσωπα με αρμοδιότητες στους τομείς τουρισμού / πολιτισμού.
- Υπουργείο Πολιτισμού, τοπικές του υπηρεσίες και εποπτευόμενα ΝΠ.
- Υπουργείο Τουρισμού.
- Νέες και Κοινωνικές Επιχειρήσεις στη δημιουργική βιομηχανία και την παροχή καινοτόμων τουριστικών υπηρεσιών.

Εδαφική εφαρμογή

- Το σύνολο της Περιφέρειας.
- Πιθανές συνέργειες με προγράμματα διασυνοριακής συνεργασίας.

Δ.6.5. Προτεραιότητα 4B - Κοινωνική Ενσωμάτωση και αντιμετώπιση της φτώχειας (ΕΚΤ+)

Η προτεραιότητα 4B αφορά στην κοινωνική ενσωμάτωση και την αντιμετώπιση της φτώχειας. Υλοποιείται στο πλαίσιο του Στόχου Πολιτικής 4 και καλύπτει οκτώ ειδικούς στόχους (ΕΣ4α, ΕΣ4δ, ΕΣ4στ, ΕΣ4η, ΕΣ4θ, ΕΣ4ι, ΕΣ4ια και ΕΣ4ιβ). Περιλαμβάνει δράσεις οι οποίες χρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ+.

Πίνακας Δ.5. Συστηματοποίηση Προτεραιότητας 4B (εντός του ΣΠ4)

Ειδικός στόχος	Δράσεις υλοποίησης
4α. βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και μέτρα ενεργοποίησης για όλα τα άτομα που αναζητούν εργασία, συγκεκριμένα, τους νέους, ιδίως μέσω της υλοποίησης των εγγυήσεων για τη νεολαία, τους μακροχρόνια ανέργους και τις μειονεκτούσες ομάδες στην αγορά εργασίας, και για τα οικονομικώς αδρανή άτομα, καθώς και μέσω της προώθησης της αυτοαπασχόλησης και της κοινωνικής οικονομίας	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας για ανέργους σε επιχειρήσεις (ΝΘΕ) κατά προτεραιότητα σε τομείς της στρατηγικής RIS3. • Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας για ανέργους σε επιχειρήσεις (ΝΘΕ σε περιοχές εφαρμογής ολοκληρωμένων χωρικών στρατηγικών (BAA και ΟΧΕ). • Συμβουλευτική – κατάρτιση – πιστοποίηση – πρακτική άσκηση – mentoring σε ανέργους. • Ενίσχυση της αυτοαπασχόλησης (ίδρυση επιχειρήσεων από ανέργους - Νέοι Ελεύθεροι Επαγγελματίες ΝΕΕ) κατά προτεραιότητα σε τομείς της στρατηγικής RIS3. • Ενίσχυση της αυτοαπασχόλησης (ίδρυση επιχειρήσεων από ανέργους - Νέοι Ελεύθεροι Επαγγελματίες ΝΕΕ) σε περιοχές εφαρμογής ολοκληρωμένων χωρικών στρατηγικών (BAA και ΟΧΕ)
4δ. Προώθηση της προσαρμογής εργαζομένων, επιχειρήσεων και επιχειρηματιών στην αλλαγή, της ενεργού και υγιούς γήρανσης, καθώς και ενός υγιεινού και καλά προσαρμοσμένου περιβάλλοντος εργασίας που αντιμετωπίζει τους κινδύνους για την υγεία	<ul style="list-style-type: none"> • Προσαρμογή εργαζομένων, επιχειρήσεων και επιχειρηματιών στην αλλαγή, συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης, κατά προτεραιότητα σε περιοχές εφαρμογής ολοκληρωμένων χωρικών στρατηγικών (BAA και ΟΧΕ).

Ειδικός στόχος	Δράσεις υλοποίησης
<p>4στ. Προώθηση της ίσης πρόσβασης σε ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση και κατάρτιση και της ολοκλήρωσης τους, ιδίως για τις μειονεκτούσες ομάδες, από την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, έως τη γενική και επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς και περεταίρω έως την τριτοβάθμια εκπαίδευση, και την εκπαίδευση και επιμόρφωση ενηλίκων, συμπεριλαμβανομένης της διευκόλυνσης της μαθησιακής κινητικότητας για όλους και της προσβασιμότητας για άτομα με αναπηρίες</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Προώθηση και υποστήριξη παιδιών για την ένταξή τους στην προσχολική εκπαίδευση για παιδιά σε ανάγκη και ιδιαίτερα ευάλωτα παιδιά («νέα εναρμόνιση»). • Ανάπτυξη και ενδυνάμωση διεπιστημονικών συμβουλευτικών και υποστηρικτικών δομών και μαθησιακής υποστήριξης / συνεκπαίδευσης Μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες για την ισότιμη πρόσβαση και συμπερίληψη στην εκπαίδευση.
<p>4η. Προώθηση της ενεργού ένταξης, με σκοπό την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, της απαγόρευσης των διακρίσεων, και της ενεργού συμμετοχής, και βελτίωση της απασχολησιμότητας, ειδικότερα για τις μειονεκτούσες ομάδες</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Εναρμόνιση οικογενειακού και επαγγελματικού βίου συμπεριλαμβανομένων των ΑμεΑ (μεταβατική δράση 2021-2022) • Άλλες δράσεις ενεργού ένταξης (όπως συμμετοχή σε αθλητισμό/πολιτισμό, άρση ψηφιακού αποκλεισμού ηλικιωμένων κλπ).

Ειδικός στόχος	Δράσεις υλοποίησης
4θ. Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών, περιλαμβανομένων των μεταναστών	<ul style="list-style-type: none"> • Ολοκληρωμένες δράσεις ένταξης υπηκόων τρίτων χωρών στην αγορά εργασίας (π.χ. προγράμματα ενίσχυσης και ανάπτυξης ψηφιακών και κοινωνικών, δεξιοτήτων, ενέργειες κοινωνικής ένταξης, ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένων των κρατικών φορέων και οργανισμών). • Μαθήματα ελληνικής γλώσσας σε υπηκόους τρίτων χωρών. • Δράσεις ευαισθητοποίησης και διαπολιτισμικής αλληλεπίδρασης.
4ι. Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως των Ρομά	<ul style="list-style-type: none"> • Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ένταξης των Ρομά στην αγορά εργασίας (π.χ. παρεμβάσεις συμβουλευτικής κατάρτισης, επιδότησης ενοικίου συμπεριλαμβανομένης της καταπολέμησης του ψηφιακού αποκλεισμού). Θα επιδιωχθεί συνέργεια με δράση προώθησης της απασχόλησης και της αυτοαπασχόλησης (ΝΕΕ, ΝΘΕ). • Υποστήριξη των Ρομά για βελτίωση συνθηκών διαβίωσης (Ομάδες διαχείρισης χώρων μετεγκατάστασης και Βελτίωσης συνθηκών διαβίωσης).
4ια. Ενίσχυση της ισότητας και έγκαιρης πρόσβασης σε ποιοτικές, βιώσιμες και οικονομικά προσιτές υπηρεσίες, περιλαμβανομένων υπηρεσιών που προάγουν την πρόσβαση σε στέγαση και υπηρεσιών φροντίδας με επίκεντρο τον άνθρωπο, συμπεριλαμβανομένης της υγειονομικής περίθαλψης, εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης στην κοινωνική προστασία, με	<ul style="list-style-type: none"> • Κέντρα Κοινότητας. • Δομές Παροχής Αγαθών συμπεριλαμβανομένων και των Δομών Σίτισης. • Δομές καταπολέμησης της βίας κατά των γυναικών. • Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων - ΚΗΦΗ, Κέντρα Δημέρευσης Ημερήσιας Φροντίδας - ΚΔΗΦ, Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης - ΣΥΔ (ατόμων με αναπηρία, ηλικιωμένων, μεταναστών). • Ενίσχυση υπηρεσιών πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, Δημόσιας Υγείας αλλά και υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας. • Ανάπτυξη υπηρεσιών για την αντιμετώπιση της εξάρτησης (ναρκωτικά αλκοόλ, κ.α.). • Μονάδες για την προστασία εξαρτημένων και γονεϊκής στήριξης. • Πρόγραμμα κοινωνικού φροντιστή και προσωπικού βοηθού ατόμων με αναπηρία, ηλικιωμένων, κ.α., • Ανάπτυξη υπηρεσιών μετανοσοκομειακής φροντίδας σε συνεργασία με τα νοσοκομεία της Περιφέρειας. • Ανάπτυξη ξενώνων άμεσης υποδοχής και βραχείας φιλοξενίας προς αναδοχή. • Δράσεις για την προώθηση του θεσμού της αναδοχής.

Ειδικός στόχος	Δράσεις υλοποίησης
ειδική έμφαση στα παιδιά και στις μειονεκτούσες ομάδες· βελτίωση της προσβασιμότητας, μεταξύ άλλων για άτομα με αναπηρίες, της αποτελεσματικότητας και της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης και των υπηρεσιών μακροχρόνιας περίθαλψης	
4ιβ. Προώθηση της κοινωνικής ένταξης των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων και των παιδιών	<ul style="list-style-type: none"> • Ολοκληρωμένα σχέδια τοπικών δράσεων για την αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας. • Υποστήριξη εφήβων σε υποβαθμισμένες περιοχές.

Επιδιώξεις και αναμενόμενα αποτελέσματα

- Στήριξη της απασχόλησης και μείωση της ανεργίας.
- αναβάθμιση των δεξιοτήτων των εργαζομένων συμπεριλαμβανομένων και των αυτοαπασχολούμενων μέσα από την απόκτηση σύγχρονων γνώσεων
- ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεών τους
- Υποστήριξη της ισότιμης πρόσβασης στην εκπαίδευση.
- Συμμετοχή στην προσχολική αγωγή.
- Αποτροπή της πρόωρης εγκατάλειψης της εκπαίδευσης.
- Αντιμετώπιση του ψηφιακού αναλφαριθμητισμού.
- Γενίκευσης της συμπεριληπτικής/ενταξιακής εκπαίδευσης.
- Ενεργός ένταξη και συμμετοχή ευάλωτων πληθυσμιακών ομάδων.
- Αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας.
- Αύξηση της πρόσβασης σε υπηρεσίες φροντίδας παιδιών.
- Σταδιακή ενσωμάτωση των δικαιούχων διεθνούς προστασίας στην κοινωνία της ΠΑΜΘ.
- Πρόσβαση προσφύγων και μεταναστών στην εργασία, την περίθαλψη και σε λοιπές αστικές και κοινωνικές υπηρεσίες.
- Κοινωνικοοικονομική ενσωμάτωση των Ρομά.

- Βελτίωση της πρόσβασης σε υπηρεσίες πρόνοιας ευάλωτων ομάδων πληθυσμού.
- Προστασία παιδιών και εφήβων σε συνθήκες στέρησης και μειονεξίας.

Ομάδες στόχοι

- Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων, των γυναικών αλλά και των νέων.
- Επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε τομείς της στρατηγικής RIS3 αλλά και οι υφιστάμενες καθώς και όσες πρόκειται να ιδρυθούν εντός των περιοχών εφαρμογής ολοκληρωμένων χωρικών στρατηγικών (ΒΑΑ και ΟΧΕ).
- ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού και τα Νομικά τους Πρόσωπα.
- Φορείς και δομές περιφερειακής και τοπικής αυτοδιοίκησης.
- Επαγγελματικοί κι επιστημονικοί φορείς.
- Απασχολούμενοι - γενικός πληθυσμός – επιχειρήσεις.
- Μαθητές με αναπηρία ή/και με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.
- Παιδιά σε ανάγκη και ιδιαίτερα ευάλωτα παιδιά.
- Γονείς και κηδεμόνες παιδιών.
- Ηλικιωμένοι και άτομα που χρήζουν κατ' οίκον φροντίδα.
- Άτομα με αναπηρίες – ΑμΕΑ.
- Μετανάστες/πρόσφυγες.
- Νοικοκυριά χαμηλών εισοδημάτων/σε κίνδυνο φτώχειας.
- Άτομα με εξαρτήσεις (ναρκωτικά, αλκοόλ, κ.α.) και οικογένειες αυτών.
- Περιθωριοποιημένες κοινωνικές ομάδες όπως οι Ρομά.
- Γυναίκες θύματα έμφυλης βίας / γυναίκες ΕΚΟ.
- Άτομα με ψυχικές ασθένειες.
- Κάτοικοι απομακρυσμένων περιοχών.
- Άτομα σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, άστεγοι, παιδιά, μαθητές, ηλικιωμένοι.

Εδαφική εφαρμογή

- Το σύνολο της Περιφέρειας.
- Περιοχές εφαρμογής ΟΧΕ και ΒΑΑ.

Δ.6.6. Προτεραιότητα 5 - Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη στην Περιφέρεια ΑΜΘ

Η Προτεραιότητα 5 αφορά στην Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη της Περιφέρειας μέσω στρατηγικών Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης και Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων. Υλοποιείται στο πλαίσιο του Στόχου Πολιτικής 5 και καλύπτει τους ειδικούς στόχους ΕΣ5i και ΕΣ5ii. Περιλαμβάνει δράσεις οι οποίες χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ.

Πίνακας Δ.6. Συστηματοποίηση Προτεραιότητας 5 (εντός του ΣΠ5)

Ειδικός στόχος	Δράσεις υλοποίησης
5i. Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας στις αστικές περιοχές	<ul style="list-style-type: none"> Ανάδειξη περιοχών ιστορικού, εμπορικού, πολιτιστικού και τουριστικού ενδιαφέροντος. Αναβάθμιση, εκσυγχρονισμό εμβληματικών κτηρίων (ιστορικών, χαρακτηρισμένων και μη) και απόδοση προς χρήση για όφελος των πολιτών. Επανάχρηση εγκαταλελειμμένων/απαξιωμένων δημοτικών κτηρίων. Τα προς επανάχρηση κτίρια, μπορεί να είναι ενδεικτικά: Πολιτιστικά κέντρα, Στεγασμένες Στοές, Αποθήκες, Δημοτικά Λουτρά, Κολυμβητήρια, άλλα κτίρια ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής αξίας όπως στρατώνες, ιστορικές κατοικίες που έχουν περιέλθει στην ιδιοκτησία των Δήμων. Δημιουργία, αναβάθμιση, εκσυγχρονισμό δημοτικών αγορών. Δημιουργία, αναβάθμιση, εκσυγχρονισμό δημοτικών χώρων άθλησης & αναψυχής, συμπεριλαμβανομένων εξειδικευμένων χώρων σπορ και «παιδικών χαρών». Δημιουργία διαδρομών επίσκεψης σε σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της φυσικής κληρονομιάς και του οικολογικού τουρισμού. Υλική ανάπτυξη και ασφάλεια δημόσιων χώρων, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας / αναβάθμισης ανοικτών δημοτικών χώρων αναψυχής, πρασίνου και χώρων στάθμευσης, συμπεριλαμβανομένης της αξιοποίησης αδιαμόρφωτων ή/και εγκαταλελειμμένων δημοτικών χώρων. Κατασκευή, αναβάθμιση υποδομών ασφάλειας πεζών. Κατασκευή, αναβάθμιση υποδομών πρόσβασης – ασφάλειας - εξυπηρέτησης ΑμεΑ. Κατασκευή / Επέκταση / Αναβάθμιση ποδηλατοδρόμων. Κατασκευή / Επέκταση / Αναβάθμιση αστικού οδικού δικτύου με στόχο την βελτίωση συνθηκών κυκλοφορίας, την ασφάλεια των πολιτών. Κυκλοφοριακές ρυθμίσεις (εξοπλισμός, εργασίες) Συστήματα παρακολούθησης της ποιότητας του περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένων σχεδίων δράσης αντιμετώπισης ατμοσφαιρικής ρύπανσης και θορύβου

Ειδικός στόχος	Δράσεις υλοποίησης
	<ul style="list-style-type: none"> • Εγκαταστάσεις και συστήματα διαλογής και ανακύκλωσης απορριμμάτων. • Συστήματα για την πρόληψη φυσικών κινδύνων συμπεριλαμβανομένης της αντιπλημμυρικής προστασίας και της διευθέτησης ρεμάτων. • Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας των δημόσιων κτιρίων και κοινόχρηστων χώρων. • Εισαγωγή, επέκταση της χρήσης ήπιων-εναλλακτικών μορφών ενέργειας σε δημόσια κτίρια και κοινόχρηστους χώρους. • Εφαρμογή νέων τεχνολογιών στην παροχή υπηρεσιών προς τους πολίτες και απλοποίηση της επικοινωνίας δήμου - πολιτών αλλά και ηλεκτρονικές υπηρεσίες και εφαρμογές σε τομείς όπως ο τουρισμός, ο πολιτισμός. • Δομές στήριξης επιχειρηματιών - επαγγελματιών και νέων. • Υποδομές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. • Κοινωνικές υποδομές που συμβάλλουν στην κοινωνική ένταξη στην κοινότητα.
<p>5ii. Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας, σε περιοχές πλην των αστικών</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ΟΧΕ Πολιτιστικής Διαδρομής Εγνατίας Οδού και ΟΧΕ απομακρυσμένων και μειονεκτικών περιοχών: <ul style="list-style-type: none"> - Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της δημόσιας τουριστικής παρουσίας και υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού, συμπεριλαμβανομένης της πολιτιστικής κληρονομιάς και των πολιτιστικών υπηρεσιών. - Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της φυσικής κληρονομιάς και του οικολογικού τουρισμού τόσο σε περιοχές Natura 2000 όσο και εκτός αυτών. - Επανάχρηση εγκαταλελειμμένων/απαξιωμένων δημοτικών κτηρίων. Τα προς επανάχρηση κτίρια, μπορεί να είναι ενδεικτικά: Πολιτιστικά κέντρα, Στεγασμένες Στοές, Αποθήκες, Δημοτικά Λουτρά, Κολυμβητήρια, άλλα κτίρια ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής αξίας όπως στρατώνες, ιστορικές κατοικίες που έχουν περιέλθει στην ιδιοκτησία των Δήμων. - Δημιουργία, αναβάθμιση, εκσυγχρονισμό δημοτικών χώρων άθλησης και αναψυχής, συμπεριλαμβανομένων εξειδικευμένων χώρων σπορ και «παιδικών χαρών». - Υλική ανάπλαση και ασφάλεια δημόσιων χώρων, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας / αναβάθμισης ανοικτών δημοτικών χώρων αναψυχής, πρασίνου και χώρων στάθμευσης, της αξιοποίησης αδιαμόρφωτων ή/και εγκαταλελειμμένων δημοτικών χώρων. - Εφαρμογή νέων τεχνολογιών στην παροχή υπηρεσιών προς τους πολίτες και απλοποίηση της επικοινωνίας δήμου – πολιτών αλλά και ηλεκτρονικές υπηρεσίες και εφαρμογές σε τομείς όπως ο τουρισμός, ο πολιτισμός.

Ειδικός στόχος	Δράσεις υλοποίησης
	<ul style="list-style-type: none"> - Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας των δημόσιων κτιρίων και κοινόχρηστων χώρων. - Συστήματα για την πρόληψη φυσικών κινδύνων συμπεριλαμβανομένης της αντιπλημμυρικής προστασίας και της διευθέτησης ρεμάτων. - Βελτίωσης της ποιότητας και της ποσότητας ύδατος. - Ανακατασκευές και εκσυγχρονισμοί οδών (εθνικών, περιφερειακών ή τοπικών οδών). - Κοινωνικές υποδομές που συμβάλλουν στην κοινωνική ένταξη στην κοινότητα. - Κινητά στοιχεία στον τομέα της υγείας. - Κατασκευή, αναβάθμιση υποδομών ασφάλειας πεζών, συμπεριλαμβανομένων των πεζοδρομήσεων και των πεζογεφυρών. - Κατασκευή, αναβάθμιση υποδομών πρόσβασης-ασφάλειας-εξυπηρέτησης ΑμεΑ. - Κατασκευή / Επέκταση / Αναβάθμιση ποδηλατοδρόμων. - Συστήματα παρακολούθησης της ποιότητας του περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένων σχεδίων δράσης αντιμετώπισης ατμοσφαιρικής ρύπανσης και θορύβου. - Εγκαταστάσεις και συστήματα διαλογής και ανακύκλωσης απορριμμάτων.

Επιδιώξεις και αναμενόμενα αποτελέσματα

- Ολοκληρωμένη ανάπτυξη σε επιλεγμένες ζώνες των αστικών κέντρων της ΠΑΜΘ.
- Σύνδεση τουρισμού - πολιτισμού στην κατεύθυνση του εμπλουτισμού του τουριστικού προϊόντος, της επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου και της διασύνδεσης με τους άλλους τομείς της τοπικής οικονομίας.
- Ολοκληρωμένη αντιμετώπιση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων στις απομακρυσμένες και μειονεκτικές περιοχές της Περιφέρειας.

Ομάδες στόχοι

- ΟΤΑ Α' Βαθμού και τα Νομικά τους Πρόσωπα.
- Κάτοικοι και επισκέπτες των περιοχών εφαρμογής Στρατηγικών Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης.

Εδαφική εφαρμογή

- Εφαρμογή σε πόλεις της ΠΑΜΘ που ορίζονται στο Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και έχουν πληθυσμό >50.000 κατοίκων.
- ΟΧΕ Πολιτιστικής Διαδρομής Εγνατίας Οδού
- ΟΧΕ απομακρυσμένων και απομονωμένων περιοχών.
- Πιθανές συνέργειες με προγράμματα διασυνοριακής συνεργασίας.

Δ.10. ΠΛΑΙΣΙΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

Το ΕΠ ΠΑΜΘ 2021-2027 θα χρηματοδοτηθεί από Κοινοτικούς και Εθνικούς πόρους. Η Περιφέρεια εντάσσεται στις Λιγότερο Αναπτυγμένες και η κοινοτική συμμετοχή είναι στο 85%. Τα ταμεία χρηματοδότησης είναι το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ+. Ο συνολικός προϋπολογισμός μαζί με την τεχνική βοήθεια είναι 639.098.844 ευρώ. Από το ΕΤΠΑ προέρχονται τα 473.526.739 ευρώ και από το ΕΚΤ+ 165.572.105. Στην εθνική συμμετοχή δεν προβλέπονται ιδιωτικά κεφάλαια.

Σημειώνεται ειδικότερα ότι η δέσμευση χρηματοδοτικών πόρων προς την επίτευξη στόχων για την κλιματική αλλαγή αφορά στο 10,80% του συνολικού προϋπολογισμού ενώ η δέσμευση πόρων για την επίτευξη άλλων στόχων περιβαλλοντικής προστασίας αφορά στο 20,62% του συνολικού προϋπολογισμού.

Πίνακας Δ.7. Πλαίσιο χρηματοδότησης

Προτεραιότητα	Στόχος Πολιτικής	Κοινοτική Συνδρομή	Εθνική Συμμετοχή	Συνολικό Ποσό	% Συν
Π1 Προώθηση Επιχειρηματικότητας και Καινοτομίας (ΕΤΠΑ)	ΣΠ1 Μια πιο ανταγωνιστική και εξυπνότερη Ευρώπη	52.594.510	9.281.384	61.875.894	13,07
Π2 Βιώσιμη διαχείριση πόρων και υποδομών (ΕΤΠΑ)	ΣΠ2 Μια πιο πράσινη και ανθεκτική Ευρώπη	103.881.016	18.331.944	122.212.960	25,81
Π3 Βελτίωση της συνδεσιμότητας της ΠΑΜΘ (ΕΤΠΑ)	ΣΠ3 Μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη	71.698.756	12.652.722	84.351.478	17,81
Π4Α Ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής (ΕΤΠΑ)	ΣΠ4 Μια πιο κοινωνική και χωρίς αποκλεισμούς Ευρώπη	71.147.512	12.555.443	83.702.955	17,68
Π4Β Κοινωνική Ενσωμάτωση και Αντιμετώπιση της Φτώχειας (ΕΚΤ+)	ΣΠ4 Μια πιο κοινωνική και χωρίς αποκλεισμούς Ευρώπη	137.981.939	24.349.754	162.331.693	
Π5 Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη στην Π-ΑΜΘ (ΕΤΠΑ)	ΣΠ5 Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της	96.384.949	17.009.109	113.394.058	23,94
Π6 Τεχνική Βοήθεια (ΕΤΠΑ)		6.790.985	1.198.409	7.989.394	1,69

Προτεραιότητα	Στόχος Πολιτικής	Κοινοτική Συνδρομή	Εθνική Συμμετοχή	Συνολικό Ποσό	% Συν
Π7 Τεχνική Βοήθεια (ΕΚΤ+)		2.754.350	486.062	3.240.412	
Γενικό Σύνολο		543.234.017	95.864.827	639.098.844	100

Ε. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ

Διερευνώνται οι εναλλακτικές δυνατότητες της μηδενικής λύσης, δηλαδή της μη ύπαρξης επιχειρησιακού προγράμματος, η περίπτωση της υποκατάστασης της παρέμβασης στον περιφερειακό χώρο από τον τομεακό προγραμματισμό και η περίπτωση προβολής του παλαιού ΠΕΠ στη νέα προγραμματική περίοδο. Επίσης στο επίπεδο επιλογών δόμησης του νέου Προγράμματος αναφέρονται δυνατότητες σύμφωνα με τις στοχεύσεις και των άλλων Προγραμμάτων με πιθανή συνέργεια αλλά και το πλαίσιο της διαβούλευσης με φορείς της Περιφέρειας που καθόρισε τις ειδικές επιλογές.

Το ΕΠ Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας - Θράκης δεν αποτελεί μια αυθύπαρκτη αναπτυξιακή στρατηγική, άλλα είναι ένα μέσο εφαρμογής της Ενωσιακής Πολιτικής Συνοχής για την ανάπτυξη και την απασχόληση. Σε κάθε περίπτωση οι εναλλακτικές δυνατότητες για να θεωρηθούν ρεαλιστικές καθορίζονται υπό το πλαίσιο αυτό, όπως ορίζεται από τις απαιτήσεις του Κανονισμού Κοινών Διατάξεων, των Κανονισμών των ΕΔΕΤ που συμβάλλουν στο Πρόγραμμα και εξειδικεύονται ως προς την σκοπιμότητα και την στόχευση από το Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης (ΕΣΠΑ) 2021-2027.

Ε.1. ΜΗΔΕΝΙΚΗ ΛΥΣΗ

Η μηδενική λύση σχετίζεται με την μη κατάρτιση και εφαρμογή του ΕΠ Περιφέρειας ΑΜΘ 2021 – 2027. Αυτή η προοπτική έρχεται σε αντίθεση με τη σκοπιμότητα ύπαρξης του περιφερειακού προγράμματος η οποία εδράζεται στη διαμόρφωση αποτελεσματικών και αποδοτικών μέσων (χρηματοδότηση, χρηματοδοτικά εργαλεία, τεχνική βοήθεια) για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων που αναγνωρίζεται ότι καλύπτουν αναπτυξιακές ανάγκες ή προοπτικές στην Περιφέρεια.

Η Περιφέρεια καλείται σε μια κρίσιμη και ιδιαίτερη συγκυρία, να αντιμετωπίσει προκλήσεις που πηγάζουν από την προοπτική της σοβαρής παραγωγικής της αναδιάρθρωσης λόγω των διαρθρωτικών αδυναμιών που επιμένουν αλλά και από την υποχώρηση κρίσιμων κοινωνικοοικονομικών δεικτών μετά τη δεκαετή κρίση. Η μη ύπαρξη ενός επιπρόσθετου μηχανισμού εξειδίκευσης των επενδυτικών επιλογών στο περιφερειακό επίπεδο, όπως είναι το ΠΕΠ, αποστερεί από το τοπικό σύστημα ευκαιρίες αναδιάταξης και εκσυγχρονισμού. Τέτοιες ευκαιρίες και δυνατότητες εκφράζονται πλέον με από τρόπο από εθνικές αναπτυξιακές επιλογές που σχετίζονται με την ικανοποιητική προσπελασιμότητα του χώρου, την ενδυνάμωση της επιχειρηματικότητας, την κυκλική οικονομία, τη ψηφιακή μετάβαση και δικτύωση σε συνδυασμό με προτεραιότητες κοινωνικής προστασίας και περιβαλλοντικής διατήρησης στην χρήση φυσικών και πολιτιστικών πόρων.

Τα ανωτέρω πλαίσιο που διαμορφώνει πλευρές του εννοιολογικού προσδιορισμού της βιώσιμης ανάπτυξης, βρίσκει την ευκαιρία έκφρασης στο περιφερειακό επίπεδο και μέσα από την ύπαρξη περιφερειακών στρατηγικών που έχουν ως μέσο εφαρμογής το περιφερειακό επιχειρησιακό πρόγραμμα. Η απεμπόληση αυτής της δυνατότητας δεν μπορεί να απαντήσει σε ουσιαστικά ζητήματα ειδικού προσανατολισμού της παρέμβασης στο τοπικό επίπεδο της ΑΜΘ. Η γνώση

των τοπικών αναγκών και προοπτικών συνιστά ουσιαστική εισροή για τη διαμόρφωση αποδοτικών μηχανισμών στήριξης του περιφερειακού συστήματος.

Λαμβάνοντας υπόψη την πιθανότητα απεμπόλησης των ευκαιριών που διαμορφώνονται, η μηδενική λύση, δηλαδή η μη ύπαρξη περιφερειακού επιχειρησιακού προγράμματος δεν αποτελεί αποδεκτή επιλογή. Πόσο μάλλον που σε διαφορετική περίπτωση:

- Θα σταματούσε η εισροή χρηματοδοτικών πόρων υλοποίησης παρεμβάσεων κρίσιμης τοπικής σημασίας.
- Θα έπαυε ένας βασικός αναπτυξιακός παράγοντας για το περιφερειακό επίπεδο καθώς πολλές παρεμβάσεις προς την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και του κοινωνικού κεφαλαίου, δύσκολα θα μπορούσαν να υλοποιηθούν.
- Θα διαμορφώνοντας αρνητικές συνθήκες ως προς την προοπτική υλοποίησης παρεμβάσεων περιβαλλοντικού χαρακτήρα και διαχείρισης φυσικών και πολιτιστικών πόρων στο περιφερειακό επίπεδο.

Ε.2. ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΟΜΕΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟ

Η εξέταση αυτού του σεναρίου στηρίζεται στην υπόθεση ότι η παρέμβαση στο επίπεδο της Περιφέρειας και στο πλαίσιο εφαρμογής του ΕΣΠΑ 2021-2027 υλοποιείται μόνο μέσα από Εθνικά Επιχειρησιακά Προγράμματα βάσει της παραδοχής ότι η εξειδίκευση μέσω του ΠΕΠ είναι περιττή. Τα τομεακά προγράμματα της νέας περιόδου είναι τα: α) Ανταγωνιστικότητα – Επιχειρηματικότητας – Καινοτομία, β) Ψηφιακού Μετασχηματισμού, γ) Περιβάλλοντος – Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, δ) Πολιτικής Προστασίας, ε) Υποδομών Μεταφορών, στ) Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης, ζ) Αλιείας και Θάλασσας, η) Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού - Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης και θ) Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας.

Πράγματι το πλαίσιο της παρέμβασης σύμφωνα με την τομεακή διάκριση των προτεραιοτήτων είναι εκτεταμένο και καλύπτει σημαντικές επιδιώξεις της αναπτυξιακής πολιτικής της χώρας. Εκ των πραγμάτων όμως δεν μπορεί να εστιάσει σε τοπικές ανάγκες των Περιφερειών, ούτε να καλύψει με «one size fits all» λύσεις τις ειδικές περιπτώσεις των τοπικών συστημάτων. Από τη φύση τους τα περιφερειακά προγράμματα, δεν προβάλλουν μια ομοιογενή εικόνα στο σύνολο της επικράτειας αλλά συναρτώνται με τα συγκεκριμένα και διαφοροποιούμενα χαρακτηριστικά του περιφερειακού χώρου. Ο ρόλος συνεπώς του ΠΕΠ είναι συμπληρωματικός των τομεακών αλλά προς μια πολύ κρίσιμη διάσταση, αυτή της ανάδειξης των αναγκών και ιδιαιτεροτήτων των τοπικών συστημάτων των Περιφερειών. Τέτοιες εξειδικεύσεις δεν μπορούν να προβληθούν με οριζόντιο τρόπο σε όλες τις Περιφέρειες της χώρας αλλά εξαρτώνται από τα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά, τις διαθεσιμότητες φυσικών πόρων και τη χωροταξική τους οργάνωση.

Η διάκριση γίνεται ακριβέστερα κατανοητή από την κατανόηση της στοχοθεσίας ενός τομεακού και ενός περιφερειακού προγράμματος:

- Από τα Περιφερειακά Προγράμματα θα χρηματοδοτηθούν κυρίως παρεμβάσεις επεξεργασίας λυμάτων, αποχέτευσης, πρόσβασης σε πόσιμο νερό, βιώσιμης διαχείρισης νερού, μικρής κλίμακας τοπικές υποδομές διαχείρισης στερεών αποβλήτων,

αντιπλημμυρικά έργα, έργα εξοικονόμησης ενέργειας σε δημόσια κτίρια περιφερειακής και τοπικής αρμοδιότητας και έργα βελτίωσης της προσβασιμότητας του χώρου.

- Τα τομεακά Προγράμματα θα χρηματοδοτήσουν δράσεις εθνικής ή στρατηγικής σημασίας συμπεριλαμβανομένης της διαχείρισης κινδύνου και της βιοποικιλότητας, έργα εξοικονόμησης ενέργειας σε κατοικίες, προμήθεια εξοπλισμού πολιτικής προστασίας, στοχευμένα αντιπλημμυρικά έργα στρατηγικής σημασίας, δράσεις ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης ανθρώπινου δυναμικού και έργα οριζόντιου χαρακτήρα. Επιπλέον, θα χρηματοδοτήσουν τις βασικές υποδομές διαχείρισης απορριμμάτων. Για τις παρεμβάσεις που προάγουν τη βιώσιμη πολυτροπική αστική κινητικότητα, το τομεακό Πρόγραμμα για τις μεταφορές θα επικεντρωθεί στη χρηματοδότηση δράσεων σε μέσα σταθερής τροχιάς και ανανέωσης του στόλου των αστικών λεωφορείων με ηλεκτροκίνητα οχήματα.

Λαμβάνοντας συνεπώς υπόψη την πιθανότητα αδυναμίας ανάδειξης των ειδικών αναγκών και τοπικών ζητημάτων ανάπτυξης της Περιφέρειας, η υλοποίηση της παρέμβασης μόνο μέσα από τον τομεακό εθνικό προγραμματισμό δεν συνιστά αποδοτική και βιώσιμη προοπτική. Πόσο μάλλον που σε διαφορετική περίπτωση:

- Δεν θα υπήρχε χωρική εξειδίκευση σε τοπικά συστήματα της Περιφέρειας με ανάγκες στήριξης.
- Δεν θα υπήρχε εξειδίκευση στόχων σε τοπικές αναπτυξιακές προτεραιότητες σύμφωνα με τις εντοπιζόμενες κοινωνικές, οικονομικές και παραγωγικές αδυναμίες.
- Δεν θα διαμορφώνοντας ικανοποιητικοί μηχανισμοί ανταπόκρισης σε τοπικές αλλά ουσιαστικές απαιτήσεις αντιμετώπισης περιβαλλοντικών προβλημάτων.
- Το περιφερειακό σύστημα θα εμφάνιζε μεγάλη εξάρτηση από τη λήψη αποφάσεων κεντρικού επιπέδου με αποτέλεσμα να υπήρχε δυσκολία υλοποίησης επιλογών τοπικού επιπέδου.

Ε.3. ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΠΕΠ ΣΤΗ ΝΕΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ

Το ΕΠ-ΠΑΜΘ 2014-2020 σχεδιάστηκε μέσα σε ένα αυστηρά καθορισμένο προγραμματικό πλαίσιο 11 καθορισμένων Θεματικών Στόχων οι οποίοι ανταποκρίνονταν στις εμβληματικές πρωτοβουλίες της Στρατηγικής Ευρώπη 2020 για μία έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη. Οι Θεματικοί Στόχοι αναλύονταν περαιτέρω σε συγκεκριμένες Επενδυτικές Προτεραιότητες που τέθηκαν καταρχήν σε ενωσιακό επίπεδο.

Σύμφωνα με την 3η Αναθεώρηση του Προγράμματος (2020), πρόθεση της ΠΑΜΘ είναι η αναστροφή του αρνητικού κλίματος που δημιουργήθηκε από την πρόσφατη οικονομική κρίση, και η εδραίωση ενός νέου προτύπου ανάπτυξης το οποίο στοχεύει σε «ενδογενή-αυτοτροφοδοτούμενη» και όχι «επιδοτούμενη» ανάπτυξη και βασίζεται στην ανασυγκρότηση του παραγωγικού προτύπου μέσω: α) της αξιοποίησης των διαθέσιμων και ανεκμετάλλευστων περιφερειακών πόρων και υποδομών καθώς και των διαθέσιμων κεφαλαίων και β) της αξιοποίησης του ευρύτερου εξωτερικού γεωγραφικού περιβάλλοντος.

Σε αυτό το πλαίσιο, η αναπτυξιακή στρατηγική βασίζεται: α) στον τομέα της οικονομίας, β) στον κοινωνικό τομέα και γ) στον τομέα του περιβάλλοντος και των υποδομών. Η αναπτυξιακή

στρατηγική θέτει ως βασικούς στόχους: α) τη διεύρυνση της οικονομικής δραστηριότητας, β) την αύξηση της απασχόλησης, γ) την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και δ) τη βελτίωση της ελκυστικότητας της ΠΑΜΘ ως τόπο κατοικίας και παραγωγής. Περιλαμβάνει πλέγμα παρεμβάσεων που σχεδιάστηκαν και ιεραρχήθηκαν ώστε να ανταποκρίνονται τόσο στις άμεσες όσο και στις μακροπρόθεσμες αναπτυξιακές επιδιώξεις. Μέρος της στρατηγικής αποτελεί η ολοκληρωμένη προσέγγιση της εδαφικής ανάπτυξης η οποία υλοποιείται βάσει 6 μηχανισμών: α) Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (ΟΧΕ), β) Σχέδια Βιώσιμης Χωρικής Ανάπτυξης (ΣΒΑΑ), γ) Σχέδια για μικρούς ορεινούς θύλακες και δ) Σχέδια για τον παράκτιο χώρο. Το Πρόγραμμα υλοποιείται βάσει 6 αξόνων προτεραιότητας.

Σε εθνικό επίπεδο, η ΠΠ 2021-2027 διαμορφώνεται στρατηγικά από το Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης (ΕΣΠΑ 2021-2027). Το ΕΠ ΑΜΘ 2021 - 2027 καλείται να δραστηριοποιηθεί υπό το συγκεκριμένο πλαίσιο που δημιουργούν το ΕΣΠΑ και συμπληρωματικά με τα Επιχειρησιακά του Προγράμματα, το RRF (Πρόγραμμα Ελλάδα 2.0) καθώς και άλλα Εθνικά και Ευρωπαϊκά προγράμματα αναπτυξιακής στόχευσης. Υπό το άνω πρίσμα, ο σχεδιασμός του νέου ΠΕΠ θέτει ως στρατηγικούς στόχους τη στήριξη και επανεκκίνηση της οικονομίας, την προστασία και αξιοποίηση του πλούσιου φυσικού περιβάλλοντος και των πολιτιστικών πόρων, την αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Με τον τρόπο αυτό επιχειρεί να βελτιώσει τους οικονομικούς, κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς δείκτες μειώνοντας την απόσταση από τις επιδόσεις των υπολοίπων ελληνικών Περιφερειών, αλλά και το μέσο όρο της ΕΕ.

Έτσι το όραμα του σχεδιασμού της νέας Προγραμματικής Περιόδου στοχεύει στο να καταστεί η Περιφέρεια: Πύλη Ανάπτυξης, Πόλος Αξίας και Πρότυπο Κοινωνικής Παρέμβασης. Το Πρόγραμμα κάνει χρήση και των 5 Στόχων Πολιτικής που ορίζονται από τον Κανονισμό Κοινών Διατάξεων της περιόδου 2021-2027 που είναι: α) μία πιο ανταγωνιστική και εξυπνότερη Ευρώπη, β) μια πιο πράσινη και ανθεκτική Ευρώπη, γ) μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη, δ) μια πιο κοινωνική και χωρίς αποκλεισμούς Ευρώπη και ε) μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της. Οι παραπάνω Στόχοι Πολιτικής διαρθρώνονται σε Προτεραιότητες ενώ κάθε Προτεραιότητα περιλαμβάνει έναν ή περισσότερους Ειδικούς Στόχους.

Η σύγκριση των δυο Προγραμμάτων καταδεικνύει γενικά τη συνέχιση της στοχοθεσίας ως προς την προγραμματική παρέμβαση στον περιφερειακό χώρο, γεγονός λογικό από τη στιγμή που οι αναπτυξιακές ανάγκες και προκλήσεις δεν έχουν μεταβληθεί επί της ουσίας μεταξύ των δυο περιόδων. Έτσι τόσο στο επίπεδο του αναπτυξιακού οράματος όσο και στο επίπεδο βασικών επιλογών, τα δυο Προγράμματα εκφράζουν βασικές και διαρκείς ανάγκες της Περιφέρειας με ταυτόσημα χαρακτηριστικά. Αυτές εντοπίζονται στην αναδιάρθρωση του παραγωγικού συστήματος σε ένα όλο και πιο ανταγωνιστικό περιβάλλον δραστηριοποίησης, στην ενδυνάμωση του κοινωνικού κεφαλαίου και στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής μέσα από πολιτικές αύξησης της ενσωμάτωσης, την στήριξη του εισοδήματος, των υπηρεσιών υγείας – πρόνοιας – εκπαίδευσης και κατάρτισης, στη βελτίωση της προσβασιμότητας του περιφερειακού χώρου και στην προστασία των φυσικών και πολιτιστικών πόρων τόσο αυτοδίκαια όσο και ως αναπτυξιακές ευκαιρίες.

Η διαφορά τους ωστόσο εντοπίζεται στην εξειδίκευση των μέσων εφαρμογής καθώς το νέο πρόγραμμα καλείται να προσαρμοστεί σε ένα νέο θεσμικό και αναπτυξιακό πλαίσιο που δημιουργούν στρατηγικές επιλογές σε ευρύτερο εθνικό ή ενωσιακό επίπεδο, όπως:

- Το ζήτημα της προσαρμογής σε ένα καθεστώς χαμηλότερων εκπομπών άνθρακα και προσαρμογής στην κλιματικής αλλαγή συνδέεται ισχυρότερα πλέον με λύσεις ενεργειακής απόδοσης εγκαταστάσεων και κτιρίων στη βάση προώθησης των ΑΠΕ, της εισαγωγής της ηλεκτροκίνησης και της ενίσχυσης αποτελεσματικών δικτύων μεταφοράς και αποθήκευσης ενέργειας.
- Ο ψηφιακός μετασχηματισμός επιχειρήσεων και δημοσίου και ενδυνάμωση των σχετικών δεξιοτήτων του πληθυσμού συνιστούν πλέον ένα νέο πεδίο αναπτυξιακών προτεραιοτήτων (ψηφιακή μετάβαση).
- Δημογραφικές μεταβολές και λόγω μεταναστευτικών ροών των τελευταίων ετών προσδιορίζουν ισχυρότερα πολιτικές κοινωνικής ένταξης αλλοδαπών και των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού γενικότερα, ενώ παράλληλα η δημογραφική γήρανση αναδεικνύεται ως η πλέον κρίσιμη κοινωνική και οικονομική απειλή.
- Η νέα στρατηγική για τις μεταφορές επαναπροσδιορίζει προτεραιότητες έργων προβασιμότητας του περιφερειακού χώρου δίνοντας έμφαση για παράδειγμα στην συνδεσιμότητα με τα ΔΕΔ οδικών μεταφορών, τα οποία θεωρούνται σε μεγάλο βαθμό ολοκληρωμένα.

Παρότι τα δυο ΠΕΠ εκφράζουν ένα παρόμοιο αναπτυξιακό όραμα για την Περιφέρεια, η συνέχιση του παλαιού ΠΕΠ στη νέα προγραμματική περίοδο, μέσω κυρίως των προτεραιοτήτων εξειδίκευσης, δεν μπορεί να προβάλει το νέο τοπίο που έχει διαμορφωθεί ως προς τις ευρύτερες αναπτυξιακές επιλογές της χώρας και για το λόγω αυτό δεν συνιστά επίκαιρη προοπτική.

Ε.4. ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΟΜΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Οι παρεμβάσεις στο σύνολο των πέντε (5) Στόχων Πολιτικής εξειδικεύονται μέσα από έξι (6) Προτεραιότητες (μη συμπεριλαμβανομένης της Τεχνικής Βοήθειας) και συνολικά συμβάλει χρηματοδοτικά σε Ειδικούς Στόχους του Κανονισμού των ΕΤΠΑ και ΕΚΤ+. Η επιλογή των ειδικών στόχων που εντάσσονται στο πρόγραμμα, όπως και ο επιμερισμός διαφόρων ειδών δράσεων μεταξύ του ΕΠ ΠΑΜΘ και των Εθνικών Προγραμμάτων γίνονται βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων διαχωρισμού κατηγοριών πράξεων που καθορίζονται σε εθνικό επίπεδο και σε διαβούλευση με την Επιτροπή λαμβάνοντας υπόψη τον τομέα αρμοδιοτήτων και ευθύνης πολιτικής εθνικής, περιφερειακής ή τοπικής διοίκησης, τις τεχνικές και διοικητικές ικανότητες των φορέων, καθώς και το ιστορικό ωρίμανσης και υλοποίησης προηγούμενων σταδίων των δράσεων.

Αυτή η προσέγγιση διαβούλευσης με τις εθνικές και ευρωπαϊκές αρχές διαμορφώνει σε σημαντικό βαθμό τη στρατηγική του προγράμματος, τις αναπτυξιακές προτεραιότητες που υιοθετούνται και την υλοποίησή τους σύμφωνα με το πλαίσιο μέτρων εφαρμογής και δράσεων που επιλέγονται. Η όλη διαδικασία συνιστά ένα πλαίσιο επιλογών δόμησης και εξέτασης εναλλακτικών προς την τελική οριστικοποίηση του Προγράμματος.

Ένα δεύτερο επίπεδο διαμόρφωσης των επιλογών του Προγράμματος αφορά στη διαβούλευση με φορείς της Περιφέρειας. Εστιάζοντας στις βασικές επιλογές στρατηγικής και την προτεινόμενη αρχιτεκτονική του Προγράμματος της ΠΑΜΘ, οι εταίροι που συμμετείχαν στη διαβούλευση, προσδιόρισαν τις προκλήσεις και τις ανάγκες που πρέπει να αντιμετωπιστούν, και διαμόρφωσαν σειρά προτάσεων - δράσεων στο πλαίσιο των Στόχων Πολιτικής που έχουν προεπιλεγεί. Επίσης, πρότειναν θεσμικές/οργανωτικές ρυθμίσεις τις οποίες έκριναν ως απαιτούμενη προϋπόθεση για το σχεδιασμό και την υλοποίηση των αναπτυξιακών παρεμβάσεων του Προγράμματος στη νέα Προγραμματική Περίοδο.

Η διαβούλευση (1^η) εστίασε στα ακόλουθα ζητήματα:

- Προσδιορισμός των σημαντικών αναγκών – προβλημάτων και των κυριότερων προκλήσεις – ευκαιρίες που πρέπει να αντιμετωπιστούν.
- Ιεράρχηση του βαθμού σημαντικότητας των Στόχων Πολιτικής.
- Προσδιορισμός των μελλοντικών αναπτυξιακών κατευθύνσεων σε συνάφεια με την ιεραρχημένη σημαντικότητα των Στόχων Πολιτικής.
- Προσδιορισμός κρίσιμων παρεμβάσεων σε συνάφεια με το βαθμό ωριμότητας.
- Προτάσεις για ΟΧΕ/ΤΑΠΤΟΚ σε συνάφεια με το βαθμό ωριμότητας.
- Προσδιορισμός προβλημάτων και εμποδίων κατά την υλοποίηση έργων και δράσεων της προηγούμενης ΠΠ.
- Προσδιορισμός αναγκαίων θεσμικών - οργανωτικών ρυθμίσεων για την αποτελεσματικότερη υλοποίηση του νέου ΠΕΠ.

ΣΤ. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Σε αυτό το κεφάλαιο επιχειρείται η καταγραφή των υφιστάμενων συνιστωσών του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης αναφορικά με τις φυσικογεωγραφικές της παραμέτρους, τη διαπίστωση των φυσικών πόρων και των οικοσυστημάτων υπό συνθήκες ρύθμισης, την καταγραφή των πιέσεων, τη διοικητικής διάρθρωσης, την εξέλιξη του πληθυσμού, τη δημογραφική κατάσταση, του επιπέδου ανάπτυξης, του παραγωγικού συστήματος κα άλλων στοιχείων ανθρωπογενών αποθεμάτων.

ΣΤ.1. ΦΥΣΙΚΟ - ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Παρουσιάζονται η φυσική και γεωγραφική μορφολογία της Περιφέρειας και τα εδαφολογικά χαρακτηριστικά της. Παράλληλα, αναλύονται τα κλιματολογικά δεδομένα σε συνάρτηση με το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής, καθώς και οι φυσικοί πόροι της περιοχής και συγκεκριμένα ο ορυκτός πλούτος, οι υδάτινοι πόροι και ο δασικός πλούτος της. Επιπλέον, γίνεται αναφορά στην έκθεση σε φυσικούς κινδύνους.

ΣΤ.1.1. Γεωγραφική και μορφολογική αναγνώριση

Η Περιφέρεια ΑΜΘ έχει έκταση 14.158 τ.χλμ. από τα οποία τα 564 τ.χλμ. ανήκουν στα νησιά Θάσο και Σαμοθράκη. Η Περιφέρεια χαρακτηρίζεται από ένα σημαντικό μέτωπο ορεινών και ημιορεινών περιοχών στα βόρεια και δυτικά, που διαμορφώνεται από τον ορεινό όγκο της νότιας Ροδόπης, τα όρη της Λεκάνης και το Παγγαίο, και περιλαμβάνει τις εσωτερικές πεδιάδες και λεκάνες της Τενάγης Φιλίππων και της Λεκάνης της Δράμας. Στα νότια της περιφέρειας διαμορφώνεται ένα εκτεταμένο παραλιακό μέτωπο κατά μήκος του Θρακικού πελάγους, που χαρακτηρίζεται από μια ποικιλομορφία παραθαλάσσιων πεδινών περιοχών.

Η Περιφέρεια διατρέχεται από δύο σημαντικούς διακρατικούς ποταμούς, το Νέστο και τον Έβρο, οι οποίοι πηγάζουν στη Βουλγαρία και εκβάλλουν στο Θρακικό Πέλαγος. Σημαντικοί επίσης θεωρούνται και οι ποταμοί Αγγίτης (ο μεγαλύτερος από τους παραπόταμους του Στρυμόνα, που πηγάζει από το όρος Φαλακρό και τμήμα του βρίσκεται στην ΠΕ Δράμας), Άρδας και Ερυθροπόταμος (παραπόταμοι του ποταμού Έβρου). Στην παράκτια περιοχή μεταξύ των Δέλτα των ποταμών Νέστου και Έβρου σχηματίζονται λιμνοθάλασσες σημαντικές από πλευράς οικολογικού ενδιαφέροντος. Στην Περιφέρεια περιλαμβάνονται δύο νησιά, η Θάσος και η Σαμοθράκη.

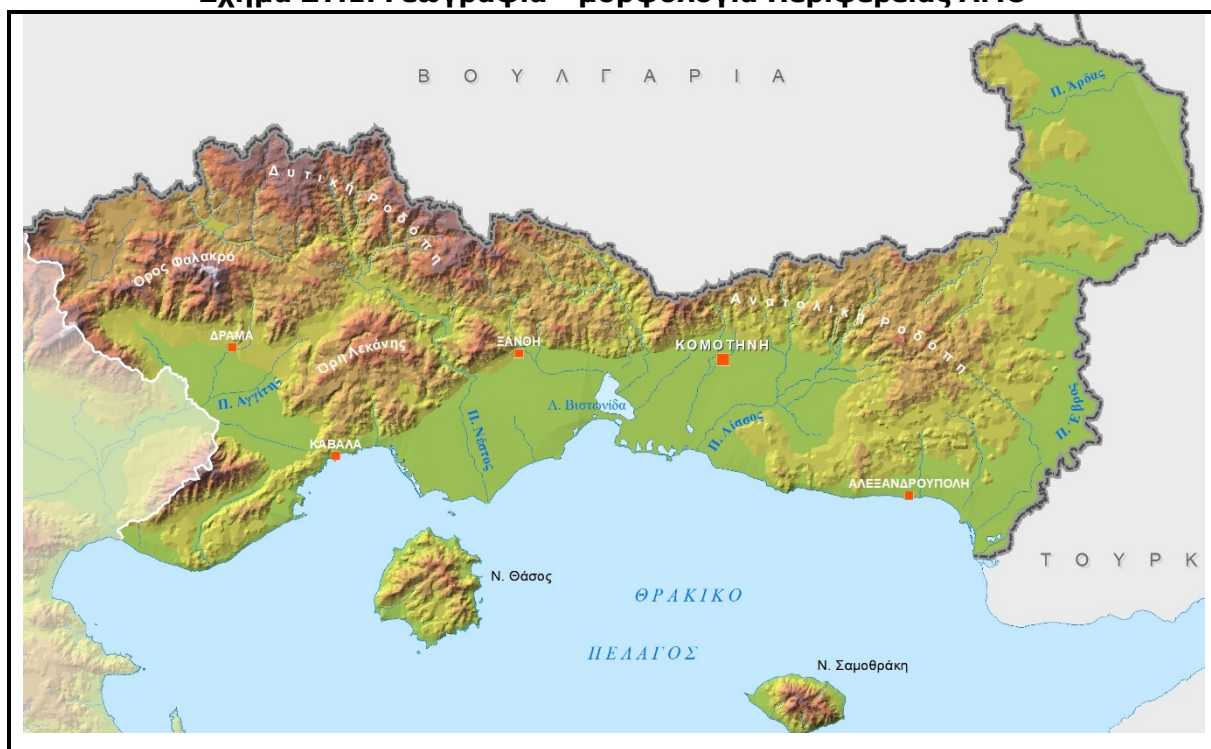
Από πλευράς μορφολογίας η Περιφέρεια διακρίνεται:

- Στο δυτικό τμήμα της ΠΕ Δράμας αναπτύσσεται η οροσειρά του Όρβηλου - Βροντούς - Μενοικίου, στο εσωτερικό και μέχρι τον Νέστο δεσπόζει το όρος Φαλακρό, ενώ πέρα από τον Νέστο βρίσκεται ο ορεινός όγκος της Ροδόπης.
- Στο έδαφος της ΠΕ Καβάλας εκτείνονται οι οροσειρές: Παγγαίο (1.956μ.), Σύμβολο (694μ.) και τα Όρη Λεκάνης (1.298μ.), ενώ στη Θάσο υπάρχει το όρος Υψάριο (1.127μ.). Στην ΠΕ Ξάνθης εκτείνονται οι απολήξεις του ορεινού όγκου της Ροδόπης. Ψηλότερη κορυφή είναι το Γυφτόκαστρο (1.827μ.) και ακολουθούν το Χαϊντού (1.525μ.), το Αχλάτ-Τσαλ (1.400μ.) και η Καμέρτζη (1.070μ.).

- Τα σπουδαιότερα βουνά της Ροδόπης είναι: το Παπίκιο (1.483μ.), το Μεγάλο Λιβάδι (1.267μ.), τα όρη Σάπκα (1.044μ.) και η Καλλιθέα (944μ.).
- Στην ΠΕ Έβρου καταλήγουν οι υπώρειες του όγκου της Ανατολικής Ροδόπης που μαζί με τις κορυφές του ανατολικού τμήματος της ΠΕ Ροδόπης διαγράφουν ένα τόξο σχεδόν ως την παραλία. Οι σημαντικότερες κορυφές είναι: Σίλο (1.065μ.), Καλλιθέα (961μ.), και Κάψαλο (618μ.).

Γενικά η κατανομή των υψομέτρων έχει ως εξής: το 22% της έκτασης του διαμερίσματος έχει υψόμετρο πάνω από 600 μ., το 30% μεταξύ 200 και 600 μ., και το 48% έχει υψόμετρο μικρότερο των 200 μ. Οι κλίσεις του εδάφους στο έχουν ως εξής: το 45% της έκτασης χαρακτηρίζεται από επίπεδο ανάγλυφο με κλίσεις 0-5%, το 13% της έκτασης χαρακτηρίζεται από κυματώδες ανάγλυφο με κλίσεις 5-10%, το 28% της έκτασης χαρακτηρίζεται από λοφώδες ανάγλυφο με κλίσεις 10-30%, και το 14% της έκτασης χαρακτηρίζεται από επικλινές ανάγλυφο με κλίσεις >30%.

Σχήμα ΣΤ.1. Γεωγραφία - μορφολογία Περιφέρειας ΑΜΘ

ΣΤ.1.2. Γεωλογικά χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη δύο μεγάλων γεωτεκτονικών ζωνών. Τη Μάζα Ροδόπης (ΧΙΙ) που αναπτύσσεται δυτικά καταλαμβάνοντας το μεγαλύτερο μέρος του ΥΔ και τη Περιροδόπικη ζώνη (Χ) που αναπτύσσεται ανατολικά ενώ ανά μικρές περιοχές παρουσιάζονται Οφιόλιθοι. Ως προς τις γεωλογικές συνθήκες, η περιοχή περιλαμβάνει μεταλπηκούς σχηματισμούς του Τεταρτογενούς και Νεογενούς στις πεδινές περιοχές, ιζήματα του Τριτογενούς, μεταϊζηματογενή πετρώματα τα οποία ανήκουν στην Περιροδοπική ζωνη (εμφανίζεται επιφανειακά στην περιοχή της Αλεξανδρούπολης, στον Έβρο) και μεταμορφωμένα και πυριγενή πετρώματα που γεωτεκτονικά ανήκουν στη μάζα Ροδόπης.

Τα πεδινά τμήματα της Περιφέρειας καλύπτονται από ιζήματα του Τεταρτογενούς. Πρόκειται για τις νεότερες αποθέσεις των χειμάρρων και ποταμών, οι οποίες καλύπτουν τις τριτογενείς αποθέσεις στα πεδινά τμήματα της περιοχής. Στις εκβολές των χειμάρρων στην πεδιάδα αλλά και στη βάση των κρασπένδων της ορεινής μάζας της Ροδόπης, δημιουργούνται συνεχείς παράλληλοι κώνοι ριπιδίων από αδρομερή υλικά.

Στους ορεινούς όγκους της περιοχής εμφανίζεται το κρυσταλλοσχιστώδες υπόβαθρο το οποίο δομείται από σχηματισμούς της μάζας της Ροδόπης. Η μάζα της Ροδόπης διακρίνεται σε δυο τεκτονικές ενότητες, τη κατώτερη ενότητα Παγγαίου και την ανώτερη ενότητα Σιδηρόνερου η οποία επωθείται στην ενότητα Παγγαίου:

- Η Ενότητα Σιδηρόνερου, που εκτείνεται βόρεια κατά μήκος των Ελληνο-Βουλγαρικών συνόρων και αποτελείται κυρίως από ορθογνευσίους, μαρμαρυγιακούς σχιστολίθους, αμφιβολίτες, λεπτές ενστρώσεις μαρμάρων και μιγματίτες.
- Η Ενότητα του Παγγαίου, που καταλαμβάνει τη δυτική, νοτιοδυτική Ροδόπη και συνίσταται από έναν κατώτερο ορίζοντα με ορθογνευσίους, σχιστόλιθους και αμφιβολίτες, ένα μεσαίο ορίζοντα μαρμάρων μεγάλου πάχους και έναν ανώτερο ορίζοντα με εναλλαγές σχιστολίθων και μαρμάρων.

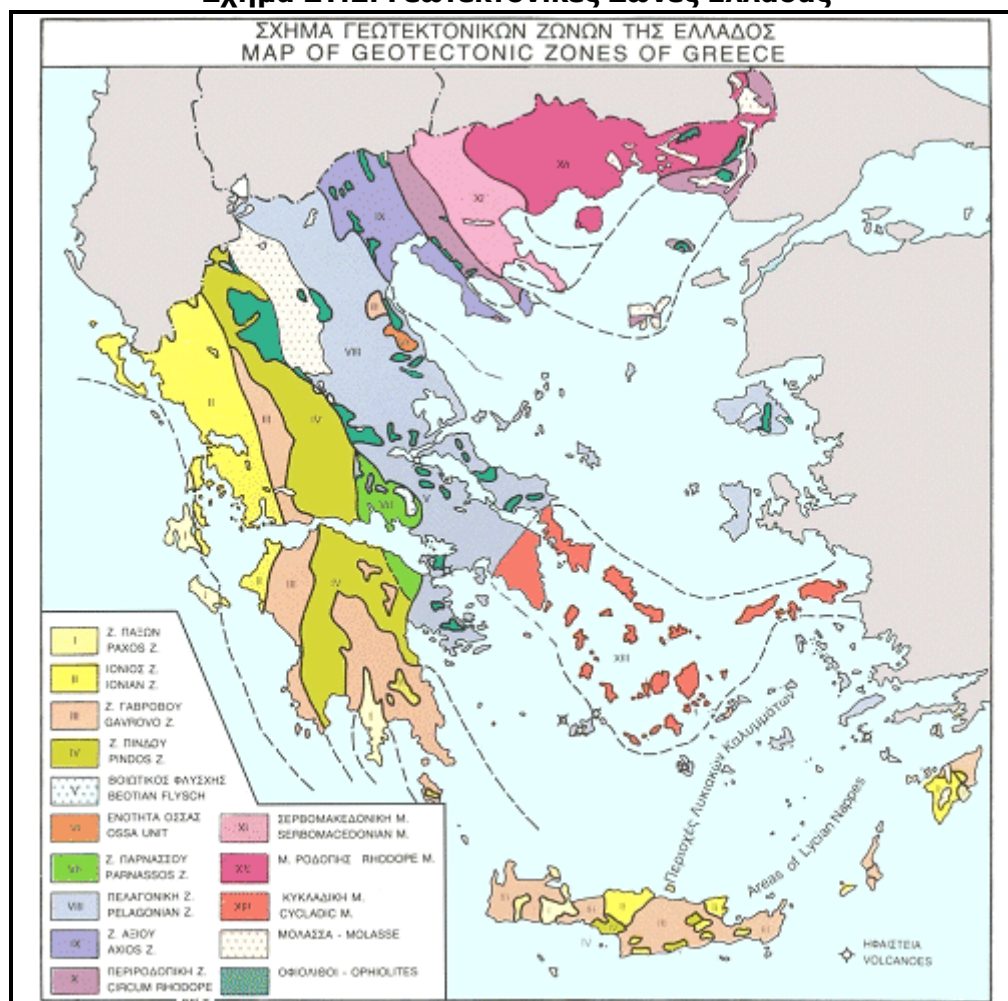
Η γεωτεκτονική θεώρηση επεκτείνεται στο σύνολο της Ροδοπικής μάζας με αποτέλεσμα την υποδιαίρεσή της σε δυτική, κεντρική και ανατολική. Στην κεντρική Ροδόπη λείπει τελείως ο ανθρακικός σχηματισμός και η δομή συνεχίζεται με δεύτερη μαρμαροαμφιβολιτική σειρά που περιέχει υπερβασικά σώματα με μιγματίτες και γνευσιοποιημένους γρανίτες και γρανίτες. Η ανατολική έχει παρόμοια υποδιαίρεση με την κεντρική, με τη διαφορά ότι απουσιάζει επί πλέον και η μαρμαροαμφιβολιτική σειρά, ενώ προσδιορίζεται μια δεύτερη και παλαιότερη γενιά υπερβασικών σωμάτων με διεισδύσεις πηγματιτών συμπτυχωμένων με τα περιβάλλοντα πετρώματα. Τέλος η δυτική Ροδόπη, χαρακτηρίζεται από την εμφάνιση των ακόλουθων λιθολογικών ενοτήτων: α) ενότητα γνευσίων, β) ενότητα λιθολογικών εναλλαγών και γ) ενότητα μαρμάρων.

Επί του κρυσταλλικού υποβάθρου, στην περιοχή της Αλεξανδρούπολης, απαντάται ένας σχηματισμός μεταϊζηματογενών πετρωμάτων, εντός του οποίου συναντώνται μαγματικά σώματα. Ο εν λόγω σχηματισμός γεωτεκτονικά ανήκει στην Περιροδοπική ζώνη. Στην περιοχή Δρυμού Αλεξανδρουπόλεως τα ιζηματογενή πετρώματα έχουν τριαδική ηλικία όπως επίσης οι ασβεστόλιθοι δυτικά της Αλεξανδρούπολης και οι φυλλίτες στην περιοχή της Μάκρης. Στην περιοχή Μάκρης – Μαρώνειας δυτικά της Αλεξανδρούπολης διακρίνονται δύο ενότητες πετρωμάτων.

ΣΤ.1.3. Υδρολιθολογικά και υδρογεωλογικά δεδομένα

Στην ευρύτερη περιοχή της Περιφέρειας αναπτύσσονται τρία είδη υδροφόρων συστημάτων, το πρώτο μέσα στις τεταρτογενείς, νεογενείς και τριτογενείς αποθέσεις (κοκκώδες σύστημα), το δεύτερο μέσα στα υδροπερατά μάρμαρα (καρστικό σύστημα) και το τρίτο σε μεταμορφωμένα, πυριγενή και ηφαιστειακά πετρώματα τα οποία είναι τεκτονισμένα (ρωγματικό σύστημα).

Σχήμα ΣΤ.2. Γεωτεκτονικές Ζώνες Ελλάδας

Η κοκκώδης υδροφορία, αναπτύσσεται κυρίως σε τεταρτογενείς και τριτογενείς σχηματισμούς, και χαρακτηρίζεται κατά κανόνα από έναν φρεάτιο επιφανειακό υδροφόρο ορίζοντα και έναν ή περισσότερους επάλληλους βαθύτερους, οι οποίοι βρίσκονται υπό πίεση ή μερικώς υπό πίεση. Η υπό πίεση υδροφορία οφείλεται στις υδρολιθολογικές εναλλαγές των υλικών των γεωλογικών στρωμάτων τόσο κατά την κατακόρυφο όσο και κατά την οριζόντια συνιστώσα. Στους κοκκώδεις σχηματισμούς η υδροφορία των φρεάτιων και υπο πίεση υδροφόρων οριζόντων θεωρείται ενιαία. Η τροφοδοσία αυτών των συστημάτων προέρχεται από τις βροχοπτώσεις, τις επιφανειακές απορροές και από πλευρικές μεταγγίσεις υπόγειων υδάτων από τα περιβάλλοντα πετρώματα.

Η καρστική υδροφορία, αναπτύσσεται κυρίως εντός του σχηματισμού των μαρμάρων και των ασβεστολίθων, κυρίως στα ορεινά δυτικά τμήματα της Περιφέρειας. Τροφοδοτούνται σχεδόν αποκλειστικά από τα μετεωρικά κατακρημνίσματα και μόνο στην περίπτωση του καρστικού συστήματος Ορέων Λεκάνης έχει διαπιστωθεί η αμφίδρομη επικοινωνία του καρστικού υδροφόρου με τον ποταμό Νέστο. Η εκφόρτιση πραγματοποιείται κυρίως μέσω καρστικών πηγών.

Η ρωγματική υδροφορία, αναπτύσσεται κυρίως στα μεταμορφωμένα, πυριγενή και ηφαιστειακά πετρώματα. Τα μαγματικά και μεταμορφωμένα πετρώματα θεωρούνται γενικά υδροστεγανά, στην περιοχή όμως, οι συνθήκες ισχυρού τεκτονισμού δημιουργούν δευτερογενές πορώδες το οποίο και επιτρέπει την ύπαρξη υπόγεια υδροφορίας συνήθως τοπικής σημασίας και χαμηλής δυναμικότητας. Ευνοϊκότερες συνθήκες υδροφορίας αναπτύσσονται στην κατά τόπους εμφάνιση μαρμάρων τα οποία όμως έχουν μικρή επιφανειακή εξάπλωση. Τα ηφαιστειακά πετρώματα της περιοχής χαρακτηρίζονται γενικά από μικρή υδροπερατότητα αλλά η έντονη τεκτονική τους καταπόνηση που εκδηλώνεται με ένα μεγάλο δίκτυο ασυνεχειών και ρωγματώσεων έχει ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη τοπικά ικανοποιητικής υδροφορίας.

Οι γεωλογικοί σχηματισμοί που δομούν την Περιφέρεια σύμφωνα με τα υδρολιθολογικά χαρακτηριστικά τους διακρίνονται σε περατούς, ημιπερατούς και αδιαπέρατους σχηματισμούς:

- Στους περατούς σχηματισμούς εντάσσονται οι αλλουβιακές ποταμοχερσαίες κυρίως αποθέσεις που απαντώνται στις πεδινές περιοχές και παρουσιάζουν μεγάλη επιφανειακή εξάπλωση, σύγχρονα ριπίδια που απαντώνται στα κράσπεδα των πεδινών εκτάσεων υπό μορφή ασύνδετων λατυποκροκαλοπαγών και παράκτιες άμμοι. Γενικά, οι σχηματισμοί αυτοί χαρακτηρίζονται από υψηλό πορώδες, με συντελεστή κατείσδυσης 10-15%. Στην ίδια κατηγορία εντάσσονται ρωγματώδη-καρστικά μάρμαρα, ασβεστόλιθοι που απαντώνται κυρίως στους ορεινούς όγκους της Λεκάνης, δυτικά της Ξάνθης.
- Στην κατηγορία των ημιπερατών ρωγματικών σχηματισμών κατατάσσονται τα συνεκτικά κροκαλοπαγή και λατυποπαγή πλειστοκαινικής ηλικίας, ιζηματογενείς ρωγμώδεις σχηματισμοί του Νεογενούς, μολασσικά ιζήματα βασικής σειράς (κροκαλοπαγή, ψαμμίτες, ασβεστόλιθους κ.α), υπερβασικά πετρώματα, βιοστρωματικοί ασβεστόλιθοι και ηφαιστειακοί ρωγμώδεις σχηματισμοί μικρής έκτασης ή μικρής δυναμικότητας. Στην ίδια κατηγορία εντάσσονται τα ρωγματώδη μεταμορφωμένα και πυριγενή πετρώματα της περιοχής (μάρμαρα με εναλλαγές γνευσίων και σχιστόλιθων, γρανίτες, αμφιβολίτες, γνεύσιοι) τα οποία καταλαμβάνουν μικρή έκταση ή η υδροφορία τους χαρακτηρίζεται από μέτρια δυναμικότητα.
- Γενικά ως αδιαπέρατοι σχηματισμοί ταξινομούνται όλοι οι ιζηματογενείς σχηματισμοί του Τεταρτογενούς και Νεογενούς (μανδύες αποσάθρωσης πλουτώνιων πετρωμάτων, λιμναίες αποθέσεις, ιλύς τελμάτων, μολασσικά και φλυσικά ιζήματα, μάργες κλπ) οι οποίοι εμφανίζουν σημαντικό ποσοστό λεπτόκοκκου κλάσματος στην κοκκομετρική τους σύνθεση. Στους αδιαπέρατους σχηματισμούς κατατάσσονται μεταμορφωμένα και πυριγενή ρωγματώδη πετρώματα με έμφραξη αργιλικού κλάσματος (γραιοδιορίτες, γνεύσιοι, σχιστόλιθοι κ.λπ.). Οι υπόψη σχηματισμοί βρίσκονται στα ορεινά τμήματα, ανάντη των πεδινών εκτάσεων. Στην ίδια κατηγορία εντάσσονται τα ηφαιστειακά πετρώματα και οι ηφαιστειοϊζηματογενείς σχηματισμοί.

ΣΤ.1.4. Εδαφολογικά χαρακτηριστικά

Τα εδάφη της Περιφέρειας ταξινομούνται σε τέσσερις υδρολογικούς εδαφικούς τύπους

- Τύπος Α. Εδάφη με χαμηλή δυνητική απορροή. Το νερό κινείται ελεύθερα μέσα στο έδαφος. Τυπικά έχουν περιεκτικότητα σε άργιλο <10% και περιεκτικότητα σε άμμο ή χαλίκια >90%. Η υφή τους είναι αμμώδης (ή χαλικώδης). Εδάφη με πηλοαμμώδη, αμμοπηλώδη, πηλώδη ή ιλυοπηλώδη υφή εντάσσονται στην κατηγορία αυτή υπό την προϋπόθεση της καλής ανάμιξης των στοιχείων κοκκομετρίας, της χαμηλής φαινόμενης

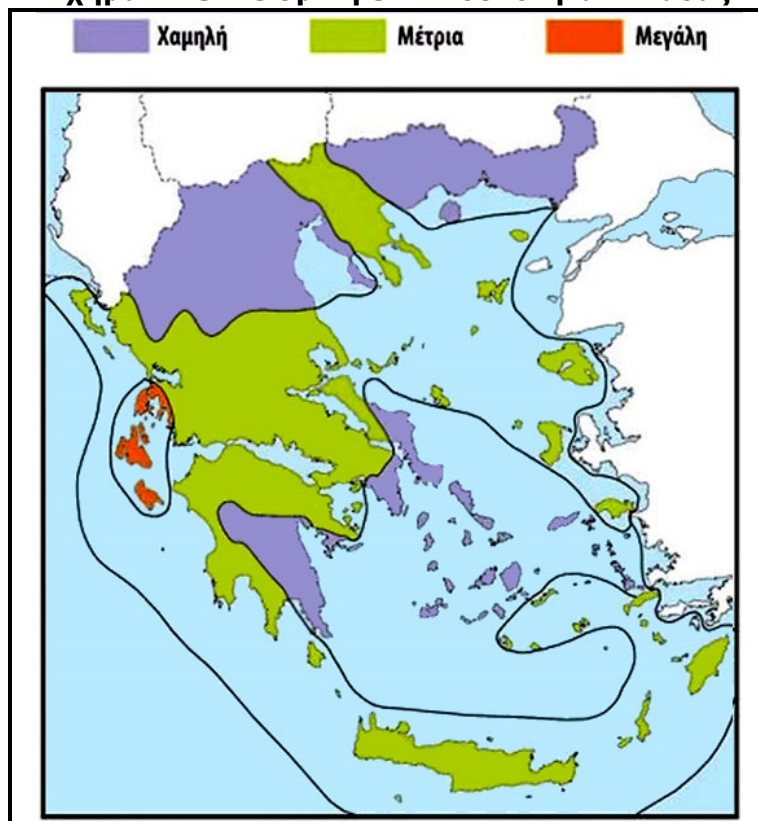
πυκνότητας ή της περιεκτικότητας σε χαλίκια ή λίθους >35%. Τέλος, εδάφη βάθους άνω των 100 cm εντάσσονται στον Τύπο Α, αν η Υδραυλική αγωγιμότητα κορεσμού όλων των στρώσεων είναι μεγαλύτερη των 10 $\mu\text{m}/\text{sec}$.

- Τύπος Β. Τα εδάφη του συγκεκριμένου υδρολογικού τύπου έχουν χαμηλή έως μεσαία δυνητική απορροή, μετά τη διαβροχή τους. Η κίνηση της υγρασίας στο πορώδες τους πραγματοποιείται απρόσκοπτα. Η τυπική σύνθεση του εδαφικού τύπου αφορά περιεκτικότητα σε άργιλο μεταξύ 10 και 20% και σε άμμο μεταξύ 50 και 90 %. Η υφή είναι πηλοαμμώδης ή αμμοπηλώδης. Σε ορισμένες περιπτώσεις εδάφη με υφή πηλώδη, ιλυοπηλώδη, ιλυώδη και αμμοαργιλοπηλώδη μπορούν να ταξινομηθούν στον τύπο Β, ειδικά όταν ξεπερνούν ένα ποσοστό περιεκτικότητας σε λίθους. Εδάφη βάθους άνω των 100 cm εντάσσονται στον Τύπο Β, αν η Υδραυλική αγωγιμότητα κορεσμού όλων των στρώσεων είναι μεγαλύτερη των 4 $\mu\text{m}/\text{sec}$, αλλά και μικρότερη των 10 $\mu\text{m}/\text{sec}$.
- Τύπος C. Τα εδάφη του συγκεκριμένου υδρολογικού τύπου έχουν μεσαία έως υψηλή δυνητική απορροή, μετά τη διαβροχή τους. Η κίνηση της υγρασίας στο πορώδες τους γίνεται με περιορισμούς. Η τυπική σύνθεση του τύπου αφορά περιεκτικότητα σε άργιλο μεταξύ 20 και 40% και σε άμμο λιγότερο από 50%. Η υφή είναι πηλώδης, ιλυοπηλώδης, αμμοαργιλοπηλώδης, αργιλοπηλώδης ή ιλυοαργιλοπηλώδης. Σε ορισμένες περιπτώσεις εδάφη με υφή αργιλώδη, ιλυοαργιλώδη και αμμοαργιλώδη μπορούν να ταξινομηθούν στον τύπο C, ειδικά όταν ξεπερνούν ένα ποσοστό περιεκτικότητας σε λίθους (>35%). Εδάφη βάθους άνω των 100 cm εντάσσονται στον Τύπο C, αν η Υδραυλική αγωγιμότητα κορεσμού όλων των στρώσεων στα πρώτα 100 cm είναι μεγαλύτερη των 0,4 $\mu\text{m}/\text{sec}$, αλλά και μικρότερη των 4 $\mu\text{m}/\text{sec}$.
- Τύπος D. Τα εδάφη του συγκεκριμένου υδρολογικού τύπου έχουν υψηλή δυνητική απορροή, μετά τη διαβροχή τους. Η κίνηση της υγρασίας στο πορώδες τους γίνεται με περιορισμούς ή/και παρεμποδίζεται. Η τυπική σύνθεση του εδαφικού τύπου αφορά περιεκτικότητα σε άργιλο πάνω από 40% και σε άμμο λιγότερο από 50%. Η υφή είναι αργιλώδης. Μερικές φορές παρουσιάζουν και μεγάλο εύρος διόγκωσης/συρρίκνωσης. Όλα τα εδάφη με στρώση μη διαπερατή από το νερό σε βάθος μικρότερο των 50 cm και όλα τα εδάφη με βάθος υδροφόρου ορίζοντα μικρότερο των 60 cm, ανήκουν στον τύπο D. Εδάφη βάθους άνω των 100 cm (μέχρι τη μη περατή στρώση ή τον υδροφορέα) εντάσσονται στον Τύπο D, αν η Υδραυλική αγωγιμότητα κορεσμού όλων των στρώσεων στα πρώτα 100 cm είναι μικρότερη των 0,4 $\mu\text{m}/\text{sec}$.

ΣΤ.1.5. Σεισμικότητα

Ο Νέος Χάρτης Σεισμικής Επικινδυνότητας της Ελλάδας τέθηκε σε εφαρμογή το 2004 και κατανέμει τον ελλαδικό χώρο σε τρεις ζώνες, με ενιαία τιμή σεισμικής επιτάχυνσης g σε κάθε Δήμο. Η πρώτη ζώνη, στην οποία ανήκει η Περιφέρεια ΑΜΘ (με εξαίρεση τη Σαμοθράκη, έχει τιμή ενεργού εδαφικής επιτάχυνσης σχεδιασμού 0,16 g (όπου g η επιτάχυνση της βαρύτητας). Η Σαμοθράκη έχει g 0,24. Κατά συνέπεια, το σύνολο της Περιφέρειας με εξαίρεση τη Σαμοθράκη εντάσσεται στη Ζώνη Σεισμικής Επικινδυνότητας Ι (χαμηλή) και η Σαμοθράκη στη Ζώνη ΙΙ (μέτρια).

Σχήμα ΣΤ.3. Σεισμική επικινδυνότητα Ελλάδας

ΣΤ.2. ΚΛΙΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΚΑΙ Ο ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ

ΣΤ.2.1. Στοιχεία κλιματολογίας

Η κυρίαρχουσα διεύθυνση του ανέμου (κατά το πλείστο βόρειας συνιστώσας), οι κινήσεις των αερίων μαζών και το πολύπλοκο ανάγλυφο της περιοχής, καθορίζουν την οριζόντια κατανομή της βροχόπτωσης και της θερμοκρασίας του αέρος. Η ετήσια πορεία της θερμοκρασίας είναι, κατά μέσο όρο, μικρότερη εκείνης των τροπικών κλιμάτων. Η μέση μηνιαία θερμοκρασία του αέρα, κατά τους θερινούς μήνες, δεν υπερβαίνει τους 27°C, μολονότι οι ακραίες τιμές είναι μεγαλύτερες των 40°C. Επίσης, τους θερινούς μήνες, οι παράκτιες περιοχές δεν είναι αισθητά δροσερότερες από την ενδοχώρα, αφού το Αιγαίο είναι κλειστή και αρκετά θερμή θάλασσα (π.χ. Αλεξανδρούπολη 25,99°C, Κομοτηνή 25,96°C, Ορεστιάδα 25,80°C).

Η μικρή νέφωση και η χαμηλή σχετική υγρασία, κατά τις μεσημβρινές ώρες που επικρατούν κατά τους θερινούς μήνες πάνω από την Ανατ. Μακεδονία και Θράκη συντελούν στην έντονη θέρμανση κατά την μέρα αλλά και στη γρήγορη ψύξη κατά τη νύκτα. Οι μέσες ημερήσιες τιμές της θερμοκρασίας είναι πολλές φορές μεγαλύτερες των 30°C, ενώ κατεβαίνουν στους 15°C ή και 10°C κατά τη νύκτα. Όλοι οι τόποι της περιοχής έχουν την εμπειρία του παγετού και του χιονιού, αν και η ποσότητα και η διάρκεια του χιονιού ποικίλει από τόπο σε τόπο. Οι χειμερινοί παγετοί που εμφανίζονται είναι συχνοί και σπάνια δριμείς.

Η ενδοετήσια κατανομή της μέσης μηνιαίας θερμοκρασίας του αέρα και της βροχόπτωσης δείχνει την κυριαρχία του Μεσογειακού τύπου κλίματος στην Ανατ. Μακεδονία και Θράκη.

Αποκλίσεις από τον παραπάνω τύπο κλίματος μπορεί να υπάρχουν σε περιοχές με υψόμετρο μεγαλύτερο από 700μ. όπου δεν λειτουργούν μετεωρολογικοί σταθμοί. Η μέση μηνιαία θερμοκρασία του αέρα για τον ψυχρότερο μήνα της περιόδου βρίσκεται πάνω από 0°C, ενώ σε κανένα Μετεωρολογικό Σταθμό, η θερμοκρασία του θερμότερου μήνα δεν κατεβαίνει κάτω από 10°C. Τα όρια αυτά της μέσης μηνιαίας θερμοκρασίας κατατάσσουν την περιοχή στα μεσόθερμα κλίματα (°C). Λαμβάνοντας υπόψη ότι η τιμή της μέσης θερμοκρασίας του θερμότερου μήνα του έτους είναι μικρότερη από 22°C σε όλους τους Μετεωρολογικούς Σταθμούς, το κλίμα χαρακτηρίζεται Csa δηλαδή μεσογειακό κλίμα με ήπιους χειμώνες και ξηρό, θερμό καλοκαίρι.

Οι διαφοροποιήσεις στο κλίμα από τις πεδινές παράκτιες εκτάσεις έως τα οροπέδια και τους οικισμούς στις πλαγιές των βουνών στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη είναι αξιοσημείωτες. Η ηπιότητα των χειμώνων στην παράκτια ζώνη από την Καβάλα ως την Αλεξανδρούπολη δημιουργεί ζωηρή αντίθεση με τις παρατεταμένες περιόδους χιονοπτώσεων και τις χαμηλές θερμοκρασίες από το Νευροκόπι και τον Εχίνο έως το Ορμένιο και τους άλλους βόρειους οικισμούς του Νομού Έβρου.

ΣΤ.2.2. Βασικά μετεωρολογικά δεδομένα

Σύμφωνα με τα μετεωρολογικά δεδομένα των ΜΣ Καβάλας και Αλεξανδρούπολης (1951 – 1997), προκύπτουν τα ακόλουθα:

- Η μέση ετήσια θερμοκρασία του διαμερίσματος είναι 14,5-16,5°C. Το ετήσιο θερμομετρικό εύρος ξεπερνά τους 20°C. Ο πιο θερμός μήνας είναι ο Ιούλιος και ο πιο ψυχρός ο Ιανουάριος.
- Το μέσο ετήσιο ύψος των ατμοσφαιρικών κατακρημνισμάτων είναι 675 mm. Μεταβάλλεται από 400 έως 600 mm περίπου στα παράκτια και πεδινά, 600 έως 1000 mm στο εσωτερικό και υπερβαίνει τα 1000 mm στα ορεινά. Η μέση ετήσια βροχόπτωση εκτιμάται σε 778 mm. Ως ενδεικτικές τιμές της ετήσιας βροχόπτωσης στο πεδινό τμήμα του διαμερίσματος αναφέρονται τα 553 mm στο σταθμό Αλεξανδρούπολης και τα 403,2 mm στο σταθμό Καβάλας. Οι περισσότερες βροχές πέφτουν κατά τη φθινοπωρινή περίοδο. Σποραδικές βροχές παρατηρούνται καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.
- Η μέση ετήσια σχετική υγρασία κυμαίνεται από 66,9% έως 67,6%. Στην περιοχή επικρατούν οι βορειοανατολικοί άνεμοι όλο το χρόνο. Σε ό,τι αφορά την ξηρασία, από τα μετεωρολογικά δεδομένα των σταθμών, προκύπτει ξηρή περίοδος περίπου 4 μηνών (μέθοδος Bagrouls και Gaussens).

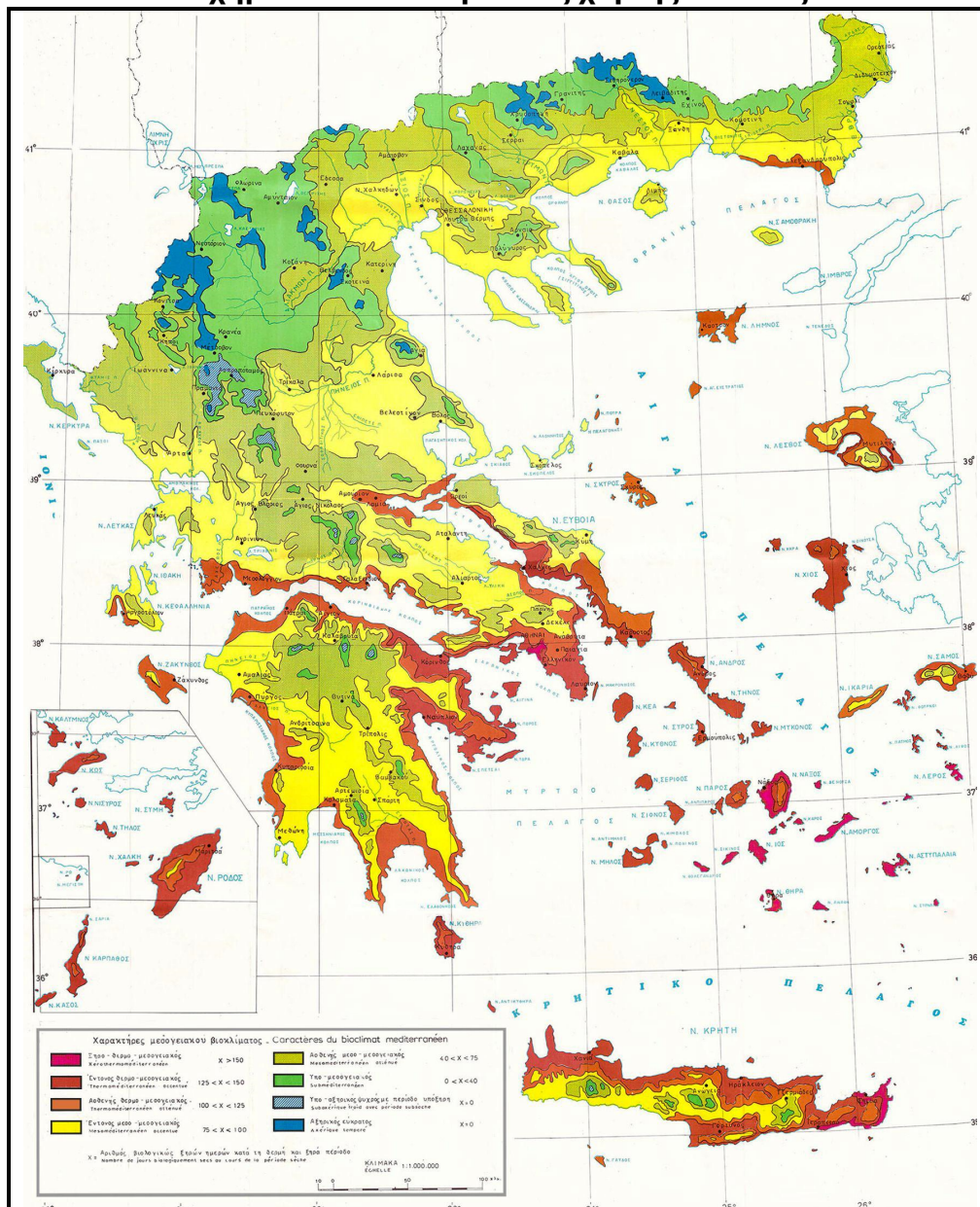
ΣΤ.2.3. Βιοκλιματικά χαρακτηριστικά

Σύμφωνα με τον Βιοκλιματικό Χάρτη της Ελλάδας (Μαυρομμάτης, 1978), η περιοχή της ΑΜΘ εμφανίζει:

- Η περιοχή βόρεια, στα όρια των Νομών Δράμας, Ξάνθης και Ροδόπης, καθώς και δυτικά στην περιοχή του Γρανίτη, παρουσιάζει μεσογειακό βιοκλίμα με χαρακτήρα υπομεσογειακό, δηλαδή ο ξηροθερμικός δείκτης είναι $0 < x < 40$, το οποίο σημαίνει ότι οι βιολογικά ξηρές ημέρες κατά την ξηροθερμική περίοδο, κυμαίνονται μεταξύ 0 και 40.
- Στην περιοχή του Σιδηρόνερου, ο χαρακτήρας του βιοκλίματος είναι αξηρικός εύκρατος με $x=0$, δηλαδή καμία ξηρή ημέρα. Στην κεντρική περιοχή εξαπλώνεται μια στενή λωρίδα η οποία έχει ασθενή μέσο-μεσογειακό χαρακτήρα ($40 < x < 75$), και τέλος κεντρική και νότια περιοχή, με όρια τις πόλεις της Ξάνθης και της Κομοτηνής

Η παράκτια ζώνη της Αλεξανδρούπολης εμπίπτει στην κατηγορία του ασθενούς θερμο-μεσογειακού χαρακτήρα μεσογειακού βιοκλίματος με $75 < x < 100$, γεγονός που δικαιολογείται λόγω της γεωγραφικής θέσης της περιοχής.

Σχήμα ΣΤ.4. Βιοκλιματικός χάρτης Ελλάδας

Σύμφωνα με τον Χάρτη Βιοκλιματικών Ορόφων της Ελλάδας (Μαυρομμάτης, 1978), η περιοχή της ΑΜΘ ανήκει:

- Η περιοχή στα βόρεια, στα όρια των Νομών Δράμας, Ξάνθης και Ροδόπης, καθώς και δυτικά στην περιοχή του Σιδηρόνερου, ανήκει στα όρια του Υγρού βιοκλιματικού ορόφου με δριμύ χειμώνα $m < 0^{\circ}\text{C}$ (m = η μέση ελάχιστη θερμοκρασία του ψυχρότερου μήνα).

- Η κεντρική περιοχή ξεκινώντας από τα δυτικά και καλύπτοντας τις περιοχές Διδυμοτείχου και Ορεστιάδας εμπίπτει στα όρια του Ύψυγρου βιοκλιματικού ορόφου με δριμύ χειμώνα $m < 0^{\circ}\text{C}$,
- Η κεντρική και νότια περιοχή, με όρια τις πόλεις της Ξάνθης και της Κομοτηνής κατατάσσεται στον Ύψυγρο βιοκλιματικό όροφο με ψυχρό χειμώνα $0^{\circ}\text{C} < m < 3^{\circ}\text{C}$. Στην κατηγορία αυτή συμπεριλαμβάνονται και οι νήσοι Σαμοθράκη και Θάσος, με εξαίρεση τα κεντρικά τμήματα αυτών, που εμφανίζουν χαρακτηριστικά Υγρού βιοκλιματικού ορόφου με δριμύ χειμώνα ($m < 0^{\circ}\text{C}$),
- Η παράκτια ζώνη της Αλεξανδρούπολης ανήκει στον Ημίξηρο βιοκλιματικό όροφο με ψυχρό χειμώνα $0^{\circ}\text{C} < m < 3^{\circ}\text{C}$.

ΣΤ.2.4. Κλιματική αλλαγή και τρωτότητα Περιφέρειας

Σύμφωνα με την ανάλυση του ΠΕΣΠΚΑ ΑΜΘ (περίληψη διαβούλευσης 2018, δεν έχει εγκριθεί ακόμη), η τρωτότητα τομέων και περιοχών της Περιφέρειας λόγω εξέλιξης του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής, συνοψίζεται στα ακόλουθα σημεία. Με βάση τα αποτελέσματα της ανάλυσης σε βραχυπρόθεσμο και μεσοπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα έως το 2050, μέτριο κίνδυνο από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής εκτιμάται ότι θα αντιμετωπίσουν:

- Οι δραστηριότητες του πρωτογενούς τομέα (γεωργία, δασικά συστήματα).
- Οι υδάτινοι πόροι (άρδευση – ύδρευση).
- Ο τομέας του χειμερινού τουρισμού.
- Η δημόσια υγεία και ιδιαίτερα οι ευαίσθητες ομάδες του πληθυσμού.
- Τα δασικά οικοσυστήματα.
- Η βιοποικιλότητα, τα εσωτερικά ύδατα και οι προστατευόμενες περιοχές (υγρότοποι, βιότοποι).

Σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα (περίοδος 2071 – 2100) ο κλιματικός κίνδυνος αυξάνεται σημαντικά για τους περισσότερους τομείς και ειδικά στην περίπτωση του δυσμενούς σεναρίου, λαμβάνει ακραίες τιμές για τους τομείς των δασικών συστημάτων, της γεωργίας και κτηνοτροφίας, των υδατικών πόρων, της δημόσιας υγείας και των οικολογικά προστατευόμενων περιοχών. Μέτριο και υψηλό κίνδυνο μακροπρόθεσμο εκτιμάται ότι θα αντιμετωπίσουν οι τομείς της αλιείας και των ιχθυοκαλλιέργειών, οι οδικές – σιδηροδρομικές μεταφορές και δευτερευόντως οι λιμενικές υποδομές, το δομημένο περιβάλλον, οι παράκτιες ζώνες, ο τουρισμός, τα τοπία ιδιαίτερου κάλλους και το υδατικό περιβάλλον.

Η κωδικοποίηση του Σχεδίου αναφορικά με προτεινόμενες προβλέψεις αντιμετώπισης, περιλαμβάνει τη συσχέτιση των άνω προσδιοριζόμενων τομέων κινδύνου με μια σειρά 28 Δράσεων και Μέτρα – Παρεμβάσεις εξειδίκευσης ανά Δράση. Οι προτεινόμενες Δράσεις αφορούν στα ακόλουθα:

- Δημιουργία μηχανισμού ανοιχτής διακυβέρνησης του ΠΕΣΠΚΑ.
- Περιφερειακό Cluster για την Κλιματική Αλλαγή.
- Συντονιστής στην Ευρωπαϊκή πρωτοβουλία Σύμφωνο των Δημάρχων.
- Δράσεις Εκπαίδευσης – Ενημέρωσης.
- Ενίσχυση Διοικητικής και Επιχειρησιακής ικανότητας της Πολιτικής Προστασίας
- Ανάπτυξη ολοκληρωμένου συστήματος για την πρόληψη και διαχείριση του κινδύνων υπό την επίδραση της κλιματικής αλλαγής.

- Υποστήριξη λειτουργίας Φορέων Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών και Προστασία.
- Γενικά Σχέδια Ύδρευσης και Σχέδια Ασφάλειας Νερού.
- Σύνταξη – Επικαιροποίηση Σχεδίου Αντιμετώπισης Φαινομένων Λειψυδρίας και Ξηρασίας.
- Σχεδιασμός, Μελέτη και Κατασκευή Τεχνικών Έργων Προστασίας Ακτών Περιφέρειας.
- Σύνταξη – Επικαιροποίηση Στρατηγικών Σχεδίων (Master Plan) Έργων Αντιπλημμυρικής Προστασίας.
- Μέτρα πρόληψης και διαχείρισης κινδύνων από πλημμύρες.
- Κατάρτιση Ακτολογίου.
- Καθορισμός Ζωνών Προστασίας μεταξύ Αιγιαλού και Οικιστικών Ζωνών Ανάπτυξης Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης.
- Διάβρωση – Ερημοποίηση Εδαφών.
- Χωρική Μελέτη επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στις καλλιέργειες.
- Χωρική μελέτη επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στις υποδομές.
- Αγροτικά προϊόντα Περιφέρειας και Ανθρακικό Αποτύπωμα.
- Χωρική μελέτη επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην κτηνοτροφία.
- Χωρική μελέτη επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στα δάση.
- Κυκλική οικονομία στα βιοαπόβλητα για την παραγωγή ενέργειας.
- Μελέτη εκτίμησης επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στους αλιευτικούς λιμένες και καταφύγια.
- Εγκατάσταση τεχνολογίας ΑΠΕ στον αλιευτικό στόλο και στην ιχθυοκαλλιέργεια.
- Αναθεώρηση Στρατηγικού και Επιχειρησιακού Σχεδίου Τουριστικής Ανάπτυξης.
- Βιώσιμη Ανάπτυξη.
- Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και της απασχόλησης.
- Ειδική Μελέτη εκτίμησης κινδύνου της δημόσιας υγείας λόγω εξάπλωσης νόσων και ασθενειών.
- Ειδική μελέτη διασφάλισης υγείας, της εφοδιαστικής αλυσίδας τροφίμων.

ΣΤ.3. ΟΡΥΚΤΟΣ ΠΛΟΥΤΟΣ

ΣΤ.3.1. Αναγνώριση σπουδαιότητας Περιφέρειας

1. Μάρμαρα και αδρανή υλικά

Στην Περιφέρεια ΑΜΘ εξορύσσεται περίπου το 80% του Ελληνικού μαρμάρου. Η μαρμαροφόρος περιοχή Δράμας – Καβάλας - Θάσου (με κύρια λατομικά κέντρα στις περιοχές Φαλακρού, Παγγαίου και Θάσου) είναι το σπουδαιότερο λατομικό κέντρο της χώρας με συνολική ετήσια παραγωγή που υπερβαίνει τα 185.000 κ.μ. Το 80% των συνολικών εξαγωγών ελληνικού μαρμάρου προέρχεται από αυτή την περιοχή. Εδώ συγκεντρώνεται το σύνολο σχεδόν των λατομείων μαρμάρου της Περιφέρειας (80 ενεργά λατομεία), ενώ υπάρχουν πάνω από 25 σχιστήρια, που μαζί με τα λατομεία απασχολούν περισσότερα από 2.500 άτομα. Δύο λατομεία λειτουργούν και στην περιοχή της Ξάνθης (Κομνηνά) για την παραγωγή λευκού ασβεστιτικού μαρμάρου.

Η πραγματοποιούμενη έρευνα από το ΙΓΜΕ τα τελευταία χρόνια έδωσε τη δυνατότητα να εντοπιστούν νέες περιοχές ενδιαφέροντος και παράλληλα να εκτιμηθούν οι πιθανότητες επαναλειτουργίας ορισμένων εγκαταλειμμένων λατομείων, με νέες τεχνικές εξόρυξης (υπόγειες εκμεταλλεύσεις) ώστε να αποφεύγεται η άσκοπη λατόμευση με καταστροφικά αποτελέσματα στο περιβάλλον αλλά και σημαντική οικονομική επιβάρυνση στις επιχειρήσεις.

Εκτός από τα μάρμαρα σημαντική αξία τα τελευταία χρόνια απέκτησαν οι σχιστόλιθοι Ελευθερούπολης στο ΝΑ τμήμα του Παγγαίου Όρους. Τα αδρανή υλικά και πετρώματα για ειδικές χρήσεις επίσης αφθονούν στον χώρο της Περιφέρειας. Εκτός της ΠΕ Ξάνθης στις υπόλοιπες ΠΕ λειτουργεί ικανοποιητικός αριθμός λατομείων αδρανών υλικών, ενώ λατομεία για πετρώματα ειδικών χρήσεων (αντιολισθηρά) λειτουργούν περιοδικά σε διάφορες θέσεις της Περιφέρειας. Το αποθεματικό δυναμικό σε αδρανή υλικά και πετρώματα ειδικών χρήσεων είναι τεράστιο και επαρκεί για την κάλυψη όχι μόνον των αναγκών της Περιφέρειας αλλά και του ευρύτερου Ελλαδικού χώρου.

2. Μεταλλικά και βιομηχανικά ορυκτά

Ο χώρος της Περιφέρειας ΑΜΘ παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία μεταλλικών ορυκτών, πολλά από τα οποία υπέστησαν έντονη εκμετάλλευση ήδη από την αρχαιότητα για την εξόρυξη βασικών και πολυτίμων μετάλλων. Αξιόλογη είναι η παρουσία των βιομηχανικών ορυκτών (άστριοι, βολλαστονίτες, ζεόλιθοι, χαλαζίας) καθώς και των λιγνιτικών κοιτασμάτων που υπέστησαν εκμετάλλευση στο παρελθόν ή έχουν απλώς εντοπισθεί από το ΙΓΜΕ. Πρόσφατα έχουν εντοπισθεί από το ΙΓΜΕ αξιόλογα κοιτάσματα χρυσού επιδερμικού τύπου, στο Πέραμα και τις Σάπες στα όρια των ΠΕ Έβρου και Ροδόπης, καθώς και σημαντικές εμφανίσεις μετάλλων υψηλής τεχνολογίας (πλατινοειδή) και σπάνια μέταλλα στρατηγικής σημασίας. Ιδιαίτερη δε σημασία παρουσιάζει το κοιτάσμα ουρανίου της περιοχής Διποτάμων ΠΕ Δράμας, καθώς και τα εντοπισθέντα γεωθερμικά πεδία της Περιφέρειας που την καθιστούν προνομιούχα περιοχή εφ' όσον αξιοποιηθούν καταλλήλως.

3. Υδρογονάνθρακες

Τα γνωστά και εκμεταλλεύσιμα κοιτάσματα πετρελαίου του Θρακικού πελάγους βρίσκονται στη θαλάσσια περιοχή του νομού Καβάλας, μεταξύ Θάσου και ηπειρωτικού χώρου. Σήμερα, τα κοιτάσματα τυγχάνουν εκμετάλλευσης από την εταιρεία Energean. Τα εκμεταλλεύσιμα αποθέματα υδρογονανθράκων εκτιμώνται σε 19 εκατ. Βαρέλια ενώ η ημερήσια παραγωγή βρίσκεται στα 5.000 βαρέλια.

ΣΤ.3.2. Προοπτικές αξιοποίησης

Σύμφωνα με τις πρώτες εκτιμήσεις του υπό εξέλιξη ΕΧΠ ΟΠΥ (2021), οι προοπτικές ανάπτυξης της εξορυκτικής βιομηχανίας για την Περιφέρεια ΑΜΘ, περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων τα ακόλουθα.

Στην ΠΕ Δράμας στο Κάτω Νευροκόπι, στην ΠΕ Καβάλας στο Παγγαίο και στο Νέστο και στην ΠΕ Θάσου: Στη Θάσο προτείνεται η ισχυρή στήριξη των υφιστάμενων δραστηριοτήτων του κλάδου του μαρμάρου καθώς και η διασφάλιση των απαραίτητων χωρικών προϋποθέσεων για τη λειτουργία τους. Έμφαση θα δοθεί στην ενίσχυση των προοπτικών χωρικής διεύρυνσης και καθετοποίησης. Επιδιώκεται η ανάπτυξη διακλαδικών σχέσεων της βιομηχανίας και με

δραστηριότητες έρευνας και τεχνολογίας αλλά και η λήψη μέτρων και εφαρμογή καλών πρακτικών για την προστασία του περιβάλλοντος και αποθάρρυνση της ανάπτυξης ανταγωνιστικών δραστηριοτήτων στις κρίσιμες για την εξορυκτική δραστηριότητα περιοχές. Στις παραπάνω περιοχές δίνεται προτεραιότητα παρεμβάσεων σε περιοχές με αποθέσεις απορριμμάτων λατομικής δραστηριότητας ιδιαίτερα όταν αποτελούν ενεργές πηγές ρύπανσης, ή υποβάθμισης του τοπίου ή/και βρίσκονται κοντά σε αστικές, ημιαστικές περιοχές ή περιοχές τουρισμού – παραθεριστικής κατοικίας. Προτείνεται η εφαρμογή άμεσων ολοκληρωμένων παρεμβάσεων είτε για την αξιοποίηση των παραπροϊόντων, είτε για την αποκατάσταση του περιβάλλοντος. Επιπλέον προτείνεται η διευκόλυνση των διαδικασιών έρευνας και η εξασφάλιση των χωρικών προϋποθέσεων για πρόσβαση στα κοιτάσματα.

Στην ΠΕ Καβάλας, στο Παγγαίο και στο Νέστο, στην ΠΕ Ξάνθης, στο Τόπειρο και στα Άβδηρα, στην ΠΕ Ροδόπης, στην Κομοτηνή και στη Μαρώνεια – Σάπες και στην ΠΕ Έβρου, στην Αλεξανδρούπολη, προτείνεται η οργάνωση ζωνών ανάπτυξης γεωθερμικών πεδίων ήπιας ενθαλπίας για θερμοκηπιακές εκμεταλλεύσεις, εξυπηρέτηση οικιακών αναγκών και άλλων χρήσεων ανάλογα με την οργάνωση του χώρου των περιοχών.

Στην ΠΕ Έβρου, στην Κίρκη της Αλεξανδρούπολης, απαιτείται αποσαφήνιση των προοπτικών, αποτίμηση της υφιστάμενης περιβαλλοντικής κατάστασης και η αντιμετώπισή της είτε ως περιοχής προς επαναδραστηριοποίηση, είτε ως περιοχής προς ένταξη νέων χρήσεων και περιβαλλοντική αποκατάσταση. Απαιτούνται, επομένως, ειδικές μελέτες για την αποσαφήνιση των προοπτικών αλλά και τις δυνατότητες επανάχρησης παραπροϊόντων (μεγάλες αποθέσεις στείρων εξόρυξης, τελμάτων εμπλουτισμού και σωρών συμπυκνωμάτων σιδηροπυρίτη) ή/και την ένταξη νέων χρήσεων, και την περιβαλλοντική αποκατάσταση.

Στην ΠΕ Ροδόπης στη Μαρώνεια – Σάπες και στην ΠΕ Έβρου στο Πέραμα Αλεξανδρούπολης προτείνεται η ισχυρή στήριξη της διενέργειας ερευνητικών εργασιών καθώς και η διασφάλιση των απαραίτητων χωρικών προϋποθέσεων για την πρόσβαση στα κοιτάσματα χρυσού. Επιπλέον προτείνεται η ρύθμιση χρήσεων γης με τρόπο που να εντάσσει την αναπτυξιακή δυνατότητα που προέρχεται από την αξιοποίηση των ορυκτών πόρων, εφαρμογή βέλτιστων πρακτικών και μέτρων προστασίας του περιβάλλοντος.

Στην ΠΕ Δράμας, στο Κάτω Νευροκόπι (Χρυσός στο Αγκίστρι και βιομηχανικά ορυκτά), Δράμα και Δοξάτο, στην ΠΕ Καβάλας, στην Καβάλα, στην ΠΕ Ξάνθης, στον Τόπειρο, Άβδηρα, Ξάνθη (Κιμμέρια), στην ΠΕ Ροδόπης στον Ίασμο στην Κομοτηνή και στα Αρριανά, στην ΠΕ Έβρου, στο Διδυμότειχο, Σουφλί και Ορεστιάδα προτείνεται η διευκόλυνση των διαδικασιών έρευνας και η εξασφάλιση των χωρικών προϋποθέσεων για πρόσβαση στα κοιτάσματα. Επιπλέον όσον αφορά στο Κάτω Νευροκόπι, Αρριανά και Ορεστιάδα όπου εντοπίζονται βιομηχανικά ορυκτά προτείνεται επιπλέον ρύθμιση χρήσεων γης με τρόπο που να εντάσσει την αναπτυξιακή δυνατότητα που προέρχεται από την αξιοποίηση των ορυκτών πόρων.

ΣΤ.4. ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ

Η ΑΜΘ είναι ταυτόχρονα μια περιοχή με πλούσια ενεργειακά αποθέματα και μια περιοχή από την οποία διέρχονται ιδιαίτερα σημαντικά ενεργειακά δίκτυα. Συγκεκριμένα, στην Περιφέρεια

παράγεται πάνω από το 10% της ηλεκτρικής ενέργειας της χώρας, το σύνολο της εθνική παραγωγής πετρελαίου, διέρχονται οι κύριες γραμμές μέσης και υψηλής τάσης που συνδέουν την Ελλάδα με τη Βουλγαρία και την Τουρκία, ενώ λειτουργεί ήδη ο αγωγός αερίου ΤΑΡ. Ένα από τα σημαντικότερα έργα αξιοποίησης του ενεργειακού δυναμικού της Περιφέρειας είναι ο ΥΗΣ Θησαυρού Νέστου με ισχύ 515MW.

ΣΤ.4.1. Δυναμικό ΑΠΕ

Στο ισχύον ΕΠΧΣΑΑ ΑΠΕ, οι ΠΕ Ροδόπης και Έβρου εντάσσονται στις περιοχές αιολικής προτεραιότητας ΠΑΠ. Ως αποτέλεσμα, αυτές οι περιοχές δέχτηκαν σημαντικό επενδυτικό ενδιαφέρον για την εγκατάσταση αιολικών μονάδων παραγωγής. Σύμφωνα με τα πορίσματα του Α' Σταδίου της Μελέτης Αναθεώρησης του ΕΧΠ ΑΠΕ (2021), στην Περιφέρεια ΑΜΘ υπάρχει αξιοσημείωτη δραστηριοποίηση μονάδων ΑΠΕ (περιπτώσεις με άδεια εγκατάστασης και λειτουργίας) με έμφαση στα αιολικά. Βασικές διαγνώσεις αφορούν στα ακόλουθα:

- Αιολική ενέργεια. Στο σύνολο της χώρας λειτουργούν 2.398 ανεμογεννήτριες με συνολική παραγόμενη ισχύ 3.514MW, ενώ η μέση ισχύς ανά ανεμογεννήτρια είναι ίση με 1,47MW. Στην ΑΜΘ εντοπίζονται 273 ανεμογεννήτριες με συνολική εγκατεστημένη ισχύ τα 461,60MW και μέση ισχύ τα 1,69MW. Στην ΑΜΘ εντοπίζεται το 11,4% των ανεμογεννητριών της χώρας και το 13,1% του εγκατεστημένου δυναμικού. Οι ΠΕ Ροδόπης και Έβρου αποτελούν τις κύριες περιοχές εγκατάστασης. Επίσης ο θαλάσσιος χώρος μεταξύ Αλεξανδρούπολης – Σαμοθράκης – Θάσου – Καβάλας έχει προσδιοριστεί σε παλαιότερες έρευνες ως ευνοϊκός για την εγκατάσταση θαλάσσιων αιολικών πάρκων (σταθερής έδρασης).
- Ηλιακή ενέργεια. Στο σύνολο της χώρας λειτουργούν 266 Φ/Β σταθμοί με ισχύ μεγαλύτερη του 1MW, όλοι εγκατεστημένοι στην ηπειρωτική χώρα, με παραγόμενη συνολική ισχύ 717MW, ενώ η μέση ισχύς ανά σταθμό ισούται με 2,69MW. Στην ΑΜΘ εντοπίζονται 38 Φ/Β σταθμοί, με συνολική εγκατεστημένη ισχύ τα 94,8MW και μέση ισχύ τα 2,49MW. Στην ΑΜΘ εντοπίζεται το 14,3% των Φ/Β της χώρας και το 13,2% του εγκατεστημένου δυναμικού. Η ΠΕ Ξάνθης αποτελεί την κύρια περιοχή εγκατάστασης.
- Υδροηλεκτρική ενέργεια. Στο σύνολο της χώρας λειτουργούν 228 Μικροί Υδροηλεκτρικοί Σταθμοί (ΜΥΗΣ) με παραγόμενη ισχύ 437MW, ενώ η μέση ισχύς ανά ΜΥΗΣ είναι ίση με 1,91MW. Στην ΑΜΘ εντοπίζονται 9 ΜΥΗΣ με συνολική εγκατεστημένη ισχύ τα 9,40MW και μέση ισχύ τα 1,04MW. Στην ΑΜΘ εντοπίζεται το 3,9% των ΜΥΗΕ της χώρας και το 2,2% του εγκατεστημένου δυναμικού. Η ΠΕ Δράμας αποτελεί την κύρια περιοχή εγκατάστασης.

ΣΤ.4.2. Γεωθερμία

Η ΑΜΘ διαθέτει σημαντικό γεωθερμικό δυναμικό. Στην περιοχή εντοπίζονται τα εξής πεδία:

- Στρυμονικού Κόλπου (πεδίο Ακροποτάμου ΠΕ Καβάλας).
- Δέλτα του Νέστου (γεωθερμικά πεδία Ερατεινού Χρυσούπολης και Ν. Εράσμιου ΠΕ Ξάνθης).
- Λεκάνης Ξάνθης - Κομοτηνής (γεωθερμικά πεδία Ν. Κεσσάνης, Λίμνης Μητρικού και Σαπών).
- Λεκάνης Αλεξανδρούπολης - Έβρου (γεωθερμικό πεδίο Αρίστηνου).

Επίσης, σημαντικό ενδιαφέρον παρουσιάζει και η Σαμοθράκη, αφού 3 γεωτρήσεις βάθους 40-120 m, που ανορύχθηκαν στο χώρο των θερμών πηγών, παράγουν μεγάλες ποσότητες ρευστών με τη θερμοκρασία των νερών να φτάνει μέχρι και τους 99 °C (υψηλής ενθαλπίας).

Τα γεωθερμικά πεδία χαμηλής ενθαλπίας που έχουν εντοπισθεί από το ΙΓΜΕ στην ΑΜΘ και τα οποία επίσης χαρακτηρίστηκαν ως «βεβαίωνα ή/και πιθανά γεωθερμικά πεδία» περιλαμβάνουν: α) Αρίστηνου Αλεξανδρούπολης, β) Σαπών, γ) Λίμνης Μητρικού, δ) Ν. Κεσσάνης Ξάνθης, ε) Ν. Ερασμίου – Μαγγάνων Π.Ε. Ξάνθης, στ) Ερατεινού Καβάλας και ζ) Ακροποτάμου Καβάλας.

ΣΤ.5. ΥΔΑΤΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ

Η Περιφέρεια ΑΜΘ περιλαμβάνεται σε δύο Υδατικά Διαμερίσματα (ΥΔ): α) το ΥΔ Θράκης EL12 και β) το ΥΔ Ανατολικής Μακεδονίας EL11. Κατά ένα μεγάλο ποσοστό, η Περιφέρεια συμπίπτει με το ΥΔ Θράκης ενώ στο ΥΔ Αν. Μακεδονία εντάσσεται η υπολεκάνη του Αγγίτη και το ορεινό τμήμα δυτικά της Καβάλας.

ΣΤ.5.1. Επισκόπηση ΥΔ Θράκης

Το ΥΔ Θράκης (EL12) αποτελείται από πέντε (5) λεκάνες απορροής, αυτές του Νέστου (EL1207), των Ρεμ. Ξάνθης – Ξηρορέματος (EL1208), των Ρεμ. Κομοτηνής – Λουτρού Έβρου (EL1209), του Έβρου (EL1210) και της Θάσου – Σαμοθράκης (EL1242).

ΛΑΠ Νέστου (EL1207)

Το μεγαλύτερο μέρος της ΛΑΠ Νέστου (EL1207) του ΥΔ Θράκης καταλαμβάνει η επί ελληνικού εδάφους υπολεκάνη απορροής του ομώνυμου ποταμού. Η ΛΑΠ EL1207 περιλαμβάνει και δύο μικρές τοπικές υπολεκάνες εκατέρωθεν των εκβολών του Νέστου, έτσι η συνολική της έκταση ανέρχεται σε 2.975,5 Km². Στην ΛΑΠ Νέστου περιλαμβάνονται οι μοναδικές εγκαταστάσεις υδροηλεκτρικής παραγωγής στο ΥΔ Θράκης, τα φράγματα Θησαυρού και Πλατανόβρυσης της ΔΕΗ. Η ΛΑΠ υποστηρίζει επίσης μέσω εκτεταμένων απολήψεων από το ρουφράκτη Τοξοτών τις αρδευτικές ανάγκες σημαντικών εκτάσεων εκατέρωθεν των εκβολών του Νέστου, στις Π.Ε. Καβάλας και Ξάνθης.

ΛΑΠ Ρ. Ξάνθης - Ξηρορέματος (EL1208)

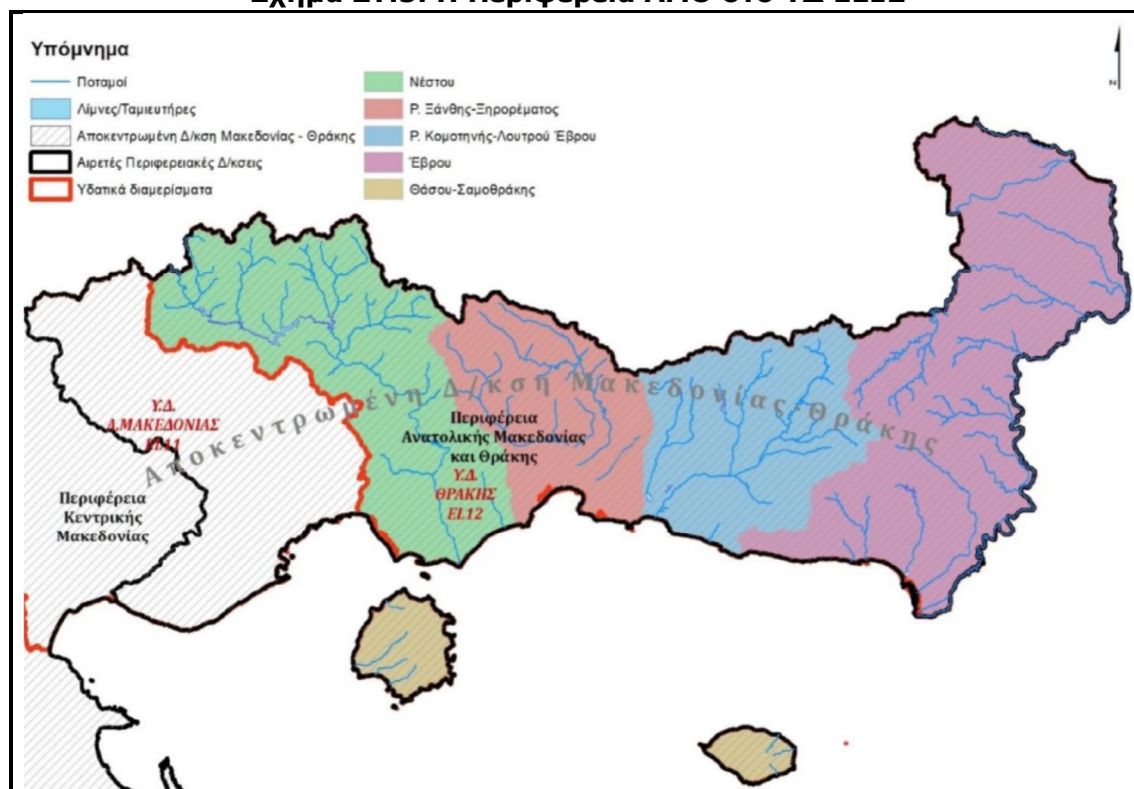
Η ΛΑΠ Ρ. Ξάνθης – Ξηρορέματος (EL1208) αποτελείται κυρίως από τις υπολεκάνες απορροής των π. Κόσυνθου και Κομφάτου, καθώς και τα υπόλοιπα της Π.Ε. Ξάνθης που αποστραγγίζονται μέσω μικρών υδατορευμάτων απευθείας στην θάλασσα. Περιλαμβάνει ακόμα την υπολεκάνη απορροής της Λ/Θ Βιστωνίδας και των πέριξ αυτής παράλιων μεταβατικών υδατικών συστημάτων.

ΛΑΠ Ρ. Κομοτηνής – Λουτρού Έβρου (EL1209)

Η ΛΑΠ Ρ. Κομοτηνής – Λουτρού Έβρου (EL1209) περιλαμβάνει τις υπολεκάνες απορροής του π. Λίσσου (ή Φιλιουρή) και του π. Βοσβόζη η οποία περιλαμβάνει και την σημαντική λ. Ισμαρίδα (Μητρικού). Περιλαμβάνει επίσης ορισμένα μικρότερα υδατορεύματα που αποστραγγίζουν τις νότιες παραλιακές περιοχές. Μαζί με την προηγούμενη ΛΑΠ EL1208, είναι οι δύο ΛΑΠ του ηπειρωτικού τμήματος του ΥΔ Θράκης, που αποστραγγίζουν τμήματα που ανήκουν εξ

ολοκλήρου στην ελληνική επικράτεια, δηλαδή δεν αποτελούν τμήματα διασυνοριακών λεκανών.

Σχήμα ΣΤ.5. Η Περιφέρεια ΑΜΘ στο ΥΔ EL12

ΛΑΠ Έβρου (EL1210)

Η Λεκάνη Απορροής του Έβρου ποταμού, συνολικής έκτασης 53.000 km² καταλαμβάνει τμήμα της ανατολικής Βαλκανικής Χερσονήσου και μοιράζεται ανάμεσα στην Βουλγαρία, την Τουρκία και την Ελλάδα. Βόρεια και δυτικά η λεκάνη αναπτύσσεται επί Βουλγαρικού εδάφους, στα νοτιοανατολικά κυρίως επί Τουρκικού εδάφους και στα νοτιοδυτικά επί ελληνικού εδάφους. Ο ποταμός Έβρος αποτελεί κατά τμήματά του το εθνικό σύνορο μεταξύ Ελλάδας – Βουλγαρίας και Ελλάδας – Τουρκίας. Το συνολικό μήκος του ποταμού είναι 528 km, από τα οποία τα 310 km ανήκουν στην Βουλγαρία, ενώ 208 km καθορίζουν τα σύνορα της Ελλάδας με τη Βουλγαρία και την Τουρκία. Η λεκάνη απορροής του ποταμού μοιράζεται ανάμεσα στα τρία κράτη που διασχίζει. Στην Ελλάδα εμπίπτει το 6,3% της λεκάνης.

ΛΑΠ Θάσου - Σαμοθράκης (EL1242)

Η ΛΑΠ EL1242 περιλαμβάνει τις μικρές υπολεκάνες των νήσων Θάσου και Σαμοθράκης.

Συνοπτικά, στο πλαίσιο της 1ης Αναθεώρησης, στο ΥΔ Θράκης (EL12) προσδιορίστηκαν συνολικά εκατόν ενενήντα εννέα (199) επιφανειακά υδατικά συστήματα: α) Ποτάμια ΥΣ 176, β) Ποτάμια ΙΤΥΣ – Ταμιευτήρες 5, γ) Λιμναία ΥΣ 1, δ) Μεταβατικά ΥΣ 5 και ε) Παράκτια ΥΣ 12. Εντοπίζονται τέλος 18 ΥΥΣ.

υδατικά συστήματα: α) 83 Ποτάμια ΥΣ, β) 1 Ποτάμιο ΙΤΥΣ – Ταμιευτήρας, γ) Κανένα Λιμναίο ΥΣ, δ) 1 Λιμναίο ΥΣ – Ταμιευτήρας, ε) 1 Μεταβατικό ΥΣ και στ) 4 Παράκτια ΥΣ. Αναφορικά με τα υπόγεια ύδατα, αυτά κατηγοριοποιούνται σε καρστικά, κοκκώδη, ρωγματώδη και μεικτά υδατικά συστήματα. Εντοπίζονται τέλος 15 ΥΥΣ εκ των οποίων τα 9 εμπίπτουν στα γεωγραφικά όρια της Περιφέρειας.

ΣΤ.5.3. Ζήτηση νερού και διαθεσιμότητα

1. ΥΔ Θράκης

Η κυριότερη χρήση νερού στο ΥΔ είναι η αρδευτική. Σημαντική είναι επίσης η ζήτηση για την υδροηλεκτρική παραγωγή. Δευτερεύουσες, από την άποψη των ποσοτήτων, ζητήσεις δημιουργούνται στην ύδρευση και τη βιομηχανία, ενώ μικρή είναι η συμμετοχή στην συνολική ζήτηση της κτηνοτροφίας και του τουρισμού. Υπάρχει ακόμα και μια ζήτηση νερού για την διατήρηση του περιβάλλοντος και των οικοσυστημάτων, ιδιαίτερα στην εκβολή των π. Νέστου και Έβρου αλλά και για την διατήρηση των ποιοτικών χαρακτηριστικών (κυρίως της αλατότητας) των πολυάριθμων μεταβατικών υδάτων (λιμνοθαλασσών) του ΥΔ σε επιθυμητά για τα οικοσυστήματα που υποστηρίζουν επίπεδα.

Η συνολική μέση ετήσια ζήτηση από ανθρωπογενείς χρήσεις ανέρχεται σε 1.602 hm^3 . Η μεγαλύτερη ζήτηση νερού στο υδατικό διαμέρισμα προέρχεται από την αρδευόμενη γεωργία, όπως προαναφέρθηκε, η οποία ανέρχεται σε $941,4 \text{ hm}^3$ (58,8%). Σε σχέση με τις καταναλωτικές χρήσεις, η άρδευση αποτελεί το 91,7% της συνολικής ζήτησης. Η υδροηλεκτρική παραγωγή στη λεκάνη του Νέστου χρησιμοποιεί 582 hm^3 (36,3%), συνιστά δε μη καταναλωτική χρήση νερού. Για τις λοιπές χρήσεις η ζήτηση διαμορφώνεται σε $60,5 \text{ hm}^3$ για την ύδρευση (3,8%) εκ των οποίων $0,6 \text{ hm}^3$ για τον τουρισμό (0,06%), $14,1 \text{ hm}^3$ για τη βιομηχανία (0,9%) και $3,9 \text{ hm}^3$ για την κτηνοτροφία (0,2%). Στο Σχήμα που ακολουθεί δίνεται παραστατικά η κατανομή της ζήτησης στο ΥΔ ανάμεσα στις διάφορες χρήσεις. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα δεδομένα, η υφιστάμενη ζήτηση στο υδατικό διαμέρισμα, καλύπτεται σε μέση ετήσια βάση σε μεγάλο βαθμό (ποσοστό 97%) από τις προσφερόμενες ποσότητες νερού. Πρέπει βέβαια να επισημανθεί ότι η προσφορά νερού στο ΥΔ εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τις εισερχόμενες ποσότητες νερού από τα διασυνοριακά ύδατα.

Το ΥΔ εμφανίζεται γενικά πλεονασματικό καλύπτοντας την ζήτηση τόσο από επιφανειακά όσο και από υπόγεια νερά. Ελλείμματα εμφανίζονται μόνο κατά τις περιόδους έντονης ξηρασίας, όπως το γεγονός ξηρασίας 1989-1993 το οποίο περιλαμβάνεται στην περίοδο προσομοίωσης του συστήματος που είχε διενεργηθεί στην διαχειριστική μελέτη του πρώην Υπ.ΑΝ. Τα ελλείμματα που εμφανίζονται στην περίπτωση αυτή δεν ξεπερνούν το 10-15% της ζήτησης κατά μέγιστον.

2. ΥΔ Αν. Μακεδονίας

Η κυριότερη χρήση νερού στο ΥΔ είναι η αρδευτική. Δευτερεύουσα, από άποψη ποσότητας, ζήτηση δημιουργείται στην ύδρευση, ενώ μικρές είναι οι συμμετοχές της βιομηχανίας, της κτηνοτροφίας και του τουρισμού. Η συνολική μέση ετήσια ζήτηση από ανθρωπογενείς χρήσεις ανέρχεται σε $837,5 \text{ hm}^3$, με τον κύριο όγκο της να εντοπίζεται στα πεδινά τμήματα του υδατικού διαμερίσματος. Η μεγαλύτερη ζήτηση νερού στο υδατικό διαμέρισμα προέρχεται από

την αρδευόμενη γεωργία, όπως προαναφέρθηκε, η οποία ανέρχεται σε 772,0 hm³ (92,2%). Όσον αφορά στις υπόλοιπες χρήσεις, η ζήτηση διαμορφώνεται σε 58,9 hm³ για την ύδρευση (7,0%) εκ των οποίων 0,21 hm³ για τον τουρισμό (0,025%), 4,1 hm³ για τη βιομηχανία (0,5%) και 2,5 hm³ για την κτηνοτροφία (0,3%). Επίσης, υπάρχει ζήτηση νερού για την διατήρηση του περιβάλλοντος και των οικοσυστημάτων, ιδιαίτερα στην εκβολή του π. Στρυμόνα.

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα δεδομένα, η υφιστάμενη ζήτηση στο υδατικό διαμέρισμα, καλύπτεται σε μέση ετήσια βάση σε μεγάλο βαθμό (ποσοστό 97%) από τις προσφερόμενες ποσότητες νερού. Πρέπει βέβαια να επισημανθεί ότι η προσφορά νερού στη λεκάνη του Στρυμόνα εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τις εισερχόμενες ποσότητες νερού από τη Βουλγαρία μέσω του π. Στρυμόνα. Το ΥΔ εμφανίζεται γενικά πλεονασματικό καλύπτοντας τη ζήτηση τόσο από επιφανειακά όσο και από υπόγεια νερά. Ελλείμματα εμφανίζονται μόνο κατά τις περιόδους έντονης ξηρασίας, όπως το γεγονός ξηρασίας 1989-1993. Τα ελλείμματα που εμφανίζονται στην περίπτωση αυτή δεν ξεπερνούν το 15-20% της ζήτησης κατά μέγιστον.

ΣΤ.5.4. Προστατευόμενα υδατικά συστήματα

1. ΥΔ Θράκης

Τα κύρια υπόγεια υδατικά συστήματα (ΥΥΣ) που χρησιμοποιούνται για ύδρευση στο ΥΔ Θράκης (ΕΛ12) αποτελούν προστατευόμενες περιοχές ποσίου ύδατος. Στα υπόλοιπα ΥΥΣ η προστασία των υδάτων, που προορίζονται για πόσιμο, διασφαλίζεται με τα μέτρα ή και τις ζώνες προστασίας σε επίπεδο σημείων απόληψης. Επίσης, στο ΥΔ 12 εντοπίζονται και δύο (2) σημεία υδροληψίας που αφορούν επιφανειακά ύδατα: ο Ταμιευτήρας Αισύμης (ΕΛ1210RL009010004H) που χρησιμοποιείται για την ύδρευση του Δ. Αλεξανδρούπολης και το ρέμα Χιονόρεμα (Δυτικός παραπόταμος Βοσβόζη - ΕΛ1209R0000030090N) που χρησιμοποιείται για την ύδρευση του Δ. Κομοτηνής. Τα υπόγεια και επιφανειακά υδατικά συστήματα που εντάσσονται στο Μητρώο Προστατευόμενων Περιοχών στο πλαίσιο της 1ης Αναθεώρησης είναι τα ΥΥΣ Μάκρης, Ορεών Λεκάνης και Θάσου, καθώς και δύο (2) ΕΥΣ: ο Ταμιευτήρας Αισύμης και το ρ. Χιονόρεμα.

2. ΥΔ Αν. Μακεδονίας

Τα κύρια υπόγεια υδατικά συστήματα (ΥΥΣ) που χρησιμοποιούνται για ύδρευση στο ΥΔ Ανατολικής Μακεδονίας (ΕΛ11) και επομένως αποτελούν προστατευόμενες περιοχές ποσίου ύδατος περιλαμβάνουν τα ΥΥΣ Αγκίστρου, Μενοικίου – Φαλακρού, Αγγίτη και Παγγαίου. Στα υπόλοιπα ΥΥΣ η προστασία των υδάτων, που προορίζονται για πόσιμο, διασφαλίζεται με τα μέτρα ή και τις ζώνες προστασίας σε επίπεδο σημείων απόληψης. Τα άνω ΥΥΣ εντάσσονται στο Μητρώο Προστατευόμενων Περιοχών στο πλαίσιο της 1ης Αναθεώρησης του Σχεδίου Διαχείρισης.

ΣΤ.5.5. Ευπρόσβλητες και ευαίσθητες περιοχές

1. ΥΔ Θράκης

- Στο ΥΔ Θράκης (ΕΛ12), προσδιορίζονται υδάτινοι αποδέκτες που υφίστανται ή ενδέχεται να υποστούν νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης από τις χερσαίες περιοχές που χαρακτηρίζονται με την παρούσα ως ευπρόσβλητες ζώνες, ώστε να επιτυγχάνεται πιο

ολοκληρωμένα και αποτελεσματικά η προστασία του υδάτινου περιβάλλοντος. Στους ισχύοντες προσδιορισμούς προστίθενται σαν ευπρόσβλητες ζώνες τα επιφανειακά και υπόγεια νερά του νότιου τμήματος του ποταμού Έβρου και τα επιφανειακά και υπόγεια νερά του πεδίου της λίμνης Βιστωνίδας (πεδιάδα ανατολικά και δυτικά λίμνης Βιστωνίδας). Επιπλέον προστίθενται σαν ευπρόσβλητες ζώνες τα επιφανειακά και υπόγεια νερά του βόρειου τμήματος του ποταμού Έβρου και πιο συγκεκριμένα η περιοχή της Ορεστιάδας.

- Στο ΥΔ Θράκης (EL12), βάσει της Υ.Α. 19661/1982/1999 (ΦΕΚ 1811Β'/29.09.1999), έχουν οριστεί οι ακόλουθες ευαίσθητες περιοχές: α) Δέλτα Έβρου (Εκβολές Έβρου), β) Λίμνη Βιστωνίδα (Λιμνοθάλασσες Ροδόπης Πόρτο Λάγος), γ) Λίμνη Μητρικού (Λίμνη Ισμαρίδα), δ) Δυτικός Παραπόταμος (Παραπόταμος ποταμού Βοσβόζη), ε) Ποταμός Έβρος, στ) Ποταμός Ερυθροπόταμος (Παραπόταμος ποταμού Έβρου), ζ) Ποταμός Κομφάτος, η) Ποταμός Κόσυνθος.

2. ΥΔ Αν. Μακεδονίας

- Στο ΥΔ Ανατ. Μακεδονίας (EL11), ως νερά που υφίστανται ή ενδέχεται να υποστούν νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης χαρακτηρίζονται τα υπόγεια νερά της λεκάνης του Στρυμόνα, αλλά και τα νερά που υφίστανται ή ενδέχεται να υποστούν νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης τα επιφανειακά και υπόγεια νερά του Ποταμού Αγγίτη. Επιπλέον, ως ευπρόσβλητες ζώνες χαρακτηρίζονται η χερσαία περιοχή της λεκάνης του Στρυμόνα και η περιοχή της λεκάνης απορροής του ποταμού Αγγίτη. Επισημαίνεται ότι το υπόγειο υδατικό σύστημα Δράμας (EL1100050) το οποίο συμπεριλαμβανόταν στη Λεκάνη του Στρυμόνα κατά το 1ο Σχέδιο Διαχείρισης, έχει πλέον συμπεριληφθεί στα υδατικά συστήματα της θεσμοθετημένης πλέον ευπρόσβλητης ζώνης της Λεκάνης απορροής του π. Αγγίτη. Στην ίδια ευπρόσβλητη ζώνη συμπεριλαμβάνονται όλα τα επιφανειακά υδατικά συστήματα που περικλείονται από τη λεκάνη, ήτοι 17 ποτάμια υδατικά συστήματα.
- Στο ΥΔ Ανατ. Μακεδονίας (EL11), βάσει της Υ.Α. 19661/1982/1999 (ΦΕΚ 1811Β'/29.09.1999), έχουν οριστεί οι ακόλουθες ευαίσθητες περιοχές: α) Ποταμός Στρυμόνας, β) Ποταμός Αγγίτης (Παραπόταμος ποταμού Στρυμόνα) και γ) Ποταμός Χρυσορρόης (Παραπόταμος ποταμού Στρυμόνα).

ΣΤ.5.6. Στόχοι διατήρησης

1. ΥΔ Θράκης

Για το ΥΔ Θράκης, οι στόχοι διατήρησης των επιφανειακών ΥΣ διακρίνονται ως εξής:

- Για 4 ΥΣ ο στόχος είναι η διατήρησης της υψηλής οικολογικής κατάστασης.
- Για 129 ΥΣ ο στόχος είναι η διατήρησης της καλής οικολογικής κατάστασης.
- Για 12 ΥΣ και ΙΤΥΣ/ΤΥΣ είναι η επίτευξη της καλής οικολογικής κατάστασης / δυναμικού ως το 2021.
- Για 22 ΙΤΥΣ/ΤΥΣ ο στόχος είναι ο προσδιορισμός του οικολογικού δυναμικού ως το 2021 και η λήψη μέτρων (εφόσον απαιτούνται) για την επίτευξη του καλού οικολογικού δυναμικού ως το 2027.
- Για 181 ΥΣ ο στόχος είναι η διατήρηση της καλής χημικής κατάστασης.

- Για 9 ΥΣ ο στόχος είναι ο προσδιορισμός της χημικής κατάστασης ως το 2021 και η λήψη μέτρων (εφόσον απαιτούνται) για την επίτευξη της καλής χημικής κατάστασης ως το 2027.
- Με βάση τα ανωτέρω προκύπτει ότι για 32 επιφανειακά ΥΣ ο στόχος είναι η επίτευξη της καλής οικολογικής κατάστασης ως το 2027.

Για το ΥΔ Θράκης, οι στόχοι διατήρησης των υπόγειων ΥΣ διακρίνονται ως εξής:

- Για 18 ΥΥΣ ο στόχος είναι η διατήρηση της καλής ποσοτικής κατάστασης.
- Δεν υπάρχει ΥΥΣ με στόχο την επίτευξη καλής ποσοτικής κατάστασης μετά το 2027.
- Για 14 ΥΥΣ ο στόχος είναι η διατήρηση της καλής χημικής κατάστασης.
- Για 4 ΥΥΣ ο στόχος είναι η επίτευξη της καλής χημικής κατάστασης όποτε το επιτρέψουν οι φυσικές συνθήκες μετά το 2027.

2. ΥΔ Αν. Μακεδονίας

Για το ΥΔ Αν. Μακεδονίας, οι στόχοι διατήρησης των επιφανειακών ΥΣ διακρίνονται ως εξής:

- Για 2 ΥΣ ο στόχος είναι η διατήρησης της υψηλής οικολογικής κατάστασης.
- Για 45 ΥΣ ο στόχος είναι η διατήρησης της καλής οικολογικής κατάστασης.
- Για 15 ΥΣ και ΙΤΥΣ/ΤΥΣ είναι η επίτευξη της καλής οικολογικής κατάστασης / δυναμικού έως το 2021.
- Για 14 ΙΤΥΣ/ΤΥΣ ο στόχος είναι ο προσδιορισμός του οικολογικού δυναμικού ως το 2021 και η λήψη μέτρων (εφόσον απαιτούνται) για την επίτευξη του καλού οικολογικού δυναμικού ως το 2027.
- Για 85 ΥΣ ο στόχος είναι η διατήρηση της καλής χημικής κατάστασης.
- Για 2 ΥΣ ο στόχος είναι ο προσδιορισμός της χημικής κατάστασης ως το 2021 και η λήψη μέτρων (εφόσον απαιτούνται) για την επίτευξη της καλής χημικής κατάστασης ως το 2027.
- Με βάση τα ανωτέρω προκύπτει ότι για 33 επιφανειακά ΥΣ ο στόχος είναι η επίτευξη της καλής οικολογικής κατάστασης ως το 2027.

Για το ΥΔ Αν. Μακεδονίας, οι στόχοι διατήρησης των υπόγειων ΥΣ διακρίνονται ως εξής:

- Για 14 ΥΥΣ ο στόχος είναι η διατήρηση της καλής ποσοτικής κατάστασης.
- Για 1 ΥΥΣ ο στόχος είναι η επίτευξη της καλής ποσοτικής κατάστασης μέχρι το 2027.
- Για 14 ΥΥΣ ο στόχος είναι η διατήρηση της καλής χημικής κατάστασης.
- Για 1 ΥΥΣ ο στόχος είναι η επίτευξη της καλής χημικής κατάστασης μέχρι το 2027.

ΣΤ.6. ΔΑΣΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ

ΣΤ.6.1. Αναγνώριση δασικής βλάστησης

Οι μεγάλες αντιθέσεις στο κλίμα έχουν επίδραση και στη βλάστηση της περιοχής. Στις χαμηλές πλαγιές των βουνών κυριαρχούν οι μεσογειακοί θαμνώνες (Mediterranean maquis), που απαρτίζονται από πουρνάρια, φυλλίκια, ράμνους, χρυσόξυλα, τσικουδιές, κ.α. Ακολουθεί η ζώνη των φυλλοβόλων δρυών, που φτάνει συνήθως ως τα 100 μ. ή και ψηλότερα, με είδη όπως η Πλατύφυλλη Δρυς (*Quercus frainetto*), η Χνουδωτή Δρυς (*Quercus pubescens*) και το Ρουπάκι (*Quercus petraea*). Πάνω από τη ζώνη αυτή εκτείνεται η ζώνη των ορεινών κωνοφόρων, με δάση από δέντρα όπως η Μαύρη πεύκη (*Pinus nigra*), το Μακεδονικό Έλατο

(*Abies borisii-regis*), η Δασική πεύκη (*Pinus sylvestris*) και η Ερυθρελάτη (*Picea abies*). Στη ζώνη αυτή εμφανίζονται κατά τόπους, όπου τα πετρώματα είναι ευνοϊκά, δάση από οξιές των ειδών *Fagus sylvatica* και *Fagus orientalis*, ή και μεικτά δάση κωνοφόρων και φυλλοβόλων.

Εκτός από τις ζώνες βλάστησης που αναφέρθηκαν ήδη, υπάρχει και η πεδινή ζώνη, που στη μεγαλύτερή της έκταση καλλιεργείται σήμερα εντατικά, ενώ η φυσική της βλάστηση έχει αποψιλωθεί. Τέλος, υπάρχει και η αζωνική βλάστηση των ρεματιών, που απαρτίζεται από πλατάνια, κλήθρα, φτελιές, λεύκες και άλλα υγρόφιλα είδη. Ιδιαίτερη αξία έχουν τα τοπικά ενδημικά των βουνών, όπως ο Κρίνος της Ροδόπης (*Lilium rhodopaeum*), η *Viola rhodopaea*, η *Viola ganiatsasii* και η *Viola serresiana* της Ροδόπης, η *Haberlea rhodopensis*, και άλλα. Επίσης, στα βουνά της περιοχής φυτρώνουν πολλά είδη, ενδημικά της Βαλκανικής χερσονήσου, όπως η *Saxifraga ferdinandi*, η *Campanula cervicaria*, η *Fritillaria drenovskii*, η *Viola perinensis*, κ.α. Υπάρχουν και ορισμένα σπάνια για την Ελλάδα είδη δέντρων: η Σημύδα (*Betula*), που σχηματίζει ένα μικρό δάσος στην οροσειρά της Ροδόπης, το Βαλκανικό πεύκο (*Pinus peuce*), που βρίσκεται επίσης στην οροσειρά της Ροδόπης, και το Μικρόφυλλο Κλήθρο (*Alnus incana*), που φυτρώνει στις ρεματιές της Ροδόπης.

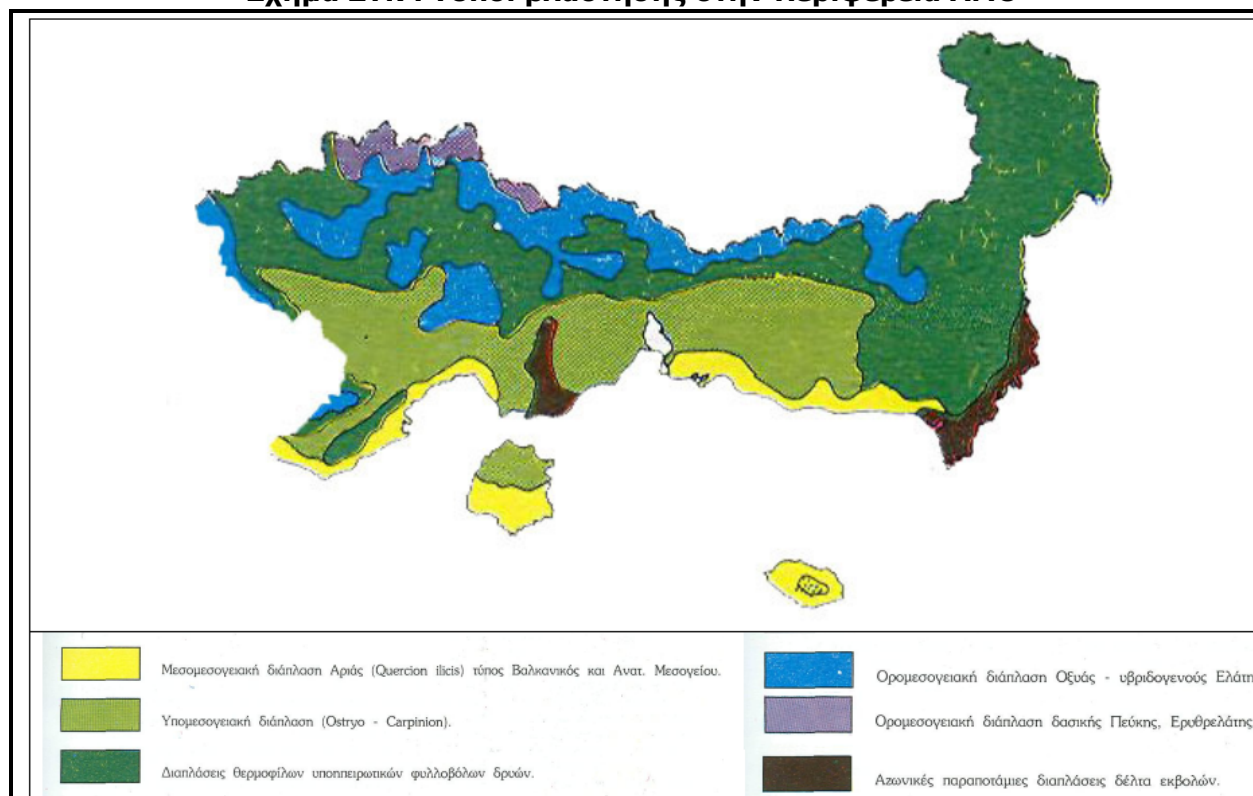
Η συνύπαρξη πλήθους σημαντικών οικοσυστημάτων σε σχετικά περιορισμένη γεωγραφική έκταση καθιστά την Περιφέρεια μια περιοχή εξαιρετικής οικολογικής αξίας. Εδώ συναντάει κανείς την πιο δασοσκεπή και ξυλοπαραγωγική περιοχή της χώρας (Δράμα), μια μοναδική περιοχή όπου απαντώνται διαδοχικά όλες οι Ευρωπαϊκές ζώνες βλάστησης (οροσειρά Κεντρικής Ροδόπης), τη μοναδική περιοχή εξάπλωσης της δασικής και βαλκανικής Πεύκης στην Ελλάδα, το μοναδικό αμιγές δάσος σημύδας της χώρας (Ελατιά), το μοναδικό παρθένο δάσος της Ελλάδας (Φρακτός), αλλά και το μεγαλύτερο σε έκταση φυσικό παρόχθιο δάσος της Ελλάδας (Κοτζά Ορμάν).

Η σύνθεση της φυσικής βλάστησης βρίσκεται κάτω από την επίδραση των επικρατούντων βιοκλιματικών συνθηκών. Σύμφωνα με το φυτοκοινωνικό χάρτη της Ελλάδας κατά Μαυρομμάτη 1980, στην περιοχή της ΑΜΘ εμφανίζονται οι ακόλουθες φυσικές διαπλάσεις ως αποτέλεσμα του κλίματος (βιοκλιματικές διαπλάσεις):

- *Μεσο-μεσογειακή διάπλαση Αριάς (Quercion ilicis) τύπος βαλκανικός και Ανατολικής Μεσογείου.* Στη μεσογειακή διάπλαση του *Quercion ilicis* και μάλιστα στον βαλκανικό τύπο και στον τύπο της Ανατολικής Μεσογείου η *Quercus Ilex* έχει μικρότερη σημασία και υποκαθιστάται συνήθως από την *Q. Coccifera* και την *Q. Calliprinos*.
- *Υπομεσογειακή διάπλαση (Ostryo- Carpinion).* Ο υποόροφος *Ostryo-Carpinion* χαρακτηρίζεται από μίξη μεταβατικών «όψεων» προς τις επόμενες διαπλάσεις, όπου εμφανίζεται και η *Quercus frainetto* και η *Q. Pubescens*. Χαρακτηριστικά είδη της υποζώνης αυτής είναι η χνοώδης και πλατύφυλλη δρυς, και ο σφένδαμος.
- *Διαπλάσεις θερμοφίλων υποηπειρωτικών φυλλοβόλων δρυών.* Η διάπλαση αυτή αποτελεί την υγροψυχροβιότερη υπομεσογειακή διάπλαση των υποηπειρωτικών φυλλοβόλων δρυών με χαρακτηριστικά είδη την *Quercus frainetto*, *Q. Pubescens* και *Q. Cerris*.
- *Ορομεσογειακή διάπλαση Οξυάς – υβριδογενούς Ελάτης.* Η διάπλαση αυτή εμφανίζεται στην Βόρεια Ελλάδα στις υψηλές κορυφές των ορέων με τα είδη *Fagus moesiaca* (μοισιακή οξυά), *Abies borisii regis* (υβριδογενής ελάτη) και *Pinus nigra* (μαύρη πεύκη).

- *Ορομεσογειακή διάπλαση δασικής Πεύκης, Ερυθρελάτης.* Η διάπλαση αυτή εμφανίζει τις υπαλπικές διαπλάσεις *Pinus silvestris* (δασική πεύκη), *Picea excelsa* (ερυθρελάτη), *Fagus silvatica* (δασική οξυά) και τις υπαλπικές βαλκανικές διαπλάσεις με *Pinus heldreichii* (λευκλοδερμος πεύκη). Εμφανίζεται στην ανώτερη ορεινή ζώνη και στις υψηλές κορυφές των ορέων της Μακεδονίας και της Θράκης κατά μήκος των Ελληνοβουλγαρικών συνόρων.
- Αζωνικές παραποτάμιες διαπλάσεις δέλτα εκβολών.

Σχήμα ΣΤ.7. Τύποι βλάστησης στην Περιφέρεια ΑΜΘ

ΣΤ.6.2. Διαχείριση δασών και πιέσεις

Το βασικό πρότυπο της διαχείρισης των δασών είναι συνυφασμένο με το ιδιοκτησιακό τους καθεστώς. Τα δάση, έχουν ένα ποικίλο ιδιοκτησιακό καθεστώς όπως δημόσια, κοινοτικά, συνιδιόκτητα, ιδιωτικά κλπ.. Σε όλες τις περιπτώσεις, η βάση της διαχείρισης είναι η "Διαχειριστική Μελέτη", η οποία ανάλογα με την περίπτωση έχει ισχύ (χρόνος περιφοράς) που διαρκεί από 5 έως 10 χρόνια. Το αντικείμενο της διαχείρισης των δασών, βάσει διαχειριστικών μελετών, συνίσταται σε ένα πλήθος παραμέτρων που διαμορφώνουν τη προστασία και βιώσιμη αναπαραγωγή των χερσαίων δασικών οικοσυστημάτων. Τέτοιες παρεμβάσεις αφορούν ξυλεύσεις, διευθετήσεις ορεινών υδάτων, διαχείριση πανιδικών αποθεμάτων και ιχθυοαποθεμάτων, δασική οδοποιία, δασοτεχνικά έργα κλπ. Επιδίωξη είναι η αειφορική διαχείριση του δασικού συστήματος γεγονός που προδιαγράφει παρεμβάσεις στα δομικά του χαρακτηριστικά, τα οποία διαμορφώνονται από βιοτικούς και αβιοτικούς παράγοντες σε αυτοτέλεια αλλά και εξάρτηση. Στόχος είναι η ισορροπία και αυτοσυντηρούμενη εξέλιξη των ανωτέρω παραγόντων και των μεταξύ τους σχέσεων.

Τα δασικά οικοσυστήματα αποτελούν σαφώς έναν πλουτοπαραγωγικό πόρο καθώς εντάσσονται στους κανόνες της παραγωγικής και οικονομικής αξιοποίησης, δημιουργώντας θέσεις εργασίας και προστιθέμενες αξίες κυρίως στα ορεινά συστήματα της Περιφέρειας. Αν και ο βαθμός εκμετάλλευσης του δασικού πλούτου εξαρτάται πολλές φορές από συγκυριακούς παράγοντες (ύπαρξη ή μη εναλλακτικών υποκατάστασης), το προϊόν του δάσους συνιστά αξιόλογη και διαχρονική οικολογική - παραγωγική αξία. Κεντρικό στοιχείο του προτύπου διαχείρισης αποτελεί η δημόσια ρύθμιση (Δ/νσεις Δασών - Δασαρχεία) η οποία εκφράζεται με τη χωροχρονική τεκμηρίωση και έλεγχο της παρέμβασης βάσει των δασικών διαχειριστικών μελετών.

Μέρος της διαχείρισης του δασικού πλούτου αποτελούν οι παρεμβάσεις αναδάσωσης μετά από γεγονότα καταστροφής ή αλλοίωσης του χαρακτήρα των δασικών εκτάσεων. Τέτοια γεγονότα περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων πυρκαγιές, παράνομες υλοτομίες και εκχερσώσεις. Ταυτόχρονα, οι κηρύξεις εκτάσεων ως αναδασωτέες δημιουργούν δεσμεύσεις χώρου όπου η όποια επιδιωκόμενη παρέμβαση εμπίπτει σε συγκεκριμένο καθεστώς δεσμεύσεων και περιορισμών. Κάθε χρόνο κηρύσσεται πλήθος εκτάσεων ως αναδασωτέες ενώ οι αποχαρακτηρισμοί σημειώνονται με πολύ βραδύτερους ρυθμούς. Πιέσεις διατάραξης των δασικών οικοσυστημάτων εντοπίζονται σποραδικά και αφορούν: α) Στις αγροδασικές πυρκαγιές, β) Σε κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις εκτατικού χαρακτήρα (υπερβόσκηση) και γ) Σε παράνομες υλοτομίες.

ΣΤ.7. ΦΥΣΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

ΣΤ.7.1. Αγροδασικές πυρκαγιές

Οι πυρκαγιές αποτελούν ανέκαθεν το σοβαρότερο πρόβλημα των ελληνικών δασών με τη τάση να επιδεινώνεται τα τελευταία 30 χρόνια. Θεωρείται ένα διαρκές περιβαλλοντικό πρόβλημα που αποδίδεται στις κλιματολογικές συνθήκες, στις ανθρώπινες δραστηριότητες, στην έλλειψη θεσμικών μέτρων, στον ανεπαρκή εξοπλισμό πυρόσβεσης και στον συνδυασμό των παραπάνω. Ακόμη, εντοπίζεται συσχέτιση των αιτιών εκδήλωσης πυρκαγιάς με τις ιδιαίτερες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες των γεωγραφικών διαμερισμάτων της Χώρας.

Επίσης, το είδος των δασικών οικοσυστημάτων σε συνδυασμό με το υψόμετρο και το χωρικό πρότυπο συσσώρευσης δραστηριοτήτων διαμορφώνουν καθοριστικά την εκδήλωση πυρκαγιών ως αποτέλεσμα ανθρώπινης παρέμβασης αλλά και φυσικής προδιάθεσης. Για το μεγαλύτερο τμήμα της Περιφέρειας, λόγω της δομής μεγάλου μέρους των δασικών οικοσυστημάτων (κυρίως δρυς και οξιά) αλλά και λόγω των κλιματικών συνθηκών όπου η ξηρή περίοδος είναι σχετικά περιορισμένη, οι αγροδασικές πυρκαγιές συνιστούν παράγοντα πίεσης των δασικών συστημάτων, σε κάποια μόνο τμήματα της Περιφέρειας. Βάσει στοιχείων αναδασωτέων εκτάσεων έπειτα από πυρκαγιά κυρίως, προκύπτει η σημαντική ευπάθεια της ΠΕ Έβρου στην εκδήλωση αγροδασικών πυρκαγιών ενώ σημαντική ευπάθεια επίσης εντοπίζεται στο νησί της Θάσου όταν το 2008 είχαν εκδηλωθεί καταστροφικά συμβάντα.

ΣΤ.7.2. Πλημμύρες

Σημαντική ζήτηση από πλευράς φυσικών κινδύνων στην Περιφέρεια αποτελούν οι πλημμύρες στον ποταμό Έβρο και τους παραποτάμους του κυρίως εξαιτίας του διασυνωριακού χαρακτήρα

της υδρολογικής λεκάνης του ποταμού. Οι κυριότερες ενέργειες που πραγματοποιήθηκαν για το θέμα αυτό αφορούν την υπογραφή συμφωνιών μεταξύ των γειτονικών χωρών Βουλγαρίας και Τουρκίας. Επίσης σε τεχνικό επίπεδο, ορισμένες παρεμβάσεις όσον αφορά την ενίσχυση της πρόληψης (όπως συστήματα παρακολούθησης) έχουν αναπτυχθεί, έτσι ώστε να επιτρέπεται η μέτρηση ποσοτικών και ποιοτικών χαρακτηριστικών των υδάτων του ποταμού.

Οι πλημμύρες συνιστούν ένα σύνθετο φαινόμενο το οποίο σχετίζεται με την αλληλεπίδραση φυσικών επεισοδίων, όπως για παράδειγμα η έντονη βροχόπτωση και των χωρικών συνθηκών - απόρροια των ανθρώπινων παρεμβάσεων και ρυθμίσεων. Επίσης η έκφραση τέτοιων συμβάντων δεν είναι σταθερή στον χώρο και στο χρόνο διότι εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τη συνεχή εξέλιξη των ανθρωπογενών χωρικών διαμορφώσεων. Η πρόληψη και αντιμετώπιση τέτοιων προβλημάτων δεν σχετίζεται απλά με την προστασία του πληθυσμού αλλά αφορούν στην προστασία των δραστηριοτήτων και άρα των παραγωγικών προοπτικών των τοπικών συστημάτων.

1. Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας

ΥΔ Αν. Μακεδονίας

Σύμφωνα με την 1^η Αναθεώρηση της προκαταρκτικής αξιολόγησης κινδύνου πλημμύρας (2019), οι Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας στο ΥΔ EL11 «Ανατολική Μακεδονία» με έμφαση στα διοικητικά όρια της Περιφέρειας είναι:

- EL11APSFR002 Χαμηλές ζώνες ρεμάτων παραλίας Ν. Καβάλας από Νέα Πέραμο έως Καβάλα.
- EL11APSFR003 Χαμηλή ζώνη λεκάνης π. Στρυμόνα και παραλίμνια ζώνης της Κερκίνης, χαμηλή ζώνη λεκάνης π. Αγγίτη, συμπεριλαμβανομένου του κάμπου των Τεναγών Φιλίππων, και ρεμάτων Πηγαδούλι, Πλατανόρεμα και Μαρμαρά.
- EL11APSFR005 Χαμηλή ζώνη κλειστής λεκάνης Οχυρού.

ΥΔ Θράκης

Σύμφωνα με την 1^η Αναθεώρηση της προκαταρκτικής αξιολόγησης κινδύνου πλημμύρας (2019), οι Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας στο ΥΔ EL12 «Θράκη» είναι:

- EL12APSFR001 Πεδιάδα Ξάνθης - Κομοτηνής (χαμηλές ζώνες ποταμών Νέστου, Κόσυνθου, Κομφάτου, Απροποτάμου, Μποσμπόζη, Φιλίουρη και παρόχθιες εκτάσεις λίμνης Βιστωνίδας).
- EL12APSFR002 Παρόχθιες περιοχές νοτίως Ν. Βύσσας και δέλτα π. Έβρου.
- EL12APSFR003 Περιοχές δυτικά χ. Λουτρού.
- EL12APSFR004 Περιοχές β. Έβρου και Άρδα.
- EL12APSFR005 Χαμηλές ζώνες Ν. Θάσου.
- EL12APSFR006 Χαμηλές ζώνες Ν. Σαμοθράκης.

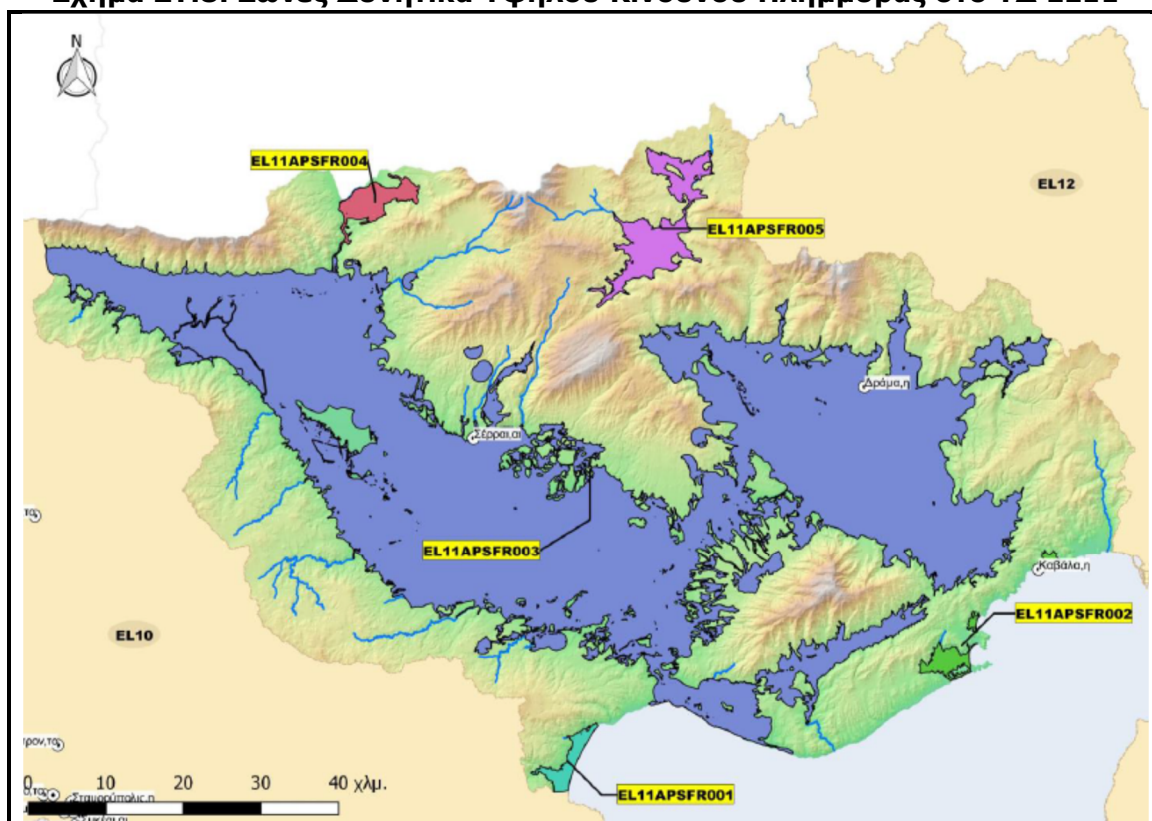
2. Ζητήματα διαχείρισης κινδύνων

Σύμφωνα με τα εγκεκριμένα Σχέδια Διαχείρισης Πλημμύρας (2018), τα κυριότερα θέματα της Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας στα ΥΔ EL11 και EL12 συνοψίζονται στα εξής:

- Οι υψηλές πλημμυρικές παροχές και αδυναμία της κοίτης των υδατορεμάτων να παροχετεύσουν τις πλημμυρικές αιχμές.

- Η μορφολογία αλλά και οι στενώσεις της κοίτης των υδατορεμάτων σε επιμέρους τμήματα, εξαιτίας της υδροχαρούς βλάστησης, της συσσώρευσης φερτών υλών και των διατομών κάποιων εγκάρσιων τεχνικών έργων.
- Ο περιορισμός ή και η κάλυψη της κοίτης των υδατορεμάτων για την εξυπηρέτηση διάφορων ανθρωπογενών χρήσεων.
- Η αποσπασματική αντιπλημμυρική προστασία.
- Επικίνδυνα πλημμυρικά φαινόμενα παρουσιάζονται αρκετά συχνά από εκδήλωση φαινομένων «ραγδαίων πλημμυρών».

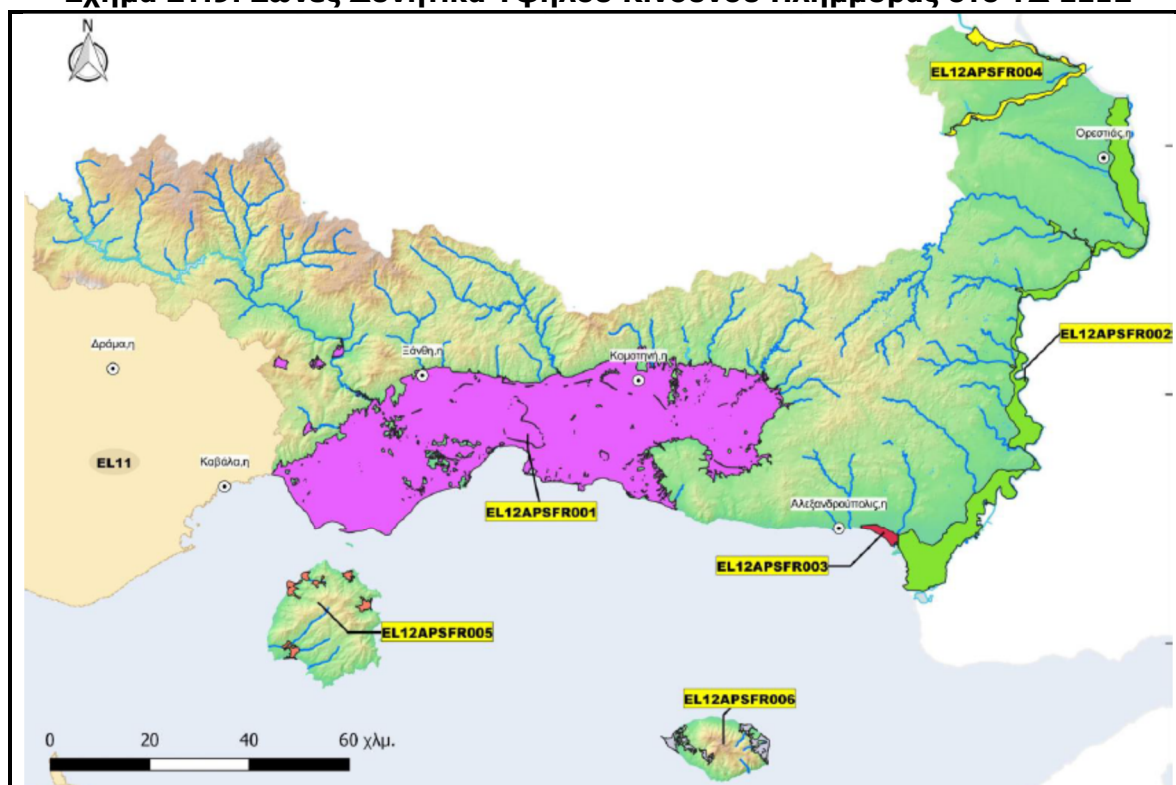
Σχήμα ΣΤ.8. Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας στο ΥΔ EL11

Η αντιμετώπιση των κινδύνων θεωρείται ότι εδράζεται σε ένα μίγμα μέτρων και δράσεων κατασκευαστικών και μη κατασκευαστικών επιλογών βραχυ-μεσοπρόθεσμης εφαρμογής. Αυτά είναι δυνατόν να περιλαμβάνουν:

- Μέτρα μείωσης της παροχής αιχμής και της διάρκειας πλημμύρας.
- Διαχειριστικές μελέτες λειτουργίας των συστημάτων φραγμάτων – λιμνών με γνώμονα και την αντιπλημμυρική προστασία.
- Έλεγχο και επισκευή υφιστάμενων αντιπλημμυρικών αναχωμάτων.
- Επεμβάσεις σε σημεία του υδρογραφικού δικτύου με διαπιστωμένα εμπόδια.
- Θέσπιση χωροταξικών – πολεοδομικών μέτρων που αποτρέπουν την εγκατάσταση νέων χρήσεων σε περιοχές πλημμυρικού κινδύνου.
- Εγκατάσταση συστημάτων έγκαιρης ειδοποίησης.
- Εντοπισμό και χαρτογράφηση θέσεων όπου έχουν σημειωθεί «ραγδαίες πλημμύρες».

Σχήμα ΣΤ.9. Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας στο ΥΔ EL12

ΣΤ.8. ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ - ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΙΕΣΕΙΣ ΔΙΑΤΑΡΑΞΗΣ

ΣΤ.8.1. Κάλυψη γης

Σύμφωνα με το πρόγραμμα CLC αναφορικά με τη κάλυψη (χρήση) γης, οι επικρατέστερες χρήσεις αφορούν στη μη αρδευόμενη αρόσιμη γη με ποσοστό κάλυψης 21,15%, τα δάση πλατύφυλλων με ποσοστό κάλυψης 22,81%, τα σκληρόφυλλα με ποσοστό 11,34%, οι θαμνώνες με ποσοστό 8,80% και οι αρδευόμενες καλλιέργειες με ποσοστό 8,45%. Συγκεντρωτικά, ο δομημένος χώρος αντιστοιχεί στο 1,71%, οι καλλιέργειες και τα λιβάδια αντιστοιχούν στο 34,37%, οι μικτές εκτάσεις καλλιεργειών και φυσικής βλάστησης αντιστοιχούν στο 6,01%, τα δασικά συστήματα αντιστοιχούν στο 56,16%, απογυμνωμένες εκτάσεις και εκτάσεις με αραιή βλάστηση αντιστοιχούν στο 0,82%, υδάτινες εκτάσεις – υδροβιότοποι αντιστοιχούν στο 2,52%.

ΣΤ.8.2 Γενική αναγνώριση οικοσυστημάτων

Η Περιφέρεια αναγνωρίζεται για την ποικιλία και τη συνθετότητα του γεωλογικού υποβάθρου και της γεωμορφολογικής της κλιμάκωσης. Αυτά τα χαρακτηριστικά διαμορφώνουν ένα ιδιαίτερο ανάγλυφο με επικλινείς πλαγιές και μεγάλες υψομετρικές διαφορές. Το τοπίο διαμορφώνεται από χαρακτηριστικές κοιλάδες των κύριων ποταμών, οι οποίες σχηματίζουν μικρότερες διακλαδώσεις που διασχίζονται από ισάριθμους παραποτάμους και ρέματα, με συχνά ιδιαίτερα οικολογικά χαρακτηριστικά. Κατά συνέπεια, παρατηρείται ένα σύνθετο μωσαϊκό βιοτόπων, το οποίο με τη σειρά του αντιστοιχεί σε μια επίσης πολυποικίλη δομή οικοσυστημάτων με κύριο χαρακτηριστικό τους τη μεγάλη ποικιλία ειδών. Εντός των ορίων της Περιφέρειας καταγράφονται οι ακόλουθοι γενικοί τύποι οικοσυστημάτων.

Σχήμα ΣΤ.10. Κάλυψη γης κατά Corine

1. Δασικά οικοσυστήματα

Καταλαμβάνουν κυρίως τα μεσαία και υψηλότερα υψόμετρα και εντοπίζονται σε όλους τους ορεινούς όγκους. Περιλαμβάνουν αμιγώς δασώδεις εκτάσεις αλλά και εκτάσεις με θαμνώδη ή διάσπαρτη βλάστηση, καθώς και ζώνες μετάβασης αγρών σε φυσική βλάστηση. Στα υψηλότερα υψόμετρα εντοπίζονται συμπαγή αλλά και μικτά δάση οξιάς, δρυός, μαύρης και λευκόδερμης πεύκης, ελάτης, καστανιάς και σημύδας ενώ παρεμβάλλονται συστήματα χασμοφυτικής βλάστησης και παραποτάμια πλατύφυλλα. Εντοπίζονται επίσης ορεινά και αλπικά λιβάδια. Στις μεσαίες υψομετρικές ζώνες κυριαρχούν τα συστήματα χαμηλών και υψηλών θαμνώνων, όπως αείφυλλοι σκληρόφυλλοι σχηματισμοί, θαμνώνες φυλλοβόλων και μικτοί θαμνώνες αείφυλλων και φυλλοβόλων πλατύφυλλων. Επίσης εντοπίζονται αρκετά μεταβατικά συστήματα. Πρόκειται για αγρούς που εγκαταλείφθηκαν και σήμερα βρίσκονται σε φάση επανάκαμψης της φυσικής βλάστησης. Οι εκτάσεις αυτές βρίσκονται σε φάση εποικισμού στα μεσαία στάδια δευτερογενούς διαδοχής (κυρίως θαμνώνες).

Το σύνολο σχεδόν των δασικών οικοσυστημάτων κατατάσσονται στα βιοκλιματικά καθοριζόμενα, καθώς η ισορροπία τους εξαρτάται από την εξέλιξη του εδάφους, της βλάστησης και της πανίδας υπό την επίδραση του βιοκλίματος. Η βλάστηση αυτών των συστημάτων ονομάζεται ζωνική καθώς συνδέεται με συγκεκριμένες κλιματικές ζώνες. Ωστόσο εντοπίζονται θύλακες συστημάτων τα οποία μπορούν να καταταχθούν στα εδαφικά εξαρτώμενα διότι υπόκεινται σε καθορισμό λόγω μορφολογικής ιδιαιτερότητας του εδάφους (π.χ. σημεία συγκέντρωσης ή ροής νερού). Σημαντικά τμήματα των δασικών οικοσυστημάτων της Περιφέρειας βρίσκονται υπό καθεστώς προστασίας. Αυτές οι περιοχές χαρακτηρίζονται σημαντικές για τη βιοποικιλότητα της χλωρίδας και τη σπανιότητα - μοναδικότητα των φυτικών ειδών. Μάλιστα, το πλήθος των οικοτόπων που αναγνωρίζονται και οριοθετούνται υποστηρίζει

μεγάλη ποικιλία πανιδικών ειδών, από μεγάλα θηλαστικά (αρκούδα, λύκος, αγριόγιδο κλπ.) μέχρι σπάνια και απειλούμενα ερπετά και αμφίβια. Πιέσεις διατάραξης των δασικών συστημάτων εντοπίζονται:

- Στις αγροδασικές πυρκαγιές, με την περιοχή με τις περιοχές Έβρου και Θάσου να εμφανίζουν ευπάθεια. Γενικά, στον ορεινό χώρο της Περιφέρειας η δομή των δασικών συστημάτων δεν ευνοεί την εξάπλωση της φωτιάς.
- Σε κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις εκτατικού χαρακτήρα (υπερβόσκηση) αν και η τάση βαίνει μειούμενη ακριβώς λόγω εγκατάλειψης των παραδοσιακών αγροτικών πρακτικών.
- Σε παράνομες υλοτομίες με σκοπό την καύσιμη ξυλεία.
- Στη βελτίωση της προσβασιμότητας του ορεινού χώρου, τόσο με τη κατασκευή σημαντικών οδικών συνδέσεων όσο και με τη δασική οδοποιία που έχει ως επακόλουθο την αύξηση της επισκεψιμότητας και άρα όχλησης των προστατευόμενων περιοχών, ενώ επίσης βοηθά τη λαθροθηρία.
- Στη κατασκευή μεγάλων έργων υδρονομίας (φράγματα, ΥΗΣ) που επηρεάζουν τη συνεκτικότητα διαφόρων οικοτόπων, την απώλεια ενδιαιτημάτων, την κινητικότητα της πανίδας (κυρίως ιχθυοπανίδας) και το μικροκλίμα του ορεινού χώρου.

2. Αγροτικά οικοσυστήματα

Καταλαμβάνουν τις χαμηλότερες υψομετρικά ζώνες της Περιφέρειας και αφορούν σε εκτάσεις ετησίων και δενδρωδών καλλιεργειών, αρδευόμενων ή μη. Οι εκτάσεις αυτές, σε συνδυασμό με τα ακαλλιέργητα τμήματα, τις χέρσες περιοχές και τα δίκτυα των μικρών και μεγάλων χειμάρρων, συγκροτούν τα αγροτικά οικοσυστήματα, στα οποία καθοριστικό χαρακτήρα δίνουν οι ανθρώπινες δραστηριότητες, κυρίως η γεωργία και η κτηνοτροφία. Η συχνή εναλλαγή πεδινών και ημιορεινών περιοχών, καθώς και μικρών υψωμάτων και λόφων, οδηγεί εκ των πραγμάτων σε μία ποικιλία καλλιεργειών, αλλά και σε εναλλαγή μικροενδιαιτημάτων με αποτέλεσμα την αύξηση της βιοποικιλότητας στα οικοσυστήματα αυτού του τύπου. Επιπρόσθετα, ζωτικό ρόλο στη λειτουργία τους παίζουν τα διάφορα ποτάμια συστήματα, οι ρεματιές, τα δίκτυα άρδευσης και αποστράγγισης καθώς και οι φυσικοί φυτοφράκτες.

Πρόκειται για συστήματα ελεγχόμενης δυναμικής που καθορίζονται από τους ετήσιους κύκλους των ανθρώπινων δραστηριοτήτων (κυρίως γεωργία). Η πρωτογενής παραγωγικότητα των χλωριδικών ειδών είναι συνυφασμένη με τον κύκλο ζωής των καλλιεργειών. Το πανιδικό απόθεμα έχει προσαρμοστεί στη λειτουργία του συστήματος, αποτελούμενο κυρίως από λαγόμορφα, ερπετά, αμφίβια, στρουθιόμορφα και αρπακτικά (γεράκι των αγρών) και μεγάλα θηλαστικά (αλεπού). Η αξία αυτών των συστημάτων απορρέει και από το ρόλο τους στη διαμόρφωση τοπίων με δεδομένη πλέον αισθητική αξία. Επίσης, στις ζώνες μετάβασης, τα αγροτικά οικοσυστήματα συμβάλουν στην υποστήριξη της άγριας ζωής λόγω των ευκαιριών τροφοληψίας - θήρευσης που προσφέρουν. Μάλιστα, έχει επισημανθεί η μεγάλη βιοποικιλότητα της πανίδας σε τέτοιες ζώνες.

Η ισορροπία των αγροτικών οικοσυστημάτων είναι γενικά ασταθής, λόγω των ισχυρών εξωτερικών επιδράσεων που δέχονται και που αφορούν στην παρουσία ή απουσία του νερού, στη χρήση φυτοφαρμάκων, στη συχνή άρωση κλπ. Πιέσεις διατάραξης αποτελούν:

- Η ρύπανση των φυσικών αποδεκτών (ρεμάτων) και του στραγγιστικού δικτύου, τόσο λόγω των γεωργικών αποπλύσεων όσο και των αστικών και βιομηχανικών λυμάτων.
- Οι καταστροφές των φρακτών φυσικής βλάστησης των αγροτεμαχίων.

3. Υδάτινα οικοσυστήματα

Περιλαμβάνουν το σύνολο των επιφανειακών υδάτων της Περιφέρειας καθώς και τις παρόχθιες ζώνες των υδάτινων σωμάτων. Τα επιφανειακά ύδατα αφορούν τόσο στα ρέοντα (ποτάμια, χείμαρροι κλπ.) όσο και στα σημεία συλλογής ύδατος (λίμνες - λιμνοθάλασσες, υδατοδεξαμενές κλπ.). Υψομετρικά, τέτοια συστήματα εντοπίζονται κυρίως στα παράκτια τμήματα αλλά και στον ορεινό χώρο. Τα υδάτινα συστήματα της Περιφέρειας χαρακτηρίζονται για την ποικιλότητα της ιχθυοπανίδας και την ιδιαιτερότητα των αμφίβιων. Η ποικιλότητα της ιχθυοπανίδας στους ποταμούς Έβρου και Νέστου θεωρείται υψηλή σε σχέση με άλλα ποτάμια οικοσυστήματα ενώ περιλαμβάνει είδη σε καθεστώς προστασίας. Στις όχθες των υδατορευμάτων και των λιμνών αναπτύσσονται παρόχθια οικοσυστήματα. Αυτά συνίστανται σε μια λεπτή δενδρώδη μάζα υδρόβιων φυτών και καλαμιώνων που ξεδιπλώνεται κατά μήκος των όχθων και προσφέρουν καταφύγιο στην πανίδα (κυρίως ορνιθοπανίδα) αλλά και προστασία των εδαφών από την διάβρωση. Τυπικές χλωριδικές διαπλάσεις είναι αυτές της ιτιάς, του πλατάνου, της λεύκης και του σκλήθρου.

Απειλές διατάραξης, εντοπίζονται γενικά στα ακόλουθα:

- Στην εκτροπή της φυσικής πορείας των υδατορευμάτων με αποτέλεσμα τη διατάραξη των φυσικών ενδιαιτημάτων της υδρόβιας και παρόχθιας ζωής.
- Σε αμμοληψίες εντός κοίτης, ειδικά όταν αυτά τα τμήματα των ποταμών θεωρούνται κρίσιμα για τον κύκλο ζωής των ιχθύων.
- Σε κατασκευή μεγάλων έργων υδρονομίας (π.χ. φράγματα) τα οποία μεταβάλλουν το βιότοπο ιχθύων και παρυδάτιων οργανισμών.
- Στη κατασκευή μικρών αλλά πολλών και συγκεντρωμένων έργων υδρονομίας (π.χ. μικρά φράγματα, ΜΥΗΣ), τα οποία αθροιστικά μεταβάλλουν τη δομή του οικοσυστήματος μιας περιοχής.
- Στη ρύπανση από γεωργικά και κτηνοτροφικά παραπροϊόντα και αποχετεύσεις βιομηχανιών.
- Στη ρύπανση από αστικά λύματα, αν και η κατάσταση βαίνει προς βελτίωση μετά τη κατασκευή και λειτουργία ΕΕΛ σε όλες τις βασικές πόλεις της Περιφέρειας.

ΣΤ.8.3 Διακριτές ζώνες οικολογικής ιδιαιτερότητας

Το δάσος της Δαδιάς στην ΠΕ Έβρου είναι ευρέως γνωστό για τις αποικίες αρπακτικών που φιλοξενεί. Πολλά από τα αυτά τα είδη στη Δαδιά με χαρακτηριστικά μοναδικά για την Ευρώπη. Για παράδειγμα, εκεί ζει και αναπαράγεται ο τελευταίος πληθυσμός Μαυρογύπα (Aegypius monachus) της Ελλάδας, ενώ ενδημούν και 60 τουλάχιστον ζευγάρια από αετογερακίνες (Buteo rufinus), που αποτελούν το ήμισυ του πληθυσμού τους στην Ευρώπη. Επίσης, στο δάσος της Δαδιάς έχουν καταγραφεί όρνια (Gyps fulvus), ασπροπάρηδες (Neophron percnopterus), θαλασσαετοί (Haliaeetus albicilla), βασιλαετοί (Aquila heliaca), αλλά και ζεύγη χρυσαιτών (Aquila chrysaetos), κραυγαιτών (Aquila pomarina), σταυραετοί (Hieraaetus pennatus) και φιδαιτοί (Circaetus gallicus). Σημαντικά μη αρπακτικά πτηνά εμφανίζονται στην ευρύτερη περιοχή του δάσους της Δαδιάς αλλά και στις καλλιεργούμενες περιοχές. Τα

κυριότερα είδη είναι οι μαυροπελαργοί (*Ciconia nigra*), ο αμμοπετρόκλης (*Oenanthe isabellina*), ο παρδαλοκεφαλός (*Lanius nubicus*) και το τοπικό είδος των νησοπερδικών.

Το παραποτάμιο Δάσος Βορείου Έβρου και Άρδα, φιλοξενεί σημαντικό αριθμό δασικής χλωρίδας και αποτελεί σημαντική τοποθεσία για γονιμοποίηση, αποδημία και ξεχειμώνιασμα νεροπουλιών, αρπακτικών και σπουργιτιών. Στις Τρεις Βρύσες, την περιοχή με την πιο αξιόλογη δασική παραγωγή, μικτά δάση των ειδών *Fagus* και *Quercus* με πλούσια χλωρίδα και πανίδα χαρακτηρίζουν τα παραδοσιακά αγροτοδασικά τοπία, τα οποία παρουσιάζουν μεγάλο ενδιαφέρον.

Η περιοχή στο Δέλτα του Έβρου αποτελείται από μια ποικιλία βιοτόπων, όπως αμμόδεις νησίδες στη θάλασσα, θίνες, αλοφυτικά έλη, υφάλμυρες λιμνοθάλασσες και αλίπεδα, διάσπαρτες περιοχές γλυκού νερού πλαισιωμένες από βάλτους και καλαμιώνες, τον ποταμό (που συνορεύει με μια λουρίδα παραποτάμιου δάσους) και θάμνους αρμυρικών (*Tamarix* sp.), λιβάδια και εποχιακά έλη. Το Δέλτα του Έβρου παραμένει ένας από τους πιο σημαντικούς υγρότοπους στην Ελλάδα και την Ευρώπη. Διατηρεί μία ποικιλία οικοτόπων σε μια σχετικά μικρή έκταση, αρκετοί από τους οποίους είναι μεγάλης σημασίας για τη μεσογειακή περιοχή. Χρησιμεύει όχι μόνο ως σταθμός διαχείμασης ή ενδιάμεσος σταθμός για μεταναστευτικά πτηνά αλλά επίσης ως τόπος αναπαραγωγής για σπάνια και απειλούμενα είδη πτηνών. Το Δέλτα του Έβρου επίσης διαθέτει ένα μεγάλο αριθμό από σημαντικά είδη της πανίδας και της χλωρίδας. Όσον αφορά την πανίδα, η αξία της περιοχής φαίνεται από την ύπαρξη του ασπόνδυλου *Araschnia levana* για το οποίο η περιοχή είναι το νοτιότερο άκρο εξάπλωσής του. Η περιοχή χαρακτηρίζεται από την παρουσία 6 σημαντικών φυτικών taxa.

Στη Σαμοθράκη, το Φεγγάρι έχει μεγάλο ενδιαφέρον εξαιτίας της ενδημικής και σπάνιας πανίδας και της υψηλής αισθητικής αξίας του τοπίου (πολλά ρεύματα, καταρράκτες και λιμνούλες). Το εκτεταμένο δάσος από *Platanus orientalis* είναι ένα πολύ χαρακτηριστικό στοιχείο της τοπικής χλωρίδας.

Η περιοχή της κοιλιάδας του Νέστου στην ΠΕ Ξάνθης, στην οποία εντοπίζεται το Αισθητικό Δάσος Νέστου, χαρακτηρίζεται από πλούσια βλάστηση, που καλύπτει περίπου 500 ταξινομικές ομάδες. Το φαράγγι είναι ένα καταφύγιο για σπάνια αρπακτικά πτηνά και για θηλαστικά όπως η βίδρα (*Lutra lutra*). Είναι η μοναδική περιοχή της ενδοχώρας όπου φωλιάζει η καστανόχηνα (*Tadorna ferruginea*) και προστατεύεται ως Αισθητικό Δάσος από το 1977. Όσον αφορά την πανίδα, η αξία της περιοχής φαίνεται από την ύπαρξη του ασπόνδυλου *Everes agriades* που περιλαμβάνεται στις απειλούμενες πεταλούδες της Ευρώπης, του ασπόνδυλου *Araschnia levana* που βρίσκεται στο νοτιότερο άκρο εξάπλωσής του, του ασπόνδυλου *Maculinea alcon*, του ασπόνδυλου *Lycaeides argyrognomon* και τέλος του ασπόνδυλου *Apatura metis* που αναφέρεται στο Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ειδών της Ευρώπης. Στην ευρύτερη περιοχή των στενών του Νέστου, αναπαράγονται σημαντικά είδη αρπακτικών ο Σφηκιάρης (*Pernis ptilorhynchus*), ο Ασπροπάρης (*Neophron percnopterus*), ο Φιδαετός (*Circaetus gallicus*), το Σαΐνι (*Accipiter brevipes*), ο Κραυγαετός (*Aquila pomarina*), ο Χρυσαιτός (*Aquila chrysaetos*), ο Σταυραετός (*Hieraetus pennatus*), ο Πετρίτης (*Falco peregrinus*), η Αλκυόνη (*Alcedo atthis*) και η Λιοστριτίδα (*Hippolais*). Ενδημικά φυτικά είδη, αλλά και ορισμένα με περιορισμένη εξάπλωση απαντώνται στο όρος Χαϊντού - Κούλα και στις γύρω κορυφές. Εκεί φιλοξενούνται

επίσης σπάνια είδη πουλιών και εντόμων. Η πλούσια χλωρίδα της περιοχής χαρακτηρίζεται, μεταξύ άλλων, από την παρουσία 6 σημαντικών φυτικών taxa. Η πανίδα της περιοχής περιλαμβάνει σημαντικά είδη, όπως τα ασπόνδυλα *Neptis rivularis*, *Limenitis populi* και *Erebia aethiops* τα οποία έχουν εγκαταστήσει εδώ το νοτιότερο άκρο της εξάπλωσής τους. Στο κεντρικό τμήμα της περιοχής εντοπίζεται ένας από τους σημαντικούς οικοτόπους της καφέ αρκούδας, όπου εντοπίζονται φωλιές και αναπαραγωγική δραστηριότητα.

Η περιοχή του ποταμού Φιλιούρη στην ΠΕ Ροδόπης είναι πλούσια σε αρπακτικά πτηνά, στα οποία περιλαμβάνονται ο ασπροπάρης, το όρνιο, ο φιδαιτός, ο κραυγαετός, ο χρυσαετός και ο σταυραετός. Επίσης είναι η πιο σημαντική περιοχή για τους γύπες. Στα είδη που αναπαράγονται στην περιοχή ανήκουν επιπλέον ο μαυροπελαργός, η μεσοτσικλιτάρα και η λιοστριτίδα. Ο ποταμός τροφοδοτεί με γλυκό νερό τους υγρότοπους που βρίσκονται κοντά στη θάλασσα.

Και η περιοχή της νέας κοίτης του ποταμού Κομφάτου στην ΠΕ Ροδόπης αποτελεί καταφύγιο υψηλής αξίας για τα αρπακτικά πτηνά στην Ελλάδα και η υπάρχουσα ποικιλία των ειδών εμπλουτίζεται από την γειτονία με τους υγρότοπους της Βιστωνίδας. Οι παραδοσιακές χρήσεις της γης συμβάλλουν στην αξία της περιοχής. Ο υγρότοπος αυτός είτε ως συλλογική οικολογική μονάδα μαζί με τη λίμνη Βιστωνίδα είτε αυτόνομα έχει μεγάλη οικολογική αξία για την Ελλάδα. Αξιοσημείωτη είναι η ποικιλία των βιοτόπων και των ειδών της άγριας ζωής, όπως επίσης και οι σημαντικοί πληθυσμοί των πτηνών που απαντώνται στην περιοχή.

Το σπήλαιο της Μαρώνειας αποτελεί σημαντικό καταφύγιο για τις νυχτερίδες λόγω της καταλληλότητας του εσωτερικού περιβάλλοντος, της ροής νερού και των συνθηκών που επικρατούν στη σπηλιά.

Στην ευρύτερη περιοχή του Πόρτο Λάγος, της Αλυκής Πτελέας και των εκβολών του ποταμού Φιλιούρη σχηματίζεται μια εκτεταμένη ενότητα υδροβιοτόπων με ιδιαίτερα σημαντική οικολογική αξία για την Ελλάδα και την Ευρώπη. Στο σύμπλεγμα περιλαμβάνονται και οι λίμνες Βιστωνίδα, Ισμαρίδα και Ξηρολίμνη. Αξιοσημείωτη είναι η ποικιλομορφία στους βιότοπους και στα είδη άγριας ζωής, καθώς και οι σημαντικοί πληθυσμοί πτηνών που ενδημούν σε αυτούς τους χώρους. Επιπλέον, το σύνολο ελληνικών και ευρωπαϊκών πληθυσμών άλλων ειδών πτηνών, που προστατεύονται από τη Συνθήκη Ramsar αναπαράγονται σε αυτούς τους υδροβιότοπους. Όσον αφορά τη χερσαία πανίδα, η περιοχή ενδείκνυται ως οικότοπος αρκετών υποειδών αλεπούς. Στη χλωρίδα της περιοχής εμφανίζονται επτά σημαντικά είδη, τέσσερα από τα οποία υποδεικνύονται ως απειλούμενα από το IUCN, δύο είδη είναι σπάνια στην Ελλάδα και ένα είδος απειλείται σοβαρά λόγω των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στην ακτή.

Το δάσος Φρακτού στην ΠΕ Δράμας αναγνωρίζεται ως ένα από τα σημαντικότερα δασικά οικοσυστήματα της Ελλάδας, με την οικολογική αξία της περιοχής να εντοπίζεται κυρίως στη διατήρησή του σε αδιατάρακτη κατάσταση. Αυτό το οικοσύστημα είναι φυσικό με μεγάλη οικολογική και δασοκομική σημασία και μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μοντέλο (υπόδειγμα) για να μελετηθεί η δυναμική εξέλιξη και άλλων φυσικών δασικών οικοσυστημάτων. Η περιοχή έχει έναν αριθμό από σπάνια είδη φυτών της ποώδους βλάστησης για την Ελλάδα και την Ευρώπη και επίσης χαρακτηρίζεται από πλούσια πανίδα σε αριθμό και είδη. Όσον αφορά την πανίδα, δείκτη αξίας της περιοχής αποτελεί η ύπαρξη των ασπονδύλων *Neptis rivularis*, *Limenitis populi*

και *Limenitis camilla* που βρίσκονται στο νοτιότερο άκρο της εξάπλωσής τους, της πεταλούδας *Carcharodus flocciferus* που περιλαμβάνεται στα απειλούμενα είδη της Ευρώπης και του ασπόνδυλου *Apatura iris*. Στην άγρια χλωρίδα της περιοχής περιλαμβάνονται 15 σημαντικές ταξινομικές ομάδες· μεταξύ αυτών μια ελληνική ενδημική, δυο ομάδες του Ευρωπαϊκού Κόκκινου Βιβλίου, τέσσερις τάξεις που προστατεύονται από το ΠΔ 67/1981, ενώ άλλες τέσσερις τάξεις είναι σπάνιες στην Ελλάδα και η περιοχή αποτελεί το όριο εξάπλωσής τους στη Βόρειο Ελλάδα.

Το Παρθένο Δάσος Κεντρικής Ροδόπης αποτελείται από δάση οξιάς και πεύκων, με δάση βελανιδιάς στα χαμηλότερα υψόμετρα. Χαρακτηρίζεται ως μία εξαιρετικά πλούσια περιοχή όπου αναπαράγεται ο μαυροπελαργός, ο ασπροπάρης, ο φιδαστός, ο χρυσαστός, ο σταυραετός, ο σπιζαετός, ο πετρίτης, η αγριόκοτα και ο κούρκος (ένα από τα ελάχιστα μέρη στην Ελλάδα που φιλοξενούν και τα δύο είδη τετραονιδών), ο μπούφος, το χαροπούλι, η σταχτοτσικλητάρα και αρκετά ακόμη σημαντικά είδη орνιθοπανίδας.

Στην ορεινή περιοχή βορείως των Ποταμών και της Μικρομηλιάς υπάρχει το μοναδικό δάσος σημύδας (*Betula pendula*) στην Ελλάδα. Η δυτική Ελληνική Ροδόπη είναι το νοτιότερο άκρο της οριζόντιας εξάπλωσης της *Picea abies* ενώ η Βόρεια Ελλάδα είναι το νότιο άκρο εξάπλωσης του *Pinus sylvestris* και της *Betula pendula* στην Ευρώπη. Στα ρέοντα ύδατα της περιοχής υπάρχουν αξιόλογοι πληθυσμοί της άγριας πέστροφας *Salmo macrostigma*. Όσον αφορά την πανίδα, η αξία της περιοχής φαίνεται από την ύπαρξη μεγάλου αριθμού ασπόνδυλων με πολυεπίπεδο καθεστώς προστασίας. Στη χλωρίδα της περιοχής περιλαμβάνονται δεκατέσσερις σημαντικές ταξινομικές ομάδες. Μεταξύ αυτών, τρεις τάξεις είναι ελληνικές ενδημικές, δύο τάξεις περιλαμβάνονται στους καταλόγους WCMC και European Red Data, επτά τάξεις, στις οποίες περιλαμβάνονται και τα χαρακτηριστικής ομορφιάς *digitalis viridiflora*, *lilium martagon* και *viola tricolor macedonica*, προστατεύονται από το ΠΔ 67/1981 και δύο τάξεις είναι ενδημικές της Βαλκανικής.

Η περιοχή της Ελατιάς, βορείως της Σκαλωτής, χαρακτηρίζεται από σπάνια χλωρίδα και πανίδα. Αντιπροσωπεύει το νοτιότερο όριο της εξάπλωσης της *Picea abies*, της *Pinus sylvestris* και της *Fagus sylvatica*. Τα δάση της Ελατιάς είναι τα πιο σημαντικά στην Ελλάδα από άποψη παραγωγής ξύλου. Στα ρέοντα ύδατα της περιοχής υπάρχουν αξιόλογοι πληθυσμοί της άγριας πέστροφας, *Salmo macrostigma*. Στην πανίδα της περιοχής περιλαμβάνονται σημαντικά και απειλούμενα ασπόνδυλα ενώ η χλωρίδα της περιοχής περιλαμβάνει εικοσιτέσσερις σημαντικές ταξινομικές ομάδες.

Στις κορυφές του Φαλακρού όρους παρουσιάζεται μια συγκέντρωση από πολλά σπάνια για την Ελλάδα φυτά με περιορισμένη γεωγραφική εξάπλωση. Οι σπάνιες κοινότητες των φυτών, επάνω στις απότομες βραχώδεις ράχες των κορυφών του όρους Φαλακρό και τα λιβάδια της περιοχής είναι μεγάλης σημασίας. Σχηματίζουν ακόμη έναν μεγάλο πολύχρωμο κήπο κατά το Μάιο και τον Ιούνιο. Στα χαμηλότερα υψόμετρα υπάρχουν πλούσια δάση από κωνοφόρα και πλατύφυλλα είδη. Η αξία της περιοχής για την πανίδα υποδεικνύεται από την παρουσία πολλών σημαντικών και απειλούμενων ασπόνδυλων ενώ η χλωρίδα της περιοχής περιλαμβάνει 76 σημαντικές ταξινομικές ομάδες.

Σημαντικό θεωρείται το παραποτάμιο δάσος του Κοτζά – Ορμάν του Νέστου στην ΠΕ Καβάλας. το τοπίο της περιοχής χαρακτηρίζεται κυρίως από τα μονότονα δάση υβριδίων λεύκας, τις καλλιέργειες καλαμποκιού και τις γυμνές, άγονες εκτάσεις. Παρόλα αυτά, κοντά στο ποτάμι, υπάρχουν ακόμα μικρά δάση και συστάδες από υδρόβιες διαπλάσεις. Οι ακτές του Δέλτα καταλαμβάνουν έκταση 40 χιλιομέτρων και καλύπτονται από αμμόφιλες φυτοκοινωνίες, που σχηματίζουν μια ζώνη πλάτους 250 m παράλληλα με τη θάλασσα. Τα κυριότερα είδη που αποτελούν αυτές τις φυτοκοινωνίες είναι η *Suaeda maritima*, η *Euphorbia paralias*, η *Euphorbia peplis*, η *Ammophila arenaria*, ο *Sporobolus arenarius*, η *Ephedra distachya*, το *Hypericum olympicum*, η *Silene conica*, το *Agropyrum junceum*, το *Medicago marina* κ.ά. Στα νότια τμήματα του Δέλτα υπάρχουν μεγάλες εκτάσεις με φυτοκοινωνίες αλοφυτικών ειδών. Επικρατέστερο είδος είναι η *Salicornia europaea*, που εμφανίζεται πολλές φορές με την μορφή τάπητα. Άλλα είδη είναι η *Halimione portulacoides* και το *Arthrocnemum fruticosum*. Στις περιοχές που υπάρχουν υφάλμυρα νερά, μπορεί να βρει κανείς το *Arthrocnemum glaucum* και την *Puccinellia distans*. Σε θέσεις που αυξάνεται η κλίση του εδάφους εμφανίζονται τα είδη *Halocnemum strobilaceum*, *Spergularia salina*, *Limonium vulgare*, *Juncus maritimus* κ.ά. Πίσω από τους αμμόλοφους της ακτής επικρατούν τα είδη *Juncus acutus* και *Juncus maritimus*. Γύρω από τα έλη και από τα κανάλια υπάρχουν θάμνοι από *Tamarix hampeana* και *Tamarix parviflora* (αρμυρίκια). Στις όχθες των ελών, των καναλιών και των λιμνοθαλασσών αναπτύσσονται επίσης και οι καλαμιώνες, με χαρακτηριστικά είδη τα *Phragmites communis*, *Typha latifolia* και *Typha angustifolia*.

Στο τμήμα του αρχικού δάσους που σώθηκε και προστατεύθηκε (700 στρ.), τα είδη των δένδρων που επικρατούν είναι η *Populus alba*, ο *Quercus pedunculiflora*, ο *Fraxinus angustifolia-oxycarpa*, ο *Ulmus minor*, ο *Alnus glutinosa* και η *Salix alba*. Υπάρχουν επίσης στο δάσος τα *Morus alba*, *Morus nigra*, *Crataegus azarolus* και *Frangula alnus*. Τα αναρριχόμενα είδη δημιουργούν ένα αδιαπέραστο πλέγμα και δεν αφήνουν τον ήλιο να φτάσει στο έδαφος. Τα είδη των αναρριχόμενων φυτών είναι τα *Hedera helix*, *Periploca graeca*, *Vitis vinifera-sylvestris*, *Clematis vitalba*, *Tamus communis* κ.ά.

Στην ευρύτερη περιοχή του Δέλτα του Νέστου, οι λιμνοθάλασσες της Κεραμωτής και η παράκτια ζώνη τους έχουν δημιουργήσει ένα υγρότοπο σημαντικό από ορνιθολογική άποψη, εξαιτίας της μεγάλης έκτασης που καταλαμβάνει και του πλούτου των τύπων οικοτόπων. Το παραποτάμιο δάσος και η περιοχή κοντά στις ακτές είναι σημαντικά για την αναπαραγωγή, οι λιμνοθάλασσες για τη μετανάστευση και ο ποταμός για τη διαχείμαση πολλών ειδών της ορνιθοπανίδας όπως οι βουτηχτάρες, οι πάπιες, οι ερωδιοί, οι κορμοράνοι, οι λαγγόνες, ορισμένα αρπακτικά, χήνες, φοινικόπτερα, υδρόβια και άλλα.

Στις παραλιακές περιοχές της ηπειρωτικής έκτασης της ΠΕ Καβάλας, οι κόλποι Παλιού και Ηρακλείτσας χαρακτηρίζονται από πλούσια χλωρίδα και βλάστηση. Στις περιοχές αυτές, είδη των παρεγχυματικών κυστοσειρών και της φωτοσυνθετικής καφέ άλγης *Sargassum* σχηματίζουν κοινωνίες που παίζουν σημαντικό ρόλο στα παράκτια οικοσυστήματα. Μαζί με την χαρακτηριστική παρουσία του αχινού *Paracentotus lividus* υποδεικνύουν την τυπική εικόνα των μη ρυπαινόμενων περιοχών. Αλλαγές στη δομή και σύνθεση των κοινωνιών, που παρατηρήθηκαν τα τελευταία χρόνια πιθανόν οφείλονται στην αύξηση των ανθρωπογενών δραστηριοτήτων (τουρισμός, ανοικοδόμηση). Στον όρμο Ελευθερών, τα λιβάδια της *Posidonia*

παρουσιάζουν τάση μετακίνησης σε μεγαλύτερο βάθος, ενώ παρατηρήθηκε περιορισμένη ποικιλότητα ειδών. Συνολικά στην περιοχή αναφέρεται ότι οκτώ είδη γαστεροπόδων ζουν στα φύλλα της Ποσειδωνίας και 3 στις κοινωνίες των φυκιών. Στην περιοχή βρέθηκαν καρποί της *Posidonia*, γεγονός που υποδηλώνει τη μεγάλη ζωτικότητα των λιβαδιών.

Μια άλλη, μεγάλη και ορεινή περιοχή της ΠΕ Καβάλας, οι κορυφές του Παγγαίου Όρους καλύπτεται με εκτεταμένα δάση οξιάς και καστανιάς, αλλά και με φυσικούς βοσκοτόπους στα μεγαλύτερα υψόμετρα. Στα βραχώδη τμήματα του βουνού υπάρχουν απότομες βραχώδεις εξάρσεις με σπάνια ενδημικά φυτά, με περιορισμένη εξάπλωση στη Βαλκανική χερσόνησο. Η αξία της περιοχής για την πανίδα υποδεικνύεται από την παρουσία πολλών σημαντικών και απειλούμενων ασπόνδυλων ενώ η χλωρίδα της περιοχής περιλαμβάνει εκατό σημαντικές ταξινομικές ομάδες.

Στο νησί της Θάσου, μια από τις σημαντικές εκτάσεις για τη χλωρίδα και την πανίδα είναι η περιοχή του όρμου Ποταμιάς, από το Ακρωτήρι του Πύργου ως τη νήσο Γραμβούσσα. Η χερσαία περιοχή χαρακτηρίζεται από πλούσια βλάστηση ενώ ο θαλάσσιος πυθμένας φιλοξενεί σημαντικές εκτάσεις λιβαδιών Ποσειδωνίας σε πολύ καλή κατάσταση και καλύπτουν σημαντική επιφάνεια του πυθμένα. Επιπρόσθετα, η περιοχή δε δέχεται την επίδραση ρύπανσης και παρουσιάζει έναν αξιόλογο βιότοπο με μεγάλη ποικιλότητα ειδών.

ΣΤ.8.4. Κωδικοποίηση θεσμικού πλαισίου προστασίας

Το καθεστώς προστασίας των οικοσυστημάτων της χώρας είναι σύνθετο και πολυεπίπεδο. Συμβαδίζει με εθνικές προτεραιότητες και διεθνείς δεσμεύσεις. Εντοπίζονται οικοσυστήματα διεθνούς ενδιαφέροντος, άλλα που εντάσσονται σε Ευρωπαϊκά δίκτυα προστασίας ενώ υπάρχουν και ευρείες ζώνες οικοσυστημάτων που καθορίζονται θεσμικά ως Εθνικοί Δρυμοί και Εθνικά Πάρκα κ.α. Στο Ν. 3937/2011 Διατήρηση της βιοποικιλότητας, εισάγεται η έννοια του εθνικού συστήματος προστατευόμενων περιοχών. Το σύστημα αυτό συμπυκνώνεται στις ακόλουθες κατηγορίες:

- Περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης.
- Περιοχές προστασίας της φύσης.
- Φυσικά πάρκα (εθνικά ή περιφερειακά πάρκα).
- Περιοχές προστασίας οικοτόπων και ειδών και ειδικότερα ως: ειδικές ζώνες διατήρησης (ΕΖΔ), ζώνες ειδικής προστασίας (ΖΕΠ) ή καταφύγια άγριας ζωής ή συνδυασμός αυτών.
- Προστατευόμενα τοπία και στοιχεία τοπίου ή προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί.

Με το Ν.4685/2020 «Εκσυγχρονισμός περιβαλλοντικής νομοθεσίας, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία των Οδηγιών 2018/844 και 2019/692 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και λοιπές διατάξεις», μεταξύ άλλων, επανακαθορίζεται το σύστημα των προστατευόμενων περιοχών ως εξής:

- Περιοχές προστασίας της βιοποικιλότητας (δίκτυο Natura 2000: ΕΖΔ, ΖΕΠ και ΠΤΕΣ σύμφωνα με την ΚΥΑ υπ' αριθμ. 50743/2017).
- Εθνικά Πάρκα (ευρείες περιοχές που δύναται να περιλαμβάνουν περιοχές Natura, περιοχές προστασίας της βιοποικιλότητας, εθνικούς δρυμούς, υγρότοπους Ramsar).
- Καταφύγια άγριας ζωής.
- Προστατευόμενα τοπία και προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί.

Διατηρητέα μνημεία της φύσης και Βιογενετικά αποθέματα

- Το Παρθένο Δάσος της Κεντρικής Ροδόπης (ΦΕΚ 121/Δ/81).
- Το Δάσος της Οξιάς στην Τσίχλα – Χαϊντού Ξάνθης (ΦΕΚ 121/Δ/80).

Ευρωπαϊκό δίκτυο προστασίας της φύσης Natura 2000

- 41 περιοχές ως ΕΖΔ, ΖΕΠ και ηΤΚΣ.

Πίνακας ΣΤ.1. Περιοχές Natura στην Περιφέρεια ΑΜΘ

α/α	Κωδικός	Τύπος	Όνομα	Έκταση (Ha)
1	GR1110002	ΖΕΠ	Δάσος Δαδιάς – Σουφλί	41.111,58
2	GR1110003	ΕΖΔ	Τρεις Βρύσες	9.912,62
3	GR1110004	ΕΖΔ	Φεγγάρι Σαμοθράκης, ανατολικές ακτές, βραχονησίδα Ζουράφα και θαλάσσια ζώνη	16.437,741
4	GR1110005	ΕΖΔ-ηΤΚΣ	Βουνά Έβρου – Ποταμός Λύρας – Σπήλαια Διδυμοτείχου και Κεφαλόβουνου	43.333,5
5	GR1110006	ΖΕΠ	Δέλτα Έβρου	12.557,92
6	GR1110007	ΕΖΔ	Δέλτα Έβρου και Δυτικής Βραχίωνα	9.857,56
7	GR1110008	ΖΕΠ	Παραποτάμιο δάσος βορείου Έβρου και Άρδα	25.931,73
8	GR1110009	ΖΕΠ	Νότιο δασικό σύμπλεγμα Έβρου	29.275,36
9	GR1110010	ΖΕΠ	Ορεινός Έβρος – Κοιλάδα Δέριου	48.907,49
10	GR1110011	ΖΕΠ	Κοιλάδα Ερυθροπόταμου: Ασβαστάδες, Κουφόβουνο, Βρυσιβά	9.587,12
11	GR1110012	ΖΕΠ	Σαμοθράκη: Όρος Φεγγάρι και παράκτια ζώνη	21.021,87
12	GR1110013	ηΤΚΣ	Θαλάσσια περιοχή Θράκης	75.759,0
13	GR1120003	ΕΖΔ	Όρος Χαϊντού – Κούλα και γύρω περιοχές	3.491,99
14	GR1120004	ΖΕΠ	Στενά Νέστου	8.752,99
15	GR1120005	ΕΖΔ	Αισθητικό Δάσος Νέστου	2.335,86
16	GR1130006	ΕΖΔ	Ποταμός Φιλιοιούρης	2.058,44
17	GR1130007	ΕΖΔ	Ποταμός Κομφάτος (νέα κοίτη)	423,65
18	GR1130008	ΕΖΔ	Μαρώνεια - Σπήλαιον	1,31
19	GR1130009	ΕΖΔ	Λίμνες και λιμνοθάλασσες της Θράκης – Ευρύτερη περιοχή και παράκτια ζώνη	29.455,98
20	GR1130010	ΖΕΠ	Λίμνες Βιστωνίς – Ισμαρίς – Λιμνοθάλασσες Πόρτο Λάγος, Αλυκή Πτελέα, Ξηρολίμνη, Καρατζά	18.217,14
21	GR1130011	ΖΕΠ	Κοιλάδα Φιλιοιούρη	37.565,9
22	GR1130012	ΖΕΠ	Κοιλάδα Κομφάτου	16.600,86
23	GR1140001	ΕΖΔ - ηΤΚΣ	Δάσος Φρακτού	7.363,05
24	GR1140002	ΕΖΔ	Ροδοπή (Σημύδα)	6.715,45

α/α	Κωδικός	Τύπος	Όνομα	Έκταση (Ha)
25	GR1140003	ΕΖΔ	Περιοχή Ελατιά, Πυραμίσ Κούτρα	7.447,1
26	GR1140004	ΕΖΔ	Κορυφές Όρους Φαλακρό	9.845,62
27	GR1140008	ΖΕΠ	Κεντρική Ροδόπη και Κοιλάδα Νέστου	10.5948,3
28	GR1140009	ΖΕΠ	Όρος Φαλακρό	24.961,75
29	GR1150001	ΕΖΔ	Δέλτα Νέστου και λιμνοθάλασσες Κεραμωτής και Νήσος Θασοπούλα	14.624,76
30	GR1150005	ΕΖΔ - ηΤΚΣ	Κορυφές όρους Παγγαίο - Πηγαία Νερά Κεφαλαρίου Φιλίππων - Σπήλαιο Αρκουδοσπηλιά	11.533,47
31	GR1150008	ΕΖΔ	Όρμος Ποταμιάς - Ακρ. Πύργος έως Ν. Γραμβούσσα	357,89
32	GR1150009	ΕΖΔ	Κόλπος Παλαιού - Όρμος Ελευθερών	1.168,27
33	GR1150010	ΕΖΔ	Δέλτα Νέστου και λιμνοθάλασσες Κεραμωτής - Ευρύτερη περιοχή και παράκτια ζώνη	22.484,63
34	GR1150011	ΖΕΠ	Όρος Παγγαίο και νότιες υπόγειες του	24.384,0
35	GR1150012	ΖΕΠ	Θάσος (Όρος Υψάριο και παράκτια ζώνη) και νησίδες Κοίνηρα, Ξηρονήσι	17.592,29
36	GR1150013	ηΤΚΣ	Περίχωρα λιμένα Θάσου	11,0
37	GR1150014	ΖΕΠ - ηΤΚΣ	Θαλάσσια περιοχή Καβάλας - Θάσου	75.686,0
38	GR1260002	ΕΖΔ - ΖΕΠ	Εκβολές π. Στρυμώνα	1.297,04
39	GR1260004	ΕΖΔ - ηΤΚΣ	Κορυφές όρους Μενοίκιο - Όρος Κούσκουρας - Ύψωμα - Σπήλαιο Πελάδα	24.011,69
40	GR1260005	ΕΖΔ	Κορυφές όρους Όρβιλος	4.871,04
41	GR1260009	ΖΕΠ	Κοιλάδα Τίμιου Προδρόμου - Μενοίκιο	29.650,86

Άλλες περιοχές με καθεστώς προστασίας αφορούν σε:

- 49 Καταφύγια άγριας ζωής, διάσπαρτα σε όλο το εύρος της Περιφέρειας.
- 2 Εκτροφεία θηραμάτων στη Χρυσούπολη Καβάλας και στην Κίρκη Αλεξανδρούπολης.

Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλους

- Τα τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλους (ΤΙΦΚ) αφορούν σε περιοχές που χαρακτηρίζονται για την υψηλή αισθητική τους αξία και την ελκυστικότητά τους. Αυτές οι ιδιότητες προκύπτουν από στοιχεία οικολογίας, μορφολογίας, αναγλύφου, γεωλογίας, πολιτισμικής ιστορίας και δομημένου χώρου. Ο κατάλογος των 24 ΤΙΦΚ για την Περιφέρεια παρουσιάζεται ως εξής: Παραποτάμιο Δάσος Έβρου, Φαράγγι Γριά Βάθρας (Βαράδες) Σαμοθράκης, Φαράγγι Στομάρι Σαμοθράκης, Φαράγγι Φονιάς Σαμοθράκης, Γυφτόκαστρο Ξάνθης, Δάσος Τσίχλας Χαϊντούς, Καταρράκτης Λειβαδίτη, Λιμανάκι Πόρτο Λάγος, Στενά Νέστου (Θρακικά Τέμνη), Το παλαιό τμήμα της Ξάνθης, Άγιος Ιωάννης Καβάλας, Αισθητικό Δάσος Αμυγδαλεώνα Καβάλας, Αλυκή Θάσου, Αρχαία Θάσος, Αστρίς Θάσου, Ελευθερούπολη Καβάλας, Κοίνυρα Θάσου, Νέα Πέραμος, Όρος Παγγαίο, Παναγία ή Αναστάσιον Θάσου, Συνοικία (Χερσόνησος) Παναγία Καβάλας,

Βουργιώτισσα-Κεφαλόσκαλα (Δάσος Σημύδας), Φαλακρόν Όρος (αλπική περιοχή) και Μαρώνεια.

Οι απειλές όπως έχουν καταγραφεί από σχετικές μελέτες και έρευνες ανά περίπτωση (είδος οικοσυστήματος) και περιοχή έχουν ανθρωπογενή ή φυσική αιτία. Οι ανθρωπογενείς κυρίως σχετίζονται με το μη βιώσιμο μοντέλο ανάπτυξης των οικισμών και της οικονομίας κατά τις προηγούμενες δεκαετίες που δημιούργησαν πιέσεις ρύπανσης, υποβάθμισης των πόρων (π.χ. αποδάσωση, κατακερματισμός οικοτόπων, υπερκατανάλωση) και αύξησης της όχλησης σε φυσικές περιοχές. Οι φυσικές σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή και την υποβάθμιση ή την αύξηση του κινδύνου που αυτή προκαλεί. Οι δύο τύποι συνεπιδρούν και κατά συνέπεια θα πρέπει να εξετάζονται ενιαία.

ΣΤ.8.5. Τα Εθνικά Πάρκα της Περιφέρειας

Εθνικό Πάρκο Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (ΕΠΑΜΘ)

Το Εθνικό Πάρκο Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (ΕΠΑΜΘ) περιλαμβάνει χερσαία και υδάτινη περιοχή συνολικής έκτασης 726.775,03στρ. (με την περιφερειακή ζώνη), που εκτείνεται στην παράκτια ζώνη των ΠΕ Καβάλας, Ξάνθης και Ροδόπης σε σύνολο 6 Δήμων. Η ΚΥΑ του 2008 ουσιαστικά αντικαθιστά την προγενέστερη ΚΥΑ57/96 (ΦΕΚ 854/Β/16.9.1996). Εντός της έκτασης του Εθνικού Πάρκου καθορίστηκαν ζώνες προστασίας Α (Α1, Α2, Α3, Α4, Α5), Β (Β1, Β2, Β3, Β4, Β5) και Γ (Γ1, Γ2). Εκτός της έκτασης του Εθνικού Πάρκου καθορίζεται Περιφερειακή Ζώνη - Ζώνη Δ1 (χερσαία περιοχή).

Εθνικό Πάρκο Οροσειράς Ροδόπης (ΕΠΟΡ)

Το 2009 χαρακτηρίστηκε ως Εθνικό Πάρκο η ευρύτερη περιοχή της οροσειράς της Ροδόπης που εκτείνεται σε 4 Δήμους και δύο ΠΕ (Δράμας και Ξάνθης). Εντός του Εθνικού Πάρκου καθορίστηκαν περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης, προστασίας της φύσης, περιοχές ειδικής διαχείρισης και αειφορικής χρήσης και ανάπτυξης. Ειδικότερα καθορίστηκαν: α) Περιοχές Απόλυτης Προστασίας της Φύσης (ζώνες Α1, Α2, Α3), Περιοχές Προστασίας της Φύσης (ζώνες Β1, Β2, Β3, Β4, Β5, Β6 και Β7), Περιοχές Ειδικής Διαχείρισης και Αειφορικής Χρήσης και Ανάπτυξης (ζώνες Γ1, Γ2, Γ3, Γ4, Γ5 ειδικής διαχείρισης) και Γ6 (αειφορικής χρήσης και ανάπτυξης). Επιπλέον το Εθνικό Πάρκο διακρίνεται σε δύο χωρικές ενότητες. Η χωρική ενότητα Ι (κύρια έκταση του Εθνικού Πάρκου, Εθνικός Δρυμός), και χωρική ενότητα ΙΙ (περιφερειακή έκταση του Εθνικού Πάρκου).

Εθνικό Υγροτοπικό Πάρκο Δέλτα Έβρου

Χαρακτηρίζεται ως Εθνικό Πάρκο με την ονομασία «Εθνικό Υγροτοπικό Πάρκο Δέλτα Έβρου» η χερσαία και η θαλάσσια περιοχή των υγροτόπων του Δέλτα στις εκβολές του ποταμού Έβρου και της ευρύτερης περιοχής του. Εντός του Εθνικού Πάρκου, καθορίζονται στη χερσαία και θαλάσσια περιοχή ζώνες Α, Β, Γ, οι οποίες χαρακτηρίζονται ως περιοχή προστασίας της φύσης. Επίσης, εντός του Εθνικού Πάρκου καθορίζονται ζώνες Δ,Ε,Ζ,Η,Θ.

Εθνικό Πάρκο Δάσους Δαδιάς-Λευκίμης-Σουφλίου

Το Εθνικό Πάρκο Δάσους Δαδιάς-Λευκίμης-Σουφλίου περιλαμβάνει περιοχή συνολικής έκτασης 428.000στρ., η οποία αποτελεί το δασικό σύμπλεγμα Δαδιάς-Λευκίμης-Σουφλίου της

ΠΕ Έβρου. Εντός των ορίων του Εθνικού Πάρκου ορίζονται περιοχές Α και Β (προστασίας της φύσης).

ΣΤ.9. ΤΑΣΗ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗΣ ΑΠΟΔΕΚΤΩΝ

ΣΤ.9.1. Σύστημα έδαφος - νερά

Η 1^η Αναθεώρηση του ΣΔΛΑΠ των ΥΔ της Περιφέρειας, καθόρισε της πηγές ποιοτικής επιβάρυνσης των υδατικών συστημάτων (κατά επέκταση και του εδάφους) σε α) Σημειακές πηγές ρύπανσης και β) Διάχυτες πηγές ρύπανσης. Συγκεντρωτικά δεδομένα παρουσιάζονται ακολούθως.

1. Σημειακές πηγές ρύπανσης

Περιλαμβάνονται όλες οι σημειακές πηγές ρύπανσης που παράγουν συμβατικούς ρύπους (BOD, N, P ως πιέσεις. Ο κατάλογος με τις κατηγορίες των εν λόγω πιέσεων περιλαμβάνει: α) Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων (ΕΕΛ), β) Εκβολή δικτύων αποχέτευσης σε φυσικό αποδέκτη, γ) Μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες, δ) Βιομηχανικές μονάδες, ε) Μεγάλες Κτηνοτροφικές μονάδες, στ) Υδατοκαλλιέργειες – Ιχθυοκαλλιέργειες και ζ) Διαρροές από ΧΑΔΑ και ΧΥΤΑ:

- Συνολικά στο γεωγραφικό εύρος της Περιφέρειας, το σύστημα έδαφος – νερά δέχεται: α) 1.848,2 τν/έτος BOD5, β) 1.220,4 τν/έτος N και γ) 330,0 τν/έτος P.
- Χωρικά η επιβάρυνση συγκεντρώνεται γύρω από τις μεγάλες πόλεις και τις σημαντικές πεδιάδες της Περιφέρειας.

2. Διάχυτες πηγές ρύπανσης

Περιλαμβάνονται όλες οι διάχυτες πηγές ρύπανσης που παράγουν συμβατικούς ρύπους (BOD, N, P ως πιέσεις. Ο κατάλογος με τις κατηγορίες των εν λόγω πιέσεων περιλαμβάνει: α) Γεωργικές δραστηριότητες, β) Αστικά λύματα που δεν καταλήγουν σε ΕΕΛ, γ) Κτηνοτροφία (ποιμενική και σταβλισμένη), δ) Επιβάρυνση των υδάτων από άλλες πηγές.

- Συνολικά στο γεωγραφικό εύρος της Περιφέρειας, το σύστημα έδαφος – νερά δέχεται: α) 9.969,2 τν/έτος BOD5, β) 7.964,9 τν/έτος N και γ) 1.196,0 τν/έτος P.
- Γεωγραφικά η επιβάρυνση εντοπίζεται σε όλο το εύρος της Περιφέρειας χωρίς κάποια ειδική χωρική εστίαση.

ΣΤ.9.2. Ποιότητα αέρα

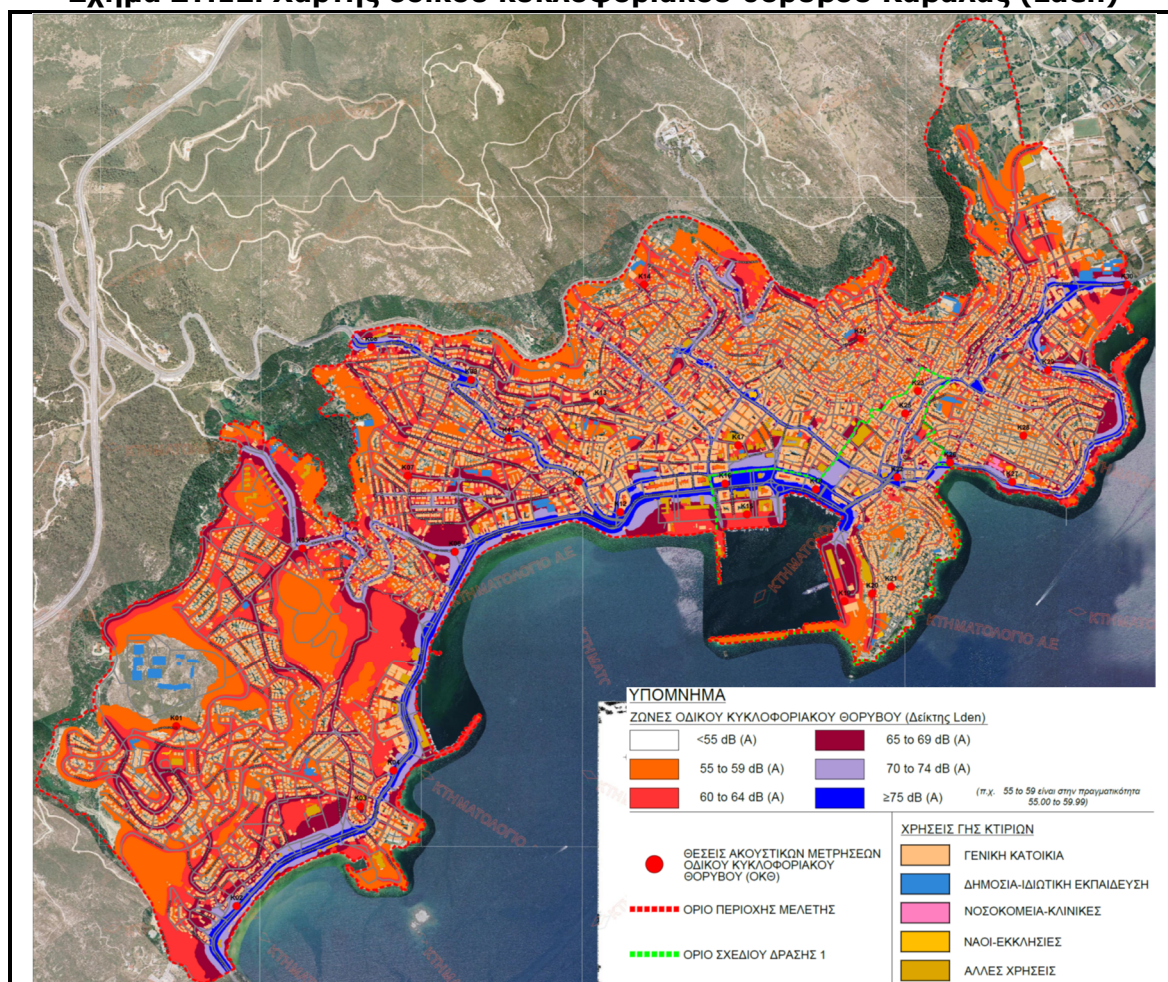
Σύμφωνα και με την «Ετήσια Έκθεση Ποιότητας της Ατμόσφαιρας 2016» (ΥΠΕΝ, 2017), στο εύρος της Περιφέρειας δυο Σταθμοί του ΕΔΠΑΡ, σε Καβάλα και Αλεξανδρούπολη. Μετρήσεις ελήφθησαν σε Καβάλα και Αλεξανδρούπολη και αφορούσαν τους ρύπους: Βενζόλιο (C₆H₆), Αιωρούμενα Σωματίδια (A_{Σ10}), Μόλυβδο (Pb), Αρσενικό (As), Νικέλιο (Ni), Κάδμιο (Cd) και Βενζο(α)πυρένιο (B[a]P). Σύμφωνα με τις εν λόγω μετρήσεις, δεν μετρήθηκαν υπερβάσεις με εξαίρεση σποραδικές υπερβάσεις των σωματιδίων στην Καβάλα. Μάλιστα, όπως προκύπτει και από τους χάρτες προσομοίωσης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης (ΥΠΕΝ, 2017), όπου απεικονίζεται χρωματικά η ποιότητα του αέρα σε σχέση με τις θεσμοθετημένες οριακές τιμές (LV) και τα ανώτερα και κατώτερα όρια εκτίμησης (UAT, LAT), στην Περιφέρεια δεν εντοπίζονται υπερβάσεις των οριακών τιμών για SO₂, NO₂, A_{Σ10}, A_{Σ2,5}, CO, Βενζόλιο (C₆H₆),

Μόλυβδο (Pb), Αρσενικό (As), Κάδμιο (Cd) και Νικέλιο (Ni), ενώ προκύπτουν υπερβάσεις των οριακών τιμών για Όζον (O₃) και Βενζο(α)πυρένιο (B[a]P).

ΣΤ.9.3. Θόρυβος

Μέσω χρηματοδότησης από το ΕΣΠΑ 2007 – 2013, το ΥΠΕΝ υλοποίησε 11 μελέτες χαρτογράφησης θορύβου σε 17 πολεοδομικά συγκροτήματα με τις οποίες προέκυψαν οι Στρατηγικοί Χάρτες Θορύβου και τα Σχέδια Δράσης. Στην ΠΑΜΘ χαρτογραφήθηκε ο θόρυβος μόνο για το ΠΣ Καβάλας (2014).

Σχήμα ΣΤ.12. Χάρτης οδικού κυκλοφοριακού θορύβου Καβάλας (Lden)

Μετρήθηκε ο συνολικός θόρυβος 24ώρου (Lden) και ο νυχτερινός θόρυβος 8ώρου (Lnight). Τα κεντρικά συμπεράσματα έχουν ως εξής:

- Με ημερήσιο όριο έκθεσης τα 70 dB(A), στο 10,5% της επιφάνειας του ΠΣ σημειώνεται υπέρβαση. Αυτό αφορά στο 2,8% του πληθυσμού και στο 11,8% των κατοικιών.
- Με όριο νυχτερινής έκθεσης τα 60 dB(A), στο 11,3% της επιφάνειας του ΠΣ σημειώνεται υπέρβαση. Αυτό αφορά στο 1,2% του πληθυσμού και στο 12,0% των κατοικιών.

Προτάσεις αντιμετώπισης και περαιτέρω υποβάθμισης των επιπέδων θορύβου περιλαμβάνουν:

α) την κυκλοφοριακή ρύθμιση εισόδου του ΠΣ Καβάλας από εθνική οδό Δράμας - Καβάλας, β)

την μετεγκατάσταση του υπεραστικού σταθμού ΚΤΕΛ καθώς και του τελωνείου εκτός ΠΣ, γ) την υλοποίηση αντιθορυβικών παρεμβάσεων όπως ηχοπετάσματα σε ευαίσθητους δέκτες και αντικατάσταση οδοστρώματος και δ) αποτελεσματικότερη αστυνόμευση τήρησης των ορίων ταχύτητας.

Ειδικά για το θόρυβο στους μεγάλους οδικούς άξονες, το Παρατηρητήριο της Εγνατίας Οδού εκπόνησε μελέτη παρακολούθησης (2016) με έτη αναφοράς την περίοδο 2013 – 2015. Μετρήθηκαν ο ημερήσιος θόρυβος (L_{den}) και ο νυχτερινός (L_{night}). Το τμήμα της οδού εντός ΠΑΜΘ ήταν το ΕΙ από Νίψα έως Ν. Ηρακλείτσα. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται ως εξής:

- Η υπέρβαση στην θέση ΕΙ 34 (2013) του δείκτη L_{den} οφείλεται σε διαφοροποίηση της θέσης του αρχικού προγράμματος και τη σημαντική επιρροή της τοπικής κυκλοφορίας στο νοσοκομείο Καβάλας.
- Στη θέση ΕΙ 23 (οικισμός Πέρνη) η υπέρβαση του δείκτη L_{night} κατά 3dB(A), είναι αντιληπτή και ενδέχεται να οφείλεται σε τοπικές συνθήκες (οδός εισόδου στον οικισμό, κάτω διάβαση από Εγνατία Οδό). Στην περιοχή της μέτρησης υπάρχει μικρός αριθμός κατοικιών. Το φαινόμενο θα πρέπει να παρακολουθείται και συνδυασμό με τους χάρτες θορύβου και την εξέλιξη των χρήσεων γης, θα αξιολογηθεί η αναγκαιότητα λήψης μέτρων.
- Οι τιμές των δεικτών θορύβου διαχρονικά παρουσιάζουν αύξηση στο μεγαλύτερο μέρος των μετρήσεων.
- Η τάση αύξησης εμφανίζεται σταθερά μεταξύ των ετών. Για τον δείκτη L_{den} κατά μέσο όρο κυμαίνεται μεταξύ διαδοχικών ετών από 2,4 - 2,7 dB(A). Για τον δείκτη L_{night} κατά μέσο όρο κυμαίνεται μεταξύ διαδοχικών ετών από 2,8 - 3.2 dB(A).
- Σε σαφώς μικρότερο αριθμό μετρήσεων καταγράφηκαν μειώσεις μεταξύ των ετών. Για τον δείκτη L_{den} κατά μέσο όρο κυμαίνεται μεταξύ διαδοχικών ετών σε -2,2 dB(A). Για τον δείκτη L_{night} κατά μέσο όρο κυμαίνεται μεταξύ διαδοχικών ετών από -1,5 έως -2,6 dB(A).

Στις ενέργειες αντιμετώπισης ελέγχουν των επιπέδων θορύβου περιλαμβάνονται: α) συντήρηση του οδοστρώματος, β) παρακολούθηση της τήρησης των ορίων ταχύτητας, γ) έλεγχος της θεσμοθέτησης χρήσεων γης στις παρόδιες εκτάσεις και δ) ευαισθητοποίηση κοινού.

ΣΤ.10. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

ΣΤ.10.1. Διοικητική διαίρεση και δίκτυο οικισμών

Η ΠΑΜΘ απαρτίζεται από 6 Περιφερειακές Ενότητες (ΠΕ), της Δράμας, Καβάλας, Θάσου, Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου και 22 Δήμους. Ο κάθε Δήμος χωρίζεται σε Δημοτικές Ενότητες και Δημοτικές Κοινότητες. Έδρα της Περιφέρειας είναι η Κομοτηνή. Αναφορικά με τις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις, η ΠΑΜΘ εντάσσεται στην ΑΔ Μακεδονίας - Θράκης με έδρα τη Θεσσαλονίκη:

- Η ΠΕ Δράμας καταλαμβάνει το βορειοδυτικό τμήμα της Περιφέρειας. Συνορεύει βόρεια με τη Βουλγαρία, νότια με την Ενότητα Καβάλας, ανατολικά με την Ενότητα Ροδόπης και δυτικά με την Ενότητα Σερρών. Η έκταση της είναι 3.468 km² και αποτελεί το 24,5% του συνόλου της Περιφέρειας. Απαρτίζεται από 5 Δήμους (Δράμας, Κ. Νευροκοπίου, Δοξάτου, Προσοτσάνης και Παρανεστίου) και έχει έδρα την πόλη της Δράμας.
- Η ΠΕ Καβάλας βρίσκεται στο νοτιοδυτικό τμήμα της Περιφέρειας. Συνορεύει με τις Ενότητες Σερρών στα δυτικά, Δράμας στα βόρεια, Ξάνθης στα ανατολικά και νότια βρέχεται από το Θρακικό Πέλαγος. Η έκταση της είναι 1.732 km² και αποτελεί το 12,23% του συνόλου της Περιφέρειας. Απαρτίζεται από 3 Δήμους (Καβάλας, Παγγαίου και Νέστου) και έχει έδρα την πόλη της Καβάλας.
- Η ΠΕ Θάσου αποτελείται από το νησί της Θάσου, αντίκρυ από τις ακτές της Ανατολικής Μακεδονίας. Το μήκος των ακτών της φτάνει τα 115km και η επιφάνεια του εδάφους της απλώνεται σε μήκος 379 km² και αποτελεί το 2,67% του συνόλου της Περιφέρειας. Αποτελείται από 1 Δήμο και έχει έδρα τον οικισμό του Λιμένα.
- Η ΠΕ Ξάνθης ανήκει γεωγραφικά στην Θράκη. Συνορεύει βόρεια με την Βουλγαρία, δυτικά με τις Ενότητες Δράμας και Καβάλας, ανατολικά με τη ΠΕ Ροδόπης και στα νότια βρέχεται από το Θρακικό Πέλαγος. Η έκταση της είναι 1.793 km² και αποτελεί το 12,66% του συνόλου της Περιφέρειας. Απαρτίζεται από 4 Δήμους (Ξάνθης, Αβδήρων, Τοπίου και Μύκης) και έχει έδρα την πόλη της Ξάνθης.
- Η ΠΕ Ροδόπης βρίσκεται στο κέντρο της Θράκης. Συνορεύει βόρεια με τη Βουλγαρία, δυτικά με την Ενότητα Ξάνθης, ανατολικά με την Ενότητα Έβρου και στα νότια βρέχεται από το Θρακικό Πέλαγος. Η έκταση της είναι 2.543 km² και αποτελεί το 17,96% του συνόλου της Περιφέρειας. Απαρτίζεται από 4 Δήμους (Κομοτηνής, Ιάσμου, Αρριανών και Μαρώνειας - Σαπών) και έχει έδρα την πόλη της Κομοτηνής. Η Κομοτηνή είναι και η έδρα της Περιφέρειας.
- Η ΠΕ Έβρου βρίσκεται στο βορειοανατολικό άκρο της Ελλάδας, φυσικό σύνορο της χώρας με τη Βουλγαρία στα βόρεια και την Τουρκία στα ανατολικά. Δυτικά συνορεύει με την Ενότητα Ροδόπης και νότια βρέχεται από το Θρακικό Πέλαγος. Η έκταση της είναι 4.242 km² που αντιστοιχεί στο 29,98% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας. Απαρτίζεται από 5 Δήμους (Αλεξανδρούπολης, Σουφλίου, Διδυμοτείχου, Ορεστιάδας και Σαμοθράκης) και έχει έδρα την πόλη της Αλεξανδρούπολης.

Σύμφωνα με το ισχύον ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας, τα αστικά κέντρα ενσωματώνουν τους ακόλουθους λειτουργικού ρόλους:

- Ως πόλοι ανάπτυξης ορίζονται οι πέντε έδρες των Περιφερειακών Ενοτήτων (ΠΕ), παράγοντας μία πολυκεντρική μορφή χωρικής οργάνωσης και μία πολύ-πολική αναπτυξιακή δυναμική. Πρωτεύοντες Εθνικοί Πόλοι διεθνούς και διαπεριφερειακής εμβέλειας: Κομοτηνή, (έδρα της Περιφέρειας, οικιστικό κέντρο 2ου επιπέδου) και Αλεξανδρούπολη (έδρα της ΠΕ Έβρου, οικιστικό κέντρο 2ου επιπέδου).
- Δευτερεύοντες Εθνικοί Πόλοι διαπεριφερειακής εμβέλειας: Καβάλα (έδρα της ΠΕ Καβάλας, οικιστικό κέντρο 3ου επιπέδου), Ξάνθη (έδρα της ΠΕ Ξάνθης, οικιστικό κέντρο 3ου επιπέδου) και Δράμα (έδρα της ΠΕ Δράμας, οικιστικό κέντρο 3ου επιπέδου).
- Πρωτεύοντες περιφερειακοί πόλοι: Ορεστιάδα και Διδυμότειχο (οικιστικά κέντρα 5ου επιπέδου), που συγκροτούν από κοινού «λειτουργικό - αναπτυξιακό δίπολο».
- Δευτερεύοντες περιφερειακοί πόλοι: οικισμοί που αποτελούν ταυτόχρονα έδρες Καλλικράτειων Δήμων και κέντρα αναπτυξιακών ενοτήτων. Εξ' αυτών, ιδιαίτερος ρόλος αποδίδεται στο Κάτω Νευροκόπι, λόγω του μεθοριακού - διασυνοριακού ρόλου.

Επιπρόσθετα και με βάση τις δυνατότητες συμπληρωματικότητας, συγκροτούνται δύο κύρια δίπολα με λειτουργικά - αναπτυξιακά χαρακτηριστικά:

- Δίπολο Κομοτηνή - Αλεξανδρούπολη, ως «Περιφερειακό Μητροπολιτικό Κέντρο - Αναπτυξιακό Δίπολο και πύλη διεθνούς και διαπεριφερειακής εμβέλειας της Περιφέρειας»,
- Δίπολο Καβάλα - Δράμα, ως «Αναπτυξιακό - Λειτουργικό Δίπολο και πύλη διεθνούς και διαπεριφερειακής εμβέλειας της Περιφέρειας».
- Η πόλη της Ξάνθης διατηρεί διακριτές αναπτυξιακές διασυνδέσεις με τα παραπάνω δίπολα, στο πλαίσιο της πολυπολικής αναπτυξιακής δυναμικής της Περιφέρειας.

Πίνακας ΣΤ.2. Διοικητική διαίρεση Περιφέρειας ΑΜΘ

Διοικητική οντότητα	Έδρα
Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης	Κομοτηνή
Περιφερειακή Ενότητα Δράμας	Δράμα
Δήμος Δράμας	Δράμα
Δήμος Κάτω Νευροκοπίου	Κάτω Νευροκόπι
Δήμος Προσοτσάνης	Προσοτσάνη
Δήμος Παρανεστίου	Παρανέστι
Δήμος Δοξάτου	Καλαμπάκι
Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας	Καβάλα
Δήμος Καβάλας	Καβάλα
Δήμος Παγγαίου	Ελευθερούπολη
Δήμος Νέστου	Χρυσούπολη
Περιφερειακή Ενότητα Θάσου	Λιμένας
Δήμος Θάσου	Λιμένας
Περιφερειακή Ενότητα Ξάνθης	Ξάνθη

Διοικητική οντότητα	Έδρα
Δήμος Ξάνθης	Ξάνθη
Δήμος Τοπείρου	Εύλαλο
Δήμος Μύκης	Σμίνθη
Δήμος Αβδήρων	Γενισέα
Περιφερειακή Ενότητα Ροδόπης	Κομοτηνή
Δήμος Κομοτηνής	Κομοτηνή
Δήμος Ιάσμου	Ίασμος
Δήμος Μαρώνας - Σαπών	Σάπες
Δήμος Αρριανών	Φιλλύρα
Περιφερειακή Ενότητα Έβρου	Αλεξανδρούπολη
Δήμος Αλεξανδρούπολης	Αλεξανδρούπολη
Δήμος Σαμοθράκης	Σαμοθράκη (Χώρα)
Δήμος Σουφλίου	Σουφλί
Δήμος Διδυμοτείχου	Διδυμότειχο
Δήμος Ορεστιάδας	Ορεστιάδα

Σχήμα ΣΤ.13. Διοικητική διαίρεση και βασικό δίκτυο οικισμών

ΣΤ.10.2. Κοινωνικά χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια αποτελεί πληθυσμιακά την 6η Περιφέρεια της Χώρας συγκεντρώνοντας το 5,6% του πληθυσμού. Είναι αραιοκατοικημένη, με πληθυσμιακή συγκέντρωση στα κυριότερα αστικά της κέντρα. Ο πληθυσμός μειώνεται διαρκώς από το 2015-2020. Σύμφωνα με στοιχεία του αναθεωρημένου Χωροταξικού Πλαισίου της ΠΑΜΘ η τάση θα συνεχιστεί αν δε ληφθούν κατάλληλα μέτρα (ενίσχυση απασχόλησης, προσέλκυση επενδύσεων, στήριξη επιχειρηματικότητας, μείωση ανισοτήτων και βελτίωση ποιότητας ζωής). Η γήρανση αποτελεί σημαντικό ζήτημα για την Περιφέρεια δεδομένου ότι ο δείκτης γήρανσης από το 2015 αυξάνεται διαρκώς και το 2020 η τιμή του ήταν 164,3% με εθνικό μέσο όρο 147,5%. Η αύξηση του δείκτη σηματοδοτεί τη συρρίκνωση του πληθυσμού και την επακόλουθη δυσμενή επίπτωση σε τομείς όπως η οικονομία, η παραγωγικότητα και η ανταγωνιστικότητα. Παράλληλα, τεκμηριώνει αυξημένες ανάγκες σε υποδομές και υπηρεσίες στους τομείς της υγείας, της πρόνοιας και της κοινωνικής προστασίας.

Πίνακας ΣΤ.3. Πληθυσμιακή εξέλιξη 2015 – 2020

ΕΤΟΣ	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	10.858.018	10.783.748	10.768.193	10.741.165	10.724.599	10.718.565
Π-ΑΜΘ	606.490	604.504	602.799	601.175	599.723	598.613
ΠΕ ΕΒΡΟΣ	147.915	147.796	147.709	147.488	147.190	147.091
ΠΕ ΞΑΝΘΗ	112.532	112.275	112.112	111.885	111.631	111.385
ΠΕ ΡΟΔΟΠΗΣ	112.325	112.088	111.731	111.193	110.666	110.162
ΠΕ ΔΡΑΜΑΣ	97.466	97.041	96.836	96.760	96.845	96.925
ΠΕ ΚΑΒΑΛΑΣ	136.252	135.304	134.411	133.849	133.391	133.050

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Υπολογιζόμενος πληθυσμός την 1 Ιανουαρίου

Πίνακας ΣΤ.4. Ποσοστό συμμετοχής των ΠΕ στο συνολικό πληθυσμό της ΠΑΜΘ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ/ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	% ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΠΕ ΣΤΟΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟ ΤΗΣ ΠΑΜΘ
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	10.718.565	
Π-ΑΜΘ	598.613	100,00
ΠΕ ΔΡΑΜΑΣ	96.925	16,19
ΠΕ ΕΒΡΟΥ	147.091	24,57
ΠΕ ΚΑΒΑΛΑΣ	133.050	22,23
ΠΕ ΞΑΝΘΗΣ	111.385	18,61
ΠΕ ΡΟΔΟΠΗΣ	110.162	18,40

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Δεκέμβριος 2020, Δελτίο Τύπου: Υπολογιζόμενος πληθυσμός (1.1.2020) και μεταναστευτικές ροές της χώρας (2019)

Πίνακας ΣΤ.5. Δείκτης γήρανσης (πληθυσμός 65+ /πληθυσμό 0-14 ετών)

ΕΤΟΣ	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	138,01%	140,89%	142,05%	143,74%	145,62%	147,50%
Π-ΑΜΘ	147,11%	150,24%	153,64%	156,33%	160,04%	164,30%

ΕΤΟΣ	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ΠΕ ΕΒΡΟΥ	163,56%	166,50%	170,31%	173,72%	178,82%	185,00%
ΠΕ ΞΑΝΘΗΣ	90,08%	93,22%	96,47%	99,09%	102,19%	106,07%
ΠΕ ΡΟΔΟΠΗΣ	150,45%	154,78%	159,10%	163,08%	168,49%	172,96%
ΠΕ ΔΡΑΜΑΣ	175,29%	176,90%	178,97%	179,80%	182,29%	185,41%
ΠΕ ΚΑΒΑΛΑΣ	165,75%	168,85%	172,04%	174,02%	176,37%	179,10%

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων

Πίνακας ΣΤ.6. Επίπεδο Εκπαίδευσης ανά Περιφέρεια, 2019

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΚΑΤΩΤΕΡΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	3,37%	21,59%	51,43%	23,61%
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	4,95%	30,48%	47,66%	16,91%
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	3,74%	22,04%	51,43%	22,78%
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	5,12%	27,64%	48,93%	18,30%
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	3,29%	31,07%	51,34%	14,30%
ΑΤΤΙΚΗ	2,24%	14,11%	52,64%	31,02%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	3,80%	27,36%	52,22%	16,63%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	3,35%	25,83%	53,19%	17,63%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	6,63%	24,32%	46,55%	22,50%
ΗΠΕΙΡΟΣ	5,56%	29,51%	43,53%	21,41%
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	2,03%	24,83%	53,01%	20,13%
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	2,52%	22,72%	57,40%	17,37%
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	3,42%	30,28%	48,02%	18,28%
ΚΡΗΤΗ	2,44%	23,89%	54,09%	19,57%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα εργατικού δυναμικού, 2020

Πίνακας ΣΤ.7. Άτομα ηλικίας 18-24 ετών που εγκαταλείπουν νωρίς την εκπαίδευση

ΕΤΟΣ	2016	2017	2018	2019
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	6,2%	6,00%	4,70%	4,10%
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	11,10%	12,40%	8,50%	7,70%

Πηγή: Eurostat, early leavers from education and training by sex and Nuts 2 regions

Πίνακας ΣΤ.8. Εξέλιξη απασχόλησης ανά Περιφέρεια 2014 - 2019

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	Τύπος Απασχ	2014	2015	2016	2017	2018	2019	% 2014-2019
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	Πλήρης	3.200.573	3.267.448	3.310.502	3.383.425	3.445.509	3.550.414	11%
	Μερική	335.667	343.244	363.057	369.249	352.512	360.616	7%

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	Τύπος Απασχ	2014	2015	2016	2017	2018	2019	% 2014-2019
Π-ΑΜΘ	Πλήρης	180.984	186.703	185.798	192.428	200.687	200.265	11%
	Μερική	14.006	11.198	14.863	13.350	12.679	14.383	3%
ΑΤΤΙΚΗ	Πλήρης	1.183.251	1.188.212	1.208.038	1.216.494	1.238.685	1.290.923	9%
	Μερική	142.635	147.684	152.213	149.496	139.842	151.444	6%
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	Πλήρης	514.866	545.507	563.447	567.615	580.041	576.379	12%
	Μερική	48.530	55.249	55.366	58.369	62.009	66.313	37%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	Πλήρης	197.813	199.104	202.402	213.733	220.205	219.707	11%
	Μερική	35.688	30.662	30.255	37.182	33.048	33.541	-6%
ΚΡΗΤΗ	Πλήρης	192.523	189.086	200.590	217.019	229.703	238.866	24%
	Μερική	19.693	20.048	19.948	17.785	17.552	14.118	28%
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	Πλήρης	185.959	187.878	182.492	194.975	167.743	197.020	6%
	Μερική	14.928	18.313	22.932	21.838	20.438	17.663	18%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	Πλήρης	169.630	175.315	179.399	188.528	193.884	199.489	18%
	Μερική	19.036	17.922	16.888	16.451	14.301	11.942	-37%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	Πλήρης	159.975	164.851	158.394	164.427	170.157	176.667	10%
	Μερική	13.106	16.156	19.977	23.543	21.093	17.501	34%
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	Πλήρης	117.501	126.101	122.595	120.470	119.637	121.418	3%
	Μερική	6.324	6.238	7.191	7.252	11.933	11.555	83%
ΗΠΕΙΡΟΣ	Πλήρης	96.618	98.203	98.147	98.171	103.919	105.495	9%
	Μερική	7.328	7.069	8.392	6.464	5.015	7.253	-1%
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	Πλήρης	75.142	74.739	73.448	76.167	78.647	79.978	6%
	Μερική	7.328	6.504	7.645	8.358	7.601	7.107	-3%
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	Πλήρης	67.172	69.862	71.461	68.465	75.192	74.137	10%
	Μερική	3.941	3.122	4.310	4.721	3.060	3.050	-23%
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	Πλήρης	59.140	61.889	64.290	64.933	67.009	70.071	18%
	Μερική	3.123	3.077	3.078	4.441	3.941	4.746	52%

Πηγή: INSETΕ Δεκέμβριος 2020, Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Ετήσια Έκθεση Ανταγωνιστικότητας και διαρθρωτικής προσαρμογής στον τομέα του τουρισμού για το έτος 2019

Αναφορικά με το μορφωτικό επίπεδο η Π-ΑΜΘ κατατάσσεται μεταξύ των Περιφερειών της χώρας με τα υψηλότερα ποσοστά αναλφάβητου πληθυσμού (5%: 2019). Παράλληλα, το ποσοστό πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (16,91%) είναι το τρίτο χαμηλότερο στη χώρα με μεγάλη απόκλιση από τον εθνικό μέσο όρο (23,61%: 2019). Το φαινόμενο της σχολικής διαρροής παρότι τα τελευταία χρόνια έχει μειωθεί σημαντικά, εξακολουθεί να παραμένει σε υψηλά επίπεδα έναντι του εθνικού μέσου όρου (7,7% στην Π-ΑΜΘ και 4,1% στο σύνολο της χώρας: 2019). Η διαρροή καταρτισμένου προσωπικού σε άλλες περιοχές εντός και εκτός της χώρας, οφείλεται κυρίως στην έλλειψη αντίστοιχου επιπέδου θέσεων εργασίας δευτερευόντως, στη μειωμένη ερευνητική δραστηριότητα των ακαδημαϊκών και ερευνητικών υποδομών που δε δημιουργεί επαρκείς ευκαιρίες σταδιοδρομίας.

Σε ότι αφορά στην απασχόληση και παρά την κρίση, παρουσίασε αύξηση από το 2015 ως και το 2019. Όμως, η τάση αυτή ανακόπηκε με την εμφάνιση του Covid-19 που επηρέασε συνολικά Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΕΠ ΠΑΜΘ περιόδου 2021 - 2027

την αγορά εργασίας και εντονότερα τις δραστηριότητες του τουρισμού και του εμπορίου. Η ανεργία εξακολουθεί να αυξάνεται και μάλιστα στο δ' τρίμηνο του 2020 ανήλθε στο 17,7% υπερβαίνοντας τον εθνικό μέσο όρο (16,2%). Σημαντικό πρόβλημα εξακολουθεί να αποτελεί η μακροχρόνια ανεργία (74,5% το 2019) καθώς η ΠΑΜΘ συγκαταλέγεται στις Περιφέρειες της ΕΕ-27 με τα υψηλότερα ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας. Πληθυσμιακές ομάδες που πλήττονται έντονα, είναι οι νέοι (40%: 2019), αλλά και οι γυναίκες, (20,40%: 2019). Παράλληλα, στην ΠΑΜΘ συγκεντρώνονται πληθυσμιακές ομάδες με ιδιαίτερα κοινωνικά χαρακτηριστικά, που απαιτούν σχεδιασμό και υλοποίηση δράσεων ενίσχυσης και κοινωνικής ένταξης.

Πίνακας ΣΤ.9. Διαχρονική εξέλιξη ανεργίας (σε % επί του εργατικού δυναμικού)

ΕΤΟΣ	2015	2016	2017	2018	2019
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	25,00%	24,00%	21,00%	19,00%	17,00%
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	23,7%	22,79%	19,48%	15,93%	16,20%
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	25,97%	24,49%	22,91%	20,72%	19,60%
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	30,72%	31,25%	29,12%	27,01%	24,50%
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	28,47%	29,4%	26,29%	24,07%	24,10%
ΑΤΤΙΚΗ	25,16%	22,98%	21,59%	19,89%	16,90%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	25,85%	24,98%	20,84%	18,89%	17,20%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	22,28%	19,21%	16,83%	14,36%	12%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	26,93%	25,46%	20,56%	18,29%	18,50%
ΗΠΕΙΡΟΣ	24,53%	24,33%	24,79%	20,12%	16,40%
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	17,97%	18,30%	22,50%	22,26%	17,60%
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	14,87%	17,43%	16,01%	16,87%	13,70%
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	18,97%	15,96%	19,62%	15,94%	12,30%
ΚΡΗΤΗ	24,23%	22,58%	17,66%	13,35%	11,70%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα εργατικού δυναμικού 2020

ΣΤ.10.3. Οικονομικά χαρακτηριστικά

Σε οικονομικού όρους το ΑΕΠ της ΠΑΜΘ ανέρχεται, για το 2019, σε 8.456,35 εκ. € (ΜΑΔ) και αποτελεί την 8η επίδοση μεταξύ των 13 Περιφερειών της χώρας. Λαμβάνοντας υπόψη το κατά κεφαλήν ΑΕΠ (14.100 ΜΑΔ: 2019) η ΠΑΜΘ καταλαμβάνει τη 12η θέση αποτελώντας μια από τις φτωχότερες περιφέρειες της ΕΕ. Η οικονομία χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης και υστερεί σε κρίσιμους αναπτυξιακούς δείκτες (κκ ΑΕΠ, απασχόληση, παραγωγικότητα εργασίας, ανταγωνιστικότητα κ.α.).

Πίνακας ΣΤ.10. Κατά κεφαλή ΑΕΠ ανά Περιφερειακή Ενότητα (σε €, σε τρέχουσες τιμές)

ΕΤΗ	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	20.153	18.308	17.056	16.381	16.282	16.275	16.169	16.472	16.745
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	14.996	13.094	12.228	11.448	11.225	11.193	11.257	11.318	11.446
ΕΒΡΟΣ	16.142	14.525	13.303	12.077	11.908	11.911	12.058	12.072	12.154

ΕΤΗ	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
ΞΑΝΘΗ	13.989	11.866	10.972	10.350	9.801	9.836	9.492	9.554	9.713
ΡΟΔΟΠΗ	13.589	12.213	11.046	10.550	9.917	9.763	10.481	10.477	10.416
ΔΡΑΜΑ	12.919	11.145	10.678	10.514	10.212	10.573	10.405	10.159	10.340
ΘΑΣΟΣ, ΚΑΒΑΛΑ	17.192	14.661	14.163	13.070	13.460	13.160	13.104	13.497	13.770

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Κατά κεφαλή ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά περιφέρεια και νομό, τελευταία ενημέρωση 18/01/2021

Σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Περιφερειακό Δείκτη Ανταγωνιστικότητας (2019), κατατάσσεται στην 265η θέση μεταξύ 268 Περιφερειών της ΕΕ. Βρίσκεται στο χαμηλότερο επίπεδο ανάπτυξης, υστερώντας του ευρωπαϊκού μέσου όρου σε κάθε παράμετρο που συνεκτιμά ο δείκτης. Βάσει του ίδιου δείκτη, κατέχει τη 12η θέση μεταξύ των 13 Περιφερειών της χώρας. Η ΠΑΜΘ επηρεάστηκε από τη 10ετή οικονομική κρίση που βίωσε η χώρα και η οποία προκάλεσε συνέπειες με σοβαρό οικονομικό και κοινωνικό αντίκτυπο όπως μείωση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ κατά 23%, αύξηση της ανεργίας κατά 46%, αύξηση του αριθμού των ατόμων που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικό αποκλεισμό, πληθυσμιακή συρρίκνωση λόγω μετανάστευσης. Παράλληλα, το 2015 και εντεύθεν και με την εμφάνιση της μεταναστευτικής - προσφυγικής κρίσης στη χώρα, η ΠΑΜΘ αντιμετώπισε νέες προκλήσεις που σχετίζονται με την υποδοχή και την ενσωμάτωση των μεταναστών - προσφύγων.

Πίνακας ΣΤ.11. Ποσοστό ανεργίας ανά Περιφέρεια, Δ' Τρίμηνο 2020

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	% ΑΝΕΡΓΙΑΣ Δ' ΤΡΙΜΗΝΟ 2020
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	16,2
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	17,7
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	17,5
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	20,5
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	21,6
ΑΤΤΙΚΗ	14,2
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	19,0
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	11,8
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	16,4
ΉΠΕΙΡΟΣ	17,2
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	17,3
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	17,6
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	16,3
ΚΡΗΤΗ	16,6

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Μάρτιος 2021, Έρευνα εργατικού δυναμικού δ' τρίμηνο 2020

Στα παραπάνω και μόλις καταγράφηκαν οι πρώτες ενδείξεις ανάκαμψης (αύξηση του κκ ΑΕΠ την περίοδο 2015-2019 κατά 7%), εκδηλώνεται η πανδημία του Covid-19 με επιπτώσεις που δεν έχουν ακόμη καταγραφεί. Πέραν της ασφυκτικής πίεσης που προκάλεσε στο σύστημα υγείας, τα μέτρα που ελήφθησαν για τον περιορισμό της εξάπλωσης της πανδημίας, οδήγησαν

σε πρωτόγνωρες συνθήκες και σε απότομη συρρίκνωση, ακόμη και σε διακοπή πλήθους οικονομικών δραστηριοτήτων. Τα παραπάνω έχουν δημιουργήσει αυξημένες ανάγκες για πρωτοβουλίες και δράσεις οικονομικής και κοινωνικής στήριξης, ένταξης και ενσωμάτωσης, οι οποίες θα πρέπει να συνεχισθούν.

Πίνακας ΣΤ.12. Εξέλιξη Ανεργίας, νεανικής ανεργίας και μακροχρόνιας ανεργίας

	Ποσοστό ανεργίας				Ποσοστό Μακροχρόνιας Ανεργίας (%) (15-74 ετών)	
	Σύνολο (15-74 ετών)		15-24 ετών		2018	2019
	2018	2019	2018	2019		
ΕΕ-27	7,3	6,7	16,2	15,1	44,70	41,80
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	19,3	17,3	39,9	35,2	70,3	70,1
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	16,0	16,2	38,3	39,7	68,0	74,5
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	20,7	19,6	35,6	29,2	67,5	67,1
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	27,0	24,6	62,0	53,5	71,6	69,2
ΗΠΕΙΡΟΣ	20,1	16,4	45,8	39,1	77,2	74,5
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	18,4	18,7	43,6	42,1	71,2	68,0
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	16,0	12,4	35,6	-	54,1	46,2
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	24,1	24,1	44,7	46,8	72,6	75,4
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	18,9	17,2	51,1	47,9	74,3	74,5
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	14,4	12,0	47,7	34,5	73,4	75,3
ΑΤΤΙΚΗ	19,9	16,9	39,3	32,1	76,0	75,2
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	22,3	17,7	56,7	41,5	67,3	65,3
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	16,9	13,7	28,4	30,4	32,4	33,6
ΚΡΗΤΗ	13,4	11,7	24,5	30,5	50,3	49,0

Πηγή: Eurostat, Unemployment in the regions of the EU 2019

Πίνακας ΣΤ.13. Περιφέρειες της Ευρώπης με το υψηλότερο ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας (άτομα 15-74 ετών) το 2019

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑ ΑΝΕΡΓΩΝ
ΜΑΓΙΟΤ (ΓΑΛΛΙΑ)	84,40%
NORTH-WEST	83,10%
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	75,40%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	75,30%
ΑΤΤΙΚΗ	75,20%
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	74,50%
ΗΠΕΙΡΟΣ	74,50%
ΓΟΥΑΔΕΛΟΥΠΗ	74,40%
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	69,20%

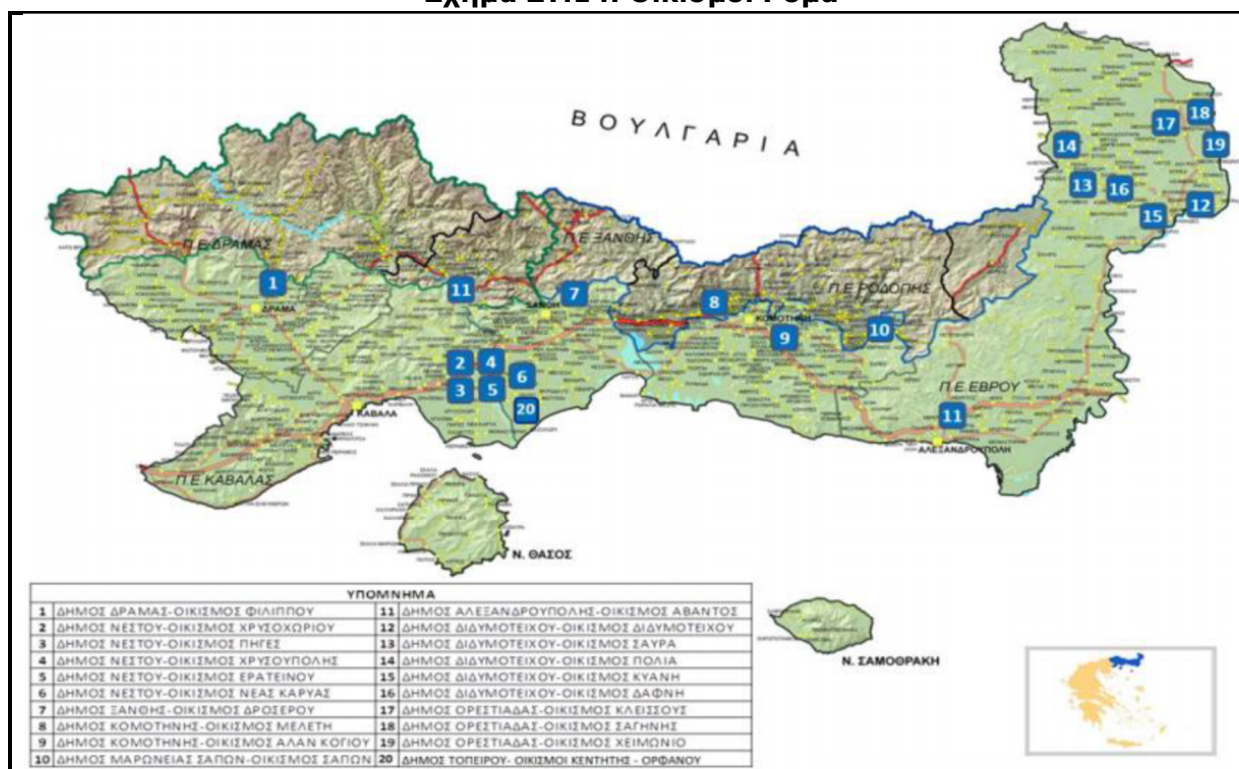
Πηγή: Eurostat

Πίνακας ΣΤ.14. Ποσοστό ανεργίας ατόμων ηλικίας 15-24 ετών ανά Περιφέρεια

ΕΤΟΣ/ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	2015	2016	2017	2018	2019
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	53,80%	53,40%	42,80%	38,30%	39,70%
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	51,90%	51,90%	43,00%	35,60%	29,29%
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	49,40%	48,80%	55,00%	62,00%	53,50%
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	54,60%	51,50%	46,70%	44,70%	46,80%
ΑΤΤΙΚΗ	47,20%	45,40%	43,40%	39,30%	32,10%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	55,40%	52,60%	45,40%	51,10%	47,90%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	50,50%	51,70%	45,10%	47,70%	43,50%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	60,30%	52,70%	45,50%	43,60%	42,10%
ΗΠΕΙΡΟΣ	58,60%	46,10%	58,00%	45,80%	39,10%
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	42,10%	36,20%	58,20%	56,70%	41,50%
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	33,80%	33,50%	29,40%	28,40%	30,40%
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	54,60%	38,20%	42,70%	35,60%	30,87%
ΚΡΗΤΗ	40,40%	41,00%	32,90%	24,50%	30,50%

Πηγή: Eurostat, unemployment rates by sex, age and Nuts 2 regions (%)

Σχήμα ΣΤ.14. Οικισμοί Ρομά

Πίνακας ΣΤ.15. Ποσοστό ανεργίας γυναικών ηλικίας 15-74 ετών

ΕΤΟΣ	2015	2016	2017	2018	2019
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	28,90%	28,10%	26,10%	24,20%	21,50%

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	27,80%	27,60%	25,00%	18,9%	20,40%
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	30,10%	28,40%	28,20%	25,80%	24,30%
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	39,70%	40,40%	37,20%	32,90%	32,90%
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	34,10%	38,50%	35,40%	31,60%	30,60%
ΑΤΤΙΚΗ	27,40%	26,30%	24,80%	24,90%	20,10%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	32,5%	33,80%	26,70%	25,60%	25,50%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	27,40%	23,70%	21,50%	19,00%	15,50%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	33,00%	30,60%	26,10%	23,30%	23,60%
ΗΠΕΙΡΟΣ	28,90%	29,10%	29,40%	22,20%	18,60%
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	25,20%	26,10%	28,20%	28,40%	23,80%
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	16,40%	21,80%	19,20%	21,10%	18,10%
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	24,40%	17,40%	21,50%	19,90%	16,50%
ΚΡΗΤΗ	28,90%	27,60%	21,40%	17,20%	14,60%

Πηγή: Eurostat, unemployment rates by sex, age and Nuts 2 regions

Πίνακας ΣΤ.16. Πληθυσμός Ρομά ανά Περιφερειακή Ενότητα Περιφέρειας ΑΜΘ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΗΜΟΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΟΙΚΙΣΜΟΣ/ ΠΕΡΙΟΧΗ/ΘΕΣΗ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
ΔΡΑΜΑΣ	ΔΟΞΑΤΟΥ	ΔΟΞΑΤΟΥ	ΑΓΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ	
	ΔΡΑΜΑΣ	ΔΡΑΜΑΣ	ΤΕΡΜΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ	277
ΕΒΡΟΥ	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	ΑΒΑΝΤΟΣ	3.590
	ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ	ΜΕΤΑΞΑΔΩΝ	ΣΑΥΡΑΣ	300
	ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ	ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ	ΚΥΑΝΗ	210
	ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ	ΜΕΤΑΞΑΔΩΝ	ΔΑΦΝΗ	90
	ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ	ΜΕΤΑΞΑΔΩΝ	ΠΟΛΙΑ	360
	ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ	ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ	ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ	800
	ΟΡΕΣΤΙΑΔΑΣ	ΟΡΕΣΤΙΑΔΑΣ	ΧΕΙΜΩΝΙΟ	67
	ΟΡΕΣΤΙΑΔΑΣ	ΟΡΕΣΤΙΑΔΑΣ	ΣΑΓΗΝΗ	437
	ΟΡΕΣΤΙΑΔΑΣ	ΟΡΕΣΤΙΑΔΑΣ	ΚΛΕΙΣΣΩ	347
ΚΑΒΑΛΑΣ	ΚΑΒΑΛΑΣ	ΚΑΒΑΛΑΣ	ΠΕΡΙΓΙΑΛΙ	5
	ΝΕΣΤΟΥ	ΚΕΡΑΜΩΤΗΣ	ΝΕΑ ΚΑΡΥΑ (ΔΥΤΙΚΟΣ)	182
	ΝΕΣΤΟΥ	ΚΕΡΑΜΩΤΗΣ	ΝΕΑ ΚΑΡΥΑ (ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΣ)	71
	ΝΕΣΤΟΥ	ΚΕΡΑΜΩΤΗΣ	ΠΗΓΕΣ	250
	ΝΕΣΤΟΥ	ΧΡΥΣΟΥΠΟΛΗΣ	ΧΡΥΣΟΧΩΡΙΟΥ	515
	ΝΕΣΤΟΥ	ΧΡΥΣΟΥΠΟΛΗΣ	ΕΡΑΤΕΙΝΟΥ	100
	ΝΕΣΤΟΥ	ΧΡΥΣΟΥΠΟΛΗΣ	ΔΕΚΑΠΕΝΤΕ	22
	ΝΕΣΤΟΥ	ΧΡΥΣΟΥΠΟΛΗΣ	ΠΡΟΑΣΤΙΟ	82
ΞΑΝΘΗΣ	ΞΑΝΘΗΣ	ΞΑΝΘΗΣ	ΔΡΟΣΕΡΟΥ	4.950

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΗΜΟΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΟΙΚΙΣΜΟΣ/ ΠΕΡΙΟΧΗ/ΘΕΣΗ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
	ΤΟΠΕΙΡΟΥ	ΕΥΛΑΛΟΥ	ΕΥΛΑΛΟ, ΔΕΚΑΡΧΟ, ΚΥΡΝΟΣ, ΗΛΙΟΠΕΤΡΑ, ΚΕΝΤΗΤΗ	940
ΡΟΔΟΠΗΣ	ΑΡΡΙΑΝΩΝ	ΦΙΛΛΥΡΑΣ	ΑΡΑΤΟΣ	325
	ΑΡΡΙΑΝΩΝ	ΦΙΛΛΥΡΑΣ	ΝΕΥΡΑ	157
	ΑΡΡΙΑΝΩΝ	ΦΙΛΛΥΡΑΣ	ΒΡΑΓΙΑ	112
	ΙΑΣΜΟΥ	ΙΑΣΜΟΥ	ΙΑΣΜΟΣ (ΠΛΗΣΙΟΝ ΚΕΝΤΡΟΥ ΥΓΕΙΑΣ)	
	ΙΑΣΜΟΥ	ΙΑΣΜΟΥ	ΔΙΑΛΑΜΠΗ	25
	ΙΑΣΜΟΥ	ΙΑΣΜΟΥ	ΣΑΛΠΗ	265
	ΙΑΣΜΟΥ	ΙΑΣΜΟΥ	ΜΩΣΑΪΚΟ	144
	ΙΑΣΜΟΥ	ΙΑΣΜΟΥ	ΑΜΒΡΟΣΙΑ	75
	ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ	ΑΙΓΕΙΡΟΥ	ΜΕΛΕΤΗ	282
	ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ	ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ	ΑΛΑΝ ΚΟΥΓΙΟΥ	1.189
	ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ-ΣΑΠΩΝ	ΣΑΠΩΝ	ΣΑΠΕΣ	266
ΣΥΝΟΛΟ				16.435

Πηγή: Ειδική Γραμματεία Κοινωνικής Ένταξης Ρομά, 2019

ΣΤ.11. ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Στην ΠΑΜΘ υπάρχουν σημαντικοί πόροι που εξακολουθούν να αποτελούν βασικούς παραγωγικούς συντελεστές και ταυτόχρονα ευκαιρίες επιχειρηματικών και παραγωγικών δραστηριοτήτων, ενδεικτικά αναφέρονται τα μη μεταλλικά ορυκτά, τα γεωθερμικά πεδία, εκτάσεις υψηλής παραγωγικότητας, δασικοί και υδάτινοι πόροι. Η οικονομία χαρακτηρίζεται από παραγωγικό πρότυπο με προσανατολισμό κυρίως στον αγροτικό τομέα και τη μεταποίηση ισχυρών εισροών από τον πρωτογενή τομέα, καθώς και σημαντική συσσώρευση επενδυμένου κεφαλαίου κυρίως με μορφή υποδομών.

Πίνακας ΣΤ.17. Δαπάνες Ε&Α των Επιχειρήσεων 2011-2019

Περιφέρεια	2011	2013	2015	2016	2017	2018	2019
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	0,24%	0,27%	0,32%	0,42%	0,56%	0,58%	0,59%
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	0,17%	0,14%	0,08%	0,17%	0,21%	0,20%	0,17%
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	0,17%	0,13%	0,16%	0,45%	0,50%	0,44%	0,36%
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	0,01%	0,02%	0,05%	0,05%	0,05%	0,12%	0,09%
ΗΠΕΙΡΟΣ	0,03%	0,08%	0,09%	0,13%	0,47%	0,24%	0,18%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	0,01%	0,05%	0,03%	0,05%	0,10%	0,19%	0,25%

ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	0,01%	0,00%	0,03%	0,01%	0,03%	0,09%	0,10%
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	0,13%	0,15%	0,19%	0,18%	0,24%	0,27%	0,31%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	0,31%	0,30%	0,34%	0,35%	0,37%	0,38%	0,52%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	0,08%	0,09%	0,04%	0,04%	0,12%	0,30%	0,31%
ΑΤΤΙΚΗ	0,37%	0,45%	0,54%	0,67%	0,89%	0,93%	0,94%
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	0,02%	0,02%	0,04%	0,03%	0,04%	0,04%	0,05%
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	0,01%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,01%	0,01%
ΚΡΗΤΗ	0,07%	0,07%	0,10%	0,12%	0,15%	0,15%	0,13%

Πηγή: Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, 28/4/2021

ΣΤ.11.1 Πρωτογενής τομέας

Η ΠΑΜΘ παρουσιάζει διαχρονικά οικονομική εξειδίκευση στον αγροτικό τομέα με το ποσοστό της ΑΠΑ να είναι σχεδόν διπλάσιο του εθνικού επιπέδου, καταγράφοντας σημαντική διασύνδεση του πρωτογενούς τομέα με τους άλλους δύο παραγωγικούς τομείς (μεταποίηση και τουρισμό). Μάλιστα είναι η 2η Περιφέρεια της χώρας μετά την Πελοπόννησο με το υψηλότερο ποσοστό απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα (25%: 2019), το οποίο είναι υπερδιπλάσιο του αντίστοιχου εθνικού (11%:2019). Ωστόσο, ως προς την παραγωγικότητα του πρωτογενούς τομέα, η Περιφέρεια κατέχει τη χαμηλότερη θέση στη χώρα και παράλληλα βρίσκεται κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ. Αυτό οφείλεται μεταξύ άλλων στα χαρακτηριστικά του ανθρώπινου δυναμικού (μεγάλη ηλικία, ελλιπές επίπεδο επαγγελματικής κατάρτισης - εξειδίκευσης), στην απουσία επιστημονικής και τεχνικής στήριξης της παραγωγικής διαδικασίας, στην απροθυμία των νέων να απασχοληθούν στον αγροτικό τομέα, και στην έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των παραγωγών.

**Πίνακας ΣΤ.18. Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά κλάδο
(σε εκατ. ευρώ σε τρέχουσες τιμές) 2018***

ΚΛΑΔΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ				
	ΠΑΜΘ	ΕΒΡΟΣ	ΞΑΝΘΗ	ΡΟΔΟΠΗ	ΔΡΑΜΑ	ΚΑΒΑΛΑ - ΘΑΣΟΣ
Γεωργία -Δασοκομία - Αλιεία	493	112	78	89	93	121
Ορυχεία, λατομεία, βιομηχανία, παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού, κλιματισμού και νερού, επεξεργασία λυμάτων, διαχείριση αποβλήτων και δραστηριότητες εξυγίανσης	1.052	166	157	278	194	257
Κατασκευές	92	9	26	12	17	28
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών, μεταφορές και αποθήκευση, δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και υπηρεσιών εστίασης	1.359	266	190	176	169	556
Ενημέρωση και επικοινωνία	89	27	20	12	11	19

ΚΛΑΔΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ				
	ΠΑΜΘ	ΕΒΡΟΣ	ΞΑΝΘΗ	ΡΟΔΟΠΗ	ΔΡΑΜΑ	ΚΑΒΑΛΑ - ΘΑΣΟΣ
Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	181	47	26	28	29	50
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	687	182	105	107	94	198
Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες, διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες	165	38	36	28	17	46
Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, δραστηριότητες σχετικές με την ανθρώπινη υγεία και την κοινωνική μέριμνα	1.680	657	268	255	213	287
Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών, δραστηριότητες νοικοκυριών ως εργοδοτών, μη διαφοροποιημένες δραστηριότητες νοικοκυριών που αφορούν την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών για ίδια χρήση, δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων	159	47	35	16	30	32
Σύνολο	5.957	1.551	941	1.001	867	1.594

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά κλάδο, ενημέρωση 18/1/2021 (* προσωρινά στοιχεία)

Πίνακας ΣΤ.19. Παραγωγικότητα ανά παραγωγικό τομέα Περιφέρειας ΑΜΘ

			ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	
ΔΕΙΚΤΗΣ	ΤΙΜΗ	ΘΕΣΗ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	ΕΘΝΙΚΟΣ ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ =100	ΕΕ =100
ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ (%ΑΕΠ/%ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ)	0,3	13 ^η	78	91
ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ (%ΑΕΠ/% ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ)	1,7	4 ^η	128	145
ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ ΤΡΙΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ (%ΑΕΠ/% ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΤΡΙΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ)	1,2	1 ^η	113	117

Πηγή: Regional Policy for Greece Post-2020 REGIONAL PROFILES

ΣΤ.11.2. Δευτερογενής τομέας

Ο δευτερογενής τομέας απασχολεί το 12% του εργατικού δυναμικού, ενώ η ΑΠΑ στην περιφερειακή οικονομία ήταν περίπου 19% το 2017. Ο τομέας εστιάζει κατά κύριο λόγο, στη μεταποίηση της πρωτογενούς παραγωγής, συμπεριλαμβανομένου και του λατομικού πλούτου και στην αξιοποίηση άλλων τοπικών Α' υλών, με την πλειοψηφία των επιχειρήσεων να είναι μικρού μεγέθους. Η μεταποιητική δραστηριότητα αναπτύσσεται κατά μήκος των βασικών οδικών αξόνων σε οργανωμένους υποδοχείς, ή σε οργανικές συγκεντρώσεις επιχειρήσεων, με πύκνωση κοντά στα μεγάλα αστικά κέντρα. Ο τομέας υστερεί σε ανταγωνιστικότητα σε σχέση με όμορες περιοχές και χώρες, ειδικότερα από τη Βουλγαρία λόγω σημαντικών διαφορών στη φορολογία και τις κρατικές ενισχύσεις και από την Κεντρική Μακεδονία λόγω εγγύτητας σε μεγάλα αστικά κέντρα και σε δίκτυα πολυτροπικών μεταφορών.

Κύριο γνώρισμα του τομέα είναι η παρατεταμένη ύφεση, από το κλείσιμο μεγάλων μονάδων και τη μετεγκατάσταση άλλων σε γειτονικές χώρες. Οι λίγες νέες και δυναμικές μονάδες που δημιουργούνται, επιλέγουν θέσεις εκτός οργανωμένων υποδοχέων παρά το ότι οι υφιστάμενες ΒΙΠΕ έχουν και δυνατότητα φιλοξενίας, αλλά και προοπτικές. Στη βάση των παραπάνω, κύρια επιδίωξη αποτελεί η ανασυγκρότηση του δευτερογενούς τομέα και ο μετασχηματισμός του σε σταθερό περιφερειακό επιταχυντή με έντονη διασύνδεση με τον πρωτογενή και τριτογενή τομέα και με παραγωγική εξειδίκευση και εξαγωγικό προσανατολισμό. Ειδικότερα επιδιώκεται:

- Η ενδυνάμωση της παραγωγικής δομής, μέσω της ενίσχυσης εμποδωμένων στην περιφερειακή οικονομία τομέων, όπως αγροδιατροφή, μη μεταλλικά ορυκτά (μάρμαρα), χημικά - πλαστικά, κλωστοϋφαντουργία.
- Η διεύρυνση της παραγωγικής βάσης, μέσω της ενίσχυσης αναδυόμενων κλάδων που υπερέχουν όπως, μεταφορές - logistics, ενέργεια, φαρμακευτική βιομηχανία και ηλεκτρονικός - ηλεκτρολογικός εξοπλισμός.
- Η υποστήριξη των πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων που έχουν γεωγραφική διασπορά, καταγράφουν δυναμική, αξιοποιούν τοπικούς πόρους και συγκρατούν ή/και δημιουργούν θέσεις απασχόλησης.

**Πίνακας ΣΤ.20. Διάρθρωση απασχόλησης εργατικού δυναμικού
ανά κλάδο και Περιφέρεια - 2019**

	ΓΕΩΡΓΙΑ – ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ - ΑΛΙΕΙΑ	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ και ΕΝΕΡΓΕΙΑ	ΚΑΤΑ- ΣΚΕΥΕΣ	ΕΜΠΟΡΙΟ, ΞΕΝΟΔ., ΕΣΤΙΑΣΗ, ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ	ΧΡΗΜΑΤΟ- ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ και ΑΣΦ. ΔΡΑΣΤ.	ΆΛΛΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ*
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	11%	9%	5%	36%	2%	37%
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	25%	8%	4%	27%	1%	35%
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	13%	10%	4%	36%	1%	36%
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	17%	17%	7%	27%	1%	31%
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	20%	7%	5%	35%	1%	31%
ΑΤΤΙΚΗ	1%	9%	4%	38%	3%	45%

	ΓΕΩΡΓΙΑ – ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ - ΑΛΙΕΙΑ	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ και ΕΝΕΡΓΕΙΑ	ΚΑΤΑ- ΣΚΕΥΕΣ	ΕΜΠΟΡΙΟ, ΞΕΝΟΔ., ΕΣΤΙΑΣΗ, ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ	ΧΡΗΜΑΤΟ- ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ και ΑΣΦ. ΔΡΑΣΤ.	ΆΛΛΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ*
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	20%	16%	4%	32%	1%	27%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	26%	7%	6%	31%	1%	29%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	20%	10%	5%	30%	1%	35%
ΗΠΕΙΡΟΣ	18%	8%	6%	32%	1%	35%
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	13%	6%	6%	36%	1%	38%
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	6%	6%	6%	54%	1%	27%
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	9%	4%	7%	51%	1%	29%
ΚΡΗΤΗ	15%	7%	6%	42%	1%	29%

Πηγή: Eurostat, Employment by NUTS 3 regions, 2020, * Περιλαμβάνονται οι δραστηριότητες διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, παροχής επαγγελματικών και επιστημονικών υπηρεσιών, δημόσιας διοίκησης, καθώς και υπηρεσίες σχετικές με τις τέχνες και την ψυχαγωγία

ΣΤ.11.3. Τριτογενής τομέας

Ο τριτογενής τομέας απορροφά το 63% της απασχόλησης. Το μεγαλύτερο μέρος των εργαζομένων (35%) αφορά σε δραστηριότητες της δημόσιας διοίκησης, σε επιστημονικές, τεχνικές υπηρεσίες, σε υπηρεσίες σχετικές με την τέχνη και την ψυχαγωγία, καθώς και σε υπηρεσίες διαχείρισης ακίνητης περιουσίας. Ακολουθούν με ποσοστό 27% οι απασχολούμενοι στους κλάδους του εμπορίου, των καταλυμάτων, της εστίασης, των μεταφορών και επικοινωνιών και μόλις 1% δραστηριοποιείται σε χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές υπηρεσίες. Ο τομέας του τουρισμού, παρά τα προβλήματα, διατηρεί ακέραια τα περιθώρια βελτίωσης και μπορεί να συνεισφέρει βάσιμα στην αναπτυξιακή ανασύνταξη αφού τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει ανοδικές τάσεις σε διεθνείς αφίξεις γεγονός που προσδίδει ένα πιο δυναμικό ρόλο στον ευρύτερο Βαλκανικό και Μεσογειακό χώρο.

Το 2019 το μερίδιο της Περιφέρειας στις τουριστικές εισπράξεις της χώρας ανήλθε σε 2%. Η άμεση συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ της ΠΑΜΘ κυμάνθηκε στο 8% (2019), ενώ συγκέντρωσε το 10% των επισκέψεων της χώρας, σημειώνοντας αύξηση κατά 184% σε σύγκριση με το 2017 (από 1,3 σε 3,8 εκατ.). Παράλληλα, συγκεντρώνει μεγάλο ποσοστό οδικής τουριστικής κίνησης, εξαιτίας της εγγύτητας με τις χώρες της ΝΑ Ευρώπης και την Τουρκία. Επομένως προκύπτει η ανάγκη ολοκλήρωσης οδικών και άλλων υποδομών, προκειμένου να ενισχυθεί ακόμη περισσότερο ο ρόλος και η θέση της στο διεθνή τουριστικό χάρτη.

Προτεραιότητα για την Περιφέρεια αποτελεί η ενίσχυση του τριτογενή τομέα και ιδιαίτερα των αναδυόμενων κλάδων μέσα από ποιοτική και θεματική διαφοροποίηση και διαρκή εξωστρέφεια. Προς την κατεύθυνση αυτή θα συμβάλλει, τόσο η αξιοποίηση τοπικών πόρων και πλεονεκτημάτων, όσο και η διασύνδεσή τους με άλλους κλάδους όπως ο πολιτισμός και η αγροδιατροφή. Ο τομέας της ενέργειας, με το φυσικό αέριο, τη γεωθερμία και τις ΑΠΕ μπορεί να αποτελέσει ισχυρό συγκριτικό πλεονέκτημα για την Περιφέρεια. Η υλοποίηση μιας σειράς

έργων όπως ο αγωγός ΤΑΡ, οι διασυνδετήριοι αγωγοί Ελλάδας-Βουλγαρίας (IGB) και Ελλάδας - Ιταλίας (IGI), καθώς και η πλωτή μονάδα αερίου στην Αλεξανδρούπολη, αναβαθμίζουν γεωπολιτικά την Περιφέρεια, καθιστώντας την ενεργειακό πέρασμα προς τα Βαλκάνια και την Ευρώπη. Επιδίωξη αποτελεί να μετατραπεί το πλεονέκτημα της διέλευσης των αγωγών φυσικού αερίου από την Περιφέρεια σε μετρήσιμο όφελος για τους πολίτες και την περιφερειακή οικονομία.

ΣΤ.12. ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΔΥΝΑΜΙΩΝ ΚΑΙ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ

ΣΤ.12.1. Εδαφικές ανισότητες

Γεωγραφικά η ΠΑΜΘ βρίσκεται στο ΒΑ άκρο της χώρας με κύριο χαρακτηριστικό, τη διασυννοριακή της θέση καθώς αποτελεί την έξοδο της Βαλκανικής στο Αιγαίο και ταυτόχρονα σύνδεσης με την υπόλοιπη Ελλάδα τις γειτονικές χώρες. Το γεωγραφικό της ανάγλυφο έχει διαμορφώσει χωρικές ενότητες και περιοχές με ξεχωριστή φυσιογνωμία και ταυτότητα, αλλά και με διαφορετικές αναπτυξιακές ανάγκες, δυνατότητες και προοπτικές. Περίπου το 40% της συνολικής έκτασης αντιστοιχεί σε ορεινές περιοχές. Ο ορεινός χώρος διακρίνεται από σύνθετη οικιστική δομή, με πολλούς μικρούς, αλλά και εγκαταλελειμμένους οικισμούς που εξαρτώνται κατά κανόνα από τα μεγάλα οικιστικά κέντρα κάθε ΠΕ. Υπάρχει έντονο το ζήτημα των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων με ΠΕ που χαρακτηρίζονται από υψηλότερη δυναμική, όπως η ΠΕ Έβρου και η ΠΕ Καβάλας που αθροιστικά παράγουν σχεδόν το 53% του ακαθάριστου προϊόντος της ΠΑΜΘ. Ενώ οι υπόλοιπες τρεις ΠΕ (Ξάνθης, Ροδόπης και Δράμας) αθροιστικά διαμορφώνουν το 47% του ΑΕΠ. Καταγράφεται επίσης πληθυσμιακή ανισοκατανομή, με τάση μετακίνησης προς τα πλησιέστερα αστικά και ημιαστικά κέντρα. Κατά συνέπεια, υπάρχουν χωρικές ανισότητες, τόσο μεταξύ των οικισμών της ενδοχώρας, όσο και μεταξύ των ημιαστικών ή αγροτικών οικισμών.

ΣΤ.12.2. Ανεπάρκειες της αγοράς

Ανεπάρκειες εντοπίζονται στην ΠΑΜΘ, σε διάφορους τομείς. Συγκεκριμένα στον τομέα της Ενέργειας, υπάρχει μειωμένη αξιοποίηση ΑΠΕ. Στις Μεταφορές εντοπίζεται μειωμένη διατροπικότητα και ανάγκη ολοκλήρωσης των υποδομών που θα συμβάλλουν στη διασύνδεση της Π-ΑΜΘ με το δίκτυο των διεθνών μεταφορικών αξόνων. Σε ενδοπεριφερειακό επίπεδο το οδικό δίκτυο χρήζει συμπλήρωσης και αναβάθμισης, ενώ το ίδιο ισχύει και για τα άλλα δίκτυα μεταφορών όπως το σιδηροδρομικό. Ανάγκη υποστήριξης καταγράφεται και στον τομέα της Υγείας και Πρόνοιας, όπου εντοπίζονται αδυναμίες σε υποδομές, δομές και υπηρεσίες κάλυψης των αναγκών ευάλωτων και μειονεκτούντων ομάδων. Το ανθρώπινο δυναμικό, λόγω ελλείψεως κατάρτισης/εξειδίκευσης καταγράφει χαμηλές επιδόσεις, ενώ στον τομέα της επιχειρηματικότητας υπάρχει περιορισμένη ανταγωνιστικότητα και εξωστρέφεια. Στον Τομέα Περιβάλλοντος εντοπίζεται ανεπάρκεια σε υποδομές διατήρησης και προστασίας αλλά και αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, ενώ απαιτείται η συνέχιση της προσπάθειας ολοκλήρωσης του Περιφερειακού Σχεδιασμού Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ).

ΣΤ.12.3. Σύστημα μεταφορών και συνδέσεις

Στον τομέα των μεταφορών, η Εγνατία Οδός αποτελεί το βασικό αναπτυξιακό άξονα Ανατολής - Δύσης της ΠΑΜΘ και σύνδεσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την Τουρκία, ενώ οι κάθετοι σε αυτή άξονες, συνδέουν την ελληνική ενδοχώρα με τη Βαλκανική (Βουλγαρία και Ρουμανία)

αλλά και ευρύτερα με την Ανατολική Ευρώπη. Το σιδηροδρομικό δίκτυο είναι παλιό και ελλιπές με αποτέλεσμα να αναπτύσσει περιορισμένο ρόλο σε εμπορευματικές και επιβατικές μεταφορές. Έλλειμμα σε σύγχρονες υποδομές καταγράφεται και στους εμπορικούς λιμένες Αλεξανδρούπολης και Καβάλας, μειώνοντας την εμβέλειά τους. Σημειώνεται, ότι οι δύο αυτοί εμπορικοί λιμένες εθνικής σημασίας, καλούνται να αναλάβουν νέο ρόλο, ως πύλες διεθνούς εμβέλειας, διαμετακομιστικού εμπορίου και ενίσχυσης της σύνδεσης με όμορες νησιωτικές περιοχές στον τομέα του τουρισμού, συνεπώς απαιτούνται πρόσθετες υποδομές που θα ενισχύσουν τη διατροφικότητά τους. Ως προς τις αερομεταφορές, τα αεροδρόμια Καβάλας και Αλεξανδρούπολης έχουν αναβαθμισμένο ρόλο όσον αφορά την επιβατική τους κίνηση, όμως ο εμπορευματικός τους χαρακτήρας είναι περιορισμένος.

Στρατηγικά για την ΠΑΜΘ, ζητούμενο αποτελεί η ενίσχυση της θέσης και του ρόλου της στο διεθνή χώρο με κεντροβαρικό ρόλο ανάμεσα στη ΝΑ Ευρώπη, τις Παρευξείνιες χώρες και την Τουρκία. Η μακροπεριφερειακή στρατηγική «Αδριατικής-Ιονίου» δημιουργεί ένα ενοποιημένο πλαίσιο πολιτικής για την εξεύρεση κοινών λύσεων. Οι πυλώνες στους οποίους εστιάζει είναι η Γαλάζια Ανάπτυξη, Σύνδεση της Περιφέρειας (δίκτυα μεταφορών και ενέργειας), Ποιότητα Περιβάλλοντος και Βιώσιμος Τουρισμός. Η ΠΑΜΘ ακολουθεί τις προτεραιότητες της μακροπεριφερειακής στρατηγικής με ενεργειακά έργα όπως τα ΤΑΡ (διακρατικός αγωγός φυσικού αερίου), IGB (ελληνοβουλγαρικός διασυνδεδετήριος αγωγός) και ΠΟΣΕΙΔΩΝ Ελλάδα-Ιταλίας (IGI). Όσον αφορά στις Θαλάσσιες Λεκάνες, η ΠΑΜΘ συμμετέχει στα Προγράμματα CBC-MED και Black Sea ενισχύοντας δράσεις Γαλάζιας Ανάπτυξης. Παράλληλα, υπάρχουν δράσεις μεταφορών (π.χ. ViaEgnatia) και βιώσιμου τουρισμού.

ΣΤ.13. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΣΤ.13.1. Επισκόπηση αποθέματος

Κεντρική θέση στο πολιτιστικό απόθεμα της Περιφέρειας έχει αρχαιολογικός χώρος των Φιλίππων ο οποίος εντάχθηκε στα μνημεία της Unesco το 2016. Οι Φίλιπποι αποτελούν έναν από τους σημαντικότερους και πληρέστερους αρχαιολογικούς χώρους της Βόρειας Ελλάδας, με πλήθος μνημείων, τα οποία συνδέονται με τη διαχρονική εξέλιξη της πόλης από την ελληνιστική περίοδο μέχρι τα ύστερα βυζαντινά χρόνια. Άλλοι σημαντικοί αρχαιολογικοί χώροι εντοπίζονται στη Σαμοθράκη, ενώ υπάρχουν πέντε μουσεία σε όλη την Περιφέρεια, στην Καβάλα, τους Φιλίππους, τη Θάσο, την Κομοτηνή και τη Σαμοθράκη. Σε αρκετές θέσεις έχουν εντοπισθεί ίχνη ζωής από την νεολιθική περίοδο και το χρονικό διάστημα από την ύστερη εποχή χαλκού έως την πρώιμη εποχή του σιδήρου.

Αξιόλογοι αρχαιολογικοί και ιστορικοί τόποι ανά ΠΕ καταγράφονται ως εξής:

- Στην ΠΕ Δράμας. Η πόλη της Δράμας με τα βυζαντινά τείχη, τον λόφο του Κορυλόβου, τον δημοτικό κήπο, το Πάρκο Αγαλμάτων Διοικητηρίου, τον παλιό μουσουλμανικό, τις πηγές της Αγίας Βαρβάρας, τους Ναούς Αγίας Σοφίας, Ταξιαρχών και Εισοδίων της Θεοτόκου, το Αράπ Τζαμί, τις καπνοθήκες κ.ά. Το ιερό του Διονύσου στην περιοχή Καλή Βρύση. Ο παραδοσιακός οικισμός του Περιθωρίου. Η προϊστορική θέση των Σιταγρών και το σπήλαιο του Αγγίτη. Το οχυρό «Λίσσε».
- Στην ΠΕ Καβάλας. Η πόλη της Καβάλας, με την παλιά πόλη, τον Ιερό Ναό του Αγίου Νικολάου (πρώην Τέμενος Ιμπραήμ Πασά), το Τέμενος και μεντρεσές Χαλίλ Μπέη, το

Ιμαρέτ Καβάλας, το Κάστρο της Καβάλας και τις Καμάρες (υδραγωγείο Καβάλας). Ο αρχαιολογικός χώρος των Φιλίππων. Η θέση Ορθόπετρα (Ντικιλί-Τας) κοντά στους Φιλίππους. Οι παραδοσιακοί οικισμοί: Δωμάτια, Ζυγός, Κηπιά, Κορυφές, Κρυονέρι, Μελισσοκομείο, Μεσορόπη, Μουσθένη, Παλαιά Καβάλα, Παλαιοχώρι, Ποδοχώρι, Πυργοχώρι, Χρυσόκαστρο.

- Στην ΠΕ Ξάνθης. Η παλιά πόλη της Ξάνθης. Η Λίμνη Βιστωνίδα και το Μετόχι της Μονής Βατοπεδίου με τις εκκλησίες του Άγιου Νικολάου και της Παναγιάς Παντάνασσας, οι οποίες είναι κτισμένες μέσα στην λίμνη. Το φρούριο της Καλύβας, με θέα προς τα στενά του Νέστου. Ο αρχαιολογικός χώρος των Αβδήρων. Ο μπεκτασικός τεκκές Κιουτουκλού Μπαμπά, κτίσμα του 15ου-16ου αιώνα, δυτικά της λίμνης Βιστωνίδας. Ο παραδοσιακός οικισμός Κ. Καρυόφυτο.
- Στην ΠΕ Ροδόπης. Η αρχαία πόλη Αναστασιούπολις - Περιθεώριον με τους μεσαιωνικούς πύργους, ΝΑ του χωριού Αμαξάδες. Το Ιμαρέτ Κομοτηνής, ένα από παλαιότερα οθωμανικά μνημεία στην Θράκη, χρονολογούμενο από το (1360-1380). Το όρος Παπίκιο, με τα ερείπια των παλαιοχριστιανικών μοναστηριών. Η αρχαία Μαρώνεια. Ο περίκεντρος ναός 11ου-13ου αιώνα της Μαξιμιανούπολις - Μοσυνόπολις λίγα χιλιόμετρα δυτικά της Κομοτηνής. Το Αρχαιολογικό Μουσείο Κομοτηνής, Το Λαογραφικό Μουσείο Κομοτηνής, Το Βυζαντινό Μουσείο Κομοτηνής, Το Μουσείο Καραθεοδωρή, αφιερωμένο στον Κωνσταντίνο Καραθεοδωρή, στην Κομοτηνή. Το Θρακικό, Εθνολογικό, Ιστορικό και Πολιτιστικό Μουσείο στην Κομοτηνή. Οι παραδοσιακοί οικισμοί Βάκος, Μαρώνεια, Μαυρομμάτι και Μίσχος.
- Στην ΠΕ Έβρου. Το Κάστρο του Πυθίου. Τα Κάστρα Άβαντα και Ποτάμου, 10 χλμ. βόρεια της Αλεξανδρούπολης. Ο αρχαιολογικός χώρος Ζώνης – Μεσημβρίας. Ο αρχαιολογικός χώρος Μάκρης. Τα ερείπια της Τραϊανούπολης, 14 χλμ. ανατολικά της Αλεξανδρούπολης. Ο Τύμβος Μικρής Δοξιάρας - Ζώνης - Ρωμαϊκός Τύμβος, ο οποίος χρονολογείται από το 2ο αιώνα μ.Χ., Το Διδυμότειχο με τα Βυζαντινά κάστρα του, τις στοές και το Τέμενος Βαγιαζήτ. Η αρχαία Πλωτινόπολη, έξω από το Διδυμότειχο. Ο Αρχαίος Δορίσκος. Τα πομακοχώρια Γονικό και Ρούσσα με την υπέροχη παραδοσιακή αρχιτεκτονική, τις προϊστορικές βραχογραφίες και τον μοναδικό εν λειτουργία Αλεβίτικο τεκέ. Το απολιθωμένο δάσος του Φυλακτού. Ο Τάφος Ελαφοχωρίου. Η νησίδα Ζουράφα ή Λαδόξερα με το φάρο. Ο αρχαιολογικός χώρος Παλιάπολις με το «Ιερό των Μεγάλων Θεών», πλησίον της Παλαιόπολης στην Σαμοθράκη. Οι παραδοσιακοί οικισμοί Μεταξάδες, Παλιούρι και Σαμοθράκη.
- Στην ΠΕ Θάσου. Το Αρχαίο Θέατρο Θάσου. Η Αρχαία Αγορά στο Λιμένα Θάσου. Ο αρχαιολογικός χώρος της Αλυκής. Το κάστρο στην κορυφή του Υψάριου. Η Μονή Αρχαγγέλου. Οι παραδοσιακοί οικισμοί Αλυκή (κ. Θεολόγου), Θεολόγος, Παναγιά, Ποταμιά και Πρίνος (Καλύβια).

Στην Περιφέρεια, έχουν εντοπιστεί επίσης αρκετά σπήλαια, αλλά μόνο ένα έχει οριοθετηθεί και βρίσκεται στη θέση «Βούβες» Κουφοβούνου, το οποίο αποτελεί σπήλαιο με προϊστορική κεραμική. Ειδικό ενδιαφέρον για το πολιτιστικό περιβάλλον και το τοπίο της Περιφέρειας, παρουσιάζουν οι κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί, οι οποίοι αγγίζουν τους 35 σε αριθμό, αποδεικνύοντας τη σημασία τους. Οι περισσότεροι εντοπίζονται στην ΠΕ Καβάλας, 25 από τους 35, ήτοι 71%. Στο ανωτέρω πολιτιστικό απόθεμα της Περιφέρειας θα πρέπει να προστεθούν πλήθος μουσείων στα οποία εκτίθενται αρχαιολογικά ευρήματα της ευρύτερης περιοχής.

ΣΤ.13.2. Η θεώρηση του τουριστικού προϊόντος μέσα από το πολιτιστικό και φυσικό απόθεμα

Σύμφωνα με τη μελέτη του ΙΝΣΕΤΕ για την Περιφέρεια (2019). Το πολιτιστικό και φυσικό απόθεμα της Περιφέρειας δημιουργεί καταρχήν μια κρίσιμη μάζα σημείων, στοιχείων και χαρακτηριστικών τα οποία διαμορφώνουν την τουριστική ελκυστικότητα της περιοχής. Συνοπτικά, τέτοιες «ευκαιρίες» επισκεψιμότητας εντοπίζονται: α) στους αρχαιολογικούς χώρους, β) στα μουσεία, γ) στα χιονοδρομικά κέντρα, δ) στις ιαματικές πηγές, ε) στην ακτογραμμή (ειδικά σε παραλίες με γαλάζια σημαία), στ) στις διαδρομές πεζοπορίας – trekking, ζ) στα ορειβατικά καταφύγια, η) στα αναρριχητικά πεδία, θ) σε υδάτινες διαδρομές kayak – rafting, ι) και στα καζίνο.

Υπό αυτό το πρίσμα, η θεώρηση του τουριστικού προϊόντος και των προοπτικών του εμπλέκει κατανοήσεις: α) προσφοράς υποδομής καταλυμάτων και β) ζήτησης υπηρεσιών όπως εκφράζεται μέσα από την τουριστική κίνηση στην Περιφέρεια.

Η προσφορά υποδομής καταλυμάτων και υποδοχής, συγκεντρώνει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά και τάσεις:

- Σε σχέση με τα ξενοδοχεία, η Περιφέρεια αντιπροσωπεύει το 2018 το 4% των μονάδων, το 3% των δωματίων και το 3% των κλινών της χώρας. Συνολικά διαθέτει 426 μονάδες με 11.599 δωμάτια και 23.291 κλίνες.
- Σε σχέση με τα ενοικιαζόμενα δωμάτια, η Περιφέρεια αντιπροσωπεύει το 2018 το 4% των μονάδων, το 4% των δωματίων και το 4% των κλινών της χώρας. Συνολικά διαθέτει 1.157 μονάδες με 7.351 δωμάτια και 17.224 κλίνες.
- Σε σχέση με τις επιπλωμένες κατοικίες, η Περιφέρεια αντιπροσωπεύει το 2018 το 2% των τουριστικών επιπλωμένων κατοικιών και επαύλεων της χώρας, το 3% των δωματίων και το 3% των κλινών. Συνολικά διαθέτει 242 μονάδες με 599 δωμάτια και 2.383 κλίνες.
- Σε σχέση με τις κατοικίες για βραχυχρόνια μίσθωση, η Περιφέρεια εμφάνισε αύξηση στις κατοικίες της κατά +20% (από 282.932 το 2001 σε 340.682 το 2011) και +85% στις δευτερεύουσες και εξοχικές κατοικίες (από 35.099 το 2001 σε 64.864 το 2011).
- Σε σχέση με το δυναμικό κάμπινγκ, η Περιφέρεια αντιπροσωπεύει το 2018 το 5% των μονάδων της χώρας, το 0,1% των οικίσκων και το 9% των θέσεων. Συνολικά διαθέτει 16 μονάδες με 1 οικίσκο και 2.094 θέσεις.
- Στην Περιφέρεια εντοπίζονται δύο μαρίνες με 580 θέσεις ελλιμενισμού. Επίσης, στην Περιφέρεια έχουν χωροθετηθεί και 3 Καταφύγια ή Αγκυροβόλια τουριστικών σκαφών με 184 θέσεις ελλιμενισμού.

Η τουριστική κίνηση συγκεντρώνει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά και τάσεις:

- Σε σχέση με τις διεθνείς αφίξεις, η Περιφέρεια σημείωσε την περίοδο 2013 – 2018 αύξηση στην διεθνή αεροπορική κίνηση κατά +112% (από 76 χιλ. το 2013 σε 160 χιλ. το 2018). Η Περιφέρεια αντιπροσωπεύει μόλις το 1% της συνολικής διεθνούς επιβατικής κίνησης που καταγράφεται στο σύνολο της χώρας για το 2018. Η αεροπορική κίνηση εσωτερικού στην Περιφέρεια την περίοδο 2013 – 2018 σημείωσε αύξηση κατά +25%

(από 112 χιλ. το 2013 σε 140 χιλ. το 2018). Η Περιφέρεια αντιπροσωπεύει το 2% της συνολικής επιβατικής κίνησης εσωτερικού που καταγράφηκε στην χώρα για το 2018.

- Σε σχέση με τις οδικές αφίξεις, η Περιφέρεια αντιπροσωπεύει το 27% των οδικών αφίξεων της χώρας, διαμέσω των 7 μεθοριακών σταθμών που διαθέτει: Νυμφαία, Άγιος Κωνσταντίνος, Ορμένιο, Κυπρίνος, Καστανιές, Κήποι και Εξοχή.
- Σε σχέση με την ακτοποικική κίνηση εσωτερικού, η Περιφέρεια για το 2018, αντιπροσωπεύει το 6% των διακινηθέντων εσωτερικού της χώρας (λιμάνια Αλεξανδρούπολης και Καβάλας), σημειώνοντας αύξηση την περίοδο 2013 – 2018 κατά +35% (από 3,3 εκατ. το 2013 σε 4,4 εκατ. το 2018). Σε σχέση με την κίνηση κρουαζιέρας, η Περιφέρεια υποδέχτηκε το 2018 μόλις το 0,2% των κρουαζιερόπλοιων που επισκέφθηκαν την χώρα.
- Σε σχέση με την κίνηση στα μουσεία, η Περιφέρεια το 2018 κατείχε μόλις το 1% του συνόλου των επισκεπτών σε μουσεία της Ελλάδας, σημειώνοντας αύξηση κατά +58% (από 32 χιλ. το 2013 σε 51 χιλ. το 2018). Σε σχέση με την κίνηση στους αρχαιολογικούς χώρους, η Περιφέρεια το 2018 αντιπροσώπευε μόλις το 1% του συνόλου των επισκεπτών σε αρχαιολογικούς χώρους της Ελλάδας.

ΣΤ.14. ΤΕΧΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

ΣΤ.14.1. Δίκτυα μεταφορών και συνδεσιμότητα

Η θέση της Περιφέρειας την καθιστά πύλη εισόδου προς τη χώρα από τη Βουλγαρία και την Τουρκία, με αυξημένες εμπορευματικές ροές από τους άξονες αυτούς. Στην ενίσχυση του ρόλου της αυτού συμβάλλει και η Εγνατία Οδός μαζί με τους λιμένες και αερολιμένες συνιστώντας βασικές προϋποθέσεις περαιτέρω αύξηση της προσπελασιμότητας και βελτίωσης της σύνδεσης της με τα Εθνικά και Διεθνή εμπορικά κέντρα.

1. Οδικό δίκτυο

Στο γεωγραφικό εύρος της Περιφέρειας εντοπίζονται οι ακόλουθοι βασικοί οδικοί άξονες:

- Εγνατία Οδός Α2 Ηγουμενίτσα – Κήποι Έβρου, καθώς και οι κάθετοι άξονες: Α20 Εγνατία Οδός – Αλεξανδρούπολη, Α21 Αρδάνιο (Φέρες) – Σουφλί – Διδυμότειχο, Ορεστιάδα – Καστανιές – Ορμένιο και Α23 Κομοτηνή – Νυμφαία (Α/Κ Κομοτηνής – Νυμφαία).
- Εθνική Οδός 2 Κρυσταλλοπηγή (σύνορα με Αλβανία) – Φλώρινα – Έδεσσα – Θεσσαλονίκη – Λαγκαδίκια – Αμφίπολη – Καβάλα – Τοξότες – Ξάνθη – Πόρτο Λάγος – Κομοτηνή – Μέση – Αλεξανδρούπολη – Φέρες – Αρδάνιο – Γέφυρα Έβρου, το τμήμα από Νέα Καρβάλη έως Γέφυρα Έβρου.
- Εθνική Οδός 14 Δράμα – Παρανέστι – Σταυρούπολη – Ξάνθη, το τμήμα από την Πτελέα έως την Ξάνθη.
- Εθνική Οδός 51 Αρδάνιο – Διδυμότειχο – Ορεστιάδα – Καστανιές - Τουρκικά σύνορα.
- Εθνική Οδός 53 Αλεξανδρούπολη – Αισύμη – Δέρειο - Βουλγαρικά σύνορα.
- Εθνική Οδός 55 Ξάνθη – Εχίνος – Βουλγαρικά σύνορα.
- Εθνική Οδός 69 Λιμένας – Λιμενάρια Θάσου.
- Εθνική Οδός 12 Θεσσαλονίκης – Σέρρες – Μεσορράχη – Δράμα – Καβάλα, το τμήμα από την περιοχή βορειοδυτικά του Λαχανά έως την Καβάλα.
- Εθνική Οδός 14 Δράμα – Παρανέστι – Σταυρούπολη – Ξάνθη.

- Εθνική Οδός 57 Δράμα – Κάτω Νευροκόπι – Βουλγαρικά σύνορα.

Η Εγνατία Οδός προβλέπεται να συνδεθεί με τη Βουλγαρία και κατ' επέκταση το Διευρωπαϊκό Οδικό Δίκτυο (Οδικός Πανευρωπαϊκός Άξονας IV Δρέσδη – Πράγα – Βιέννη – Μπρατισλάβα – Σόφια – Κωνσταντινούπολη) μέσω των κάθετων οδικών αξόνων Αλεξανδρούπολης – Ορμενίου, Κομοτηνής – Νυμφαίας, Δράμας – Εξοχής και Ξάνθης – Βουλγαρίας.

2. Σιδηροδρομικό δίκτυο

Εντός της Περιφέρειας διέρχεται η σιδηροδρομική γραμμή Θεσσαλονίκης – Ορμενίου. Ο σιδηρόδρομος σήμερα διέρχεται από όλες σχεδόν της μεγάλες πόλεις όπως η Δράμα, η Ξάνθη, η Κομοτηνή και η Αλεξανδρούπολη. Διασυνδέεται με τα δίκτυα της Τουρκίας και της Βουλγαρίας μέσω των μεθοριακών σταθμών Πυθίου και Ορμενίου αντίστοιχα. Στο μακροχρόνιο σχεδιασμό εξετάζεται και η νέα Σ/Γ Θεσσαλονίκη - Αμφίπολη – Ν. Καρβάλη Καβάλας. Η ένταξη της Καβάλας στο σιδηροδρομικό δίκτυο επιτυγχάνεται με τον σχεδιαζόμενο κλάδο Τοξότες – Νέος Λιμένας Καβάλας. Το σιδηροδρομικό δίκτυο προβλέπεται να συνδεθεί επίσης με το Σιδηροδρομικό Πανευρωπαϊκό Άξονα IV, μέσω Ορμενίου, δημιουργώντας νέες προοπτικές ανάπτυξης στον τομέα των μεταφορών.

3. Αεροδρόμια

Στην Περιφέρεια εντοπίζονται δύο (2) διεθνή αεροδρόμια, το αεροδρόμιο «Μέγας Αλέξανδρος» στην Χρυσούπολη της ΠΕ Καβάλας και το αεροδρόμιο «Δημόκριτος» στην Αλεξανδρούπολη της ΠΕ Έβρου. Στρατηγικός στόχος για το Αεροδρόμιο της Καβάλας «Μέγας Αλέξανδρος» είναι η ένταξή του στα Αεροδρόμια που χαρακτηρίζονται ως «Ευρύτερης Περιφερειακής Σημασίας». Το Αεροδρόμιο της Αλεξανδρούπολης «Δημόκριτος» έχει χαρακτηριστεί ως γενικότερης σημασίας, με μελλοντικό στρατηγικό στόχο την ένταξή του στα Αεροδρόμια "Κοινοτικού Ενδιαφέροντος", δηλαδή να λειτουργεί ως πύλη της χώρας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

4. Λιμενικές υποδομές

Εντοπίζονται οι ακόλουθες λιμενικές εγκαταστάσεις:

- Λιμένας Αλεξανδρούπολης, Δ. Αλεξανδρούπολης, ΠΕ Έβρου.
- Κεντρικός λιμένας Καβάλας. Επιβατικό λιμάνι «Απόστολος Παύλος», Δ. Καβάλας, ΠΕ Καβάλας. ΕΓ/ΟΓ (FerryBoats), Κρουαζιερόπλοια – Αλιευτικό – Τουριστικό.
- Λιμένας Καβάλας «Φίλιππος Β». στη Νέα Καρβάλη, ΠΕ Καβάλας. Εμπορικό.
- Λιμάνι Κεραμωτής Καβάλας (επιβατικό Ο/Γ – εμπορικό λιμάνι, εξυπηρετεί και αλιευτικά και μικρά σκάφη αναψυχής).
- Λιμάνι Πόρτο Λάγους Ξάνθης (εμπορικό λιμάνι, εξυπηρετεί και αλιευτικά και θαλαμηγά).
- Λιμάνι Αβδήρων Ξάνθης (εξυπηρετεί μικρά αλιευτικά ερασιτεχνικά – επαγγελματικά και θαλαμηγά).
- Λιμάνι Θάσου (επιβατικό Ο/Γ, υδρόπτερα – εμπορικό και μαρίνα ΕΟΤ για σκάφη αναψυχής).
- Λιμάνι Σκάλας Πρίνου Θάσου (επιβατικό Ο/Γ, υδρόπτερα – εμπορικό).
- Λιμάνι Λιμεναρίων Θάσου (επιβατικό, υδρόπτερα, αλιευτικό).
- Λιμάνι Σαμοθράκης – Καμαριώτισσα (επιβατικό – εμπορικό – αλιευτικό – τουριστικό).
- Λιμάνι Θέρμα – Σαμοθράκη (αλιευτικό – τουριστικό).

- Λιμάνι Ελευθερών Νέας Περάμου. ΕΓ/ΟΓ (FerryBoats), Εμπορικό – Αλιευτικό – Τουριστικό.

Εντοπίζονται τα ακόλουθα αλιευτικά καταφύγια και μαρίνες:

- Φανάρι, Ροδόπης (εξυπηρετεί επαγγελματίες και ερασιτέχνες αλιείς).
- Άγιος Χαράλαμπος Μαρωνείας, Ροδόπης (εξυπηρετεί επαγγελματίες και ερασιτέχνες αλιείς και θαλαμηγά).
- Ίμερος, Ροδόπης (εξυπηρετεί μόνο τις ανάγκες επαγγελματιών και ερασιτεχνών αλιέων του Ιμέρου και της ευρύτερης περιοχής).
- Μάκρη, Έβρου (εξυπηρετεί αλιευτικά σκάφη).
- Μαϊστρου, Έβρου.
- Σκάλας Καλλιράχης Θάσου (εξυπηρετεί αλιευτικά σκάφη και σκάφη αναψυχής).
- Σκάλας Ποταμιάς Θάσου (εξυπηρετεί αλιευτικά σκάφη και σκάφη αναψυχής).
- Σκάλας Παναγιάς Θάσου (εξυπηρετεί αλιευτικά σκάφη και σκάφη αναψυχής).
- Σκάλας Σωτήρος Θάσου (εξυπηρετεί αλιευτικά σκάφη και σκάφη αναψυχής).
- Σκάλας Ραχωνίου Θάσου (εξυπηρετεί αλιευτικά σκάφη και σκάφη αναψυχής).
- Πευκαρίου (Ποτού) Θάσου.
- Καβάλας, Καβάλα.
- Καλαμίτσας, Καβάλα.
- Κάριανης, Καβάλας. Αλιευτικό - Τουριστικό.
- Νέα Ηρακλείτσα, Καβάλας. Αλιευτικό – Τουριστικό.
- Μαρίνα Καβάλας, Περιγιάλι Καβάλας

Σχήμα ΣΤ.15. Σημαντικές υποδομές μεταφορών της ΠΑΜΘ

5. Συνοριακά περάσματα

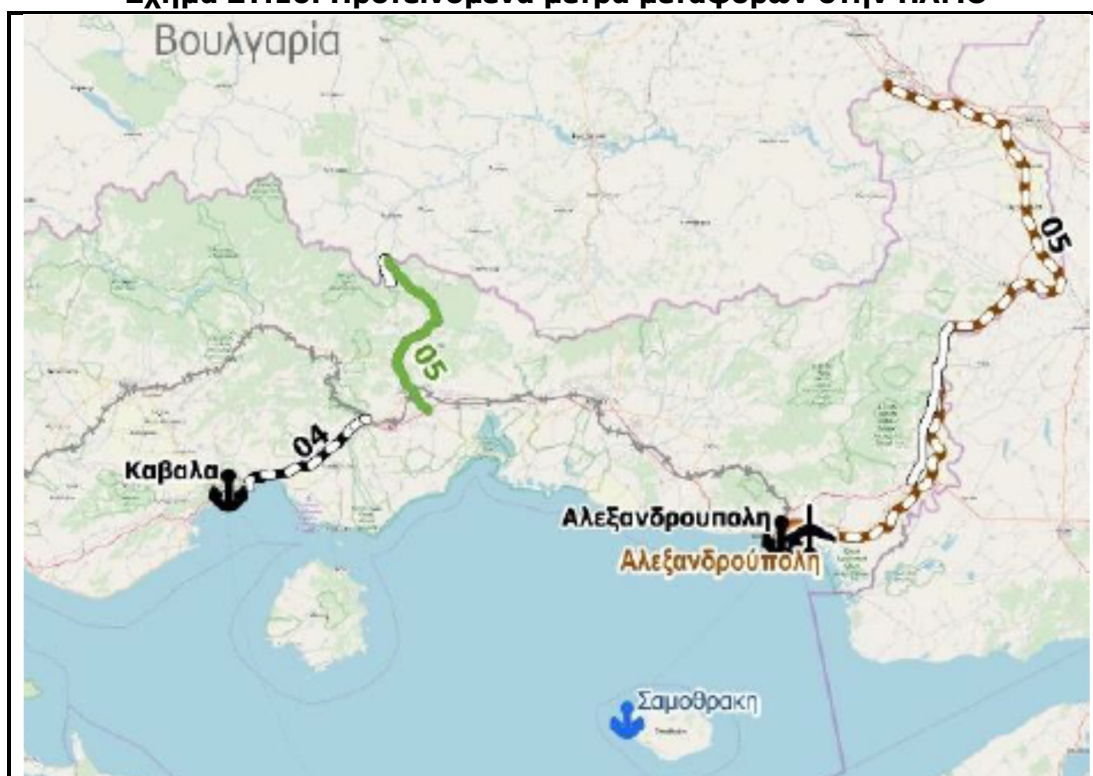
Η Περιφέρεια διαθέτει 7 οδικούς συνοριακούς σταθμούς που ενώνουν την Ελλάδα με τη Βουλγαρία και την Τουρκία. Οι 4 βρίσκονται στην Ενότητα Έβρου (Ορμενίου, Κυπρίνου, Καστανιές και Κήπων), ένας στην Ενότητα Ροδόπης (Νυμφαίας), ένας στην Ενότητα Ξάνθης (Αγ. Κωνσταντίνος) και ένας στην Ενότητα Δράμας (Εξοχής).

5. Προτεινόμενα έργα μεταφορών βάσει του Εθνικού Σχεδίου (2019)

Με ορίζοντα το 2037, το Εθνικό Σχέδιο Μεταφορών προβλέπει έργα και δράσει (μέτρα) σε 9 Πυλώνες παρεμβάσεων. Τα μέτρα εξειδικεύονται σε υποδομές και ήπιες παρεμβάσεις. Οι κύριες προβλέψεις του για την περιοχή της Περιφέρειας περιλαμβάνουν:

- Αναβάθμιση οδικού άξονα Ξάνθη – Εχίνος – σύνορα με Βουλγαρία (Πυλώνας 3).
- Διευκόλυνση διασυνοριακών διελεύσεων, με μείωση του χρόνου διέλευσης μέσω βελτίωσης των υποδομών και λειτουργιών των συνοριακών σταθμών ελέγχου (Πυλώνας 3).
- Αναβάθμιση σιδηροδρομικού τμήματος Αλεξανδρούπολη - Ορμένιο – σύνορα με Βουλγαρία (Πυλώνας 3).
- Προετοιμασία και προοδευτική υλοποίηση προγράμματος βελτίωσης λιμενικών εγκαταστάσεων της εγχώριας επιβατικής ακτοπλοΐας (Πυλώνας 5).
- Νέα σιδηροδρομική σύνδεση εμπορικού λιμένα Καβάλας «Φίλιππος Β΄» με το κύριο σιδηροδρομικό δίκτυο (Πυλώνας 6).
- Αύξηση χωρητικότητας σε βασικούς λιμένες διακίνησης χύδην ξηρού φορτίου (Πυλώνας 6).

Σχήμα ΣΤ.16. Προτεινόμενα μέτρα μεταφορών στην ΠΑΜΘ

Σημειώνεται ότι στο Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών στον Πυλώνα 7 προβλέπεται η ανάπτυξη σχεδίων αστικής κινητικότητας. Στις μεγάλες πόλεις της Περιφέρειας (Δράμα, Καβάλα, Ξάνθη, Κομοτηνή και Αλεξανδρούπολη) έχουν κινηθεί οι διαδικασίες των σχετικών μελετών. Παράλληλα, με στόχο τη μετάβαση σε ένα περιβάλλον οδικών μετακινήσεων μηδενικών εκπομπών ψηφίστηκε ο Ν. 4710/2020 (ΦΕΚ142 Α/ 23/7/2020) όπου σύμφωνα με τα οριζόμενα οι Δήμοι μητροπολιτικών κέντρων, οι μεγάλοι και μεσαίοι ηπειρωτικοί Δήμοι, οι Δήμοι πρωτευουσών περιφερειακών ενοτήτων, καθώς και οι μεγάλοι και μεσαίοι νησιωτικοί Δήμοι, σύμφωνα με το άρθρο 2Α του ν. 3852/2010 εκπονούν υποχρεωτικά Σχέδιο Φόρτισης Ηλεκτρικών Οχημάτων (ΣΦΗΟ). Στο πλαίσιο αυτό οι περισσότεροι από τους Δήμους της Περιφέρειας εντάχθηκαν στο σχετικό χρηματοδοτικό πρόγραμμα του Πράσινου Ταμείου.

6. Σχεδιασμός του ΔΕΔ-Μ

Σε σχέση με τις οδικές συνδέσεις και τους τερματικούς σταθμούς RRT διατροπικών μεταφορών (οδικές – σιδηροδρομικές – λιμενικές), ο σχεδιασμός του διευρωπαϊκού δικτύου μεταφορών αναφέρεται σε δυο επίπεδα προτεραιοτήτων. Το βασικό επίπεδο (core) με πρόβλεψη ολοκλήρωσης το 2030 και το αναλυτικό επίπεδο (comprehensive) με πρόβλεψη ολοκλήρωσης το 2050. Στην ΠΑΜΘ, ο σχεδιασμός αποτυπώνεται στο σχετικό πίνακα.

Πίνακας ΣΤ.21. Σχεδιασμός του ΔΕΔ-Μ στην ΑΜΘ (οδικά και τερματικοί σταθμοί)

Προτεραιότητα	Περιγραφή	Κατάσταση
Οδικές συνδέσεις		
Βασικό δίκτυο (core)	ΕΟ2 Εγνατία Οδός Στρυμόνας - Κήποι	Ολοκληρώθηκε
Αναλυτικό δίκτυο (comprehensive)	ΕΟ51 Αρδάνιο – Ορμένιο – Σύνορα	Ολοκληρώθηκε
	Κομοτηνή (σύνδεση με Εγνατία) – Νυμφαία (σύνορα)	Ολοκληρώθηκε
	Ξάνθη (σύνδεση με Εγνατία) – Εχίνος	Ολοκληρώθηκε
	Εχίνος – Σύνορα με Βουλγαρία (προς Σμόλιαν)	Σχεδιαζόμενο
	Ε61 Σέρρες – Δράμα – Καβάλα (σύνδεση με Εγνατία)	Σχεδιαζόμενο
Τερματικοί σταθμοί RRT		
Αναλυτικό δίκτυο (comprehensive)	Αλεξανδρούπολη: Διατροπικότητα οδικών, σιδηροδρομικών και θαλάσσιων μεταφορών	

ΣΤ.14.2. Δίκτυα ενέργειας

Πέρα από τις μονάδες ΑΠΕ που εξετάστηκαν σε προηγούμενο κεφάλαιο, σημαντικές υποδομές ηλεκτροπαραγωγής στην Περιφέρεια είναι οι ΥΗΣ Θησαυρού, Πλατανόβρυσης και Τεμένους καθώς και η μονάδα θερμικής παραγωγής της ΔΕΗ με καύση αερίου στην Κομοτηνή. Η Σαμοθράκη διαθέτει αυτόνομο σταθμό παραγωγής. Το φυσικό αέριο εισέρχεται στην χώρα από τρία σημεία, εκ των οποίων το ένα βρίσκεται στην περιοχή των Κήπων Έβρου (Ελληνοτουρκικά σύνορα). Το Εθνικό Σύστημα Μεταφοράς Φυσικού Αερίου διαρθρώνεται από τον κεντρικό αγωγό (ΚΑ) μεταφοράς αερίου που σε γενικές γραμμές ακολουθεί τον Οδικό Άξονα ΠΑΘΕ (από

Προμαχώνα ως το Λαύριο) και το Ανατολικό τμήμα της Εγνατίας Οδού (Καρπερή ως Κήπους Έβρου). Ο ΚΑ έχει συνολικό μήκος 599km και είναι υψηλής πίεσης. Οι κλάδοι μεταφοράς υψηλής πίεσης είναι συνολικού μήκους 523 km. Η διανομή του αερίου σε οικιακούς, εμπορικούς και βιομηχανικούς καταναλωτές γίνεται μέσω των Εταιρειών Παροχής Αερίου (ΕΠΑ). Το σύστημα διανομής αποτελείται από δίκτυα μέσης πίεσης για βιομηχανικούς καταναλωτές και δίκτυα χαμηλής πίεσης για οικιακές, εμπορικές και βιομηχανικές χρήσεις. Η Περιφέρεια βρίσκεται σε στρατηγική θέση σε σχέση με το δίκτυο Φυσικού Αερίου της χώρας, η οποία ενισχύεται ακόμα περισσότερο σε επίπεδο ΝΑ Ευρώπης μέσα από τη διέλευση του TAP.

ΣΤ.14.3. Δίκτυα ύδρευσης - άρδευσης

Στην Περιφέρεια έχουν καταγραφεί πάνω από 700 σημεία υδροληψίας απ' όπου αντλείται νερό προοριζόμενο για ανθρώπινη κατανάλωση. Από αυτά η πλειοψηφία (περίπου τα 2/3) είναι γεωτρήσεις, οι πηγές αφορούν στο υπόλοιπο 1/3 ενώ εντοπίζονται και δύο (2) σημεία υδροληψίας που αφορούν επιφανειακά ύδατα: ο Ταμιευτήρας Αισύμης που χρησιμοποιείται για την ύδρευση του Δ. Αλεξανδρούπολης και το ρέμα Χιονόρεμα (που χρησιμοποιείται για την ύδρευση του Δ. Κομοτηνής. Η ενίσχυση των δικτύων ύδρευσης, ο περιορισμός των διαρροών, καθώς και η αντικατάσταση παλαιών τμημάτων προκειμένου να διασφαλιστεί (ποιοτικά και ποσοτικά) η επάρκεια πόσιμου ύδατος σε όλους τους οικισμούς αποτελεί προτεραιότητα, η οποία περιλαμβάνεται στο εκάστοτε αναπτυξιακό πρόγραμμα των Περιφερειών. Η δε ιεράρχηση των αναγκών και η αναγκαιότητα των επιμέρους έργων προσδιορίζεται πλέον από τα Σχέδια Διαχείρισης των Υδατικών Διαμερισμάτων της ΠΑΜΘ. Σε ότι αφορά την άρδευση, οι απολήψεις υδάτων διενεργούνται στην συντριπτική τους πλειοψηφία από τις υδροληπτικές εγκαταστάσεις οργανωμένων αρδευτικών συλλογικών δικτύων τα οποία διαχειρίζονται οι ΓΟΕΒ και ΤΟΕΒ (Γενικοί και Τοπικοί Οργανισμοί Εγγείων Βελτιώσεων). Σε μεγάλα τμήματα των πεδινών ζωνών της Περιφέρειας εντοπίζονται οργανωμένα – συλλογικά αρδευτικά συστήματα και δίκτυα.

ΣΤ.14.4. Περιβαλλοντικές υποδομές

1. Λύματα – διαχείριση

Σε ότι αφορά την επεξεργασία των λυμάτων:

- Στην Περιφέρεια εντοπίζονται συνολικά δεκαπέντε (15) ΕΕΛ, όλες σε λειτουργία, που εμπίπτουν στις πρόνοιες της Οδηγίας 91/271/ΕΟΚ. Πρόκειται για τις ΕΕΛ Αλεξανδρούπολης, Ξάνθης, Κομοτηνής, Καβάλας, Δράμας, Νέας Περάμου (Καβάλας), Ελευθερούπολης, Φιλίππων (ή Δάτου), Ορεστιάδας, Διδυμότειχου, Σουφλίου, Χρυσούπολης, Εχίνου, Θάσου (Λιμένα) και Παναγιάς – Ποταμιάς Θάσου. Παράλληλα, λειτουργεί μία (1) μικρή ΕΕΛ, η ΕΕΛ Μύκης (Γ' βαθμιας επεξεργασίας).
- Εντοπίζονται τρεις (3) αδρανείς ΕΕΛ: Δοξάτου, Προσοτσάνης και Κάτω Νευροκοπίου.
- Άλλες δεκατέσσερις (14) ΕΕΛ είναι σε φάση υλοποίησης ή προγραμματισμού, ήτοι οι ΕΕΛ Σαπών (3.166 Ι.Κ.), Φαναρίου (4.930 Ι.Κ.), Αβδήρων (2.360 Ι.Κ.), Ιάσμου, Τυχερού, Πρίνου Θάσου (5.000 Ι.Κ.), Ποτού – Λιμεναρίων Θάσου (13.000 Ι.Κ.), Καλλιράχης Θάσου (3.000 Ι.Κ.), Φερρών (7.000 Ι.Κ.), Νέας Βύσσας (3.700 Ι.Κ.) και Κενταύρου (2.900 Ι.Κ.), Χωριστής (3.500 Ι.Κ.), Νικήσιανης (8.000 Ι.Κ.), Παρ. Οφρυνίου (11.860 Ι.Κ.).

2. Στερεά απόβλητα – απορρίμματα και διαχείριση

Σε ότι αφορά στη διάθεση των απορριμμάτων:

- Στην Περιφέρεια δεν εντοπίζεται κανένας ενεργός ΧΑΔΑ. Το σύνολο αυτών έχει αποκατασταθεί με εξαίρεση ενός στην Αλεξανδρούπολη που είναι μεν ανενεργός αλλά δεν έχει αποκατασταθεί ακόμη.
- Σε ότι αφορά τους ΧΥΤΑ, στην Περιφέρεια εντοπίζονται τρεις (3) ενεργοί ΧΥΤΑ, ο ΧΥΤΑ Ξάνθης (έκτασης λεκάνης απόθεσης 60,5 στρ.) και ο ΧΥΤΑ Κομοτηνής (έκτασης λεκάνης απόθεσης 35 στρ.) και ο ΧΥΤΑ Καβάλας (έκτασης λεκάνης απόθεσης 25 στρ.). Στους δυο πρώτους, τα στραγγίσματα οδηγούνται σε δεξαμενή συλλογής στραγγισμάτων. Σε αυτόν της Καβάλας τα στραγγίσματα οδηγούνται σε μονάδα δευτεροβάθμιας επεξεργασίας λυμάτων εντός του χώρου του ΧΥΤΑ.

Σύμφωνα και με το Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ) της Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, λειτουργούν:

- Πέντε (5) Κέντρα Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών (ΚΔΑΥ), το ΚΔΑΥ Ξάνθης, το ΚΔΑΥ Κομοτηνής, το ΚΔΑΥ Αλεξανδρούπολης, το ΚΔΑΥ Δράμας και το ΚΔΑΥ Διδυμότειχου.
- Δεκατέσσερις (14) Σταθμοί Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (ΣΜΑ), ο ΣΜΑ Χρυσούπολης της ΠΕ Καβάλας, ο ΣΜΑ Ξάνθης της ΠΕ Ξάνθης, τα ΣΜΑ Κομοτηνής και Σαπών της ΠΕ Ροδόπης, τα ΣΜΑ Βύσσας, Διδυμότειχου, Σουφλίου, Φερρών, Σαμοθράκης της ΠΕ Έβρου, ο ΣΜΑ Θάσου της ΠΕ Θάσου, τα ΣΜΑ Κάτω Νευροκοπίου, Δράμας της ΠΕ Δράμας και τα ΣΜΑ Καβάλας, Ελευθερούπολης της ΠΕ Καβάλας.
- Μία (1) Μονάδα Επεξεργασίας Απορριμμάτων (ΜΕΑ) στη Δράμα.

Μέσω του σχεδιασμού προβλέπονται επιπρόσθετα:

- Τρεις (3) Χώροι Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων/Υπολειμμάτων (ΧΥΤΑ/Υ), τα ΧΥΤΑ/Υ Αλεξανδρούπολης, Σαμοθράκης και Θάσου.
- Έξι (6) Μονάδες Επεξεργασίας Απορριμμάτων (ΜΕΑ), οι ΜΕΑ Ξάνθης, Κομοτηνής, Αλεξανδρούπολης, Β. Έβρου, Σαμοθράκης και Θάσου.
- Δύο (2) Κέντρα Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών (ΚΔΑΥ), το ΚΔΑΥ Κομοτηνής και το ΚΔΑΥ Σαμοθράκης.
- Ένας (1) Σταθμός Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (ΣΜΑ), ο ΣΜΑ Αλεξανδρούπολης.
- Επίσης, μέσω των ΠΕΣΔΑ έχει προταθεί η δημιουργία τουλάχιστον ενός Πράσινου Σημείου (ΠΣ) για κάθε Δήμο του ΥΔ, στα οποία θα συλλέγονται τα πράσινα απόβλητα και τα ογκώδη.
- Δύο (2) ΜΕΑ στην Καβάλα.
- Δημιουργία τουλάχιστον ενός Πράσινου Σημείου (ΠΣ) για κάθε Δήμο του ΥΔ, στα οποία θα συλλέγονται τα πράσινα απόβλητα και τα ογκώδη.

ΣΤ.15. ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

ΣΤ.15.1. Υγεία – κοινωνικές υποδομές

Οι ανάγκες των κατοίκων της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας ιατρική φροντίδα, εξυπηρετούνται από 6 Δημόσιες Υπηρεσίες Υγείας και 10 Ιδιωτικές Υπηρεσίες Υγείας. Παράλληλα υπάρχουν 72 υπηρεσίες πρόνοιας οι οποίες μεριμνούν για τη φροντίδα ηλικιωμένων, βρεφών, παιδιών και παιδιών με αναπηρία. Ποιο συγκεκριμένα:

- Στην ΠΕ Δράμας εντοπίζονται 2 δημόσιες και 4 ιδιωτικές 3βαθμιες μονάδες υγείας και 17 μονάδες πρόνοιας.
- Στην ΠΕ Καβάλας εντοπίζονται 1 δημόσια και 2 ιδιωτικές 3βαθμιες μονάδες υγείας και 28 μονάδες πρόνοιας.
- Στην ΠΕ Ξάνθης εντοπίζονται 1 δημόσια 3βαθμια μονάδα υγείας και 20 μονάδες πρόνοιας.
- Στην ΠΕ Ροδόπης εντοπίζονται 2 δημόσιες και 3 ιδιωτικές 3βαθμιες μονάδες υγείας και 17 μονάδες πρόνοιας.
- Στην ΠΕ Έβρου εντοπίζονται 2 δημόσιες και 1 ιδιωτική 3βαθμια μονάδα υγείας και 27 μονάδες πρόνοιας.

ΣΤ.15.2. Εκπαίδευση

Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (2019) για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, στην Περιφέρεια:

- Το 2018 καταγράφονται 320 μονάδες νηπιαγωγείων έχοντας σημειώσει πτώση κατά 0,3% σε σχέση με το 2017. Σε αυτές απασχολούνται 811 εκπαιδευτικοί. Ο αριθμός των εγγεγραμμένων μαθητών ήταν 8.136 μειωμένος κατά 2% σε σχέση με το 2017.
- Το 2018 καταγράφονται 346 μονάδες δημοτικών σχολείων έχοντας σημειώσει πτώση κατά 1,1% σε σχέση με το 2017. Σε αυτές απασχολούνται 4.089 εκπαιδευτικοί. Ο αριθμός των εγγεγραμμένων μαθητών ήταν 34.648 μειωμένος κατά 2,6% σε σχέση με το 2017.

Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (2020) για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, στην Περιφέρεια (πλην εκκλησιαστικών και ΣΔΕ):

- Το 2019 καταγράφονται 98 μονάδες γυμνασίων όσες και το 2018. Σε αυτές απασχολούνται 2.161 εκπαιδευτικοί. Ο αριθμός των εγγεγραμμένων μαθητών ήταν 17.392 αυξημένος κατά 0,5% σε σχέση με το 2018.
- Το 2019 καταγράφονται 64 μονάδες λυκείων έχοντας σημειώσει αύξηση κατά 1,6% σε σχέση με το 2018. Σε αυτές απασχολούνται 4.028 εκπαιδευτικοί. Ο αριθμός των εγγεγραμμένων μαθητών ήταν 13.678 αυξημένος κατά 11,3% σε σχέση με το 2018.

Αναφορικά με την τριτοβάθμια εκπαίδευση, στην Περιφέρεια εντοπίζονται 2 ιδρύματα:

- Το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο με παρουσία τμημάτων στις πόλεις Ξάνθη, Καβάλα, Κομοτηνή, Αλεξανδρούπολη και Ορεστιάδα. Ο αριθμός φοιτητών ανέρχεται σε 25.000.
- Το Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδας με παρουσία τμημάτων στις πόλεις Καβάλα, Δράμα και Διδυμότειχο. Ο αριθμός φοιτητών ανέρχεται σε 13.500.

Άλλες εκπαιδευτικές μονάδες περιλαμβάνουν:

- Δημόσια ΙΕΚ στις πόλεις Αλεξανδρούπολη, Διδυμότειχο, Δράμα, Καβάλα, Κομοτηνή, Ξάνθη, Ορεστιάδα. Σύνολο 7 μονάδες.
- Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ) στις πόλεις Αλεξανδρούπολη, Δράμα, Καβάλα, Κομοτηνή, Ξάνθη, Ορεστιάδα, Σάπες. Σύνολο 7 μονάδες.
- Πλήθος ΚΕΚ σε όλες τις πόλεις.
- Εκκλησιαστικό γυμνάσιο – λύκεια Ξάνθης.

ΣΤ.16. ΣΥΝΟΨΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΦΥΣΙΚΟΥ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΟΥΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Η Περιφέρεια ΑΜΘ έχει έκταση 14.158 τ.χλμ. από τα οποία τα 564 τ.χλμ. ανήκουν στα νησιά Θάσο και Σαμοθράκη. Η Περιφέρεια χαρακτηρίζεται από ένα σημαντικό μέτωπο ορεινών και ημιορεινών περιοχών στα βόρεια και δυτικά, που διαμορφώνεται από τον ορεινό όγκο της νότιας Ροδόπης, τα όρη της Λεκάνης και το Παγγαίο, και περιλαμβάνει τις εσωτερικές πεδιάδες και λεκάνες της Τενάγης Φιλίππων και της Λεκάνης της Δράμας. Στα νότια της περιφέρειας διαμορφώνεται ένα εκτεταμένο παραλιακό μέτωπο κατά μήκος του Θρακικού πελάγους, που χαρακτηρίζεται από μια ποικιλομορφία παραθαλάσσιων πεδινών περιοχών.

Η Περιφέρεια διατρέχεται από δύο σημαντικούς διακρατικούς ποταμούς, το Νέστο και τον Έβρο, οι οποίοι πηγάζουν στη Βουλγαρία και εκβάλλουν στο Θρακικό Πέλαγος. Σημαντικοί επίσης θεωρούνται και οι ποταμοί Αγγίτης (ο μεγαλύτερος από τους παραπόταμους του Στρυμόνα, που πηγάζει από το όρος Φαλακρό και τμήμα του βρίσκεται στην ΠΕ Δράμας), Άρδας και Ερυθροπόταμος (παραπόταμοι του ποταμού Έβρου). Στην παράκτια περιοχή μεταξύ των Δέλτα των ποταμών Νέστου και Έβρου σχηματίζονται λιμνοθάλασσες σημαντικές από πλευράς οικολογικού ενδιαφέροντος.

Οι διαφοροποιήσεις στο κλίμα από τις πεδινές παράκτιες εκτάσεις έως τα οροπέδια και τους οικισμούς στις πλαγιές των βουνών στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη είναι αξιοσημείωτες. Η ηπιότητα των χειμώνων στην παράκτια ζώνη από την Καβάλα ως την Αλεξανδρούπολη δημιουργεί ζωηρή αντίθεση με τις παρατεταμένες περιόδους χιονοπτώσεων και τις χαμηλές θερμοκρασίες από το Νευροκόπι και τον Εχίνο έως το Ορμένιο και τους άλλους βόρειους οικισμούς της ΠΕ Έβρου. Σύμφωνα με την ανάλυση του ΠΕΣΚΠΑ ΑΜΘ (περίληψη διαβούλευσης 2018, δεν έχει εγκριθεί ακόμη), σε βραχυπρόθεσμο και μεσοπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα έως το 2050, η εξέλιξη του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής συνιστά μέτριο κίνδυνο για τα ανθρωπογενή και φυσικά αποθέματα.

Η Περιφέρεια διακρίνεται για τον πλούτο των ορυκτών της πόρων. Εδώ εντοπίζονται τα μεγαλύτερα αποθέματα μαρμάρου της χώρας ενώ η εξόρυξή τους αποτελεί έναν ιδιαίτερα δυναμικό κλάδο της οικονομίας. Επίσης ιδιαίτερης αξίας αποτελούν ποικίλα αποθέματα μετάλλων και βιομηχανικών ορυκτών αλλά και το δυναμικό υδρογονανθράκων και γεωθερμίας. Στην Περιφέρεια εντοπίζεται η μόνη άντληση πετρελαίου της χώρας ενώ δυναμική είναι και η ανάπτυξη των ΑΠΕ την τελευταία δεκαετία. Στο ισχύον ΕΠΧΣΑΑ ΑΠΕ, οι ΠΕ Ροδόπης και Έβρου εντάσσονται στις περιοχές αιολικής προτεραιότητας ΠΑΠ. Ως αποτέλεσμα, αυτές οι περιοχές δέχτηκαν σημαντικό επενδυτικό ενδιαφέρον για την εγκατάσταση αιολικών μονάδων παραγωγής. Υπάρχει πλέον αξιοσημείωτη δραστηριοποίηση μονάδων ΑΠΕ (περιπτώσεις με άδεια εγκατάστασης και λειτουργίας) με έμφαση στα αιολικά και δευτερευόντως στα ηλιακά συστήματα.

Αναφορικά με τους υδατικούς πόρους και τη διαχείρισή τους, η Περιφέρεια διαμοιράζεται μεταξύ των Υδατικών Διαμερισμάτων Ανατολικής Μακεδονίας και αυτού της Θράκης με σύνολο 6 Λεκάνες Απορροής Ποταμού. Και τα δυο ΥΔ εμφανίζονται γενικά πλεονασματικά καλύπτοντας την ζήτηση τόσο από επιφανειακά όσο και από υπόγεια νερά. Ελλείμματα εμφανίζονται μόνο

κατά τις περιόδους έντονης ξηρασίας. Τα ελλείμματα δεν ξεπερνούν το 10-15% της ζήτησης κατά μέγιστον. Η κύρια ζήτηση νερού αφορά στη γεωργία. Στα προστατευόμενα υδατικά συστήματα συγκαταλέγονται αυτά για ανθρώπινη κατανάλωση. Εντοπίζονται συνολικά 7 τέτοια υπόγεια υδατικά συστήματα και 2 επιφανειακά. Στις ευπρόσβλητες περιοχές νιτρορρύπανσης περιλαμβάνονται όλες σχεδόν οι πεδινές εκτάσεις εντατικής γεωργίας ενώ στις ευαίσθητες ζώνες περιλαμβάνεται το σύνολο σχεδόν των σημαντικών υδατορευμάτων. Η πλημμυρική επικινδυνότητα εντάσσεται πλέον στους παράγοντες φυσικών κινδύνων της Περιφέρειας. Στα Σχέδια Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμυρών, προσδιορίζονται οι πεδινές ζώνες ως περιοχές με δυνητικά αυξημένη επικινδυνότητα.

Αναφορικά με τα δασικά αποθέματα, η κατάσταση των δασών κρίνεται ικανοποιητική με δεδομένη τη συνέπεια εφαρμογής των διαχειριστικών μελετών αλλά και του ελέγχου που πραγματοποιείται έστω και αν αυτός θα μπορούσε να είναι συστηματικότερος. Ωστόσο πιέσεις διατάραξης των δασικών οικοσυστημάτων εντοπίζονται σποραδικά και αφορούν σε αγροδασικές πυρκαγιές, στην υπερβόσκηση σε σημεία και σε παράνομες υλοτομίες.

Στην Περιφέρεια εντοπίζεται ένα σύνθετο μωσαϊκό βιοτόπων το οποίο με τη σειρά του αντιστοιχεί σε μια επίσης πολυποίκιλη δομή οικοσυστημάτων, με κύριο χαρακτηριστικό τους τη μεγάλη ποικιλία ειδών. Το καθεστώς προστασίας των οικοσυστημάτων της Περιφέρειας είναι σύνθετο και πολυεπίπεδο. Συμβαδίζει με εθνικές προτεραιότητες και διεθνείς δεσμεύσεις: Εθνικά Πάρκα, περιοχές Natura και Ramsar, Καταφύγια Άγριας Ζωής, Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους είναι κάποια μόνο από τα φυσικά αποθέματα σημαντικής αξίας που καταγράφονται.

Σημαντικό θεωρείται και το πολιτιστικό απόθεμα της Περιφέρειας. Εντοπίζονται πλήθος κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων – μνημεία της προϊστορικής και κλασικής εποχής, της βυζαντινής και μεταβυζαντινής εποχής αλλά και νεότερα. Επίσης, εντοπίζονται πλήθος σπηλαίων ενώ καταγράφονται αρκετοί παραδοσιακοί οικισμοί. Ο κλάδος του τουρισμού ενισχύεται καθοριστικά από την ποιότητα των φυσικών οικοσυστημάτων της Περιφέρειας. Τόσο ο ορεινός χώρος όσο και οι παράκτιες ζώνες αποτελούν αξιόλογα οικοσυστήματα με σημαντική δυναμική επισκεψιμότητας.

Η θέση της Περιφέρειας την καθιστά πύλη εισόδου προς τη χώρα από τη Βουλγαρία και την Τουρκία, με αυξημένες εμπορευματικές ροές από τους άξονες αυτούς. Στην ενίσχυση του ρόλου της αυτού συμβάλλει και η Εγνατία Οδός μαζί με τους λιμένες και αερολιμένες συνιστώντας βασικές προϋποθέσεις περαιτέρω αύξηση της προσπελασιμότητας και βελτίωσης της σύνδεσης της με τα εθνικά και διεθνή εμπορικά κέντρα. Μάλιστα, το τρέχον Εθνικό Σχέδιο Μεταφορών, αναγνωρίζοντας το ειδικό βάρος της βελτίωσης της συνδεσιμότητας της Περιφέρειας για το σύνολο της χώρας, προωθεί σχετικές παρεμβάσεις σε δίκτυα και κόμβους. Άλλες τεχνικές και κοινωνικές υποδομές περιλαμβάνουν ενδεικτικά ολοκληρωμένες αλλά και νέες σχεδιαζόμενες επενδύσεις στη διασφάλιση ύδατος, σε εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων, σε υποδομές και δίκτυα διαχείρισης των αποβλήτων αλλά και σε υποδομές εκπαίδευσης, υγείας και πρόνοιας.

Από αναπτυξιακή άποψη, η Περιφέρεια αποτελεί πληθυσμιακά την 6η Περιφέρεια της Χώρας συγκεντρώνοντας το 5,6% του πληθυσμού. Είναι αραιοκατοικημένη, με πληθυσμιακή συγκέντρωση στα κυριότερα αστικά της κέντρα. Ο πληθυσμός μειώνεται διαρκώς από το 2015-2020. Η γήρανση αποτελεί σημαντικό ζήτημα για την Περιφέρεια δεδομένου ότι ο δείκτης γήρανσης από το 2015 αυξάνεται διαρκώς και το 2020 η τιμή του ήταν 164,3% με εθνικό μέσο όρο 147,5%. Η αύξηση του δείκτη σηματοδοτεί τη συρρίκνωση του πληθυσμού και την επακόλουθη δυσμενή επίπτωση σε τομείς όπως η οικονομία, η παραγωγικότητα και η ανταγωνιστικότητα.

Σε ότι αφορά στην απασχόληση και παρά την κρίση, παρουσίασε αύξηση από το 2015 ως και το 2019. Όμως, η τάση αυτή ανακόπηκε με την εμφάνιση του Covid-19. Σημαντικό πρόβλημα εξακολουθεί να αποτελεί η μακροχρόνια ανεργία (74,5% το 2019) καθώς η ΠΑΜΘ συγκαταλέγεται στις Περιφέρειες της ΕΕ-27 με τα υψηλότερα ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας. Αναφορικά με το μορφωτικό επίπεδο η Περιφέρεια κατατάσσεται μεταξύ των Περιφερειών της χώρας με τα υψηλότερα ποσοστά αναλφάβητου πληθυσμού (5%). Παράλληλα, το ποσοστό πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (16,91%) είναι το τρίτο χαμηλότερο στη χώρα με μεγάλη απόκλιση από τον εθνικό μέσο όρο (23,61%). Το φαινόμενο της σχολικής διαρροής παρότι τα τελευταία χρόνια έχει μειωθεί σημαντικά, εξακολουθεί να παραμένει σε υψηλά επίπεδα.

Σε οικονομικούς όρους το ΑΕΠ της Περιφέρειας ανέρχεται, για το 2019, σε 8.456,35 εκ. € (ΜΑΔ) και αποτελεί την 8η επίδοση μεταξύ των 13 Περιφερειών της χώρας. Λαμβάνοντας υπόψη το κατά κεφαλήν ΑΕΠ (14.100 ΜΑΔ) η Περιφέρεια καταλαμβάνει τη 12η θέση αποτελώντας μια από τις φτωχότερες περιφέρειες της ΕΕ. Σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Περιφερειακό Δείκτη Ανταγωνιστικότητας (2019), κατατάσσεται στην 265η θέση μεταξύ 268 Περιφερειών της ΕΕ. Βρίσκεται στο χαμηλότερο επίπεδο ανάπτυξης, υστερώντας του ευρωπαϊκού μέσου όρου σε κάθε παράμετρο που συνεκτιμά ο δείκτης. Στην Περιφέρεια υπάρχουν σημαντικοί πόροι που εξακολουθούν να αποτελούν βασικούς παραγωγικούς συντελεστές και ταυτόχρονα ευκαιρίες επιχειρηματικών και παραγωγικών δραστηριοτήτων, ενδεικτικά αναφέρονται τα μη μεταλλικά ορυκτά, τα γεωθερμικά πεδία, εκτάσεις υψηλής παραγωγικότητας, δασικοί και υδάτινοι πόροι. Η οικονομία χαρακτηρίζεται από παραγωγικό πρότυπο με προσανατολισμό κυρίως στον αγροτικό τομέα και τη μεταποίηση ισχυρών εισροών από τον πρωτογενή τομέα, καθώς και σημαντική συσσώρευση επενδυμένου κεφαλαίου κυρίως με μορφή υποδομών.

Οι παραπάνω διαπιστώσεις αποτελούν κρίσιμους παράγοντες διαμόρφωσης της οικονομικής δραστηριότητας και της κοινωνικής πραγματικότητας και καθορίζουν τις δυνατότητες της Περιφέρειας να αξιοποιήσει τα πλεονεκτήματά της, να αναστρέψει τις αδυναμίες της και να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις που προκύπτουν. Υπό τις πρόσθετες νέες συνθήκες έντασης του διεθνούς και δια-περιφερειακού ανταγωνισμού, αλλαγών στην εθνική και ευρωπαϊκή ενεργειακή αγορά, τις διαρθρωτικές αδυναμίες του παραγωγικού συστήματος που επιμένουν, σε συνδυασμό με την ανάγκη προσαρμογής σε νέες προκλήσεις (κλιματική αλλαγή), δημιουργούν ένα ασφυκτικό πλαίσιο που πρέπει να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά η Περιφέρεια ώστε να αποκτήσει ένα ασφαλές περιβάλλον ισόρροπης και σταθερής ανάπτυξης με βιώσιμες θέσεις απασχόλησης, ποιοτικό περιβάλλον και κοινωνική συνοχή.

Ζ. ΕΚΤΙΜΗΣΗ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η εκτίμηση των επιπτώσεων αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο η εφαρμογή του Προγράμματος θα επηρεάσει τον καθένα από τους περιβαλλοντικούς στόχους οι οποίοι καθορίζονται από τη διαπίστωση των τάσεων και των προοπτικών της Περιφέρειας σε συσχέτιση με τις επιλογές των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων του νέου ΠΕΠ. Στη βάση αυτής της συσχέτισης (περιβαλλοντικών στόχων και δυνητικών επιπτώσεων - επιδράσεων) πραγματοποιείται η αξιολόγηση με χρήση κλίμακας ποιοτικών παραμέτρων και παρατίθεται η σχετική τεκμηρίωση. Τέλος περιγράφονται κατευθύνσεις και προσαρμογές για την αντιμετώπιση των πιθανών επιπτώσεων - επιδράσεων από την υλοποίηση των επιλογών του Προγράμματος. Κεντρικό αξιολογικό περίγραμμα της εκτίμησης - αξιολόγησης και αντιμετώπισης των δυνητικών επιπτώσεων - επιδράσεων είναι η στρατηγική επιλογή της βιώσιμης ανάπτυξης, δηλαδή η ισότιμη θεώρηση προτεραιοτήτων όπως η οικονομική ανάπτυξη, η κοινωνική συνοχή και η προστασία των πόρων του περιβάλλοντος.

Ζ.1. ΑΚΟΛΟΥΘΟΥΜΕΝΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η μεθοδολογία που ακολουθείται για την εκτίμηση και αξιολόγηση των επιπτώσεων βασίζεται στην αξιολόγηση δημοσιοποιημένων ΣΜΠΕ των διαφόρων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης καθώς και στις προτάσεις του "Εγχειρίδιο των ΣΠΕ για Στρατηγικές Συνοχής 2007-2013", έκδοσης 2006 (Handbook on SEA of Cohesion Policy 2007-2013, Greening Regional Development Programmes Network). Η τελική μέθοδος που επιλέγεται αποτελεί προσαρμογή των ανωτέρω στη βάση των ειδικότερων στοχεύσεων του Προγράμματος, της ανάλυσης των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του χώρου της Περιφέρειας ΑΜΘ και της εξειδίκευση των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων. Η γενική διάρθρωση της ακολουθούμενης μεθοδολογίας παρουσιάζεται ως εξής:

- Στο πρώτο στάδιο πραγματοποιείται ο καθορισμός των γενικών και των ειδικότερων περιβαλλοντικών στόχων σε συνάφεια με τις στρατηγικές επιλογές του Προγράμματος και της περιβαλλοντικής πολιτικής.
- Αφού καθορισθούν οι περιβαλλοντικοί στόχοι, εξετάζεται η ειδικότερη συσχέτισή τους με τις αναπτυξιακές προτεραιότητες του Προγράμματος και αποσαφηνίζονται σε ένα πρώτο βαθμό οι βασικές επιπτώσεις – επιδράσεις επί των στόχων που έχουν επιλεγεί.
- Στη συνέχεια αναλύονται οι επιπτώσεις - επιδράσεις, πρωτογενείς - δευτερογενείς, θετικές και αρνητικές ανά περιβαλλοντικό στόχο και ανά αναπτυξιακή προτεραιότητα. Γίνεται περιγραφή της θετικής ή αρνητικής επίπτωσης των προβλέψεων και επίσης καταγράφονται οι αναδράσεις στα περιβαλλοντικά ζητήματα και αξιολογείται η ένταση αυτών στη βάση αναγνώρισης των όποιων αρνητικών επιπτώσεων. Καταγράφεται επίσης η χρονική εξέλιξη αυτών σε βραχυπρόθεσμο ή μεσο-μακροπρόθεσμο ορίζοντα, όπως και η μονιμότητά τους.
- Ακολούθως πραγματοποιείται η σωρευτική αξιολόγηση των επιπτώσεων - επιδράσεων και καταγράφονται – κωδικοποιούνται αναλυτικότερα οι επιπτώσεις που λειτουργούν με θετικό - ουδέτερο ή αρνητικό τρόπο στα περιβαλλοντικά και εν γένει αναπτυξιακά χαρακτηριστικά του χώρου της Περιφέρειας.

- Τέλος παρουσιάζεται πλαίσιο προτάσεων για την απάλυνση των κινδύνων και την πρόβλεψη μη αποδεκτών συνεπειών.

Ζ.2. ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

Μέσα από την εξέταση του στρατηγικού οράματος της Περιφέρειας, των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων που υιοθετούνται σε συνάφεια με στόχους αναπτυξιακής πολιτικής και του τρόπου εξειδίκευσης αυτών σε μέτρα εφαρμογής - δράσεις, σε συνδυασμό με τις διακριβώσεις της εθνικής περιβαλλοντικής πολιτικής, δομήθηκαν οι περιβαλλοντικοί στόχοι. Αυτοί, καθώς εξειδικεύουν τη γενική στρατηγική κατεύθυνση περί βιώσιμης ανάπτυξης, επιχειρούν την εισαγωγή των στοιχείων του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος στις προγραμματικές κατευθύνσεις της Περιφέρειας με τρόπο που αφενός υποστηρίζεται η αναπτυξιακή προοπτική και αφετέρου διατηρείται η ποιότητα των περιβαλλοντικών παραμέτρων ως συστατικά τρεχουσών και μελλοντικών επιδιώξεων και ευκαιριών.

Οι γενικοί περιβαλλοντικοί στόχοι εντοπίζονται: α) στη διατήρησης της βιοποικιλότητας, β) στην προστασία και αξιοποίηση των υδατικών αποθεμάτων, γ) στην προστασία και ανάδειξη του τοπίου, δ) στην προστασία των εδαφών, ε) στην αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, στ) στην αντιμετώπιση οχλήσεων θορύβου, ζ) στην προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, η) στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και θ) στην κοινωνική και εδαφική συνοχή. Παράλληλα, οι ανωτέρω περιβαλλοντικοί στόχοι εξειδικεύονται περαιτέρω ώστε να προβάλλεται με ακρίβεια η εστιασμένη σχέση των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων του Προγράμματος με τα ζητήματα περιβαλλοντικής προστασίας και διατήρησης και να διαμορφώνεται έτσι ένα ικανοποιητικό μεθοδολογικό πλαίσιο αποτίμησης των επιπτώσεων - επιδράσεων. Οι ειδικοί περιβαλλοντικοί στόχοι εστιάζουν στα βασικά ζητήματα που σχετίζονται με το Πρόγραμμα αποφεύγοντας την επέκταση σε ευρεία και γενικά προβλήματα.

Στο σχετικό πίνακα παρουσιάζονται οι γενικοί περιβαλλοντικοί στόχοι και η διασύνδεσή τους με τους ειδικότερους. Επιλέγονται 9 γενικοί και 32 ειδικοί περιβαλλοντικοί στόχοι. Σημειώνεται επίσης ότι η εξειδίκευση των περιβαλλοντικών στόχων συνδέεται και με την επιλογή των δεικτών αποτίμησης των επιπτώσεων - επιδράσεων, όπως θα παρουσιαστεί σε επόμενο κεφάλαιο.

Πίνακας Ζ.1. Εξειδίκευση περιβαλλοντικών στόχων

Γενικός περιβαλλοντικός στόχος	Ειδικός περιβαλλοντικός στόχος
Διατήρηση βιοποικιλότητας	<ul style="list-style-type: none"> • Προστασία φυσικών αποθεμάτων κατά την επέκταση των υποδομών • Ανάδειξη φυσικών αποθεμάτων και προστατευόμενων οικολογικά ζωνών
Προστασία και αξιοποίηση των υδατικών αποθεμάτων	<ul style="list-style-type: none"> • Ασφάλεια πρόσβασης του πληθυσμού σε νερό • Υποστήριξη επενδύσεων διαχείρισης αστικών λυμάτων • Υποστήριξη μέτρων ΣΔΑΑΠ • Υποστήριξη επενδύσεων διαχείρισης στερεών αποβλήτων

Γενικός περιβαλλοντικός στόχος	Ειδικός περιβαλλοντικός στόχος
Προστασία και ανάδειξη του τοπίου	<ul style="list-style-type: none"> • Ολοκληρωμένη παρέμβαση σε αστικές ζώνες και στην ύπαιθρο • Ανάδειξη φυσικών και ανθρωπογενών αποθεμάτων
Προστασία των εδαφών	<ul style="list-style-type: none"> • Υποστήριξη επενδύσεων διαχείρισης αστικών λυμάτων • Υποστήριξη επενδύσεων διαχείρισης στερεών αποβλήτων • Πρόληψη και αντιμετώπιση κινδύνων πλημμυρών και άλλων φυσικών καταστροφών
Αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανση	<ul style="list-style-type: none"> • Ενίσχυση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας • Λειτουργική αναβάθμιση του δικτύου μεταφορών • Παρακολούθηση ποιότητας αέρα
Αντιμετώπιση οχλήσεων θορύβου	<ul style="list-style-type: none"> • Ενίσχυση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας • Λειτουργική αναβάθμιση του δικτύου μεταφορών • Παρακολούθηση επιπέδων θορύβου
Προστασία και ανάδειξη πολιτιστικής κληρονομιάς	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάδειξη πολιτιστικού αποθέματος • Βελτίωση προσβασιμότητας των πολιτιστικών πόρων
Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή	<ul style="list-style-type: none"> • Προώθηση μέτρων ενεργειακής απόδοσης και αναβάθμισης • Επέκταση των ΑΠΕ στην κτηριοδομή • Εκμετάλλευση της γεωθερμίας • Πρόληψη και αντιμετώπιση κινδύνων πλημμυρών και άλλων φυσικών καταστροφών • Ευαισθητοποίηση πληθυσμού
Κοινωνική και εδαφική συνοχή	<ul style="list-style-type: none"> • Ενίσχυση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης • Προώθηση έρευνας και καινοτομίας των επιχειρήσεων • Αναβάθμιση κοινωνικής υποδομής υγείας, πρόνοιας, αθλητισμού, έρευνας και εκπαίδευσης • Προώθηση του τουριστικού προϊόντος • Προώθηση της απασχόλησης και βελτίωση των δεξιοτήτων του πληθυσμού • Στήριξη ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, των Ρομά και των μεταναστών • Καταπολέμηση της φτώχειας • Αναβάθμιση οδικών προσβάσεων και διασύνδεσης με τα ΔΕΔ-Μ

Ζ.3. ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Η συσχέτιση των γενικών και ειδικών περιβαλλοντικών στόχων με τις επιλογές των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων διαμορφώνεται μέσα από την κατανόηση των βασικών περιβαλλοντικών επιδιώξεων μέσα από την εθνική πολιτική και την εξειδίκευσή της στον περιφερειακό χώρο. Έτσι, η περιβαλλοντική θεώρηση ανά αναπτυξιακή προτεραιότητα καταγράφεται ακολούθως, ενώ συνθετικά αποτυπώνεται στο σχετικό πίνακα που ακολουθεί.

2.3.1. Προτεραιότητα 1. Προώθηση της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας

Η συγκεκριμένη αναπτυξιακή προτεραιότητα εστιάζει στην προώθηση της έρευνας, της τεχνολογίας, της καινοτομίας και της δικτύωσης των επιχειρήσεων για την ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας τους αλλά και την προώθηση του ψηφιακού μετασχηματισμού του δημόσιου τομέα. Πιο συγκεκριμένα επιδιώκεται:

- Η ανάπτυξη και ενίσχυση των ικανοτήτων έρευνας και καινοτομίας και αξιοποίηση των προηγμένων τεχνολογιών. Οι υποστηριζόμενες δράσεις αφορούν στην ενίσχυση των επιχειρήσεων για έρευνα – καινοτομία αλλά και τη συνεργασία τους με ερευνητικούς και ακαδημαϊκούς φορείς αλλά και στην αναβάθμιση των δημόσιων ερευνητικών υποδομών και Πανεπιστημιακών εργαστηρίων της Περιφέρειας,.
- Η εκμετάλλευση των οφελών της ψηφιοποίησης για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις, τους ερευνητικούς οργανισμούς και τις δημόσιες αρχές. Οι υποστηριζόμενες δράσεις περιλαμβάνουν την ανάπτυξη ψηφιακών εφαρμογών προς πολίτες και επιχειρήσεις και την ανάπτυξη ψηφιακών εφαρμογών στους τομείς τουρισμού – πολιτισμού, στο πλαίσιο των ολοκληρωμένων χωρικών επενδύσεων.
- Η ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και δημιουργία θέσεων εργασίας στις ΜΜΕ, μέσω παραγωγικών επενδύσεων. Οι υποστηριζόμενες δράσεις περιλαμβάνουν την ενίσχυση υφιστάμενων και ίδρυση νέων επιχειρήσεων κατά προτεραιότητα σε τομείς της στρατηγικής RIS3, την ενίσχυση της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων και στήριξη των εξαγωγών κατά προτεραιότητα σε τομείς της στρατηγικής RIS3, αλλά και την αναβάθμιση των μηχανισμών και δομών στήριξης των επιχειρήσεων.

Με βάση αυτές τις επιλογές, οι περιβαλλοντικοί στόχοι αφορούν:

- Στην ενίσχυση της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής: μέσω της επέκτασης των υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης τόσο για τις λειτουργίες του δημοσίου όσο και για την εξυπηρέτηση των πολιτών και μέσω της προώθησης της έρευνας και καινοτομίας των επιχειρήσεων (έμφαση στη στρατηγική RIS3) γεγονός που συνδέεται με την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειάς τους και την επέκταση του παραγωγικού τους αποτυπώματος. Προοπτικά τέτοιες επιλογές ενισχύουν την οικονομία της Περιφέρειας, ενδυναμώνουν την κοινωνική συνοχή μέσω διατήρησης και επέκτασης του εισοδήματος ενώ παρεμβαίνουν και στην αποδοτικότητα των προσφερόμενων δημόσιων υπηρεσιών προς τους πολίτες.

2.3.2. Προτεραιότητα 2. Βιώσιμη διαχείριση πόρων και υποδομών

Η συγκεκριμένη αναπτυξιακή προτεραιότητα εστιάζει στην προώθηση μέτρων ενεργειακής απόδοσης του κτιριακού αποθέματος, την προώθηση της γεωθερμίας, την προώθηση μέτρων προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και πρόληψης σχετικών κινδύνων (πλημμύρες, διάβρωση), την προώθηση μέτρων διασφάλισης νερού ύδρευσης, την εφαρμογή προβλέψεων διαχείρισης των υδάτων και την υποστήριξη των υποδομών επεξεργασίας και διάθεσης των λυμάτων και την προώθηση υποδομών διαχείριση των αποβλήτων. Πιο συγκεκριμένα επιδιώκεται:

- Η προώθηση της ενεργειακής απόδοσης και μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Οι υποστηριζόμενες δράσεις αφορούν στην εξοικονόμηση ενέργειας σε

δημόσια / δημοτικά κτίρια περιφερειακής και τοπικής αρμοδιότητας σε τομείς όπως υγεία, εκπαίδευση, αθλητισμός, πολιτισμός, δημόσια διοίκηση και αυτοδιοίκηση και την ενεργειακή αναβάθμιση δημόσιων χώρων και υποδομών.

- Η προώθηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας σύμφωνα με την Οδηγία (ΕΕ) 2018/2001, συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων βιωσιμότητας που καθορίζονται σε αυτήν. Οι υποστηριζόμενες δράσεις περιλαμβάνουν την ανάπτυξη βασικών υποδομών και εφαρμογών για την αξιοποίηση της γεωθερμίας σε αστικές, αγροτικές και βιομηχανικές περιοχές.
- Η προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης του κινδύνου καταστροφών, της ανθεκτικότητας, λαμβάνοντας υπόψη προσεγγίσεις που βασίζονται στο οικοσύστημα. Οι υποστηριζόμενες δράσεις περιλαμβάνουν παρεμβάσεις αντιπλημμυρικής προστασίας, την ενίσχυση υποδομών πολιτικής προστασίας για πρόληψη και διαχείριση κινδύνων που συνδέονται με το κλίμα και παρεμβάσεις προστασίας ακτών και εδαφών από διάβρωση.
- Η προαγωγή της πρόσβασης στο νερό και της βιώσιμης διαχείρισης του νερού. Οι υποστηριζόμενες δράσεις περιλαμβάνουν την κατασκευή ή/και αναβάθμιση υποδομών ύδρευσης, την αναβάθμιση των δικτύων ύδρευσης με εφαρμογή συστημάτων τηλεελέγχου – τηλεχειρισμού και περιορισμός των διαρροών, την υποστήριξη των Σχεδίων Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών, παρεμβάσεις για την διασφάλιση πρόσβασης σε ποιοτικό πόσιμο νερό (Master Plan, Σχέδια Ασφάλειας Νερού, κ.α.), την ανάπτυξη δικτύου παρακολούθησης επιφανειακών και υπογείων υδάτων, την κατασκευή ή/και βελτίωση υποδομών συλλογής και επεξεργασίας αστικών λυμάτων κατά προτεραιότητα για την κάλυψη οικισμών Γ΄ Προτεραιότητας και τουριστικών περιοχών ή περιοχών με ευαίσθητο περιβαλλοντικά αποδέκτη.
- Η προαγωγή της μετάβασης σε μια κυκλική οικονομία και αποδοτική ως προς τους πόρους οικονομία. Οι υποστηριζόμενες δράσεις περιλαμβάνουν τη δημιουργία και δικτύωση Πράσινων Σημείων, την ενίσχυση τοπικών υποδομών του συστήματος ΔσΠ (π.χ. γωνίες ανακύκλωσης), την προμήθεια εξοπλισμού συλλογής βιοαποβλήτων και την πρόληψη, ελαχιστοποίηση, διαλογή, ανακύκλωση οικιακών αποβλήτων.

Με βάση αυτές τις επιλογές, οι περιβαλλοντικοί στόχοι αφορούν:

- Στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή: μέσω του εκσυγχρονισμού του κτηριακού αποθέματος ώστε να εξοικονομείται ενέργεια, μέσω της προώθησης της γεωθερμίας και μέσω ενίσχυσης της πρόληψης λόγω επίτασης του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής, κυρίως με παρεμβάσεις διαχείρισης κινδύνου (αντιπλημμυρικά, αντιδιαβρωτικά). Προοπτικά τέτοιες επιλογές οδηγούν στην εξοικονόμησης ενέργειας, κυρίως αυτής που προέρχεται από την καύση ορυκτών καυσίμων, συγκράτησης της έκλυσης στην ατμόσφαιρα αερίων του θερμοκηπίου και προστασία των φυσικών και ανθρωπογενών αποθεμάτων από κινδύνους και καταστροφές.
- Στην αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης: μέσω του εκσυγχρονισμού του κτηριακού αποθέματος ώστε να εξοικονομείται ενέργεια αλλά και μέσω της προώθησης της γεωθερμίας. Προοπτικά τέτοιες επιλογές οδηγούν στην αντικατάσταση της χρήσης ορυκτών καυσίμων και άρα στην ελάττωση έκλυσης στην ατμόσφαιρα αερίων ρύπων.
- Στην προστασία και αξιοποίηση των υδατικών αποθεμάτων: μέσω της υλοποίησης υποδομών ασφαλούς πρόσβασης του πληθυσμού σε νερό, μέσω υλοποίησης

προβλέψεων επεξεργασίας και ενδεδειγμένης διάθεσης των αστικών λυμάτων και απορριμμάτων και μέσω υποστήριξης μέτρων του ΣΔΛΑΠ. Προοπτικά τέτοιες επιλογές ενισχύουν την ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων και την προστασία των αποδεκτών από τη ρύπανση αλλά και την εν γένει προσέγγιση των στόχων του ΣΔΛΑΠ αναφορικά με τη αποκατάσταση μιας καλής ποσοτικής, χημικής και οικολογικής κατάστασης των υδάτινων σωμάτων.

- Στην προστασία των εδαφών: μέσω υλοποίησης προβλέψεων επεξεργασίας και ενδεδειγμένης διάθεσης των αστικών λυμάτων και των στερεών αποβλήτων - απορριμμάτων και μέσω ενίσχυσης της πρόληψης λόγω επίτασης του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής. Προοπτικά τέτοιες επιλογές ενισχύουν την προστασία των αποδεκτών από τη ρύπανση και την προστασία των φυσικών και ανθρωπογενών αποθεμάτων από κινδύνους και καταστροφές.

2.3.3. Προτεραιότητα 3. Βελτίωση της συνδεσιμότητας της Περιφέρειας

Η συγκεκριμένη αναπτυξιακή προτεραιότητα εστιάζει στην επέκταση και αναβάθμιση του ενδοπεριφερειακού οδικού δικτύου και την καλύτερη διασύνδεσή του με το οδικό πλέγμα της Εγνατίας Οδού (ΔΕΔ-Μ), τον εκσυγχρονισμό του σιδηροδρομικού δικτύου, την ενδυνάμωση των συνδυασμένων και πολυτροπικών μεταφορών και στη βελτίωση της οδικής ασφάλειας. Πιο συγκεκριμένα επιδιώκεται:

- Η ανάπτυξη ενός ανθεκτικού στην κλιματική αλλαγή, έξυπνου, ασφαλούς, βιώσιμου και διατροφικού ΔΕΔ-Μ. Οι υποστηριζόμενες δράσεις περιλαμβάνουν την ανάπτυξη/αναβάθμιση του αναλυτικού διευρωπαϊκού οδικού δικτύου και των συνοριακών σταθμών.
- Η ανάπτυξη και ενίσχυση της βιώσιμης, ανθεκτικής στην κλιματική αλλαγή, έξυπνης και διατροφικής εθνικής, περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας, με καλύτερη πρόσβαση στην ΔΕΔ-Μ και στην διασυνοριακή κινητικότητα. Οι υποστηριζόμενες δράσεις περιλαμβάνουν την ενίσχυση της προσπελασιμότητας σε ενδοπεριφερειακό και διαπεριφερειακό επίπεδο, τη λειτουργική αναβάθμιση και οδική ασφάλεια του ενδοπεριφερειακού οδικού δικτύου και την υποστήριξη λιμενικών υποδομών μικρής κλίμακας.

Με βάση αυτές τις επιλογές, οι περιβαλλοντικοί στόχοι αφορούν:

- Στην ενίσχυση της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής: μέσω επέκτασης, αναβάθμισης και βελτίωσης των οδικών υποδομών πρόσβασης επιμέρους τμημάτων της Περιφέρειας αλλά και μέσω της διασύνδεσης αυτής με τα ευρύτερα οδικά δίκτυα εθνικής εμβέλειας. Προοπτικά τέτοιες επιλογές ενισχύουν τη συνδεσιμότητα περιοχών και πληθυσμού της Περιφέρειας με σημαντικά αστικά κέντρα βελτιώνοντας με έμμεσο τρόπο την πρόσβαση σε υπηρεσίες υψηλότερου επιπέδου. Αμφίδρομα, ενισχύονται οι συνθήκες προσπελασιμότητας του περιφερειακού χώρου γεγονός που μπορεί να συσχετιστεί με την αύξηση της επισκεψιμότητας για τουριστικούς ή άλλους λόγους.
- Στην προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς: μέσω της βελτίωσης της προσπελασιμότητας στους πολιτιστικούς χώρους και μνημεία. Προοπτικά η βελτίωση της προσπελασιμότητας οδηγεί σε αύξηση της επισκεψιμότητας γεγονός που συνιστά συνθήκη για την περαιτέρω ανάδειξη του πολιτιστικού και ιστορικού αποθέματος της Περιφέρειας.

- Στη διατήρηση της βιοποικιλότητας: μέσω της βελτίωσης της προσβασιμότητας στις φυσικές ζώνες της Περιφέρειας. Προοπτικά η βελτίωση της προσβασιμότητας οδηγεί σε αύξηση της επισκεψιμότητας γεγονός που μπορεί να συνδεθεί με συνθήκες ανάδειξης του οικολογικού αποθέματος αλλά και τη διαμόρφωση δυνητικά συνθηκών πίεσης. Η ανάπτυξη νέων υποδομών μεταφορών αυτή καθαυτή ενδέχεται να επιφέρει πίεση αλλαγής χρήσης και αποκοπής οικοσυστημάτων, ειδικά όταν αυτή χωροθετείται σε ζώνες χαρακτηρισμένης αξίας.

Z.3.4. Προτεραιότητα 4. Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής (ΕΤΠΑ)

Η συγκεκριμένη αναπτυξιακή προτεραιότητα εστιάζει στην αναβάθμιση των υποδομών (κτιριακών και άλλων) όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης και κατάρτισης, των υποδομών (κτιριακών και άλλων) της υγείας και μέριμνας, την επέκταση – αποκατάσταση – ανάδειξη των πολιτιστικών υποδομών και μνημείων και των τουριστικών πόρων της Περιφέρειας. Πιο συγκεκριμένα επιδιώκεται:

- Η βελτίωση της ισότιμης πρόσβασης σε χωρίς αποκλεισμούς και ποιοτικές υπηρεσίες εκπαίδευσης, κατάρτισης και διά βίου μάθησης μέσω της ανάπτυξης προσβάσιμων υποδομών, μεταξύ άλλων με την ενίσχυση της ανθεκτικότητας της εξ αποστάσεως και της διαδικτυακής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Οι υποστηριζόμενες δράσεις περιλαμβάνουν την κατασκευή νέων και αναβάθμιση υφισταμένων υποδομών προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας, την κατασκευή νέων και αναβάθμιση υφισταμένων εκπαιδευτικών μονάδων όλων των βαθμίδων, συμπεριλαμβανομένης της επαγγελματικής εκπαίδευσης, την προμήθεια, εγκατάσταση και αναβάθμιση εξοπλισμού εκπαιδευτικών μονάδων / ιδρυμάτων όλων των βαθμίδων.
- Η προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, νοικοκυριών με χαμηλό εισόδημα και μειονεκτουσών ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με ειδικές ανάγκες, μέσω ολοκληρωμένων δράσεων που περιλαμβάνουν υπηρεσίες στέγασης και κοινωνικές υπηρεσίες. Οι υποστηριζόμενες δράσεις περιλαμβάνουν τη δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός υποδομών κοινωνικής μέριμνας και ένταξης καθώς και τη δημιουργία και βελτίωση βασικών υποδομών και δικτύων σε υποβαθμισμένους οικισμούς, όπως των Ρομά.
- Η εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη και ενίσχυση της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγείας, συμπεριλαμβανομένης της πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης, και προώθηση της μετάβασης από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα που βασίζεται στην οικογένεια και στην τοπική κοινότητα. Οι υποστηριζόμενες δράσεις περιλαμβάνουν τη δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός υποδομών υγείας, την προμήθεια κινητού εξοπλισμού υγείας και την προμήθεια υγειονομικού εξοπλισμού και υλικού για την αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης.
- Η ενίσχυση του ρόλου του πολιτισμού και του βιώσιμου τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική καινοτομία. Οι υποστηριζόμενες δράσεις περιλαμβάνουν την προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση πολιτιστικών υποδομών, την ανάπτυξη ολοκληρωμένων προσβάσιμων τουριστικών προορισμών, την προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση αξιόλογων χώρων φυσικής κληρονομιάς και την ενίσχυση υποδομών προσβασιμότητας σε αυτούς, την προστασία και ανάπτυξη υποδομών και υπηρεσιών (εναλλακτικού) τουρισμού, την προβολή και ανάδειξη της

πολιτιστικής κληρονομιάς και την προβολή τουριστικών πόρων και θεματικών μορφών τουρισμού.

Με βάση αυτές τις επιλογές, οι περιβαλλοντικοί στόχοι αφορούν:

- Στην ενίσχυση της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής: μέσω της αναβάθμισης κοινωνικών υποδομών υγείας, πρόνοιας και εκπαίδευσης και των συνθηκών πρόσβασης σε αυτά, μέσω της προώθησης της απασχόλησης, μέσω της στήριξης ευπαθών ομάδων του πληθυσμού και μέσω ενεργειών για την προώθηση του τουριστικού προϊόντος βάσει της προβολής των φυσικών και ανθρωπογενών αποθεμάτων της Περιφέρειας. Προοπτικά τέτοιες επιλογές ενισχύουν το πλέγμα προστασίας του πληθυσμού αναφορικά με την πρόσβαση αυτού σε ικανοποιητικές συνθήκες υγείας, περίθαλψης και πρόνοιας. Επίσης ενισχύουν το κοινωνικό κεφάλαιο μέσα από τη στήριξη των υπηρεσιών εκπαίδευσης και κατάρτισης αλλά και της γνώσης επί κρίσιμων παραγωγικών δυνατοτήτων όπως ο οικοτουρισμός. Παράλληλα βελτιώνουν τις συνθήκες συνοχής του πληθυσμού μέσα από τη στήριξη του εισοδήματος και των ευπαθών ομάδων αλλά και των ομάδων που διαβιούν σε συνθήκες μειονεξίας.
- Στην προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς: μέσω της ανάδειξης και βιώσιμης ένταξης των πολιτιστικών πόρων σε ενέργειες και πρωτοβουλίες τουριστικής ανάπτυξης καθώς και μέσω της προώθησης της ψηφιακής προσβασιμότητας των πολιτιστικών πόρων. Προοπτικά η ανάδειξη και βελτίωση της προσβασιμότητας των πολιτιστικών πόρων δημιουργεί τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την προστασία τους.
- Στη διατήρηση της βιοποικιλότητας: μέσω της βελτίωσης της προσβασιμότητας στις φυσικές ζώνες της Περιφέρειας. Προοπτικά η βελτίωση της προσβασιμότητας οδηγεί σε αύξηση της επισκεψιμότητας γεγονός που μπορεί να συνδεθεί με συνθήκες ανάδειξης του οικολογικού αποθέματος αλλά και τη διαμόρφωση δυνητικά συνθηκών πίεσης.

2.3.5. Προτεραιότητα 5. Κοινωνική ενσωμάτωση και αντιμετώπιση της φτώχειας (ΕΚΤ+)

Η συγκεκριμένη αναπτυξιακή προτεραιότητα εστιάζει στην αντιμετώπιση της ανεργίας, στην προώθηση της απασχόλησης σε ανταγωνιστικούς κλάδους, στην προώθηση προγραμμάτων απασχόλησης, προγραμμάτων βελτίωσης των δεξιοτήτων (και των ψηφιακών) του πληθυσμού και των ευπαθών ομάδων, ειδικών προγραμμάτων στήριξης και ένταξης των Ρομά και πολιτών τρίτων χωρών, προγραμμάτων καταπολέμησης της φτώχειας και των συνεπειών της, παροχή αναβαθμισμένων υπηρεσιών υγείας, πρόνοιας και περίθαλψης, υποστήριξη του παιδιού και ειδικά των ευπαθών ομάδων. Πιο συγκεκριμένα επιδιώκεται:

- Η βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και μέτρα ενεργοποίησης για όλα τα άτομα που αναζητούν εργασία, συγκεκριμένα, τους νέους, ιδίως μέσω της υλοποίησης των εγγυήσεων για τη νεολαία, τους μακροχρόνια ανέργους και τις μειονεκτούσες ομάδες στην αγορά εργασίας, και για τα οικονομικώς αδρανή άτομα, καθώς και μέσω της προώθησης της αυτοαπασχόλησης και της κοινωνικής οικονομίας. Οι υποστηριζόμενες δράσεις περιλαμβάνουν τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας για ανέργους σε επιχειρήσεις (ΝΘΕ) κατά προτεραιότητα σε τομείς της στρατηγικής RIS3, τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας για ανέργους σε επιχειρήσεις (ΝΘΕ σε περιοχές εφαρμογής ολοκληρωμένων χωρικών στρατηγικών (ΒΑΑ και ΟΧΕ), την ενίσχυση της αυτοαπασχόλησης (ίδρυση επιχειρήσεων από ανέργους - Νέοι Ελεύθεροι Επαγγελματίες

ΝΕΕ) κατά προτεραιότητα σε τομείς της στρατηγικής RIS3 και την ενίσχυση της αυτοαπασχόλησης (ίδρυση επιχειρήσεων από άνεργους - Νέοι Ελεύθεροι Επαγγελματίες ΝΕΕ) σε περιοχές εφαρμογής ολοκληρωμένων χωρικών στρατηγικών (ΒΑΑ και ΟΧΕ).

- Η προώθηση της ίσης πρόσβασης σε ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση και κατάρτιση και της ολοκλήρωσης τους, ιδίως για τις μειονεκτούσες ομάδες, από την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, έως τη γενική και επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς και περεταίρω έως την τριτοβάθμια εκπαίδευση, και την εκπαίδευση και επιμόρφωση ενηλίκων, συμπεριλαμβανομένης της διευκόλυνσης της μαθησιακής κινητικότητας για όλους και της προσβασιμότητας για άτομα με αναπηρίες. Οι υποστηριζόμενες δράσεις περιλαμβάνουν την προώθηση και υποστήριξη παιδιών για την ένταξή τους στην προσχολική εκπαίδευση για παιδιά σε ανάγκη και ιδιαίτερα ευάλωτα παιδιά, την υποστήριξη μαθητών με αναπηρία και μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο γενικό σχολείο, την υποστήριξη δομών (ΚΕΣΥ) για μαθητές με αναπηρία και μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, την καταπολέμηση του ψηφιακού αποκλεισμού για ευπαθείς ομάδες πληθυσμού.
- Η προώθηση της διά βίου μάθησης, ιδίως των ευέλικτων ευκαιριών αναβάθμισης των δεξιοτήτων και επανειδίκευσης για όλους, λαμβανομένων υπόψη των επιχειρησιακών και ψηφιακών δεξιοτήτων, την καλύτερη πρόβλεψη των αλλαγών και των νέων απαιτήσεων για δεξιότητες με βάση τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, διευκόλυνση των μεταβάσεων σταδιοδρομίας και προώθηση της επαγγελματικής κινητικότητας. Οι υποστηριζόμενες δράσεις περιλαμβάνουν τη δημιουργία προγραμμάτων κατάρτισης - αναβάθμισης δεξιοτήτων ανέργων, εργαζομένων και αυτοαπασχολούμενων κατά προτεραιότητα σε τομείς της στρατηγικής RIS3, τη δημιουργία προγραμμάτων κατάρτισης - αναβάθμισης δεξιοτήτων ανέργων, εργαζομένων και αυτοαπασχολούμενων σε περιοχές εφαρμογής ολοκληρωμένων χωρικών στρατηγικών (ΒΑΑ και ΟΧΕ), τη δημιουργία προγραμμάτων κατάρτισης - αναβάθμισης δεξιοτήτων ανέργων, εργαζομένων και αυτοαπασχολούμενων σε θέματα καινοτομίας και βιομηχανίας 4.0.
- Η προώθηση της ενεργού ένταξης, με σκοπό την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, της απαγόρευσης των διακρίσεων, και της ενεργού συμμετοχής, και βελτίωση της απασχολησιμότητας, ειδικότερα για τις μειονεκτούσες ομάδες. Οι υποστηριζόμενες δράσεις περιλαμβάνουν την εναρμόνιση οικογενειακού και επαγγελματικού βίου και την εναρμόνιση οικογενειακού και επαγγελματικού βίου ΑμεΑ.
- Η προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών, περιλαμβανομένων των μεταναστών. Οι υποστηριζόμενες δράσεις περιλαμβάνουν ολοκληρωμένες δράσεις ένταξης υπηκόων τρίτων χωρών στην αγορά εργασίας (π.χ. προγράμματα ενίσχυσης και ανάπτυξης ψηφιακών και κοινωνικών, δεξιοτήτων, ενέργειες κοινωνικής ένταξης, ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένων των κρατικών φορέων και οργανισμών), μαθήματα ελληνικής γλώσσας σε υπηκόους τρίτων χωρών.
- Η προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως των Ρομά. Οι υποστηριζόμενες δράσεις περιλαμβάνουν ολοκληρωμένα προγράμματα ενσωμάτωσης Ρομά στην αγορά εργασίας και καταπολέμησης της σχολικής διαρροής και του ψηφιακού αποκλεισμού, δράσεις υποστήριξης του επιπέδου

- διαβίωσης των Ρομά (επιδότηση ενοικίου, ομάδες διαχείρισης χώρων μετεγκατάστασης, ομάδες βελτίωσης συνθηκών διαβίωσης) και ενίσχυση της πρόσβασης στην εκπαίδευση.
- Η ενίσχυση της ισότιμης και έγκαιρης πρόσβασης σε ποιοτικές, βιώσιμες και οικονομικά προσιτές υπηρεσίες, περιλαμβανομένων υπηρεσιών που προάγουν την πρόσβαση σε στέγαση και υπηρεσιών φροντίδας με επίκεντρο τον άνθρωπο, συμπεριλαμβανομένης της υγειονομικής περίθαλψης, εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης στην κοινωνική προστασία, με ειδική έμφαση στα παιδιά και στις μειονεκτούσες ομάδες· βελτίωση της προσβασιμότητας, μεταξύ άλλων για άτομα με αναπηρίες, της αποτελεσματικότητας και της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης και των υπηρεσιών μακροχρόνιας περίθαλψης. Οι υποστηριζόμενες δράσεις περιλαμβάνουν Κοινωνικά Κέντρα (μετεξέλιξη Κέντρων Κοινότητας με την ενσωμάτωση των ΚΕΜ, της διαπολιτισμικής μεσολάβησης και των Δομών Παροχής Αγαθών, συμπεριλαμβανομένων των Δομών Σίτισης), δομές καταπολέμησης της βίας κατά των γυναικών, Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων - ΚΗΦΗ, Κέντρα Δημέρευσης Ημερήσιας Φροντίδας - ΚΔΗΦ, στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης - ΣΥΔ (ατόμων με αναπηρία, ηλικιωμένων, μεταναστών), δημιουργία Κέντρων Προστασίας Παιδιού και οικογένειας, καθώς και κινητών μονάδων κατ' οίκον στήριξης ευπαθών ομάδων πληθυσμού, ενίσχυση υπηρεσιών πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, ενίσχυση υπηρεσιών δημόσιας υγείας, ενίσχυση υπηρεσιών ψυχικής υγείας, ανάπτυξη δικτύου εξ αποστάσεως συμβουλευτικής και ψυχοθεραπείας, καθώς και κινητών μονάδων, πρόγραμμα κοινωνικού φροντιστή και προσωπικού βοηθού ατόμων με αναπηρία, ηλικιωμένων, κ.α., ανάπτυξη υπηρεσιών για την αντιμετώπιση της εξάρτησης (ναρκωτικά αλκοόλ, κ.α.), μονάδες για την προστασία εξαρτημένων και γονεϊκής στήριξης, ανάπτυξη υπηρεσιών μετανοσοκομειακής φροντίδας σε συνεργασία με τα νοσοκομεία της Περιφέρειας, ανάπτυξη ξενώνων άμεσης υποδοχής και βραχείας φιλοξενίας προς αναδοχή.
 - Η προώθηση της κοινωνικής ένταξης των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων και των παιδιών. Οι υποστηριζόμενες δράσεις περιλαμβάνουν ολοκληρωμένα σχέδια τοπικών δράσεων για την αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας, πρόσβαση σε προσιτή κατοικία για άστεγους, οικογένειες με σοβαρή υλική στέρση που διαβιούν σε επισφαλή κατοικία (Δίκτυο Κοινωνικής Κατοικίας), παροχή σχολικών γευμάτων, υποστήριξη εφήβων σε υποβαθμισμένες περιοχές, συγκρότηση Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης.

Με βάση αυτές τις επιλογές, οι περιβαλλοντικοί στόχοι αφορούν:

- Στην ενίσχυση της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής: μέσω της προώθησης της εκπαίδευσης και κατάρτισης, της δημιουργίας απασχόλησης, της στήριξης ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, ενεργειών αντιμετώπισης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Προοπτικά τέτοιες επιλογές ενισχύουν το πλέγμα προστασίας του πληθυσμού αναφορικά με την ενίσχυση των επαγγελματικών και κοινωνικών τους δεξιοτήτων και την πρόσβασή τους σε ικανοποιητικές συνθήκες διαβίωσης. Παράλληλα βελτιώνουν τις συνθήκες συνοχής του πληθυσμού μέσα από τη στήριξη του εισοδήματος και των ευπαθών ομάδων αλλά και των ομάδων που διαβιούν σε συνθήκες μειονεξίας.

2.3.6. Προτεραιότητα 6. Ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη στην ΠΑΜΘ

Η συγκεκριμένη αναπτυξιακή προτεραιότητα εστιάζει στην προώθηση/ολοκλήρωση σχεδίων σε επιλεγμένες ζώνες των αστικών κέντρων της Περιφέρειας, στη σύνδεση τουρισμού – πολιτισμού και στην αντιμετώπιση των ενδοπεριφερειακών εδαφικών ανισοτήτων. Πιο συγκεκριμένα επιδιώκεται:

- Η ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας στις αστικές περιοχές. Οι υποστηριζόμενες δράσεις περιλαμβάνουν την ανάδειξη περιοχών ιστορικού, εμπορικού, πολιτιστικού και τουριστικού ενδιαφέροντος, την αναβάθμιση, εκσυγχρονισμό εμβληματικών κτηρίων (ιστορικών, χαρακτηρισμένων και μη) και απόδοση προς χρήση για όφελος των πολιτών, την επανάχρηση εγκαταλελειμμένων/απαξιωμένων δημοτικών κτηρίων, τη δημιουργία, αναβάθμιση, εκσυγχρονισμό δημοτικών αγορών, τη δημιουργία, αναβάθμιση, εκσυγχρονισμό δημοτικών χώρων άθλησης και αναψυχής, τη δημιουργία διαδρομών επίσκεψης σε σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος, την προστασία, ανάπτυξη και προβολή της φυσικής κληρονομιάς και του οικολογικού τουρισμού, τη δημιουργία / αναβάθμιση ανοικτών δημοτικών χώρων αναψυχής, πρασίνου και χώρων στάθμευσης, συμπεριλαμβανομένης της αξιοποίησης αδιαμόρφωτων ή/και εγκαταλελειμμένων δημοτικών χώρων, την κατασκευή, αναβάθμιση υποδομών ασφάλειας πεζών, συμπεριλαμβανομένων των πεζοδρομήσεων και των πεζογεφυρών, την κατασκευή, αναβάθμιση υποδομών πρόσβασης – ασφάλειας - εξυπηρέτησης ΑμεΑ, την κατασκευή / επέκταση / αναβάθμιση ποδηλατοδρόμων, την κατασκευή / επέκταση / αναβάθμιση αστικού οδικού δικτύου με στόχο την βελτίωση συνθηκών κυκλοφορίας, την υλοποίηση κυκλοφοριακών ρυθμίσεων (εξοπλισμός, εργασίες), την εγκατάσταση συστημάτων παρακολούθησης της ποιότητας του περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένων σχεδίων ατμοσφαιρικής ρύπανσης και θορύβου, την εγκατάσταση συστημάτων διαλογής και ανακύκλωσης απορριμμάτων, συστημάτων για την πρόληψη φυσικών κινδύνων συμπεριλαμβανομένης της αντιπλημμυρικής προστασίας και της διευθέτησης ρεμάτων, τη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας των δημόσιων κτιρίων και κοινόχρηστων χώρων, την εισαγωγή, επέκταση της χρήσης ήπιων - εναλλακτικών μορφών ενέργειας σε δημόσια κτίρια και κοινόχρηστους χώρους, την εφαρμογή νέων τεχνολογιών στην παροχή υπηρεσιών προς τους πολίτες και απλοποίηση της επικοινωνίας δήμου - πολιτών αλλά και ηλεκτρονικές υπηρεσίες και εφαρμογές σε τομείς όπως ο τουρισμός, ο πολιτισμός, δομές στήριξης επιχειρηματιών - επαγγελματιών και νέων, υποδομές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και κοινωνικές υποδομές που συμβάλλουν στην κοινωνική ένταξη στην κοινότητα.
- Η ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας, σε περιοχές πλην των αστικών (ΟΧΕ Εγνατίας και ΟΧΕ απομακρυσμένων περιοχών). Οι υποστηριζόμενες δράσεις περιλαμβάνουν την προστασία, ανάπτυξη και προβολή της δημόσιας τουριστικής παρουσίας και υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού, συμπεριλαμβανομένης της πολιτιστικής κληρονομιάς και των πολιτιστικών υπηρεσιών, την προστασία, ανάπτυξη και προβολή της φυσικής κληρονομιάς και του οικολογικού τουρισμού τόσο σε περιοχές Natura 2000 όσο και

εκτός αυτών, την υλική ανάπλαση και ασφάλεια δημόσιων χώρων, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας / αναβάθμισης ανοικτών δημοτικών χώρων αναψυχής, πρασίνου και χώρων στάθμευσης, της αξιοποίησης αδιαμόρφωτων ή/και εγκαταλελειμμένων δημοτικών χώρων, την εφαρμογή νέων τεχνολογιών στην παροχή υπηρεσιών προς τους πολίτες και απλοποίηση της επικοινωνίας δήμου – πολιτών αλλά και ηλεκτρονικές υπηρεσίες και εφαρμογές σε τομείς όπως ο τουρισμός, ο πολιτισμός, τη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας των δημόσιων κτιρίων και κοινόχρηστων χώρων, την εγκατάσταση συστημάτων για την πρόληψη φυσικών κινδύνων συμπεριλαμβανομένης της αντιπλημμυρικής προστασίας και της διευθέτησης ρεμάτων, τη βελτίωσης της ποιότητας και της ποσότητας ύδατος, τις ανακατασκευές και εκσυγχρονισμοί οδών (εθνικών, περιφερειακών ή τοπικών οδών), τις κοινωνικές υποδομές που συμβάλλουν στην κοινωνική ένταξη στην κοινότητα, τα κινητά στοιχεία στον τομέα της υγείας, την κατασκευή, αναβάθμιση υποδομών ασφάλειας πεζών, συμπεριλαμβανομένων των πεζοδρομήσεων και των πεζογεφυρών, την κατασκευή, αναβάθμιση υποδομών πρόσβασης-ασφάλειας-εξυπηρέτησης ΑμεΑ, την κατασκευή / επέκταση / αναβάθμιση ποδηλατοδρόμων, την εγκατάσταση συστημάτων παρακολούθησης της ποιότητας του περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένων σχεδίων δράσης αντιμετώπισης ατμοσφαιρικής ρύπανσης και θορύβου, την εγκατάσταση συστημάτων διαλογής και ανακύκλωσης απορριμμάτων.

Με βάση αυτές τις επιλογές, οι περιβαλλοντικοί στόχοι αφορούν:

- Στην αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης: μέσω πρωτοβουλιών και δράσεων παρακολούθησης της κατάστασης του αέρα και την υποστήριξη υποδομών βιώσιμης κινητικότητας. Προοπτικά τέτοιες ενέργειες ενισχύουν τη βιώσιμη λειτουργία των αστικών συγκεντρώσεων αλλά και τους εξωαστικού χώρου γεγονός που προβάλλεται στη βελτίωση των συνθηκών κινητικότητας του πληθυσμού και άρα ελάττωση των εκλυόμενων ρύπων από τη λειτουργία των οχημάτων.
- Στην αντιμετώπιση της οχλήσεων θορύβου: μέσω πρωτοβουλιών και δράσεων παρακολούθησης της κατάστασης του θορύβου (ειδικά στα αστικά κέντρα) και την υποστήριξη υποδομών βιώσιμης κινητικότητας. Προοπτικά τέτοιες ενέργειες ενισχύουν τη βιώσιμη λειτουργία των σημαντικών αστικών συγκεντρώσεων γεγονός που προβάλλεται στη βελτίωση των συνθηκών κινητικότητας του πληθυσμού εντός αστικών κέντρων και άρα ελάττωση των οχλήσεων θορύβου προς τον πληθυσμό που διαβιεί.
- Στη διατήρηση της βιοποικιλότητας: μέσω της ανάδειξης των φυσικών πόρων και της ένταξης τους σε δράσεις εξωτερίκευσης υπό το πρίσμα προώθησης του τουριστικού προϊόντος. Προοπτικά, τέτοιες επιλογές οδηγούν σε καλύτερη κατανόηση των αποθεμάτων γεγονός που ενισχύει την προσπάθεια προστασίας και διατήρησής τους.
- Στην προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς: μέσω της ανάδειξης και βιώσιμης ένταξης των πολιτιστικών πόρων σε ενέργειες και πρωτοβουλίες τουριστικής ανάπτυξης καθώς και μέσω της προώθησης της προσβασιμότητας (και ψηφιακής) των πολιτιστικών πόρων. Προοπτικά η ανάδειξη και βελτίωση της προσβασιμότητας των πολιτιστικών πόρων δημιουργεί τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την προστασία τους.
- Στην προστασία και ανάδειξη του τοπίου: μέσω πρωτοβουλιών και δράσεων ενίσχυσης των πόλεων και της εικόνας τους και μέσω αξιοποίησης των φυσικών και αθρωπογενών αποθεμάτων υπό το πρίσμα της αναδιάρθρωσης του παραγωγικού προτύπου με την

ενίσχυση μορφών τουρισμού αλλά και της ελκυστικότητας των αστικών κέντρων και της υπαίθρου. Προοπτικά, η ανάδειξη και προστασία φυσικών και ανθρωπογενών αποθεμάτων συνδυάζεται με την αναμόρφωση στοιχείων και χαρακτηριστικών του αστικού κυρίως τοπίου. Επίσης η ένταξη φυσικών και πολιτιστικών πόρων σε νέες αναπτυξιακές ευκαιρίες όπως ο τουρισμός αποτελεί παράγοντα προστασίας των αποθεμάτων τα οποία συνδέονται και με την τοπολογική διατήρηση περιοχών της υπαίθρου.

- Στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή: μέσω του εκσυγχρονισμού του κτηριακού αποθέματος ώστε να εξοικονομείται ενέργεια και με παρεμβάσεις διαχείρισης κινδύνου (αντιπλημμυρικά, αντιδιαβρωτικά). Προοπτικά τέτοιες επιλογές οδηγούν στην εξοικονόμηση ενέργειας, κυρίως αυτής που προέρχεται από την καύση ορυκτών καυσίμων, συγκράτησης της έκλυσης στην ατμόσφαιρα αερίων του θερμοκηπίου και προστασία των φυσικών και ανθρωπογενών αποθεμάτων από κινδύνους και καταστροφές.
- Στην προστασία των εδαφών: μέσω υλοποίησης παρεμβάσεων διαχείρισης των απορριμμάτων και ανακύκλωσης. Προοπτικά τέτοιες επιλογές ενισχύουν την προστασία των αποδεκτών από τη ρύπανση και την προστασία των φυσικών και ανθρωπογενών αποθεμάτων από κινδύνους.
- Στην κοινωνική και εδαφική συνοχή: μέσω προώθησης κοινωνικών δομών και υπηρεσιών και στήριξης επιχειρήσεων και επαγγελματιών. Προοπτικά η ενίσχυση του κοινωνικού κεφαλαίου στην ενίσχυση των τοπικών συστημάτων γεγονός που συνδέεται και με τη συνοχή του πληθυσμού.

Πίνακας Ζ.2. Συσχέτιση περιβαλλοντικών στόχων και αναπτυξιακών προτεραιοτήτων

Περιβαλλοντικοί στόχοι	Π1	Π2	Π3	Π4	Π5	Π6
Διατήρηση βιοποικιλότητας <ul style="list-style-type: none"> – Προστασία φυσικών αποθεμάτων κατά την επέκταση των υποδομών – Ανάδειξη φυσικών αποθεμάτων και προστατευόμενων οικολογικά ζωνών 			•	•		•
Προστασία και αξιοποίηση των υδατικών αποθεμάτων <ul style="list-style-type: none"> – Ασφάλεια πρόσβασης του πληθυσμού σε νερό – Υποστήριξη επενδύσεων διαχείρισης αστικών λυμάτων – Υποστήριξη μέτρων ΣΔΛΑΠ – Υποστήριξη επενδύσεων διαχείρισης στερεών αποβλήτων 		•				
Προστασία και ανάδειξη του τοπίου <ul style="list-style-type: none"> – Ολοκληρωμένη παρέμβαση σε αστικές ζώνες και στην ύπαιθρο – Ανάδειξη φυσικών και ανθρωπογενών αποθεμάτων 						•
Προστασία των εδαφών <ul style="list-style-type: none"> – Υποστήριξη επενδύσεων διαχείρισης αστικών λυμάτων – Υποστήριξη επενδύσεων διαχείρισης στερεών αποβλήτων 		•				•

Περιβαλλοντικοί στόχοι	Π1	Π2	Π3	Π4	Π5	Π6
– Πρόληψη και αντιμετώπιση κινδύνων πλημμυρών και άλλων φυσικών καταστροφών						
Αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανση – Ενίσχυση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας – Λειτουργική αναβάθμιση του δικτύου μεταφορών – Παρακολούθηση ποιότητας αέρα		•				•
Αντιμετώπιση οχλήσεων θορύβου – Ενίσχυση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας – Λειτουργική αναβάθμιση του δικτύου μεταφορών – Παρακολούθηση επιπέδων θορύβου						•
Προστασία και ανάδειξη πολιτιστικής κληρονομιάς – Ανάδειξη πολιτιστικού αποθέματος – Βελτίωση προσβασιμότητας των πολιτιστικών πόρων			•	•		•
Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή – Προώθηση μέτρων ενεργειακής απόδοσης και αναβάθμισης – Επέκταση των ΑΠΕ στην κτηριοδομή – Εκμετάλλευση της γεωθερμίας – Πρόληψη και αντιμετώπιση κινδύνων πλημμυρών και άλλων φυσικών καταστροφών – Ευαισθητοποίηση πληθυσμού		•				•
Κοινωνική και εδαφική συνοχή – Ενίσχυση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης – Προώθηση έρευνας και καινοτομίας των επιχειρήσεων – Αναβάθμιση κοινωνικής υποδομής υγείας, πρόνοιας, αθλητισμού, έρευνας και εκπαίδευσης – Προώθηση του τουριστικού προϊόντος – Προώθηση της απασχόλησης και βελτίωση των δεξιοτήτων του πληθυσμού – Στήριξη ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, των Ρομά και των μεταναστών – Καταπολέμηση της φτώχειας – Αναβάθμιση οδικών προσβάσεων και διασύνδεσης με τα ΔΕΔ-Μ	•		•	•	•	•

Ζ.4. ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΑΝΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΣΤΟΧΟ

Για την εκτίμηση των επιπτώσεων επιλέγεται μια κλίμακα εμπειρικής βαθμολόγησης η οποία περιλαμβάνει τέσσερις κατηγορίες:

- Επιπτώσεις ως προς την εμφάνιση των φαινομένων (πρωτογενής, δευτερογενής επίπτωση).
- Επιπτώσεις ως προς το είδος των φαινομένων (θετική, ουδέτερη, αρνητική επίπτωση).
- Επιπτώσεις ως προς το χρόνο έκφρασης των φαινομένων (βραχυπρόθεσμη, μεσοπρόθεσμη, μακροπρόθεσμη επίπτωση).

- Επιπτώσεις ως προς την ένταση των φαινομένων (μόνιμες, προσωρινές επιπτώσεις).

Ακολουθεί τυποποίηση και συσχέτιση της επιλεγμένης κατηγοριοποίησης ανάλυσης των επιπτώσεων με τις αναπτυξιακές προτεραιότητες του Προγράμματος και της εξειδίκευσης αυτών βάσει της ειδικής στοχοθεσίας και των επιλογών σε μέτρα εφαρμογής και δράσεις. Η τυποποίηση πραγματοποιείται ανά περιβαλλοντικό στόχο. Περιγράφεται συνοπτικά σε πίνακα διπλής εισόδου και σε κείμενο τεκμηρίωσης που ακολουθεί.

2.4.1. Περιβαλλοντικός στόχος: Διατήρηση βιοποικιλότητας

Εξειδικεύεται περαιτέρω με τις ακόλουθες επιδιώξεις:

- Προστασία φυσικών αποθεμάτων κατά την επέκταση των υποδομών.
- Ανάδειξη φυσικών αποθεμάτων και προστατευόμενων οικολογικά ζωνών.

Η προστασία των φυσικών αποθεμάτων όπως οι προσδιοριζόμενες για την οικολογική τους αξία περιοχές του εθνικού δικτύου προστατευόμενων περιοχών αλλά και οι δασικές εκτάσεις, τίθεται κεντρικά στις επιδιώξεις για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας. Αποτελέσματα που οδηγούν στην αποκοπή των οικοσυστημάτων και στην αλλαγή της χρήσης γης τέτοιων περιοχών λόγω επέκτασης των υποδομών (π.χ. έργα μεταφορών), συνιστούν παράγοντες διατάραξης των οικοτόπων και πίεσης στο έμβιο απόθεμα, όχι μόνο ως επίπτωση αλλαγής στην κάλυψη γης αλλά και ως αύξηση των οχλήσεων από τις αυξημένες μετακινήσεις.

Η ανάδειξη των φυσικών αποθεμάτων και των προστατευόμενων περιοχών συνιστά μια γενικά θετική προοπτική στην επιδίωξη της διατήρησης της βιοποικιλότητας καθώς συμβάλλουν στη γνωριμία του κοινού με τα αντικείμενα της προστασίας και ενισχύουν την κοινωνική ευαισθητοποίηση για τέτοια ζητήματα. Ταυτόχρονα ενισχύουν τις αναπτυξιακές προοπτικές τμημάτων του περιφερειακού χώρου μέσα από την αύξηση της επισκεψιμότητας και την ενδυνάμωση πλευρών της τοπικής οικονομίας. Τέτοια θετικά αποτελέσματα προϋποθέτουν ωστόσο τον έλεγχο των δυνάμενων ροών και την προγραμματισμένη κινητικότητα εντός των περιοχών προστασίας για την εκμηδένιση πιθανών αρνητικών φαινομένων και κινδύνων από την ανεξέλεγκτη κίνηση των επισκεπτών.

Πίνακας 2.3. Αξιολόγηση επιπτώσεων του στόχου διατήρησης βιοποικιλότητας

	Ως προς την εμφάνιση		Ως προς το είδος			Ως προς το χρόνο			Ως προς την ένταση	
	Πρωτογενής	Δευτερογενής	Θετική	Ουδέτερη	Αρνητική	Βραχυπρόθεσμη	Μεσοπρόθεσμη	Μακροπρόθεσμη	Μόνιμη	Προσωρινή
Αναπτυξιακή Προτεραιότητα (σχετιζόμενη με το στόχο)										
Βελτίωση της συνδεσιμότητας της Περιφέρειας	•			•			•		•	
Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής (ΕΤΠΑ)	•			•			•		•	
Ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη στην ΠΑΜΘ		•	•			•			•	

Η συσχέτιση των αναπτυξιακών Προτεραιοτήτων του Προγράμματος με το στόχο της διατήρησης της βιοποικιλότητας, αποδίδει τις ακόλουθες κεντρικές κατανοήσεις:

- Η βελτίωση της προσβασιμότητας στις φυσικές ζώνες της Περιφέρειας οδηγεί προοπτικά στην αύξηση της επισκεψιμότητας γεγονός που μπορεί να συνδεθεί με συνθήκες ανάδειξης του οικολογικού αποθέματος αλλά και τη διαμόρφωση συνθηκών πίεσης λόγω κίνησης επισκεπτών σε ζώνες υψηλής οικολογικής αξίας.
- Επιπρόσθετα, η ανάπτυξη νέων υποδομών μεταφορών ενδέχεται να επιφέρει πίεση αλλαγής χρήσης και αποκοπής οικοσυστημάτων, ειδικά όταν αυτή χωροθετείται σε ζώνες χαρακτηρισμένης αξίας.
- Η ανάδειξη του φυσικού πλούτου και η ένταξή του σε δράσεις εξωτερίκευσης και διασύνδεσης με το τουριστικό προϊόν εκτιμάται ότι μπορεί να συμβάλει στην καλύτερη κατανόηση των φυσικών – οικολογικών αποθεμάτων γεγονός που μπορεί να ενισχύσει την προσπάθεια προστασίας και διατήρησής του.

Βάσει αυτών των διαπιστώσεων, οι επιπτώσεις είναι κατά βάση ουδέτερες όταν εκφράζονται πρωτογενώς καθώς ο αρνητικός παράγοντας της πίεσης στα φυσικά – οικολογικά αποθέματα ισοσκελίζεται στο μεσοπρόθεσμο ορίζοντα από τα οφέλη που δημιουργούνται από την προστασία, ανάδειξη και ένταξη τελικά των αποθεμάτων στη στρατηγική της τουριστικής ανάπτυξης. Ταυτόχρονα δημιουργούνται δευτερογενείς θετικές συνέργειες για την προοπτική προστασίας του φυσικού αποθέματος μέσα από δράσεις εξωτερίκευσης και γνωριμίας του φυσικού πλούτου της Περιφέρειας από το ευρύ κοινό. Τέτοιες ενέργειες δημιουργούν μόνιμα αποτελέσματα που εμφανίζονται ακόμη και στο βραχυπρόθεσμο ορίζοντα.

Ζ.4.2. Περιβαλλοντικός στόχος: Προστασία - αξιοποίηση των υδατικών αποθεμάτων

Εξειδικεύεται περαιτέρω με τις ακόλουθες επιδιώξεις:

- Ασφάλεια πρόσβασης του πληθυσμού σε νερό.
- Υποστήριξη επενδύσεων διαχείρισης αστικών λυμάτων.
- Υποστήριξη μέτρων ΣΔΛΑΠ.
- Υποστήριξη επενδύσεων διαχείρισης στερεών αποβλήτων.

Η ασφαλή πρόσβαση του πληθυσμού σε νερό αποτελεί ίσως την ισχυρότερη προτεραιότητα και έχει δυο αναγνώσεις, τη διάσταση της προσφοράς και τη διάσταση της ζήτησης:

- Αναφορικά με την προσφορά, κεντρική επιδίωξη είναι η διατήρηση του πόρου σε καλή ποσοτική και ποιοτική κατάσταση ώστε η πρόσβαση να είναι απρόσκοπτη και οι απαιτούμενες επενδύσεις διασφάλισης να είναι οι μικρότερες δυνατές. Προϋποθέσεις διασφάλισης του πόρου είναι ο έλεγχος των μηχανισμών ρύπανσης και ποσοτικής/ποιοτικής υποβάθμισης.
- Αναφορικά με τη ζήτηση, η προστασία του πόρου τεκμηριώνεται από τον εκσυγχρονισμό των συστημάτων υδροδότησης για τη μείωση των απωλειών αλλά και για την προστασία της δημόσιας υγείας. Ταυτόχρονα, ενέργειες ευαισθητοποίησης του πληθυσμού συμβάλλουν στην εξοικονόμηση.

Οι άνω αναγνώσεις αποτελούν τον πυρήνα σειράς ενεργειών διακυβέρνησης των υδάτων, όπως είναι η διαχείριση των αστικών λυμάτων, η ενδεδειγμένη διαχείριση των στερεών αποβλήτων και η εν γένει υποστήριξη των θεσμικά καθοριζόμενων προτεραιοτήτων προστασίας και διαχείρισης των υδάτων μέσα από τα ισχύοντα Σχέδια Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής:

- Η ενδεδειγμένη διαχείριση των αστικών λυμάτων μέσα από την επέκταση των αποχετευτικών δικτύων και την εγκατάσταση συστημάτων απορρύπανσης (ΕΕΛ), οδηγούν στην ποιοτική προστασία επιφανειακών και υπόγειων νερών από τη ρύπανση.
- Με ανάλογο τρόπο, η ενδεδειγμένη διαχείριση των στερεών αποβλήτων με την ενίσχυση της ανακύκλωσης και της ανάκτησης των υλικών, οδηγεί στη μείωση του όγκου αυτών προς τους χώρους τελικής διάθεσης αλλά και στην προστασία νερών και εδαφών από την παύση φαινομένων ανεξέλεγκτη διάθεσης, κάτι που τελικά αμβλύνει τους παράγοντες ρύπανσης.
- Η υποστήριξη του υφιστάμενου περιφερειακού πλαισίου διακυβέρνησης των υδάτων (π.χ. χρηματοδότηση έργων και δράσεων), συνιστά μια καλή προοπτική για την εκπλήρωση στόχων προστασίας των υδάτων (ποσοτικών και ποιοτικών) και τελικά, ασφαλούς προμήθειας του πληθυσμού με νερό.

Η συσχέτιση των αναπτυξιακών Προτεραιοτήτων του Προγράμματος με το στόχο της προστασίας και αξιοποίησης των υδατικών αποθεμάτων, αποδίδει τις ακόλουθες κεντρικές κατανοήσεις:

- Η υλοποίηση έργων επεξεργασίας λυμάτων και διαχείρισης απορριμμάτων συμβάλει στην προστασία των αποδεκτών από τη ρύπανση.
- Η υλοποίηση υποδομών ασφαλούς πρόσβασης του πληθυσμού σε ποιοτικό νερό συμβάλει στη διαμόρφωση προϋποθέσεων προστασίας, ποιοτικής και ποσοτικής των αποθεμάτων.

- Η υποστήριξη δράσεων του ΣΔΛΑΠ συμβάλει στην επιτυχή εφαρμογή των προβλέψεων διακυβέρνησης των υδάτων της Περιφέρειας, γεγονός ουσιαστικό για τη διασφάλιση της καλής χημικής, ποσοτικής και οικολογικής τους κατάστασης.

Βάσει αυτών των διαπιστώσεων, οι επιπτώσεις είναι καταρχήν πρωτογενείς αφού με την υλοποίηση των σχετικών δράσεων εφαρμογής υπάρχει άμεσος αντίκτυπος στις συνθήκες χρήσης των υδάτων αλλά και της ποιότητας αυτών ως αποδέκτες των επεξεργασμένων λυμάτων. Είναι θετικές διότι διαμορφώνεται ένα καλύτερο επίπεδο ποσοτικής και ποιοτικής κατάστασης των υδάτινων σωμάτων. Εκφράζονται σε βραχυ-μέσο-μακροπρόθεσμο ορίζοντα διότι τα οφέλη εκκινούν αμέσως με την υλοποίηση των επιλογών και έχουν διάρκεια στο χρόνο και για το λόγο αυτό η επίπτωση εκφράζεται με μόνιμο τρόπο.

Πίνακας Ζ.4. Αξιολόγηση επιπτώσεων του στόχου προστασίας και αξιοποίησης των υδατικών αποθεμάτων

	Ως προς την εμφάνιση		Ως προς το είδος			Ως προς το χρόνο			Ως προς την ένταση	
	Πρωτογενής	Δευτερογενής	Θετική	Ουδέτερη	Αρνητική	Βραχυπρόθεσμη	Μεσοπρόθεσμη	Μακροπρόθεσμη	Μόνιμη	Προσωρινή
Αναπτυξιακή Προτεραιότητα (σχετιζόμενη με το στόχο)										
Βιώσιμη διαχείριση πόρων και υποδομών	•		•			•	•	•	•	

2.4.3. Περιβαλλοντικός στόχος: Προστασία και ανάδειξη του τοπίου

Εξειδικεύεται περαιτέρω με τις ακόλουθες επιδιώξεις:

- Ολοκληρωμένη παρέμβαση σε αστικές ζώνες και στην ύπαιθρο
- Ανάδειξη φυσικών και ανθρωπογενών αποθεμάτων

Το τοπίο, παρότι δεν έχει μετρήσιμη διάσταση, αποτελεί μια αντιληπτή κατάσταση που συνδέεται με την ελκυστικότητα του χώρου και τελικά με σειρά αναπτυξιακών προϋποθέσεων. Ως γενική κατηγοριοποίηση, το τοπίο διακρίνεται στο ανθρωπογενές και στο (ημι)φυσικό. Ανθρωπογενές είναι αυτό που αφορά κυρίως στο δομημένο χώρο (οικισμοί, υποδομές κλπ) ενώ (ημι)φυσικό είναι αυτό που δεν έχει δεχθεί ανθρώπινες επιδράσεις ή αυτές είναι σχετικά περιορισμένες.

Σε κάθε περίπτωση, το τοπίο αποτελεί αναπτυξιακό πόρο. Η βελτίωση για παράδειγμα της εικόνας των πόλεων συνδέεται με τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και με την ελκυστικότητα των αστικών συγκεντρώσεων ως προορισμός επίσκεψης αλλά και εγκατάστασης επιχειρήσεων. Από την άλλη πλευρά, η μη τοπιολογική διατάραξη περιοχών της υπαίθρου συμβάλει στη διατήρηση των συγκριτικών φυσικών πλεονεκτημάτων του περιφερειακού χώρου για τρέχουσες και μελλοντικές αναπτυξιακές – παραγωγικές ευκαιρίες.

Η ολοκληρωμένη παρέμβαση σε αστικές ζώνες και στην ύπαιθρο διαμορφώνει τους ενδεδειγμένους μηχανισμούς ώστε ζώνες ή στοιχεία (ανθρωπογενή/φυσικά) της Περιφέρειας να ενσωματωθούν σε αναπτυξιακές διαδικασίες μέσα και από την τοπιολογική τους αναμόρφωση ή διατήρηση, ανάλογα με τη χωρική – εδαφική στόχευση. Έτσι, η ανάδειξη σειράς φυσικών και ανθρωπογενών αποθεμάτων με τη χρηματοδότηση συγκεκριμένων έργων και δραστηριοτήτων αποτελεί έναν ειδικό στόχο που συμβάλει ως αποτέλεσμα στην τοπιολογική προστασία στοιχείων της Περιφέρειας και τελικά στις αναπτυξιακές της επιδιώξεις.

Πίνακας 2.5. Αξιολόγηση επιπτώσεων του στόχου της προστασίας και ανάδειξης του τοπίου

	Ως προς την εμφάνιση		Ως προς το είδος			Ως προς το χρόνο			Ως προς την ένταση	
	Πρωτογενής	Δευτερογενής	Θετική	Ουδέτερη	Αρνητική	Βραχυπρόθεσμη	Μεσοπρόθεσμη	Μακροπρόθεσμη	Μόνιμη	Προσωρινή
Αναπτυξιακή Προτεραιότητα (σχετιζόμενη με το στόχο)										
Ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη στην ΠΑΜΘ		•	•				•	•	•	

Η συσχέτιση των αναπτυξιακών Προτεραιοτήτων του Προγράμματος με το στόχο της προστασίας και ανάδειξης του τοπίου, αποδίδει τις ακόλουθες κεντρικές κατανοήσεις:

- Η διάσωση και ανάδειξη στοιχείων του δομημένου περιβάλλοντος των πόλεων της Περιφέρειας οδηγεί σταδιακά στη βελτίωση της εικόνας τους, της λειτουργικότητας του αστικού ιστού και τελικά της ποιότητας του αστικού περιβάλλοντος το οποίο συσχετίζεται και με το τοπιολογικό αποτύπωμα του δομημένου χώρου.
- Η ένταξη φυσικών και πολιτιστικών πόρων στη στρατηγική της τουριστικής ανάπτυξης της Περιφέρειας οδηγεί στην προστασία και ανάδειξη αυτών και συνεπώς στη διατήρηση του τοπίου της υπαίθρου καθώς ενισχύονται και προβάλλονται τα δομικά χαρακτηριστικά και της ταυτότητάς του.

Βάσει αυτών των διαπιστώσεων, οι επιπτώσεις είναι καταρχήν δευτερογενείς καθώς προκύπτουν με έμμεσο τρόπο από την υλοποίηση δράσεων εντός αστικών περιοχών αλλά και στην ύπαιθρο που οδηγούν με έμμεσο τρόπο στην αναβάθμιση και προστασία των τοπιολογικών τους χαρακτηριστικών. Είναι θετικές διότι ενισχύουν την οργανωμένη, προγραμματισμένη και υπό όρους, αξιοποίηση φυσικών και ανθρωπογενών αποθεμάτων. Εκφράζονται σε μεσο-μακροπρόθεσμο ορίζοντα καθώς απαιτείται χρόνος μετά την υλοποίηση των δράσεων ώστε οι θετικές επιδράσεις να δημιουργήσουν προστιθέμενη αξία ενώ το αποτέλεσμα έχει μόνιμα χαρακτηριστικά καθώς παράγει αποτελέσματα με διάρκεια.

2.4.4. Περιβαλλοντικός στόχος: Προστασία των εδαφών

Εξειδικεύεται περαιτέρω με τις ακόλουθες επιδιώξεις:

- Υποστήριξη επενδύσεων διαχείρισης αστικών λυμάτων.
- Υποστήριξη επενδύσεων διαχείρισης στερεών αποβλήτων.
- Πρόληψη και αντιμετώπιση κινδύνων πλημμυρών και άλλων φυσικών καταστροφών.

Ως ένας κρίσιμος φυσικός πόρος, η ανάγκη για την προστασία του αφορά όχι μόνο στην αποφυγή της ρύπανσης και της ποιοτικής του υποβάθμισης αλλά και στη διατήρησή του με τον έλεγχο της διάβρωσης και της έκπλυσης λόγω σειράς φαινομένων τα οποία σε κάποιο βαθμό συνδέονται και με την κλιματική αλλαγή (ραγδαίες βροχοπτώσεις και συχνά πλημμυρικά φαινόμενα).

Η ενδεδειγμένη διαχείριση των αστικών λυμάτων μέσα κυρίως από την εγκατάσταση συστημάτων απορρύπανσης (ΕΕΛ), οδηγεί στην προστασία των εδαφών από τη ρύπανση. Με ανάλογο τρόπο, η ενδεδειγμένη διαχείριση των στερεών αποβλήτων με την ενίσχυση της ανακύκλωσης και της ανάκτησης των υλικών, οδηγεί στη μείωση του όγκου αυτών προς τους χώρους τελικής διάθεσης, στη μη ανάγκη επέκτασης των χώρων διάθεσης αλλά και στην προστασία των εδαφών από την παύση φαινομένων ανεξέλεγκτη διάθεσης και τελικά ρύπανσης.

Η αντιπλημμυρική προστασία τίθεται πλέον κεντρικά για την ασφάλεια του πληθυσμού και των εγκαταστάσεων αλλά και για την προστασία του εδάφους από την έκπλυση και την απώλεια, ειδικά όταν το έδαφος αποτελεί το βασικό πόρο της αγροτικής παραγωγής. Έργα που μπορούν να ανασχέσουν/εκτονώσουν πλημμυρικά φαινόμενα, συμβάλουν στη διατήρηση του πόρου.

Πίνακας 2.6. Αξιολόγηση επιπτώσεων του στόχου της προστασίας των εδαφών

	Ως προς την εμφάνιση		Ως προς το είδος			Ως προς το χρόνο			Ως προς την ένταση	
	Πρωτογενής	Δευτερογενής	Θετική	Ουδέτερη	Αρνητική	Βραχυπρόθεσμη	Μεσοπρόθεσμη	Μακροπρόθεσμη	Μόνιμη	Προσωρινή
Αναπτυξιακή Προτεραιότητα (σχετιζόμενη με το στόχο)										
Βιώσιμη διαχείριση πόρων και υποδομών	•		•			•	•	•	•	
Ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη στην ΠΑΜΘ		•	•				•	•	•	

Η συσχέτιση των αναπτυξιακών Προτεραιοτήτων του Προγράμματος με το στόχο της προστασίας των εδαφών, αποδίδει τις ακόλουθες κεντρικές κατανοήσεις:

- Η υλοποίηση έργων επεξεργασίας λυμάτων και διαχείρισης απορριμμάτων και ανακύκλωσης συμβάλει στην προστασία των εδαφικών αποδεκτών από τη ρύπανση.
- Η υλοποίηση έργων και δράσεων αποσόβησης και πρόληψης φυσικών κινδύνων και καταστροφών όπως αντιπλημμυρικά, αντιδιαβρωτικά και αντιπυρικά, ενισχύει την προστασία φυσικών πόρων όπως το έδαφος από παράγοντες υποβάθμισης.

Βάσει αυτών των διαπιστώσεων, οι επιπτώσεις εκφράζονται πρωτογενώς αλλά και δευτερογενώς. Έργα διαχείρισης υγρών και στερεών αποβλήτων έχουν ένα άμεσο θετικό αποτέλεσμα στην προστασία των εδαφών το οποίο έχει μόνιμα χαρακτηριστικά. Επιπρόσθετα και δευτερογενώς, η αντιμετώπιση φυσικών κινδύνων βοηθά και στην προστασία των φυσικών πόρων όπως το έδαφος, μια προοπτική που εκφράζεται με μόνιμο τρόπο στο μεσο-μακροπρόθεσμο ορίζοντα όμως, αφού τέτοια φαινόμενα (δυναμικής έκπτωσης ποιότητας πόρων) έχουν αργή χρονική κλιμάκωση.

2.4.5. Περιβαλλοντικός στόχος: Αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης

Εξειδικεύεται περαιτέρω με τις ακόλουθες επιδιώξεις:

- Ενίσχυση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας.
- Λειτουργική αναβάθμιση του δικτύου μεταφορών.
- Παρακολούθηση ποιότητας αέρα.

Καθώς οι πόλεις της Περιφέρειας συγκεντρώνουν αθροιστικά το μεγαλύτερο όγκο του πληθυσμού, αποτελούν κεντρικές προωθητικές δυνάμεις της ανάπτυξης. Η αναβάθμιση της ποιότητας ζωής εντός των αστικών συγκεντρώσεων, μέσω του ελέγχου των επιπέδων επιβάρυνσης του αέρα, περιλαμβάνει προφανώς την προστασία της υγείας των κατοίκων αλλά σχετίζεται και με την εν γένει ελκυστικότητα αυτών ως προορισμός δραστηριοτήτων.

Παρεμβάσεις εντός των σημαντικών αστικών κέντρων της Περιφέρειας οι οποίες αναδιατάσσουν τον τρόπο κινητικότητας με την υποβάθμιση της χρήσης αυτοκινήτου ή ενισχύουν την ενεργειακή αποδοτικότητα των κτηρίων ή προωθούν τη χρήση εναλλακτικών για τον ενεργειακό εφοδιασμό τους, συμβάλλουν αθροιστικά στη βελτίωση των παραμέτρων της ποιότητας του αέρα και της γενικότερης λειτουργίας τους. Επιπρόσθετα, η λειτουργική αναβάθμιση των μεταφορικών συνδέσεων στον περιαστικό χώρο και την ύπαιθρο, μπορεί να οδηγήσει σε ελάττωση των διανυόμενων οχηματοχιλιομέτρων, γεγονός που συνδέεται και με την συγκράτηση έκλυσης στη ατμόσφαιρα αερίων ρύπων.

Πίνακας 2.7. Αξιολόγηση επιπτώσεων του στόχου της αντιμετώπισης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης

	Ως προς την εμφάνιση		Ως προς το είδος			Ως προς το χρόνο			Ως προς την ένταση	
	Πρωτογενής	Δευτερογενής	Θετική	Ουδέτερη	Αρνητική	Βραχυπρόθεσμη	Μεσοπρόθεσμη	Μακροπρόθεσμη	Μόνιμη	Προσωρινή
Αναπτυξιακή Προτεραιότητα (σχετιζόμενη με το στόχο)										
Βιώσιμη διαχείριση πόρων και υποδομών	•		•			•	•	•	•	
Ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη στην ΠΑΜΘ	•		•			•	•	•	•	

Η συσχέτιση των αναπτυξιακών Προτεραιοτήτων του Προγράμματος με το στόχο της αντιμετώπισης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, αποδίδει τις ακόλουθες κεντρικές κατανοήσεις:

- Η υλοποίηση παρεμβάσεων, δράσεων και έργων που στοχεύουν στην εξοικονόμηση ενέργειας στα κτήρια και την παραγωγή με την αξιοποίηση της γεωθερμίας, συμβάλουν στη σταδιακή ελάττωση χρήσης ορυκτών καυσίμων γεγονός θετικό για τη βελτίωση της ποιότητας του αέρα και ειδικά στις μεγάλες αστικές συγκεντρώσεις.

- Η υλοποίηση παρεμβάσεων εντός αστικών συγκεντρώσεων που ενισχύουν τη βιώσιμη κινητικότητα, οδηγούν στη σταδιακή ελάττωση της χρήσης οχημάτων και άρα έκλυσης αερίων ρύπων.
- Η υλοποίηση δράσεων παρακολούθησης της ποιότητας του αέρα και καταγραφής της κατάστασης δρα βοηθητικά στο σύστημα λήψης αποφάσεων για τον έλεγχο στόχων συγκεντρώσεων αερίων ρύπων και υιοθέτησης πιθανών προσαρμογών.

Βάσει αυτών των διαπιστώσεων, οι επιπτώσεις είναι κυρίως πρωτογενείς διότι προκύπτει με άμεσο τρόπο συγκράτηση της έκλυσης αερίων ρύπων μέσα από την αναβάθμιση των συνθηκών διαβίωσης του πληθυσμού. Είναι θετικές διότι οδηγούν σε μείωση των επιπέδων αέριας επιβάρυνσης των αστικών περιοχών αλλά και γενικότερα της ελάττωσης της ατμοσφαιρικής επιβάρυνσης. Εκφράζονται σε βραχυ-μεσο-μακροπρόθεσμο ορίζοντα καθώς επέρχεται άμεση βελτίωση της κατάστασης της ατμόσφαιρας κατά το χρόνο εφαρμογής. Το αποτέλεσμα έχει μόνιμα χαρακτηριστικά υπό την προϋπόθεση ωστόσο ότι και άλλοι παράγοντες λειτουργίας των πόλεων, που δρουν συνεργικά, θα ελέγχονται περιοδικά ως προς το βαθμό επίπτωσης.

2.4.6. Περιβαλλοντικός στόχος: Αντιμετώπιση των οχλήσεων θορύβου

Εξειδικεύεται περαιτέρω με τις ακόλουθες επιδιώξεις:

- Ενίσχυση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας.
- Λειτουργική αναβάθμιση του δικτύου μεταφορών.
- Παρακολούθηση επιπέδων θορύβου.

Καθώς οι πόλεις της Περιφέρειας συγκεντρώνουν αθροιστικά το μεγαλύτερο όγκο του πληθυσμού, αποτελούν κεντρικές προωθητικές δυνάμεις της ανάπτυξης. Η αναβάθμιση της ποιότητας ζωής εντός των αστικών συγκεντρώσεων, μέσω ελέγχου των επιπέδων θορυβικής, περιλαμβάνει προφανώς την προστασία της υγείας των κατοίκων αλλά σχετίζεται και με την εν γένει ελκυστικότητα αυτών ως προορισμός δραστηριοτήτων.

Παρεμβάσεις εντός των σημαντικών αστικών κέντρων της Περιφέρειας οι οποίες αναδιατάσσουν τον τρόπο κινητικότητας με την υποβάθμιση της χρήσης αυτοκινήτου συμβάλλουν στη βελτίωση των επιπέδων έκθεσης του πληθυσμού σε αυξημένο θόρυβο. Επιπρόσθετα, η λειτουργική αναβάθμιση των μεταφορικών συνδέσεων στον περιαστικό χώρο και την ύπαιθρο, ελαττώνει σημαντικά τα επίπεδα θορύβου στα παρόδια τμήματα.

Πίνακας 2.8. Αξιολόγηση επιπτώσεων του στόχου της αντιμετώπισης οχλήσεων θορύβου

	Ως προς την εμφάνιση		Ως προς το είδος			Ως προς το χρόνο			Ως προς την ένταση	
	Πρωτογενής	Δευτερογενής	Θετική	Ουδέτερη	Αρνητική	Βραχυπρόθεσμη	Μεσοπρόθεσμη	Μακροπρόθεσμη	Μόνιμη	Προσωρινή
Αναπτυξιακή Προτεραιότητα (σχετιζόμενη με το στόχο)										
Ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη στην ΠΑΜΘ	•		•			•	•	•	•	

Η συσχέτιση των αναπτυξιακών Προτεραιοτήτων του Προγράμματος με το στόχο της αντιμετώπισης οχλήσεων θορύβου, αποδίδει τις ακόλουθες κεντρικές κατανοήσεις:

- Η υλοποίηση παρεμβάσεων εντός αστικών συγκεντρώσεων που ενισχύουν τη βιώσιμη κινητικότητα, οδηγούν στη σταδιακή ελάττωση της χρήσης οχημάτων και άρα θορυβικής επιβάρυνσης στον πληθυσμό που διαβιεί.
- Η υλοποίηση δράσεων παρακολούθησης του θορύβου και καταγραφής της κατάστασης δρα βοηθητικά στο σύστημα λήψης αποφάσεων για τον έλεγχο στόχων έκθεσης και υιοθέτησης πιθανών προσαρμογών.

Βάσει αυτών των διαπιστώσεων, οι επιπτώσεις είναι πρωτογενείς καθώς προκύπτουν με άμεσο τρόπο από την υλοποίηση δράσεων εντός αστικών περιοχών που οδηγούν στην αναβάθμιση

των συνθηκών διαβίωσης του πληθυσμού. Είναι θετικές διότι οδηγούν σε μείωση των επιπέδων θορύβου των αστικών περιοχών. Εκφράζονται σε βραχυ-μεσο-μακροπρόθεσμο ορίζοντα καθώς επέρχεται πάραυτα, βελτίωση του επιπέδου θορυβικής επιβάρυνσης κατά το χρόνο εφαρμογής. Το αποτέλεσμα έχει μόνιμα χαρακτηριστικά καθώς δημιουργεί αποτελέσματα με διάρκεια υπό την προϋπόθεση ότι και άλλοι παράγοντες λειτουργίας των πόλεων, που δρουν συνεργικά, θα ελέγχονται περιοδικά ως προς το βαθμό επίπτωσης.

Ζ.4.7. Περιβαλλοντικός στόχος: Προστασία - ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς

Εξειδικεύεται περαιτέρω με τις ακόλουθες επιδιώξεις:

- Ανάδειξη πολιτιστικού αποθέματος.
- Βελτίωση προσβασιμότητας των πολιτιστικών πόρων.

Το πολιτιστικό απόθεμα της Περιφέρειας (αρχαιολογικοί χώροι, ιστορικοί τόποι, μνημεία και ιδιαίτερης σημασίας μεμονωμένα στοιχεία και κτίσματα) πέρα από την αυθύπαρκτη αξία του, συνιστά σημαντική αναπτυξιακή ευκαιρία όπως για παράδειγμα η ενδυνάμωση της ελκυστικότητας του περιφερειακού χώρου και του τουρισμού. Η επιδίωξη της προστασίας, διατήρησης και ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς με την υλοποίηση συγκεκριμένων παρεμβάσεων, συνεισφέρει σε αυτό το σκοπό. Στην ίδια λογική, η βελτίωση της φυσικής και ψηφιακής προσβασιμότητας των πολιτιστικών πόρων της Περιφέρειας, δημιουργεί τις προϋποθέσεις ένταξής του σε ευρύτερες αναπτυξιακές διεργασίες και βοηθά στην εξωτερίκευση του αποθέματος και στη γνωριμία του με το ευρύτερο κοινό.

Πίνακας Ζ.9. Αξιολόγηση επιπτώσεων του στόχου της προστασίας και ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς

	Ως προς την εμφάνιση		Ως προς το είδος			Ως προς το χρόνο			Ως προς την ένταση	
	Πρωτογενής	Δευτερογενής	Θετική	Ουδέτερη	Αρνητική	Βραχυπρόθεσμη	Μεσοπρόθεσμη	Μακροπρόθεσμη	Μόνιμη	Προσωρινή
Αναπτυξιακή Προτεραιότητα (σχετιζόμενη με το στόχο)										
Βελτίωση της συνδεσιμότητας της Περιφέρειας		•	•				•	•	•	
Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής (ΕΤΠΑ)	•		•			•	•	•	•	
Ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη στην ΠΑΜΘ	•		•			•	•	•	•	

Η συσχέτιση των αναπτυξιακών Προτεραιοτήτων του Προγράμματος με το στόχο της προστασίας και ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς, αποδίδει τις ακόλουθες κεντρικές κατανοήσεις:

- Η βελτίωση της φυσικής προσβασιμότητας σε πολιτιστικούς χώρους και μνημεία οδηγεί σε αύξηση της επισκεψιμότητας και δημιουργεί το πλαίσιο απαιτήσεων και αναγκών για την περαιτέρω ανάδειξη και προστασία τους.
- Η βελτίωση της ψηφιακής προσβασιμότητας του πολιτιστικού αποθέματος ενισχύει τη διάχυση της πληροφορίας και τη γνωριμία με το ευρύ κοινό, γεγονός που προοπτικά δημιουργεί το πλαίσιο απαιτήσεων και αναγκών για την περαιτέρω ανάδειξη και προστασία τους.

- Η ένταξης πολιτιστικών χώρων και μνημείων στη στρατηγική τουρισμού της Περιφέρειας, λειτουργεί ως μοχλός για την ανάδειξη και προστασίας τους.

Βάσει αυτών των διαπιστώσεων, οι επιπτώσεις είναι τόσο πρωτογενείς όσο και δευτερογενείς. Πρωτογενείς διότι μέτρα και δράσεις αποκατάστασης και ανάδειξης του πολιτιστικού αποθέματος στοχεύουν ακριβώς στην προστασία αυτού ενώ δευτερογενείς διότι η βελτίωση της προσβασιμότητας του περιφερειακού χώρου λειτουργεί με έμμεσο τρόπο στην ανάδειξη του αποθέματος. Σε κάθε περίπτωση οι επιπτώσεις είναι θετικές διότι διαμορφώνονται οι προϋποθέσεις και τα μέσα προστασίας και ανάδειξης του στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς. Εκφράζονται σε βραχυ-μεσο-μακροπρόθεσμο ορίζοντα καθώς τα έργα ανάδειξης λειτουργούν θετικά από τη στιγμή της υλοποίησής τους ενώ η ανάδειξη του αποθέματος μέσα από τη βελτίωση της προσβασιμότητας απαιτεί χρόνο για να αποδώσει. Το συνολικό αποτέλεσμα έχει μόνιμο χαρακτήρα καθώς δημιουργεί αξίες στο τοπικό σύστημα που λειτουργεί προσθετικά και σε βάθος χρόνου.

Ζ.4.8. Περιβαλλοντικός στόχος: Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή

Εξειδικεύεται περαιτέρω με τις ακόλουθες επιδιώξεις:

- Προώθηση μέτρων ενεργειακής απόδοσης και αναβάθμισης.
- Επέκταση των ΑΠΕ στην κτηριοδομή.
- Εκμετάλλευση της γεωθερμίας.
- Πρόληψη και αντιμετώπιση κινδύνων πλημμυρών και άλλων φυσικών καταστροφών.
- Ευαισθητοποίηση πληθυσμού.

Η προσπάθεια αντιμετώπισης του φαινομένου εδράζεται σε δυο κατευθύνσεις. Η πρώτη αφορά στο επίπεδο συμβολής στην επίτασή του μέσα από τις συνθήκες έκλυσης στην ατμόσφαιρα ουσιών άνθρακα ενώ η δεύτερη σχετίζεται με την ανταπόκριση των τοπικών συστημάτων σε προκλήσεις και κινδύνους όπως είναι οι πλημμύρες ή οι έντονες ξηρασίες. Στο βαθμό που και οι δυο διαστάσεις αξιολόγησης του φαινομένου επηρεάζουν τους όρους αναπαραγωγής των ανθρώπινων συστημάτων, η αντιμετώπιση/ανταπόκριση στο φαινόμενο αποκτά ουσιαστικό αναπτυξιακό αντίκτυπο.

Στο βαθμό που η συμβολή στο φαινόμενο συναρτάται με τον τρόπο παραγωγής και χρήσης ενέργειας, δράσεις που το μεταβάλλουν διαμορφώνουν ουσιαστικές επιλογές ελέγχου. Η επέκταση των ΑΠΕ και η μεταβολή του ενεργειακού μίγματος στην κατανάλωση, η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των κτηρίων, συνιστούν θετικές παρεμβάσεις προς αυτή την κατεύθυνση. Από την άλλη πλευρά, η προώθηση έργων αντιμετώπισης φυσικών κινδύνων και καταστροφών συνιστούν παρεμβάσεις προστασίας των δραστηριοτήτων και της πολιτικής προστασίας του πληθυσμού – ανταπόκριση τελικά στις νέες κλιματικές προκλήσεις.

Πίνακας Ζ.10. Αξιολόγηση επιπτώσεων του στόχου της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή

	Ως προς την εμφάνιση		Ως προς το είδος			Ως προς το χρόνο			Ως προς την ένταση	
	Πρωτογενής	Δευτερογενής	Θετική	Ουδέτερη	Αρνητική	Βραχυπρόθεσμη	Μεσοπρόθεσμη	Μακροπρόθεσμη	Μόνιμη	Προσωρινή
Αναπτυξιακή Προτεραιότητα (σχετιζόμενη με το στόχο)										
Βιώσιμη διαχείριση πόρων και υποδομών	•	•	•			•	•	•	•	
Ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη στην ΠΑΜΘ	•	•	•			•	•	•	•	

Η συσχέτιση των αναπτυξιακών Προτεραιοτήτων του Προγράμματος με το στόχο της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, αποδίδει τις ακόλουθες κεντρικές κατανοήσεις:

- Η υποκατάσταση χρήσης των ορυκτών καυσίμων για θέρμανση και ζεστό νερό, συμβάλει στην ελάττωση έκλυσης αερίων του θερμοκηπίου.
- Η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των κτηρίων οδηγεί στη συγκράτηση χρήσης των ορυκτών καυσίμων για θέρμανση και ζεστό νερό, γεγονός που συμβάλει στην ελάττωση έκλυσης αερίων του θερμοκηπίου.
- Η προώθηση χρήσης του γεωθερμικού δυναμικού στην παραγωγή (π.χ. θέρμανση θερμοκηπίων) οδηγεί στην υποκατάσταση χρήσης των ορυκτών καυσίμων για θέρμανση, γεγονός που συμβάλει στην ελάττωση έκλυσης αερίων του θερμοκηπίου.
- Η υλοποίηση τεχνικών παρεμβάσεων αντιμετώπισης κινδύνων φυσικών καταστροφών όπως αντιπλημμυρικά, αντιπυρικά και αντιδιαβρωτικά, συμβάλουν στην ανταπόκριση του Περιφερειακού συστήματος στις προκλήσεις της κλιματικής αλλαγής.
- Η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού στις προκλήσεις της κλιματικής αλλαγής συμβάλει στην ευκολότερη προώθηση και υιοθέτηση δράσεων ανταπόκρισης.

Βάσει αυτών των διαπιστώσεων οι επιπτώσεις είναι τόσο πρωτογενείς όσο και δευτερογενείς. Πρωτογενείς διότι η υποκατάσταση των ορυκτών καυσίμων από ΑΠΕ αλλά και η ενεργειακή αναβάθμιση των κτιρίων μειώνει με άμεσο τρόπο την έκλυση αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα. Δευτερογενείς διότι η συμβολή τέτοιων δράσεων στην προστασία του πληθυσμού από φυσικές καταστροφές λόγω κλιματικής αλλαγής εκφράζεται έμμεσα. Σε κάθε περίπτωση, οι επιπτώσεις είναι θετικές καθώς συμβάλουν με καίριο τρόπο στη συγκράτηση των αερίων του θερμοκηπίου. Εκφράζονται σε βραχυ-μεσο-μακροπρόθεσμο ορίζοντα καθώς αφενός με την εφαρμογή τους επέρχεται άμεση ελάττωση των εκλυόμενων στην ατμόσφαιρα ουσιών και αφετέρου, δημιουργούνται οι προϋποθέσεις ώστε μελλοντικά να σταθεροποιηθεί το φαινόμενο. Υπό αυτή την έννοια, το συνολικό αποτέλεσμα έχει μόνιμο χαρακτήρα.

2.4.9. Περιβαλλοντικός στόχος: Κοινωνική και εδαφική συνοχή

Εξειδικεύεται περαιτέρω με τις ακόλουθες επιδιώξεις:

- Ενίσχυση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης.
- Προώθηση έρευνας και καινοτομίας των επιχειρήσεων.
- Αναβάθμιση κοινωνικής υποδομής υγείας, πρόνοιας, αθλητισμού, έρευνας και εκπαίδευσης.
- Προώθηση του τουριστικού προϊόντος.
- Προώθηση της απασχόλησης και βελτίωση των δεξιοτήτων του πληθυσμού.
- Στήριξη ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, των Ρομά και των μεταναστών.
- Καταπολέμηση της φτώχειας
- Αναβάθμιση οδικών προσβάσεων και διασύνδεσης με τα ΔΕΔ-Μ.

Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης δομείται βάσει τριών πυλώνων: της περιβαλλοντικής προστασίας, της κοινωνικής συνοχής και της οικονομικής μεγέθυνσης. Η κοινωνική (και εδαφική) συνοχή προβάλλει την επιδίωξη ανάπτυξης του κοινωνικού κεφαλαίου ώστε αυτό να διαμορφώνει τις προϋποθέσεις τόσο της παραγωγικής ανασυγκρότησης – οικονομικής ανόδου όσο και της υιοθέτησης – προώθησης δεσμεύσεων που ενισχύουν την προστασία του περιβάλλοντος και την ένταξη των πόρων αυτού στις αναπτυξιακές διεργασίες. Η ενδυνάμωση του κοινωνικού κεφαλαίου σχετίζεται με σειρά παρεμβάσεων εκπαίδευσης, κατάρτισης, υγείας – πρόνοιας, ευκαιριών απασχόλησης και κοινωνικής ενσωμάτωσης αλλά και πρόσβασης του πληθυσμού σε υπηρεσίες και λειτουργίες υψηλού επιπέδου.

Πίνακας 2.11. Αξιολόγηση επιπτώσεων του στόχου της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής

	Ως προς την εμφάνιση		Ως προς το είδος			Ως προς το χρόνο			Ως προς την ένταξη	
	Πρωτογενής	Δευτερογενής	Θετική	Ουδέτερη	Αρνητική	Βραχυπρόθεσμη	Μεσοπρόθεσμη	Μακροπρόθεσμη	Μόνιμη	Προσωρινή
Αναπτυξιακή Προτεραιότητα (σχετιζόμενη με το στόχο)										
Προώθηση της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας	•		•			•	•	•	•	
Βελτίωση της συνδεσιμότητας της Περιφέρειας		•	•				•	•	•	
Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής (ΕΤΠΑ)	•		•			•	•	•	•	•
Κοινωνική ενσωμάτωση και αντιμετώπιση της φτώχειας (ΕΚΤ+)	•		•			•	•	•	•	•
Ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη στην ΠΑΜΘ	•		•				•	•	•	

Η συσχέτιση των αναπτυξιακών Προτεραιοτήτων του Προγράμματος με το στόχο της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής, αποδίδει τις ακόλουθες κεντρικές κατανοήσεις:

- Η προώθηση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης τόσο για τις λειτουργίες του δημοσίου όσο και για την εξυπηρέτηση των πολιτών αποτελούν παρεμβάσεις που βελτιώνουν την αποδοτικότητα των προσφερόμενων δημόσιων υπηρεσιών προς τους πολίτες και ενισχύουν την αποδοτικότητα της οικονομίας.
- Η προώθηση της έρευνας και καινοτομίας των επιχειρήσεων (έμφαση στη στρατηγική RIS3), που συνδέεται με την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειάς τους, οδηγεί στην επέκταση του παραγωγικού τους αποτυπώματος, βελτιώνει τα εισοδήματα και τη διάρθρωση της οικονομίας της Περιφέρειας.
- Η επέκτασης, αναβάθμισης και βελτίωσης των υποδομών πρόσβασης επιμέρους τμημάτων της Περιφέρειας ενισχύει τη συνδεσιμότητα περιοχών και πληθυσμού με σημαντικά αστικά κέντρα και βελτιώνει την πρόσβαση σε υπηρεσίες υψηλότερου επιπέδου.
- Η βελτίωση της συνδεσιμότητας με τα ΔΕΔ-Μ, εντάσσει το περιφερειακό σύστημα σε ροές και λειτουργίες ευρύτερης σημασίας, δημιουργώντας προϋποθέσεις αναδιάρθρωσης της περιφερειακής οικονομίας σε περισσότερο ανταγωνιστικά επίπεδα.
- Η επέκταση, αναβάθμιση και βελτίωση των υποδομών πρόσβασης επιμέρους τμημάτων της Περιφέρειας και η βελτίωση της συνδεσιμότητας με τα ΔΕΔ-Μ, υλοποιούν στόχους της στρατηγικής τουρισμού της Περιφέρειας καθώς βελτιώνουν τις προοπτικές επισκεψιμότητας και άρα ενίσχυσης της περιφερειακής οικονομίας.
- Η αναβάθμιση των κοινωνικών υποδομών υγείας, πρόνοιας και στήριξης ευπαθών ομάδων του πληθυσμού ενισχύουν το πλέγμα προστασίας, ειδικά ομάδων που διαβιούν σε συνθήκες μειονεξίας.
- Η αναβάθμιση κοινωνικών υποδομών εκπαίδευσης, κατάρτισης, προώθησης της απασχόλησης και αντιμετώπισης της φτώχειας, ενισχύουν της προοπτική του κοινωνικού κεφαλαίου και βοηθούν στη συνοχή του πληθυσμού.
- Η προβολή στοιχείων των φυσικών και ανθρωπογενών αποθεμάτων και η ένταξή τους στη στρατηγική του τουρισμού της Περιφέρειας δημιουργεί νέες ευκαιρίες απασχόλησης.
- Η στήριξη κοινωνικών δομών προς επιχειρήσεις και επαγγελματίες οδηγεί στην ενίσχυση του κοινωνικού κεφαλαίου και των τοπικών συστημάτων γεγονός που συνδέεται και με τη συνοχή του πληθυσμού.

Βάσει αυτών των διαπιστώσεων οι επιπτώσεις είναι κυρίως πρωτογενείς καθώς περιλαμβάνουν δράσεις που αφενός στοχεύουν στην προστασία του πληθυσμού και στην ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου ενώ αφετέρου στοχεύουν στην παραγωγική αναδιάρθρωση πτυχών της περιφερειακής οικονομίας. Επίσης θεωρούνται και δευτερογενείς διότι το ζήτημα της συνοχής προσεγγίζεται και από την εδαφική του πλευρά μέσα από τη βελτίωση της προσβασιμότητας του περιφερειακού χώρου. Σε κάθε περίπτωση οι επιπτώσεις είναι θετικές καθώς επιχειρούν να παρέμβουν στην κοινωνικοοικονομική πραγματικότητα της Περιφέρειας με την επιδίωξη βελτίωσης της αναπτυξιακής της προοπτικής. Εκφράζονται κυρίως σε μεσο-μακροπρόθεσμο ορίζοντα καθώς η πραγματική επίδραση στον δράσεων στήριξης στη συνοχή της Περιφέρειας απαιτεί χρόνο ώστε να δώσει ορατά αποτελέσματα. Ωστόσο, αρκετές δράσεις άμεσης εμπλοκής

και ενίσχυσης του πληθυσμού αποδίδουν σαφώς στο βραχυπρόθεσμο ορίζοντα. Ειδικά αυτές που έχουν βραχυχρόνια απόδοση μπορούν να χαρακτηριστούν ως προσωρινές. Αντίθετα, ενέργειες που φαίνεται να αποδίδουν στον μακροπρόθεσμο ορίζοντα έχουν μονιμότερα στοιχεία επίδρασης στην κοινωνική και εδαφική συνοχή της Περιφέρειας.

Z.5. ΣΩΡΕΥΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΝΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΣΤΟΧΟ

Z.5.1. Διατήρηση βιοποικιλότητας

Το σωρευτικό αποτέλεσμα των επιλογών του Προγράμματος ως προς τη διατήρηση της βιοποικιλότητας αναμένεται ουδέτερο – κυρίως πρωτογενώς εκφραζόμενο. Μέσα από μέτρα εφαρμογής και δράσεις, επιχειρείται η ανάδειξη των φυσικών αποθεμάτων και των προστατευόμενων οικολογικά ζωνών καθώς και η εξωτερίκευση και η γνωριμία του ευρύτερου κοινού με το φυσικό πλούτο της Περιφέρειας. Η ανάδειξη των οικολογικών πόρων και η ένταξή τους στο τουριστικό προϊόν, οδηγεί προοπτικά σε καλύτερη κατανόηση των αποθεμάτων γεγονός που ενισχύει την προσπάθεια προστασίας και διατήρησής τους. Ωστόσο, η βελτίωση της προσβασιμότητας περιοχών με ειδικά οικολογικά χαρακτηριστικά αλλά και η εδαφική επέκταση των υποδομών, δημιουργεί προκλήσεις διατήρησης και προστασίας των αποθεμάτων. Συνθετικά, τέτοιες προκλήσεις μπορεί εν μέρει να αναιρέσουν τις θετικές επιδράσεις διατήρησης του αποθέματος βάσει των προσπαθειών ανάδειξής του.

Z.5.2. Προστασία και αξιοποίηση των υδατικών αποθεμάτων

Το σωρευτικό αποτέλεσμα των επιλογών του Προγράμματος ως προς την προστασία και αξιοποίηση των υδατικών αποθεμάτων αναμένεται θετικό – πρωτογενώς εκφραζόμενο, καθώς μέσα από μέτρα εφαρμογής και δράσεις επιχειρείται η διασφάλιση της πρόσβασης του πληθυσμού σε νερό, η υποστήριξη επενδύσεων διαχείρισης αστικών λυμάτων καθώς και η υποστήριξη υλοποίησης του προγράμματος μέτρων του ΣΔΛΑΠ. Αυτές οι επιδιώξεις, δημιουργούν εμφανείς προϋποθέσεις προστασίας των υδάτων της Περιφέρειας, ενισχύουν την ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων και την προστασία των αποδεκτών από τη ρύπανση αλλά και την εν γένει προσέγγιση των στόχων του ΣΔΛΑΠ αναφορικά με την αποκατάσταση μιας καλής ποσοτικής, χημικής και οικολογικής κατάστασης των υδάτινων σωμάτων.

Z.5.3. Προστασία και ανάδειξη του τοπίου

Το σωρευτικό αποτέλεσμα των επιλογών του Προγράμματος ως προς την προστασία και ανάδειξη του τοπίου αναμένεται θετικό – δευτερογενώς εκφραζόμενο, καθώς μέσα από μέτρα εφαρμογής και δράσεις επιχειρείται η ολοκληρωμένη παρέμβαση σε αστικές ζώνες και στην ύπαιθρο και η ανάδειξη φυσικών και ανθρωπογενών αποθεμάτων. Η υλοποίηση πρωτοβουλιών και δράσεων: α) εντός αστικού χώρου όπως η διάσωση και ανάδειξη στοιχείων του δομημένου χώρου και β) στην ύπαιθρο μέσω αξιοποίησης των φυσικών και ανθρωπογενών αποθεμάτων υπό το πρίσμα της αναδιάρθρωσης του παραγωγικού προτύπου με την ενίσχυση μορφών τουρισμού, δημιουργεί συνθήκες προστασίας και ανάδειξης των κρίσιμων στοιχείων του τοπίου της Περιφέρειας.

Z.5.4. Προστασία των εδαφών

Το σωρευτικό αποτέλεσμα των επιλογών του Προγράμματος ως προς την προστασία και ανάδειξη των εδαφών αναμένεται θετικό καθώς μέσα από μέτρα εφαρμογής και δράσεις επιχειρείται η υποστήριξη επενδύσεων διαχείρισης αστικών λυμάτων και απορριμμάτων και η πρόληψη και αντιμετώπιση κινδύνων πλημμυρών και άλλων φυσικών καταστροφών. Η υλοποίηση προβλέψεων επεξεργασίας και ενδεδειγμένης διάθεσης των αστικών λυμάτων και απορριμμάτων και δράσεων ενίσχυσης της πρόληψης λόγω επίταξης του φαινομένου της

κλιματικής αλλαγής, διαμορφώνει παράγοντες για την προστασία των εδαφών της Περιφέρειας. Τέτοιες επιλογές ενισχύουν την προστασία των αποδεκτών (έδαφος) από τη ρύπανση, την προστασία του φυσικού πόρου έδαφος από κινδύνους ερημοποίησης και την εν γένει προστασία των φυσικών και ανθρωπογενών αποθεμάτων από κινδύνους και καταστροφές.

2.5.5. Αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανση

Το σωρευτικό αποτέλεσμα των επιλογών του Προγράμματος ως προς την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης αναμένεται θετικό – πρωτογενώς εκφραζόμενο, καθώς μέσα από μέτρα εφαρμογής και δράσεις επιχειρείται η προώθηση της ενεργειακής απόδοσης και αναβάθμισης των κτηρίων, η αξιοποίηση της γεωθερμίας και η ενίσχυση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας. Ο εκσυγχρονισμός του κτηριακού αποθέματος και η γεωθερμία, μπορούν να συμβάλουν στην εξοικονόμηση ενέργειας, στη συγκράτηση και αντικατάσταση ορυκτών καυσίμων. Η εξοικονόμηση ενέργειας, κυρίως αυτής που προέρχεται από την καύση ορυκτών καυσίμων, μειώνει την έκλυση στην ατμόσφαιρα αερίων ρύπων. Επιπρόσθετα, η υλοποίηση δράσεων παρακολούθησης της κατάστασης ρύπανσης του αέρα ενισχύει ενέργειες προσαρμογής. Διαμορφώνονται συνεπώς προϋποθέσεις βιώσιμης λειτουργίας των σημαντικών αστικών συγκεντρώσεων γεγονός που προβάλλεται και στη βελτίωση της ποιότητας του αέρα των πόλεων.

2.5.6. Αντιμετώπιση οχλήσεων θορύβου

Το σωρευτικό αποτέλεσμα των επιλογών του Προγράμματος ως προς την αντιμετώπιση οχλήσεων θορύβου αναμένεται θετικό – πρωτογενώς εκφραζόμενο, καθώς μέσα από μέτρα εφαρμογής και δράσεις επιχειρείται η ενίσχυση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας. Η υλοποίηση πρωτοβουλιών και δράσεων ενίσχυσης της βιώσιμης αστικής κινητικότητας συμβάλει στην απομείωση των συνθηκών επιβάρυνσης του αστικού περιβάλλοντος με θόρυβο. Τέτοιες ενέργειες ενισχύουν τη βιώσιμη λειτουργία των σημαντικών αστικών συγκεντρώσεων γεγονός που προβάλλεται στη βελτίωση των συνθηκών κινητικότητας του πληθυσμού εντός αστικών κέντρων και άρα ελάττωσης των εκλυόμενων επιπέδων θορύβου από τη λειτουργία των οχημάτων. Επιπρόσθετα, η υλοποίηση δράσεων παρακολούθησης της κατάστασης θορυβικής επιβάρυνσης ενισχύει ενέργειες προσαρμογής.

2.5.7. Προστασία και ανάδειξη πολιτιστικής κληρονομιάς

Το σωρευτικό αποτέλεσμα των επιλογών του Προγράμματος ως προς την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς αναμένεται θετικό – πρωτογενώς και δευτερογενώς εκφραζόμενο, καθώς μέσα από μέτρα εφαρμογής και δράσεις επιχειρείται η ανάδειξη και αποκατάσταση μνημείων και η βελτίωση της προσβασιμότητας των πολιτιστικών πόρων. Η βελτίωση της προσβασιμότητας (φυσικής και ψηφιακής) των πολιτιστικών πόρων ενεργοποιεί δράσεις και λειτουργίες προστασίας και ανάδειξής τους. Επίσης, η βιώσιμη ένταξη των πολιτιστικών πόρων σε ενέργειες και πρωτοβουλίες τουριστικής ανάπτυξης, συμβάλει στην ανάδειξη και προστασία τους καθώς δημιουργεί τις κατάλληλες προϋποθέσεις για περαιτέρω υιοθέτηση μέτρων που στοχεύουν ακριβώς στην προστασία του αποθέματος και της ενδεδειγμένης ένταξής του σε παραγωγικές επιδιώξεις.

Z.5.8. Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή

Το σωρευτικό αποτέλεσμα των επιλογών του Προγράμματος ως προς την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή αναμένεται θετικό – πρωτογενώς και δευτερογενώς εκφραζόμενο, καθώς μέσα από μέτρα εφαρμογής και δράσεις επιχειρείται η προώθηση μέτρων ενεργειακής απόδοσης και αναβάθμισης και η εκμετάλλευση της γεωθερμίας, η πρόληψη και αντιμετώπιση κινδύνων πλημμυρών και άλλων φυσικών καταστροφών και η ευαισθητοποίηση του πληθυσμού. Ο εκσυγχρονισμός του κτηριακού αποθέματος, η γεωθερμία και η ενίσχυση δράσεων πρόληψης, μπορούν να συμβάλουν στην εξοικονόμηση ενέργειας και στη δημιουργία προϋποθέσεων ανταπόκρισης στο φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής. Η εξοικονόμηση ενέργειας, κυρίως αυτής που προέρχεται από την καύση ορυκτών καυσίμων, μειώνει την έκλυση στην ατμόσφαιρα αερίων του θερμοκηπίου. Ταυτόχρονα η αντικατάσταση των ενεργειακών αναγκών των κτιρίων από ΑΠΕ ομοίως βοηθά στην συγκράτηση χρήσης ορυκτών καυσίμων. Κρίσιμη θεωρείται η ευαισθητοποίηση του πληθυσμού καθώς η ενεργή συμμετοχή των πολιτών συμβάλει στην επιτυχή υλοποίηση των επιλογών. Τέτοιοι μηχανισμοί ανταπόκρισης, θεωρείται ότι μπορούν να συμβάλουν προοπτικά στη σταθεροποίηση του φαινομένου και άρα στην προστασία φυσικών και ανθρωπογενών αποθεμάτων από καταστροφές.

Z.5.9. Κοινωνική και εδαφική συνοχή

Το σωρευτικό αποτέλεσμα των επιλογών του Προγράμματος ως προς την ενδυνάμωση της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής αναμένεται θετικό – πρωτογενώς και δευτερογενώς εκφραζόμενο, καθώς μέσα από μέτρα εφαρμογής και δράσεις επιχειρείται η ενίσχυση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, η προώθηση της έρευνας και καινοτομίας των επιχειρήσεων, η αναβάθμιση της κοινωνικής υποδομής υγείας, πρόνοιας, έρευνας και εκπαίδευσης, η προώθηση της απασχόλησης και βελτίωσης των δεξιοτήτων του πληθυσμού, η στήριξη ευπαθών ομάδων του πληθυσμού και των Ρομά, η καταπολέμηση της φτώχειας, η παραγωγή γνώσης για το τουριστικό προϊόν και η αναβάθμιση οδικών προσβάσεων και διασύνδεσης με τα ΔΕΔ-Μ.

Η επέκταση των υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης τόσο για τις λειτουργίες του δημοσίου όσο και για την εξυπηρέτηση των πολιτών και η προώθηση της έρευνας και καινοτομίας των επιχειρήσεων, συνδέονται με την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητά τους και την επέκταση του παραγωγικού τους αποτελέσματος. Τέτοιες επιλογές ενισχύουν την οικονομία της Περιφέρειας, ενδυναμώνουν την κοινωνική συνοχή μέσω διατήρησης και επέκτασης του εισοδήματος ενώ παρεμβαίνουν και στην αποδοτικότητα των προσφερόμενων δημόσιων υπηρεσιών προς τους πολίτες. Επίσης, η επέκταση, αναβάθμιση και βελτίωση των οδικών υποδομών επιμέρους τμημάτων της Περιφέρειας αλλά και η βελτίωση της πρόσβασης σε ευρύτερα οδικά δίκτυα εθνικής εμβέλειας, αυξάνουν την προσβασιμότητα και τη διασύνδεση του περιφερειακού χώρου. Έτσι ενισχύεται η συνδεσιμότητα περιοχών και πληθυσμού της Περιφέρειας με σημαντικά αστικά κέντρα και βελτιώνεται η πρόσβαση σε υπηρεσίες υψηλότερου επιπέδου. Αμφίδρομα, ενισχύονται οι συνθήκες προσβασιμότητας του περιφερειακού χώρου γεγονός που μπορεί να συσχετιστεί με την αύξηση της επισκεψιμότητας για τουριστικούς ή άλλους λόγους.

Επιπρόσθετα, η αναβάθμιση κοινωνικών υποδομών υγείας, πρόνοιας και εκπαίδευσης, των συνθηκών πρόσβασης σε αυτά, η προώθηση της απασχόλησης, η στήριξη ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, η αντιμετώπιση της φτώχειας και η προώθηση του τουριστικού προϊόντος

βάσει της προβολής των φυσικών και ανθρωπογενών αποθεμάτων, συμβάλουν ουσιαστικά στην προστασία του πληθυσμού και την αναβάθμιση του κοινωνικού κεφαλαίου. Επίσης ενισχύουν το κοινωνικό κεφάλαιο μέσα από τη στήριξη των υπηρεσιών εκπαίδευσης και κατάρτισης αλλά και της γνώσης επί κρίσιμων παραγωγικών δυνατοτήτων. Παράλληλα βελτιώνουν τις συνθήκες συνοχής του πληθυσμού μέσα από τη στήριξη του εισοδήματος και των ευπαθών ομάδων αλλά και των ομάδων που διαβιούν σε συνθήκες μειονεξίας. Τέλος, η στήριξη οικονομικών κλάδων του περιφερειακού χώρου όπως ο τουρισμός, μπορεί να ενισχύει την απασχόληση και το εισόδημα σε εδαφικές ζώνες με μικρό παραγωγικό βάθος. Η παραγωγική διαφοροποίηση και ενδυνάμωση χωρικών τμημάτων της Περιφέρειας με αξιόλογα φυσικά και ανθρωπογενή αποθέματα, οδηγεί σε ενίσχυση των τοπικών συστημάτων γεγονός που συνδέεται και με τη συνοχή του πληθυσμού.

Η. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ

Η.1. ΓΕΝΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΚΑΙ ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗΣ

Σύμφωνα με τους στόχους περιβαλλοντικής προστασίας και διατήρησης που τεκμηριώθηκαν ως συναφείς με τις επιλογές του Προγράμματος, η γενική εκτίμηση αφορά σε μια θετική επίπτωση – επίδραση του Προγράμματος η οποία εκφράζεται τόσο πρωτογενώς όσο και δευτερογενώς. Προκειμένου όμως ο βαθμός της συνέργειας αυτής να μεγιστοποιηθεί και να αποφευχθούν τυχόν αρνητικές επιπτώσεις, εκτιμάται ως αναγκαίος ο συνυπολογισμός των ακόλουθων.

Τα μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος, την πρόληψη, τον περιορισμό και την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων που προκαλούνται από την υλοποίηση δράσεων που θα ενταχθούν στο ΠΕΠ ΑΜΘ περιόδου 2021 – 2027, περιλαμβάνουν ενέργειες ελέγχου, αρχές και υποχρεώσεις που πρέπει να τηρούνται από τις αρμόδιες αρχές. Κύριος φορέας για τον έλεγχο της εφαρμογής των μέτρων είναι η υπηρεσία διαχείρισης του Προγράμματος. Η εφαρμογή των επιμέρους μέτρων γίνεται βάσει της κείμενης νομοθεσίας από την κατά περίπτωση έχουσα την σχετική αρμοδιότητα υπηρεσία. Τα μέτρα διαχωρίζονται ως προς το χαρακτήρα και την εφαρμογή τους σε αυτά που αφορούν τις υποχρεώσεις αδειοδότησης έργων και δραστηριοτήτων, όπως ισχύουν βάση του σχετικού πλαισίου και τα ειδικά μέτρα που αναφέρονται σε συγκεκριμένες δράσεις του Προγράμματος.

1. Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων.

- Η επιλεξιμότητα των τύπων δράσεων / έργων από το πρόγραμμα δεν μεταβάλλει σε καμία περίπτωση τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το θεσμικό πλαίσιο για την Περιβαλλοντική Αδειοδότηση και η παρούσα έγκριση όρων του προγράμματος δεν υποκαθιστά καμία από τις σχετικές υποχρεώσεις των φορέων υλοποίησης - λειτουργίας των έργων - δραστηριοτήτων που θα ενταχθούν στο Πρόγραμμα.
- Για την ένταξη οποιουδήποτε έργου προς χρηματοδότηση, είναι υποχρεωτικό να έχουν ακολουθηθεί και τηρηθεί οι κατά περίπτωση ισχύουσες (είδος έργου / δραστηριότητα) διαδικασίες περιβαλλοντικής αδειοδότησης, όπως αυτές ορίζονται από την σχετική νομοθεσία και όπως αυτή ισχύει κατά την περίοδο υποβολής της πρότασης προς χρηματοδότηση. Σε περιπτώσεις κατά τις οποίες απαιτείται η έκδοση απόφασης έγκρισης περιβαλλοντικών όρων ή δήλωσης υπαγωγής σε πρότυπες περιβαλλοντικές δεσμεύσεις από αρμόδια αρχή, αυτά θα αποτελούν μέρος του φακέλου των στοιχείων του έργου, ο οποίος θα ελέγχεται κατά την διαδικασία ένταξης. Σε περιπτώσεις κατά τις οποίες η διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης αποτελεί μέρος του προς χρηματοδότηση έργου ή εξαρτάται από αυτή, θα πρέπει να υπάρχει σχετική πρόβλεψη στην πρόσκληση, όπου θα καθορίζεται ο εναλλακτικός χρόνος κατά τον οποίο τα απαιτούμενα σε κάθε περίπτωση έγγραφα θα πρέπει να προσκομιστούν και συμπληρωθούν.
- Ο έλεγχος και η πιθανή ενσωμάτωση των αναφερομένων στην ΣΜΠΕ προϋποθέσεων στις ΑΕΠΟ/ΠΠΔ γίνεται από τις αρμόδιες για την αδειοδότηση υπηρεσίες.
- Διαπίστωση μη τήρησης εγκεκριμένων περιβαλλοντικών όρων που περιλαμβάνονται στους φακέλους έγκρισης των έργων / υποέργων από αρμόδιες υπηρεσίες ή κατά τις

διαδικασίες ελέγχου του Προγράμματος που μπορούν να οδηγήσουν σε απένταξη των σχετικών πράξεων από το Πρόγραμμα.

2. Γενικά μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος και την προώθηση της περιβαλλοντικής διάστασης του προγράμματος

Τα μέτρα αυτά αφορούν κυρίως την αρχή διαχείρισης και παρακολούθησης του προγράμματος και ενσωματώνονται είτε ως ενέργειες ελέγχου κατά την εξέταση των φακέλων των προς ένταξη πράξεων / έργων, είτε ως μέτρα (υποχρεωτικού ή μη χαρακτήρα) που θα ενσωματωθούν κατά τις ενέργειες υλοποίηση του προγράμματος και κατά κύριο λόγο κατά την εξειδίκευση των κριτηρίων επιλογής και αξιολόγησης των πράξεων.

- Κατά την επιλογή δράσεων για ένταξη στο Πρόγραμμα, θα πρέπει να αξιολογείται η σύνδεσή τους με δεσμεύσεις της εθνικής (αναπτυξιακής) πολιτικής που άπτονται των ειδικών στοχεύσεων του Προγράμματος και ειδικά της περιβαλλοντικής πολιτικής (κλιματική αλλαγή, βιοποικιλότητα, νερά, έδαφος, αέρας, τοπίο, προστασία από καταστροφές κλπ).
- Κατά την υλοποίηση των έργων και δραστηριοτήτων του Προγράμματος, να γίνεται εφαρμογή της ισχύουσας περιβαλλοντικής νομοθεσίας, ώστε μέσω των όρων, περιορισμών και υποχρεώσεων που απορρέουν από αυτήν, να επιτυγχάνεται η προστασία του συνόλου των περιβαλλοντικών μέσων και παραμέτρων στους περιβαλλοντικούς στόχους που έχουν προσδιοριστεί ως κρίσιμοι.
- Σε έργα τεχνολογικής ανάπτυξης καινοτόμων προϊόντων ή άλλα έργα που δεν εμπίπτουν στις διατάξεις του πλαισίου περιβαλλοντικής αδειοδότησης θα πρέπει να προσδιορίζεται εκ των προτέρων από τους φορείς της πρότασης αν υπάρχει πιθανότητα παραγωγής επικίνδυνων ή τοξικών αποβλήτων ή η χρήση ελεγχόμενων περιβαλλοντικά ουσιών ή ακτινοβολιών, όπως και ο εφικτός τρόπος διαχείρισής τους.
- Ο έλεγχος της καταλληλότητας της χωροθέτησης δραστηριοτήτων πραγματοποιείται κατά την διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης ή την έκδοση αδειών κατασκευών. Θα ήταν ωστόσο επιθυμητό οι επενδύσεις προς δραστηριότητες να κατευθυνθούν κατά προτεραιότητα σε περιοχές όπου οι εν λόγω δραστηριότητα αποτελεί κύρια θεσμοθετημένη χρήση (π.χ. ύπαρξη ΤΠΣ, κατευθύνσεις του ΠΠΧΣΑΑ) σύμφωνα με τα ισχύοντα σχέδια χρήσεων γης και κατόπιν σε περιοχές όπου υπάρχει γενική καταλληλότητα. Η υλοποίηση του μέτρου αυτού μπορεί να γίνει μέσα από την διαδικασία αξιολόγησης των προτάσεων για την ένταξη έργων με πρόβλεψη ειδικής ηριμοδότησης.
- Για την ένταξη έργων και δραστηριοτήτων που προβαίνουν σε χρήση/αξιοποίηση υδατικών πόρων (είτε ως άντληση είτε ως διάθεση), προτεραιότητα θα πρέπει να δίνεται σε αυτά που υλοποιούν το Πρόγραμμα Μέτρων των οικείων ΣΔΛΑΠ. Σε κάθε περίπτωση, είναι απαραίτητη η ενσωμάτωση τεχνολογιών που ενισχύουν την εξοικονόμηση, ανακύκλωση και επαναχρησιμοποίηση των υδάτων εκεί όπου υπάρχει σχετικό αντικείμενο.
- Για τις εντάξεις έργων διαχείρισης απορριμμάτων και άλλων στερεών αποβλήτων θα πρέπει να δίνεται προτεραιότητα σε έργα εφαρμογής των μέτρων του οικείου ΠΕΣΔΑ. Σε κάθε περίπτωση, είναι απαραίτητη η ενσωμάτωση σύγχρονων τεχνολογιών διαχείρισης για την αποδοτικότερη αξιοποίηση/διαχείριση/ανάκτηση των ρευμάτων αποβλήτων.

- Στο βαθμό που είναι δυνατόν και επιθυμητό για την επίτευξη των κύριων στόχων της κάθε επιμέρους δράσης που αφορά ενισχύσεις προς επιχειρήσεις (επιχειρηματικότητα - καινοτομία - ανταγωνιστικότητα), είναι σκόπιμο να εξετάζεται η δυνατότητα υποστήριξης ενεργειών που προωθούν την ενσωμάτωση και χρήση "πρασίνων τεχνολογιών" στις παραγωγικές διαδικασίες όπως, η χρήση ΑΠΕ (συμπεριλαμβανομένης της γεωθερμίας) ή άλλων βιοκλιματικών τεχνικών σχεδιασμού, ή συστημάτων εξοικονόμησης ενέργειας / υδάτων, ή προηγμένων (άνω των απαιτήσεων εγκεκριμένων περιβαλλοντικών όρων) συστημάτων πρόληψης και περιορισμού αποβλήτων στις επιλέξιμες προς χρηματοδότηση ενέργειες - δαπάνες των πράξεων.
- Η ένταξη έργων και δραστηριοτήτων εντός των Εθνικών Πάρκων θα πρέπει να είναι σύμφωνη με τους περιορισμούς των καθορισμένων χρήσεων γης και των προβλέψεων των οικείων Σχεδίων Διαχείρισης. Είναι απαραίτητη η γνωμοδότηση του οικείου Φορέα Διαχείρισης.
- Η ένταξη έργων και δραστηριοτήτων πλησίον στοιχείων πολιτιστικής κληρονομιάς θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη το πλαίσιο προστασίας βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας.
- Η ένταξη έργων και δραστηριοτήτων (π.χ. υποδομές, παρεμβάσεις τουριστικής ανάπτυξης) εντός περιοχών Natura 2000 θα πρέπει να τεκμηριώνουν την συνάφεια, την συνέπεια και την συμμόρφωση τους στα Σχέδια Διαχείρισης των περιοχών αυτών, εφόσον υπάρχουν. Είναι απαραίτητη η γνωμοδότηση του οικείου Φορέα Διαχείρισης.
- Όταν εκτελούνται δράσεις που περιλαμβάνουν ενέργειες αντικατάστασης εξοπλισμού, ανακαίνισης - ανακατασκευής κτιρίων, αντικατάστασης οχημάτων - μηχανημάτων, ο φορέας του έργου στην πρόταση του, θα πρέπει να περιγράψει τα μέτρα που λαμβάνει για την ένταξη των ρευμάτων αποβλήτων στο ενδεδειγμένο σύστημα διαχείρισης και την μεγιστοποίηση της επανάχρησης, ανακύκλωσης και ανάκτησης υλικών.

Η.2. ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΡΟΝΟΙΕΣ ΑΝΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΣΤΟΧΟ

Για την διατήρηση της βιοποικιλότητας (οικότοποι, χλωρίδα, πανίδα) θα πρέπει στο πλαίσιο των μηχανισμών εφαρμογής του Προγράμματος να ακολουθούνται οι παρακάτω κατευθύνσεις:

- Να προωθείται κατά το δυνατόν η κατάλληλη χωροθέτηση των έργων και δραστηριοτήτων, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες του φυσικού περιβάλλοντος, ώστε να εξασφαλίζεται η προστασία των φυσικών περιοχών και των ευαίσθητων οικοσυστημάτων.
- Οι προτεινόμενες δράσεις, που αφορούν σε περιοχές ενταγμένες στα Εθνικά Πάρκα ή σε άλλες περιοχές του δικτύου Natura 2000, θα πρέπει να είναι συμβατές με τα εγκεκριμένα Σχέδια Διαχείρισης και τις θεσμοθετημένες χρήσεις γης, εφόσον υπάρχουν για τις περιοχές αυτές. Σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να ενσωματώνονται κριτήρια προστασίας της βιοποικιλότητας.
- Οι επεμβάσεις στα δασικά οικοσυστήματα θα πρέπει να περιορίζονται στο ελάχιστο δυνατό και να συνδυάζονται κατά περίπτωση με ενέργειες αντιστάθμισης.

Για την προστασία και αξιοποίηση των υδατικών αποθεμάτων, θα πρέπει στο πλαίσιο των μηχανισμών εφαρμογής του Προγράμματος να ακολουθούνται οι παρακάτω κατευθύνσεις:

- Προώθηση κατά προτεραιότητα των έργων που σχετίζονται με την κάλυψη του πληθυσμού σε νερό ύδρευσης και των έργων αποχέτευσης και συλλογικών συστημάτων επεξεργασίας λυμάτων (ΕΕΛ).
- Να ενθαρρύνονται έργα και δραστηριότητες που ενσωματώνουν κατά το δυνατόν τη χρήση τεχνολογιών ανακύκλωσης και εξοικονόμησης νερού, περιορισμένη παραγωγή και διάθεση υγρών αποβλήτων.
- Έργα και δραστηριότητες προς ένταξη που σχετίζονται με την χρήση/αξιοποίηση των υδάτων είτε ως άντληση είτε ως διάθεση θα πρέπει να τεκμηριώνουν την εφαρμογή της κατάλληλης τεχνολογίας που συνεισφέρει στην εξοικονόμηση νερού και στην προστασία των αποδεκτών από τη ρύπανση.
- Προώθηση δράσεων ευαισθητοποίησης του πληθυσμού σε ζητήματα προστασίας των υδάτων και εξοικονόμησης.

Για την προστασία και ανάδειξη του τοπίου, θα πρέπει στο πλαίσιο των μηχανισμών εφαρμογής του Προγράμματος να ακολουθούνται οι παρακάτω κατευθύνσεις:

- Κατά την προώθηση έργων και δραστηριοτήτων με δυναμικό αλλοίωσης του τοπίου εγκατάστασης θα πρέπει να περιλαμβάνονται μέτρα πρόληψης και αντιστάθμισης.
- Έργα που στοχεύουν στη βελτίωση της φυσικής προσβασιμότητας στοιχείων και ζωνών πολιτιστικού ενδιαφέροντος, θα πρέπει να ενσωματώνουν προβλέψεις διασφάλισης της τοπιολογικής ακεραιότητας και μη αλλοίωση της περιβάλλουσας περιοχής.
- Έργα και δράσεις αστικών αναπλάσεων και διάσωσης στοιχείων του δομημένου περιβάλλοντος θα πρέπει να προβαίνουν στην τεκμηρίωση του βαθμού βελτίωσης της τοπιολογικής εικόνας τμημάτων των πόλεων σε συνδυασμό με το χαρακτήρα και τη λειτουργικότητα των παρεμβάσεων.

Για την προστασία των εδαφών, θα πρέπει στο πλαίσιο των μηχανισμών εφαρμογής του Προγράμματος να ακολουθούνται οι παρακάτω κατευθύνσεις:

- Προτεραιότητα θα πρέπει να δοθεί σε έργα, δραστηριότητες και δράσεις που υλοποιούν τις προβλέψεις του οικείου ΠΕΣΔΑ.
- Να ενθαρρύνονται έργα και δραστηριοτήτων που χωροθετούνται σε οργανωμένους υποδοχείς (π.χ. ΒΙΠΕ/ΒΙΟΠΑ κλπ) ή θεσμοθετημένες ζώνες εγκατάστασης σύμφωνα με το τοπικά σχέδια χωρικής οργάνωσης (ΤΠΣ/ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ ή ΕΠΣ/ΕΧΣ), εφόσον υπάρχουν.
- Για έργα υποδομών μεταφορών όπως οδικά και λιμενικές εγκαταστάσεις, πρέπει να επιδιώκεται η μικρότερη δυνατή κατάληψη νέων εδαφών και η αποφυγή κατανάλωσης γαιών υψηλής παραγωγικότητας.
- Θα πρέπει να ενθαρρύνεται η χρήση καθαρών τεχνολογιών, πρακτικών μείωσης στερεών αποβλήτων και η αποφυγή διάθεσης επικινδύνων ουσιών στο έδαφος.
- Θα πρέπει να αξιολογείται θετικά η ενσωμάτωση σε έργα και δραστηριότητες, μέτρων προστασίας από δυνάμενους πλημμυρικούς κινδύνους σύμφωνα με τα πορίσματα πλημμυρικής επικινδυνότητας των οικείων ΣΔΚΠ.

Για την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και του θορύβου, θα πρέπει στο πλαίσιο των μηχανισμών εφαρμογής του Προγράμματος να ακολουθούνται οι παρακάτω κατευθύνσεις:

- Προώθηση έργων και δραστηριοτήτων που ενσωματώνουν πρακτικές ενεργειακής αποδοτικότητας, συστήματα ΑΠΕ, υποκατάσταση της χρήσης ορυκτών καυσίμων και αντιρρυπαντική τεχνολογία.
- Έργα και δράσεις βιώσιμης αστικής ανάπτυξης θα πρέπει να προβαίνουν στην τεκμηρίωση του βαθμού αποσυμφόρησης των κέντρων των πόλεων και της ελάττωσης πιθανώς των διανυόμενων οχηματοχιλιομέτρων ιδιωτικών μετακινήσεων εντός αυτών (βαθμός υποκατάστασης χρήσης αυτοκινήτου).
- Προώθηση προτάσεων υλοποίησης δικτύου παρακολούθησης της ποιότητας του αέρα και του θορύβου με έμφαση στις αστικές ζώνες.

Για την προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, θα πρέπει στο πλαίσιο των μηχανισμών εφαρμογής του Προγράμματος να ακολουθούνται οι παρακάτω κατευθύνσεις:

- Θα πρέπει να αποφεύγεται η χωροθέτηση έργων και δραστηριοτήτων πλησίον στοιχείων πολιτιστικού ενδιαφέροντος, μη συμβατών με το είδος και τα χαρακτηριστικά του προστατευταίου αντικειμένου.
- Για τα έργα βελτίωσης της φυσικής προσβασιμότητας στοιχείων και ζωνών πολιτιστικού ενδιαφέροντος, θα πρέπει να διασφαλίζεται η ακεραιότητα και μη αλλοίωση αυτών.

Για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, θα πρέπει στο πλαίσιο των μηχανισμών εφαρμογής του Προγράμματος να ακολουθούνται οι παρακάτω κατευθύνσεις:

- Προώθηση έργων και δραστηριοτήτων που ενσωματώνουν πρακτικές ενεργειακής αποδοτικότητας, συστήματα ΑΠΕ και υποκατάσταση της χρήσης ορυκτών καυσίμων.
- Θα πρέπει να αξιολογούνται θετικά έργα και δραστηριότητες που λαμβάνουν ειδικά μέτρα προστασίας από δυνάμενους πλημμυρικούς κινδύνους σύμφωνα με τα πορίσματα πλημμυρικής επικινδυνότητας των οικείων ΣΔΚΠ και προβαίνουν στην αποθεματοποίηση του νερού σύμφωνα και με τις προτεραιότητες των οικείων ΣΔΛΑΠ.
- Προώθηση δράσεων ευαισθητοποίησης του πληθυσμού σε ζητήματα προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή.

Για την κοινωνική και εδαφική συνοχή και καθώς το σύνολο σχεδόν των προβλέψεων του Προγράμματος δεν έχει χωρική διάσταση παρά αφορά στην ενίσχυση του κοινωνικού κεφαλαίου και της επιχειρηματικότητας, δεν προσδιορίζονται κρίσιμα στοιχεία πόρων του περιβάλλοντος με απαίτηση ειδικής προστασίας. Εξαιρέση μόνο αποτελούν οι δράσεις βελτίωσης της εδαφικής προσβασιμότητας κυρίως μέσω υποδομών μεταφορών. Σε αυτή την περίπτωση, ειδικά μέτρα προστασίας των πόρων έχουν παρουσιαστεί στις προηγούμενες παραγράφους (στόχοι για τη βιοποικιλότητα, το τοπίο και το έδαφος κυρίως).

Η.3. ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΠ ΑΜΘ

Ο έλεγχος και η παρακολούθηση των επιπτώσεων του Προγράμματος είναι αναγκαίος, σύμφωνα με την Οδηγία 2001/42/ΕΚ, και πραγματοποιείται σε ετήσια βάση μέσα από τη σύνταξη Ετήσιων Εκθέσεων. Η ΣΜΠΕ αποτελεί μια πρώτη προσπάθεια εντοπισμού των επιπτώσεων ενός Προγράμματος που περιλαμβάνει τον καθορισμό δεικτών για την παρακολούθησή τους ως προς τις δυνάμενες επιπτώσεις - επιδράσεις. Στόχοι συνεπώς της παρακολούθησης είναι:

- Να επαληθευτούν και να εκτιμηθούν με μεγαλύτερη ακρίβεια οι επιπτώσεις του προγράμματος κατά τη διάρκεια (on-going) εκτέλεσής του.
- Να πιστοποιηθεί ότι τα μέτρα αντιμετώπισης, που προτάθηκαν για την πρόληψη και των περιορισμό των επιπτώσεων, υλοποιήθηκαν και να εξεταστεί η αποτελεσματικότητά τους.
- Να αξιολογηθεί η επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων που έχουν τεθεί από τη ΣΜΠΕ.
- Να σχεδιαστούν και υιοθετηθούν τυχόν νέα μέτρα ή δράσεις σε περίπτωση που ανιχνευτούν, πέραν του ανεκτού, περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

Το σύστημα δεικτών αποτελείται από δυο τμήματα:

- Το πρώτο αφορά στην αξιολόγηση της πορείας υλοποίησης του Προγράμματος αυτού καθαυτού και περιλαμβάνει τους προκρινόμενους δείκτες εκροών (RCO, PSO, EECO) και αποτελέσματος (RCR, PSR, EECR) σύμφωνα με τις δράσεις που έχουν επιλεγεί ανά στόχο πολιτικής και αναπτυξιακό άξονα. Συνολικά, προτείνονται 42 Δείκτες Εκροών και 34 Δείκτες Αποτελέσματος.
- Το δεύτερο αφορά στην επιλογή ενός μικρού σχετικά πλαισίου δεικτών που αποτιμά τις περιβαλλοντικές και κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις, σύμφωνα με τους περιβαλλοντικούς στόχους που προσδιορίστηκαν ως κρίσιμοι κατά την εφαρμογή του Προγράμματος. Επιλέχθηκαν 14 Περιβαλλοντικοί και 6 Κοινωνικοοικονομικοί δείκτες.

Η.3.1. Δείκτες Προγράμματος

Πίνακας Η.1. Δείκτες εκροών Προγράμματος

Προτ/ΕΣ	Κωδικός Δείκτη	Περιγραφή	Μονάδα μέτρησης	Ορόσημο 2024	Στόχος 2029
1 / ΕΣ1i	RCO01	Υποστηριζόμενες επιχειρήσεις (από τις οποίες: πολύ μικρές, μικρές, μεσαίες, μεγάλες)	Επιχειρήσεις	10	50
1 / ΕΣ1i	RCO02	Επιχειρήσεις που υποστηρίζονται με επιχορηγήσεις	Επιχειρήσεις	10	50
1 / ΕΣ1i	RCO10	Επιχειρήσεις που συνεργάζονται με ερευνητικούς οργανισμούς	Επιχειρήσεις	8	40
1 / ΕΣ1ii	RCO14	Δημόσιοι οργανισμοί που υποστηρίζονται για την ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών, προϊόντων και διαδικασιών	Δημόσιοι οργανισμοί	0	1
1 / ΕΣ1iii	RCO01	Υποστηριζόμενες επιχειρήσεις (από τις οποίες: πολύ μικρές, μικρές, μεσαίες, μεγάλες)	Επιχειρήσεις	25	140
1 / ΕΣ1iii	RCO02	Επιχειρήσεις που υποστηρίζονται με επιχορηγήσεις	Επιχειρήσεις	25	140
1 / ΕΣ1iii	RCO05	Νέες επιχειρήσεις που υποστηρίζονται	Επιχειρήσεις	10	65
1 / ΕΣ1iii	RCO15	Ικανότητες που έχουν δημιουργηθεί για την εκκόλαψη επιχειρήσεων	Επιχειρήσεις	10	20
2 / ΕΣ2i	RCO19	Δημόσια κτίρια με βελτιωμένη ενεργειακή απόδοση	Τετραγωνικά μέτρα	30.000	80.000
2 / ΕΣ2ii	RCO22	Πρόσθετη παραγωγική ικανότητα για ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές (εκ τη οποίας: ηλεκτρική, θερμική)	MW	6	100
2 / ΕΣ2iv	RCO24	Επενδύσεις σε νέα ή αναβαθμισμένα συστήματα παρακολούθησης, ετοιμότητας, προειδοποίησης και ανταπόκρισης σε περίπτωση φυσικών καταστροφών	Ευρώ	0	2.000.000
2 / ΕΣ2iv	RCO25	Αντιπλημμυρικά έργα σε ακτές, όχθες ποταμών και λιμνών που κατασκευάστηκαν ή ενισχύθηκαν πρόσφατα	Χιλιόμετρα	3	7
2 / ΕΣ2v	RCO30	Μήκος νέων ή αναβαθμισμένων σωλήνων για τα συστήματα διανομής των δημοσίων δικτύων ύδρευσης	Χιλιόμετρα	250	400
2 / ΕΣ2v	PSO001	Νέα ή αναβαθμισμένα συστήματα δημόσιας παροχής νερού	Αριθμός	5	10
2 / ΕΣ2v	RCO32	Νέα ή αναβαθμισμένη ικανότητα επεξεργασίας λυμάτων	Ισοδύναμο πληθυσμού	0	3.500

Προτ/ΕΣ	Κωδικός Δείκτη	Περιγραφή	Μονάδα μέτρησης	Ορόσημο 2024	Στόχος 2029
2 / ΕΣ2vi	RCO34	Πρόσθετη ικανότητα για την ανακύκλωση των αποβλήτων	Τόννοι/έτος	2.000	8.000
3 / ΕΣ3i	RCO43	Μήκος νέων ή αναβαθμισμένων οδών - ΔΕΔ-Μ	Χιλιόμετρα	2	8
3 / ΕΣ3i	PSO002	Συνοριακοί σταθμοί που αναβαθμίζονται	Αριθμός	0	1
3 / ΕΣ3ii	RCO46	Μήκος ανακατασκευασμένων ή εκσυγχρονισμένων οδών - μη ΔΕΔ-Μ	Χιλιόμετρα	20	35
3 / ΕΣ3ii	PSO003	Λιμένες εκτός ΔΕΔ-Μ που αναβαθμίζονται/εκσυγχρονίζονται	Αριθμός	0	1
4Α / ΕΣ4ii	RCO66	Χωρητικότητα τάξεων νέων ή εκσυγχρονισμένων εγκαταστάσεων παιδικής φροντίδας	Άτομα	0	200
4Α / ΕΣ4ii	RCO67	Χωρητικότητα τάξεων νέων ή εκσυγχρονισμένων εκπαιδευτικών εγκαταστάσεων	Άτομα	800	5.000
4Α / ΕΣ4ii	PSO004	Πλήθος εκπαιδευτικών μονάδων που εξοπλίζονται	Αριθμός	30	30
4Α / ΕΣ4iii	RCO70	Χωρητικότητα νέων ή εκσυγχρονισμένων εγκαταστάσεων κοινωνικής μέριμνας (εκτός της στέγασης)	Άτομα / έτος	0	300
4Α / ΕΣ4v	RCO69	Χωρητικότητα νέων ή εκσυγχρονισμένων εγκαταστάσεων υγειονομικής περίθαλψης	Άτομα / έτος	40.000	100.000
4Α / ΕΣ4vi	RCO77	Αριθμός πολιτιστικών και τουριστικών χώρων που υποστηρίζονται	Πολιτιστικοί και τουριστικοί χώροι	1	5
4Β / ΕΣ4α	EECO02	Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων	Αριθμός ατόμων	140	750
4Β / ΕΣ4α	EECO19	Αριθμός πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων	Αριθμός	20	100
4Β / ΕΣ4δ	EECO05	Απασχολούμενοι, συμπεριλαμβανομένων των αυτοαπασχολούμενων	Αριθμός ατόμων	100	500
4Β / ΕΣστ	PSO792	Αριθμός ληπτών voucher για την ένταξη των παιδιών στην προσχολική εκπαίδευση	Αριθμός ατόμων	3.000	9.000
4Β / ΕΣστ	PSO798	Αριθμός δομών για την ένταξη παιδιών με αναπηρία ή / και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες	Αριθμός	980	2.900
4Β / ΕΣη	PSO800	Ατομα που αποδεσμεύονται από τη φροντίδα εξαρτώμενων ατόμων	Αριθμός	1.800	1.800
4Β / ΕΣθ	EECO13	Υπήκοοι τρίτων χωρών	Αριθμός ατόμων	100	300
4Β / ΕΣι	EECO15	Μειονότητες (συμπεριλαμβανομένων περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομά)	Αριθμός ατόμων	100	400

Προτ/ΕΣ	Κωδικός Δείκτη	Περιγραφή	Μονάδα μέτρησης	Ορόσημο 2024	Στόχος 2029
4B / ΕΣι	EECO18	Αριθμός υποστηριζόμενων δημόσιων διοικήσεων ή δημόσιων υπηρεσιών σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο	Αριθμός φορέων	0	4
4B / ΕΣια	PSO796	Αριθμός υποστηριζόμενων κοινωνικών δομών	Αριθμός	42	42
4B / ΕΣια	PSO801	Αριθμός υποστηριζόμενων δομών υγείας	Αριθμός	12	12
4B / ΕΣιβ	PSO797	Αριθμός φορέων που υλοποιούν δράσεις στο πλαίσιο της «Εγγύησης για το παιδί»	Αριθμός	1	4
5 / ΕΣι	RCO74	Πληθυσμός που καλύπτεται από έργα στο πλαίσιο στρατηγικών για ολοκληρωμένη εδαφική ανάπτυξη	Άτομα	0	270.000
5 / ΕΣι	RCO76	Ολοκληρωμένα έργα χωρικής ανάπτυξης	Έργα	0	45
5 / ΕΣii	RCO75	Στρατηγικές για ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη που υποστηρίζονται	Στρατηγικές	0	2
5 / ΕΣii	RCO76	Ολοκληρωμένα έργα χωρικής ανάπτυξης	Έργα	0	40

Πίνακας Η.2. Δείκτες αποτελέσματος Προγράμματος

Προτ/ΕΣ	Κωδικός Δείκτη	Περιγραφή	Μονάδα μέτρησης	Βάση ή τιμή αναφοράς	Έτος αναφοράς	Στόχος 2029	Πηγή δεδομένων
1 / ΕΣ1i	RCR02	Ιδιωτικές επενδύσεις που αντιστοιχούν σε δημόσια στήριξη (από τις οποίες: επιχορηγήσεις, χρηματοδοτικά μέσα)	Ευρώ	2.200.000	2020	2.500.000	ΟΠΣ
1 / ΕΣ1ii	RCR11	Χρήστες νέων και αναβαθμισμένων δημόσιων ψηφιακών υπηρεσιών, προϊόντων και διαδικασιών	Χρήστες/έτος	0	2020	40.000	ΟΠΣ
1 / ΕΣ1iii	RCR02	Ιδιωτικές επενδύσεις που αντιστοιχούν σε δημόσια στήριξη (από τις οποίες: επιχορηγήσεις, χρηματοδοτικά μέσα)	Ευρώ	25.000.000	2020	35.000.000	ΟΠΣ
1 / ΕΣ1iii	RCR18	ΜΜΕ που χρησιμοποιούν υπηρεσίες εκκολαπτηρίου μετά τη δημιουργία του εκκολαπτηρίου	Επιχειρήσεις / έτος	30	2020	20	ΟΠΣ
2 / ΕΣ2i	RCR26	Ετήσια κατανάλωση πρωτογενούς ενέργειας (εκ της οποίας: κατοικίες, δημόσια κτίρια, επιχειρήσεις, άλλα)	MWh/έτος		2020	25.000	ΟΠΣ
2 / ΕΣ2ii	RCR31	Συνολική παραγόμενη ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές (εκ της οποίας: ηλεκτρική, θερμική)	MWh/έτος	10	2020	20	ΟΠΣ
2 / ΕΣ2iv	PSR001	Πληθυσμός που ωφελείται από μέτρα αντιμετώπισης κινδύνων και καταστροφών	Άτομα	608.182	2020	608.182	ΟΠΣ
2 / ΕΣ2v	RCR41	Πληθυσμός συνδεδεμένος σε	Άτομα	290.000	2020	200.000	ΟΠΣ

Προτ/ΕΣ	Κωδικός Δείκτη	Περιγραφή	Μονάδα μέτρησης	Βάση ή τιμή αναφοράς	Έτος αναφοράς	Στόχος 2029	Πηγή δεδομένων
		βελτιωμένο δημόσιο δίκτυο ύδρευσης					
2 / ΕΣ2ν	PSR002	Πληθυσμός που ωφελείται από παρεμβάσεις βελτίωσης υδάτινων συστημάτων	Άτομα	608.182	2020	608.182	ΟΠΣ
2 / ΕΣ2ν	RCR42	Πληθυσμός συνδεδεμένος σε τουλάχιστον δευτερεύον δημόσιο σύστημα επεξεργασίας λυμάτων	Άτομα	0	2020	2.500	ΟΠΣ
2 / ΕΣ2νi	RCR103	Απόβλητα που συλλέγονται χωριστά	Τόννοι/έτος	220.000	2020	228.000	ΟΠΣ
3 / ΕΣ3i	RCR56	Εξοικονόμηση χρόνου που οφείλεται στη βελτίωση των οδικών υποδομών	Ανθρωπο-ημέρες/ έτος	0	2020	350	ΟΠΣ
3 / ΕΣ3ii	RCR56	Εξοικονόμηση χρόνου που οφείλεται στη βελτίωση των οδικών υποδομών	Ανθρωποημέρες / έτος	0	2020	4.000	ΟΠΣ
3 / ΕΣ3ii	PSR003	Εξοικονόμηση χρόνου που οφείλεται στη βελτίωση των λιμενικών υποδομών	Λεπτά / δρομολόγιο	0	2020	15	ΟΠΣ
4A / ΕΣ4ii	RCR70	Ετήσιος αριθμός χρηστών νέων ή εκσυγχρονισμένων εγκαταστάσεων παιδικής φροντίδας	Χρήστες/έτος	12.696	2019	13.169	ΟΠΣ
4A / ΕΣ4ii	RCR71	Ετήσιος αριθμός χρηστών νέων ή εκσυγχρονισμένων εκπαιδευτικών εγκαταστάσεων	Χρήστες/έτος	127.506	2019	132.506	ΟΠΣ
4A / ΕΣ4iii	RCR74	Ετήσιος αριθμός χρηστών νέων ή εκσυγχρονισμένων εγκαταστάσεων κοινωνικής μέριμνας	Χρήστες/έτος	420	2020	720	ΟΠΣ

Προτ/ΕΣ	Κωδικός Δείκτη	Περιγραφή	Μονάδα μέτρησης	Βάση ή τιμή αναφοράς	Έτος αναφοράς	Στόχος 2029	Πηγή δεδομένων
4A / ΕΣ4ν	RCR73	Ετήσιος αριθμός χρηστών νέων ή εκσυγχρονισμένων εγκαταστάσεων υγειονομικής περίθαλψης	Χρήστες/έτος	1.100.000	2020	1.200.000	ΟΠΣ
4A / ΕΣ4νι	RCR77	Επισκέπτες πολιτιστικών και τουριστικών χώρων που υποστηρίζονται	Επισκέπτες/έτος	867.787	2020	937.787	ΟΠΣ
4B / ΕΣ4α	EECR03	Συμμετέχοντες που αποκτούν τυπικό επαγγελματικό προσόν αμέσως μετά τη συμμετοχή τους	Αριθμός ατόμων	0	2020	310	ΟΠΣ
4B / ΕΣ4α	PSR004	Αριθμός νέων θέσεων εργασίας που διατηρήθηκαν στις ΜΜΕ 6 μήνες μετά τη λήξη της επιδότησης	Αριθμός	0	2020	50	ΟΠΣ
4B / ΕΣ4α	EECR05	Συμμετέχοντες που κατέχουν θέση εργασίας, συμπεριλαμβανομένης της αυτοαπασχόλησης, εντός έξι μηνών από τη λήξη της	Αριθμός ατόμων	0	2020	210	ΟΠΣ
4B / ΕΣ4δ	EECR03	Συμμετέχοντες που αποκτούν εξειδίκευση αμέσως μετά τη λήξη συμμετοχής τους	Αριθμός ατόμων	0	2020	450	ΟΠΣ
4B / ΕΣ4στ	PSR792	Αριθμός παιδιών που ωφελούνται από την ένταξη στην προσχολική εκπαίδευση	Άτομα	1.400	2020	9.000	ΟΠΣ
4B / ΕΣ4στ	PSR798	Αριθμός ωφελουμένων παιδιών με αναπηρία ή / και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες	Αριθμός	0	2020	10.000	ΟΠΣ
4B / ΕΣ4η	PSR800	Συμμετέχοντες που αποδεσμεύονται από τη	Άτομα	0	2020	900	ΟΠΣ

Προτ/ΕΣ	Κωδικός Δείκτη	Περιγραφή	Μονάδα μέτρησης	Βάση ή τιμή αναφοράς	Έτος αναφοράς	Στόχος 2029	Πηγή δεδομένων
		φροντίδα εξαρτώμενων ατόμων και που δραστηριοποιούνται σε αναζήτηση εργασίας, που συμμετέχουν σε εκπαίδευση/κατάρτιση, που κατέχουν θέση απασχόλησης, συμπεριλαμβανομένης της αυτοαπασχόλησης, ή που διατηρούν τη θέση εργασίας τους, αμέσως μετά τη λήξη συμμετοχής τους					
4B / ΕΣ40	PSR009	Υπήκοοι τρίτων χωρών που αναζητούν ή που βρίσκουν απασχόληση αμέσως μετά τη συμμετοχή τους	Άτομα	0	2020	300	ΟΠΣ
4B / ΕΣ41	PSR010	Μειονότητες (συμπεριλαμβανομένων περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομά) που αναζητούν ή που βρίσκουν απασχόληση αμέσως μετά τη συμμετοχή τους (που βρίσκουν απασχόληση έξι μήνες μετά τη συμμετοχή τους)	Αριθμός ατόμων	0	2020	300	ΟΠΣ
4B / ΕΣ41	PSR794	Ωφελοούμενοι Ρομά από προγράμματα βελτίωσης συνθηκών διαβίωσης	Αριθμός ατόμων	0	2020	4.000	ΟΠΣ
4B / ΕΣ41α	PSR796	Αριθμός επωφελούμενων των υποστηριζόμενων κοινωνικών δομών	Άτομα	40.170	2020	50.200	ΟΠΣ
4B / ΕΣ41α	PSR801	Αριθμός ατόμων που επωφελούνται από υπηρεσίες υγείας	Άτομα	2.000	2020	2.000	ΟΠΣ

Προτ/ΕΣ	Κωδικός Δείκτη	Περιγραφή	Μονάδα μέτρησης	Βάση ή τιμή αναφοράς	Έτος αναφοράς	Στόχος 2029	Πηγή δεδομένων
4B / ΕΣ4ιβ	PSR797	Αριθμός ωφελουμένων παιδιών από δράσεις στο πλαίσιο της Εγγύησης για το παιδί	Αριθμός	0	2020	500	ΟΠΣ
5 / ΕΣ5i	PSR015	Βαθμός ικανοποίησης κατοίκων Αστικών Περιοχών από την υλοποίηση της Στρατηγικής	Ποιοτικός	0	2020		Μέτρηση με έρευνα πεδίου
5 / ΕΣ5ii	RCR77	Επισκέπτες πολιτιστικών και τουριστικών χώρων που υποστηρίζονται	Επισκέπτες / έτος	867.787	2020	937.787	ΟΠΣ

Η.3.2. Δείκτες επίπτωσης

Το σύστημα ειδικών δεικτών που επιλέγεται επιχειρεί να περιγράψει με απλό τρόπο τις πιθανές κύριες επιπτώσεις. Βασική πρόβλεψη του συστήματος είναι η κατασκευή δεικτών οι οποίοι μπορούν να γίνουν εύκολα κατανοητοί και να αναπαραχθούν χωρίς ιδιαίτερες απαιτήσεις σε εξοπλισμό και οργανωτικά μέσα. Επιχειρεί να αξιοποιήσει απλά - εύκολα προσβάσιμα δεδομένα κάνοντας χρήση απλών αριθμητικών μεθοδολογιών. Ωστόσο, πριν την εφαρμογή τους είναι απαραίτητη η συστηματοποίηση του όλου πλαισίου λειτουργίας και καταγραφής. Σε αυτή την προοπτική κρίσιμα χαρακτηριστικά εντοπίζονται:

- Στη σύσταση του Μηχανισμού Παρακολούθησης εντός της Διαχειριστικής Αρχής.
- Στον τελικό προσδιορισμό των δεικτών έχοντας ως βάση αναφοράς το προτεινόμενο πλαίσιο.
- Στη σύνταξη του Τεχνικού Δελτίου για κάθε δείκτη όπου θα περιγράφονται οι λεπτομέρειες για τον υπολογισμό του: κωδικοποίηση, ονομασία, περιγραφή, συνάφεια με περιβαλλοντικούς στόχους, μεθοδολογία υπολογισμού, μονάδες μέτρησης, πηγές δεδομένων κλπ.
- Στη σύνταξη των Δελτίων Αποτελεσμάτων βάσει της περιοδικότητας υπολογισμού σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στα Τεχνικά Δελτία.
- Στην σύνταξη Ετήσιων Εκθέσεων επιπτώσεων/επιδράσεων.

Το προτεινόμενο πλαίσιο δεικτών επίπτωσης διαχωρίζεται σε δυο επιμέρους ομάδες: α) τους περιβαλλοντικούς δείκτες (Π) και β) τους κοινωνικοοικονομικούς δείκτες (Κ).

Πίνακας Η.3. Ειδικοί δείκτες επίπτωσης

Δείκτης	Συνάφεια με περιβαλλοντικούς στόχους	Περιγραφή και αιτιολόγηση	Υπολογισμός, μονάδα μέτρησης και πιθανή πηγή δεδομένων	Χρόνος παρ/θησης
Περιβαλλοντικοί δείκτες				
Π.1. Βαθμός αποκοπής οικοσυστημάτων	Διατήρηση βιοποικιλότητας	Αλλαγή χρήσης της γης από φυσική σε τεχνητή – δομημένη λόγω πιθανής επέκτασης υποδομών πρόσβασης (οδικά και λιμενικά)	<ul style="list-style-type: none"> • Νέα δομημένη επιφάνεια στο σύνολο της έκτασης της Περιφέρειας • Στρέμματα • Μελέτες έργων • Corine 	Κάθε 3 έτη
Π.2. Επισκέπτες στα Εθνικά Πάρκα	Διατήρηση βιοποικιλότητας	Αριθμός επισκεπτών στα Εθνικά Πάρκα λόγω βελτίωσης της προσβασιμότητας και εξωτερίκευσης του τουριστικού προϊόντος	<ul style="list-style-type: none"> • Πλήθος • Φορείς Διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών • Κέντρα Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης 	Κάθε 1 έτος
Π.3. Μη ικανοποιητική πρόσβαση σε νερό	Προστασία και αξιοποίηση των υδατικών αποθεμάτων	Πληθυσμός που δεν έχει πρόσβαση σε ποιοτικό νερό και σε επαρκή ποσότητα. Η	<ul style="list-style-type: none"> • Πληθυσμός με όχι ικανοποιητική πρόσβαση στο σύνολο του 	Κάθε 2 έτη

Δείκτης	Συνάφεια με περιβαλλοντικούς στόχους	Περιγραφή και αιτιολόγηση	Υπολογισμός, μονάδα μέτρησης και πιθανή πηγή δεδομένων	Χρόνος παρ/θησης
		διαχρονική μείωση της τιμής του δείκτη αποτελεί ένδειξη της επιτυχίας των σχετικών παρεμβάσεων του ΕΠ	πληθυσμού της περιφέρειας • Πληθυσμός και ποσοστό • Σχετικά έργα προς ένταξη χρηματοδότησης	
Π.4. Εξυπηρέτηση από δίκτυο αποχέτευσης - ΕΕΛ	Προστασία και αξιοποίηση των υδατικών αποθεμάτων Προστασία των εδαφών	Πληθυσμός που εξυπηρετείται από δίκτυο αποχέτευσης και ΕΕΛ. Η διαχρονική αύξηση της τιμής του δείκτη αποτελεί ένδειξη της επιτυχίας των σχετικών παρεμβάσεων του ΕΠ	• Πληθυσμός που εξυπηρετείται στο σύνολο του πληθυσμού της περιφέρειας • Πληθυσμός και ποσοστό • Σχετικά έργα προς ένταξη χρηματοδότησης	Κάθε 2 έτη
Π.5. Συμβολή στο Πρόγραμμα Μέτρων ΣΔΛΑΠ	Προστασία και αξιοποίηση των υδατικών αποθεμάτων Προστασία των εδαφών	Έργα και δράσεις που συμβάλλουν στο Πρόγραμμα Μέτρων των οικείων ΣΔΛΑΠ. Η παρακολούθηση της ποιότητας, της ποσότητας και της οικολογικής κατάστασης των υδάτινων σωμάτων είναι αντικείμενο της παρέμβασης των Σχεδίων Διαχείρισης των υδάτων και δεν χρειάζεται να επαναληφθούν ως δείκτης στο ΕΠ	• Πλήθος έργων και δράσεων και ποσοστό στο σύνολο των προβλέψεων του Προγράμματος Μέτρων • Δ/νση Υδάτων ΑΔΜΘ • Σχετικά έργα προς ένταξη χρηματοδότησης	Κάθε 2 έτη
Π.6. Υποστήριξη ΠΕΣΔΑ	Προστασία και αξιοποίηση των υδατικών αποθεμάτων Προστασία των εδαφών	Έργα και δράσεις που υλοποιούν το ΠΕΣΔΑ. Η παρακολούθηση του διαχειριστικού αποτελέσματος της παρέμβασης, για παράδειγμα ως ποσοστό των ΑΣΑ προς ΧΥΤ, ως προς την ανακύκλωση υλικών και δυνητικής επιβάρυνσης αποδεκτών περιλαμβάνονται στο αντικείμενο παρακολούθησης εφαρμογής του ΠΕΣΔΑ και δεν χρειάζεται να	• Πλήθος έργων και δράσεων και ποσοστό στο σύνολο των προβλέψεων του ΠΕΣΔΑ • ΦΟΔΣΑ • Σχετικά έργα προς ένταξη χρηματοδότησης	Κάθε 2 έτη

Δείκτης	Συνάφεια με περιβαλλοντικούς στόχους	Περιγραφή και αιτιολόγηση	Υπολογισμός, μονάδα μέτρησης και πιθανή πηγή δεδομένων	Χρόνος παρ/θησης
		επαναληφθούν ως δείκτες στο ΕΠ		
Π.7. Αναβάθμιση αστικών περιοχών	Προστασία και ανάδειξη του τοπίου	Εκτάσεις εντός αστικών περιοχών που αναπλάθονται, διάσωση μεμονωμένων κτισμάτων και ανάδειξη πολιτιστικών στοιχείων. Η επίπτωση στο τοπίο, ενεργειών ανάδειξης και προστασίας δεν ποσοτικοποιείται καθώς πρόκειται για κατάσταση αντίληψης	<ul style="list-style-type: none"> • Έκταση που αναπλάθεται στο σύνολο της αστικής περιοχής • Έκταση και ποσοστό • Σχετικά έργα προς ένταξη χρηματοδότησης 	Κάθε 1 έτος
Π.8. Ανάδειξη της υπαίθρου	Προστασία και ανάδειξη του τοπίου	Πλήθος φυσικών και πολιτιστικών στοιχείων της υπαίθρου που αναδεικνύονται και διασώζονται. Η επίπτωση στο τοπίο, ενεργειών ανάδειξης και προστασίας δεν ποσοτικοποιείται καθώς πρόκειται για κατάσταση αντίληψης	<ul style="list-style-type: none"> • Πλήθος • Σχετικά έργα προς ένταξη χρηματοδότησης 	Κάθε 1 έτος
Π.9. Πλημμυρικά συμβάντα	Προστασία εδαφών Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή	Πλήθος πλημμυρικών συμβάντων και πληθυσμός που εκτέθηκε σε κίνδυνο. Η διαχρονική μείωση της τιμής του δείκτη αποτελεί ένδειξη της επιτυχίας των σχετικών παρεμβάσεων του ΕΠ	<ul style="list-style-type: none"> • Πλήθος συμβάντων • Πληθυσμός που εκτέθηκε σε κίνδυνο • Πολιτική Προστασία 	Κάθε 1 έτος
Π.10. Ποιότητα αέρα	Αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανση	Παρακολούθηση της ποιότητας του αέρα εντός αστικών συγκεντρώσεων. Παρεμβάσεις βιώσιμης κινητικότητας και ενεργειακής αναβάθμισης των κτιρίων αναμένεται να βελτιώσουν τα επίπεδα αέριας επιβάρυνσης	<ul style="list-style-type: none"> • Τιμές ρύπων όπως NOx, SOx, CO και αιωρούμενα • Δίκτυο παρακολούθησης της ποιότητας της ατμόσφαιρας στα αστικά κέντρα 	Κάθε 1 έτος
Π.11. Κατάσταση θορύβου	Αντιμετώπιση οχλήσεων θορύβου	Παρακολούθηση των επιπέδων θορύβου εντός αστικών συγκεντρώσεων.	<ul style="list-style-type: none"> • Τιμές θορύβου Lden και Lnight σε dB(A) 	Κάθε 1 έτος

Δείκτης	Συνάφεια με περιβαλλοντικούς στόχους	Περιγραφή και αιτιολόγηση	Υπολογισμός, μονάδα μέτρησης και πιθανή πηγή δεδομένων	Χρόνος παρ/θησης
		Παρεμβάσεις βιώσιμης κινητικότητας και αναβάθμισης του δικτύου μεταφορών αναμένεται να βελτιώσουν τα επίπεδα θορυβικής επιβάρυνσης	<ul style="list-style-type: none"> Δίκτυο παρακολούθησης των επιπέδων θορύβου στα αστικά κέντρα 	
Π.12. Επισκέπτες σε σημεία πολιτιστικής κληρονομιάς	Προστασία και ανάδειξη πολιτιστικής κληρονομιάς	Αριθμός επισκεπτών σε αρχαιολογικούς χώρους, μνημεία και μουσεία λόγω ανάδειξης των στοιχείων αυτών, βελτίωσης της προσβασιμότητας και εξωτερίκευσης του τουριστικού προϊόντος	<ul style="list-style-type: none"> Πλήθος Φορείς του ΥΠΠΟ 	Κάθε 1 έτος
Π.13. Διείσδυση ΑΠΕ	Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή	Ποσοστό των ΑΠΕ στο ενεργειακό μίγμα της Περιφέρειας (κατανάλωση). Παρεμβάσεις ενεργειακής αναβάθμισης των κτιρίων, επέκτασης των ΑΠΕ στην κτηριοδομή, εκμετάλλευσης της γεωθερμίας και ευαισθητοποίησης του πληθυσμού αναμένεται να βελτιώσουν το αποτύπωμα άνθρακα της Περιφέρειας	<ul style="list-style-type: none"> Ενέργειας προερχόμενη από ΑΠΕ στο σύνολο της κατανάλωσης GWh και ποσοστό ΡΑΕ 	Κάθε 1 έτος
<p style="text-align: center;">Κοινωνικοοικονομικοί δείκτες</p> <p>Επιλέγεται ένας περιορισμένος αριθμός δεικτών (από ένα μεγάλο εύρος διαθέσιμων) ώστε να προβάλλονται οι κεντρικές επιδιώξεις των παρεμβάσεων. Η αξιολόγηση τάσεων πληθυσμού, δημογραφίας, εισοδήματος, μόρφωσης και δεξιοτήτων, δυναμισμού της οικονομίας και «ανοίγματος» στο ευρύτερο πλαίσιο ρών, συνιστούν ένα ικανοποιητικό πλαίσιο διάγνωσης των επιδράσεων του Προγράμματος μέσα από τις δράσεις κοινωνικής και οικονομικής στήριξης που υιοθετεί.</p>				
Κ.1. Πληθυσμός	Κοινωνική και εδαφική συνοχή	Πληθυσμός την 1 ^η Ιανουαρίου και μεταβολή. Σύνολο Περιφέρειας και ΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> Πληθυσμός και ποσοστό μεταβολής ΕΛΣΤΑΤ Eurostat 	Κάθε 1 έτος
Κ.2. Γεννήσεις - θάνατοι	Κοινωνική και εδαφική συνοχή	Αριθμός γεννήσεων και θανάτων και συσχέτιση	<ul style="list-style-type: none"> Αριθμός γεννήσεων και θανάτων Διαφορά τιμών ΕΛΣΤΑΤ 	Κάθε 1 έτος

Δείκτης	Συνάφεια με περιβαλλοντικούς στόχους	Περιγραφή και αιτιολόγηση	Υπολογισμός, μονάδα μέτρησης και πιθανή πηγή δεδομένων	Χρόνος παρ/θησης
Κ.3. Ανεργία	Κοινωνική και εδαφική συνοχή	Αριθμός ανέργων και μεταβολή	<ul style="list-style-type: none"> • Αριθμός ανέργων και μεταβολή • Ποσοστό ανεργίας • ΕΛΣΤΑΤ • ΕΡΓΑΝΗ • Eurostat 	Κάθε 1 έτος
Κ.4. Εισόδημα	Κοινωνική και εδαφική συνοχή	Κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ και μεταβολή	<ul style="list-style-type: none"> • ΜΑΔ και ποσοστό μεταβολής • ΕΛΣΤΑΤ • Eurostat 	Κάθε 1 έτος
Κ.5. Ίδρυση επιχειρήσεων	Κοινωνική και εδαφική συνοχή	Ίδρυόμενες επιχειρήσεις κάθε νομικής μορφής και μεταβολή	<ul style="list-style-type: none"> • Πλήθος επιχειρήσεων και μεταβολή • Επιμελητήρια 	Κάθε 1 έτος
Κ.6. Εκπαίδευση – κατάρτιση	Κοινωνική και εδαφική συνοχή	Πλήθος μαθητών και σπουδαστών σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευση και σε κέντρα κατάρτισης και μεταβολή	<ul style="list-style-type: none"> • Πλήθος μαθητών και μεταβολή • Πλήθος σπουδαστών και μεταβολή • Φορείς εποπτευόμενοι του Υπ. Παιδείας 	Κάθε 1 έτος
Π.20. Διανυκτερεύσεις	Κοινωνική και εδαφική συνοχή	Πλήθος διανυκτερεύσεων σε καταλύματα παντός τύπου και μεταβολή	<ul style="list-style-type: none"> • Πλήθος διανυκτερεύσεων και μεταβολή • Επιμελητήρια 	Κάθε 1 έτος

Θ. ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΑΝΕΚΥΨΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΤΗΣ ΣΜΠΕ

Αναφορικά με το επίπεδο διερεύνησης που αφορά σε κείμενα πολιτικής, στρατηγικές εθνικού και περιφερειακού επιπέδου, σχέδια διαχείρισης και άλλο υλικό που αφορά στην κατανόηση της κατάστασης και του θεσμικού πλαισίου ευρύτερα δεν αντιμετωπίστηκαν προβλήματα πρόσβασης και ανάκτησης. Υπάρχει πλέον μεγάλη διαθεσιμότητα σε αναλύσεις και μελέτες τόσο στο εθνικό όσο και στο περιφερειακό επίπεδο και συνεπώς δεν εντοπίστηκαν δυσκολίες αναφορικά με βιβλιογραφικές πηγές – κρίσιμες για την κατανόηση των δεδομένων της Περιφέρειας.

Αναφορικά με τη φάση δόμησης του Προγράμματος αυτού καθ'αυτού το παρόν Παραδοτέο της ΣΜΠΕ αξιοποίησε τη διαθέσιμη εισροή κειμένων της αρμόδιας Διαχειριστικής Αρχή το οποίο ήταν καλά τεκμηριωμένο καθώς έχει ήδη διέλθει τη φάση της διαβούλευσης με συναρμόδιους φορείς στο εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Καθώς η ΣΜΠΕ θα διέλθει το στάδιο της διαβούλευσης πριν την έγκρισή της, ενδεχομένως να προκύψουν προσαρμογές του σχεδιασμού του Προγράμματος οι οποίες θα ενσωματωθούν στην τελική φάση παράδοσης.

Η έννοια των εναλλακτικών δυνατοτήτων επιχειρήθηκε να εκφραστεί βάσει δυο γενικών προσεγγίσεων. Η πρώτη σχετίζεται με μια περισσότερο στρατηγική αναφορά που διαπραγματεύεται την αναγκαιότητα ύπαρξης του ΠΕΠ αυτού καθ'αυτού και της σχέσης του με τα άλλα ΕΠ της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου. Η δεύτερη προσέγγιση επιχειρεί να προβάλει τις επιλογές που ήδη έχουν τεθεί ως κρίσιμες από τις Διαχειριστικές Αρχές και δημιουργούν ένα σχετικά ανελαστικό πλαίσιο δόμησης του Προγράμματος. Υπό αυτή την έννοια η εξέταση διαφορετικών εναλλακτικών έχει ήδη ολοκληρωθεί σε ένα πρώιμο επίπεδο ανάλυσης από τους εμπλεκόμενους στο σχεδιασμό. Η ανάλυση των εναλλακτικών στη ΣΜΠΕ δεν μπορεί να αποστασιοποιηθεί από το πλαίσιο που έχει ήδη τεθεί ως προς την επιλεξιμότητα σειράς Μέτρων Εφαρμογής και Δράσεων.

Στη φάση διάγνωσης των δυνητικών επιπτώσεων – επιδράσεων, καθώς το Πρόγραμμα δεν είναι χωρικά προσδιορισμένο, λειτουργεί με διαγωνιστικές διαδικασίες και παρέχει γενικές περιγραφές του είδους των δράσεων που ενδέχεται να υποστηριχθούν στο πλαίσιο κάθε προτεραιότητας. Επομένως, είναι δύσκολο μερικές φορές να προβλεφθούν πιθανές σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις με ποσοτική βεβαιότητα, και ως εκ τούτου, η αρχή της προφύλαξης έχει ληφθεί για την αξιολόγηση των επιπτώσεων – επιδράσεων.

Επιπρόσθετα, οι δείκτες επίπτωσης που έπρεπε να προσδιοριστούν, ενείχαν τον κίνδυνο να επικαλύψουν το ήδη εκτεταμένο πλαίσιο δεικτών αξιολόγησης εκροών και αποτελέσματος του Προγράμματος. Ταυτόχρονα, ένα σημαντικό εύρος επιπτώσεων στα αποθέματα παρακολουθείται ήδη από συστήματα περιφερειακής εμβέλειας όπως τα Σχέδια Διαχείρισης Υδάτων, Πλημμυρών και Αποβλήτων, το νέο Χωροταξικό Πλαίσιο αλλά και το Σχέδιο Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή το οποίο θα ολοκληρωθεί στο εγγύς μέλλον. Έτσι, η επιλογή του συστήματος δεικτών παρακολούθησης επιπτώσεων έπρεπε να συνθέσει τις επιδιώξεις του Προγράμματος, τους περιβαλλοντικούς στόχους που προσδιορίστηκαν ως κρίσιμοι και να λάβει υπόψη τις ειδικές εστιάσεις άλλων Σχεδίων ώστε να αποδώσει ένα συνεκτικό πλαίσιο διάγνωσης μιας νέας κατάστασης η οποία θα εξελίσσεται στην Περιφέρεια

κατά την πορεία εφαρμογής του. Τέθηκαν συνεπώς κάποια βασικά μεγέθη προς παρακολούθηση που όμως μπορούν να αποδώσουν ικανοποιητικά το χωρικό και αναπτυξιακό αποτέλεσμα της παρέμβασης.

Ειδικός προβληματισμός υπήρξε κατά την αποσαφήνιση των προτεινόμενων μέτρων κανονιστικού πλαισίου αντιμετώπισης πιθανών επιπτώσεων στο περιβάλλον. Καθώς οι προωθούμενες δράσεις του Προγράμματος συνιστούν πλαίσιο επιλογών και πολύ σπάνια προβάλλουν έργα – δραστηριότητες εμφανώς χωρικά προσδιορισμένες, η πρόταση μέτρων αφορά σε κατευθύνσεις κατά την επιλογή δράσεων προς ένταξη χρηματοδότησης. Ένα είδος δηλαδή αξιολογικού περιγράμματος κατά το οποίο «ευνοούνται» όσες δράσεις ανταποκρίνονται στους περιβαλλοντικούς στόχους που τέθηκαν ενώ στον αντίποδα, «δεν ενθαρρύνονται» αυτές που αποκλίνουν.

I. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

I.1. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΑΝΑΦΟΡΕΣ

1. COM(2018) 773 final, Καθαρός πλανήτης για όλους: Ένα ευρωπαϊκό στρατηγικό μακρόπνοο πρόγραμμα για μια ευημερούσα, σύγχρονη, ανταγωνιστική και κλιματικά ουδέτερη οικονομία, Ανακοίνωση της Επιτροπής, Βρυξέλλες
2. European Commission (2020), The European pillar of social rights action plan
3. European Commission (2021), Recommendation on an effective active support to employment following the COVID-19 crisis (EASE), C(2021) 1372 final
4. Hellenic Republic (2018), Voluntary national review on the implementation of the 2030 agenda for sustainable development
5. Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης ΥΠΕΚΑ (ΦΕΚ 128 Α/03.07.2008)
6. ΔΕΔ-Μ (TEN-T) στο https://ec.europa.eu/transport/themes/infrastructure/ten-t_en
7. ΔΙΑΑΜΑΘ ΑΑΕ (2016), Μελέτη επικαιροποίησης του περιφερειακού σχεδιασμού διαχείρισης στερεών αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ) της ΠΑΜΘ
8. Εγνατία Οδός ΑΕ – Παρατηρητήριο (2016), Εκπόνηση μελέτης ετήσιων ηχομετρήσεων και χαρτογραφήσεων - αναλύσεων του περιβαλλοντικού δείκτη "Εκθεση πληθυσμού σε θόρυβο" στη ζώνη διέλευσης της Εγνατίας Οδού και των Κάθετων Αξόνων της, Εκτενής Περίληψη
9. Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού ΥΠΕΚΑ, (ΦΕΚ 1138 Β/11.06.2009)
10. Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για την Βιομηχανία. και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού ΥΠΕΚΑ, (ΦΕΚ 151 ΑΑΠ/13.04.2009)
11. Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού ΥΠΕΚΑ, (ΦΕΚ 2464 Β/03.12.2008)
12. Ελληνική Δημοκρατία (2019), Εθνική στρατηγική για τη βιώσιμη και δίκαιη ανάπτυξη 2030
13. Ελληνική Δημοκρατία (2021), Ελλάδα 2.0: Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας
14. ΕΛΣΤΑΤ (2019), Έρευνες 1βάθμιας εκπαίδευσης έτους 2017 – 2018, δελτίο τύπου
15. ΕΛΣΤΑΤ (2020), Έρευνες 2βάθμιας γενικής εκπαίδευσης έτους 2018 – 2019, δελτίο τύπου
16. ΕΥΔΕΠ ΑΜΘ (2016), Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση πολιτιστικής διαδρομής Εγνατίας Οδού
17. ΕΥΔΕΠ ΑΜΘ (2016), Υπηρεσίες Συμβούλου Τεχνικής Υποστήριξης ΠΑΜΘ για τις Παρεμβάσεις Βελτίωσης της Οδικής Ασφάλειας
18. ΕΥΔΕΠ ΑΜΘ (2017), Έγκριση υλοποίησης των Στρατηγικών Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης στο πλαίσιο πρόσκλησης με αρ. πρωτ. 3071/13.07.2016
19. ΕΥΠΕΔ ΑΜΘ (2018), Περιφερειακό Σχέδιο Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή, Μη τεχνική Περίληψη

20. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2021), Ανακοίνωση για Στρατηγική της ΕΕ για τα δικαιώματα του παιδιού, COM(2021) 142 final
21. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2021), Ανακοίνωση για την Ένωση ισότητας: στρατηγική για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία 2021-2030, COM(2021) 101 final
22. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, COM(2019) 640 final, Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία
23. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, COM(2020) 80 final, Πρόταση για τη θέσπιση πλαισίου με στόχο την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999 (ευρωπαϊκός νόμος για το κλίμα)
24. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, COM(2015) 614, Βρυξέλλες, 2.12.2015, Ανακοίνωση της επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο την ευρωπαϊκή οικονομία και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, το κλείσιμο του κύκλου – ένα σχέδιο δράσης της ΕΕ για την κυκλική οικονομία
25. ΚΥΑ 50743/2017 (ΦΕΚ 4432/Β), Αναθεώρηση εθνικού καταλόγου περιοχών του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000
26. ΚΥΑ 99605/3719/2001, Αποδοχή του εθνικού σχεδίου δράσης για την ερημοποίηση
27. Ν. 3199/2003 (ΦΕΚ 280/Α/9.12.03), Προστασία και διαχείριση των υδάτων – Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000
28. Ν. 3937/2011, Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις
29. Ν. 4685/2020 «Εκσυγχρονισμός περιβαλλοντικής νομοθεσίας, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία των Οδηγιών 2018/844 και 2019/692 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και λοιπές διατάξεις»
30. Ν. 998/1979 Περί προστασίας δασών και δασικών εν γένει εκτάσεων της χώρας
31. Ν.3028/2002 Για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς
32. Ν.3852/2010 (ΦΕΚ 87/Α/7.7.10), Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης
33. ΠΑΜΘ – ΙΝΣΕΤΕ (2019), Ετήσια έκθεση ανταγωνιστικότητας και διαρθρωτικής προσαρμογής στον τομέα του τουρισμού
34. ΠΑΜΘ (2015), Κατάρτιση Περιφερειακής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη και την καταπολέμηση της Φτώχειας
35. ΠΑΜΘ (2015), Περιφερειακή Στρατηγική Καινοτομίας Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3)
36. ΠΑΜΘ (2015), Στρατηγικό και Επιχειρησιακό Σχέδιο Τουριστικής Ανάπτυξης ΠΑΜΘ
37. Συμβούλιο της Ευρώπης (2021), Συμπεράσματα του Συμβουλίου για μια βιώσιμη γαλάζια οικονομία: υγεία, γνώση, ευημερία, κοινωνική δικαιοσύνη, Έγγραφο αρ. 9153/21
38. ΥΑ 170195/758/2018 (ΦΕΚ 5351/Β/2018), Σχέδιο Στρατηγικής Ανάπτυξης της Δασοπονίας 2018-2038 (Εθνική Στρατηγική για τα Δάση)
39. ΥΠΑΝΕ (2020), Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021 – 2025
40. ΥΠΕΚΑ (2012 – 2014), Μελέτη αναθεώρησης του ΠΠΧΣΑΑ ΑΜΘ
41. ΥΠΕΚΑ (2012), Εθνικός ενεργειακός σχεδιασμός - οδικός χάρτης για το 2050, Αθήνα
42. ΥΠΕΚΑ (2014), Εθνική στρατηγική και σχέδιο δράσης για τη βιοποικιλότητα
43. ΥΠΕΚΑ (2014), Αξιολόγηση περιβαλλοντικού θορύβου στο πλαίσιο εφαρμογής της Οδηγίας 2002/49/ΕΚ για τα Πολεοδομικά Συγκροτήματα Ιωαννίνων και Καβάλας, Περίληψη τελικής έκθεσης

- 44.ΥΠΕΚΑΚΑ – Ειδική Γραμματεία Κοινωνικής Ένταξης των Ρομά (2017), Εθνικό Επιχειρησιακό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά
- 45.ΥΠΕΚΑΠ (2014), Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη
- 46.ΥΠΕΚΥ (2021), Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη και τη Μείωση της Φτώχειας
- 47.ΥΠΕΝ – Γενική Γραμματεία Ενέργειας και Ορυκτών Πόρων (2018), Έγκριση Εθνικού Σχεδίου αύξησης του αριθμού των κτιρίων με σχεδόν μηδενική κατανάλωση ενέργειας
- 48.ΥΠΕΝ – Γενική Γραμματεία Λυμάτων (2020), Επιχειρησιακό Σχέδιο διαχείρισης αστικών λυμάτων οικισμών προτεραιότητας Οδηγίας 91/71/ΕΟΚ για την ΠΑΜΘ
- 49.ΥΠΕΝ - Εθνική Επιτροπή Υδάτων (2018), Έγκριση του Σχεδίου Διαχείρισης Κινδύνων
- 50.ΥΠΕΝ – Εθνική Επιτροπή Υδάτων (2018), Έγκριση του Σχεδίου Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας Λεκάνης Απορροής Ποταμού Έβρου του Υδατικού Διαμερίσματος Θράκης (ΕΛ12) και της αντίστοιχης Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΦΕΚ 2639/Β/2018)
- 51.ΥΠΕΝ – Εθνική Επιτροπή Υδάτων (2018), Έγκριση του Σχεδίου Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας Λεκάνης Απορροής Ποταμών Υδατικού Διαμερίσματος Θράκης (ΕΛ12) εκτός λεκάνης Έβρου και της αντίστοιχης Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΦΕΚ 2688/Β/2018)
- 52.ΥΠΕΝ – Εθνική Επιτροπή Υδάτων (2018), Έγκριση του Σχεδίου Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας Λεκάνης Απορροής Ποταμών Υδατικού Διαμερίσματος Αν. Μακεδονίας (ΕΛ11) και της αντίστοιχης Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΦΕΚ 2690/Β/2018)
- 53.ΥΠΕΝ – Ειδική Γραμματεία Υδάτων (2017), 1η Αναθεώρηση Σχεδίου Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών ΥΔ Αν. Μακεδονίας (ΕΛ11)
- 54.ΥΠΕΝ – Ειδική Γραμματεία Υδάτων (2017), 1η Αναθεώρηση Σχεδίου Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών ΥΔ Θράκης (ΕΛ12)
- 55.ΥΠΕΝ - Ειδική Γραμματεία Υδάτων, Σχέδια Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας
- 56.ΥΠΕΝ (2014). Εθνική Στρατηγική και Σχέδιο Δράσης για τη Βιοποικιλότητα
- 57.ΥΠΕΝ (2015), Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ)
- 58.ΥΠΕΝ (2016), Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή, Αθήνα
- 59.ΥΠΕΝ (2018), Εθνική Στρατηγική για την Κυκλική Οικονομία, Αθήνα
- 60.ΥΠΕΝ (2018), Εθνικό Σχέδιο Δράσης Ενεργειακής Απόδοσης (ΕΣΔΕΑ) και της ετήσιας έκθεσης προόδου για την επίτευξη του εθνικού στόχου ενεργειακής απόδοσης έτους 2017 (ΦΕΚ 1001/Β/2018)
- 61.ΥΠΕΝ (2018). Έγκρισης αναθεώρησης ΠΠΧΣΑΑ ΑΜΘ (ΦΕΚ 248/ΑΑΠ/2018)
- 62.ΥΠΕΝ (2019), 1η Αναθεώρηση Προκαταρκτικής Αξιολόγησης Κινδύνων Πλημμύρας
- 63.ΥΠΕΝ (2019), Εθνικό Σχέδιο για την ενέργεια και το κλίμα, Αθήνα
- 64.ΥΠΕΠ (2020), Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα δικαιώματα των ατόμων με Αναπηρία
- 65.ΥΠΥΓ – Γενική Γραμματεία Δημόσιας Υγείας (2021), Εθνικό Σχέδιο Δράσης Δημόσιας Υγείας 2021 – 2025
- 66.ΥπΥΜΕ (2019), Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών, Τελική έκθεση
- 67.ΥπΨΔ (2020), Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020 – 2025
- 68.ΥπΨΠΤΕ (2016), Εθνική Ψηφιακή Στρατηγική 2016 – 2021

I.2. ΧΑΡΤΕΣ

- Χάρτης 1. Στοιχεία γεωμορφολογίας Περιφέρειας ΑΜΘ
- Χάρτης 2. Κάλυψη γης κατά Corine – γενικές κατηγορίες
- Χάρτης 3. Εθνικό σύστημα προστατευόμενων περιοχών – περιοχές προστασίας οικοτόπων και ειδών
- Χάρτης 4. Άλλα σημαντικά στοιχεία φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος
- Χάρτης 5. Διοικητική διαίρεση και βασικό δίκτυο οικισμών
- Χάρτης 6. Βασικό δίκτυο μεταφορών και συνδέσεις
- Χάρτης 7. ΔΕΔ-Μ στην ΑΜΘ: οδικά και τερματικοί σταθμοί
- Χάρτης 8. Βασικές υποδομές διαχείρισης λυμάτων και αποβλήτων (υφιστάμενες και προγραμματιζόμενες)
- Χάρτης 9. Συμβολή στην προστασία φυσικών πόρων
- Χάρτης 10. Συμβολή στην Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη